

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

ORDU MECMÛASININ TRANSKRİPSİYONU VE
DEĞERLENDİRİLMESİ (1908)

Gülşen KORKMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Ahmet ÖZCAN

Çankırı – 2015

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
Bilimsel Etik Bildirimi	xiv
Tez Kabul ve Onay	xv
Önsöz	xvi
Özet	xvii
Summary	xviii
Tablo Listesi	xix
Fotoğraf Listesi	xx
GİRİŞ	1
ÇALIŞMANIN ÖNEMİ, YÖNTEMİ VE SINIRLARI	2
BÖLÜM 1: MATBUAT HAREKETLERİNE BİR BAKIŞ	4
1.1. Matbaanın Osmanlı Devleti'ne Girişi	4
1.2. Osmanlı Devleti'nde İlk Süreli Yayınlar	6
1.3. II. Meşrutiyet ve Basın	7
1.4. Matbûât İle İlgili Yasal Düzenlemeler	8
1.5. Osmanlı Devleti'nde Askerî Basın	8
1.6. Resmî Matbaalarda Basılan Askerî Süreli Yayınlar	10
1.7. Özel Matbaalarda Basılan Askerî Süreli Yayınlar	11
BÖLÜM 2: ORDU MECMÛASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ	12
2.1. Edirne Vilâyetinde Matbûât	12
2.2. Edirne Vilâyetinde Askerî Eğitim Kurumları	13
2.3. Ordu Mecmûası	15
2.4. Ordu Mecmûasının Amacı	18
2.5. Mecmûada Makalesi Yayımlanan Yazarlar	19

2.6. Makale ve Yazılar Hakkında Değerlendirme	26
BÖLÜM 3: ORDU MECMÜASINDA YER ALAN YAZILAR	30
3.1. Genel Yazılar	30
3.1.1. İ'tizar	30
3.1.2. Başlıksız	30
3.1.3. Arz-ı Şükran	30
3.1.4. Başlıksız	30
3.1.5. Padişahım Çok Yaşa	31
3.1.6. Ordu	31
3.1.7. Ricâ-yı Mahsûs	31
3.1.8. Ricâ	31
3.1.9. Ricâ-yı Mahsûs	31
3.1.10. Muhârebe Dersleri	32
3.1.11. Muhârebe Dersleri	32
3.1.12. Haftalık Risâle-i Askeriyye	33
3.1.13. Musavver, Bulgaristan	33
3.1.14. Musavver, Bulgaristan	33
3.1.15. Başlıksız	33
3.1.16. Başlıksız	33
3.1.17. Meclis-i Meb'ûsân'ın Bidâyet-i Küşâdı, İyd-i Ekber-i Millî.....	34
3.2. Askerî Yazılar	34
3.2.1. Askerlerimiz	34
3.2.2. Sınıf-ı Selâse.....	35
3.2.3. Terbiye-i Askeriyye, Âlî Düşünceler, Vatan	35
3.2.4. Mitralyözlerin Meydân-ı Muhârebede İsti'mâli – Ta'biyesi.....	35
3.2.5. Muhârebede Piyâde ve Topçu.....	36

3.2.6. Hasbihâl	36
3.2.7. Hurde Fikirler	36
3.2.8. Havâdîs-i Askeriyye.....	37
3.2.9. Nâme'mul Bir Haber-i Mâtem, Bir Sadme-i Zıyâ'ı Elîm.....	37
3.2.10. Ta'biye ve Seferiyye Tatbîkâtı.....	37
3.2.11. Mevaki' Muhârebeleri, Mevaki' Muhârebelerinin Tarzı ve Cereyân-ı Harb Üzerine Olan Te'siri.....	38
3.2.12. Yeni Alman Seferiyyesi	38
3.2.13. Japonya'da Piyâde Ta'lîmnâmesi Tercemesi.....	39
3.2.14. Yaya Cenginin Sûvâri İçin Ehemmiyeti ve Savt-ı Ta'lîm ve İsti'mâl Nokta-i Nazarından Derecesi	39
3.2.15. Mermiyâtın Te'sirâtı	39
3.2.16. Bulgar Ta'lîmnâmesiTercemesi, Emâret'in 1905 Senesinde Kabul Olunan Piyâde Ta'lîmnâmesinin Bazı Aksâm-ı Mühimmesinin Tercemesi	40
3.2.17. Batarya Kumandanı ve Evsâfi	41
3.2.18. Askerlik	42
3.2.19. Harbiyeler	42
3.2.20. Harbiye Mekteplerinde Ta'biye Tadrîsâtı	43
3.2.21. Mersiye, Recep Paşa Hakkında	45
3.2.22. Asker Arkadaşlarımıza, Acemî Efrâdın Ta'lîm ve Terbiyeleri..	46
3.2.23. Muhârebede Topçunun Vazîfesi	47
3.2.24. Târih	47
3.2.25. Sûvâri Ta'lîmnâmeleri Hakkında Birkaç Söz	47
3.2.26. Sûvâri Ta'lîmnâmesi Hakkında Birkaç Söz	48
3.2.27. Kum Torbalarının Sahrâ Muhârebâtında İsti'mâlleri	48
3.2.28. Fâideli Küçük Şeyler, Muharebede Nefer Nasıl Hareket Etmeli, Piyâde Ta'lîmnâmesi, Ma'lûmât İstihsâlinde Müst'amil Vesâit, Hidemât-ı Seferiyye Nizâm-nâmesi	49

3.2.29. Alman Sahrâ Topçusunun Endâht Kavâidi, Batarya Kumandanı Tarafından Hedefin Keşfi, Müsâdemeli Mermiyâtın Tarassudu	50
3.2.30. Bir Mukayese, 1870’de Fransızlar ve Mançurya’da Ruslar	51
3.2.31. Rusya ve Japonya ve Müstakbel Muhârebâtında Sûvârî	51
3.2.32. Rus – Japon Seferinden Müstahriç Topçu Ta‘biyesi Hakkında Mütâlaat	52
3.2.33. Seferber Bir Piyâde Taburunun Taksîmâtı ve Yürüyüş Tertîbi..	53
3.2.34. Tenkidât-ı Askeriyye	53
3.2.35. Takımım İleri Karakola Me’mûrum, Nasıl Tertîbât Almalıyım, General Byron	53
3.2.36. Makineli Tüfengler, Maksim ve Hoçkisi Tüfengleri	54
3.2.37. Sınıf-1 Muhtelifede Seferiyye Kavâidinin Tedrîs ve Ta‘limi	54
3.2.38. Taburun Muhârebesi	55
3.2.39. Hayât-ı Askeriyye Sahîfeleri	55
3.2.40. Bir Arkadaşıma	56
3.2.41. Rus – Japon Seferi Hakkında Ma‘lûmât-ı Sıhhiyye	57
3.2.42. Ordu Sûvârîsi ve Vazîfe-i Keşfiyye	58
3.2.43. Piyâdenin Yürüyüş Nizâmı	58

BÖLÜM 4: ORDU MECMÛASI TRANSKRİPSİYONU 59

Sayı 1, 14 Ağustos 1908 59

İ’tizar 59

Askerlerimiz 59

Sınıf-1 Selâse..... 60

Terbiye-i Askeriyye, Birinci Fasıl - Âlî Düşünceler - Vatan 61

Mitralyözlerin Meydân-ı Muhârebede İsti‘mâli-Ta‘biyesi, Mukaddime 62

Muhârebede Piyâde ve Topçu 64

Hasbihâl..... 67

Hurde Fikirler	69
Havâdîs-i Askeriyye.....	69
Avusturya – Macaristan	69
Bulgaristan	69
Sayı 2, 21 Ağustos 1908	72
Nâme’ mul Bir Haber-i Mâtem, Bir Sadme-i Zıyâ’ı Elem!.....	72
(Duyuru)	73
Ta’biye ve Seferiyye Tatbîkâtı, Mukaddime	73
Mevaki’ Muhârebeleri, Mevaki’ Muhârebelerinin Tarzı ve Cereyan-ı Harb Üzerine Olan Te’siri.....	75
Yeni Alman Seferiyyesi	76
Japonya’ da Piyâde Ta’lîmnâmesi Tercemesi.....	77
İkinci Kısım, Muhârebe Bahsi	77
Muhârebede Piyâde ve Topçu.....	79
Yaya Cenginin Sûvâri İçin Ehemmiyeti ve Savt-ı Ta’lîm ve İsti’mâl Nokta-i Nazarından Derecesi.....	80
Mitralyözlerin Meydân-ı Muhârebede İsti’mali - Ta’biyesi.....	81
Mukaddime, Birinci Fası, Mütâlaat-ı Umûmiye	81
Mermiyâtın Te’sirâtı	82
Sayı 3, 28 Ağustos 1908	85
Japon Piyâde Ta’lîmnâmesi Tercemesi.....	85
2. Kısım, Muhârebe Bahsi.....	85
Arz-ı Şükrân	86
Ta’biye ve Seferiyye Tatbikâtı	87
Mes’ele - 1	87
Bulgar Ta’lîmnâmesi Tercemesi	88

Emâret'in 1905 Senesinde Kabul Olunan Piyâde Ta'limnâmesinin Bazı Aksâm-ı Mühimmesinin Tercemesi, Piyâdenin Ta'lim ve Harekâtı, Mukaddime.....	88
Terbiye-i Münferide	89
Tüfeng Tutulması	90
Nişan Vaz'iyeti.....	90
Batarya Kumandanı ve Evsâfi	90
Yeni Alman Seferiyyesi	93
Mevaki' Muhârebeleri, Mevaki' Muhârebelerinin Tarz ve Cereyan-ı Harb Üzerine Olan Te'siri.....	95
Hasbihâl	96
Mermiyâtın Te'sirâtı	98
Mitralyözlerin Meydân-ı Muharebede İsti'mâli - Ta'biyesi	99
Askerlik	100
Havâdis-i Askeriyye	102
Bulgaristan	102
Lâyıha'nın Esası	102
1908 Bütçesi	103
Almanya	104
Rusya	104
Sayı 4, 4 Eylül 1908	105
Pâdişâhım Çok Yaşa	105
Japon Piyâde Ta'limnâmesi Tercemesi.....	105
İkinci Kısım, Muhârebe Bahsi	105
1 - Fası, Kavâid-i Esâsiye	106
Muhârebede Piyâde ve Topçu	107
Batarya Kumandanı ve Evsâfi	108
Bulgar Ta'limnâmesi Tercemesi.....	110

Emâretin 1905 Senesinde Kabul Olunan Piyâde Ta‘lîmnâmesinin Bazı Aksâm-ı Mühimmesinin Tercemesi, Piyâdenin Ta‘lîm ve Harekâtı	110
Kasatura	110
Muhârebede Avcı	111
Ordu	113
Mitralyözlerin Meydân-ı Muhârebede İsti‘mâli - Ta‘biyesi.....	113
Mütâlaat-ı Umûmiye	113
Harbiyeler	117
Mermiyâtın Te’sîrâtı.....	119
Ta‘biye ve Seferiyye Tatbîkâtı.....	120
Birinci Meselenin Sûret-i Hâlli.....	120
Ricâ’-i Mahsûs.....	124
Sayı 5, 11 Eylül 1908	125
Mersiye, Recep Paşa Hakkında	125
Asker Arkadaşlarımız	126
Acemî Efrâdın Ta‘lîm ve Terbiyeleri.....	126
Mevaki‘ Muhârebeleri, Mevaki‘ Muhârebelerinin Tarzı ve Cereyan-ı Harb Üzerine Olan Te’sîri.....	129
Köyler ve Çiftlikler	129
Batarya Kumandanı ve Evsâfi	131
Ta‘biye ve Seferiyye Tatbîkâtı.....	133
Birinci Meselenin Sûret-i Hâlli.....	133
Yaya Cenginin Sûvâri İçin Ehemmiyeti ve Sûret-i Ta‘lîmve İsti‘mâli Nokta-i Nazarından Derecesi	138
Muhârebede Topçunun Vazîfesi	141
Sayı 6, 18 Eylül 1908	144
Târih	144

Asker Arkadaşlarımıza	147
Acemî Efrâdın Ta‘lîm ve Terbiyeleri	147
Ta‘biye ve Seferiyye Tatbîkâtı.....	150
Birinci Meselenin Sûret-i Hâlli.....	150
Yeni Alman Seferiyyesi	152
Muhârebede Topçunun Vazîfesi - 1	155
Batarya Kumandanı ve Evsâfı	157
Bataryanın Ta‘lîm ve Terbiyesi Hakkında Mütâlaat, Ta‘lîmden Maksad	157
Her Rütbenin Vazîfe ve Selâhiyyeti	158
Bulgar Ta‘lîmnâmesi Tercemesi.....	159
Emâretin 1905 Senesinde Kabul Olunan Piyâde Ta‘lîmnâmesinin Bazı Aksâm-ı Mühimmesinin Tercemesi, Piyâdenin Ta‘lîm ve Harekâtı	160
Takım Ta‘lîmi.....	160
Takımın Muhârebe Harekâtı	161
Ateş	161
Ricâ’	163
Sayı 7, 25 Eylül 1908	164
Mermiyâtın Te’sîrâtı.....	164
Asker Arkadaşlarımız	166
Acemî Efrâdın Ta‘lîm ve Terbiyeleri	166
Mitralyözlerin Meydân-ı Muhârebede İsti‘mâli - Ta‘biyesi.....	169
Mütâlaat-ı Umûmiye, İkinci Fasıl, Mitralyözlerin Havâss-ı Umûmiye ve Evsâf-ı Mütamayizeleri	169
Bulgar Ta‘lîmnâmesi Tercemesi.....	171
Emâretin 1905 Senesinde Kabul Olunan Piyâde Ta‘lîmnâmesinin Bazı Aksâm-ı Mühimmesinin Tercemesi, Piyâdenin Ta‘lîm ve Harekâtı	171
Kasatura Darbesi (Hücûmu) ve Takımın İctimâi.....	172

Bölük Ta‘lîmi.....	172
Bölüğün Yanaşık Nizâm Ta‘lîmleri.....	173
Tabur Ta‘lîmi.....	173
Taburun Yanaşık Nizâm Ta‘lîmleri.....	173
Alay ve Livâ Ta‘lîmi.....	173
Piyâde Muhârebesi, Medhâl.....	174
Yaya Cenginin Süvâri İçin Ehemmiyeti ve Sûret-i Ta‘lîm ve İsti‘mal Nokta-i Nazarından Derecesi.....	175
Batarya Kumandanı ve Evsâfi	179
Bataryanın Ta‘lîm ve Terbiyesi Hakkında Mütâlaat, Ta‘lîmden Maksad, Ta‘lîmlerin Sûret-i İcrâsı.....	179
Arâzi-i Muhtelif Üzerinde İcra Edilen Ta‘lîmler, Manevralar	181
Edvâr-ı Ta‘lîmiye.....	182
Geri Kalmış Olanlarla Gönüllü Giren Efrâdın Ta‘lîm ve Tedrisi ...	183
Sayı 8, 8 Ekim 1908	184
Harbiye Mekteplerinde Ta‘biye Tedrîsâtı.....	184
Süvâri Ta‘lîmnâmeleri Hakkında Birkaç Söz	188
Batarya Kumandanı ve Evsâfi	191
Bataryanın Ta‘lîm ve Terbiyesi Hakkında Mütâlaat, Ta‘lîmden Maksad, Ma‘lûmât-ı Muhtelif, Efrâda Âid Ma‘lûmât-ı Nazariye...191	
Birinci Sene	193
İkinci Sene	193
Üçüncü Sene	194
Asker Arkadaşlarıma.....	195
Acemî Efrâdın Ta‘lîm ve Terbiyeleri	195
Mitralyözlerin Meydân-ı Muhârebede İsti‘mâli - Ta‘biyesi.....	197
Üçüncü Fasil, Mitralyözlerin Usûl-i Nakli İle Kundakları	199

Yaya Cenginin Sûvâri İçin Ehemmiyeti ve Sûrat-i Ta'îm ve İsti'mâl Nokta-i Nazarından Derecesi	201
Muhârebe Dersleri	202
Sayı 9, 15 Ekim 1908	203
Kum Torbalarının Sahrâ Muhârebâtında İsti'mâlleri.....	203
Fâideli Küçük Şeyler	208
1, Muhârebede Nefer Nasıl Hareket Etmeli, Piyâde Ta'îmnâmesi, İkinci Kısım, Muhârebe, Sahîfe 290, Neferât.....	208
Alman Sahrâ Topçusunun Endâht Kavâidi.....	210
Mülâhazât-ı İbtidâiyeye, Batarya Kumandanı Tarafından Hedefin Keşfi	210
Bir Mukayese, 1870'de Fransızlar ve Mançurya'da Ruslar, 1- Orduların Teşkilâtı, 1870'de Fransız Orduları	211
Mançurya-Rus Orduları	213
Rusya-Japonya ve Müstakbel Muhârebâtında Sûvâri	215
Rus-Japon Seferinden Müstahriç Topçu Ta'biyesi Hakkında Mütâlaat, İfade-i Mütercim	218
Mütercimin İhtârı	220
İfade-i Merâm (Müellif)	220
Sayı 10, 6 Kasım 1908	222
Ricâ-yı Mahsûs	222
Seferber Bir Piyâde Taburunun Taksîmâtı ve Yürüyüş Tertîbi.....	222
Bir Mukayese, 1870'de Fransızlar ve Mançurya'da Ruslar, 1 – Orduların Teşkilâtı, 1870'de Fransız Orduları	228
Alman Sahrâ Topçusunun Endâht Kavâidi	231
Mülâhazât-ı İbtidâiyeye, Batarya Kumandanı Tarafından Hedefin Keşfi, Tarassud	231
Bulgar Ta'îmnâmesi Tercemesi.....	233

Emâretin 1905 Senesinde Kabul Olunan Piyâde Ta'limnâmesinin Bazı Aksâm-ı Mühimmesinin Tercemesi, Piyâdenin Ta'lim ve Harekâtı, Piyâdenin Evsâf ve Harekâtı.....	233
Kuvve-i Mâneviye	233
Harekât-ı İbtidâiyye	234
Muhârebe İçin Tertîbât-ı İstihzâriye.....	235
Muhârebe	236
(Tebrik)	236
Rusya ve Japonya ve Müstakbel Muhârebâtında Sûvârî.....	237
Muhârebe Dersleri	239
Haftalık Risâle-i Askeriyye.....	240
Musavver, Bulgaristan	240
Sayı 11, 13 Kasım 1908	241
Seferber Bir Piyâde Taburunun Taksîmatı ve Yürüyüş Tertîbi.....	241
Tenkidât-ı Askeriyye	245
Fâideli Küçük Şeyler 2, Ma'lûmât İstihsâlinde Müst'amil Vesâit.....	249
Takımlar İleri Karakola Me'mûrum, Nasıl Tertîbât Almalıyım, General Byron	252
Rus-Japon Seferinden Müstahriç Topçu Ta'biyesi Hakkında Mütâlaat	255
Musavver, Bulgaristan	258
Sayı 12, 20 Kasım 1908	259
Tenkidât-ı Askeriyye	259
Takımım İleri Karakola Me'mûrum, Nasıl Tertîbât Almalıyım, General Byron	265
Fâideli Küçük Şeyler 2, Ma'lûmât İstihsâlinde Müst'amil Vesâit, Hidemât-ı Seferiyye Nizâmnâmesi: Ma'lûmât- Madde 42 ve 85	268
Mitralyözlerin Meydân-ı Muhârebede İsti'mâli - Ta'biyesi.....	271
Rus-Japon Seferinden Müstahriç Topçu Ta'biyesi Hakkında Mütâlaat, Birinci Bahis, Düşman Mevzi'nin Keşfi.....	274

Sayı 13, 3 Aralık 1908	277
Makineli Tüfengler, Maksim ve Hoçkisi Tüfengleri	277
Süvâri Ta‘lîmnâmesi Hakkında Birkaç Söz, Ta‘lîmnâmenin 124’üncü Maddesi	281
Fâideli Küçük Şeyler (2) Ma‘lûmât İstihsâlinde Müst‘amil Vesâit Hidemât-ı Seferiyye Nizâmnâmesi: Ma‘lûmât– Madde 42 ve 85	284
Takımım İleri Karakola Me’murum, Nasıl Tertîbât Almalıyım, General Byron	286
Alman Sahrâ Topçusunun Endâht Kavâidi.....	289
Müsâdemeli Mermiyâtın Tarassudu.....	289
Rus – Japon Seferinden Müstahriç Topçu Ta‘biyesi Hakkında Mütâlaat	291
Sayı 14, 10 Aralık 1908	294
Sınıf-1 Muhtelifde Seferiyye Kavâidinin Tedrîs ve Ta‘limi.....	294
Piyâde Bölükleri İçin	296
Süvâri Bölükleri İçin	297
Bataryalar İçin	298
İstihkâm Bölükleri İçin	298
Taburun Muhârebesi	299
Makineli Tüfengler, Maksim ve Hoçkisi Tüfengleri, Makineli Tüfeng Kundağı	303
Tüfengin Havâss-ı Balistikiyesi	304
Muhtelif Çapda Maksim Makineli Tüfengin Endâhtça Kabiliyyet-i Faaliyesi	305
Fâideli Küçük Şeyler (4) Ma‘lûmât İstihsâlinde Müst‘amil Vesâit.....	307
(Tebrik)	310
Sayı 15, 17 Aralık 1908	311
Meclis-i Meb‘ûsân’ın Bidâyet-i Küşâdı, İyd-i Ekber-i Millî.....	311
Hayât-ı Askeriyye Sahîfeleri 1	312

Bir Arkadaşıma	320
Makale 1, Rus – Japon Seferi Hakkında Ma‘lûmât-ı Sıhhiyye	324
Sayı 16, 24 Aralık 1908	328
Hayât-ı Askeriyye Sahîfeleri 1	328
Taburun Muhârebesi	332
Ordu Sûvârisi ve Vazîfe-i Keşfiyye	336
Piyâdenin Yürüyüş Nizâmı	339
Havâdis-i Askeriyye.....	341
(Teşekkür)	343
SONUÇ	344
KAYNAKÇA	347
İNDEKS	353
EKLER	356
ÖZGEÇMİŞ	374

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *Ordu (1908) Mecmûası Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

14 / 10 / 2015

Gülşen KORKMAZ

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Gülşen KORKMAZ tarafından hazırlanan *Ordu (1908) Mecmûası Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi* başlıklı bu çalışma, 14 / 10 / 2015 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oybirliği ile* başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Tarih* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Doç.Dr. Ahmet ÖZCAN	İmza: .....
Üye	: Doç.Dr. Mehmet Serhat YILMAZ	İmza: .....
Üye	: Yrd.Doç.Dr. Aydın EFE	İmza: .....

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 17 / 09 / 2015 tarih ve 2015/17-44 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hasan AKÇA
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Çalışmanın konusu olan *Ordu* mecmuasının bilinen nüshaları Ağustos 1908 - Aralık 1908 tarihleri arasında on altı sayı olarak yayımlanmıştır. Muhteva itibarıyla askeri konuları ele alan bu mecmuanın takım halinde bir tek koleksiyonu tespit edilebilmiştir. Türk Tarih Kurumu Kütüphanesinde bulunan bu tek koleksiyon, Türk Tarih Kurumu başkanlığı sırasında Prof. Dr. Ali Birinci tarafından kurum kütüphanesine bağışlanmıştır. Bu mecmuanın bir yüksek lisans tezi olarak çalışılması konusunda Sayın Birinci'nin tavsiyesi etkili olmuştur. Ayrıca çalışmaya başlandığında mecmuanın dijital kopyası hocamız tarafından verilmiştir. Prof. Dr. Ali Birinci'ye bu mecmuanın tez çalışmasının konusu olması ve desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Doç. Dr. Ahmet Özcan'ın tez danışmanlığımı kabul etmesiyle birlikte başladığım çalışma sırasında zorlu bir yolculuk başladı. Kimi zaman özellikle biyografik zafiyetler, askeri süreli yayınlar üzerine mevcut bilgilerin yetersizliği bizim için sıkıntı oldu. Bunun yanı sıra yirminci yüzyıl başında yayımlanmış olmalarına rağmen makalelere hakim ağdalı dil, üstelik teknik terimlerin çokluğu metne dönüştüğünde birtakım okuma ve anlama güçlüklerini de beraberinde getirdi. Bunların üstesinden mümkün olduğunca gelmeye çalışıldı. Tezin araştırma, değerlendirme ve transkripsiyon metni kısmıyla ilgili gerekli uyarıları yapan Doç. Dr. M. Serhat Yılmaz ile Yrd. Doç. Dr. Aydın Efe'ye teşekkür ederim.

Tez danışmanım Doç. Dr. Ahmet ÖZCAN ilgi ve yardımlarını, tezin bitmesini merakla beklediği günlerdeki müdahaleleriyle gösterdi. Hocama bu çalışmaya ilgisi ve yardımlarından dolayı teşekkür ederim. Ayrıca eşime ve oğullarım Saim, Ekrem ve Alperen'e emek ve sabırlarından dolayı teşekkür ediyorum.

14 / 10 / 2015

Gülşen KORKMAZ

**Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans
Tez Özeti**

Tezin Başlığı : Ordu Mecmûası Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (1908)
Tezin Yazarı : Gülsen KORKMAZ
Danışman : Doç. Dr. Ahmet ÖZCAN
Anabilim Dalı: Tarih
Bilim Dalı :
Kabul Tarihi :
Sayfa Sayısı : 20 (ön kısım) + 355 (tez) + 19 (ekler)
<p>II. Meşrutiyet'in ilan edilmesinden hemen sonra basın dünyasına Edirne Vilâyetinde giriş yapan <i>Ordu</i> mecmûası, Osmanlı Devleti'nin en kritik döneminde yayımlanmaya başlamıştır. Devletin asırlardır yaşadığı çıkmazın merkezinde görülen askerî alandaki yetersizlik, <i>Ordu</i> mecmûasının kurucuları olan Kolağası İbrahim Zihni ve Mümtâz Yüzbaşı Hüseyin Hüsnü'nün matbûât hayatına girmelerindeki temel sebep olmuştur. Mecmûa mesleki konularda okuyucularını bilgilendirmeyi hedeflemiştir. Bu doğrultuda özellikle yabancı eserlerden ve gazetelerden tercüme yapmak suretiyle oluşturulan makalelere sayfalarında yer vermiş ve haftalık olarak basılmıştır. Mecmûanın siyasi nitelikli bir yönlendirme amacı söz konusu değildir. Dönemin özellikle askerî eğitim ve askerlik mesleğini icra anlayışına ışık tutmaktadır. <i>Ordu</i> mecmûası mesleklerini hakkıyla icra etmek isteyen idealist askerlerin dört ay sürebilen çabalarının bir semeresidir. 16 sayı basılmış, çoğu oldukça hacimli 43 makale yayımlanmıştır. Yerel bir yayın olmaktan ziyade kendi alanı olan askerî basın ve mesleki çevrelerde etkili olmuş bir taşra mecmûasıdır. Mecmûanın Osmanlıca'dan transkripsiyonu yapılmış, makaleler sınıflandırılmış ve değerlendirilmiştir.</p>
Anahtar Kelimeler: Ordu mecmûası, Kolağası İbrahim Zihni, Mümtâz Yüzbaşı Hüseyin Hüsnü, Askerî Terbiye, Askerî Basın.

**Çankırı Karatekin University Institute of Social Sciences Abstract of
Master's Thesis**

Title of the Thesis: The Transcription and Evaluation of The “Army” Periodical (1908)	
Author	: Gülsen KORKMAZ
Supervisor	: Assoc.Prof.Dr. Ahmet ÖZCAN
Department	: History
Sub-field	:
Date	:
<p>Soon after The Second Constitutional Governance had proclaimed in The Ottoman Empire, The Army periodical, that entered into the press World in Edirne province, was started to be published at that the most critical time of the state. The insufficiency in the military field that the state had been suffering for centuries led senior captain İbrahim Zihni and distinguished captain Hüseyin Hüsnü who were the founders of the Army periodical to enter the press life. The periodical aimed to inform its readers on professional issues. Translations from the military related books and articles published in other countries were utilized. It was published weekly. The periodical did not intend to motivate people politically. It in particular enlightened the military training and the way of performing the profession of that period of time. The Army periodical was the harvest of efforts which could last four months of those idealist soldiers. Forty Three articles were published in sixteen issues. As being a provincial publication it was effective on its own field that was military press and professional environment rather than local people. It has been transcribed from Ottoman letters to Latin letters, classified and analyzed.</p>	
Keywords: Army periodical, Senior Captain İbrahim Zihni, Distinguished Captain Hüseyin Hüsnü, Military Press.	

TABLO LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: <i>Ordu</i> mecmûası sayı ve tarihleri	374
Tablo 2: <i>Ordu</i> mecmûasında makalesi yayımlanan yazarlar	375
Tablo 3: <i>Ordu</i> mecmûasında yayımlanan makaleler ve yazarları	376
Tablo 4: <i>Ordu</i> mecmûası fihristi	378
Tablo 5: 1324 Askerî Salnâmesine göre askerî okullardan sorumlu üst düzey görevliler ile Edirne Vilâyetinde bulunan askerî okullardaki görevliler	388

FOTOĞRAF LİSTESİ

<u>Fotoğraf No</u>	<u>Sayfa</u>
Fotoğraf 1: <i>Ordu</i> mecmûasının ilk sayısının ilk sayfası	391
Fotoğraf 2: <i>Ordu</i> mecmûasının basımının yapıldığı, Edirne Belediyesi karşısında bulunan Şems matbaasının içinde yer aldığı iş hanı	392
Fotoğraf 3: Günümüzde Orduevi olarak kullanılan Edirne Askerî Rüşdiye Mektebi	392
Fotoğraf 4: Daha sonraları Harbiye Mektebi olarak da kullanılan Edirne Askerî İdâdî Mektebi	393
Fotoğraf 5: Günümüzde Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Makedonya Yerleşkesi olarak kullanılan Edirne Harbiye Mektebi	393

GİRİŞ

Sürelî yayınlar son iki yüzyıllık süreci ele alan tarih araştırmalarının vazgeçilmez kaynaklarındandır. Basının kamuoyu üzerindeki etkisinin toplumsal ve siyasal gelişmelere yansımalarının yanı sıra toplumsal ve siyasal gelişmelerin basına yansımaları tarihçiye eşsiz bir malzeme sunmaktadır. Elbette bu yansıma tarihçiye olaylar ve olgular üzerinden gelmektedir. Osmanlı devrinde ilk Müslüman matbaasının devletin bir müessesesi olarak faaliyete başlaması gibi ilk sürelî yayın olan Takvim-i Vekayi de devletin bir yayın organıdır ve tıpkı devlet matbaasının yayıncılığında olduğu gibi bir süre tekel olarak kalmıştır.

Osmanlı döneminde sürelî yayınların, özellikle Kırım Savaşı sonrasıyla ilişkilendirilebilecek bir tarihsel süreçte yaygınlaştığı görülmektedir. 1860'lı yıllara tekabül eden bu başlangıç devri, sadece sürelî yayınları değil matbuat âlemindeki hareketliliğe de işaret eder. Sürelî yayınlar bu tarihten itibaren sürekli çeşitlenerek artacaktır. Gazete ve mecmualarla kendisini gösterecek olan çeşitlilik mizah, çocuk, kadın, magazin vs konularda spesifik alanları ilgilendiren örneklerle çoğalırken, meslek gruplarını da içine alacak yayınların arasına askeri sürelî yayınlar da girmiştir. Bunların ilk örnekleri resmi nitelikliydi. Daha doğrusu askeri sürelî yayınların Osmanlı'dan Cumhuriyet'e uzanan tarihsel süreçte çoğunlukla kurumsal nitelikli oldukları görülmektedir. Bu tez çalışmasının konusu olan *Ordu* mecmuası yazar kadrosunun muvazzaflardan oluşmasına rağmen resmi bir nitelikte değildi. Bu durumu II. Meşrutiyet'in ilanı ile ortaya çıkan yayın patlamasıyla dikkat çeken atmosfere bağlamak daha doğru görünüyor. Nihayetinde kısa bir süre sonra yayına son vermiştir ki, bu dönemin sürelî yayınlarında sıkça rastlanılan bir özelliktir. Resmi askeri sürelî yayınlar ise daha uzun soluklu olmuş, hatta günümüzde yayımlanan bazı askeri dergilerin kökleri bunlara bağlanabilir.

Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu problemler karşısında, II. Meşrutiyet'in ilanı ile birlikte yaşanan nispî rahatlama ve basın üzerindeki gerilimin azalması, hürriyetle sembolleşen ortamda ülkenin nasıl kurtarılacağına dair fikirlerin taşıyıcı platformu basın olmuştur. *Ordu* mecmuası da bu ortamın muvazzaflarına askerlere sunduğu imkânın ürünü olarak değerlendirilebilir. Ordu-Siyaset ilişkisinin politik düzeyinin en yaygın olduğu dönemlerden birisi olan öncesiyle birlikte, II. Meşrutiyet

döneminde dahi kanaat, ordu mensuplarının siyasete bulaşmaması yönündeydi. Ordu mecmuasındaki makalelerde devrin siyasi ortamıyla ilgili konulara girilmemiş, yazarların esas kaygısını mesleklerindeki terakki oluşturmuştur. Haftalık olarak Edirne’de yayımlanan mecmûanın kurucuları ve yazarlarının meşrutî idare lehinde görüş sahibi oldukları anlaşılmalı birlikte, tek endişeleri ordu mensuplarının mesleki gelişme olarak mümkün olan en yüksek noktaya ulaşması ve bunun korunmasıdır.

ÇALIŞMANIN ÖNEMİ, YÖNTEMİ VE SINIRLARI

Son dönem Osmanlı savaşları ve ordusu hakkında, I. Dünya Savaşı ve İstiklal Savaşı’nın tarih ve edebiyat çalışmaları için sunduğu malzemenin çokluğuna rağmen aynı oranda edebi ürün ve araştırma bulunmamaktadır.¹ Bu durum dönemin arşiv dışı kaynaklarının sunduğu imkânların sınırları, arşivlerin tasnifliliğiyle kıyaslandığında daha da muallaktır. Mesela *Ordu* mecmûası hiçbir kütüphanede tam takım olarak bulunmazken, Ali Birinci’nin yaptığı bağışla Türk Tarih Kurumu Kütüphanesinde bilinen tek takım koleksiyonuna ulaşılabilir. Bu koleksiyonun transkripsiyon yoluyla tarihçilerin araştırmalarını kolaylaştırmasının yanı sıra, genel okuyucu için de kullanılabilir bir hale getirilmesi düşünülmüştür. Bunun yanı sıra mecmua üzerinden yapılacak bazı tasnif ve tespitler askeri tarih çalışmalarına katkıda bulunacaktır. Dönemin subaylarının dünya ordularına ilgileri, gelişmeleri takip etmeleri, askerlikle ilgili teklif ve tenkitleri her ne kadar sınırlı sayıda yazarı olsa bile, bir kuşağın zihniyetini ve niteliğini yansıması açısından önemlidir.

Çalışma üç bölüm olarak kurgulanmıştır. Birinci bölümde kısaca matbuat tarihi ele alınmış, matbuatın Osmanlı tarihindeki gelişme süreci tarihsel temel olarak düşünülmüştür. Bu kısımda genel bir matbuat tarihi ve özellikle askeri süreli yayınlarla ilgili bilgi verilmiştir. İkinci bölüm Edirne’de mahalli matbuatın gelişimi ve Ordu mecmuasıyla ilgili teknik bilgilerle birlikte yazar kadrosu hakkındadır. Üçüncü bölüm mecmuada çıkan yazıların özetini içermektedir. Özetler kısa bir değerlendirmeyi de içermektedir ki, makalelerin fazlasıyla teknik olması kapsamlı metin değerlendirmelerini çalışma konusu haricine getirmiş, içeriden bir

---

¹ Ahmet Özcan, “Yedek Subay Hatıratları ve Yayımlanmamış Bir Yedek Subay Hatıratının Değerlendirilmesi”, Ömer Çakır (Ed.), *Türk Harp Edebiyatı I. Uluslararası Türkiyat Sempozyumu*, 1-3 Kasım 2013, Çankırı, Berikan Yayınevi, Ankara 2014, s. 515.

değerlendirme yapılmamıştır. Teknik yazıların analizi mesleki bir tecrübeyi de gerektirmektedir ki, bu çalışmanın sınırları dışındadır. Bunun yerine şekli özellikler ve bir takım yazı sayısı, yazar sayısı, konular gibi sayısal veriler ortaya konulmuştur. Transkripsiyonu yapılmış metin kısmı bu üç bölüme ek olarak verilmiştir. Tezin esas hedeflerinin başında transkripsiyonun mümkün olduğunca hatasız olarak ortaya konulması gelmektedir.

BÖLÜM: 1

MATBUAT HAREKETLERİNE BİR BAKIŞ

İletişim insanların duygu ve düşüncelerini aktarmanın bir aracı olagelmiştir. Tarihin de başlangıcı sayılan yazının icadı ile yaşananların sonraki dönemlere yansıtılması kolaylaşmıştır. Yazının muhafazasında kâğıdın kullanılmasıyla birlikte yaşanmış olanların yansıtılması konusunda günümüzde de hala etkisini sürdüren bir çığır açılmıştır. Bilimsel ve tecrübi bilginin oluşturduğu birikim kâğıdın kitap formuna dönüşmesiyle sonraki nesillere kolaylıkla ulaştırılabilmıştır. Kitaplardan önce, ilk gazetelerin atası kabul edilen fırınlanmış tabletler ile halka çeşitli duyurularda bulunduğu bilinmektedir. 3400 yıllık olduğu anlaşılan Nil Nehri civarında 40 sayısı bulunan tabletler dünyanın ilk gazetesi kabul edilmektedir. Yine milattan önce Mısır'ın yanı sıra Babil, Roma ve Çin'de gazete benzeri yazılı malzemelerin olduğu, hatta Çin'de Mısır'da olduğu gibi papirüs değil kâğıt kullanıldığı bilinmektedir. XV. yüzyılda yazının kendisi kadar önemli olan matbaanın kullanılmaya başlanması ile yeni bir iletişim çağı başlamış ve bu dönemden sonra gazetelerin yaygınlaşması da hızlanmıştır. XVI. yüzyıl başlarında günümüz anlayışıyla ilk gazete Strasbourg'da Almanca olarak "Avisa, Relation oder Zeitung" adıyla yayımlanmıştır.²

1.1. Matbaanın Osmanlı Devleti'ne Girişi

Matbu kitap bilgiyi geniş kitlelere ulaştırarak, bilginin saklanması, bulunmasını, kullanılmasını kolaylaştırarak aydınlanma sürecini hızlandırmış, bilim ve düşüncenin yaygınlaşmasında etkili bir araç olmuştur. Modern dünyanın oluşumunda oynadığı önemli rol tartışmasız bir şekilde kabul edilen matbaanın Osmanlı Devleti'ne 1490'lı yılların başında İspanya'dan göç eden Yahudilerle birlikte gelmiştir.³ David ve Samuel ibn Asher tarafından İstanbul'da kurulan ilk matbaada 1493 yılında basılan ilk kitap, Yakup ben Asher'in "Arba'ah Turim" olarak anılan "Sefer Aturim le Ribbi Yaakov ben Arosh" adlı eseridir. Bununla birlikte 1490 yılında İstanbul'da Yasef bin

---

² Mehmet Ali Karaman, *II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Askeri Matbuatı ve Siyasi Hayattaki Rolü*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Afyonkarahisar 2014, s. 3.

³ Ahmet Özcan, "Osmanlı Matbuatı ve Tarih Yayıncılığı Üzerine Bazı Tespitler", *Düşünen Siyaset*, sayı 26, 2010, s. 223.

Oryo tarafından İbrani tarihiyle ilgili bir kitap basıldığına dair bilgiler de vardır.⁴ Daha sonra 1567 yılında bir Ermeni ve 1627 yılında Rumlar tarafından matbaa açıldığı bilinmektedir.⁵ İlk Türk matbaasının 1726 yılında İstanbul'da kurulmasından önce, diğer ülkelerde Türkçe, Arapça ve Farsça olarak basılmış bazı eserler İstanbul'a getirilerek satılmıştır.⁶ Paris sefarethanesindeki görevi esnasında matbaayı gören Sait Mehmet Efendi'nin, dönüşte Dergâh-ı Âli müteferrikalarından İbrahim Ağa ile birlikte hazırladığı ve Müteferrika İbrahim Ağa imzasıyla verilen *Vesiletüttbaa* isimli layihanın uygun görülmesi sonrasında⁷ kurulan Müteferrika matbaasında, ilk kitap 1729 yılında "Kitab-ı Lügat-ı Vankulu (Sihah-i Cevheri)" adıyla iki cilt halinde basılmış ve matbaanın kapandığı 1742 yılına kadar 17 kitap yayımlanmıştır.⁸ XVIII. yüzyılda Osmanlı dünyasında matbaanın sadece küçük emareleri görülebilmüş, matbaanın gerçekten verimli olabilmesi için Müteferrika'nın ölümünden sonra yarım asır geçmesi gerekmiştir.⁹

Hıristiyan matbaalarında ilk basılan kitapların dînî nitelikli olmasının aksine ilk Müslüman matbaası olan Müteferrika Matbaası'nda lügat, mantık, tarih, coğrafya, edebiyat, tıp ve felsefe alanında kitaplar basılmıştır.¹⁰ Dini eserler uzunca bir süre matbaa ile yayımlanmadığı gibi, Hıristiyanların yüzyıllar önce matbaada basımını yapıp kullanmaya başladıkları popüler halk kitapları da Müslümanlar için ancak XIX. yüzyılda taş basmacılığının kullanılmasıyla birlikte yaygınlaşma imkânı bulmuştur.¹¹ Ancak, matbaacılığa karşı uygulanan sınırlamalar dini nedenlerle değil, Osmanlı devlet sistemine özgü lonca sisteminden kaynaklanmıştır. Dolayısıyla basımcılık II. Mahmut dönemine kadar devletçe verilen bir tekel olarak kalmış ve bu nedenle ilk gazetenin basılması için yaklaşık bir asırlık süre geçmesi gerekmiştir.¹²

---

⁴ Server Rifat İskit, *Türkiye'de Matbuat Rejimleri*, Matbuat Umum Müdürlüğü Neşriyatı, İstanbul 1939, s. 3.

⁵ Ali Birinci, "Osmanlı Devletinde Matbuat ve Neşriyat Yasakları Tarihine Medhal", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, cilt: 4, sayı: 7, 2006, s. 293.

⁶ İskit, *Türkiye'de Matbuat Rejimleri*, s. 3.

⁷ Server Rifat İskit, *Türkiye'de Neşriyat Hareketleri Tarihine Bir Bakış*, Devlet Basımevi, İstanbul 1939, s. 4

⁸ Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, (Çev. Metin Kıratlı), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1993, s. 52.

⁹ Ahmet Özcan, *Türkiye'de Popüler Tarihçilik 1908 – 1960*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2011, s. 37.

¹⁰ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi IV*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988, s. 160.

¹¹ Özcan, "Osmanlı Matbuatı ve Tarih Yayıncılığı Üzerine Bazı Tespitler", s. 223.

¹² Niyazi Berkes, *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, (Haz. Ahmet Kuyaş), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2004, s. 58.

Osmanlı Devleti'nde matbaanın kurulmasından sonra yaklaşık olarak bir asır boyunca ilk Fransızca gazeteye kadar yalnızca kitap basımı yapılmıştır.¹³ Batı toplumları rönesans-reform, keşifler-aydınlanma dönemlerinde matbûâtın ürünü olan kitap, gazete ve dergilerin etkisiyle hızlı bir şekilde değişmekle birlikte, Osmanlı Devleti'ne matbaanın gelmesinden yüzyıl sonrasına kadar basılı eserlerin hem sayısının hem de konu çeşitliliğinin azlığı nedeniyle okuyucu kitlesi ve onun entellektüel düzeyi sınırlı kalmıştır.¹⁴

7 Mart 1918 tarihinde Donanma mecmûasının 156. sayısında Ali Şükrü tarafından kaleme alınan Matbûât Âlemi başlıklı yazıda; 1912 senesinde İngiltere'de 10.914 kitap, Amerika'da 12.470 kitap, Almanya'da 31.681 kitap neşredildiği bilgisi verilmektedir.¹⁵

1.2. Osmanlı Devleti'nde İlk Süreli Yayınlar

İstanbul'da Fransız Elçiliği 1795 yılında kendi özel matbaasını kurmuş ve aynı yıl hem Fransızlara Fransa'daki gelişmeleri bildirmek hem de Türklere Avrupa'yı tanıtmak amacıyla "Bulletin de Nouvelles" adlı onbeş günde bir yayımlanan süreli yayın çıkarmıştır. Ertesi yıl bunun yerine "Gazette Francaise de Constantinople" isimli gazeteyi neşreden Fransızlar 1821'de İzmir'de "Le Spectateur Oriental", 1824'de "Le Smyrneen" ve 1828'de "Le Courier de Smyrn" isimli gazeteleri yayımlamışlardır.¹⁶

1831-1864 yılları Türk basınının kuruluş yıllarıdır. 1828 yılında Mısır'da bir sütunu Türkçe, bir sütunu Arapça olarak Vaka-i Mısriyye ve 1831 yılında Takvim-i Vekayi adıyla Türk dilinde ilk gazeteler yayımlanmıştır. William Churchill adlı bir İngiliz tarafından ilk Türkçe özel gazete olan Cerîde-i Havadis'in yayımlandığı 1840 yılına kadar Takvim-i Vekayi Türkçe tek gazete olarak kalmıştır.¹⁷ 1860 yılında Şinasi'nin yardımıyla Ağâh Efendi millet-i hakime'den ilk özel gazeteyi Tercümân-ı Ahvâl adıyla yayımlamış, 1862 yılında da Şinasi Tasvîr-i Efkâr'ı çıkarmıştır.¹⁸

¹³ Orhan Koloğlu, *1908 Basın Patlaması*, Bas-Haş Yayınları, İstanbul 2005, s. 7.

¹⁴ Özcan, "Osmanlı Matbuatı ve Tarih Yayıncılığı Üzerine Bazı Tespitler", s. 223.

¹⁵ Karaman, *II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Askeri Matbuatı ve Siyasi Hayattaki Rolü*, s. 7.

¹⁶ İskit, *Türkiye'de Matbuat Rejimleri*, s. 7.

¹⁷ Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, s. 96.

¹⁸ Alim Kahraman, *Türk Edebiyatı, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, cilt: 28, 2003, s. 122.

1.3. İkinci Meşrutiyet ve Basın

Basın, Batı'nın Osmanlı Devleti'ne sunduğu yeniliklerden olup, Tanzimat'tan sonra süreli yayınlar gittikçe çoğalmıştır. Osmanlı Devleti'nin resmen ortadan kalktığı 1 Kasım 1922 tarihine kadar edebiyat, tarih, siyaset, askerlik, tıp, eczacılık, ilahiyat, spor ve benzeri çeşitli konularda 2.000 dolayında süreli yayının okuyucu ile bulunduğu tahmin edilmektedir.¹⁹

1908 yılı başında ülke genelinde 120 gazete ve dergi mevcut olup II. Meşrutiyet'in ilk yedi ayında 730 imtiyaz alınmıştır. Bu imtiyazların 109'u Rumca, 67'si Arapça, 36'sı Fransızca, 34'ü Ermenicedir. İstanbul'da 52 olan yayın sayısı 377'e ulaşmıştır. II. Meşrutiyet'in ilanından 1918 yılının sonuna kadar olan dönem içinde ise 918 gazete ve dergi çıkmıştır. II. Meşrutiyet döneminde imtiyaz alınan gazetelerin büyük kısmı uzun süre yayın hayatına devam edememiş, aralarında tek sayı çıkabilen dahi olmuştur. Özellikle Meşrutiyetin ilk dönemindeki özgürlük ortamı nedeniyle sosyalist ve farklı eğilimlerde çeşitli gazete ve mecmûalar yayımlanmıştır. 1909 yılında getirilen kısıtlamalar basının gelişmesini engellemiş ve 1914 yılında ise tamamen durmasına neden olmuştur. Birinci Dünya Savaşı sırasında basılabilen gazete ve mecmûaların sayısı yarıya inmiş, kalitesi bozulmuştur. Savaş sonunda iktidara bağlı basın ortadan kalkmıştır.²⁰

II. Meşrutiyet'in ilan edildiği öğrenildiğinde halk tarafından sahiplenildiği, büyük bir coşku ve heyecan uyandırdığı için bütün gazeteler satın alınmıştır. 14 Temmuz'da İstanbul'da Ahmet İhsan Tokgöz'ün düz baskı yapan iki makinalı matbaasında, sürekli çalışmak kaydıyla 24 saatte, ancak 25.000 sayı basılabilmiş ve bu da yetmemiştir.²¹ İstanbul'da başlıca sadece dört gazetenin basıldığı bir dönemde²², II. Meşrutiyet'in ilanı ile beraber çok sayıda matbûât basın hayatına gelecek öngörüsü yapmadan giriş yapmıştır. II. Meşrutiyet'in ilk on gününde Bâb-ı Alî Caddesinde basın patlaması yaşanmıştır. Haber ve fikir erbabı oldukları tartışmalı kişiler, doğruluğu bilinmeyen yorum ve iddialarla kamuoyu gündemine gelmişler, iktidara

¹⁹ Cüneyd Okay, *Osmanlıca Süreli Yayınlar Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi*, (Yay. Yön. Ahmet Özcan), Gezgın Kitabevi, Ankara 2000, s. 3.

²⁰ Karaman, *II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Askeri Matbuatı ve Siyasi Hayattaki Rolü*, s. 8-12.

²¹ Ahmet İhsan Tokgöz, *Matbuat Hatıralarım (1888-1914)*, (Haz. Alpay Kabacalı), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012, s. 190.

²² Hıfzı Topuz, *II. Mahmut'tan Holdinglere: Türk Basın Tarihi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2003, s. 82.

yakınlık oluşturma hedefi, fikir özgürlüğünün ötesine geçmiştir. İttihat ve Terakki büyük oranda gazeteleri istediği şekilde yönlendirmiş, halk üzerinde istediği etkinin oluşmasını sağlamıştır. Servet-i Fünûn'da yer alan “Matbûât ve Tesirâtı” başlıklı başmakale; her gün yeni gazetelerin ve o güne kadar basında duyulmamış yazarların ortaya çıktığı süreç eleştirilmektedir. II. Meşrutiyet'in ilk yıllarında gayri müslimler çok fazla sayıda gazete çıkarmışlardır. Dönem itibariyle mevcut mecmûa ve gazete listesi Takvim-i Vekayi'de ilave şeklinde neşredilmiştir.²³

1.4. Matbûât İle İlgili Yasal Düzenlemeler

Avrupa'da matbaada basılacak kitapların kontrolü kilisenin imtiyazına bırakılmıştır. 1789 Fransız İhtilali'nden sonra ise basın hürriyeti kanunlarda yer almaya başlamıştır. Osmanlı Devleti'nin yurtdışında basılan ve zararlı olduğu düşünülen gazete ve mecmûaların yurda girişini engellediği bilinmektedir. Basın yayın ile ilgili ilk ciddi düzenlemeler Tanzimat sonrasında yapılmıştır. Önce 1857 tarihli *Matbaa Nizamnamesi (Basmâne Nizamnamesi)*, daha sonra 1864 tarihli *Matbûât Nizamnamesi*, 1888 tarihli *Matbaalar Nizamnamesi* ve 1894 tarihinde ise *Matbaalar ve Kitapçılar Hakkında Nizamname* uygulamaya girmiştir. II. Meşrutiyet'ten sonra fiilen kaldırılan kitap basımındaki denetimin son bulması 1909 tarihli *Matbaalar Kanunu* ile olmuştur. İkinci Abdülhamid döneminde kitapların basımı öncesinde sıkı bir denetim uygulanmakla birlikte basılan kitap sayısında hızlı bir artış olmuştur. 1890 yılında hazırlanan bir bibliyografyada, son onbeş yıl içinde dört bin kitabın basıldığı belirtilmektedir.²⁴

1.5. Osmanlı Devleti'nde Askerî Basın

Bir uç beyliği şeklinde başlayan ve misyonu gaza üzerine temellenen Osmanlı Devleti²⁵, dünya devletleri ile uyumunu kaybettiği ve rekabet etme gücü zaafa uğradığından, içinde bulunduğu sorunları Batılaşma şeklinde ifade edilen modernleşme/çağdaşlaşma atılımları ile aşmaya çalışmıştır. Öte yandan, Osmanlı Millet Sistemi'ne karşılık Fransa'dan yayılan millet fikrinin oluşturduğu milliyetçilik

²³ Ali Birinci, “Meşrutiyet Matbuatı (1324-1325) V”, *Kebikeç*, yıl: 3, sayı: 6, 1998, s. 87.

²⁴ Fatmagül Demirel, “Osmanlı Devleti'nde Kitap Basımının Denetimi”, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, yıl:3, sayı:5, 2004, s. 93.

²⁵ Özcan, *Türkiye'de Popüler Tarihçilik 1908 – 1960*, s. 31.

hareketleri de imparatorluğun sarsılmasına neden olmuştur.²⁶ Bu devrede çeşitli nedenlerle ülkeyi terk etmek zorunda kalan özellikle gençler, Batı ülkelerinde edindikleri yeni düşünceleri basın yayın vasıtası ile yurda ulaştırma yolunu seçmişlerdir. Bilhassa etkilenilen eserleri tercüme etmek yöntemi benimsenmiştir. II. Meşrutiyet'in ilanı sonrasında oluşan ortamda basın yayın hareketleri gelişme imkânı bulması nedeniyle, askerlik ve ordu ile ilgili alanlarda faaliyet gösteren matbûât da çoğalmıştır. Gerek asker gerekse sivil kişilerin imtiyaz hakkı alarak yayımladığı 25 dolayında askerlikle ilgili süreli yayın vardır. Bunların bir kısmı istikrarlı bir şekilde yayın hayatına devam etmiş, bir kısmı ise bir süre sonra bu alanı bırakmışlardır.²⁷

Askerlikle ilgili yayın yapan gazete ve mecmûaların bir kısmında mesleki ve teknik konuların yanında siyasi yazılar da yer almıştır. Ayrıca çeşitli devletlerin ordularının kullandığı silah, yöntem, eğitim, askerî araç, gereç ve malzeme hakkında tercüme yazılar yayımlanmıştır. Resmî askerî süreli yayınların içeriğinde, Ordu'daki gelişmeler, askerî eğitimler, askerî okullardaki eğitim usulleri, yabancı ordu ta'limâtı, terfî, tecziye, mükâfat, madalya ve emeklilik gibi konular olmuştur.²⁸

Öte yandan Ordu ile ilgili gizliliğe ya da mesleğin onuruna hanel getiren veya özensiz kaleme alınabilecek yazılara meydan vermemek için Matbûât Kanunu'nda bazı sınırlamalar getirilmiştir. Bu amaçla Hareket Ordusu Kumandanlığı'nca Dahiliye Nezâretine yazı yazılmış, Ceza Kanunnamesi'ne Ordu'nun sırları ve gizli bilgilerin neşr ve ilan edilmesinin men edilmesi için ek madde konulmuştur.²⁹

Askerî mecmûa ve gazeteler hem Ordu ve Donanma'ya ait hem de sivil matbaalarda basılmıştır. Bu yayınlarda Ordu yanlısı bir politika izlenmiştir. Ancak resmî matbaalarda basılan yayın organları, sivil matbaalarda basılanlar kadar siyasi eleştirel yayınlar yapmamıştır. Askerî yayınlar, resmî olarak basılanlar ile yazar kadrosu asker olsa da sivil matbaalarda asker veya sivil kişiler tarafından basılan matbûât olarak iki kategoride değerlendirilebilir. Bu yayınların çoğu başkentte, basılmıştır.³⁰

---

²⁶ Ahmet Özcan, *İmparatorluk Çökerken Yeni Bir Ulus Tahayyülü*, Lotus Yayınevi, Ankara 2007, s. 18.

²⁷ Karaman, *II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Askeri Matbuatı ve Siyasi Hayattaki Rolü*, s. 21.

²⁸ Karaman, s. 23.

²⁹ Karaman, s. 22.

³⁰ Karaman, s. 23.

II. Meşrutiyet döneminde basın, habercilikten ziyade fikir akımlarının kamuoyuna duyurulmasını sağlamış, siyasi propagandanın merkezi olmuştur. II. Meşrutiyet ve öncesindeki yıllar, Yeni Osmanlılar hareketinin iktidara muhalefetiyle başlayan, önceki dönemlerden farklı bir siyasi muhalefetin doğduğu yıllar olmuştur.³¹ Böyle bir ortamda Osmanlı subayları, özellikle sivil basın kapsamında yayımlanan askerî gazete ve mecmûalarda düşüncelerini halka ulaştırma imkânı elde etmişlerdir. Siyasi muhalefet askerî basında kendine fazla yer bulamamış, İttihat ve Terakki politikaları ve Batıcılık fikirleri savunulmuştur. Batılı yazarların çevirilerine sıklıkla yer verilmiştir. Bununla birlikte, II. Meşrutiyet ve sonrasında askerlerin siyasete müdahil olmaları sık sık eleştirilmiştir. İttihat ve Terakki'nin yayın organı Şûra-yı Ümmet Gazetesi'nin Harbiye Mektebi Matbaası'nda basılması ilişkilerin düzeyini gösterdiği gibi, Harbiye Mektebine gizlice sokulan yayınlar öğrencileri politize etmiştir.³²

1.6. Resmî Matbaalarda Basılan Askerî Süreli Yayınlar³³

1- Cerîde-i Askeriyye (1864)

2- Mecmûa-ı Fünûn-ı Askeriyye (1878, aylık), Mecmûa-ı Askeriyye (1882), Askerî Mecmûa (1926), Ordu Dergisi (1948), Silahlı Kuvvetler Dergisi (1961)³⁴

3- Mecmûa-ı Fünûn-ı Bahriyye (1888), Risâle-i Mevkûte-i Bahriyye, Deniz Mecmûası (1928), Donanma Dergisi (1948), Deniz Kuvvetleri Dergisi (1968)

4- Cerîde-i Bahriyye (1889)

5- Cerîde-i Tıbbiye-i Askeriyye (1871), Askerî Tıp Mecmûası (1922)

5- Musavver Seyf ve Kalem (14 Ekim 1908)

6- Ordu Emirnâmesi (1914)

7- Donanma Emirnâmesi (1914)

---

³¹ Özcan, *Türkiye'de Popüler Tarihçilik 1908 – 1960*, s. 253.

³² Karaman, *II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Askeri Matbuatı ve Siyasi Hayattaki Rolü*, s. 253.

³³ Karaman, s. 26-252.

³⁴ Hamit Pehlivanlı, "Son Dönem Tarih Araştırmalarında Askeri Gazete ve Süreli Yayınların Yeri" *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, cilt: 21, sayı: 61, Mart 2005, s. 243-258.

8- Cerîde-i Harbiye/Evâmir-i Umûmiye ve Evâmir-i Yevmiye Mecmûası (1915-1916)

1.7. Özel Matbaalarda Basılan Askerî Süreli Yayınlar³⁵

- 1- Ordu (Edirne, Şems Matbaası / Vilâyet Matbaası, 14 Ağustos1908)
- 2- Metin (Şirket-i Musahafiye-i Osmaniye Matbaası, 10 Ağustos 1908)
- 3- Asker (Şirket-i Mürettibiye Matbaası/Mahmud Bey Matbaası/Ebuzziya Matbaası, 4 Eylül 1908)
- 4- Mâkes-i Efkâr-ı Askeriyye (Asr Matbaası, 24 Eylül 1908)
- 5- Haftalık Risâle-i Askeriyye (Selanik/İstanbul, Metin Matbaası, 18 Ekim 1908)
- 6- Şanlı Ordu (Ruşen Matbaası, 26 Nisan 1909)
- 7- Umman Gazetesi (İdarehanesi, İctihad Matbaası/ Basımyeri, Matbaa-i Hayriye ve Şürekâsı, 8 Aralık 1909)
- 8- Kılınc Gazetesi (Bağdat Vilâyet Matbaası, 31 Aralık 1909)
- 9- Donanma Mecmûası (Matbaa-i Hayriye ve Şürekâsı, Sırat-ı Müstakim Matbaası, Ahmet İhsan ve Şürekası Matbaası, Matbaa-i Osmani, Mart 1910)
- 10- Risâle-i Mevkûte-i Harbiye (Matbaa-i Hayriye ve Şürekâsı, Mayıs 1911)
- 11- Müdafaa-i Milliye (9 Mart 1912)
- 12- Osmanlı Askeri (Mart 1909)
- 13- Ordu ve Donanma (Mart 1912)
- 14- Zafer (Artin Asadoryan ve Mahdumları Matbaası, 14 Mart 1912)
- 15- Başçavuş (23 Temmuz 1912)
- 16- Harb Mecmûası (Ahmet İhsan ve Şürekâsı Matbaası, Kasım 1915)
- 17- Musavver Yadigâr-ı Harb (1914)

---

³⁵ Karaman, II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Askeri Matbuatı ve Siyasi Hayattaki Rolü, s. 389.

BÖLÜM: 2

ORDU MECMÛASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. Edirne Vilâyetinde Matbûât

Edirne, Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda Selanik ile beraber iki büyük şehirden biri olup vilâyet merkeziydi. Edirne, Osmanlı Devleti'nde idari yapılanmayı değiştiren 1864 Vilâyet Nizamnamesi sonrasında vilâyet statüsüne getirilmiştir. Merkezi Edirne Sancağı/Livasıdır. Vilâyete bağlı sancaklar; Edirne, Kırk Kilise (Kırklareli), Tekfur Dağı (Tekirdağ), Gelibolu, Dedeâğaç (1912'ye kadar), Gümölcine (1912'ye kadar), Filibe (1877'ye kadar) ve İslimye (Sliven) (1877'ye kadar); merkez kazaları ise (1877-1903) Edirne, Cısr-i Mustafa Paşa, Kırcaali, Dimetoka, Ortaköy, Cısr-i Ergene (Uzunköprü) ve Havsa şeklindedir.³⁶

Edirne bir yerleşim yeri olarak kurulduğundan itibaren, farklı din ve dil sahibi toplulukların oluşturduğu medeniyet ve kültürler ev sahipliği yapmış, Osmanlılar tarafından fethedilmesinden sonra bir süre başkent olmuştur. Halen Bulgaristan ve Yunanistan'da bulunan Trakya topraklarının önemli bir kısmının idare merkezi konumunda bulunmuştur. XIX. yüzyıl sonlarında Edirne Vilâyetinde Müslüman Türkler ile Ortodoks Rum ve Bulgar nüfusu çoğunluğu oluşturmuş, ayrıca Yahudiler, Ermeniler, Müslüman ve gayri Müslim Kıptiler, Katolik Bulgarlar, Protestan Rum ve Ermeniler ile vatandaş olmayan yabancılar da yaşamışlardır. 1886 yılında Edirne Sancak nüfusu; Müslüman 78.983, Rum 77.040, Bulgar 31.909, Yahudi 8.760, Ermeni 3.657, Ecnebi 22, Kıpti gayri Müslim 370, Protestan 42, Katolik 417, Latin 3 şeklindedir.³⁷ 1912 yılı itibariyle ise, Edirne Vilâyeti sınırları içinde 778.676 kişi yaşamakta olup, bunun 377.000'i Türk, 225.000'i Rum, 104.000'i Bulgar, 15.000'i Ermeni, 50.000'i Yahudi ve Kıpti idi.³⁸

1864 Vilâyet Nizamnamesinin yürürlüğe girmesinden sonra 1867 yılında Edirne Vilâyet Matbaası kurulmuştur. Bu matbaa, 1901 yılı itibariyle de Edirne vilâyetinde

³⁶ Ramazan Özey, "19. Asırda Edirne Vilayeti Coğrafyası", *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Marmara Coğrafya Dergisi*, sayı: 6, İstanbul 2002, s. 10.

³⁷ Haluk Kayıcı, *Salnamelere Göre İdari Sosyal ve Ekonomik Yapısıyla Edirne Sancağı*, Edirne Valiliği Kültür Yayınları, 2013, s. 52.

³⁸ Serdar Sakin, Yunus Emre Kaleli, *Ben Vazifemi Yaptım: Edirne Müdafii Mehmed Şükrü Paşa*, Yitik Hazine Yayınları, İstanbul 2014, s. 99.

mevcut ilk resmî matbaadır. Matbaada resim basılmamış, litoğrafya ve hurufat baskı türü kullanılmıştır. Vilâyet Matbaasının yeri Hükümet Dairesindedir. Ayrıca, Edirne vilâyetinin merkez kazasında, vilâyetin ilk gazetesi olarak *Edirne* isimli bir gazete, 1868 yılı itibariyle neşredilmiştir. Türkçe ve Rumca basılmıştır.³⁹

1898 (H.1316) tarihli Maarif Nezâreti Salnâmesinin, Edirne Vilâyetinde bulunan matbaalar bölümünde, Edirne Vilâyet Matbaası'nın nevi'nin resmî olduğu, mahallinin Hükümet Dairesinde olduğu, Türkçe, Rumca, Bulgarca, Yahudice ve Fransızca dillerinde baskı yaptığı belirtilmektedir. Ayrıca çoğu sahiplerinin ismiyle anılan Papaluka (Bulgar Katolik Mektebi Müdürü Papaluka Efendi), Hacı Hayri Efendi, Vafiyadis, Evros (Kostaki Vlahopoulos Efendi) ve Avram Daton isimlerinde 5 özel matbaanın daha bulunduğu salnamede geçmektedir.⁴⁰ Ayrıca, 1892 (H.1309) senesinde Selimiye Camii yakınlarında Asker Matbaası bulunduğu bilinmektedir. Edirne vilâyetinde birincisi 1870 (H.1287) yılında, sonuncusu 1903 (H.1319) senesinde olmak üzere toplam 28 salnâme neşredilmiştir. 93 Harbi nedeniyle 1877 – 1893 yılları arasında Edirne VilâyetSalnâmesi basılamamıştır.⁴¹

Edirne Vilâyetinde neşredilen ilk özel gazete *Meriç* ismini taşımaktadır. Daha sonra *Ceride*, *Arda*, *Hadîka-i Fünûn* ve *Evros (Meriç)* isimlerinde özel gazeteler de neşredilmiştir.⁴² Edirne'de dönem itibariyle ise; 1906 yılında *Yeni Edirne* (Mustafa Şevket), 1908 yılında *Âfitâb* (Osman Nuri), 1908 yılında *Te'min* (Neyyir Mustafa), 1909 yılında *Vatan* (İttihat ve Terakki Cemiyeti), 1910 yılında *Vatandaş* gazeteleri yayımlanmıştır.⁴³

2.2. Edirne Vilâyetinde Askerî Eğitim Kurumları

Edirne Sancağı vilâyetin yönetim merkezi olması ve dönemin İkinci Ordu merkezinin de Edirne'de bulunması nedeniyle askerler şehirde yoğun olarak bulunmuşlardır. Edirne'de her düzeyde askerî eğitim kurumu kurulmuştur. Edirne Askerî İdâdî Mektebi, 1847 yılında eğitime başlamıştır. 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra yaşanan Rus istilasında İstanbul'a taşınmış, 1881 yılı başlarında

³⁹ Uygur Kocabaşoğlu, Ali Birinci, "Osmanlı Vilayet Gazete ve Matbaaları Üzerine Gözlemler", *Kebikeç*, sayı: 2, 1995, s. 110.

⁴⁰ Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiye(H.1316), s. 798.

⁴¹ Kayıcı, *Salnamelere Göre İdari Sosyal ve Ekonomik yapıyla Edirne Sancağı*, s. 26.

⁴² Kayıcı, s. 180.

⁴³ Metin Eriş (Ed.), *Edirne*, Edirne Valiliği, İstanbul 2013, s. 239.

yeniden Edirne'ye nakledilmiştir. Edirne Askerî Rüşdiyesi'nin 1879 (H.1296) yılında açıldığı, Edirne Askerî İdâdi Mektebi'nin ise 1890/1891 (R.1306) yılı ortalarında açılarak, Askerî Rüşdiye ile aynı binada eğitim verdiği bilinmektedir.⁴⁴

Osmanlı Devleti, askerî kurumların düzenlenmesinde yabancı danışmanlardan ve yurtiçi veya yurtdışında yapılan araştırma ve incelemeler sonrasında hazırlanan raporlardan istifade ederek kurumlarını Batı tarzında inşa etmeye çalışmıştır.⁴⁵ Osmanlı Ordusu'nun modernizasyonu⁴⁶ bağlamında, döneminde askerî ders kitapları yeniden yazdırılıp, pratik eğitime ağırlık verildiği bilinen Askerî Okullar müfettişi Alman Goltz Paşanın önerisiyle, Almanya'da olduğu gibi her ordu merkezine bir harbiye mektebi açılması kararlaştırılmıştır.⁴⁷ 1834 (H.1250) yılından itibaren Mekteb-i Harbiye'nin kurulu⁴⁸ bulunduğu İstanbul'dan başka, 1904 yılında Manastır, Şam, Bağdad, Edirne ve Erzincan vilâyetlerinde de harb okulları açılmış, ancak II. Meşrutiyet öncesinde Şam, Bağdad ve Erzincan, II. Meşrutiyet sonrasında ise Edirne ve Manastır Harbiyeleri kapatılarak yalnız İstanbul'daki Mekteb-i Harbiye-i Şahane faaliyetine devam etmiştir. Yine II. Meşrutiyet sonrasında askerî okulların bağlı olduğu Mekteb-i Askeriyye Nezâreti de kaldırılarak yerine Terbiye ve Tedrisat Müfettiş-i Umumiliği kurulmuş, Erkân-ı Harbiye Mektebi hariç bütün askerî okullar bu müfettişliğe bağlanmıştır.⁴⁹

Ayrıca, 1845 yılında Mekteb-i Harbiye'nin Tevsii ve Islahı için kurulan Meclis-i Muvakkat, Mekteb-i Harbiye'nin dört sınıf olması, erkân-ı harbiye subayı yetiştirmesi için bir okul kurulması, Mekteb-i Harbiye'ye hazırlık öğrenimi için ordu müşîrlikleri idaresinde, ordu merkezlerinde 12 yerde beş yıl süreli Mekteb-i Fünûn-ı

---

⁴⁴ Kayıcı, *Salnamelere Göre İdari Sosyal ve Ekonomik yapısıyla Edirne Sancağı*, s. 161.

⁴⁵ Ahmet Özcan, "Osmanlı Devleti'nde Jandarma Teşkilatı Kurulmasının Gündeme İlk Defa Gelişi (1839)", *A.Ü. DTCF. Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt: XXXII, sayı: 53, 2013/Mart, s. 180.

⁴⁶ Ahmet Özcan, "Osmanlı Jandarmasının Kuruluşuyla İlgili Bazı Problemler" Üçler Bulduk, Abdullah Üstün (Ed.), *Türk Tarihçiliğine Katkılar: Mustafa Kafalı Armağanı*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 2013, s. 153.

⁴⁷ Orhan Okay, "Mekteb-i Harbiye", Ekmelettin İhsanoğlu (Ed.), *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, İslam, Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA), Cilt II, İstanbul 1998, s. 294.

⁴⁸ Mehmed Esad, *Mir'at-ı Mekteb-i Harbiye*, Artin Asaduryan Sjrket-i Mürettibiye Matbaası, İstanbul 1310, s. 3.

⁴⁹ İsrail Kurtcephe, Mustafa Balcıoğlu, *Kara Harp Okulu Tarihi*, Kara Harp Okulu Matbaası, Ankara 1991, s. 63.

İdâfî kurulmasını kararlaştırmış ve Mekteb-i Harbiye kuruluşundan sonra 1847-1848 eğitim öğretim döneminde 24 kişi olan ilk mezunlarını vermiştir.⁵⁰

Piyade ve süvari sınıfları Mekteb-i Harbiye’de, istihkâm ve topçu sınıfları ise Humbarahâne’nin (1792) birleştirildiği, 1795 yılında açılan Mühendishâne-i Berrî-i Hümayun’da (Topçu Harbiyesi) eğitim görmüşlerdir.⁵¹

2.3. Ordu Mecmûası

*Ordu*⁵² mecmûası Edirne Vilâyeti’nde, 14 Ağustos 1908 ve 24 Aralık 1908 (H. 16 Receb 1326 / 30 Zilkade 1326 – R. 31 Temmuz 1324 / 11 Kanun-ı Evvel 1324) tarihleri arasında Topçu Kolağası İbrahim Zihni ve Mümtâz Yüzbaşı Hüseyin Hüsnü tarafından yayımlanan haftalık bir risaledir. *Ordu* künye kısmında kendisini risâle olarak tanımlamış, çeşitli yazılarda mecmûa ve gazete olarak da geçmiştir. Metin içi anlatımda mecmûa sözcüğü kullanılmıştır.

Dokuzuncu sayı dahil Edirne Belediyesi karşısında bulunan Şems Matbaasında, 10. sayıdan itibaren ise son sayı olan 16. sayıya kadar Vilâyet Matbaasında basılmıştır. Asker kişileri olmalarına rağmen başlangıçta Vilâyet Matbaası yerine özel bir matbaayı tercih etmeleri dikkat çekicidir. İdarehane olarak da bu matbaalar gösterilmiştir. Askerî bilimleri konu almış, haftalık olarak neşredilmiştir. Sayfa düzeni iki sütun üzerine yapılmıştır. 19cm.×28cm. ebadındadır. Yayım aralığı yedinci ve sekinci sayılar arasında bir hafta, dokuz ve 10. sayılar arasında iki hafta ve 12. ve 13. sayılar arasında bir hafta olmak üzere üç kez aksamıştır. Bu gecikmelerle ilgili olarak mecmûada bir açıklama yapılmış ve matbaadaki teknik konular ile matbaa mürettibinin işlerinin yoğun olması nedeniyle sorun yaşandığı ifade edilmiştir.⁵³

Mecmûanın bir adedi 40 paradan satışa sunulmuştur. Abone ücreti olarak ilk sayıda bir yıllık abone bedeli yarım lira, altı aylık abone bedeli çeyrek lira olarak belirtilmiştir. İkinci sayıdan itibaren bir yıllık abone bedeli 48 kuruş, altı aylık abone

⁵⁰ Kurtcepe, Balcıoğlu, *Kara Harp Okulu Tarihi*, s. 56.

⁵¹ Mehmed Esad, *Mir’at-ı Mühendishâne-i Berrî-i Hümayun*, Karabet Matbaası, İstanbul 1312, s. 9.

⁵² Hasan Duman, *Başlangıcından Harf Devrimine Kadar Osmanlı-Türk Süreli Yayınlar ve Gazeteler Bibliyografyası ve Toplu Kataloğu, 1828-1928*, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı, cilt: 2, Ankara 2000, s. 656.

⁵³ Ordu, “Ricâ-yı Mahsus”, S. 10, 6 Kasım 1908, s.1.

bedeli 24 kuruş olarak düzenlenmiştir. Dördüncü sayıda Edirne dışından abone olanların yıllık 12 kuruş, altı aylık altı kuruş posta ücreti ilave etmeleri istenmiştir.⁵⁴ Sekizinci sayıdan itibaren belirtilen abone bedelinin, mecmûanın Edirne'deki dağıtım merkezinden alınması halinde geçerli olduğu, diğer vilâyetler için posta ücreti dahil yıllığı 60 kuruş, altı aylığı ise 30 kuruş olduğu belirtilmiştir. Ücret değişikliği olmamakla beraber, 10. ve 15. sayılar arasında diğer vilâyetler için olan ücret bilgisi mecmûa üzerinde yazılmamış, 15. sayıdan itibaren aynı bilgiler tekrar beyan edilmiştir.⁵⁵

Mecmûanın satışından elde edilen gelirin sadece mecmûanın kalitesinin gelişmesi için kullanılması hedeflenmiştir. Kâr amacı olmamıştır. Mecmûada yer alacak makaleler için askerlerin fikri desteği istenmiştir. Makalelerin veya ilgili diğer evrakın gönderilme adresi olarak, aynı zamanda idare merkezi de olan matbaa gösterilmiştir.⁵⁶

Yayın kendisini farklı metinlerde *risâle*, *gazete* ve *mecmûa* olarak tanımlayarak her üç terimi de aynı manada kullanmıştır.⁵⁷ *Ordu* mecmûasının yayın hayatı dört ay 10 gün sürmüştür. Bu süre içerisinde 16 sayı çıkarılmıştır. İlk iki sayı sekiz sayfa, geri kalan 14 sayı ise 12 sayfa olarak neşredilmiştir.⁵⁸ 21 yazarın mecmûada makalesi yayımlanmıştır. Bunların hepsi değişik rütbelerde asker kişiler veya askerlikle ilgili kişilerdir. Makalesi yayımlananların rütbe dağılımı ise *1 Erkân-ı Harbiye Binbaşı*, *1 Süvari Binbaşı*, *2 Erkân-ı Harb Kolağası*, *3 Topçu Kolağası*, *1 Kolağası*, *1 Erkân-ı Harbiye Yüzbaşı*, *1 Namzed Üçüncü Sene Süvari Mülâzım*, *1 Piyade Mülâzım* ve *1 Mülâzım-ı Evvel* şeklindedir. Ünvanı belirtilenler *Edirne Harbiyesi Ta'biye ve Seferiye Muallimi*, *Edirne Mekteb-i Harbiyesi Kitabet Muallimi*, *Edirne Rüşdiye-i Askeriyyesi Hüsn-ü Hat ve Tarih Muallimi*, *Üçüncü Numune Taburu Muallim Muavini*, *Üçüncü Ordu Kumandan Seryaveri* ve *Mühendishane Talebesi* olarak geçmiştir.

Ordu mecmûasının kurucularından İbrahim Zihni sadece 12. sayıdaki makalesinde, Hüseyin Hüsnü ise ikinci, 10. ve 16. sayılarda yer alan makalelerde rütbelerini

⁵⁴ Ordu, "Rica-yı Mahsus", S. 4, 4 Eylül 1908, s. 12.

⁵⁵ Ordu, 14 Ağustos - 24 Aralık 1908.

⁵⁶ Ordu, "Rica", S. 6, 18 Eylül 1908, s. 12.

⁵⁷ Metin içi anlatımda mecmûa sözcüğü kullanılmıştır.

⁵⁸ Ordu, S. 2, 21 Ağustos 1908, s. 2.

belirtmişlerdir. Diğer sayılardaki makalelerde sadece isimlerini yazmışlardır. Kuruculardan İbrahim Zihni yedi makale yayımlamış, bunların ikisi tefrika halinde devam etmiş, biri yedi sayıda, diğeri üç sayıda bölümler halinde yazılmıştır. Hüseyin Hüsnü'nün ise altı makalesi mecmûada yer almış, bunlardan ikisi üç bölüm halinde, birisi ise dört bölüm halinde tefrika edilmiştir.

Ordu mecmûası yayın hayatına girmesiyle diğer basın ile de münasebet geliştirmiş ve *Saadet*, *Sabah*, *Yeni Edirne*, *Bursa*, *Millet*, *Neyyir-i Hakikat* gibi gazeteler tarafından tebrik edilmiştir⁵⁹. *Ordu* mecmûası da, Selanik'te *Haftalık Risale-i Askerî* ve Manastır'da *Neyyir-i Hakikat*'ın yanı sıra yayımlanmaya başlanan *Vatan* gazetesini kutlamıştır⁶⁰.

Yayın hayatına giriş tarihi, II. Meşrutiyet'in ilanından 21 gün sonrası olması itibariyle, dönemin siyasi ve toplumsal şartlarının oluşturduğu atmosfer içerisinde matbûât âlemine adım atılmıştır. Bu duruma rağmen ve yazarların bir kısmının eski dönem aleyhinde oldukları anlaşılacakla birlikte *Ordu* mecmûasında mesleki konular haricinde yazı yayımlanmamıştır.

23 Eylül 1908 tarihinde Dahiliye Nezâreti tarafından Edirne Vilâyetine yazılan yazıda, “Edirne Rüşdiye-i Askeriyye Kitabet Muallimi Kolağası İbrahim Zihni Efendi'nin, askerî terbiye ve vazifeler ile topluma karşı olan görevlerinden bahsetmek üzere haftada iki defa çıkarılacak “Osmanlı Askeri”⁶¹ adında bir gazetenin kurulması ve neşredilmesi için dilekçe verdiğiinden, Matbûât Nizamnamesinin üçüncü ve dördüncü maddelerinin ilgili fıkralarına göre işlem yapılması ve neticesinin bildirilmesi” istenmiştir.⁶²

12 Ekim 1908 tarihinde Dahiliye Nezâreti tarafından Edirne Vilâyetine yazılan bir diğer yazıda ise, “*Ordu* adında günlük/haftalık olarak neşredilecek bir gazete için ruhsat talebinde bulunan tebaa-i İraniyeden Kitapçı Mehmed Efendiyle ilgili olarak, Edirne Vilâyeti tarafından 1 Ekim 1908 tarihinde gönderilen adigeçene ait dilekçe ve eklerinin alındığı, teminat senedinin usule muvafık olarak tanzim edildiği, araştırılıp

⁵⁹ Ordu, “Arz-ı Şükran”, S. 3, 28 Ağustos 1908, s. 2, “Ordu”, S. 4, 4 Eylül 1908, s. 6.

⁶⁰ Ordu, S. 10, 6 Kasım 1908, s. 10; S. 14, 10 Aralık 1908, s. 12.

⁶¹ Hasan Duman, *Başlangıcından Harf Devrimine Kadar Osmanlı-Türk Süreli Yayınlar ve Gazeteler Bibliyografyası ve Toplu Kataloğu, 1828-1928*, s. 661.

⁶² [BOA], [DH], [MKT], Dosya No: 2617, Gömlek No: 102.

tasdik edilmesinden sonra evrakın gönderilmesi ve durumun ilgiliye bildirilmesi gerektiği” belirtilmiştir.⁶³

Yukarıda belirtilen iki belgeye göre; *Ordu* mecmûasının kurucularından Edirne Rüşdiye-i Askeriyye Kitabet Muallimi Kolağası İbrahim Zihni Efendi’nin, Mümtâz Yüzbaşı Hüseyin Hüsnü Efendi ile birlikte mecmûayı neşretmeye başladıktan sonra, Edirne’de kitapçılık yapan Mehmet Efendi’nin⁶⁴ aynı isimli bir mecmûa ihdası ve neşri için ruhsat talebine, Dahiliye Nezâreti tarafından cevap verilmiştir. Bu konuda Kolağası İbrahim Zihni veya Mümtâz Yüzbaşı Hüseyin Hüsnü’nün, Kitapçı Mehmed Efendi ile irtibatlarına veya ayrıca müracaatlarına rastlanamamıştır. Bununla birlikte Kolağası İbrahim Zihni’nin “Osmanlı Askeri” adında bir gazete için ruhsat müracaatı olmuş, işlemlerin tamamlanması sonrasında “Osmanlı Askeri” 1909 yılında Edirne’de yayımlanmıştır.⁶⁵ Bu çerçevede Kolağası İbrahim Zihni ve Mümtâz Yüzbaşı Hüseyin Hüsnü’nün Mehmet Efendi ile ilişkilerinin olduğu, zaten yayımlanmaya başlanmış olan ve üzerinde müessisleri olarak kendi isimleri yazılı olan mecmûanın bir sebeple o ana kadar alınmamış olan ruhsatının, çıkışından sonra alınması için resmî muamelenin yapılmasını, Mehmet Efendi’den rica ettikleri değerlendirilmektedir. Mecmuayla ilgili bilgi olarak askerî okul öğrencilerinin mecmûaya abone oldukları anlaşılmakla beraber, abone ve tiraj hakkında herhangi bir veriye ulaşılamamıştır. Öte yandan, herhangi bir açıklamada bulunulmadan mecmûanın yayımına son verilmiştir. Kapanma nedeniyle ilgili bir bilgi elde edilememiştir.

2.4. Ordu Mecmûasının Amacı

Yazarının adı belirtilmeyen ve birinci sayıda yer alan ikinci makalede; Kolağası İbrahim Zihni ve Mümtâz Yüzbaşı Hüseyin Hüsnü’nün *Ordu* mecmûasını yayımlamaya karar vermelerinin nedenleri izah edilmektedir. “Osmanlı milletinin kendisine has güzide askerî vasıfları olduğu, ancak bunların ve askerliğin bilim ile birleştirilmek suretiyle mükemmel bir ordunun oluşturulmasının mümkün olduğu” belirtilmektedir. “Buna rağmen subay yetiştirilen Harp Okullarında yanlış hazırlanan

⁶³ [BOA],[DH], [MKT], Dosya No: 2634, Gömlek No: 80.

⁶⁴ 27.08.2015 tarihinde, Edirne Bedesten Çarşısı’nda sahaflık yapan Resul Açikel’e (1948, İstanbul) Mehmed Efendi sorulduğunda cevabı Acemzâde Kitapçı Mehmed Efendi mi şeklinde oldu. Bununla birlikte sahaflık yaptığı dışında konuyla ilgili bir ayrıntı elde edilemedi.

⁶⁵ Eriş (Ed.), *Edirne*, s. 239.

bir müfredat programına dayalı olarak yetersiz bir eğitimin uygulandığı” vurgulanmaktadır. “Böyle bir altyapı üzerine mezuniyetten sonra da katkıda bulunacak imkânların yokluğu, adı var olan ama kimsenin görüp okuyamadığı askerî yayınların kimseye faydasının olmadığı” ifade edilmektedir. “Hürriyetin ilanından önceki idarenin özellikle askerî yayınların neşrinde çeşitli zorluklar ortaya çıkardığı, zorluklara rağmen neşredilen yayınların ise sınırlı olması nedeniyle ihtiyacı tam olarak karşılayamadığından, subayları mesleki alanda bilgilendirmeye yönelik askerî mütalaa ve araştırmalara dayanan *Ordu* adında bir gazetenin çıkarılması girişiminde bulunulduğu, böyle bir girişimin devamının da yine askerlik mesleğini icra edenlerin fikri yardımlarıyla mümkün olduğu” vurgulanmıştır. Ülkenin savunması ile ilgili görev yapacak subayların mesleki bilgi ve yeteneklerini takviye etme gücünde içeriğe sahip bir mecmûa çıkartmanın müessislerin temel amacı olduğu görülmektedir.⁶⁶

2.5. Mecmûada Makalesi Yayımlanan Yazarlar

Mecmûada makalesi yer alan yazarlar kendileri hakkında en fazla rütbe ve görev ünvanı açıklaması yapmışlar, bunun haricinde kendilerini tanıtmaya gayreti göstermemişlerdir. Sadece bir isim belirten yazarlar da olmuştur. İstisna kabul edilebilecek tek ayrıntı, ikinci sayıda, gazetenin kurucularından Mümtâz Yüzbaşı Hüseyin Hüsnü'nün “Nâme'mul Bir Haber-i Mâtem, Bir Sadme-i Ziyâ'ı Elîm” başlıklı makalesinin altına isim ve rütbesiyle beraberhale Sofulion adıyla Yunanistan'ın, merkezi Dedeoğaç olan Evros (Meriç) iline bağlı bir ilçe olan Sofulu Kazası Mal Müdürü Ali Rıza'nın oğlu olduğunu belirtmesidir. Bütün yazarlar için söz konusu olmasa da kimliklerini açıkça ifade etmemeye çaba sarf edildiği değerlendirilmektedir.

Mecmûada makalesi yayımlanan ve ismi geçen diğer kişilerle ilgili olarak bilgi elde edilebilenler şöyledir:

İbrahim Zihni: Mecmûanın iki kurucusundan biridir. Topçu Kolağası rütbesinde olup Edirne Askerî Rüşdiye Mektebinde Kavaid-i Kitabet muallimidir. 1908 (R.1324) tarihli Askerî Salnâme'de ismi sadece Zihni olarak geçmekte olup babasının isminin

⁶⁶ Ordu, “Askerlerimiz”, S. 1, 14 Ağustos 1908, s. 1.

Ahmet, rütbesinin yüzbaşı olduğu belirtilmiştir. 31 Ocak 1903 (R.18.11.318) tarihinde Edirne Askerî Rüşdiyesinde göreve başlamıştır.⁶⁷

Hüseyin Hüsnü (1299/1883-): Mecmûanın kurucularından olan Hüseyin Hüsnü, 59. dönem (1319, P-22) Erkân-ı Harbiye sınıfından 20 Eylül 1907 tarihinde mezun olan Mümtâz Yüzbaşılardandır. Babasının adı Ali Rıza'dır. 1883 yılı Gümülcine doğumludur. Bir yazısında babasının Mal Müdürü olduğunu belirttiği Sofulu, Gümülcine'ye sınır bir yerleşim birimidir. 17. Fırka Kumandanlığı, Atina Ateşemiliterliği yapmıştır. Yemen'de görev yapmıştır.⁶⁸ Tümgeneral rütbesine kadar terfi etmiştir. Büyük Taarruz'da Kurmay Yarbay rütbesiyle 14. Süvari Tugayı Komutanlığı yapmıştır.⁶⁹ Son olarak Askerî Temyiz Mahkemesi İkinci Reis Vekilliği görevinde bulunmuştur. 1943 yılında yaş haddinden emekli olmuştur. Soyadı Ünsal'dır.⁷⁰

Ali İhsan 1882-1957): 1882 yılında Cihangir'de doğmuş, 9 Aralık 1957 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir. Soyadı Sabis'dir. 57. dönem (1317-Top.1) Erkân-ı Harp Sınıfı Mezunudur. 1902'de Mekteb-i Harbiye'den, 1905 yılında Erkân-ı Harbiye'den mezun olmuştur. 20 Haziran 1907'de Erkân-ı Harp Kolağası, 27 Ekim 1911'de Erkân-ı Harp Binbaşı rütbelerine terfi etmiştir. 9 Temmuz 1907'de Edirne Harp Okulu İstihkâm Öğretmen Yardımcılığına, 6 Ekim 1908'de 2'nci Ordu Karargâhı 1'inci Şube'ye/Edirne, 16 Şubat 1909'da Genelkurmay Dairesi 3'üncü Şube'ye/İstanbul atanmıştır. İngilizce, Almanca ve Fransızca bilmektedir.⁷¹

Ali İhsan (Sabis) "Harp Hatıralarım I"de kendisi hakkında verdiği bilgilere göre 30 Ağustos 1882 tarihinde İstanbul Cihangir'de doğmuştur. Babası Kolağası Cemal ve annesi Seher isimlerini taşımaktadır. İlk mektep ve Beşiktaş Askerî Rüştiyesinden sonra 1895 senesinde Halıcıoğlu semtinde bulunan Topçu Mekteb-i İdâdisine yatılı

⁶⁷ *Salname-i Askeri*, Matbaa-i Askeriye, Dersaadet 1324 (Sene-i Maliye), s. 1029. Salname yaklaşık bir yıl öncesinin bilgilerini ihtiva ettiği düşünüldüğünde, 1908 (R.1324) yılında Kolağası rütbesine terfi etmiş olmalıdır. Salname'de memleketi belirtilmemiştir.

⁶⁸ Muharrem Mazlum [İskora], *Erkân-ı Harbiye Mektebi Tarihçesi*, Yıldız Harp Akademisi Komutanlığı Matbaası, 1930, s. 262.

⁶⁹ Nusret Baycan, "Büyük Taarruz'da Komuta Kademelerinde Görev Alanlarla Üst Düzeydeki Karargâh Subayları", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, cilt: 9, sayı: 26, 1993.

⁷⁰ Milli Savunma Bakanlığı Arşiv Müdürlüğü, Piyade Tümgeneral Hüseyin Hüsnü Ünsal'a ait Emeklilik İşlem Dosyası.

⁷¹ Hülya Toker, Nurcan Aslan (Haz.), *Birinci Dünya Savaşı'na Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri*, cilt: 3, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Genelkurmay Basımevi, Ankara 2009, s. 232.

olarak girmiştir. Topçu Harbiyesi'ni de tamamladıktan sonra 1901 senesinde Sahra Topçu Mülazım-ı Sani rütbesiyle ve birincilikle diplomasını almış ve başarısı nedeniyle Pangaltı'da Erkân-ı Harbiye Mektebine gönderilmiştir. 1904 senesinde mezun olarak erkân-ı harp yüzbaşısı olmuştur. Mezuniyet sonrasında Erzincan'da Dördüncü Ordu Kumandanlığına atanarak iki sene piyade, süvari ve topçu bölük kumandanlıkları yapmış ve Dersim'de eşkıya takibinde bulunmuştur. Kıta stajı bittikten sonra Kolağası olmuş ve 1907 yılında Edirne Harbiyesi Ta'biye muallimliğine tayin olunmuştur. 1909 yılında 31 Mart isyanını tedip için Hareket Ordusu ile beraber Edirne'den İstanbul'a gelmiştir. 1909 yılı sonbaharında sınavı birincilikle kazanarak Almanya'ya gönderilmiş ve dönüşünde Yıldız Harp Akademisinde Ta'biye ve Harp Tarihi muallimi olan Alman Erkân-ı Harp Kaymakamı Aubert ve Von Lossov'un yardımcılıklarına verilmiştir. Harp Akademisinde Binbaşı rütbesi ile muavin, muallim ve müdür olarak çalışmıştır. 1912 yılında Balkan Harbine katılmış, 1914 yılında Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Birinci Şube Müdürlüğüne getirilmiştir.⁷²

Ali İhsan Sabis I. Dünya Savaşı'nda kolordu ve ordu komutanı olarak Kafkasya ve Irak Cephelerinde bulunmuştur. 1916'da Kutü'l-Ammare kuşatması sırasında Sabis mevkiinde karşı saldırıya geçen İngiliz Ordusu'na karşı zafer kazanmıştır. 1914'de Tortum, Sarıkamış, Dilman ve Van cephelerinde görev yapmış, 9., 4. ve 13. Kolordu kumandanlıklarında bulunmuştur. 1917'de Mirliwa rütbesini almıştır. 2 Nisan 1918'de Rusların terk ettiği Van'ı Ermenilerden geri almıştır. Nuri Killigil Paşa komutasındaki Kafkas İslam Ordusu'nun Azerbaycan seferinde bulunmuş ve 8 Haziran 1918'de Tebriz'i ele geçirmiştir. 1918 yılı Eylül ayında 6. Ordu kumandanlığına getirilmiştir. 30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesi imzalandığında Türk birliklerinin idaresinde olan Musul ve çevresini, İstanbul Hükümeti'nden gelen ta'lîmât doğrultusunda İngiliz işgaline bırakarak Nusaybin'e çekilmiştir. Savaşın sona İngiliz Yüksek Komiserliğinin talebi üzerine 23 Şubat 1919'da tutuklanarak Malta'ya sürgüne gönderilmiştir. 25 Eylül 1921 tarihinde Malta'dan dönmüş ve Anadolu'ya geçerek 9 Ekim 1921'de Birinci Ordu Komutanlığına atanmıştır. 28

---

⁷² Ali İhsan Sabis, *Harp Hatıralarım I*, Tan Matbaası, İnkılap Kitapevi, İstanbul 1943, s. 6.

Haziran 1922 tarihinde emekli edilmiştir.⁷³ Emekliliğinde hatıralarını da içeren kitaplar yazmıştır. 1950 yılında IX. dönem Afyonkarahisar milletvekili seçilmiştir.⁷⁴

Mahmut Kamil (1880-1922): 1880 yılının Haziran ayında Halep'te doğmuş, 22 Ekim 1922 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir.⁷⁵ Babasının adı Naci'dir. 1899 yılında Mekteb-i Harbiye'den, 5 Aralık 1902 tarihinde Erkân-ı Harp Sınıfından, 55. dönem (1315, P-8) Erkân-ı Harp Yüzbaşı olarak mezun olmuştur. 9 Mart 1905'te Erkân-ı Harp Kolağası, 16 Haziran 1906'da Erkân-ı Harp binbaşı, 29 Eylül 1910'da Erkân-ı Harp Kaymakamı, 9 Aralık 1914'te Mirliva, 22 Ekim 1917'de Ferik rütbesine yükseltilmiş, İtalyan, Balkan ve Birinci Dünya Savaşlarına katılmıştır.⁷⁶ Birinci Dünya Savaşı'nda 3. Ordu Kumandanlığında bulunmuştur.⁷⁷ 7 Aralık 1914 ile 5 Şubat 1915 tarihleri arasında 2. Ordu Komutanlığı yapmıştır.⁷⁸ Sınıf-ı Selase-i Askeriyede Bölük Kumandanlığında, 83. Nizamiye Alayında, Beşinci Ordu Mürettep Kuvve-i Askeriye Erkân-ı Harp Heyetinde, Edirne Mekteb-i Harbiyesi Ders Nâzırlığında, Alay Kumandanlığında, maden keşfi hizmetlerinde, Teşkilat-ı Cedide Beşinci Şubede, İşkodra Kale Kumandanlığında, Dördüncü Kolordu Erkân-ı Harbiye Reisliği, 1913'te Müsteşar Muavinliği, Harbiye Dairesi Reisliği, 1 Eylül 1915 ve 8 Haziran 1916 tarihleri arasında Harbiye Nezâreti Müsteşarlığı vazifelerinde bulunmuştur.⁷⁹ Merhametli, gösterişten uzak, sakin ve ihtiyatlı ancak akıllı ve kurnaz bir yapıya sahipti.⁸⁰ Edirne Mekteb-i Harbiye-i Şahanesinde R.3.2.322 tarihinden itibaren Binbaşı rütbesiyle Ders Nâzırı Muavini görevini yürütmüştür.⁸¹

---

⁷³ *Nutuk'ta Anılan Komutanların Biyografileri*, Genelkurmay ATASE Başkanlığı Askeri Tarih Yazıları Atatürk Serisi No: 12, Gnkur Basımevi, Ankara 1981, s. 6.

⁷⁴ Sema Yıldırım, Behçet Kemal Zeynel (Ed.), *TBMM Albümü: 1920-2010*, TBMM Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, c. 2 (1950-1980), Ankara 2010, s. 541.

⁷⁵ İsmet Görgülü (Haz.), *Türk Harp Tarihi Derslerinde Adı Geçen Komutanlar*, Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul 1983, s. 359.

⁷⁶ Toker, Aslan, *Birinci Dünya Savaşı'na Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri*, s. 12.

⁷⁷ İskora, *Erkân-ı Harbiye Mektebi Tarihçesi*, s. 246.

⁷⁸ Turgut Yurdabak (Haz.), *Harp Akademilerinin 127 Yılı, Şeref Dolu Yıllar 1848 – 1975*, Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları, Kara Kuvvetleri Matbaası, 1975, s. 156.

⁷⁹ Bahaddin Alpkan, Yücel Yükselcan (Haz.), *Milli Savunma Bakanlığı'nda 150 Yıl 1826 – 1976*, Harita Genel Müdürlüğü Basımevi, Ankara 1976, s. 191.

⁸⁰ Görgülü, *Türk Harp Tarihi Derslerinde Adı Geçen Komutanlar*, s. 361.

⁸¹ *Salname-i Askeri*, Matbaa-i Askeriye, Dersaadet 1324 (Sene-i Maliye), s. 1028.

Süleyman⁸²: Ispartalıdır. 5 Kasım 1905 yılında Erkân-ı Harbiye Mektebinden 58. dönem (1318, P-22) mezunu Mümtâz Yüzbaşılardandır. Albaylığa kadar yükselmiştir. Edirne’de Üçüncü Numune Taburunda Muallim Muavini görevi ifa etmiştir. Miralay iken emekli olmuştur. İzmir, Kasaba’da hareket müfettişliği yapmıştır.⁸³

İsmail Hakkı⁸⁴: 1881 yılı Afyon doğumlu, Mustafa oğludur. Soyadı Uluçınar’dır. 3 Ocak 1907’de Edirne Askerî Ortaokulunda Matematik Öğretmeni, 29 Mart 1908’de Edirne Harp Okulunda İstihkâm Öğretmen Muavini, 1 Nisan 1909’da İkinci Ordu Maksim Mitralyöz 3. Bölükte, 1911 ve 1912’de 10. Alay Makineli Tüfek Bölük Komutanlığı görevlerini yapmıştır. Trablusgarp, Balkan, Birinci Dünya Savaşı ve İstiklal Harbine katılmıştır. 24 Eylül 1938 tarihinde 7. Kolordu 2. Tümen Askerlik Daire Başkanı iken emekli edilmiştir. 1948 yılında vefat etmiştir.⁸⁵

Halil Zeki: Kerküklüdür, 26 Ağustos 1909 tarihinde 62. dönemde Mümtâz Yüzbaşı olarak mezun olmuştur. Makalesini yazdığı tarihte erkân-ı harp namzedi süvari mülâzımıdır. Birinci Dünya Savaşından sonra Irak’a gitmiştir.⁸⁶

Cevad Paşa (1870-1938): Erkân-ı Harbiye Sınıfı 2/21 mezunu Müşîr Şakir Paşa’nın oğlu İsmail Cevad Çobanlı’dır.⁸⁷ 14 Eylül 1870, Sultanahmet doğumlu olup, 1891 yılında 46. dönem Harbiye Mektebinden (1307, P-4), 1894 yılında da birincilikle Erkân-ı Harp sınıfından mezundur. Fransızca ve Almanca bilmektedir.⁸⁸ 4 Aralık 1901’de Mirliva, 25 Aralık 1906’da Ferik, 7 Ağustos 1909’da Erkân-ı Harp

---

⁸² Milli Savunma Bakanlığı Arşiv Müdürlüğü, Mümtaz Yüzbaşı Süleyman İlhami’ye ait Emeklilik İşlem Dosyası. Aynı dönemde Edirne Harp Okulu’nda Topografya Öğretmen Muavini ve daha sonra Rus Dili Öğretmenliği yapan Süleyman İlhami isimli bir subay da bulunmakla birlikte, rütbesi mecmûada belirtilenden yüksek olduğundan kendisinin gazeteye yazı göndermediği değerlendirilmiştir. 55. dönem Erkân-ı Harp Sınıfı Mezunu (1315, P-14) Mümtaz Yüzbaşı Süleyman İlhami Drama doğumlu, Hasan Bey’in oğlu olup, 1 Eylül 1331-1916’da şehit olmuştur.

⁸³ İskora, *Erkân-ı Harbiye Mektebi Tarihçesi*, s. 259.

⁸⁴ Mümtazlar 55. dönem ve 62. dönem arasında mezun olmuşlardır. (İskora, s. 179) 1905 yılı mezunu 57. dönem (1317, Top-44) İsmail Hakkı (Köprülü) (İskora, s. 255) ve 1907 yılı mezunu 59. dönem (1319, P-6) İsmail Hakkı (Uluçınar) (İskora, s. 263) dönem itibarıyla her ikisi de mümtaz yüzbaşı rütbesinde olduklarından aynı ismi taşıyan diğerleri elenmiştir. Mecmuanın yayımlandığı tarih itibarıyla Edirne’de görevli olması nedeniyle makale sahibinin İsmail Hakkı (Uluçınar) olduğu değerlendirilmiştir.

⁸⁵ *Türk İstiklal Harbi’ne Katılan Alay ve Tugay Komutanlarının Biyografileri*, cilt:2, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Genelkurmay Basımevi, Ankara 2010, s. 362.

⁸⁶ İskora, *Erkân-ı Harbiye Mektebi Tarihçesi*, s. 273.

⁸⁷ Görgülü, *Türk Harp Tarihi Derslerinde Adı Geçen Komutanlar*, s. 211.

⁸⁸ Hülya Toker, *Çanakkale Muharebelerine Katılan Komutanların Biyografileri*, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Daire Başkanlığı Yayınları, Genelkurmay Basımevi, Ankara 2014, s. 148.

Kaymakamı (Tensikat ve Tasfiye-i Rütbe-i Askeriyye Kanunundan dolayı rütbesi indirilmiştir.), 29 Eylül 1911'de Erkân-ı Harp Miralay, 29 Kasım 1914'te Mirliwa rütbelere terfi etmiştir. 1894 ve 1909 yılları arasında padişah yaverliği yapmıştır. Fransa, Bulgaristan, Hollanda, Almanya, İngiltere ve İsviçre'de bulunmuştur. 6 Şubat 1899'da babası Şakir Paşa ile Bulgaristan'a gittiğinde Bulgar Ta'lîmnâmesini bu esnada almış ve tercümesi *Ordu mecmûasında* yayımlanmıştır. 1907 yılında yeni teşkilatlanmanın uygulanması için Nisan ve Ağustos ayları arasında Edirne'de İkinci Ordu'da çalışmıştır. Yeni usulde tesis edilen Erkân-ı Harbiye Mektebinin ilk müdürü olup, burada 28 Ağustos 1909 ve 9 Ocak 1911 tarihleri arasında görev yapmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale Kumandanlığında, Galiçya'da 15. Kolordu Kumandanlığında, Filistin'de 8. Ordu Kumandanlığında bulunmuştur. 14 Kasım 1918 - 4 Aralık 1918, 14 Mayıs 1919 - 2 Ağustos 1919 ve 22 Kasım 1919 - 16 Şubat 1920 tarihlerinde Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi, 19 Aralık 1918 ve 13 Ocak 1919 tarihleri arasında Harbiye Nâzırlığı görevlerinde bulunmuştur.⁸⁹ Harbiye Nâzırlığı esnasında Mustafa Kemal Paşa ile gizlice haberleştiğinden⁹⁰ 1920 yılında İngilizler tarafından tevkif edilerek Malta'ya gönderilmiştir. 1922'de Anadolu'ya dönerek Elcezire Cephesi, Üçüncü Ordu Müfettişliği, Yüksek Askerî Şura azalığı ve Muvakkat Erkân-ı Divan-ı Harbiye görevlerinde bulunmuştur. İtalyan, Balkan, Birinci Dünya ve İstiklal savaşlarında yer almıştır. 1923 yılında II. dönem Elazığ milletvekili seçilmiş 22.12.1924 tarihinde istifa etmiştir.⁹¹ 1935 yılında emekli olmasından sonra 1938 yılında vefat etmiştir.⁹² Sahra-yı Cedid Mezarlığında gömülü olan naaşı 1988 yılında Devlet Mezarlığına nakledilmiştir.⁹³

Recep Paşa (1842-1908): Hasan Efendi oğlu, 1842 doğumlu, Debre'nin Mat kazasının bir köyündendir. 1863 yılında Harbiye Mektebinden piyade yüzbaşı olarak mezun olmuştur. 1876 yılında Rus Muharebesinde Hersek ve 1877 yılında Orhaniye firkalarında, daha sonra altıncı ve üçüncü ordularda, 1884 yılında Selanik ve Kosova Umum Kumandanı, 1886 yılında Trablusgarp Fırka Kumandanı ve Vali Vekili, 1889

⁸⁹ Yurdabak, *Harp Akademilerinin 127 Yılı, Şeref Dolu Yıllar 1848 – 1975*, s. 192.

⁹⁰ *Nutuk'ta Anılan Komutanların Biyografileri*, s. 7.

⁹¹ Sema Yıldırım, Behçet Kemal Zeynel (Ed.), *TBMM Albümü: 1920-2010*, TBMM Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, c. 1 (1920-1950), Ankara 2010, s. 92; İskora, *Erkân-ı Harbiye Mektebi Tarihçesi*, s. 230.

⁹² Alphan, Yükselcan, *Milli Savunma Bakanlığı'nda 150 Yıl 1826 – 1976*, s. 96.

⁹³ *Balkan Savaşı'na Katılan Komutanların Yaşam Öyküleri (Alay ve Daha Üst Birlik Komutanları)*, Genelkurmay ATASE Başkanlığı Yayınları, Genelkurmay Basımevi, Ankara 2004, s. 141.

yılında Beşinci ve 1890 yılında Altıncı Ordu Müşîri olmuştur. Trablusgarp'ta özellikle sürgünlere iyi davrandığından ve onları koruduğundan halkın yoğun sevgisini kazanmıştır. Üstlendiği askeri, idari, mülki görevleri sonrasında Meşrutiyet İnkılâbında Harbiye Nâzırlığına atanmıştır.⁹⁴ 1908 yılı Ağustos ayında İstanbul'a geldiğinde benzersiz bir tezahüratla karşılanmıştır. Harbiye Nezâretinde çalışırken birdenbire vazife başında nefes darlığından vefat etmiştir.⁹⁵ İstanbul'a geldiği 14 Ağustos ile vefat ettiği 16 Ağustos tarihleri arasında Harbiye Nâzırlığında bulunmuştur. Kıdemli müşîrlerden olmasına rağmen, borçları ile cenaze ve defin masrafları dahi Nezâret bütçesinden temin edilmiştir.⁹⁶ *Ordu mecmûasında* hakkında bir mersiye ve bir makale yazıldığından halkın yanı sıra meslek içerisinde de sevilen bir kumandan olduğu anlaşılmaktadır.

Hakkı: Mecmûada isminden başka bir ayrıntı bulunmamaktadır. 13.7.322 tarihinden itibaren Edirne Askerî Rüşdiyesi'nde görevli olan Yüzbaşı rütbesindeki Mustafa oğlu riyaziye muallimi Hakkı Efendi olmalıdır.⁹⁷

Vahyî: 26.5.320 tarihinden itibaren Edirne Mekteb-i Harbiye-i Şahanesinde Kitabet Muallimi olarak görevlidir.⁹⁸

Recep İrfan: 1324 tarihli Askerî Salnâme'de adı geçen, Edirne Mekteb-i Harbiye-i Şahanesi'nde Topoğrafya muallimi Hüseyin oğlu Kolağası İrfan Efendi olmalıdır.⁹⁹

Tahsin: 61. dönem (1321, P-22) Mümtâz Yüzbaşı olarak mezun olmuştur. Yusufpaşa doğumludur. Binbaşı iken Birinci Dünya Savaşı'nda bir vazife esnasında otomobil kazası sonucunda şehit olmuştur.¹⁰⁰

Senâi: Topçu Kolağası rütbesinde bulunduğundan başka hakkında mecmûada başka bir bilgi bulunmamakla birlikte sınıf ve rütbe uyumu olmadığından askerî muharrirlerden¹⁰¹ Osman Senâi olmadığı ifade edilmelidir.¹⁰²

⁹⁴ İbrahim Alaettin [Gövsâ], *Meşhur Adamlar*, (Haz. Sedat Simavi), İstanbul 1933-1936, s. 1324.

⁹⁵ Alpan, Yükselcan, *Milli Savunma Bakanlığı'nda 150 Yıl 1826 – 1976*, s. 80.

⁹⁶ Abdulnasır Yiner, *Müşîr Recep Paşa'nın Askeri ve Siyasi Hayatı (1842-1908)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2006, s. 267.

⁹⁷ *Salname-i Askeri*, Matbaa-i Askeriye, Dersaadet 1324 (Sene-i Maliye), s. 1029.

⁹⁸ *Salname-i Askeri*, Matbaa-i Askeriye, Dersaadet 1324 (Sene-i Maliye), s. 1028. İsminin yaygın olmaması nedeniyle makale yazarının Edirne Harbiyesinde görevli Vahyî Efendi olduğu değerlendirilmiştir.

⁹⁹ *Salname-i Askeri*, Matbaa-i Askeriye, Dersaadet 1324 (Sene-i Maliye), s. 1028.

¹⁰⁰ İskora, *Erkân-ı Harbiye Mektebi Tarihçesi*, s. 269.

2.6. Makale ve Yazılar Hakkında Değerlendirme

Mecmûada, toplam olarak 43 makale yayımlanmıştır. İki adet makalenin yazarı belirtilmemiş, 21 yazara ait tefrika halindeki bölümler hariç 41 müstakil makale neşredilmiştir. Bunların içinden 23 adet makale farklı sayılarda bölümler halinde basılmıştır. 18 adet makale ise tek sayıda bütün olarak yer almıştır. Bunlardan ayrı olarak gazete adına yapılan açıklama, duyuru, bilgilendirme gibi 17 adet yazı mecmûada yer almış ve yazar adı belirtilmemiş olup dördüne başlık konulmamıştır.

Yazarları tanıtıcı bilgiler mecmûada yer almamıştır. Mecmûanın kurucuları rütbelerini dahi birkaç sayıda açıklamışlardır. İki yazar kendileri hakkında rütbe ve ünvan dahil hiçbir bilgi vermemiştir. 11 yazar sadece rütbelerini belirtmiştir. Dört yazar rütbe ve ünvanlarını birlikte beyan etmiştir. Kendilerini tanıtıcı bilgi olarak, Bir yazar rütbesiyle beraber babasının adını, bir yazar Mühendishane talebesi olduğunu, bir yazar Edirne Askerî Rüşdiyesi'nde hüsn-ü hat ve tarih öğretmeni olduğunu ve bir yazar sadece Dersaadet ibaresini yazmıştır.

Mecmûada sadece askerî konulu makalelere yer verilmiştir. Bunun dışında kalan küçük hacimli yazılar ise açıklama, kutlama, kitap tanıtımı, teşekkür gibi hususlarla ilgili olmuştur. Mecmûaaskerî kişilerin gönderdikleri makalelere dayalı olduğundan, askerlikle ilgili olmayan yazıların gönderilmemesi de okuyuculardan özellikle talep edilmiştir.¹⁰³ Yazıların çoğunluğunun Edirne'de bulunan askerî okullarda görevli subaylar kalan kısmının ise kıtalarda görevli olan subaylar tarafından yazıldığı anlaşılmaktadır.

Makalelerin yaklaşık olarak 15'i doğrudan tercüme edilmiş veya yabancı dildeki bir eser incelendikten sonra yorumlanmıştır. Diğer yazıların içeriğinden de yabancı askerî yayınların takip edildiği anlaşılmaktadır. Mecmûanın kurucuları dahil çoğu

---

¹⁰¹ İskora, *Erkân-ı Harbiye Mektebi Tarihçesi*, s. 232.

¹⁰² Osman Senâi (Erdemgil): Mekteb-i Harbiyye 47. Dönem (1308/1892-P.9) mezunudur. 1872 yılında Debre/Jupa/Kocacık Köyünde doğmuştur. 1889 yılında Harb Okulu'na girmiş, 1892 yılında mezun olmuş, aynı yıl başladığı Erkân-ı Harbiyye Mektebini 13 Mart 1895 tarihinde bitirmiştir. 1895'de Topçu ve İstihkâm Harb Okulu'nda, 1907'de Mekteb-i Harbiyye'de Kozmografya dersi öğretmenliği yapmış, 12 Mart 1909'da Petersburg Ateşemiliterliğinde, 3 Eylül 1909 tarihi itibarıyla ise beca-yış suretiyle Atina'da Askerî Ateşe olarak göreve başlamıştır. Bursa Işıklar Askerî Lisesinde de öğretmenlik yapmıştır. Askerî tarih yazarı Osman Senâi bey 1944 yılında vefat etmiş, İzmir Kokluca mezarlığına defnedilmiştir. (Necdet Aysal, "Harp Tarihi Yazımına Dair Özgün Bir Yaklaşım: Osman Senâi Bey", *Turkish Studies*, Volume 9/10 Fall 2014 Ankara, p. 1199.)

¹⁰³ Ordu, "Rica", S. 6, 18 Eylül 1908, s. 12.

yazarın yabancı dil bildiği anlaşılmaktadır. Reviev Dölarne Belj, Reviev Enternasyonel, Kavalle Rişe Tesaytung ve Peti Jurnal Militer mecmûada isimleri geçen yayınlardır. Ayrıca General Peduvayya, Rus Kaymakam Nazmanof, Miralay Novikof, Yüzbaşı Fiş, General Dubrak, Binbaşı Şarl Dusavva, General Byron eserlerine atıfta bulunulan yabancı askerî kişilerdendir.¹⁰⁴ Ayrıca dönemin bilinen yabancı kumandanların bazılarının isimleri ve uygulamaları makalelerde yer almıştır.

Edirne’de bir askerî kulübün bulunduğu, burada çeşitli mesleki konferansların verildiği mecmûada bir konferansın metninin yayımlanmasından anlaşılmaktadır.¹⁰⁵

Askerî konuların dışında kalan duyuru içerikli yazıların sayısının 17 adet olduğu ve muhtevaları; basımdaki eksiklikler için özür, mecmûanın sayfa sayısının arttırılacağını beyan, mecmûanın yayın hayatına girmesi nedeniyle gönderilen tebrikler, Edirne Harbiyesi Askerî Lise öğrencilerine abone olarak gösterdikleri teveccüh nedeniyle teşekkür, millete Kanun-ı Esasi’yi bahşeden Abdülhamid Han-ı Sâni’nin cüluslarının yıldönümü nedeniyle “Padişahım Çok Yaşa” başlığı ile tebriklerin arz edilmesi, çeşitli gazetelerin tebriklerine teşekkür, Edirne dışından mecmûaya abone olanların abone bedeline posta ücretini ilave etmeleri ricası, mecmûanın amacının Silahlı Kuvvetlerde askerî fikirlerin gelişmesi olduğundan gönderilecek makalelerin sadece mesleğe müteallik olması ricası, mecmûanın neşrindeki düzensizliğin mürettibin meşguliyetinin fazla olması ve matbaadaki yetersizlik nedeniyle olduğuna dair bir açıklama, Mümtâz Yüzbaşı Mehmet Hulusi Beyin müellifi olduğu “Muharebe Dersleri” isimli kitabın “Piyadenin Ateş Ta’biyesi” adlı birinci formasının basıldığını ilan, aynı kitabın bir başka yazıda tekrar tanıtımı, askeriyyenin en liyakatli yazarlarının fikirlerinin yer aldığı “Haftalık Risale-i Askeriyye” isimli mecmûanın yeni sayısının yayımlandığına ve abone bedellerine dair malumat; “Musavver Bulgaristan” başlığıyla Yüzbaşı Ragıp Rıfkı Beyin müellifi olduğu kitabın ikinci formasının neşredildiği haberi, bir başka sayıda aynı kitabın bu kez üçüncü formasının basıldığını bildirilmesi, “Haftalık Risale-i Askerî” isimli mecmûayı tebrik ve neşrinde devamlılık dileklerinin beyanı, “Neyyir-i Hakikat” gazetesine pir olan “Vatan” gazetesini tebrik ve neşrinde devamlılık dileklerinin

¹⁰⁴ Kişi ve yayın isimleri mecmuada yazıldığı haliyle kullanılmıştır.

¹⁰⁵ Ali İhsan, “Seferber Bir Piyâde Taburunun Taksîmâtı ve Yürüyüş Tertîbi”, *Ordu*, S.10, 11, 6-13 Kasım 1908, s. 1.

ifadesi, Meclis-i Mebusan'ın açılmasıyla ilgili bunun en büyük milli bayram olduğunun belirtilmesi şeklindedir.

Mesleki içerikli yazıların başlıkları ise şöyledir: Askerlerimiz, Sınıf-ı Selase, Terbiye-i Askeriyye Ali Düşünceler Vatan, Mitralyözlerin Meydan-ı Muharebede İstimali-Ta'biyesi, Muharebede Piyade ve Topçu, Hasbihal, Hurde Fikirler, Havadis-i Askeriyye, Namemul Bir Haber-i Matem Bir Sadme-i Zıya-ı Elim, Ta'biye ve Seferiye Tatbikatı, Mevaki Muharebelerinin Tarzı ve Cereyan-ı Harb Üzerine Olan Tesiri, Yeni Alman Seferiyesi, Japonya'da Piyade Ta'lîmnâmesi Tercümesi, Yaya Cenginin Süvari İçin Ehemmiyeti ve Savt-ı Ta'lîm ve İstimal Nokta-i Nazarından Derecesi, Mermiyatın Tesiratı, Bulgar Ta'lîmnâmesi Tercümesi Emarat'ın 1905 Senesinde Kabul Olunan Piyade Ta'lîmnâmesinin Bazı Aksam-ı Mühimmesinin Tercümesi, Batarya Kumandanı ve Evsafı, Askerlik, Harbiyeler, Harbiye Mekteplerinde Ta'biye Tedrisatı, Mersiye Recep Paşa Hakkında, Asker Arkadaşlarımıza Acemi Efradın Ta'lîm ve Terbiyeleri, Muharebede Topçunun Vazifesi, Tarih, Süvari Ta'lîmnâmeleri Hakkında Birkaç Söz, Süvari Ta'lîmnâmesi Hakkında Birkaç Söz, Kum Torbalarının Sahra Muharebatında İstimalleri, Faideli Küçük Şeyler Muharebede Nefer Nasıl Hareket Etmeli Piyade Ta'lîmnâmesi Malumat İstihsalinde Müst'amil Vesait Hidemât-ı Seferiye Nizamnamesi, Alman Sahra Topçusunun Endaht Kavaidi Batarya Kumandanı Tarafından Hedefin Keşfi Müsademeli Mermiyatın Tarassudu, Bir Mukayese 1870'de Fransızlar ve Mançurya'da Ruslar, Rusya Japonya ve Müstakbel Muharebatında Süvari, Rus Japon Seferinden Müstahriç Topçu Ta'biyesi Hakkında Mütalaat, Seferber Bir Piyade Taburunun Taksimâtı ve Yürüyüş Tertibi, Tenkidat-ı Askeriyye, Takımım İleri Karakola Memurum Nasıl Tertibat Almalıyım - General Byron, Makineli Tüfenkler Maksim ve Hoçkisi Tüfenkleri, Sınıf-ı Muhtelifede Seferiye Kavaidinin Tedris ve Ta'lîmi, Taburun Muharebesi, Hayât-ı Askeriyye Sahifeleri, Bir Arkadaşıma, Rus Japon Seferi Hakkında Malumat-ı Sıhhiye, Ordu Süvarisi ve Vazife-i Keşfiye, Piyadenin Yürüyüş Nizamı.

Mecmûada yer alan makalelerin mesleki ilgiyi arttırmak ve teşvikte bulunmak, noksanların farkına varılarak giderilmesi için çalışmak, mesleki bilgileri tamamlamak ve araştırmayayönlendirmek, eksikler için suçlu aramaktansa barış zamanında mümkün olan her türlü çabayı göstermek gibi hususlarda okuyucular

üzerinde etkide bulunduğu, en azından belirtilen düşüncelerin oluşmasına hizmet ettiği görölmektedir.

BÖLÜM: 3

ORDU MECMÛASINDA YER ALAN YAZILAR

3.1. Genel Yazılar

Mecmûada yer alan yazıların özetleri aynı zamanda mecmûanın değerlendirilmesi mahiyetini taşımaktadır. Aşağıda duyuru, teşekkür, bilgilendirme gibi çeşitli amaçlarla kaleme alınan kısa yazılar özet olarak sunulmuştur.

3.1.1. İ'tizar

Ordu mecmûası, ilk sayının ilk yazısı başlığına “İ'tizar (Özür)” ifadesini tercih ederek, her işin zaman içerisinde olgunlaştığından, basımdaki eksikliklerin ciddi bir gayretle giderilerek mecmûanın daha sonraki sayılarının daha iyi bir şekilde neşredileceği güvencesini vermiştir.¹⁰⁶

3.1.2. Başlıksız

İkinci sayıda, başlıksız olarak, basımla ilgili eksikliklerin mümkün olduğunca giderildiğinden, ilk iki sayı sekiz sayfa olarak basılan mecmûanın üçüncü sayıdan itibaren 12 sayfa olarak neşredileceği bildirilmiştir.¹⁰⁷

3.1.3. Arz-ı Şükrân

Üçüncü sayıda, “Arz-ı Şükrân” başlığı altında *Ordu* mecmûası; yayın hayatına girmesinden dolayı Saadet, Sabah, Yeni Edirne ve Bursa isimli yayın organlarının tebrik ve iyi dileklerine teşekkür etmiştir.¹⁰⁸

3.1.4. Başlıksız

16. sayıda, başlıksız olarak, *Ordu* mecmûası; Edirne Mekteb-i Harbiye-i Osmani, Askerî Lise özel sınıf öğrencilerine mecmûaya abone olarak gösterdikleri teveccüh nedeniyle teşekkür etmiştir.¹⁰⁹

¹⁰⁶ *Ordu*, “İ'tizar”, S. 1, 14 Ağustos 1908, s. 1.

¹⁰⁷ *Ordu*, S. 2, 21 Ağustos 1908, s. 2.

¹⁰⁸ *Ordu*, “Arz-ı Şükrân”, S. 3, 28 Ağustos 1908, s. 2.

3.1.5. Padişahım Çok Yaşa

Dördüncü sayıda yer alan “Padişahım Çok Yaşa” başlıklı yazıda; *Ordu* mecmuası, milletine Kanun-i Esasiyi bahşeden, milletinin göz nuru, askeriyenin kumandanı Sultan İkinci Abdülhamid’in cülusunun yıldönümü münasebetiyle tebriklerini sunmuştur.¹¹⁰

3.1.6. Ordu

Dördüncü sayıda, mecmûa kendi adını başlığa koyduğu yazıda, Millet ve Neyyir-i Hakikat isimli gazetelerin *Ordu* mecmûasının yayın hayatına girmesi nedeniyle gönderdikleri kutlamaya teşekkür etmiş ve bu refiklerinden iktibas ederek faydalanmak için müsaade istemiştir.¹¹¹

3.1.7. Ricâ-yı Mahsus

Dördüncü sayıda, “Rica-yı Mahsus” başlığı altındaki yazıda, Edirne dışından mecmûaya abone olan kişilerden, senelik 12 kuruş ve altı aylık 6 kuruş posta ücretini abone bedellerine ilave etmeleri rica edilmiştir.¹¹²

3.1.8. Ricâ

Altıncı sayıda, “Rica” başlıklı yazıda, *Ordu* mecmûasının amacının Silahlı Kuvvetlerde askerî fikirlerin gelişmesi olduğundan gönderilecek makalelerin sadece askerlik mesleği ile ilgili olması rica edilmiştir.¹¹³

3.1.9. Ricâ-yı Mahsus

10. sayıda, “Rica-yı Mahsus” başlıklı yazıda, mecmûanın neşrindeki düzensizliğin matbaa mürettibinin yoğun meşguliyetinden ve mevcut matbaaların, içinde bulunulan aydınlık devire uygun olarak yapılması gereken düzenlemelerin henüz tamamlanmamasından ileri geldiği, önceki idareden kaynaklanan bu noksan

---

¹⁰⁹ Ordu, S. 16, 24 Aralık 1908, s. 12.

¹¹⁰ Ordu, “Padişahım Çok Yaşa”, S. 4, 4 Eylül 1908, s. 1.

¹¹¹ Ordu, “Ordu”, S. 4, 4 Eylül 1908, s. 6.

¹¹² Ordu, “Ricâ-yı Mahsus”, S. 4, 4 Eylül 1908, s. 12.

¹¹³ Ordu, “Ricâ”, S. 6, 18 Eylül 1908, s. 12.

tamamlanincaya kadar değerli okuyucuların bu konudaki kusurları imkân yokluğuna bağışlamaları rica edilmiştir.¹¹⁴

3.1.10. Muharebe Dersleri

Sekizinci sayıda “Muharebe Dersleri” başlığıyla yer alan yazıda, İstanbul, Pangaltı’da bulunan Mekteb-i Harbiye Matbaasında forma forma basılmaya başlanan “Muharebe Dersleri” başlıklı külliyatın birinci kitabı olan “Piyadenin Ateş Ta’biyesi” isimli eserin birinci formasının yazar Mümtâz Yüzbaşı Mehmet Hulusi Bey tarafından *Ordu* mecmûası idarehanesine hediye edildiği, içeriğinin ihtiyaç duyulan konulardan oluştuğu, bütün silah arkadaşlarına tavsiye edildiği, merkez dağıtım yerinin İstanbul Adalar İskelesinde Kitapçı Nasrah Efendi olduğu, “Muharebe Dersleri”nin Piyadenin Ateş Ta’biyesi, Piyadenin Muharebede Harekâtı, Batarya Kumandanı Maksada Muvafık Olarak Bataryasını Ateş Mevziine Nasıl Sevk ve İdhal Eder, Sahra Topçusunun Muharebesi, Sınıf-1 Muhtelifenin Birlikte Muharebesi, Sınıf-1 Muhtelif Zabitanına Mahsus Halleriyle Beraber Ta’biye Mesaili isimli altı kitaptan meydana geldiği, 40 kuruş olan bu esere 30 kuruşa abone olunabildiği, taşra abone bedelinin 40 kuruş olduğu, her formanın 30 para olduğu belirtilmiştir.¹¹⁵

3.1.11. Muharebe Dersleri

10. sayıda, “Yeni Askerî Eserlerden” ibaresiyle, Muharriri Mümtâz Yüzbaşı Hulusi Bey olan “Muharebe Dersleri” isimli külliyatın “Piyadenin Ateş Ta’biyesi” bölümünü teşkil eden birinci kitabın ikinci formasının neşredildiği, en yeni Alman askerî ta’lîmnâmelerinden oluşan bu eserin dönemin muharebe usulü hakkında fikir edinmek isteyen zabıtlere tavsiye edildiği, abonesinin 40 kuruş olduğu, *Ordu* mecmûası idarehanesi vasıtasıyla abone kaydedildiği belirtilmiştir.¹¹⁶

¹¹⁴ Ordu, “Ricâ-yı Mahsus”, S. 10, 6 Kasım 1908, s. 1.

¹¹⁵ Ordu, “Muharebe Dersleri”, S. 8, 8 Ekim 1908, s. 12.

¹¹⁶ Ordu, “Muharebe Dersleri”, S. 10, 6 Kasım 1908, s. 12.

3.1.12. Haftalık Risâle-i Askeriyye

10. sayıda, “Haftalık Risâle-i Askeriyye” başlıklı yazıda, Askeriyyenin en ciddi ve liyakatli makale yazarlarının fikirlerinin yer aldığı “Haftalık Risâle-i Askeriyye” isimli mecmûanın üçüncü sayısının neşredildiği, her biri için üç aylık abone bedelinin bir mecdiye olduğu belirtilmiştir.¹¹⁷

3.1.13. Musavver Bulgaristan

10. sayıda “Musavver” ve onun altında “Bulgaristan” başlığı altında müellifi Üçüncü Ordu Subaylarından Yüzbaşı Ragıp Rıfkı Bey olan, Bulgaristan’ı coğrafya, tarih ve etnografya yönlerinden inceleyen, idari ve askerî durumu hakkında bilgi veren eserin ikinci formalarının neşrolunduğu, satış yerinin İstanbul Köprübaşı’nda İkbâl Kütüphanesi olduğu belirtilmiştir.¹¹⁸

3.1.14. Musavver Bulgaristan

11. sayıda, yeni askerî eserlerden ibaresinden sonra “Musavver Bulgaristan” başlığı altında, müellifi Üçüncü Ordu Subaylarından Yüzbaşı Ragıp Rıfkı Bey olan, Bulgaristan’ı coğrafya, tarih ve etnografya yönlerinden inceleyen, idari ve askerî durumu hakkında bilgi veren eserin üçüncü formasının neşrolunduğu, satış yerinin İstanbul Köprübaşı’nda İkbâl Kütüphanesi olduğu belirtilmiştir.¹¹⁹

3.1.15. Başlıksız

10. sayıda, Selanik’te yayın hayatına başlayan “Haftalık Risale-i Askerî” tebrik edilerek neşrinde devamlılık olması temenni edilmiştir.¹²⁰

3.1.16. Başlıksız

14. sayıda, Manastır’da yayımlanmaya başlayan ve “Neyyir-i Hakikat” gazetesine pir olduğu belirtilen “Vatan” gazetesi tebrik edilerek başarıyla devamı temenni edilmiştir.¹²¹

¹¹⁷ Ordu, “Haftalık Risâle-i Askeriyye”, S. 10, 6 Kasım 1908, s. 12.

¹¹⁸ Ordu, “Musavver Bulgaristan”, S. 10, 6 Kasım 1908, s. 12.

¹¹⁹ Ordu, “Musavver Bulgaristan”, S. 11, 13 Kasım 1908, s. 12.

¹²⁰ Ordu, S. 10, 6 Kasım 1908, s. 12.

3.1.17. Meclis-i Meb‘ûsân’ın Bidâyet-i Küşâdı, Iyd-i Ekber-i Millî

15. sayıda yer alan “Meclis-i Mebusan’ın Bidayet-i Küşadı, Iyd-ı Ekber-i Milli” başlıklı yazıda, Meclis-i Mebusan’ın açıldığı, mesut bir gün, büyük bir bayram olduğu, uzun bir istibdat devrinden sonra hürriyete ulaşıldığı, bütün milletin Ordusuyla beraber hürriyet sevinciyle bahtiyar olduğu, *Ordu* mecmûasının da milletin tarif edilmez sevinç ve mutluluk hissine iştirak ederek muhterem okuyucularını tebrik ettiği beirtilerek, Yaşasın Osmanlılar denilerek, 4 Kanun-ı evvel 1324 (17 Aralık 1908) tarihiyle yazıyı sonlandırmıştır.¹²²

3.2. Askerî Yazılar

3.2.1. Askerlerimiz

İlk sayının ikinci yazısında “Askerlerimiz” başlığı altında; necip Osmanlı milletine has güzide askerî vasıfların gelişmesi, askerlik ve bilimin birleştirilmesiyle mükemmel bir orduya sahip olmak mümkün iken Harp Okullarındaki gereksiz eğitim, mezuniyet sonrasında diğer ülke ordularında önem verilen askerî kulüplerin olmayışı, sözde var olan ama kimsenin görüp okumadığı askerî yayınlardan başka askerlikteki değişim ve gelişmelerden haberdar edecek bir yayının olmayışı gibi nedenlerle mümkün olmadığı, ifade özgürlüğü baskı altına alındığından milli edebiyat ve askerî yayınları ortaya koyacak kalem erbabının büyük zorluklarla karşı karşıya bırakıldığı, buna rağmen bazı askerî eserler neşredilmişse de bunların kıymet ve öneminin askerlik mesleğinin belirli bir kısmıyla sınırlı kaldığından ihtiyacı tam olarak karşılamadığı, Hürriyetin ilanıyla askerliğin geleceğine olumlu tesir etmek, subayların gerek görüş gerekse araştırma içerikli mesleki alandaki bilgilendirme ihtiyacını karşılamak için *Ordu* adında bir gazete yayımlanmasına teşebbüs olunduğu, ancak bu girişimin, askerlik mesleğini icra edenlerin fikri yardımlarıyla beraber naçizane bir hizmet olabileceğine inanıldığı belirtilmektedir. Makalenin yazarının ismi belirtilmemiştir.¹²³

¹²¹ Ordu, S. 14, 10 Aralık 1908, s. 10.

¹²² Ordu, “Meclis-i Meb‘ûsân’ın Bidâyet-i Küşâdı, Iyd-i Ekber-i Millî”, S. 15, 17 Aralık 1908, s. 1.

¹²³ Ordu, “Askerlerimiz”, S. 1, 14 Ağustos 1908, s. 1.

3.2.2. Sınıf-ı Selase

Birinci sayının üçüncü yazısında “Sınıf-ı Selase” başlığı altında, topçu, piyade ve süvari sınıflarının muharebenin birbirinden ayrılmaz unsurları olduğu konusu işlenmektedir.¹²⁴

3.2.3. Terbiye-i Askeriyye - Ali Düşünceler - Vatan

Birinci sayıda yer alan Topçu Kolağası İbrahim Zihni’ye ait “Terbiye-i Askeriyye, Ali Düşünceler, Vatan” başlığı altındaki makalede, vatan olarak Memâlik-i Osmaniye’nin sadece şehitleri sinesinde barındıran bir toprak olmadığı, herkesin müşterek olarak taşıdığı yüksek duygular, toplumun menfaatlerinin şahsi menfaatlere tercih edildiği ve vatanın selameti için can ve mal kaybının çok değersiz olduğu görüşleri incelenmektedir.¹²⁵

3.2.4. Mitralyözlerin Meydân-ı Muhârebede İsti‘mâli – Ta‘biyesi

1,2,3,4,7,8 ve 12. sayılar olmak üzere toplam yedi sayı içerisinde, Topçu Kolağası İbrahim Zihni tarafından hazırlanan, Reviev Dölarne Belj isimli gazeteden tercüme edilmek suretiyle bölümler halinde yayımlanan “Mitralyözlerin Meydan-ı Muharebede İstimali - Ta’biyesi” başlıklı makalede, muharebede mitralyözlerin kullanımını konu aldığı, silah teknolojisindeki önemli gelişmelere rağmen bundan ziyade asıl önemli olan unsurun bizatihi insan olduğu, milletin manevi durumunun, kumandanlar ve maiyetinin kişisel çabalarının, ruhi durumlarının ve ahlaki vasıflarının ön planda bulunduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte mükemmel tasarlanmış, etkili bir silahın kullanımındaki tesirin gücünü önemsememenin de tehlikeli olduğu, muharebenin sonucunu etkileyen her şeyin dikkate alınması gerektiği, dönemin en mükemmel muharebe silah ve teçhizatına sahip olan Rusya ve Japonya arasındaki savaş üzerinden ifade etmektedir. Fransız yapımı, çok namlulu, bilye atan bir makinalı top olan mitralyözler hakkındaki makale altı kısımdan

¹²⁴ Hüseyin Hüsni, “Sınıf-ı Selase”, *Ordu*, S. 1, 14 Ağustos 1908, s. 2.

¹²⁵ İbrahim Zihni, “Terbiye-i Askeriyye, Ali Düşünceler, Vatan”, *Ordu*, S. 1, 14 Ağustos 1908, s. 2.

oluşturmuştur. Makale 12. sayıda devamı var denmesine rağmen üçüncü kısımdan sonra devam etmeyerek son bulmuştur.¹²⁶

3.2.5. Muhârebede Piyâde ve Topçu

Birinci, ikinci ve dördüncü sayılarda yayımlanan Topçu Kolağası İbrahim Zihni'nin "Muharebede Piyade ve Topçu" başlıklı makalesi, devamının olduğu ibaresi son yazının sonunda yer almış olmakla birlikte, bu konuda başka yazı gazetede yer almamıştır. Yazının içeriğinde, Rus-Japon Savaşı, İngilizlerin Boerlere karşı savaşı, 1870 Fransa-Almanya Savaşlarından örnekler gösterilerek topçu ve piyade sınıflarının muharebedeki etkileri ve karşılaşılan farklı durumlara göre uygulanabilecek taktikler hakkında bilgi verilmektedir.¹²⁷

3.2.6. Hasbihâl

Birinci ve üçüncü sayılarda yer alan Topçu Kolağası İbrahim Zihni'nin "Hasbihâl" başlıklı yazısında; bir bölük kumandanının eğitmesi gereken askerlere hem askerliği öğretmek hem de vatanperverliği anlatmakla yükümlü olduğunu, bunun için eğitimler yanı sıra, kendisini fikren ve ruhen bu işe hasretmesi gerektiği ifade edilmektedir. Ordu'nun aynı zamanda bir okul olduğu, dini ve milli terbiye ile desteklenmeyen eğitimin muharebe alanında yetersiz kalacağı, bir ordunun kıymetinin kuvve-i maneviye ve ahlaka bağlı olduğu belirtilmektedir. Askerî eğitimde kabalığın, çirkin tabirlerin yeri olmaması gerektiği, nezaket, zerafet ve adab-ı muaşereteye uygun muamele gören astların itaatinin daha yüksek olacağı anlatılmaktadır.¹²⁸

3.2.7. Hurde Fikirler

Birinci sayıda, Topçu Kolağası İbrahim Zihni, "Hurde Fikirler" başlığı altında, kısa cümleler halinde özellikle kumandanın vasıflarını, doğruluk ve hakkaniyetin önemini gösteren bazı özlü ifadeler yazmıştır.¹²⁹

¹²⁶ İbrahim Zihni, "Mitralyözlerin Meydân-ı Muhârebede İsti'mâli-Ta'biyesi", *Ordu*, S. 1, 2, 3, 4, 7, 8, 12, 14 Ağustos - 20 Kasım 1908.

¹²⁷ İbrahim Zihni, "Muhârebede Piyâde ve Topçu", *Ordu*, S. 1, 2, 4, 14 Ağustos - 4 Eylül 1908.

¹²⁸ İbrahim Zihni, "Hasbihâl", *Ordu*, S. 1, 3, 14-28 Ağustos 1908.

¹²⁹ İbrahim Zihni, "Hasbihâl", *Ordu*, S. 1, 14 Ağustos 1908, s. 7.

3.2.8. Havâdis-i Askeriyye

Birinci, üçüncü ve 16. sayılarda, “Havadis-i Askeriyye” başlığı altında yabancı basından takip edilen Avusturya-Macaristan, Bulgaristan, Almanya ve Rusya devletlerinin yeni kullanıma geçilen silahlar, birliklerin yeni tanzim şekilleri, bütçe, eğitim ve askerî durumları hakkında bazı bilgiler nakledilmiştir. Yazarının ismi verilmemiştir.¹³⁰

3.2.9. Nâme'mul Bir Haber-i Mâtem, Bir Sadme-i Zıyâ'ı Elîm!

İkinci sayıda, Mümtâz Yüzbaşı Hüseyin Hüsnü “Na'memul Bir Haber-i Matem, Bir Sadme-i Zıya'ı Elim” başlıklı yazısında ismini vermediği, Ordu için önemli bir kayıp olduğunu düşündüğü yüksek rütbeli bir kumandanın hayatını kaybettiğini belirterek ruhuna fatiha ithaf etmiştir. Beşinci sayıda Mahmud Nedim'in adı geçen hakkında yazdığı mersiye nedeniyle, vefat eden kişinin Harbiye Nâzırı Recep Paşa olduğu değerlendirilmektedir.¹³¹

3.2.10. Ta'biye ve Seferiyye Tatbîkâtı

2, 3, 4, 5 ve 6. sayılarda, Edirne Harbiyesi, Ta'biye ve Seferiye Muallimi, Erkân-ı Harb Kolağası Ali ihsan tarafından kaleme alınan “Ta'biye ve Seferiye Tatbikatı” başlığıyla yayımlanan yazı, muharebede birliklerin iyi bir şekilde sevk ve idare edilmeye alıştırılması hakkındadır. İcraata dayalı mesleklerin eğitiminde sadece nazariyat ile kalıcı fayda elde edilemeyeceği, bu konuda harita üzerinde ve arazide uygulama yapılması gerektiği belirtilmiştir. Ta'lîmlerin yavaşık düzen ve silah kullanımından ibaret olduğu, sürekli tekrar edilen sıkıcı bir ta'lîm olduğu için ümera ve erkân'ın zabitana, onların da çavuşlara bıraktığı eğitimin fazla fayda sağlamadığı, bunun kabahatinin de yetki bırakılmadığı için önceki idareye yüklendiği ama II. Meşrutiyet'in ilanından sonra da bir şey değişmediği, bu nedenle kimseye kusurun yüklenemeyeceği belirtilmiştir. Önce harita üzerinde sonra arazide birliklere tatbikat yaptırılması, harp oyunlarının uygulanmasının faydalı olacağı, eğitimin amacının hareketleri meleke haline getirmek olduğu, Harbiye mekteplerindeki tatbikat

¹³⁰ Ordu, “Havâdis-i Askeriyye”, S. 1, 3, 16, 14 Ağustos - 24 Aralık 1908.

¹³¹ Hüseyin Hüsnü, “Nâme'mul Bir Haber-i Mâtem, Bir Sadme-i Zıyâ'ı Elem”, *Ordu*, S. 2, 21 Ağustos 1908, s. 1.

haritalarında ve Edirne civarındaki arazide bu uygulamaların yapılacağı yazılmıştır. Ayrıca Harbiye mektebi üçüncü sınıf öğrencilerine sorulan bir tatbikat sorusu ve uygulaması aktarılmıştır.¹³²

3.2.11. Mevaki‘ Muhârebelerinin Tarzı ve Cereyân-ı Harb Üzerine Olan Te’siri

“Mevaki‘ Muharebeleri, Mevaki‘ Muharebelerinin Tarzı ve Cereyan-ı Harb Üzerine Olan Te’siri” başlıklı makale Mümtâz Yüzbaşı İsmail Hakkı tarafından Fransızca bir eserden tercüme edilmiştir. İkinci, üçüncü ve beşinci sayılarda bölümler halinde yayımlanmıştır. Devamı var notuna rağmen yazı devam ettirilmemiştir. Mevki muharebelerinden maksadın bir çiftlik, bir köy, bir orman, bir tepe gibi arazide bulunan bir yere yapılacak taarruz veya bu yerlerin savunulması olduğu, piyadenin muharebe tarzının silah teknolojisindeki gelişmeye paralel olarak değiştiği, açık arazi muharebelerinin ortadan kalktığı ve dağınık nizamın kullanıldığı, mevki muharebelerinde en elverişli sınıfın piyade olduğu ancak muharip unsur olan topçunun desteğinin gerekli olduğu, düşman kollarının ilerlemesinin ve yayılmasının topçu tarafından engelleneceği, mevki muharebelerinde süvari sınıfının nadiren kullanıldığı, istihkâm sınıfının her zaman için gerekli olduğu belirtilmiştir. Köylerin savunma ve taarruz, buldukları konum ve diğer bakımlardan detaylı bir şekilde mevki muharebesi bakımından önemleri izah edilmiştir.¹³³

3.2.12. Yeni Alman Seferiyesi

Mümtâz Yüzbaşı Hüseyin Hüsni’nün kaleme aldığı “Yeni Alman Seferiyesi” başlıklı yazı ikinci, üçüncü ve altıncı sayılarda yayımlanmıştır. Makalede, 1908 yılında yürürlüğe giren yeni Alman Seferiye Ta’lîmnâmesi incelenmiştir. Harpte uygulanması mümkün olan şeylerin kıymetli olduğu, bir ordunun ise her an harbe hazır olmasıyla gerçek kuvvetinin hayat bulabileceği belirtilmiştir. Harp nizamları, haberleşme, keşif ve emniyet, yürüyüş, konaklama, nakliye, bisiklet kullanımı ve manevra ta’lîmâtı gibi hususlarda bilgi verilmiştir.¹³⁴

¹³² İbrahim Zihni, “Ta’biye ve Seferiyye Tatbîkâtı”, *Ordu*, S. 2, 3, 4, 5, 6, 21 Ağustos - 18 Eylül 1908.

¹³³ İsmail Hakkı, “Mevaki‘ Muhârebelerinin Tarzı ve Cereyân-ı Harb Üzerine Olan Te’siri”, *Ordu*, S. 2, 3, 5, 21 Ağustos – 11 Eylül 1908.

¹³⁴ Hüseyin Hüsni, “Yeni Alman Seferiyesi”, *Ordu*, S. 2, 3, 6, 21 Ağustos - 18 Eylül 1908.

3.2.13. Japonya’da Piyâde Ta’lîmnâmesi Tercemesi

İkinci, üçüncü ve dördüncü nüshalarda yayımlanan “Japonya’da Piyade Ta’lîmnâmesi Tercümesi” başlıklı yazı Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından Mahmut Kamil tarafından Almanca’dan tercüme edilerek yazılmıştır. Alman Piyade Ta’lîmnâmesinin 174. ve 188. maddeleri arası tercüme edilmiş ve devam edecek denilmesine rağmen devamı yazılmamıştır. Yanaşık nizamın kayıpları arttıracacağı, tüfeğin verimli kullanımına müsait olmadığı, piyadenin meydan muharebesinde asli sınıf olduğu, kati neticenin onun elinde olduğu ifade edilmiştir.

3.2.14. Yaya Cenginin Süvâri İçin Ehemmiyeti ve Savt-ı Ta’lîm ve İsti’âmâl Nokta-i Nazarından Derecesi

2, 5, 7 ve 8. sayılı nüshalarda yayımlanan “Yaya Cenginin Süvari İçin Ehemmiyeti ve Savt-ı Ta’lîm ve İstimâl Nokta-i Nazarından Derecesi” başlıklı makale MümtâzYüzbaşı Hüseyin Hüsnü tarafından Kavalle Rişe Tesaytung isimli yayın organından okunanlar yorumlanarak yazılmıştır. Kılıç ve filintanın önem derecelerinin hala tartışıldığı, yaya cenginin önceye göre daha da önem kazandığı, diğer sınıfların kendi önemlerini gündemde tutmak için süvarinin yaya cengine intibak etmesi gerektiğini kabul etmediği, yaygın kanaatin Ordunun gözü kabul edilen süvari sınıfının işlevinin sona ermekte olduğu, süvari sınıfı lehine olanların ise süvariye ateş edeceği yere süratle gidebilen piyade olarak telakki ettiği, İngiliz süvarisinin Boer avcı siperleri karşısında etkisiz kaldığı, Moltke’nin süvarinin özellikle keşif faaliyetinde çok önemli olduğunu belirttiği, 1906 Senesinde müsvedde halinde neşredilen Süvari Atış Ta’lîmnâmesi’nin, yaya cengi nokta-i nazarından süvarinin ta’lîm ve terbiyesi için mükemmel bir rehber teşkil ettiği, münferit atışlarda piyadenin maharetli olduğu, piyade atış okullarında mümkün olduğu kadar fazla zabıt ve küçük zabıt yetiştirilmesi gerektiği belirtilmiştir.¹³⁵

3.2.15. Mermiyâtın Te’sirâtı

2, 3, 4 ve 7. sayılı nüshalarda yer alan sahra istihkâmatına aid Fransızca bir eserden tercüme edilen “Mermiyâtın Te’sirâtı” başlıklı yazı Topçu Kolağası Senai tarafından

¹³⁵ Hüseyin Hüsnü, “Yaya Cenginin Süvâri İçin Ehemmiyeti ve Savt-ı Ta’lîm ve İsti’âmâl Nokta-i Nazarından Derecesi”, *Ordu*, S. 2, 5, 7, 8, 21 Ağustos – 8 Ekim 1908.

kaleme alınmıştır. Dönemin silahlarından tüfek ve mitralyözlerin kurşun; top, obüs ve muhtelif çapdaki havanların paralanıcı ve ihtiraklı olarak kullanılabilen mermi attığı, tüfek ve mitralyözün toprağa nüfuzunun silah ve mesafeye göre değiştiği, küçük ve büyük çaplı olmalarına göre mermiyatın siper savunmasına tesirinin anlatıldığı, küçük çaplı topların ihtiraklı şarapnelinin tüfek kurşunlarına mukavemet edebilecek derecede alanı olan siperlere etkisinin olmadığı, ihtiraklı şarapnelin arkasını siperle dayayarak oturan veya takriben dört mil uzaklıkta gizlenen insanlara karşı tesirsiz olduğu gibi kullanılan mermilerin mesafe ve alana göre meydana getirdiği etkiler detaylı bir şekilde anlatılmıştır.¹³⁶

3.2.16. Bulgar Ta'limnâmesi Tercemesi, Emâret'in 1905 Senesinde Kabul Olunan Piyâde Ta'limnâmesinin Bazı Aksâm-ı Mühimmesinin Tercemesi

1908 (R.1323) yılında yaptığı teftiş esnasında Ferik Cevad Paşa tarafından subayların eğitiminde kullanılması için hediye ettiği 1905 tarihli Bulgar Ta'limnâmesinin bazı kısımları, Üçüncü Numune Taburu, Muallim Muavini, Mümtâz Yüzbaşı Süleyman tarafından tercüme edilmiş ve 3, 4, 6, 7 ve 10. sayılarda yayımlanmıştır. “Bulgar Ta'limnâmesi Tercümesi, Emâret'in 1905 Senesinde Kabul Olunan Piyâde Ta'limnâmesinin Bazı Aksâm-ı Mühimmesinin Tercümesi” başlığı altında; ta'limden güdülen maksadın askeri muharebeye hazırlamak olduğu, komuta kademesinin hızlı ve yerinde karar vermesini gerektiği, açık ve doğru emir vermek suretiyle birliklerini harp meydanında başarıyla sevk ve idare edebilecekleri, kumandanların rütbelерinin üstünde kalan birlikleri de komuta etmeye hazırlıklı olmaları, Ümera sınıfı subaylarının üç sınıfa ait birlikleri de komuta edebilmesi gerektiği, subayların sorumluluğu üzerine alarak hareket etmesinin önemli olduğu, sorumluluk endişesinin subayı yüksek vasıflardan mahrum edebileceği, subayların maiyetinin öğretmeni ve rehberi olduğu, muvaffakiyet için onların güven ve itaat duygularını kazanabilmesi gerektiği, küçük zabitan en yakın yardımcıları olduğundan onların da aynı şekilde hazırlanması gerektiği, ast üst ilişkisi içerisinde herkesin kendi sorumluluğunu bilmesi gerektiği, harp zamanında birliklerin layıkıyla sevk ve idare edilebilmesi için subayların yetki ve sorumluluk sahibi olması lazım olup bunun sınırlanmasının kesinlikle yasak olduğu, daha sonra kişisel terbiye, tüfek tutulması, nişan alınması,

¹³⁶ Senai, “Mermiyâtın Te'sirâtı”, *Ordu*, S. 2, 3, 4, 7, 21 Ağustos – 25 Eylül 1908.

kasatura kullanılması, avcı birliklerinin muharebe teknikleri, takımın muharebe harekâtı, ateş edilmesi, kasatura hücumu ve takımın toplanması, bölük ta'lîmi, bölüğün yanaşık düzen ta'lîmi, tabur ta'lîmi, taburun yanaşık düzen ta'lîmi, alay ve liva ta'lîmi, piyade muharebesi, kuvve-i maneviye, ilk hareket, muharebe için alınacak hazırlık tertibatı ve muharebe konuları açıklanmış makalenin sonu devamı var notuyla bitmiş ancak devamı yazılmamıştır.¹³⁷

3.2.17. Batarya Kumandanı ve Evsâfi

“Batarya Kumandanı ve Evsafi” başlıklı Hakkı isimli yazar tarafından kaleme alınan makale 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sayılarda yayımlanmıştır. Yazıda; olgun bir insanda bulunması gereken meziyetlerin bir batarya kumandanında da bulunması gerektiği, batarya kumandanı bir bölüğün hakiki öğretmeni, saygın askerî heyetin şan ve şerefının hamisi, askerî bilgi ve uygulamaların ilim ve irfan kaynağı olduğundan, sağlam karakter ve iyi ahlak sahibi, hakkaniyet ve şefkat duygusu sahibi, istidatlı, muktedir, geniş fikirli, hafızası kuvvetli, isabetli ve süratli karar verebilen, gayretli, sabırlı, zahmete tahammülü olması gerektiği belirtilmiştir. İktidarın kemalat ile birlikte artacağı, düşünce gücü ne kadar geniş olursa olaylara hâkimiyetin o kadar fazla olacağı, batarya kumandanına yüksek vukuf gerektiren vazifeler yüklendiği ifade edilmiştir. Ayrıca ta'lîmin sebebinin harbe hazırlık olduğu, bataryanın ta'lîm ve terbiyesinin usulü, her rütbenin görev ve sorumluluğuna uygun hareket edilmesi gerektiği, Fransız topçu alaylarında yüzbaşı rütbesinde bir öğretmen bulunduğu, ta'lîm ve terbiyenin esasının kişisel terbiye olduğu, bu şekilde kazanılan bilgilerin topluca ikmal edilebileceği, hata ve değerlendirmelerin harekât sonunda muhakkak beyan edilmesi gerektiği, muhtelif arazi üzerinde ta'lîm ve manevra icra edilmesi gerektiği, topçuluğun askerî sınıflar içinde en ağır ve güç olanı olduğu, ta'lîmlerin genellikle iki kısma ayrıldığı, neferlere öğretilen derslerin; Akaid-i Diniye, Hidemat-ı Dahiliye, Ta'lîmnâmeler Nazariyatı, Seferiye Nazariyatı, Okuyup Yazmak, Hesap, Hıfzısıhha-i Askeriyye olduğu, netice olarak yazılanların bir model mahiyetinde olmadığını, tecrübeli silah arkadaşlarının değerlendirmelerinden istifade edileceği, Hürriyetin ilanı öncesinde cehl-i mutlak derecesindeki vukufsuzluğun

---

¹³⁷ Süleyman, “Bulgar Ta'lîmnâmesi Tercemesi, Emâret'in 1905 Senesinde Kabul Olunan Piyâde Ta'lîmnâmesinin Bazı Aksâm-ı Mühimmesinin Tercemesi”, *Ordu*, S. 3, 4, 6, 7, 10, 28 Ağustos - 6 Kasım 1908.

topçu sınıfını büsbütün kabiliyetsiz bir hale getirdiğinden bu durumdan kurtulma adımı olarak bu makalenin yazıldığı anlatılmıştır.¹³⁸

3.2.18. Askerlik

Üçüncü sayıda, Edirne Mekteb-i Harbiyesi Kitabet Muallimi Mülazım-ı Evvel Vahyi tarafından kaleme alınan “Askerlik” başlıklı makalede, askerliğin şan ve zafer mesleği olduğu, Selâhaddinler, Napolyonlar, Moltkeler, Tügevlerin inkılaplarda rolü olduğu, Asya’da Japon askerliğinin dengeleri değiştirdiği, Avrupa dengelerini değiştirenin de Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyetine mana olan Osmanlı Askerliği olduğu, 11 Temmuz’da adaletin galip geldiği, hak ve hakikate, bilime sadık, gönül ve fikirleri yüksek kumandanların varlığının devletin varlığına önemli bir hizmet vesilesi olacağı anlatılmıştır.¹³⁹

3.2.19. Harbiyeler

Dördüncü sayıda, “Harbiyeler” başlıklı makalede, ismi belirtilmeyen yazar tarafından Pazar günü (3 Şaban 1326 – 17 Ağustos 1324) Tanin gazetesinde Mekteb-i Mülkiye hakkında derinlemesine ve memleketin ihtiyaçları etrafıca düşünülerek yazılmış bir makale görülerek okunmasından sonra Harbiye Mekteplerinin düşünüldüğü, bu okulların varlık amacının selamet-i vatanın buradan mezun olacak gençler tarafından temin edilmesi olduğu, son zamanlarda bu okulların birkaç piyade subayının elinde eğlence, gayr-i meşru emeller, iltimas ve suistimallere zemin teşkil ettiği, vatani müdafaaya ve emniyetini sağlamaya muktedir, faal ve bilgili subay yetiştirileceği yerde, yapılması gerekenin, vatanın değişik köşelerinden isteyerek veya istemeden gelmiş, farklı tabiat ve kabiliyette gençlerin kollarına, üç senenin sonunda birer sırma şerit dikmekten ibaret olduğunun sanıldığı, az sayıda namuslu ve vazifeşinas eğitimci dışında diğer görevlilerin öğrenci üzerinde hiçbir etkisinin olmadığı, belki de öğrencinin bilgili değil sadece sadık olmasının beklendiği, muktedir ve namuslu bir subay olma amacının öğrencinin çoğunda yerleşmediği, kimsenin sınıfını geçmekten başka bir şey düşünmediği, “Müsavat”ın herkesin sınıf geçmesi, “Adalet”in sınavların müsamahakârane yapılması, “Hürriyet”in ise

¹³⁸ Hakkı, “Batarya Kumandanı ve Evsâfi”, *Ordu*, S. 3, 4, 5, 6, 7, 8, 28 Ağustos – 8 Ekim 1908.

¹³⁹ Vahyi, “Askerlik”, *Ordu*, S. 3, 28 Ağustos 1908, s. 10.

vazifesini hakkaniyetle yapmaya çalışan birkaç eğitimcinin tehdidine indirgendiği, eğitimcilerin evvelce üstlerin baskısı altındayken bu defa maiyetinin baskısıyla müsamahakârane davrandığı, şu zorlu zamanlarda istifa ederek hakikati anlamadan söz söyleyenlere alay konusu olmamak için vazifelerini yapamadıkları, öğrencilerin çalışmadıkları ve liyakat göstermedikleri halde sınıf geçmeyi istedikleri, netice olarak gayr-i meşru uygulamaları öğrenci bir hak gibi gördüğü, bu hususların şayia şeklinde her yere ulaştığı, doğru olmamasının umulduğu, doğru olsa bile eğitim süresini haylazlıkla geçiren ve ispat-ı liyakatten aciz birkaç öğrencinin düşüncesi olabileceği, yine de netice olarak eğitim ve terbiyenin esas maksadının vatanın selameti fikrine muvafık olması gerektiği, bunun ise sevk ve idarenin doğal bir sonucu olduğu, bu nedenle sorumluluğun o idareye ait olduğu, Harp Okulları vatan savunması için büyük fedakârlıklarla oluşturulan ordumuza daimi memur yetiştirdiği için önem verilmeye layık olduğu, ordudan iyi sonuçlar beklemek için de bedenen ve ilmen bütün kuvve-i manasıyla muktedir subay yetiştirmenin lazım olduğu, Harbiyelerin bugünkü öğrencilerinin istikbalin kumandanları olduğu, bundan sonra liyakatsiz subay yetiştirmenin vatana ihanet olduğu, programların yenilenmesi gerektiği, Harbiye sınıflarında sadece askerî derslerin eğitiminin yapılması, ilgisiz derslerin liselerde görülmesi gerektiği, uygulamaya önem verilmesi, Harbiyelerin de birer askerî kıta gibi düzenlenmesi ve ta’lîm programları uygulanması, Orduların ise kendisine subay yetiştiren Harbiyelerle yaklaşması, kıta ile öğrenciyi buluşturması, çeşitli tatbikat ve manevralara iştirak ettirilmeleri, netice olarak ıslah ve ikmal edilen eğitim sonrasında subay olacak kadar dirayet, liyakat, bilgi ve iyi ahlak sahibi olduğunu ispat edemeyen öğrencilerin bu şereften mahrum edilmesinin yönetimin asli vazifesi olduğu, heyetin bir öğrenciye merhamet edelim derken vatan için cinayet işlendiğini unutmaması gerektiği anlatılmıştır.¹⁴⁰

3.2.20. Harbiye Mekteplerinde Ta’biye Tedrîsâtı

Sekizinci sayıda, Erkân-ı Harp Kolağası Ali İhsan tarafından kaleme alınan “Harbiye Mekteplerinde Ta’biye Tedrisatı” başlıklı makalede; askerlik mesleğinin savaşmak için mevcut olduğu, bu nedenle yapılan eğitimlerin sefer vakti geldiğinde üstlenilecek görevlerle uyum içinde olması gerektiği, vazifenin her şeyden önce ve

¹⁴⁰ Ordu, “Harbiyeler”, S. 4, 4 Eylül 1908, s. 8.

önemli olduğu, subayların albaylığa kadar görevlerinin kıtalarını maksada muvafık sevk ve idare etmek olduğu, bu konudaki kuralların “Ta’biye ve Seferiye” adıyla savaş biliminin asli ve güzide bir kolunu oluşturduğu, o nedenle her subayın bunu en iyi şekilde bilmesi ve uygulayabilmesi gerektiği belirtilmiştir.Harp Okullarındaki eğitimin gayesinin istikbalin kumandanlarını ta’biye ve seferiye konusunda en iyi şekilde yetiştirmek olduğu, subay olduktan sonra da kişinin kendini yetiştirmeye devam etmesi gerektiği, askerî okul programlarında bu konu parlak cümleler halinde yer almakla birlikte genel eğitim programının bu amaca ulaşmak için uygun olmadığı, seferiye hizmetlerinin ikinci sene, ta’biye nazariyatının üçüncü sene gösterildiği, teori ile uygulama arasında orantısızlık olduğu, eğitimcinin harita üzerinde tatbikata çok az zaman bulabildiği, ayrıca bu bilim dalının seferiye ve ta’biye adıyla iki derse ayrıldığı, farklı senelerde aynı nazariyatın tekrar edildiği, halbukita’biye ve seferiyenin birbirinden tamamen ayrılamayacağı, öğrenci nazariyata boğularak mezun edildiği, bu şekilde dersten bir lezzet de alınmadığı, bu nedenle bazen ta’biye ve seferiyenin erkân-ı harblere ait olduğunun bile düşünüldüğü, halbuki harbe ait görevlerin bu konudaki meleke haline gelmiş bilgi ile ifa edilebileceği vurgulanmıştır.Seferiye Hizmetleri Nizamnamesinin temel harp kurallarına vakıf subaylar için olduğu, bunun topoğrafya nazariyatından başka ders görmemiş öğrenciye okutulmasının anlamlı olmadığı, son sınıfta ise öğrenci ta’biye nazariyatı adına piyade, süvari ve topçu sınıflarına ait sadece uzmanların bilmesi gereken detaylara boğulduğundan, sadece sınav için bazı şeylerin ezberlendiği ve sonra unutulduğu, bu kadar detay yerine toplu olarak üç sınıfın yürüyüş, manevra, muhabere nizamlarıyla harekâtını, muharebedeki görev ve usullerini, yardımcı sınıflar olan kazmacı, köprücü, baloncu, telgrafçı ve nakliye kıtalarının harpteki görevlerini, asli sınıflar ile ilişkilerini, özet olarak seferiye teorisi ve muhtelif sınıfların müşterek muharebelerini ihtiva eden klasik bir ta’biye ve seferiye kitabının daha özlü ve faydalı olacağı önerilmiştir.Ta’lîm muallimleri tarafından ders verilen ta’lîmnâmelerin harp kısmı da aslında ta’biye’yi teşkil ettiğinden farklı eğitimciler tarafından aynı konunun anlatılmasının öğrencinin konuyu tam olarak anlamasına mani olduğu, oluşturulacak yeni klasik kitap için ikinci sene haftada dört ders, üçüncü sene ise mevcut ta’biye nazariyatı yerine ta’biye ve seferiye tatbikatı isimli bir ders koyulması gerektiği ifade edilmiştir. Önceki sene genel bir fikir edinmiş olan öğrencinin bilgisi genişletilerek tatbikata iyice alıştırlacağı, ayrıca fırsat düşükçe

seferiye hizmetleri nizamnamesiyle, ta'lîmnâmelerin harp kısımlarının mütalaa ve tetkik edileceği, ezberlenecek bir ders değil gerçek hayattaki bir meselenin uygulaması şeklinde dersin görülmesi gerektiği, bu şekilde öğrencinin ta'biye hakkında tam bir fikir elde edeceği, ta'biye dersinden lezzet alacağı, teoriye boğulmadan ta'biye adına öğrencinin meleke kazanacağı beyan edilmiştir. Harita ve arazi üzerindeki tatbikatın kalıcı öğrenme sağladığı, kıtada edvar-ı ta'lîmiye programının bir sene içinde uygulandığı ve her sene takviye edildiği, Harp Okulunda ise üç senede tamamlanabildiği, öğrenciyi Harbiye'de iken gerçek hayata hazırlamayıp subay olduktan sonra başka bir alem karşısına çıkaran sistemin kaldırılması gerektiği söylenmiştir. Her sene iki ay sınavlara, iki ay tatile, sekiz ay tamamen eğitime tahsis edilebileceği, sekiz ayın acemi devriyle, bölük ve tabur ta'lîmlerine kafi olduğu, alay ve liva ta'lîmi ile manevraların uygulamasının kıtaya çıkıldığında veya üçüncü sene kısmen görülebileceği, bu şekilde ikinci sene öğrencisinin kıtanın teşkilat ve nizamları, manevraları, yürüyüşleri ve muharebeleri hakkında genel olarak fikir sahibi olacağı için ta'biye ve seferiye nazariyatını tamamen kavrayacağı, uygulamalardan istifadesinin artacağı belirtilmiştir. Mevcut program ile bölük muharebesini bilmeyen öğrenciyi seferiye tatbikatı gösterilmesi, ocak ve pişdârın görevlerinin öğretilmeye çalışılmasının son derece anlamsız olduğu izah edilmiştir.¹⁴¹

3.2.21. Mersiye - Recep Paşa Hakkında

Beşinci sayıda, “Mersiye Recep Paşa Hakkında” başlığıyla Mahmud Nedim isimli yazar tarafından Recep Paşa'nın vefatı üzerine yazılan mersiyede, duyulan derin elem ve teessür hisleri etkili ifadelerle beyan edilmiş, büyük üzüntüye rağmen bu zamanda ağlamanın cinayet, vazifenin metanet olduğu, o necip ruha yapılacak dua'nın figan olamayacağı, önemli olanın maksada ulaşmak olduğu, bir dakikalık duraklamanın bile visale mani olacağı belirtilmiştir.¹⁴²

¹⁴¹ Ali İhsan, “Harbiye Mekteplerinde Ta'biye Tedrîsâtı”, *Ordu*, S. 8, 8 Ekim 1908, s. 1.

¹⁴² Mahmud Nedim, “Mersiye, Recep Paşa Hakkında”, *Ordu*, S. 5, 11 Eylül 1908, s. 1.

3.2.22. Asker Arkadaşlarımıza - Acemî Efrâdın Ta'lim ve Terbiyeleri

5, 6, 7 ve 8. sayılarda, Piyade Mülazımlarından Halim Hilmi “Asker Arkadaşlarımıza” başlığı altında küçük zabitan ve neferat için sualli cevaplı olarak tertip ettiği seferiye nazariyatı, terbiye, ceza ve dahiliye gibi askerî derslerin efrada lüzumlu kısımlarının *Ordu* mecmûasında neşredileceği, bunların bölüklerce defterlere yazdırılıp ders zamanlarında izahlarının yapılmasıyla maddi manevi hizmet olacağı belirtildikten sonra, “Acemi Efradın Ta'lim ve Terbiyeleri” başlığı altında “Ta'lim için boru çalındıkda manga başların vazifeleri nedir? Mangalar ne suretle ta'limhâneye sevk olunur? Mangalar ta'limhâneye vasıl oldukta manga başların vazifeleri nedir? Başçavuş ile zabitin vürudunda manga başların vazifeleri nedir? Acemilerin ta'limine memur zabitin ta'lime bidae olunmazdan evvel ve esnasında vazifesi? Ta'lim esnasında mangabaşları acemilere ne yolda muamele etmelidir? Muallimler acemilere ne yolda lisan kullanmalıdır? Hatalar tahsis olunurken ne gibi şeylerden içtinab etmelidir? Muallimlerin neferata bed muamele etmeleri neden ileri gelir? Acemilerin ta'lime hevessiz olmaları neden neşet eder? Acemilerin askerliğe olan meyil ve muhabbetleri ne süratle tezyid edilmelidir? Ta'lime bedai olundukta manga başların vazifeleri nedir? Muallim neferata ne suretle ta'lim gösterir? Neferler emrolunan hareketi yaparken muallimin başlıca dikkat edeceği şey nedir? Muallim neferin hatasını ne yolda tashih eder? Hata tashihinde acelenin mazarratı nedir? Muallimin mevkii neresidir? Acemilerin vürudundan evvel bölükte yapılacak hazırlık? Acemilerin vürudunda ilk evvel öğretilecek şeyler nedir? Ta'lim ve terbiyeden maksad nedir? Bir nefer için muharebede en mühim madde nedir? Bu ne ile elde edilir? Bircümle ta'limlerden maksad-ı asli nedir? Kumandalar kaçaya ayrılır? Umumiyetle ihbar ve icra kumandalarının itası? Kumandaların keskin verilmesine sebep nedir? Husül-ü maksada kumanda kifayet etmediği halde ne verilir? Başka ne kullanılır? Emirler neleri havi olmalıdır. Ve nasıl olmalıdır? Terbiye-i umumiye-i askeriyyenin esası nedir? Terbiye-i münferide ile birlikte ne icra edilir? Esbabı? Müteaddit neferatın müttehiden derece-i matlubede icra-yı ta'limleri neye vabestedir? Bidayette tashih edilemeyen hatalar ilerde ıslah edilebilir mi? Bunun için ne yapmak lazımdır? Terbiye-i münferide yalnız acemi devrine mi münhasırdır? Heyet-i muallime kimin tarafından ve nasıl kimselerden intihab edilir? Heyet-i muallimenin intihabındaki şerait? Heyet-i muallime ne yolda hazırlanır?

Heyet-i muallimeyi evvelce hazırlamaktan maksad nedir? Muallimler tebdil olunur mu? Acemi mangaları nasıl teşkil olur?” soruları sorularak cevapları verilmiştir.¹⁴³

3.2.23. Muhârebede Topçunun Vazîfesi

Mühendishane talebesi Remzi isimli yazar tarafından “Petit Journal Militer” isimli yayın organından alıntılanarak beşinci ve altıncı sayılarda “Muharebede Topçunun Vazifesi” başlığı altında yer alan yazıda, topçunun muharebenin bütün safhalarında etkili olması gerektiği, bu sınıfın vazifesinin piyadenin harekâtını hazırlamak ve ona dayanak teşkil etmek olduğu, bu nedenle iki sınıfın uyum içerisinde çalışması için topçunun kıta kumandanı emri altında olduğu, topçu kumandanının da kıta kumandanı ile birlikte görev yaptığı ve diğer hususlar detayları ile anlatılmıştır.¹⁴⁴

3.2.24. Târih

Edirne Rüşdiye-i Askeriyyesi, Hüsn-i Hat ve Tarih Muallimi, Eski Zağralı Osman Nuri'nin altıncı sayıda yer alan “Tarih” başlıklı makalesinde, tarih ilminin mahrum bırakıldığı öneme tekrar kavuşmaya başladığı, bir irfan mahfilinde on birinci asra dair anlattığı bazı hususlardan dolayı idarenin tepkisini çektiğini duyduğu, ancak neticede herhangi bir olumsuzluk yaşanmadığı anlatılmaktadır.¹⁴⁵

3.2.25. Süvâri Ta'lîmnâmeleri Hakkında Birkaç Söz

Sekizinci sayıda, Üçüncü Ordu Kumandanı Seryaveri Süvari Binbaşısı Mehmed Sadık tarafından “Süvari Ta'lîmnâmeleri Hakkında Birkaç Söz” başlığı altında yer alan makalesinde, süvari sınıfına mahsus ta'lîmnâmelerin biniciliğe; münferit, müçtemi, atlı müçtemi ta'lîmler ile kavaid-i harbiye, yoklama, resmigeçit ve mızrak, kılıç ta'lîmlerine ait olmak üzere üç ciltten oluştuğu, bunların aslının 1882, 1890 ve 1891 tarihli Alman ta'lîmnâmeleri olduğu, birinci ciltte çeşitli hatalar bulunduğu, ayrıca Almanların edinilen tecrübelerine göre bunlarda ilave ve tadilat yaptıkları, Uzak Doğu seferinden sonra piyade ta'lîmnâmesini yeniden yazdıkları, Süvari Ta'lîmnâmesinin ikinci cildinde tadilat yaptıkları, Almanların mızrağa önem verip

¹⁴³ Halim Hilmi, “Asker Arkadaşlarımıza, Acemî Efrâdın Ta'lîm ve Terbiyeleri”, *Ordu*, S. 5, 6, 7, 8, 11 Eylül - 8 Ekim 1908.

¹⁴⁴ Remzi, “Muhârebede Topçunun Vazîfesi”, *Ordu*, S. 5, 6, 11-18 Eylül 1908.

¹⁴⁵ Osman Nuri, “Tarih”, *Ordu*, S. 6, 18 Eylül 1908, s. 1.

kılıcı önemsemediklerinden kılıç ta'lîminin kısa işlendiği, hâlbuki Ordu-yı Hümayun süvari alaylarının pek azında mızrak bulunduğu, genel olarak kılıç kullanıldığı, en son Alman Piyade Ta'lîmnâmesi mükemmel olduğundan bir komisyonca tercüme edildiği, süvari ta'lîmnâmesinin de tadil edilen Alman Binicilik Ta'lîmnâmesine uygun olarak değiştirilmesi gerektiği, ancak kendiliğinden ilave yapılmaması gerektiği, çünkü kaş yapmaya çalışırken göz çıkartıldığı, savaş kanunu olan ta'lîmnâmelerin ta'biyenin esası olduğu, bir tabirdeki küçük bir hatanın dahi caiz olmadığı, ta'lîmnâmenin 108. sayfasındaki 124. maddede işlenen çark konusu hataya örnek olarak verilmiştir.¹⁴⁶

3.2.26. Süvâri Ta'lîmnâmesi Hakkında Birkaç Söz

13. sayıda, Namzed Üçüncü Sene Süvâri Mülâzımlarından Kerküklü Halil Zeki tarafından yazılan “Süvari Ta'lîmnâmesi Hakkında Birkaç Söz, Ta'lîmnâmenin 124'üncü Maddesi” başlıklı makalede, *Ordu* Askerî mecmûânın sekizinci sayısında liyakati herkesçe bilinen daha önce süvari nazariyatı öğretmenliği yapan Binbaşı Sadık Bey tarafından aynı başlık altında, önemli ve yararlı bir makalenin kaleme alındığı, yine kendisinden öğrenilen fikir ve malumat ile birkaç söz yazılmasına muvaffak olabildiği, idare-i sabıkada bihayat kalan süvarinin bu tür yazılarla ihya edileceği, yazılacak makalenin de Sadık Bey'in dershanede tutulan notlarından ibaret olması nedeniyle aynı başlığın verildiği, ta'lîmnâmenin birçok maddesinde çeşitli hataların bulunduğu, bu hataların süvariye yanlış yönlendirdiğinden çalışma gayretini ortadan kaldırdığını, tercüme edilecek yeni ta'lîmnâmede bu kabil hataların bulunmayacağına inanıldığından büyük bir gayretle çalışmak suretiyle süvari sınıfının layık olduğu mertebeye ulaşacağına şüphe olmadığı anlatılmıştır.¹⁴⁷

3.2.27. Kum Torbalarının Sahrâ Muhârebâtında İsti'mâlleri

Dokuzuncu sayıda yer alan, Erkân-ı Harp Kolağası Ali İhsan tarafından yazılan “Kum Torbalarının Sahra Muharebatında İstimalleri” başlıklı makalede, Mançurya Seferinin askerî dünyada tartışmaya neden olduğu yeniliklerden birinin kale savaşında yoğun olarak istimal edilen kum torbalarının sahra muharebelerinde de,

¹⁴⁶ Mehmed Sadık, “Süvâri Ta'lîmnâmeleri Hakkında Birkaç Söz”, *Ordu*, S. 8, 8 Ekim 1908, s. 3.

¹⁴⁷ Halil Zeki, “Süvâri Ta'lîmnâmesi Hakkında Birkaç Söz”, *Ordu*, S. 13, 3 Aralık 1908, s. 3.

özellikle taarruzda kullanılması olduğu, Japonların kum torbalarını sahra muharebatında kullanmasının büyük cephe muharebelerinin şiddetle icrasını mümkün kıldığı, Avrupalı askerî ateşlerin bu yeniliği Batı'ya aktarmalarıyla beraber tartışmaların başladığı, konuya en çok Rusların önem verdiği, Almanya'nın fazla önem vermemekle beraber ta'lîmnâmelerine bazı hükümler koyduğu, tüfeğe bir dayanak oluşturduğundan önemli olduğu, ancak düşman ateşinden korumadığı, sürekli ilerleme ihtimalinin de kullanım zorluğu getirdiği, Rusya'da elde edilen deneyimler sonrasında bir rapor hazırlandığı, boz renkli maske niteliği de taşıyan kum torbalarının sağladığı faydanın taşınmasındaki zorluktan fazla olduğu, Almanya'da kum torbalarının seferiye teçhizatına dahil edilmesinin hoş görülmediği, kullanılmasının istisnai durumlara münhasır olduğu, taarruz gücünü engelleyeceği, ülkemiz ve çevre ülkelerin arazisi dağlık olduğundan bizde de kum torbasına önem verilmesine gerek olmadığı, Rusların tavrının ise toprağa aşırı bağlılıkları oluşundan ve kumandanlarının cesaretsizliği yüzünden olduğu, bizde çadırların yekpare olup büyük ağırlıkla beraber taşındığından genellikle akşamüzeri kıtaya yetişemediği, açıkta konaklamak bazen muharebeden daha fazla zayiata sebep olması bakımından efradın teçhizatına kum torbası yerine portatif çadır konulmasına lüzum olduğu, bu nedenle Avrupa'da her neferin ayrı bir çadır parçası taşıdığı, bunlar birbirine eklenince bir çadır meydana geldiği, ayrıca bu parçaların yağmurluk gibi başka amaçlarla da kullanılabildiği ifade edilmiştir.¹⁴⁸

3.2.28. Fâideli Küçük Şeyler, Muharebede Nefer Nasıl Hareket Etmeli, Piyâde Ta'lîmnâmesi, Ma'lûmât İstihsâlinde Müst'amil Vesâit, Hidemât-ı Seferiyye Nizâmnâmesi

9, 11, 12,13 ve 14. sayılarda, "Fâideli Küçük Şeyler" başlığı altında Mümtâz Yüzbaşı İsmail Hakkı tarafından yazılan makalede genel olarak ta'lîmnâmeler ile kanunlarda yer alan konuların işlendiği, 9. sayıda, "1, Muharebede Nefer Nasıl Hareket Etmeli? Piyade Ta'lîmnâmesi İkinci Kısım Muharebe – Sahife 290 – Neferat" başlığı altında, muharebede daima şan ve şerefi düşünerek cesur ve kahraman bir asker gibi muharebe edilmesi, tüm imkânlar kullanılarak düşmanın mağlup edilmesi, hafif yaralanan neferin yarasını sardırıdıktan sonra kendi kıtasına veya en yakın kıtaya

¹⁴⁸ Ali İhsan, "Kum Torbalarının Sahrâ Muhârebâtında İsti'mâlleri", *Ordu*, S. 9, 15 Ekim 1908, s. 1.

gitmesi, muharebe devam ederken sağlam olanların yardımına gidilmesi, yaralıları için özel müfrezeler bulunduğundan muharebeden sonra onlarla ilgilenilmesi gerektiği, muharebe sırasında yaralıları ile meşgul olanların merhametli değil hain ve korkak olduğu, hiçbir bahane ile muharebeden uzaklaşmaması, bu yasağı tanımayan askerinin üstünün emrine karşı gelen itaatsiz nefer gibi silah taşımaya layık olmayan alçak bir asker olduğu, emir verilmeden hiçbir neferin ateş etmemesi, hedefi görmeden veya nişan almadan ateş etmek ile havaya ateş etmek arasında fark olmadığı, geri çekilen düşmanın koşarak değil ateşle takip edilmesi, yürüyüşle takibin emir üzerine icra edilmesi, muvaffakiyetsizlik halinde intizama dikkat ederek sancak ve topların kurtarılması, tehlike halinde üstlerin hayatını korumak için yardım edilmesi, esirlere ve bulunulan yer halkına fena muamele edilmemesi, eğer bir nefer esir olursa vatan ve milletine karşı mukaddes vazifesini unutmaması, kıta kumandanının yaralanması veya şehid olması halinde kumandayı devralan kim olursa olsun onun üst olarak tanınması, 11, 12, 13 ve 14. sayılarda “2, Malumat İstihsalinde Müstamil-i Vesait” başlığı altında, malumat tedariki, emareler hakkında tafsilat, casusların lüzumu, Monte Gogol’un bir sözü, casusların vasıfları ve onlardan öğrenilmesi gerekenler, esir ve firarilere karşı muamele tarzı ve sorulacak konular, esir ve firarilere emniyetin derecesi, Napolyon’un fikri, yolcular ve yerel halk, hangi sınıf ahaliden tam ve mükemmel malumat alınabileceği, dinlendiği görülen bir yolcuya sorulacak konular, haritalar, kılavuzlara ihtiyaç, kılavuzların muhafazaları ve yapılacak muamelenin şekli, yazışma, gizli haberleşme ve kullanılacak vasıtalar hakkında bilgiler verilmiş, makalenin yazılmasında başvuru eserlerin, “Ta’biye-i Tatbikiye (Yüzbaşı Fiş)”, “Hafif Süvarinin İleri Karakol Hizmeti (General Dubrak)” ve “Vakt-i Seferde Ordular Hidemat-ı Şerhi (Binbaşı Şarl Dusavva” ile “Hidemat-ı Seferiye Nizamnamesi: Malumat – Madde 42 ve 85” olduğu belirtilmiştir.¹⁴⁹

3.2.29. Alman Sahrâ Topçusunun Endâht Kavâidi, Batarya Kumandanı Tarafından Hedefin Keşfi, Müsâdemeli Mermiyâtın Tarassudu

9, 10 ve 13. sayılarda, Topçu Kolağalarından Senai tarafından yazılan “Alman Sahra Topçusunun Endaht Kavaidi, Mülâhazat-ı İbtidaiye, Batarya Kumandanı Tarafından

¹⁴⁹ İsmail Hakkı, “Fâideli Küçük Şeyler, Muharebede Nefer Nasıl Hareket Etmeli, Piyâde Ta’lîmnâmesi, Ma’lûmât İstihsâlinde Müst’amil Vesâit, Hidemat-ı Seferiyye Nizâmnamesi”, *Ordu*, S. 9, 11, 12, 13, 14, 15 Ekim - 10 Aralık 1908.

Hedefin Keşfi” başlıklı makalede, dokuzuncu sayıda 50, 51 ve 52. maddelerin yazıldığı, onuncu sayıda başlığa “Tarassud” eklenerek 53, 54, 55, 56, 57, 58. maddelerin yazımına devam edildiği, 13. sayıda başlığa “Musademeli Mermiyatın Tarassudu” eklenerek 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65 ve 66. maddelerin yazımına devam edilmiş, makale devamı var ibaresiyle bitirilmesine rağmen burada bitmiştir.¹⁵⁰

3.2.30. Bir Mukayese - 1870’de Fransızlar ve Mançurya’da Ruslar

9 ve 10. sayılarda, Erkân-ı Harbiye Yüzbaşlarından Hamid Hamdi tarafından kaleme alınan “Bir Mukayese, 1870’de Fransızlar ve Mançurya’da Ruslar, 1 – Orduların Teşkilatı, 1870’de Fransız Orduları, Mançurya – Rus Orduları” başlıklı makalede, 1870 yılında Fransızların birinci hat orduları arasında genel anlamda bir irtibat olmadığı, ordu teşkilatında hareket icrası sırasında dahi tadilatın devam ettiği, generallerin çoğunun erkân-ı harbiye heyetlerine itimat etmediği, orduda fikir birliği içinde hareket edilmediği, yazışma ve topografyaya harp meselelerinden daha fazla yoğunlaştığı, kıtalarda durumun icabına göre inisiyatif kullanılmadığı, emirlerin basmakalıp icra edildiği, münferit meziyetlere rağmen umumi birlik olmadığı, harbe hazırlığın yetersiz olduğu, aynı noksanların Mançurya’daki Rus ordularında da gözlendiği, kıtaların alelacele tedarik edildiği, 1870’de Fransızların Almanlar hakkında edindiği bilgilerin, Rusların Japonlar hakkındaki malumatı gibi hatalı olduğu, keşif faaliyetinin askerî hareket icrası için temel esas olduğu, emirlerin iyi anlaşılması, hareket birliği olmadığı, Japonların zayıf kıtalarıyla muharebe öncesi ve sonrasında kolaylıkla içtima edebildikleri, Almanların ilk muharebeleri verecek birinci hat ordusunun zabitan, efrad, teçhizat ve teşkilat olarak zamanında tekemmül olmayı kaide haline getirdikleri beyan edilmiştir.¹⁵¹

3.2.31. Rusya - Japonya ve Müstakbel Muhârebâtında Süvâri

9 ve 10. sayılarda, General Peduvayya’nın Fransızca eserinden, Mümtâz Yüzbaşı Hüseyin Hüsni tarafından kaleme alınan “Rusya-Japonya ve Müstakbel Muharebatında Süvari” başlıklı makalesinde, 1812 Rus-Fransız harbi sırasında Rus

¹⁵⁰ Senai, “Alman Sahrâ Topçusunun Endâht Kavâidi, Batarya Kumandanı Tarafından Hedefin Keşfi, Müsâdemeli Mermiyâtın Tarassudu”, *Ordu*, S. 9, 10, 13, 15 Ekim- 3 Aralık 1908.

¹⁵¹ Hamid Hamdi, “Bir Mukayese-1870’de Fransızlar ve Mançurya’da Ruslar”, *Ordu*, S. 9, 10, 15Ekim- 6 Kasım 1908.

birliklerindeki Kazakların bir hat üzerinde daima ufukta göründükleri, yaklaşıldığında kayboldukları, daha sonra tekrar ortaya çıktıkları, tekrar eden bu manevralar ile Fransız süvarisini imha ettikleri, ordugâhtan ayrılan her nefer, keşfe giden her zabitanın ya esir ya da telef olduğu, Kazakların cesaretinin Fransız asker ve subaylarını tedhiş ettiği, bu nedenle düşmana dair hiçbir malumat alınmadığı, Mançurya’da da bu durumun tekrar edeceği, Rus Yeni Süvari ta’lîmnâmesinde de bu tarz hareketin tavsiye edildiği, Prens Kanen Japon süvarisine kumandan olduysa da başarılı olamadığı, Japonların beden yapılarının süvariliğe, arazilerinin hayvan yetiştirmeye uygun olmadığı, süvariliğin Japonya’da askerlik açısından ikinci derecede görüldüğü, 1894 Japon-Çin harbinde at ihtiyacı ortaya çıkmasına rağmen bulunamadığı, savaştan sonra Avrupa’dan at getirildiği ve çoğaltıldığı, buna rağmen Rusya ile harp ihtiyacını gidermeye yetmediği, Rusya’nın ise hayvanat açısından zengin bir memleket olduğu, Rusların beden yapılarının da süvariliğe elverişli olduğu, Rusya süvarisinin Almanya, Avusturya, Fransa ve İtalya süvarileri toplamına denk olduğu, cesur ve mahir süvari kumandanlarına sahip olduğu, ayrıca muharebelerin safahatı hakkında bilgi verildiği, makale devamı var notuyla bitirilmiştir.¹⁵²

3.2.32. Rus - Japon Seferinden Müstahriç Topçu Ta’biyesi Hakkında Mütâlaat

9, 11, 12 ve 13. sayılarda, “Rus-Japon Seferinden Müstahriç Topçu Ta’biyesi Hakkında Mütâlaat, İfade-i Mütercim, Mütercimin İhtârı, İfade-i Meram (Müellif), Birinci Bahis, Düşman Mevzinin Keşfi” başlığıyla Hakkı isimli yazarın tercüme makalesinde, Fransız topçusunun seri ateşli denecek mükemmel bir sahra malzemesi kullandığı, çeşitli nişan usulleri ile gizli atışta bile silahtan tamamıyla istifade edildiği, Rus Topçu Mecmûası’nda topçunun istihdamına dair kapsamlı mütalaa bulunduğu, bunun bir kısmının özetleneceği, Japonların topçularını gizlediği, klasik olarak meydana gören sırta değil, arada bir sırt bırakacak şekilde de atış yaptıkları, bu hususta Rusların Japonlardan ders aldığı, Japonların vaktinden evvel topçularını meydana çıkarmadığı, mevziilerini saklamaya önem verdiği, topçularını piyade ateş hattından uzak tuttuğu, Japon bataryalarının atımlarının tarassuduyla top adedinin tespit edilebildiği, gönyemetre ve bu tür dürbünlerin keşif kolları için de faydalı

¹⁵² Hüseyin Hüsni, “Rusya - Japonya ve Müstakbel Muhârebâtında Süvâri”, *Ordu*, S. 9, 10, 15 Ekim-6 Kasım 1908.

olacağı, açıkta bulunan bir düşman bataryasının belli bir noktadan ne kadar mesafede bulunduğunu tayin etmenin önemli olduğu, keşif sırasında tedbirli olunması gerektiği, Japonların mevzii keşfiyle ilgili olarak ilk bilgileri özel yetiştirdikleri keşşaf ve casuslardan aldığı, bu hizmeti sadece Çinliler değil Çinli kıyafeti giyen subayların da yerine getirdiği belirtilmiş, makale devamı var notuyla sona ermiştir.¹⁵³

3.2.33. Seferber Bir Piyâde Taburunun Taksîmâtı ve Yürüyüş Tertîbi

10 ve 11. sayılarda neşredilen Erkân-ı Harb Kolağası Ali İhsan'a ait Edirne Askerî Kulübü'nde verilen konferanslardan olan "Seferber Bir Piyade Taburunun Taksimâtı ve Yürüyüş Tertibi" başlıklı yazıda, bir piyade taburunun seferiyesinin tanzimi taburdan mangaya, en üst subaydan hademeye, ta'lîm, yürüyüş, muharebe nizamından, teçhizat ve ağırlıklar gibi hususların organizasyonuna dair tüm ayrıntılar geniş bir şekilde anlatılmıştır.¹⁵⁴

3.2.34. Tenkidât-ı Askeriyye

11 ve 12. sayılarda, Erkân-ı Harp Kolağası Ali İhsan tarafından yazılan "Tenkidât-ı Askeriyye" başlıklı yazıda, Edirne'de konuşlu birliklerin yarısından oluşan fırka tarafından, Ordu Komutanlığı tarafından teftiş edilmesini müteakiben bir geçit resmi icra edildiği, eleştirel bir bakış açısıyla resm-i geçidin ta'lîmnâmelere uygunluğu, diğer sayıda yine birliklerin bir yürüyüş tatbikatı, yoklama ve yapılan resm-i geçitler ayrıntılı bir şekilde kritik edilmiştir.¹⁵⁵

3.2.35. Takımım İleri Karakola Me'mûrum, Nasıl Tertîbât Almalıyım - General Byron

11, 12 ve 13. sayılarda, Y. Ziyâeddîn tarafından yazılan "Takımım İleri Karakola Memurum, Nasıl Tertibat Almalıyım, General Byron" başlıklı makalede, takımın beraber küçük karakol teşkiline giden subayın bölüğünden ayrılmadan önce ve sonra yapılması gereken işler ayrıntılı bir şekilde anlatılmış, küçük karakol kumandanının

¹⁵³ Hakkı, "Rus - Japon Seferinden Müstahriç Topçu Ta'biyesi Hakkında Mütâlaat", *Ordu*, S. 9, 11, 12, 13, 15 Ekim- 3 Aralık 1908.

¹⁵⁴ Ali İhsan, "Seferber Bir Piyâde Taburunun Taksîmâtı ve Yürüyüş Tertîbi", *Ordu*, S. 10, 11, 6-13 Kasım 1908.

¹⁵⁵ Ali İhsan, "Tenkidât-ı Askeriyye", *Ordu*, S. 11, 12, 13-20 Kasım 1908.

bir rapor örneği yazılmıştır. İçerik ve başlığa istinaden yazının tercüme olduğu anlaşılmaktadır.¹⁵⁶

3.2.36. Makineli Tüfengler, Maksim ve Hoçkisi Tüfengleri

13 ve 14. sayılarda, Topçu Kolağası Recep İrfan tarafından yazılan “Makineli Tüfengler, Maksim ve Hoçkis Tüfengleri” başlıklı makalede, otomatik ateşli silahların muharebede istimallerinin yeni olmadığı, Amerika iç savaşında ve 1870 Fransız – Alman savaşında mitralyözlerin kullanıldığı, çeşitli markalı silahların değişik ordu ve donanmalarda kullanıldığı, bu rekabet içerisinde Maksim ve Hoçkis markalarında iki otomatik silahın büyük devletlerin ordularında ön plana çıktığı, Sir Hiram Maksim isimli Amerikalı mühendisin icadı olan Maksim isimli makinalı tüfeğin kısımları, parçaları, çalışma şekli, kullanılan fişekler, menzili, etkisi, kullanım şekli, kullanım yerleri anlatılmış, ikinci bir makalede ise Maksim makinalı tüfekler ile Fransız yapımı Hoçkis makinalı tüfeklerin mukayesesi yapılacağı belirtilmiştir.¹⁵⁷

3.2.37. Sınıf-ı Muhtelifede Seferiyye Kavâidinin Tedrîs ve Ta‘limi

14. sayıda, Erkân-ı Harp Kolağası Ali İhsan tarafından yazılan “Sınıf-ı Muhtelifede Seferiye Kavaidinin Tedris ve Ta‘limi” başlıklı makalede, kıtaların Seferiyat nazariyat ve uygulamasına yeteri kadar önem verilmediğinin gözlendiği, devr-i sabıkada kıtaların ta‘lim meydanlarından dışarı çıkmaması nedeniyle nazariyat ve tatbikat noksanlığının mazur görülebileceği ama dönem itibariyle barış zamanı da olduğundan ta‘lim ve terbiye hususundaki serbesti nedeniyle hiçbir şeyin bahane edilemeyeceği, buna rağmen hala yeterli düzeyde faaliyet yapılmadığı, öteden beri yalnız ta‘lîmnâmelerin hatta bunların sadece manevra kısımlarının nazar-ı itibara alındığı, muhabere kısmına, Hidemat-ı Seferiye Nizamnamesine ve Ta‘biye kitaplarına önem verilmediği, yanaşık nizam, yürüyüş ta‘limi ve silah kullanımıyla muhabere kazanılamayacağı, tatbikat ve ta‘limlerde harpte yapılacak işlere ağırlık verilmesi, seferiye nazariyatının tatbik ve ta‘limine zaman ayrılması, zabitanın ve

---

¹⁵⁶ Y. Ziyâeddîn, “Takımınla İleri Karakola Me’mûrum, Nasıl Tertîbât Almalıyım - General Byron”, *Ordu*, S. 11, 12, 13, 13 Kasım - 3 Aralık 1908.

¹⁵⁷ Recep İrfan, “Makineli Tüfengler, Maksim ve Hoçkis Tüfengleri”, *Ordu*, S. 13, 14, 3-10 Aralık 1908.

efradın eğitiminin ayrı olarak yapılması, zabitanın doğru hüküm ve buna göre emir vermeye alıştırılması, meleke hasıl olduktan sonra harita üzerindeki tatbikattan arazi üzerinde tatbikata geçilmesi, diğer zabitanın seyirci olarak bulundurulması, zabitanı kıta kumandanlarının yetiştirmesi gerektiği, efradın ta'lîm ve terbiyesinin bölük içinde icra edilmesi anlatılmıştır.¹⁵⁸

3.2.38. Taburun Muhârebesi

14 ve 16. sayılarda, Erkân-ı Harp Kolağası Ahmet Hamdi tarafından yazılan “Taburun Muharebesi” başlıklı makalede, bir pişdar taburunun suret-i hareketi, düşmana tesadüfünde tabur kumandanının hareketi, bu sırada taburun vaziyeti, taburun hatları, açılma emirleri, açılmanın suret-i icrası konularında ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Düşmanla muharebe mecburiyeti hâsıl olduğunda barış zamanı ta'lîmleriyle kazanılacak melekenin kıymetinin anlaşıldığı, ta'lîmnâmeleri sadece ezberlemek değil tatbik etmek gerektiği, muharebede ve hatta tatbikatlarda seri karar verileceği zaman ilk başlarda tereddüt hasıl olduğu, tatbikat devam ettikçe tereddütlerin izale olup karar vermenin meleke haline geldiği, muhabere başlangıcında verilen kararların eksik bilgiye dayalı ve tahmini olduğu, bu nedenle hakikate mutabık nazariye ve tatbikatlar ile tahmin gücünü geliştirmenin önemli olduğu, muharebede hale muvafık hareket etmenin güç olmadığı ancak gerekli malumatı elde etmenin ve düşmanın maksadını keşfetmenin zor olduğu belirtilmiştir.¹⁵⁹

3.2.39. Hayât-ı Askeriyye Sahîfeleri

15 ve 16. sayılarda yayımlanan Erkân-ı Harp Kolağası Ali İhsan'a ait “Hayat-ı Askeriyye Sahifeleri” başlıklı makalede, bir süredir devam ettirilen yürüyüşlerden hâsıl olan neticeyi ve seviyeyi anlamak için 30 kilometrelik bir yürüyüş ve gecenin ordugâhta geçirilmesi planı yapıldığı, zabitan ve efradın şevkini arttırmak için Kırklareli'ndeki askerî birlikler ile karşılaşarak tesadüfi bir muharebe icra etmek için kırmızı ve mavi (düşman) adlarıyla iki tarafın bulunduğu bir senaryonun

---

¹⁵⁸ Ali İhsan, “Sınıf-ı Muhtelifede Seferiye Kavaidinin Tedris ve Ta'lîmi”, *Ordu*, S. 14, 10 Aralık 1908, s. 1.

¹⁵⁹ Ahmet Hamdi, “Taburun Muharebesi”, *Ordu*, S. 15, 16, 17-24 Aralık 1908.

hazırladığı, yazarın kendisi de içinde bulunduğu kırmızı tarafa ait bilgileri yansıtmıştır.¹⁶⁰

3.2.40. Bir Arkadaşıma

15. sayıda, Topçu Kolağası İbrahim Zihni tarafından yazılan “Bir Arkadaşıma” başlıklı makalede, bugün dikkate alınacak en önemli meselenin orduların askerî eğitiminin terakkisi olduğu, eskiden askerî terbiye konusundaki ihmalin mevcut durumu analiz edebilecek kişilerin yokluğu ve etkili kişilerin etrafında ikbal perestlerin olması şeklindeki iki sebepten ortaya çıktığı, üstlerin kıtayı makine gibi gördüğü, zabitan ve neferata insani değer atfedilmediği, bir işi yapma gücünün olup olmadığına dikkat edilmediği, hakiki bilgi ile gösteriş arasında ayırım yapılmadığı, rütbe ve nişan almanın asıl gaye olduğu, bir fikr-i selim, bir Avrupalı veya itimat edilen bir kişiden duyulmadıkça kabul edilmediği, ahlaki ve fikri rütbeden mahrum, ilim, kemal, hüner ve irfan düşmanlarının olduğu, askerî terbiyenin esasının milli terbiye olduğu, bazılarının Alman, bazılarının Fransız usulüne meftun olduğu, bunların kendi değerlerimizle ne kadar kabil-i telif olduğunun takdir edilmediği, gırtlaktan söz söylemek, birkaç kitap okumak ve yüzeysel tecrübe ile bunun yapıldığı, bunların hiçbirinin Osmanlılık hissiyatına mani olmaması gerektiği, vatanın bu cihetten irşada muhtaç olduğu, kendilerinin böyle çalışacağı, vatanına ve mesleğine muhabbeti olan bir askerin eğitimden önce kime öğreteceğini, ne öğreteceğini ve nasıl öğreteceğini iyi düşünmesi gerektiği, görgüsü köyünün etrafıyla çevrili efrada askerliğe, vatana millete dair malumat verilmesi gerektiği, askerî terbiye için darb ve hakareti hiçbir hak ve selahiyetin mazur gösteremeyeceği, neferin görgüsünün vatan hududuna kadar genişletilmesi, körü körüne bir terbiyenin hükmünün kışla kapısına kadar devam edeceği, neferin hareket-ı bedeniye kadar ruhi durumuna da önem verilmesi, eğitimin önünde şahsi bir menfaat olmaması, teftişlerdeki yüzeysel temizlik ve intizamın yeterli olmadığı, askerlerin ihtiyac-ı azimesinin maneviyatta olduğu, bundan sonra maddi nekâsın tekemmül edeceği, hürriyetin getirdiği konuşma ve fikir özgürlüğüne istinad ederek bencil kumandanlar ve merhametsiz canavarlardan kurtulduktan sonra eski yolda devam edilirse kılıcın ağzında masum milletin, biçare vatanın mahvedileceği, şimdiye kadar tembelliğin

¹⁶⁰ Ali İhsan, “Hayat-ı Askeriyye Sahifeleri”, *Ordu*, S. 15, 16, 17-24 Aralık 1908.

kurbanı olduğu, vatanın ufkundan kopan sada-yı hürriyetin vazifeye davet ettiği, müstebit bir kumandana değil, hür bir millete, adil bir hükümete karşı sorumlu olduğu, vazife hakkıyla yerine getirilmezse milletin kendilerini münasibiyle değiştireceğini belirtmiştir.¹⁶¹

3.2.41. Rus – Japon Seferi Hakkında Ma'lûmât-ı Sıhhiyye

15. sayıda yer alan Topçu Süvari Taburu Paktör Bölüğü Kolağası Hüseyin Salih tarafından yazılan “Rus-Japon Seferi Hakkında Malumat-ı Sıhhiye” başlıklı yazıda, beş sene Mançurya’da bulunan ve Rus Japon muharebesini yakından takip eden bir Fransız doktoru tarafından kaleme alınan makalenin tercümesi olduğu, Japonların Mançurya’da sevk ve idare ettikleri ordunun son asrın en müterakki ordularından olduğu, devam süresine nisbeten tarihteki vefat sayısı en az olan savaş olduğu, bu nedenle Japon seferine askerî sıhhiyenin ilk muzafferiyeti dense yeri olduğu, 1870 seferi müstesna bütün Avrupa harplerinde çeşitli sebeplerle vefat edenlerin oranı ateşli silah yarası nedeniyle vefat edenlerden üç ila 10 misli fazla olduğu, 18 ay devam seferde Japonların hastalıktan %1, kurşun yarısından yarısından %4,2 zayıat verdiği, 1905 yılında yayımlanan resmî istatistiklere göre bütün hastanelerdeki vefat sayısı kurşun yarısından %8,4, çeşitli hastalıklardan %3,3 olduğu, bu sonucun Japon Ordusu’nda sıhhi kurallara fenn-i harp kadar önem verilmesiyle ortaya çıktığı, Japon subaylarının sıhhiye bilgilerinin çok iyi olduğu, Ordunun sağlığın korunmasına çok dikkat ettiği, muharebe olmayan her yerde karargâh kurdukları, levazım heyetinin mükemmel olduğu, sevkîyatın çok intizamlı olduğu, askerin iyi beslendiği, Japonların harp ederken ileri yürümedikleri, ileri yürürken de harp etmedikleri, Avrupa ordularında ise düşmana kati darbeyi bir an önce indirmek amacıyla askerin vereceği zayıatın önemsenmediği, Japonların Mançurya’ya sevk edildiği 6 Mayıs 1904 tarihinden Ocak ayının birinci gününe kadar yedi ay zarfında 40 zayıat verdiği, Amerikan gazetelerinden naklen Fransız Risale-i mevcutasında verilen istatistiklere göre 24.642 hastadan 18.578’i iyileştiği, 5.709’u hava değişimine gönderildiği, 415’i savaş alanında tedavi edildiği, vefat adedinin ise %0,16 olduğu, Japon efradına sağlıkla ilgili konferanslar verildiği, bir kitapçık hazırlanarak dağıtıldığı, bütün subay

¹⁶¹ İbrahim Zihni, “Bir Arkadaşıma”, *Ordu*, S. 15, 17 Aralık 1908, s. 7.

ve askerlerin sağlığı korumanın cephane kadar önemli olduğunu bildikleri ve uyguladıkları anlatılmıştır. Makale devamı var ifadesiyle bitmiştir.¹⁶²

3.2.42. Ordu Süvârisi ve Vazîfe-i Keşfiyye

16. sayıda, Mümtâz Yüzbaşı Hüseyin Hüsni tarafından Reviev Enternasyonel'den yararlanılarak yazılan “Ordu Süvarisi ve Vazife-i Keşfiye” başlıklı makalede, yeni Alman seferiyesinin ilk defa “Ordu Süvarisi” tabirini kullandığı, emirleri doğrudan başkumandan veya büyük kumandanlardan alan büyük süvari kıtası anlamında kullanıldığı, görevinin düşman ordusunun stratejisini tespit etmek, kendi ordusunun harekâtını ise düşmandan gizlemek olduğu, fırkaların teşkilatı, özellikle kesif görevlerini uygulama şekilleri, elde edilen bilgilerin işleme ve nakil usulleri anlatılmıştır.¹⁶³

3.2.43. Piyâdenin Yürüyüş Nizâmı

16. sayıda, Mümtâz Yüzbaşı Tahsin tarafından kaleme alınan “Piyade'nin Yürüyüş Nizâmı” başlıklı makalede, geniş yollar ve piyadenin yürüyüş nizâmı hakkında bilgi verildiği, yolun iyi tarafının yürüyüş için seçilmesi, iki tarafı da iyiye sağ taraftan yürünmesi, yol fenaysa ortası boş bırakılarak iki taraftan yürünmesi, yazar İtalyanların uyguladığı şekliyle iki dizi halinde yolun iki kenarında yürümeyi daha doğru bulduğu, bu şekilde yürümenin yararlarını ayrıntılı bir şekilde izah etmiştir.¹⁶⁴

---

¹⁶² Hüseyin Salih, “Rus-Japon Seferi Hakkında Malumat-ı Sıhhiye”, *Ordu*, S. 15, 17 Aralık 1908, s. 10.

¹⁶³ Hüseyin Hüsni, “Ordu Süvarisi ve Vazife-i Keşfiye”, *Ordu*, S. 16, 24 Aralık 1908, s. 6.

¹⁶⁴ Tahsin, “Piyade'nin Yürüyüş Nizâmı”, *Ordu*, S. 16, 24 Aralık 1908, s. 9.

BÖLÜM: 4

ORDU MECMÛASI TRANSKRİPSİYONU

1. Sayı, 14 Ağustos 1908

1 Numara, 16 Receb, Sene 1326, Perşembe, 31 Temmuz, Sene 1324, 1 Sene.

Bir senelik abone bedeli yarım ve altı aylığı çâr-ı yek lira olup hariç için posta ücreti zam olunur.

Müessisleri: İbrahim Zihni, Hüseyin Hüsnü.

Hâsılatı sırf gazetenin tekemmül-i intişârına hasır edilecektir.

İdârehânesi: Edirne'de Dâire-i Belediye karşısında Şems Matbaasıdır.

Asker arkadaşlarımızın muâvenet-i kalemiyye ve fikriyyelerine her an müftekirız.

Gönderilecek evrâk matbaa nâmına irsâl edilmelidir.

Nüshası 40 paradır.

Ulûm ve fûnûn-ı askeriyeden bahis haftalık risâledir.

İ'tizar

Her husûsta tekemmül tadrîcen kâbil olduğu cihetle daha bu hafta ilk defa olarak intişâr eden mecmûamızın matbaaca kemâl-i nevâkısı zımmında vâki' olan himemât-ı ciddiye bi'l-âhire bîhterîn bir kisve-i matbûiyete bürünerek neşr edilmesini kâfil olacaktır.

Askerlerimiz!

Bu millet-i necîbe-i Osmânîye'ye has evsâfı güzîde-i askeriyenin terakkîyâtı mütemâdiye-i askeriyeye ve fenniyye ile tevhîd ve telfikiyle gayet mükemmel, muntazam bir orduya mâlikiyete kâbil iken ma'atteessüf mevcûd Mekâtib-i Harbiyelerde zâid bir takım tadrîsât, mektebden çıktuktan sonra ecnebi ordularında kemâl-i ehemmiyyetle mevki'î tatbîke vaz' edilen askerî kulüblerin fikdânı, güya intişâr eden ve kimse tarafından görülmek ve okunmak kâbil olmayan mecmûa-i fûnûn-ı askeriyeden ma'ada zâbitân-ı askerliğin tebdîlât ve tahvilât-ı

mütevâliyesinden haberdâr edecek bir risâlenin mefkûdiyeti ve nevâkıs-ı sâire dolayısıyla mümkün olamamıştı. Vâkıa milletin şahsiyyet-i mütehasseini söndürmeği, nâtikiyetini imha etmeyi ahs-ı emel addedenlerin edebiyât-ı millîye ile askeriyemizi dahî pâmâl-i istibdât ederek îkâ' edilen müşkilât-ı azîme te'sîr-i meş'ûmiyle erbâb-ı kalemi maktûr bıraktıklarına rağmen ufak tefek âsâr-ı askeriyeye intişâr etmekten hâli kalmamış ise de bunlar kıymet ve ehemmiyeti mesâlik-i askeriyenin kısm-ı mahdûduna münhasır kalmış bir zâbitin müntesib bulunduğu mesleği hakkında

(N: 1, S:2)

tamami-i ihtiyâcâtını tekeffül edememişti.

El-hâleti hâzihi mazhar olduğumuz saâdet-i hürriyetin askerliğimizin istikbâline olacak te'sîr-i azîmini, zâbitân arkadaşlarımızın gerek mütâlâa gerekse tettebbu' husûsundaki olan ihtiyâcâtını derpîş ederek *Ordu* nâmıyla bir cerîde-i usbûiyenin mevki'-i intişâra vazına teşebbüs olunmuş fakat teşebbüs-i vâkı'ın muvaffakiyyeti ve temîn-i menfaati ancak muktedir asker arkadaşlarımızın muâvenet-i kalemiyye ve fikriyelerine vabeste ve maksad-ı teşebbüs dahî nâcizâne bir hizmet olmakla ricâ'mızın makrun-ı is'af olacağı kavîyyesindeyiz.

Sınıf-ı Selâse

Orduların mevcûdiyetini, fa'âliyet-i hayâtiyesini te'mîn eden sınıf-ı selâse bilâ-tefrîk aynı maksad-ı mukaddese, aynı vazîfe-i hamiyete hâdim oldukları için her vakit aynı mevki'î tekrîm ve icbaldedir. Vâkıa piyâdenin kanlı ve mehâlik âver musâdemâtı, topçuların dehşet ve te'sîr ateşi, süvâriilerin şanlı ve kahramanâne fedâkârlıkları vazîfe-i hamiyetlerinin tarz ve vesâit-i icrâiyesince tehâlûf-i bâdi zannedilmekte ise de bu üç unsur-ı mühimm, bu üç uknûm-ı zafer her an yekdiğerinin teâvün-i mütekâbiline müfettekirdir bir kıt'a-i askeriyenin ilerisini te'mîne icrâ-yı keşfiyâta ve bir geçidin düşmandan evvel işgaline me'mûr olan süvâri vazîfe-i mevduasını; kendisini her an bir âgûş-i himâyet açarak bekleyen piyâdeye rabt-ı emniyyet ederek kemâl-i cesaretle îfa eder; topçu, piyâdenin cenâh-ı emin ve himâyetinde, her türlü muhataradan salim, şiddet ve te'sîr-i ateşini tezyîde tenfize çalışır.

Piyâde yürüyüşlerinde, konaklarında, istirahat zamânlarında fedâkâr süvârisinin vazîfe-i emniyyet ve teyakkuzuna fevkalâde emindir.

Topçu muhârebeyi açar; lâ-yenkati‘ saçtığı şarapneller hasmı ezerek piyâdenin devre-i fa’âliyetini temine çalışır; süvâri, sûtire gerisinde, piyâde kıtaâtı aralarında bir zamân-ı müsâidin hulûlünü bekler; ânımüttehiz hulûl edince fedâkârane, kahramanâne mitralyözlerin baran mermiyâtını, piyâdelerin süngülerini, topçunun şarapnelini istihfaf eder, ileri atılır. Hâsılı bu üç sınıf kıymetdâr, tenasür ve teâvün-i müşterekeyle ahvâl menhûle-i harbiyenin irâe edeceği sûr-i mütenevviaya hamâsetleriyle, fedâkârlıklarıyla, kahramanlıklarıyla çâresâz olur; bu üç unsur ittihâd etmiş, yekdiğerinden hiçbir vecihle ayrılamayacak sûrette birleşmiş, yekvücûd olmuş, ilâharb meydana gelmiştir.

Hüseyin Hüsnü

Terbiye-i Askeriyye

Birinci Fasl - Âli Düşünceler - Vatan

Memâlik-i Osmânîye vatanımızdır. Hamiyyet, vatan-ı muhîttir. Bütün millet vatani müdâfaaya ve onun için fedâ-yı mal ve cana müheyyâ olmalıdır.

Vatan hakkındaki bu fikr-i ulviyyeden yalnız gehvâre-i âlem şühûd olduğumuz biz ecdâdımızı seniyye-i mukaddesinde gizleyen turâb anlaşılmalıdır. Burada aynı havayı müteneffis, aynı lisanı mütekellim, aynı hükümete tâbi‘ vatandaşlarımız da

(N:1, S:3)

dâhildir. Hamiyyet öyle bir hiss-i âlî ve cibillîdir ki her sahib-i vicdânı münfêit-i şahsiyyesini menfaat-i umûmiyyeye fedâ ettirir. Hamiyyetmend, vatanın selâmet ve emniyyetine mâni‘ kâffe-i fevâid-i zâtiyesini terk etmelidir.

Vatanımızı mâder-i mihrîbânımız bilelim; canımızdan ziyâde sevelim; ve onu müdâfaa etmek için kanımızı son katreye kadar dökmeye ahd ve mîsak edelim. Selâmet-i vatan uğrunda ifna-yı hayât pek küçük bir fedâkârlıktır. Bir kalb-i metine, bir ırk-ı necîbe göre ölüm korkulacak bir şey değildir. Birkaç gün evvel veya sonra zir-i turâba girmek rûhun ebedîyeti karşısında değersizdir.

Vatan uğrunda ölmek, en reşk-âver bahtiyârlıktır.

İbrahim Zihni

Mitralyözlerin Meydân-ı Muhârebede İstimâli - Ta‘biyesi

Mukaddime

Reviy Dölarne Belj'den:

Bu eserde gözetilen maksad istikbâl-i ta‘biyesine dâir bir karar vermek değildir. Zîrâ, istikbâl-i ta‘biyesi, hey'et-i umûmiyesi i'tibâriyle, teslihatça olan mükemmeliyyetten daha ziyâde bidâyet-i harbde bir milletin ahvâl-i mâneviye, kumandanlarıyla efrâdının fa'âliyet-i zâtiye, ahvâl-i rûhiye ve evsâf-ı ahlâkiyesine tabidir.

Fransız mümtâz yüzbaşlarından Nissel diyor ki: “Harb-i âhir, teslihat ve sanâyi‘de mevcûd olan tekemmülât ile beraber, insanın yine en birinci âlat-ı harb olduğunu göstermiştir. Her devrede olduğu gibi kuvve-i mâneviye hâkimiyetini muhâfaza etmektedir.”

Müteaddit ve zîkudret alât-ı harbiye-i cedîdenin kabulü sabit kalan ta‘biye kavâid-i esâsiyesini değiştirmemiş, cesurâne, cüretkârane bir taarruz ile zâhir olan sevdâ-yı galebe-i muzafferiyetin şerâit-i evveliyeye ve esâsiyesinden ma'dud bulunmuş ise de şimdiki alât-ı harbiyenin havâss-ı acîbesi ile sermest olmak derecesine gelmeksizin mükemmel, müessir, isti‘mâle salih bir silâhın da -te'sîrâtını mühimsememekte tehlike mevcûd- bir unsur-ı mühimm teşkîl ettiğini hiçbir vakit nazar-ı dikkatten dür tutmamak lâzımdır.

Zamânımızın en mükemmel alât-ı harbiyesiyle mücehhez iki ordusuna cevelângâh olan Rus-Japon seferinde istihsâl edilebilen ma'lûmât-ı kesîre ve mütenevvia meyanında şunları zikredebiliriz: sınıf-ı muhtelif-i askeriyede sıkı bir irtibat ile sürat-i hareketin lüzûmu, muhârebe cephesinin temdîdi, arâzîden mâhirâne ve kâide avarâne istifâde, piyâde ve topçu cebhânesinin inanılmayacak bir derecede sarfı, ileri harekette toprağa sokulmak meydân-ı muhârebede serîan inşâ olunan istihkâmat-ı hafifenin hidemât-ı mühimmesi geriden tebliğ-i evâmîr ve muhârebe

hattına i'tâ-yı ma'lûmât husûsunda vesâit-i muhâbere olarak telefon telgraf, helyograf isti'mâli, hücûmların ve bilhâssa gece hücûmlarının, süngü ile müsâdemenin sık sık tekerrürü, hücûmda el humbaralarının isti'mâli gibi ebedîyen kayd-ı terkin edildiği zannedilen vesâit-i hücûm ve müdâfaanın tekrar zuhûru, sıçan yolu hafriyatıyla lağım isti'mâli, casusluk hizmetidir.

(Japonlar tarafından pek mükemmel tertip edilmişti.)

Aksâ-yı Şark muhârebesi Japon efrâd-ı askeriyyesinin lâ-yetezelzel kuvve-i mâneviyesi, metânetini, efkâr-ı teâvün ve fedâkâriyesi, kumandanlarının besâret, fezanet ve fa'âliyet-i mahsûsalarıyla mütevâfik cüretkârane taarruzun rüchâniyetini meydana çıkarmıştır.

Esliha nokta-i nazarından her iki tarafta dahî mükerrer ateşli küçük çaplı tüfeklerin, müctemi'an kullanılmış endâhtları dâimâ mestûren icrâ edilmiş olan serî ateşli

(N:1, S:4)

topların ve hâsilât-ı balistikeleri ümit edildiğinden noksan olduğu tebeyyün obüslerle ağır sahrâ toplarının rezm-i vegâda isbat-ı vücûd ettiklerini görürüz. Bu aletler meyanında, bir zamânlar hakir görülüp Fransa'da istihkâmatın hendek müdâfaalarına ve Bahriyeye tahsis edilmiş olan bir iki silâhın tekrar meydân-ı muhârebede arz-ı vücûd ettiği görülür. 1870-71 seferindeki hâlete nazaran büsbütün mazhar-ı tekemmülât olan mitralyöz ekser ahvâlde ibrâz ettiği hidemât-ı mühimme ile Mançurya'da müdâfaada olduğu kadar taarruzda dahî fâide-i hakîkiyesini izhâr etti.

Bir istikbâl muhârebesinde, kâbil-i sevk ve idâre balonlar icadından beri merbut ve alel husûs serbest balonları imâlince husûle gelen terakkîyât üzerine bu balonlardan intizâr edilen hizmetin tarassudatda tabya hedeflerini keşfetmekle, ve istikşâfâtta isti'mâl olunmak gibi vasi' bir mikyasda tezâyüd edeceğini göreceğiz. Zamânımızın cesim ordularına mülhak olup hayvanla cer olunur. Nakliye katarları yerine otomobiller kaîm olacaktır. Telsiz, telgraf ve telefonlar dâimî sûrette kullanılacaktır. Muharrerâtın nakline, siyah güvercinler hâdim olacaktır. Eslihânın, belki kabiliyyet-i hareket hassasının zararına olarak, kudreti daha ziyâde arttırılacaktır. Ve alât-ı harbiye-i mevcûde meyanında ameli ve emin bir silâh hâline ifrağı için erbab-ı funûn ve sanâyi'nin ıslah ve ikmâline çalışacakları kendi kendine işler mitralyözler hiç

şüphe yokki, parlak bir mevki‘ ihrâz edeceklerdir. Sürat ve sıhhat endâhtlarıyla bilhâssa piyâdeye istinâd-ı kavî teşkîl edecek olan bu aletler, kudretleri haricinde bir işe sevk edilmemek; piyâde ve topçu ile müşâreketde bulundurulmak şartıyla makul olarak isti‘mâl eden tarafa hidemât-ı nâkıa îfâ edecektir.

Mitralyözlerin meydân-ı muhârebede isti‘mâlleriyle ta‘biyesinden bahseden bu eser altı fasla taksîm edilmiştir:

Birinci Fası : Mütâlaat-ı Umûmiye.

İkinci Fası : Mitralyöz Kundaklarının Havâss-ı Umûmiye ve Evsâf-ı Mütemâyizesi.

Üçüncü Fası : Mitralyözlerin ve Kundaklarının Usûl-i Nakli.

Dördüncü Fası : Mitralyözlerin İstimâlleri Hakkında Dermiyân Olunan Efkâr-ı Muhtelif.

Beşinci Fası : Mitralyözlerin Hücûm ve Müdâfaada İstimâlleri.

Altıncı Fası : Netice (Mâba‘di var.)

İbrahim Zihni

Muhârebede Piyâde ve Topçu

Reviue Enternasyonel’den:

Rus ve Japon Muhârebesi’nden, topçunun piyâde hedeflerine karşı hâsıl ettiği te’sîrâtına dâir pek muhtelif neticeler çıkarılmıştır. Gerek bu muhârebe gerekse, İngilizlerin Boer’lere karşı icrâ etmiş oldukları sefer “1870” Fransa Almanya harbinden beri topçuya atfedilen tefevvuk-ı azîmin tezelsülünü gösteriyor zanedildi. Bu bir zehab-ı batıldır. Zira hâl bir akistir. Şarapnelin te’sîr-i azîmi, kalkanlardan mahrûm olan her iki taraf topçusunu da sırtların gerisine ilticaya icbâr etti. Şu vâsıtai tahaffuziyeye müracaat edilmeyen bir yerde açıkta yerleştirilmiş olan topçular az zamân zarfında dûçâr-ı harâbî oldu, şarapnel korkusu, her iki tarafı da ileri harekette tedâbîr-i ihtiyâtiyeye riayet etmeye ve derhâl yanaşık nizâmları terke mecbûr etti. Binâenaleyh

(N:1, S:5)

bu dahi topçunun ehemmiyyetine delildir. Seyrek avcı hatları çetin bir hedeftir. Arızalı arâzîde piyâdenin dağınık nizâmlarına seyrek avcı hatlarına, havada paralanın şarapnel ile müessir bir endâht icrâsı öyle düşvar meseledir ki hâlli manevra meydânlarımızda henüz bir endâhtşinase müyesser olmadığı hâlde artık bir muhârebenin buhranlı bir zamânında nasıl olunacağı tasavvur olunsun! Lâkin şu emr-i müşekkel sûtreye iltifât etmeksizin top indirmeye müsâid olan kalkanların kabulüyle hâllolunmuştur. Şarapnelin avcı siperlerine karşı te'sîrinin az olduğunu isbât için yeni bir harbden iktibas-ı tecâribeye hâcet yoktu. Şuraya iki tarafın da henüz ıslah edilmemiş olan toplarıyla, malzemelerini kullanmaktaki adem-i mahâretlerini ilâve etmek îcâb eder.

Topçunun "1870-71" topcusu gibi te'sir-i fâik husûle getirmemesi iki sebebeden ileri gelmiştir ki biri her iki tarafın da topçusunun te'sîrini vaktiyle nazar-ı ehemmiyyete alması, diğeri ta'biyece mümarese-i matlubeye hâiz olmamasıdır. Ateşi tanzîm edip usûlüne tevfiikan ve kemâl-i sükûnetle endâht eden bir bataryanın şarapneline mukavemet kat'iyen muhâldir. Birkaç misâl bunu isbata kâfidir. Yalev'de, Şarki Sibiryâ'da, altıncı avcı livâsına mensup ikinci batarya bir saat, üçüncü batarya birkaç dakika zarfında muhârebeden hariç kalmış ve İfanku'da Japonya topçusu tarafından üzerlerine endâht tanzîm edilen siperler gerisinde mevzi' alan iki Rus bataryası "10" dakika zarfında tahrîb edilmiş "Liyau Yang" muhârebesinde üçüncü kolorduya mensup olup oldukça sarp bir tepede yerleşen iki bataryadan mürekkebi bir topçu taburu, yakınında bulunan diğeri bir kolorduya hayli te'siri görülen, dört kıt'a Japon bataryasına karşı serîan endâhtını tanzîme muvaffak olmakla mezkûr bataryaları yan ateşine alarak derhâl sükûte icbâr etmiş ve Japon bataryalarını yeniden ateşe başlamak için vak'î olan her türlü teşebbüsâtına serî ve imtidâd-ı kalîl bir endâht ile mümânaat eylemiştir. Biraz sonra yine bu Rus bataryaları topları toparlaklarından indirilmiş olduğu hâlde bir sırta doğru sevk edilmekte olan bir Japon bataryasına tevcîh-i endâhta ve mezkûr bataryanın ateş açmasını men'e muvaffak olmuştur. Bundan biraz sonra da münhatt bir arâzîde bir kıt'a-i askeriyenin ictimâ'ını keşf olunup; mesâfâtın ta'yini için icrâ edilen bir muâyneyeyi müteâkıb serî ve müddet-i devamı kalîl bir endâht mezkûr kıt'anın hezimetine mücib olmuştur.

”Yosiray” muhârebesinde de “31 Temmuz”, Rus topçusu ikinci Japon firkasına mensup bir bataryayı birkaç dakika zarfında muhârebeden çekilmeye mecbûr etmiştir.

General Kropotkin ta’lîmâtında topçu endâhtının te’siratından tekrar tekrar bahsediyor. Mûmâ-ileyh “1904” Ağustos’ta ber vech-i âtî yazıyordu: “Japonlar tarafından vaki’ olan hücumlar dâimâ pek şiddetli bir topçu ateşiyle himâye olunmuştur.”

Japon topçusu, topçumuzun dînunda olduğu farz olursa bile, seyyâr kollara refakat edebilen ve mezkûr kolları pek güzel himâye eden cebel bataryalarınca tefevvuk-ı azîmi hâizdir.

Japon topçusu alelâde büyük mesâfeden ateş açmakta ve nadiren yaklaşmaktadır. Japonlar tahrip dânelerini azîm bir te’sir-i mâneviye hâsıl ettiğini ve lâkin pek az tahrîbâtı mûcib

(N:1, S:6)

olduğuna bittecrûbe kanâat hâsıl etmişlerdir.

“Maamâfih Japon topçusu endâhtını güzel tanzîm ettiği zamân şarapnellerin pek ziyâde te’siri görülmüştür.”

Sahrâ bataryalarımız cebel topçularının bile pek müşkilâtle manevra icrâ edebilecekleri bir arâzîde mevzi’ alıp cansiperane muhârebe etmiştir.

Topçu efrâdı, koşum hayvânâtı telef ve toplar düşman ateşiyle harâb olmuştur, “binâenaleyh artık topların geriye alınması mümkün olmayıp düşman tarafından isti’mâl edilmemeleri için kamalarını almaktan başka çâre kalmamıştır.”

“Şu gibi hâller defaatle vaki’ olmuştur” Yine mûmâileyh “14” Teşrîn-i sâni târihli ta’lîmâtında âtîyedeki fikra mevcûddur:

“Gündüz muhârebelerinde, Japonlar kıtaât-ı askeriyelerini gizlemek husûsunda ferdi itina göstermekte olduklarından müessir endâht menzillerinde toplu kıtaât asla görülmemektedir.

Japon piyâdeleri geniş aralıklarla ilerlemekte ve bir hatt-ı muttasıl teşekkül edinceye kadar geriden azar azar taze kuvvetler gönderilmektedir. Japonlar ortalarına bir Rus şarapneli düştüğü zamân çarçabuk etrafa dağılmaktadır. 3 Teşrîn-i evvel'de “Çatfancı” karyesi civarında görülen iki, üç piyâde taburu kuvvetinde olan bir Japon müfrezesi şarapnel te'sîrini görür görmez gözden nihân olmuştur.”

Tecrübe-i harbiyeden istintac edildiğine nazaran topçunun te'siri görecektir endâht meydânlarındaki te'sirine nisbetle pek zaif ise de maamâfih topçu ve piyâdenin usûl-i harflerini ta'dîle ve piyâdenin ilerlemek için ekseriyetle gecedan istifâde etmeyi itiyat etmesine -ki şimdiye kadar usûlü ittihâz edilememiş idi- kifâyet etmiştir. Japonların ilk gece hücumları Ruslarda adet ve kıymetçe mütefevvik bir topçu görüldüğü bir zamâna tesâdüf ediyordu. Hemen her hükümetin topçuları kâideden hazneli bir şarapnele mâliktir. Bu şarapnelin hassası umkan bir te'sîr-i azîmi hâiz olmakla beraber hazmesinin keşf olmasıdır. Şarapnel kurşunlarının te'siratından emin olabilmek için nokta-i şikesten 300–400 metre uzak bulunmak lâzımdır. (Mâba'di var.)

İbrahim Zihni

Hasbihâl

Bir bölük kumandanı acemîlerinin terbiyesi husûsunda birden iki vazîfeyi hâmidir ki biri asker yapmak, diğeri vatanperver yetiştirmektir. Mûmâileyh ta'lîmlere hasr-ı vücûd etmekle beraber ayrıca da fikren ve rûhen iştigale mecbûrdur. Terbiye-i dîniye ile teveşşuh edilmeyen terbiye bir esas metin teşkîl etmez; ve muhârebeye ihzâr husûsatına kifâyet eylemez.

Gayri kâbil-i inkâr bir hakikattir ki zâbitânın, askerinin terbiyesiyle lâyenkati' meşgul olması ve ale'l-umûm tahsil ve terbiyesini nakıs ve mefkud olan efrâdın seviye-i akliye ve bilhâssa mertebe-i mâneviyesini i'la etmek için bilâ fâsıla çalışılması vezâif-i askeriyye ve medeniyesi icâbâtındandır.

Zamânımızda bir ordunun kıymeti, kuvve-i mâneviyesine, ahlâkına tabidir. Misâl olarak Prusya'nın mâzîde başından geçen ahvâli zikredelim: Bize târih gösteriyor ki

Prusya'da şu gördüğümüz tahavvülât hayret efzâ ve mertebe-i muallâ evvelce dûçâr olduğu zarûret ve sefaletin hâsıl ettiği intibâh ve ibret

(N:1, S:7)

te'sîriyle mükellefiyet-i askeriyeyi umûma teşmil ve vezâifin akdes-i müdâfaa ve i'la-yı vatan olduğunu ilân etmesiyle husûle gelmiştir.

Tahsîl-i maârifin umûm için mecbûri tutulması Şarnhusen, Ştayn taraflarından tatbîk edilen ıslahata pek büyük medâr olmuştur.

Evvela mevcûdiyet-i hükümrânîyesini gaib etmiş iken 1813, 1815, 1864, 1866, 1870 seferlerini icrâ eden eski Prusya'nın el-hâlet hâzihi meydana getirdiği kavîyy-üş-şekîme Almanya İmparatorluğu bir ordu için kuvve-i mâneviye ve terbiye-i ahlâkiyenin ne büyük bir müessir olduğunu isbât eder.

Neferin terbiyesi evvel be evvel terbiye-i millîyeye tâbi' olup keyfe tâbi' değildir. Bugün Almanya'ya atf'ül hâze-i dikkat edersek görürüz ki terbiye bir noktaya müteveccihdir: Asker yapmak! Mareşal Suletker "1870 seferinin hakîki fatihleri muallimlerdir" sözüyle ne güzel itiraf-ı hakikat etmiştir. Almanya'da tahsil mecbûridir. Hiçbir Alman yoktur ki avan tahsilinde vatanın azîmet ve kudsiyetini öğrenmesin, zerrât-ı vatani içine karışmasın; ibtidâi ve intihâi tahsilâtında işittiği millî şarkılar semâhında tanîn-i endâz olmasın. Muallimler teneffüs zamânlarının bir kısmını rahle-i tadrîsâtına devam eden talebenin jimnastik yapmasına, silâh isti'mâl etmesine ve müctemi'an ta'lîmler icrâsına tahsis eder. Muallimlerin bu merdâne terbiyeleri sancağa ta'zîm, vatana muhabbet, kavânine itâate dâir telkînât-ı hamiyetmendâneleri daha mektep sıralarında iken kulûb-i tullabda derin, ulvî, pâyidar eserler bırakır. Biraz sonra orduya dâhil olan bu şübbân-ı vatanda milletleri kavî, mebrur, cesur eden bu hissiyât-ı necîbenin tevsî' ve temennîsine çalışmaktan başka bir meşguliyet kalmaz.

Belçika ümerâ-yı askeriyyesinden Sirala Dohuç, Anvers'de vermiş olduğu bir konferansda şöyle diyor: "Milletin terbiye-i mâneviyesi mektepte başlamalıdır. Millî olan bu terbiye neferde kahramanlık, vatanperverlik hissiyyâtını i'la etmek için pek metin, pek kavî bir manevladır. Böyle yapmadığımız hâlde kendimizi vatan nedir asla bilmeyen efrâd karşısında görürüz." Ne mükemmel söz, ne rûhenvâz avaz!... Biz

böyle değil miydik? Hakikat-ı mevcûdiyetimizi, saâdetimizi, hürriyetimizi kâfi olan şu nurlu kelimeler altında ne kendimizi, ne askerimizi göremiyor idik. Artık bizde vatanımızın selâmetini, milletimizin saâdetini temîn ve pâyidar edecek makul bir usûl-i tedrîs ve ta‘lîmin numûne-i ittihâzında isti‘cal göstermeliyiz. (Mâba‘di var.)

İbrahim Zihni

Hurde Fikirler

Mesâlih-i siyâsiyye kuvve-i askeriyeye istinâd eyler.

Mâdûn üzerinde hüküm ve nüfûza mâlik olmak istersek onun nazarında mühimm olma.

Hakkı tanıyanları, hakkı tanımayanlar lisânen değilse bile kalben takdîr ederler.

Mâdûnkân kusurunu mâdûnun mâdûna söylediği tarz-ı ifâde ile söyleme.

Doğruluk ne kadar iyi bir şeydir ki eğriler bile kendilerine doğru denilmesini isterler.

Muktedir, kayur, müstakîm bir kumandanın taht-ı emrindeki asker de aynı evsâfla muttasıf olur.

Tevhîd-i ef‘al tevhîd-i efkâr ile olur; Tevhîd-i ef‘al her türlü mevânia galebe eder.

Nefsine hâkim olan bir kumandan her şeye galebe eder.

İbrahim Zihni

(N:1, S:8)

Havâdis-i Askeriyye

Avusturya - Macaristan

Yeni sahrâ topunun alaylara tevzî‘ Novie Fraye Presse gazetesinin ifâdesine nazaran yeni topun Mart’dan i‘tibâren firkalara mensup 32 topçu alayına tevzî‘ne başlanmıştır. Kolordulara mensup 14 alay 104 milimetre çapında obüslerle mücehhezdir. Firkalara mensup alayların şu yeni silâhlarla techîzâtı 1908 senesi hitâm bulacaktır.

Bulgaristan

Ordu Erkân-ı Harbiye Teşkilâtı- 12 Kânunusani 1908 senesinden i‘tibâren prensin emriyle erkân-ı harbiye ber vech-i âti teşekkül edecektir:

Elif : Harekât Şubesi beş kısma münkasım: Harekât (3 zâbit), İstihbârat (4 zâbit), Muvâsalat-ı Askeriyye (3 zâbit), Levazîm (3 zâbit), İstikşâfât– aynı zamânda sansür vazîfesi- (4 zâbit).

Be : Seferberlik (3 zâbit)

Ha : Harîta (3 zâbit ve 15 me'mûr)

Dal : Kançılarya (3 zâbit, 5 me'mûr)

1908 Efrâd-ı Cedîdesi – 1907 senesi kura muâmelesi hizmet-i askeriyyeye elverişli 40.000 kişi üzerine icrâ edilmiştir. Bir Mart'dan bir Nisan'a kadar davet edilen efrâd-ı cedîde Harbiye Nezâreti tarafından ber vech-i âtî taksîm edilmiştir:

Efrâd-ı Cedîde ilk kısmı- İki sene piyâdede ve üç sene kıtaât-ı sâirede hizmet için davet edilmiş;

Piyâde- Sofya'da mevcûd iki alaya 630 verilmek üzere diğerlerine 420 neferden 15.540 nefer

Süvâri- Altı bölüklü altı alayların her birisine 180 ve 4 bölüklü 4 alayın her birisine 240 ve hassa süvâri alayına 170 nefer verilmek üzere 2,210 nefer

Topçu- Sahrâ topçu alaylarının behrine 228 ve üç cebel topçu grubuna 94 ve kale topçu taburlarının behrine 129 nefer verilmek üzere 2.721 nefer

Tophâne ve cebhâne depolarına 124 nefer

İstihkâm- 9 kazmacı taburlarından beherine 139 ve şimendifer alayına 250 ve köprücü taburu için 71 kişiden 1.445 nefer

Fırka hastaneleri ve askerî ve ihtiyât zâbitân mektebi için 110 nefer

Tuna hafif ve Bahr-i Siyâh donanmaları için 420 nefer

22.893 minhaysül mecmu'

Efrâd-ı cedîdenin 4:6 ay hizmet için davet edilen ve yalnız piyâdeye tahsis edilen ve efrâdın nisbeten daha az kavîyyül bedeniye olanlarını ihtiva eden ikinci kısmı 17.107 neferden (1.907 de 22.400) mürekkeb olup her alaya 270 nefer verilmiş ve ilk kısım efrâd-ı cedîde ile birlikde kıt‘alarına iltihâk etmişlerdir.

Atlı Bölük- Sâbık Harbiye Nâzırı Savof tarafından mutasavver birçok husûsatın birkaçı vesâit ve eşhâsın fikdânı dolayısıyla icrâ edilememiştir. 1907 senesi bütçesine dâhil olan atlı bölüklerin teşkîli nâzır-ı cedîd “Nikolayef” tarafından tehir edilmişken prensin emr-i âhiri üzerine kat‘î olarak teşkîline teşebbüs edilmiştir. Matbûâtın verdiği ma‘lûmâta nazaran Bulgar Ordusu kısa mesâfât keşfiyâtı vazîfesini mâlik olduğu atlı jandarmalar vâsıtasıyla icrâ ettirmek niyetindedir.

Şems Matbaası: Edirne

2. Sayı, 21 Ağustos 1908

2 Numara, 23 Receb, Sene 1326, Perşembe, 7 Ağustos, 1324, 1. Sene.

Bir senelik abone bedeli 48 ve altı aylığı 24 kuruş olup hariç için posta ücreti zam olunur.

Müessisleri: İbrahim Zihni, Hüseyin Hüsnü

Hâsılatı sırf gazetenin tekemmül-i intişârına hasr edilecektir.

İdârehâne: Edirne'de Dâire-i Belediye karşısında Şems Matbaasıdır.

Asker arkadaşlarımızın muâvenet-i kalemiyye ve fikriyelerine her an müftükürüz.

Gönderilecek evrâk matbaa nâmına irsâl edilmelidir.

Perşembe günleri neşr olunur

Nüshası 40 paradır.

Ulûm ve fûnûn-ı askeriyyeden bahis haftalık risâledir.

Nâme'mul Bir Haber-i Mâtem, Bir Sadme-i Zıyâ'ı Elîm!

Alınan bir haber-i müthişin sadme-i te'sîrâtına insan zannediyor ki tahammül edemeyecek? O kadar medîd ve tâkât-şiken bir intizârı müteakip, şeref-i kadûmiyle nâil-i meserret ve bahtiyârî olan ordu, âmâl-i müstakbelesine bir neşîde-i tas'îd yazmaya muvaffak olamadan, dilsiz bir inkisâr-ı emelle, bir mersiye hazırlıyor, ilk sahîfesini hamiyyetli, vicdanlı, büyük bir kumandanın darbe-i elîm zıyâından mütevellit şehkât-ı mel'âle hasr ediyor, ordunun fâtiha-i ikbâl ve bahtiyâriyesinde acıklı mâtemli hissiyâta cây-i in'ikâs oluyor! Beşer, ne garip tecellîyâta, tahavvülâta ma'rûz! Daha dün, senelerden beri uzak ufukların pehnâ-yı lâciverdî emelinde en mühimm, en lâzım bir zamânda imdât ve muâvenete müheyyâ bir timsâl-i hidâyet gibi nazar-ı müştâkât-ı ahrarâne pîş-i intizârında deverân bir vücûd, mukaddes nihâyet kendisini o kadar amîk-i tehâlik, bir heyecân ile bekleyen millet-i necîbenin aguş-i i'zâz ve hürmetine zinetsâz olmuşken cephe-i nâciyesinde îsâr-ı meâliye henüz vakit bulamadan dest-i haşîn eceli amansız bir darbe-i kahriyle bu perestîde-i muazzezi, bu şanlı hamiyyetperver, kumandanı seniyye-i ümmetten çıktı, aldı! Senelerce menâkıb-ı hamâsetini, dâsitan-ı himâyetini, kasîde-i kemâlâtını dinleyen ve rûhu saflarında en mükerrem ve mübeccel bir mevki'-i hürmet ve tekrîme mâlik olan kâffe-i asker, bütün tarâvet-i nigehtiyâsıyla pîş-i mes'adetinde kûşâyışyâb olan

ufuk-ı müstakbel hayâtında böyle perestâre-i emelin tecellisi ile sermest-i sürûr bulunuyorken bir inhişâf-ı nâgehânî, bu iğtirâb dumanı âmâl-i nev-demidesine bir darbe-i izmihlâl ordu! Âtî-i hayâta dâir bütün hesâbât-ı emelpirâsına, bütün tasavvurât-ı mesûdesine bir hatt-ı siyah yekûn çekti!

Fakat yaşasın millet, var olsun bu muazzez millet ki feleğin enâmîl-i i'tisafıyla gülizâr-ı vatandan kopardığı bu Zühre-i kemâle mukabil o istidât-ı mükemmeliyyette meyyâl-i inkişaf

(N:2, S:2)

binlerce goncaya mâlik! Makarr-ı cennet-i adnan olan bu kumandan-ı muazzez rûhuna (Ordu) nâmına bütün samîmiyyet ve muhâlesatımla uhde-i hamîyyet ve hürmetine terettüp eden bir fâtihayı ittihaz ederek hatm-i ta'limat eyler.

Sofulu Kazası Mal Müdîri Ali Rıza Efendi Mahdûmu

Mümtâz Yüzbaşı Hüseyin Hüsnü

***

Nevâkıs-ı mevcûdenin mühimmâ emken ikmâl edilmiş olmasına binaen mecmûamız gelecek haftadan i'tibâren on ikişer sahîfeden ibâret olmak üzere intişâr edecektir.

***

Ta'biye ve Seferiyye Tatbîkâtı

Mukaddime

Şu sernâme tahtında yazacağımız satırlar silâh arkadaşlarımızı muhârebede kıtaâtı hüsnü sûretle sevk ve idâreye alıştırmak esasına müstenid olacaktır. Nazariyat ile hiçbir şey elde edilemeyeceği herkesin ma'lûmudur. Nazariyatı tatbîk edebilmeğe alışmak, bu bâbda mûmarese peyda etmek lâzımdır. Şu mûmarese ise ya harîta üzerinde tatbîkât ile veya arâzî üzerinde amelîyât ile elde edilir. Kıtaât-ı cesîme ve sagîre ile amelîyât icrâsı imkânını, idâre-i sâbıka ma'atteessüf mahvetmişti.

Ta'limlerimiz ta'lim meydânında yanaşık nizâmdaki harekâta ve bilhâssa esliha isti'mâline münhasır idi. Zâbitlerimiz, hergün aynı sûrette devam eden şu can sıkıcı harekâtdan usanmış olduklarından çavuşlara kumandayı terk ederek ta'lim meydânının bir köşesinde musahebe ile vakit geçirirler idi. Ümerâ ve erkân ise, kumanda ettikleri kıt'aların ta'lim ve terbiyesinden mesul olduklarını unutarak, ta'lim meydânlarına gelmeye tenezzül bile etmezlerdi. Muhârebede yanaşık nizâmdan ziyâde, avcılığın seferiyye ve ta'biye harekâtının isti'mâl olunacağını, bunlardaki meleke ve mahâretin fâidebahş olacağını hiç düşünmüyorduk. Hâla Frederik zamânındaki ta'biye te'siratına tâbi' olarak yanaşık nizâmlarla vaktimizi geçiriyorduk. Ve büyük küçük, hepimizin ağzında "Ne yapalım salâhiyyet bırakmadılar ki; ... Kim cüret gösterdiyse tekdire dûçâr oldu; ..." mealinde sözler deverân ederek hatalarımızı örtmeye çalışıyor, bütün kabahatleri idâre-i müstebidâneye tahmil ediyorduk... Fakat artık, işte o idâre yıkıldı... Bundan sonra kabahati, kusuru kendimizden başka kimseye yüklemeyeceğiz...

Mademki seferiyye ve ta'biye harekâtında melekemiz yoktur... bu hâlde bilfi'l kıtaât ile manevralara başlamaktan hiçbir istifâde me'mul değildir. Evvela zâbitânın, küçük kıt'aları harîta üzerinde sevk ve idâre etmek husûsundaki melekelerini tezyit etmek lâzımdır. Harîta üzerinde sevk olunan kıtaatta, yorgunluk, hararet, efrâd ve hayvânâtın topallayıp geri kalmaması, erzâkın fiktanı, yollar üzerinde tesâdüf olunacak mevani ve müşkilât... ilh. hesabata dâhil olamayacağından harîta üzerinde mesela bir taburu sevk etmekle, arâzî üzerinde aynı kıt'ayı sevk etmek beyninde pek çok fark vardır. Birdenbire en müşkil olan ameli kısma başlar isek pek çok müşkilât karşısında bulunacağımızdan istifâde gayet az, yorgunluk ise fevkalâde olacaktır. Bu hâlde evvela zâbitâna harb oyunu yaptırarak harîta üzerinde mûmarese peyda etmek ba'de amelîyâta başlamak muvâfıktır.

İşte bizde şu fikre tevfi'kan kâh harbiye mekteplerindeki tatbîkât harîtaları üzerinde ve ekseriya Edirne civarındaki arâzî üzerinde tertip edilmiş irili ufaklı mesâil-i askeriyeyi şu sütunlarda vaz ve inzâr-ı karîn edeceğiz? Sûret-i hâlleriyle bu bâbdaki mülâhazâtı müteâkîb nüshalarda

(N:2, S:3)

neşrederek ciddi sûrette ta'kîb etmek isteyen arkadaşlarımıza düşünmek için vakit bırakacağız. Hatta kendi sûret-i hâllerini idârehâneye gönderenlerin de mülâhazâtını tedkik ederek bu bâbdaki efkârımızı alenen serdedeceğiz. Şu sûretle nâciz bir hizmet edebilirsek bizim için büyük bir şereftir. İktidarsızlığımı bilirim. İdâre-i sâbıkanın adam yetiştirmek istemediği hatırlanırsa kusurlarım ve harekâtım nazar-ı afv ile görülür ümidindeyim. [Harîtanın yetiştirilmesine mebnî mesele nüsha-i âtfîyeye tavik edilmiştir.] (Maba'di var.)

Kıyık, 4 Ağustos 1324

Edirne Harbiyesi Ta'biye ve Seferiyye Muallimi

Erkân-ı Harb Kolağası Ali İhsan

Mevaki' Muhârebeleri, Mevaki' Muhârebelerinin Tarzı ve Cereyan-ı Harb Üzerine Olan Te'siri

Mütâlaat-ı Umûmiyye – Mevâki' muhârebeleri bir çiftlik, bir köy, bir orman bir tepe... ilh avâriz-ı arzîyenin hücûm ve müdâfaası maksadını ihtiva eder.

Piyâde muhârebeyi yanaşık nizâmlar ile icrâ ettikçe mevâki' muhârebelerinden kemâl-i ciddiyetle ictinâb olunmak îcâb etmekteydi. Çünkü kıtaâtın iltica ve himâyesi maksadıyla arâzîden istifâde keyfiyeti yanaşık nizâmlar ile gayri kabildir. Efvah-ı nâriyenin ihtiramından ve ordularda isti'mâlinden mukaddem yanaşık nizâmda harb etmek mümkün idi. Bu devrin meydân muhârebeleri düz ve kâmilen açık arâzîde vuku' geliyordu. Fakat her nev'î eslihada terakkîyât ve tekemmülât harikulade husûle geldiği gibi efvah-ı nâriyedeki sıhhat-ı endâht ile münezzil müessir fevkalhadd tezâyüd eylemiş olduğundan kıtaât-ı askeriyye için esliha-i nâriye te'sirat-ı müthişesini tenkis etmeğe kabiliyetli olan avâriz-ı arziye ile sütrelere istifâde eylemek mecbûriyeti hâsıl oldu... Diğer cihetten arâzînin pek mütenevvi' olması vesâir esbâb bugün, muhârebede yanaşık nizâmların gayri mümkün el isti'mâl olduğunu meydana çıkarıyor.

Artık zamânımız usûl harbinde yalnız dağınık nizâm isti'mâl edilecektir. Çünkü her muhârebe meydânında istinâd teşkîli ile musırrane müdâfaa husûle getiren köyler, ormanlar... ilh bulunacaktır ki mevaki'-ı meskureye mâlikiyet ve hüsn-i isti'mâl

himmet ve gayret sayesinde o günkü muvaffakiyyet ve muzafferiyet te'mîn olunabilecektir.

Mevaki' muhârebeleri taarruzda olduğu gibi müdâfaada dahî vuku' gelir.

Müdâfaada, mevaki'e istinâd, müdafî'ine adeden fâik bir düşmanın hücum ve taarruzunu def ve tard edebilecek bir kuvvet bahşeder. Diğer taraftan mevaki' bazı kere düşmanın taarruz yürüyüşünü tevkif ve onu kendine muzır olan bir muhârebe icrâsına icbâr eder...

Taarruzda, düşmanın mukabil taarruzu pîş-i te'mile olunarak muvaffakiyyet harekâta hâdim-i münâsib istinâd noktası olmak üzere mevâki'in işgaline ale'l-ekser ihtiyaç görülür.

(1870 Almanya- Fransa) seferinde Gravelot muhârebesinde Almanlar adem-i muvaffakiyyet hâlinde birer ric'at mevzi'leri teşkil edebilecek olan (Gravelot, Vernevil, Mars) mevki'lerini tahkîm etmişlerdi. (Sen Hubert) mevki' ise muzafferiyetten sonra hâl-i müdâfaaya vaz olunmuş idi...

Mevaki' muhârebelerinde sınıf-ı muhtelifenin istidât ve kabiliyyetleri –

Piyâde – Hücum ve müdâfaa-yı mevaki' isti'mâle en ziyâde elverişli bir sınıftır. Piyâde her nev'î arâzîde

(N:2, S:4)

hareket eder. Arâzî ne kadar arızalı olursa olsun gerek müdâfaa etmek ve gerekse hücum zamânında mestûren takarrüb etmek için arâzîden o nispette istifâde eden piyâdedir. (Mâba'di var.)

Mümtâz Yüzbaşı İsmail Hakkı

Yeni Alman Seferiyyesi

22 Mart 1908 senesinde kabul edilen yeni Alman seferiyyesi muhârebât-ı âhiredede yapılan tecârib üzerine, fâideleri meşhud bazı kavâid-i sâbika müstesnâ olmak üzere, gayet esaslı ta'dilât icrâ edilerek meydana getirilmiştir. Fakat ta'dilât vâkıa-i

tabiiyedir ki keşfe ait olmayıp muhârebe kısmına mütealliktir. 1900 ta‘lîmnâmesinde kıtaâtın büyük manevralarını hâvî kısmı tay ve bu kısım “manevraya ait ta‘lîmât” nâmıyla ta‘lîmnâmeye zeyl edilmiştir.

Yeni ta‘lîmnâme mukaddimesinde bütün mâfevklerin himemâtı mâdûnlar da vazîfeye muhabbet ve şevk-i icrânın tahsiline masruf olmalıdır ki bu evsâf bir sa‘y-i kâide-i dare medâr olur deniliyor. Yalnız harbde kâbil-i tatbîk olan şeyler hâiz-i kıymettir; bilhâssa ihtiyât zâbitânı ta‘lîm ve terbiyesinde bu nokta mühimmdir. Bir ordunun kuvveti o ordunun her an hazır bulunmasıyla kaîmdir.

Artık nizâm-ı harbde muîn sûrette kolordular iki fırkadan, fırkalar da ikişer livâdan mürekkebtir. (Evvvelki ta‘lîmnâmede vakt-i seferde kolordu ve fırkaların teşkilâtı tasrih edilmiyordu).

Sınâi-i askerîden kumandanların kıt‘aları ile muvaselesi telefon ve işâret-i rasadiyye ve bayraklar vâsıtasıyla icrâ edilecektir. Mitralyöz müfrezeleri piyâdeyi ta‘kîb ediyor ve ağır topçu, sahrâ topçusundan sonra ve köprücü takımı müteakip de telgraf; baloncu müfrezeleriyle sıhhiyye bölükleri geliyor.

Hergün muhârebe hakkında alınan ma‘lûmât, haberler kroki raporlara ait beyânât tasrih ve tekmîl edilmiştir. Raporlar için basit kartpostal tarzında muhâbere varakaları kullanılarak istinah etmek için bir kâğıt ilâve edilmiştir. (Mâba‘di var.)

Hüseyin Hüsnü

Japonya’da Piyâde Ta‘lîmnâmesi Tercemesi

İkinci Kısım, Muhârebe Bahsi

Almanca’dan:

174’üncü madde ta‘lîmnâmede münderic basit nizâmlar efrâdın bir tarzda ve kemâl-i dikkat ve ihtimâmla ta‘lîm ve terbiyeleri için esastır. Lâkin bu nizâmları harbin îcâbâtına göre isti‘mal etmeksizin yalnız tamamen tatbikleriyle iktifâ‘ etmek istenilirse ta‘lîm ve terbiyedeki mukaddes-i asliyyeye muhâlefet edilmiş olur.

175'inci madde bilcümle muhârebe ta'limlerinde kumandan maksad-ı muhârebeyi beyân ve muîn bir vaz'iyeti farz ve kabul etmelidir ki onlara nazaran ta'limler cereyan etsin. Zîrâ maksad-ı muhârebe, kıtaâtın kuvveti ve arâzî her muhârebenin icrâsında rehberdir; bunların dâimâ müessir ve mühimmi maksad-ı muhârebedir. Muhârebeye esas olacak vaz'iyet-i harbiye mümkün mertebe basit intihâb edilmelidir. Müsteniden muhârebe etmek hâlâtını nazar-ı dikkate almak, hâsseten hâiz-i ehemmiyettir; zîrâ hakikatte müstakillen muhârebe eylemek nadirdir; ekseriyadda zamân, taarruz istikameti ve arâzî... ilh keyfe göre intihâb olunamaz.

176'ıncı madde ta'limnâmedeki nizâmlar başlıca ta'lim meydânında öğretileceğinden ilk evvel orada tatbîk ve isti'mâl edilir bu esas kâfi derece tahkîm ve takviye olunduktan sonra arâzî üzerinde işkâl zemînde istifâde etmek husûsi çokça ta'lim olunmalıdır. Ta'lim meydânında nizâmların

(N:2, S:5)

tatbiki muhârebe-yi idâreye müteallik kavâid-i esâsiyeyi ta'lime münhasırdır yani yayılmalar, açılmalar ve muhârebelerin iacrası basit bir tarzda tasvir edilir. Burada ta'lim meydânının teşekkûlat-ı arzîyesine bakılmaz.

Arâzî üzerinde bilakis, ta'limnâmenin kâffe-i kavâidi farz olunan en muhlelif vaz'iyetlere nazaran tatbîk edilmeli ki ta'lim ve terbiye mükemmel olsun. Dâimâ muîn, gayri mütebeddil muhârebe işgali vücûda getirmek ve bu sûretle ta'limleri rûhsuz bir şekil ve kalıba sokmaktan ictinab etmelidir üzerinde ta'lim yapılacak arâzî ve vüs'atça muhârebenin menfer-i edvârının tabii ve müteâkıben cereyanına müsâid değilse onların kısım kısım ta'limi tavsiye olunur.

177'inci madde gece muhârebeleri bilcümle kıtaâta çokça ta'lim edilmelidir ki hem her rütbede kumandanlar bunun için muktezâ-yı mühimmi hazırlıklara alışmış bulunsunlar ve tasarlanan tedâbîri emniyetle icrâ edebilsinler. Ve hemde kıtaâtı her türlü arâzîde intizâm ve sükûnetle (muîn nekadı) elde etmeğe muktedir olacak bir sûrette yetiştirsinler. (Mâba'di var.)

Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından

Mahmut Kâmil

Muhârebede Piyâde ve Topçu

Reviu Enternasyonel'den! 1 numaralı nüshadan mâba'd:

Düşman topçusu topçumuz tarafından işgal edilmemiş ise açık arâzîde nasıl ilerleyeceksiniz? Fransız topçusunun karşısında bulunduğumuzu farz edelim: Fransız topçu ta'biyesinin vasf-ı esâsiyesi düşmanın serbeste-i harekâtını az vakit içinde ihlâl edecek sûrette meydân-ı muhârebeyi demir parçaları ve kurşun habbeleriyle örtmeye müsâid olan yeni topun sürat-i endâhtından tamamen istifâde, etmektir. Fransız sahrâ topçu ta'limâtnâmesi şöyle tavsiye ediyor.

“Sahrâ topçusunun sürat ve kudret-i endâhtı müessiren dökdüğü arâzîde öyle bir te'sir hâsıl eder ki bu arâzî dâhilinde kuvve-i mâneviyesinin sarsılmasına ve serbeste-i hareketinin haleldâr olmasına bais olacak vecihle ciddi bir zayiâta dûçar olmaksızın hiçbir kıt'a-i askeriye açıkda kımıldanmaya muvaffak olamaz.”

Tanzîm endâhtı tek topla “saniyeli endâht” yahut yekdiğeri pek az fâsıla ile ta'kîb eden dört atım vâsıtasıyla icrâ edilebilir. Te'sir endâhtı için üç nev'î endâht mevcûddur.

1- Tedrici endâht: .— 200 metrelik bir çatal istihsâl edildikten sonra kısa çatal mesâfesinden “100” metre bir mesâfeden bedei ederek çatalın iki haddiyle uzun çatal mesâfesinden “100” metre büyük bir mesâfeye yani dört muhtelif mesâfeye endâht edilir. Her top bu mesâfelerden beherine iki atım endâht eder.

Mesela bir hedef “3000” ile “3200” metre arasına alınmış ise endâht “2900”, “3000”, “3200”, “3300” metrelik mesâfelere icrâ edilir.

2- Çırpma: “FAUCHER” çırpma endâhtıyla te'sîrin arzen tezyîdi arzu ediliyor. Her top kumanda edilen mesâfeye “3” atım endâht eder. Şöyle ki, istikamet-i asliyyeye bir atım endâht edildikten sonra yanlama nişan çarhına sola doğru “3” devir icrâ ettirilir. Ba'de yine aynı mesâfeye ikinci sola doğru “3” devir daha verilerek üçüncü bir dâne endâht edilir. Gelecek mesâfe için ikinci ve üçüncü atımlardan evvel sağa doğru üç devir yapılır. Ve nihâyete

(N:2, S:6)

kadar böyle devam edilir. Şu nev-i endâhtla “2500” metrede zaif bir cephe dökülmüş olur.

3- Kademeli endâht: (TIR ECHELONNE)

Batarya kumandanı tarafından kumanda edilen birkaç mesâfeye bölük yayılımı yahut serî endâht “rafal” icrâ edilir.

Bu misilli bir endâhta ma‘rûz kalan kıtaât-ı askeriyye ne tarzda hareket edecektir?

Derin kol nizâmında olan bir tabur ansızın topçunun böyle bir ateşine tutuluyor. Uzun uzağa diye düşünmeye vakit yoktur. Yapılacak bir şey var ise o da serîan sağa ve sola açılıp yere yatmaktır. (Mâba‘di var.)

İbrahim Zihni

Yaya Cenginin Sûvâri İçin Ehemmiyeti ve Savt-ı Ta‘lîm ve İstimâl Nokta-i Nazarından Derecesi

Kavalle Rişe Tesaytung’dan:

Sûvâride kılınç veya filintanın derece-i ehemmiyeti mübahasatı hitâm bulmaktan pek uzaktır. Her taraf tercih ettiği silâhın rüchânını kemâl-i hararetle beyân ediyor. Bir kısmı yaya cenginin evvelkinden pek ziyâde ehemmiyet kazandığını kabul etmek istemiyor. Ve sınıf-ı sâire seviye-i kıymetinde kalmak için sûvârinin yaya cengine tevessülü mecbûriyyetini protesto ediyor. Bu muhâlefete sebep hakîki, yaya cengi ta‘lîmlerinin muhârebelerde hiçbir ciddi netice temîn etmeyen muhâsımlarının zannettikleri gibi hayvan üzerinde icrâ edilen ta‘lîmlerden ziyâde kesb-i vüs‘at etmesi korkusundan inbias ediyor. Kılınç müverricleri yaya cengini ahvâl-i fevkalâdede tevessül edilecek bir hadise-i nadire gibi telâkki ediyor. Ve yaya cenginin kendi güzel silâhları hatırı için tedennî-i kıymetini görmek pek uzak olmadığını iddia ediyor. Çünkü onlardan zanlarına nazaran bu sınıf-ı mukaddes teşkiline muhâlif olarak bu sınıf isti‘mâli ciddi ve hakîki sûvârilik fikrinin tezelzülünü muciptir. Fikr-i muarız dahî tamamen vazıh ve sarihdir. Ma‘lûmdur ki hakikaten -sûvâriliğe mugayir- bir yaygın mütâlaat mevcûd olup onlara nazaran

süvâri artık muhârebe meydânlarında isbat-ı vücûd edemeyecek ve vezâif-i istikşâfa münhasır kalacaktır. Bu fikr-i tarafdarânı hemen nisfî mahvolmuş piyâdeye karşı icrâ edilecek süvâri hücumunu esliha-i hâzıra te'sîrât ve sürat ateşi hasebiyle akim kalacağını iddia ve az veya çok telefât ile icrâ edilen bu hücumda, boşluklarının ziyâdeliği cihetiyle nakavîl cerh bir nizâm olan avcı hatlarına vusûl-i müyesser olsa bile netice yine hiçten ibâret olacağını temîn edilir. Topçuya karşı icrâ edilen hücum da hemen aynıdır. Çünkü serî ateşli topların mesâfât-ı karîbede husûle getireceği bir şarapnel yağmuru hemen hepsini mahva kâfidir. Eğer birkaç süvâri bu demir kasırgasından kurtulsa bile zırhlı kalkanlar gerisinde masun numero neferâtına hasar iras edemeyecektir. Hulâsa bu fikir sahibleri büyük süvâri hücumunu fâidesiz, maksadsız diye telâkki ediyor aynı fikirde fakat maksadlarını sûret-i kat'îyyede beyân etmeyen bir takım muharrirler suvariye atlı yani ateş ile fâideli sûrette iş görmeğe muktedir olacağı mahâlle serîan yetişen bir piyâde addediyor.

Afrika-yı cenûbu muhârebâtı ve Mançurya müsâdeme-i müdhişesinden istinbad olunan ma'lûmâtı cihet-i muhtelifede süvâriiliğin artık bittiğini, bu sınıfın süvâri olarak isti'mâl-i mâzîye âid kaldığı fikrine sebep teşkil ediyordu. Bir efkâr-ı sathiyeye ashabının mütâlaat-ı mesrûdesinin neden münbeis olacağını aramayacağız. Yalnız sûret-i muhtasırada İngiliz, Boer, muhârebesinin bir takım müstena şerâiti tahtında cereyanına mebnî İngiliz süvârisinin Boer avcı siperlerinin

(N:2, S:7)

karşısında gayri müessir kaldığı son derece müteharrik ve faal Boerlere tahakküm edemediğini hatırlamak kâfidir. (Mâba'di var.)

Hüseyin Hüsnü

Mitralyözlerin Meydân-ı Muhârebede İsti'mali – Ta'biyesi

Mukaddime, Birinci Fesil, Mütâlaat-ı Umûmiye

Reviev Dölarne Belj'den: 1 numaralı nüshadan maba'd.

Mitralyözlerin sahrâ kıtaât-ı askeriyyesine ilhâkı mes'elesi şu son senelerden beri hayli âsâr-ı kalemiyyeye ve memâlik-i muhtelifede tedkikat ve tecârib-i ciddiyyeye mevzuu olmuştur. Düvel-i muazzamânın kâffesiyle Karadağ'a varıncaya kadar küçük

hükümetlerin kısm-ı a‘zamı mitralyözleri ordularının techîzâtı meyanına ilâve edip senevî icrâ edilen büyük manevralarda marız-ı tecrübeye vaz‘ etmektedirler.

İngilizler bu aletleri, müstemlekât muhârebelerinde yani 1874’de Somalilere karşı, 1882’de Tel-Elkebir (Mısır) da 1893 târihinde Mazbeler’e karşı, 1898’de Emderman’da isti‘mâl ettikleri hâlde onlardan fevâid-i azîme istihsâl etmişlerdir. Ruslar da vaktiyle Katalinga mitralyözlerini Niğbolu ile Pelüne’ye karşı kullanmıştır Transuval muhârebesinde, bilhâssa hüçûmda, İngilizler tarafından maksada tevafuk eder sûrette isti‘mâl edilememiş olmalarından dolayı mitralyözlerden intizâr olunan netice hâsıl olmamıştır. Zâten şu seferin husûsiyet-i hâli ve hele topçudan mahrûm ve pekdun bir esliha ile razemgâh-ı istiklâliyeteye atılan kabaile karşı icrâ edilen muhârebeler yeni silâhın vazîfe-i kat‘iyesini istihraca medâr olamaz.

Sadova muhârebesinden sonra Fransa ve Prusya’dan her biri nesim zaferin hangi cihete ve zan olacağına mütereddid olması muhterî’nin efkâr-ı hezfervaneleri yeniden ikaz edip Fransa kendisinden harika ümit ettiği reffie REFFİE sisteminde mitralyözleri kabul ve bunlardan hayli mikdârını gayet gizli olarak imâl edip topçularına tevzi‘ etti.

1870-71 seferinde Fransızlar mitralyözlerini akla ve usûle muvâfık bir sûrette isti‘mâl etmeyip gelişigüzel endâht ettiklerinden o kadar ehemmiyyet verdikleri bu nakıs ve ağır olan makineden pek az istifâde ettiler. Bunlar mitralyözleri topa temesüliye de dehşetli bir hatayı irtikab edip kurşun atan toplarında toplara nazaran mevcûd olan esbâb-ı mâdûniyeti –ki tanzîm endâhtının adem-i imkânıyla münezzilen olan ihtilâfâtan ibârettir- pîş-i te‘mîle olmadılar.

Gravlot’da Alman bataryalarına karşı icrâ eyledikleri, endâht hemen hiçbir te’sîr hâsıl etmedi. Bilakis sûret-i makulede isti‘mâl olundukları zamân kendilerinden hidemât-ı nafîa istihsâl edildi. (Maba‘di var.)

İbrahim Zihni

Mermiyâtın Te’sirâtı

Sahrâ istihkâmatına âid Fransızca bir eserden mütercemdir.

Hâli hazır eslihasından tüfeklerle mitralyözler kurşun, toplarla obüsler ve muhtelif çaptaki havanlar paralanıcı ve umûmiyetle müsâdeme ve ihtirâklı olarak isti'mâl olunabilen mermiyât (şarabneller, melinit veya yamuk barutuna müşabe bir madde ile memlu dâneler) endâht ederler.

Tüfeng ve mitralyöz kurşunlarının toprağa olan nüfûzları toprağın cinsiyle silâh ve mesâfeye nazaran tebeddül

(N:2, S:8)

eder (60:100 santimetre). Nihâyet ki mikdâr pek ıslak toprakla pek ta'yîn mesâfâta âid olduğundan alelâde hat azami olarak kabul olunabilecek mikdâr-ı nüfûz 80 santimetredir.

Mermiyâtı küçük ve büyük çaplara (küçük çap 90 milimetre ile bundan aşağısı) âid olmak üzere ikiye tefrîk ederek bunların – Fransa ile memâlik-i sâirede yapılan tecarübden bi'l- istifâde siperlerle müdâfâna olan te'siratını hulâsa edeceğiz.

Küçük çaplı topların ihtirâklı olarak endâht edilen şarabnellerinin tüfeng kurşunlarına mukavemet edebilecek derecede bir sahana mâlik olan siperlere te'siri yoktur. İhtirâklı şarabnel siperden ateş eden müdâfaasına müessir olup, arkasını sipere dayayarak oturan veya takrîben dörtte mil tahtında olarak mestûr bulunan insanlara karşı te'sirsizdir.

Müsâdemeli olarak endâht olunan şarabnel yeni inşâ edilmiş bir siperin şu hariciyesine isabet ettiği zamân oldukça nüfûz ederek paralanıp 1,5 metre katarında ve 0,5 metre amîkinde huniler hâsıl edebilir ise de şu fevkaniye isabet ettiği takdîrde 15: 20 santimetre amîkinde bir çizgi vücûda getirir ve cüz'i toprak kaldırarak sonra 0 müsâdemeli endâht piyâde kademesi üzerinde oturanlara karşı az te'sir hâsıl eder.

2000 metrede mükemmelen tanzîm edilmiş bir endâhtla bir mermiden birden fazla musab asla ümid olunamaz. Eğer müdafîin arkasını sipere dayayarak oturmuş ise te'sir hemen hiç gibidir.

Asidepeykarin ve ilh. ile memlu olan hâlihazır dâneleri hâvî oldukları madenin mikdârına nazaran az veya çok paralama hakkı olmak üzere ikiye ayrılır. 77 milimetrelilik topa mahsûs olup 135 gram paralama hakkı hâvî olan Alman dânesi

birinci, 75 milimetrelik topa mahsûs olup 825 gram paralama hakkını hâvî olan Fransız dânesi ikinci nev'îdendir. Birincisi yalnız zirûh hedeflere mahsûs olup ikincisi siper tahrîbi için dahî isti'mâl olunabilir. Bunlar müsâdemeli ve ihtirâklî olarak endâht edilebilirler. İhtirâklî olarak endâht edildikleri zamân şekilde görüldüğü üzere biri önde diğeri arkada ve üçüncüsü mermi mihverine hemen amûd olmak ve paralama hakkı nisbetinde açık olunmak üzere üç hızma hâsıl ederler. İşte bu sebepten nâşi Fransız dânesindeki cenûbî hazmesinin sath-ı muahharı (eb) mermi mihverine amûd hemen bir müstevi olduğu hâlde 77 milimetrelik topa mahsûs Alman dânesinde bu sath-ı muahhar bir mahrud olup bunun açıklığı da ancak 110 derecedir.

Ön hızmayı tıpa ile merminin az çok parçalanmış kısm-ı beyzisi, arka hızmayı dip tablasıyla buna mücâvir olan bazı aksâm, cenûbî hazmeyi ise mermi gövdesi hâsıl eder. En çok parçayı hâvî olan cenûbî hazmenin te'sîri pek ziyâde olup diğelerinin te'sîrâtı buna nisbetle ehemmiyyetsizdir. Parçaların adet ve sürati paralama hakkıyla tebeddül eder. Alman dânesi (350) si cidar-ı istivaniyeden hâsıl olmak ve vasatî olarak 10 gram sıkletinde bulunmak üzere takrîben 500 parçaya inkisâm eder. Mezkûr parçalar 300: 400 metre sürati hâiz olup nokta-ı şikesten i'tibâren 100 metrelik bir mesâfeye kadar müessirdirler. (Mâba'di var.)

Topçu Kolağası Senâi

Şems Matbaası: Edirne.

3. Sayı, 28 Ağustos 1908

3 Numara, 30 Receb, Sene 1326, Perşembe, 14 Ağustos, 1324, 1. Sene.

Bir senelik abone bedeli 48 ve altı aylığı 24 kuruş olup hariç için posta ücreti zam olunur.

Müessisleri: İbrahim Zihni - Hüseyin Hüsnü

Hâsılatı sırf gazetenin tekemmül-i intişârına hasr edilecektir.

İdârehâne: Edirne'de Dâire-i Belediye karşısında Şems Matbaasıdır.

Asker arkadaşlarımızın muâvenet-i kalemiyye ve fikriyyelerine her an müftekırız.

Gönderilecek evrâk matbaa nâmına irsâl edilmelidir.

Perşembe günleri neşr olunur.

Nüshası 40 paradır.

Ulûm ve fünûn-ı askeriyyeden bahis haftalık risâledir.

Japon Piyâde Ta'limnâmesi Tercemesi

2. Kısım, Muhârebe Bahsi

Almancadan:

(2) numaralı nüshadan maba'd:

178'inci madde muhârebe ta'limlerinde düşman hattı ya az mikdârda efrâd ve birkaç kalame ile irâe edilir veyahut daha gerideki kıtaâtının mevazı“ ve harekâtını göstermek için bu düşmana mefrûz daha kuvvetli yapılır. Kezâ az askerle tahrik ve idâre olunan hedeflerle hakikate karîb bir sûrette düşman hattının bir hâli tasvir olunabilir veyahut nihâyet umûmundan dolgun mevcûdlu iki taraf teşkîliyle karşılıklı olarak ta'lim ettirebilir.

Küçük kıtaâtın muhârebe ta'limlerinde ateşin idâresi ve tüfeğin isti'mâli hedefin nev'ine nazaran tanzîm edilmelidir. Bundan dolayı düşman hattı mümkün mertebe harbe muvâfik tasvir edilmelidir. 179'uncu madde ta'limlerde ameliyât-ı terbiye icrâsı gayrı mümkün olduğu hâlde dahî bu ameliyât için mülâhazât-ı mukteziyye ve tedâbîr-i istihzâriye kemâl-i dikkat ve ihtimâmla derpîş edilmelidir. 180'inci madde ta'limlerin icâbât-ı harbiyeye tevâfukî verilen vaz'iyete nazaran doğru hareket ve

arâzîden istifâde ve münâsib nizâmları ittihas etmekten ibârettir. Rehber olan nokta-i nazar budur: Birinci derecede silâhların te'sîri tezyîd ve deşmekliği tenkis edilir.

Ta'lîmlerde tehlike endişesi ve te'sîrât-ı gayri müsâidesi mevcûd olmadığından harekâtın cereyanı fevkalhadd serî olur. Ve hâl-i hakîkiye gayri muvâfık tedâbîre meydan verir. Bundan dolayı küçük kıt'aların ta'lîminde dahî hükümler ta'yîn edilir bunlar düşman ateşinin te'sîrâtına bilcümle kumandanları vaktiyle mütâlaa ederek hâl-i harbe muvâfık sûrette ta'lîm icrâsına mecbûr ederler.

181'inci madde piyâde neferinde esasen bütün terbiye zamânında olduğu gibi bilcümle ta'lîmlerde de hars taarruz kemâl-i dikkat ve hitemam ile temennîye edilmelidir; bilcümle fırsatlarda kumandanlarının ta'lîmâtına nazaran ateşinin te'sîrini ne sûretle en çok tezyîd ve nihâyet azîm ve cesaretle hücûma kıyam edebileceğini düşünmeğe alışmalıdır.

(N:3, S:2)

182'inci madde vakt-i hazar ta'lîmlerindeki en mühim maksad fikr-i cengaveraneyi temennîye ve ihya ve zabt-ı rabtı tahkîm ve takviye eylemektir. Binâenaleyh bu maksadlara hâdim ve vesâit dâimâ isti'mâl edilmelidir. Eğer ta'lîmlerin kâffesinde nizâmların isti'mâli sıhhat-i vücûdiyetle vuku' gelirse vecaibin büyük bir kısmı îfâ edilmiş olur eğer ta'lîmlerde, bu sûret-i hareketten cüz'iyeye inhiraf ediliyorsa yalnız muhârebenin hakikatte îcâb ettirdiği husûsata tamamiyle muhâlif olmakla kalmayıp bilakis ta'lîm ve terbiyedeki maksada dahî ibras zarar edilmiş olur.

Ta'lîmnâmedeki nizâmlar büsbütün basit hâlâta göredir. Binâenaleyh onları muhârebenin vaz'iyetine ve arâzînin tabiiyetine uydurmak için değiştirmek iktizâ' eder. Muhtelif kıtaâtın yekdiğerine karıştığı hâlâta bile ciddiyet ve intizâm gaib olmamalıdır. (Maba'di var.)

Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından

Mahmut Kâmil

Arz-ı Şükrân

Saâdet, Sabah, Yeni Edirne, Bursa rüfekâ-yı kiramının tebrîkât-ı sâmîmâne ve temennîyât-ı hâlisânelerine (Ordu) an sâmîmü'l-kalb teşekkür eder.

Ta‘biye ve Seferiyye Tatbîkâtı

Mes‘ele, 1

2 numaralı nüshadan maba‘d:

Harbiye mekteblerinin üçüncü sınıf talebesine ta‘biye imtihânında sorulmuştur:

Bir fırka cenûbdan (Ortaköy) üzerinden şimâle doğru ilerlemektedir. 4 tabur piyâde 2 bölük süvâri ve bir batarya fırkanın sağ taraf-ı cânibdârıdır. İş bu cânibdâr cenûbunda (130 tepesi-125 tepesi-Gevenli köy) istikametinde ilerlemektedir.

Düşman (215-230) tepeleriyle bunun şarkındaki tepede mevzi‘ almıştır. Fırka (240) râkımlı tepelerin tarafından mezkûr düşman mevzi‘ne taarruz etmektedir. Cânibdâr kumandanı - Tepeköy‘ün şarkındaki suyun şark cihetinde düşman keşif kollarından başka bir şey görülmediğinden düşmanın sol yanına taarruza ve bilhâssa (Gevenli köy)ü zabta karar vermiştir.

Vazîfe – Cânibdâr kumandanı şu kararını ne sûretle mevki‘‘ icrâya vaz‘eder?

İhtar – Mesele nakısdır; fakat tertip edenlerin hukukuna tecâvüz etmemek için doğrudan doğruya ikmâl-i noksana cüret edilmeyerek, mübhemiyetini bir dereceye kadar izâle etmek üzere, şu ihtârın ilâvesine lüzüm görüldü:

Cânibdâr vazîfesini ifâ için bir tabur piyâde ile bir buçuk bölük süvâriyi pîşdâra ta‘yîn etmiş ve mütebâkî üç taburla batarya kısm-ı küllîde kalmış idi. Cânibdâr süvârisinin keşif ve muhârebe husûsatı için ifraz olunmuş idi. Fırka ile irtibatı muhâfaza için fırka karargâhı nezdinde bir zâbit ile on atlı terk olunmuş idi. Şu tertîbât ile ilerleyen cânibdâr kolbaşısıyla yani piyâde ucuyla ta‘kîb olunan yolun harîtadaki mebd-i cenûbîyesine geldiği zamân kumandan bâlâdaki kararını ittihâz ediyor... Şimdiye kadar toplanan ma‘lûmâtta Gevenli köyün düşman tarafından işgal olup olunmadığı anlaşılamamıştır.

(N:3, S:3)

İlk meselenin nisbeten büyük intihâb olduğu vârid hatır olursa da mümkün olduğu kadar bölüklerin harekâtına varıncaya kadar teferruâta girişmek ve bu meselenin

içerisinden birçok küçük mesâil çıkarmak niyetinde bulunduğundan hakikat-i hâlde en ziyâde muhtaç olduğumuz dekaik-i ahvâl ile uğraşılacaktır. (Maba'di var.)

Edirne Harbiyesi Ta'biye ve Seferiyye Muallimi

Erkân-ı Harbiye Kolağası Ali İhsan

Bulgar Ta'lîmnâmesi Tercemesi

323 senesi ordumuzun ta'lîm ve terbiyesini teftişe me'mûr buyurulan yâveran-ı hazreti şehriyârdan Ferik Cevad Paşa hazretlerinin zâbitâna tadrîs olunmak üzere ordumuza hediye ettikleri 1905 senesinde kabul olunan Bulgar ta'lîmnâmesinin bazı aksâm-ı mühimmesinin tercemesini silâh arkadaşlarıma arz eylemekle kesb-i fahr eylerim.

Üçüncü Numûne Taburu Muallim Muâvini

Mümtâz Yüzbaşı Süleyman

Emâret'in 1905 Senesinde Kabul Olunan Piyâde Ta'lîmnâmesinin Bazı Aksâm-ı Mühimmesinin Tercemesi, Piyâdenin Ta'lîm ve Harekâtı, Mukaddime

Askerî ta'lîmden maksad onları muhârebeye hazırlamaktır. Bir piyâde kıt'ası zabturabta alışdırılmış, ta'lîmnâmede münderic evza' ve nizâmat-ı muhtelifeyi ahvâle göre tatbikini ta'lîm etmiş, her yerde serî ve sehil sûrette hareketi ve sûret-i mâhirânede manevra icrâsını öğrenmiş, lüzûmu derkâr olan sükûnet ve intizâmı muhâfaza ederek nâgehân zuhûr eden mevânia en sâde ve en serî vesâitle mukabeleye kesb-i iktidâr etmiş olursa muhârebeye hazırlanmış addolunabilir.

Kumanda ashabı, kıt'alarını usûl ve nizâmı dâiresinde ta'lîm ettikten sonra:

Serî ve muvâfık karar vermek, açık ve doğru emir vermek, serî hareket etmek sûretiyle onları meydân-ı harbde kemâl-i muvaffakiyyetle sevk ve idâre edebilirler.

Muhârebeye sevk ve kumanda edeceği kıtaâtı ta'lîm ve idâreye alıştırılacak olan ashab-ı kumanda aynı zamânda kendinden yukarı kıtaâtı kumanda etmeğe dahî hazırlanmalıdır.

Ümerâ sınıfa dâhil olan zâbitân sınıf-ı selâseye mensup kıtaât kumandasını dahî öğrenmelidir.

Zâbitân îcâb-ı hâlinde mes'uliyeti deruhde ederek bizzât hareket etmeyi öğrenmeli ve çünkü mes'uliyetten endişe etmek zâbitânda mevcûd olması lâzım gelen evsâf-ı âliyeden mahrûmiyet olduğunu bilmelidir.

Maiyyet-i efrâdiyenin muallimi olan zâbitân aynı zamânda onların rehberi ve şâyân-ı imtisal numûne-i hareketleri olduğundan bu nokta-i nazarda dahî iktisâb-ı muvaffakiyyet için bunlara evsâf-ı mâneviye-i zâtiyesini göstermeli emniyyet ve i'timâdlarını kazanmalı, arzu-yı şahsiyyeleriyle itâate celb etmeli ve binâenaleyh her yerde kendisini ta'kîb ve ibrâz-ı fedâkârî eylemelerine alıştırmalıdır.

Küçük zâbitân ve bâhusûs kıdemli küçük zâbitân vakt-i hazarda zâbitânın muâvinleri ve zamân-ı harbde ise îcâbında onların kâimkamı olduklarından onlar da ona göre hazırlanmalıdır.

Kıtaâtın emir ve kumanda ve sevk ve idâresinde nazar-ı i'tibâr

(N:3, S:4)

ve ehemmiyete alınacak mevâdd-ı esâsiye; mâfevk kumandanların maksadı ta'yîn ve irâe etmeleri ve mâdûn olan kumandanların da ta'yîn ve irâe olunan maksada behemehâl vusûl için kendi salâhiyyetleri dâiresinde iktizâ'sına teşebbüs eylemelidir.

Kıtaât-ı askeriyye kumandanları vakt-i harbde kıt'alarını hüsnü sûretle ve lâyıkıyla sevk ve idâre edebilmeleri için hâiz-i salâhiyyet olmaları lâzım gelip bunun tahdîdi kat'îyyen memnû'dır.

Emirler: Kumanda, işâret, boru, emir sûretiyle i'ta ve tebliğ olunur.

Burada ber vech-i bâlâ evâmir-i mütenevviyanın ne sûretle verileceğini ta'rîf etmiştir.

Terbiye-i Münferide

Silâhsız, vaz'ı duruş, yerinde rahat, yerinde dönüş, harekâtının sûret-i icrâsını ta'rîf etmiştir.

Yürüyüş: âdî yürüyüş, jimnastik adım (koşar adım) olmak üzere ikiye tefrîk ve ol vecihle tarz-ı icrâsını ta'rîf etmiş ve adi yürüyüşlerde hatve uzunluğu 0,75 ve

jimnastik adımda 0,90 olarak tahdîd ve birinci hâlde dakikada 120:124 ve ikinci hâlde 160:180 hatve kat' olunacağını ilâve eylemiştir. Yürürken dönüş hareketlerini de işbu kısımda ta'yîn ve ta'rîf etmiştir.

Tüfeng Tutulması

Tüfengin; rahat tavır vaziyetinde, kayışından sağ omuza asılmak üzere, silâh sol omuzda ve nişan vaziyetinde olarak dört türlü tutulduğunu ta'rîf ediyor. Tüfengle yerinde dönüş hareketleri ile yürüyüşlerin tıpkı tüfengsiz hareketlere âid ta'rîfâta tevfikan yapıldığını ve yürüyüşlerde kolların sallandığını ve tüfeng kayışdan omuza asıldığı zamân icrâ olunan her güne harekâtın silâhlı ve silâhsız diğer vaz'iyetlere benzediğini şu kadarcıkla dermiyân ediyor.

Nişan Vaz'iyeti

Nişan vaz'iyetlerinin ayakta, diz çökerek, yere yatarak üç nev'i olduğunu ta'yîn ve her birinin sûret-i icrâsını ta'rîf ediyor.

Ve ateşin envâmını da:

- 1) Mikdârı muîn fişengle münferit ateş
- 2) Mikdârı gayri muîn fişengle münferit ateş,
- 3) Yaylım ateş olmak üzere üçe taksîm ediyor ve her birinin sûret-i icrâsını ateşe başlamak ve kesmek usûllerini ve istinâdlı ateşlerle siper arkasından ateş etmek kavâidini ta'rîf ediyor. (Mâba'di var.)

Batarya Kumandanı ve Evsâfi

İnsan-ı kâmilde vücûdu mültezem olan mezâyâyı bir güzîde-i insanîyenin bütün ma'nevî-i hakîkiyesiyle bir batarya kumandanında da tecellîsâz-ı uyûn-ı takdîr olması labüdd ve lâzımdır.

Batarya kumandanı; hars-ı din ve devlet, hâmi-i şer‘i Ahmet olan kuvve-i kahîre-i askeriyenin bir cüz-i sagîrini teşkîl eden bölüğün bir mürebbi-i hakîkiyesidir.

Batarya kumandanı; kemâlât-ı askeriyeye masdar olan ders-hâne-i ilim ve irfânın yetiştireceği tilâmîz bir güzîde-i ümmetin bir muallim-i yegânesidir.

Batarya kumandanı; dest-i gayret-i hüdâpesendânesine mevdu‘ o hey‘et-i muhtereme-i askeriyenin hâmî-i şan ve şerefi sa‘y-i feyz ve kemâlidir.

Batarya kumandanı; he‘yeti ictimâiyye arasında bir mevki‘-i

(N:3, S:5)

ihtirâm tutmuş mukaddes bir aile erkamının reis-i müşfikidir.

İşte bu kadar imtiyazat mutena-yı behaye mazhar olmuş bir vücudun cidden benân-ı takdîr ile gösterilmeye şayeste evsâf ile ittisafî icâb eder.

Hüsnü halk ve siret sahibi olması:

Ahlâk-ı hasene, her bir ferd-i beşerden talep olunur bir cevheri zâtîyedir.

He‘yet-i ictimâiyye-i insanîye arasında tuttuğu mevki‘ insanlığa yakışacak bir tür ve hareketle muhâfaza etmek insanlığı hayvanlıktan ayıran, insanı hayvandan fark ve temeyyüz eden şerâfeti insanîyeyi bihak hâiz bulunmak bilcümle mevcûdat-ı beşeriyeden beklenen evsâfın rükn-i asliyyesidir. Hangi bir mesleğe süluk etsek hangi bir işe teşebbüs eylesek ilk talep olunan şeyin hüsnü ahlâk, tavır ve mişvar olduğunu görüyoruz.

Batarya kumandanı gibi bir surî beşer yavrusunun pîşvâsı olan bir adam şu haslet-i mümtâze ile bir kat daha teferrüt ve temeyyüz etmelidir! Çünkü onun hiçbir hareketi yoktur ki riyasette bulunduğu aile he‘yet-i erkânının numûne-i tavır ve mişvarı olmasın. Genç feyz-i tabiatan vayedar nasip oldukları ahlâk-ı hamide ile ittisaf edenlerin tuttıkları cah-ı azv-ı ikbâl her an meşhud basire-i takdîrimiz olmuyor mu? Tekemûlat-ı beşeriyeye mazhar olmuş bir insan-ı kâmilin dâimâ serfiraz-ı ikran ve emsal olmak için kendini her yerde hüsnü ahlâk sahibi göstermeye say ve gayret edeceğinde hiç şüphe yoktur.

Doğruluk:

İstikamet her zamân mûcib-i selâmettir. İnsanın her bir kar ve zararda bilcümle teşebbüsâtının netice-i pezir muvaffakıyyet olması ancak onun istikametine vabestedir. Bu haslet mümeyyizenin bir he'yet-i askeriyye arasındaki vücudu daha zarûrî ve mübremdir; çünkü o hey'et eczâ-yı efrâdiyenin tecanüs, merbûtiyyeti ancak birbirine karşı emniyyet ve i'timâdla kâimdir. Emniyyet tesis etmeyince i'timâd teferrüd etmez. İtimad olmayınca teslimiyet mutaveatkarane vücûd bulmaz. İmdi batarya kumandanının evsâfı meyanında zikr edilebilen istikametın bölüğünde istikrarı zarûrî ve tabii olan râbıta-i mâneviyeye ne kadar büyük bir te'sîri olacağı vâreste-i kayd ve beyândır.

Şefkat:

Şefkatle ihânet tâbi“ beşerde merkez iki kuvve-i mütezadedir. Bunlardan birinin diğerine galebesi mesleki hayâta tâbidir. Birçok ahvâl müstahsene-i tabiiyenin te'sîriyle istidâtın tenemmüvi, fikrin rikhati, kalbin ihtisası şefkate galebe çaldırır. Kalp bir defa şefkatle meluf oldu mu artık oraya ihânet giremez. Batarya kumandanı olacak zâtın böyle bir kalbe mâlik olması bir ihtiyac-ı kat'îyedir.

Düşünelim ki; dest-i gayret-i dîniyesine bir vedia-ı mukaddese olarak teslim edilmiş bu kadar evlad-ı vatanın en yakın bir destegir-i müşfikidir. Nefer, bölük arkadaşlarını kardaş tanıdığı gibi yüzbaşısını da baba bilir. Onun ufak bir nazar-i şefkatini en derin bir ceriha-i teessür ve tahassirine bir mürehhem-i iltiyampezir gibi telâkki eder.

Filhakika asker olmak; silâh taşımak; eski arkadaşlarının ihtiyâr dedelerinin anlatmakla bitiremedikleri hayât-ı askerâne lezzetini biran evvel tatmak için kalbinde feverân eden arzu-yı hamiiyetle hasret kişi olduğu o hayâta atılır; silâha sarılır; ömründe en büyük olan arzusunun tecellîyesini görür; güler; söyler fakat bütün bu âsâr-ı beşâreti arasında kalbinde yalnız bir damarın sızladığını duyar. O sızlayan nedir? Evet! Uzaktan pîş-i nazar tahayyülünde olanca dehşet ve azametiyle teccüm eden askerlik kimbilir kaç gece

(N:3, S:6)

kâbûs hakikatiyle onu kırmış, sarsmış nihâyet kendisini sîne keşa-i şefkat olan bu aile-i muhtereme içine atmış; fakat o zamâna kadar yaşadığı muhît hayâtı bu mesut gün için kendini doğurup büyüten valide-i ekser evkatına saha-i güzzar olan tarlasını, yegâne bazıce-i hayât-ı saiyanesi bulunan çiftini çubuğunu... Daha daha... Nişanlısını... Ufak mesu'diyetinde gizlenen Ayşe'sini bırakmış bütün bu sevdiklerini Hüdâ'ya emanet etmiş gelmiş. İşte şimdi bunları bundan sonra umuruna, birkaç senelik hayâtına saha-i güzzar olacak mutantan koğuşun bir köşesinde muhib silâhlardan, o bir suri asker oyuncaklardan müretteb muhteşem bir armanın altında düşünür. Düşündükçe dalar o zamân kalbinde o şeyin kanadığını hisseder. O sırada müthiş bir tarrâka ile patlayan boru sedası onu kâbus-ı dehşetten kurtarır; beş dakika sonra ta'lîm neş'esiyle bütün o feverân hissiyyâtı söner; yalnız hayât-ı askerâneyi düşünür; her gün yeni bir şeyin zuhûruna muntazır olur. (Maba'di vâr.)

Hakkı**Yeni Alman Seferiyyesi**

(2) numaralı nüshadan maba'd:

Keşf ve emniyyet hidemâtına birde lüzûm olan mahâllerde isti'mâl edilecek setr-i kıtaâtı vezâîfi ilâve edilmiştir. Bu noktada ta'lîmnâme düşman süvârisinin mümkün olduğu kadar çabuk tard edilerek kuvve-i mâneviyenin istihsâlini emrediyor. Bütün süvâri kıtaâtı ve keşif kolları düşman süvârisini nerde görürse görsün vaz'îyyetin müsâadesi nisbetinde, üzerine atılmalıdır ki bu sûretle harekâtın devamı esnâsında keşfiyâtı teshil ve temîn edilir; bundan mâadâ emniyyeti hidemâtı teshil olunur, diyor. Keşif müfrezeleri bilâhire mesâfât-ı karîbe ve bâide keşif kollarına ayrılır, ki? Esas süvâri zâbit keşif koludur. Bununla beraber muhârebe ve yakın mesâfât keşfiyâtına bütün kıtaât iştirâk eder. Bir başka yenilik de ordu süvârisi keşfiyâtıdır; ta'lîmnâme ordu kumandanının emrine tâbi' büyük süvâri kıtaâtının vazîfesinden bahsediyor. Ordu süvârisi uzak mesâfâta, ordunun ilerisinde keşfiyât sevkil ceşkiye icrâ eylerken fırka süvâri de kısa mesâfât keşfiyâtıyla iştigal eder. Yeni olarak piyâde, köprücü takımı ve topçu zâbit keşif kollarının kısa mesâfât keşfiyâtından bahsediyor.

Baloncu seferleri de yukarıdaki vezâifin aynını îfâya me'mûrdur. Onlar düşmanın harekât-ı takrîbîyesini, tecemmuunu, açılmasını, bilhâssa topçunun mevazı' mestûresini hâsılı ihtiyâtların mevazını, düşmanın ameliyât-ı sînâiyyesini müstahkem tabyalarını... ilh keşif ve ihbâr ederler. Bu vezâif-i mesrûde sabit balonlara müretteb olup ta'lîmnâme kâbil-i sevk ve idâre balonları da bilhâssa keşfiyât sevk-ül ceyşiye hasr ediyorsa da bu inhîsar ta'biyece fâideli keşfiyât icrâsına mâni' değildir.

Emniyet hidemâtı; yürüyüş emniyeti, kıtaâtın sûtire ve ileri karakollara münkasımdır; ileri karakollar istirahat zamânına aittir. İleri karakol sūvârisi müstena olarak diğere emniyet kıtaâtından müstakil bulunur. İleri karakollarda kezâ sahrâ topçusu, mitralyöz ve köprücü kıt'ası da bulunabilir. Ta'lîmnâme evvelinden daha ziyâde müstakil sūvâri kıtaâtının ve kale muhaberatı esnâsında alınacak ileri karakol tertîbâtıyla iştilal ediyor.

Mübâhis yürüyüş, konaklama, ordugâh, ağırlıklar, cebhâne ve nakliye kollarından ve kezâ ağır topçu ve muhaberat kıtaâtına ait mevâddan bahistir. Ta'lîmnâme erzâk ve mühimmât tedârîki için bir zâbit tahsisinden ve seyyâr matbahlar

(N:3, S:7)

te'sisinden bahsediyor. Hidemât-ı sıhhiyyeden şimdiye kadar mevcûd ta'lîmnâmelere daha ziyâde bahs edilmiş ve ilk defa olmak üzere baytarlığa âid madde ilâve edilmiş. Cebhâne ikmâli, şimendifer ve sahrâ jandarmasının isti'mali hep aynıdır bir bahs-i cedîd; telgraf, elektrik, telefon, basari ve telsiz telgraf, muhâbere güvercinleri, otomobil, motosiklet, bisiklet gibi vesâit-i muvasalayı şâmildir. Nihâyet bahs, eslihânın te'siratına dâir kâmilen yeni ve bilhâssa mühimm mütâlaatı muhtevidir.

Ta'lîmnâmenin nihâyetinde de imparator ve kullara mahsûs sancaklar ve muhtelif kumandan bayrakları ve nizâm-ı harbe âid bazı erkam ve işârât-ı mütemmemeyi, yürüyüşleri, mesâfelerle mütenasip zamânları, neherlerin sûtire-i mürûriyyeti, sahrâ istikamatı ve menzillere ait mevâdd mevcûddur. Orada muhârebe tasavvur edilmiyor, çünkü diğere ta'lîmnâmelere terkedilmiştir.

Bu yeni seferiyye ta'limnâmesi bu sene icrâ edilecek manevralara tatbîk edilecektir.
(Mâba'di var.)

Hüseyin Hüsnü

Mevaki' Muhârebeleri, Mevaki' Muhârebelerinin Tarz ve Cereyan-ı Harb Üzerine Olan Te'siri

(2) numaralı nüshadan mâba'd:

Fransızca bir eserden

Binâenaleyh bu nev'i muhârebelerde hidmet-i müessire piyâde tarafından ifâ edilir; fakat piyâdenin, kuvvetli sûrette, topçunun muâvenetine her zamân muhtaç olduğunu feramuş etmemek îcâb eder.

Topçu – Ma'lûmdur ki topçu sınıfı bir unsur-ı muharribdir; alâtının kuvvet ve menzili ile mesâfât-ı bâideden mevani tahrîb ve hücûm noktası üzerine her nev'î mermiyât yağdırarak netice-i kat'îyyenin husûlünü te'mîn eder. Efvah-ı nâriyesini sûret-i muntazamada tertip ve tanzîm ve isti'mâl eden topçu, müdâfaada evveleminde mevzi'a yerleşen karşiki düşman bataryalarına ateş edip ba'de mükemmel bir sıhhat-i endâht ile düşman kollarının ilerlemesini ve yayılmasını menetmeye cehd ve gayret eder.

Bu nev'î muhârebâtta süvâri nadiren isti'mâl olunur.

Sınıf-ı mezkûr tâbi'an taarruz-ı harekâta müsteit bulunduğundan, süvâri, ne bir mevki'-i iştikal ve nede müdâfaa eder.

Mükemmelen tahkîm edilmiş bir mevzi'a karşı süvâri hiçbir iş yapamaz. Süvârinin vazîfesi hareketten mukaddem mevzi' keşif ve düşmanı tâciz etmektir. Hücûm için düşman tagarrup eylediği sırada süvâri bir cenâha çekilir. Ve mütemâdîyen düşmanın cenâhını tehdit eder. Bazen bir hareket-i seria ile, sarsılmış olan düşman üzerine ansızın hücûm eder. Hitâm-ı muhârebede ya rücati setr veyahut firar eden düşmanı ta'kîb eder.

İstihkâm – Müdâfaada olduğu gibi taarruzda da mütemâdiyen isti‘mâl edilen bir sınıf-ı askerî var ise o da istihkâm sınıfıdır. İstihkâm sınıfı avâriz-i arzîyeyi hâl-i müdâfaaya vaz eylemek, sütrelere yapmak, çitlerin, tahta perdelerin ve hânelerin mukavemetini tezyîd etmek, taarruzda muhacemenin harekâtını te’hir edecek mevani bertaraf eylemek, muvâsalatı husûle getirmek, köprüler inşâ etmek... ilh gibi vezâif-i mühimme ile muvazzaftır...

Sûret-i umûmiyede hücum ve müdâfaa-yı mevâki‘ada sınıf-ı muhtelifenin isti‘mâli için sabit ve gayri mütehavvil kavâid vaz‘ı gayri mümkün olacağından biz burada muhârebe-i muntazamadaki mevani-i arzîyenin birer birer mütâlaasıyla iktifâ‘ edeceğiz; binâenaleyh her hâli vaz‘iyyet için, kıtâat-ı askeriyenin sevki hakkında beyân olunan kavâid-i umûmiyeyi nazar-ı dikkate

(N:3, S:8)

olarak ol sûretle icrâ-yı hareket eylemek icâb eder...

Arz üzerinde tesâdüf olunacak mevani Şunlardır ki herbiri tafsîlen beyân olunacaktır:

- 1- Köyler, çiftlikler
- 2- Ormanlar
- 3- Tepeler
- 4- Çukurluklar
- 5- Geçitler
- 6- Mevazı‘-i müstahkeme... (Mâba‘di var.)

Mümtâz Yüzbaşı İsmail Hakkı

Hasbihâl

1 Numaralı nüshadan maba‘d:

Alman Ordusu, Alman milleti nazarında büyük ve muhterem görülen mekteplerdir. Her Alman bilir ki orduda görülen kinet ve mükemmeliyyet milletin tecellî-i kemâl ve irfânıdır.

Biz mekteblerimizin ıslahını hükümetimizin icrâat-ı nesnesine terk edelim de şimdi kendimize düşen vazîfeye bakalım:

Orduya gelecek olan vatanın ahlâken mevcûd olan bazı nekâısını ıslah etmek ve onlara hey'et-i ictimâiyyemiz hakkında doğru, sahîh fikirler vermek merâtib-i âliyeyi işgal edenlerin mürevvec adâlet, müteammid raddan mürekkebe olduğu – her türlü şek ve şübheden mâadâ bir sûrette – telkîn etmekten ibârettir.

Bir nefer, mirkât-i cemiiyyetin tabakât-ı âliyesine ancak devam ve gayret, istikamet ve istida'at, hüsn-i hâl hareketle nâil olabileceğini, iltimas ve tavsiyenin veçleriyle birlikte yerin dibine geçip hükmü kalmadığını bilmelidir.

Yine bilmelidir ki idâre-i cedîdemiz devr-i istibdâdın taht-ı kahr ve şiddetde dûçâr olduğumuz sefaletе hâtime verecek, saâdet-i hâlimizi te'mîn servet ve saman memleketi tezyîd edecektir.

***

İlm-i askerî ifâ-yı evâmire i'tiyâd, inzibâta riayet, hükumete itâat, hükümdâra, hânedan-ı hükümdâriye muhabbet menâfi'-i umûmiye uğrunda bezl-i hayât gibi hey'eti ictimâiyyenin yekdil ve pek cehd olmalarını ta'lîm eden bir mekteb-i âlidir. Nefer bu mekteb-i irfân ve bahadırı da alacağı terbiyeyi, göreceği harekât-ı civanmerdâne gibi ba'del istibdal musakkıd-ı ra'senede neşr edecektir. Neferin hâsıl edeceği i'tiyâd-ı inzibâtperverî, hissiyyât-ı hamiiyet gösteri öyle bir münebbi' hayât idi der ki isâle eyleyeceği ab-ı zelâl mağrifet-ı uruk ağsab-ı millete kuvvet, neşvü nema-yı millete sür'at, hükumete kudret ve şevket bahşeder.

Efrâd memleketlerindeki muhîtin, âdetin, âile arasındaki eyyam-ı güzeştenin te'siriyle hemen yekdiğeri muhâlif terbiye görmüş, muhtelif hassa mazhar olmuştur... âdât ve hissiyyât-ı muhtelifeperverde eden bu kitle-i mürekkebeyi bir cevher-i basit hâline kim ifrâğ edecektir? Hiç şübhe yokki bölüğünün, bataryasının müdürü, velisi, mürebbiyesi olan bölük ve batarya kumandanlarıdır.

Bu vazîfe-i mühimmeyi nasıl ifâ edeceğiz?... Neferin ahvâl-i rûhiyesine vukuf ve mütâlaamızı bizzât ifâ etmekle... Bunun için pek şedid bir şu'le-i nazar ister ki

neferin kalbine nufuz etsin. Pek metin bir ahlâk ister ki neferin inzâr-ı teccüsünde teccüs etsin...

Biliriz ki mâdûnlarımız da bizim gibi insandır; ihtisasata, infialata mürekkezdür. Onların gözleri bize matuf olup beyinlerinde if'al ve harekâtımıza dâir mubahase cereyan eder. Meşhur bir muharririn dediği gibi “nefer kumandanlarının mirat-i inikâsıdır.”

(N:3, S:9)

Yüzbaşı Faber, Terbiye-i Ahlâkiye ve Askeriyye nâmındaki eserinde diyor ki:

“Kabalığın safvet, habiyede ta'bîrâtın cezalet, küfrün alamet-i rezaet sûretiyle telâkki edildiği devirde değiliz, medeniyet, amirin nezâketi, zerâfeti, adab-ı muaşeretî ile mâdûnundan temeyyüz etmesini talep etmektedir. Hatırdan çıkarmayalım ki terbiyesiz, müstedit bir kimseye itâat pek müşkül, pek ağırdır.” (Mâba'di var.)

İbrahim Zihni

Mermiyâtın Te'sirâtı

Sahrâ istihkâmatına ait Fransızca bir eserden mütercimdir:

2 numaralı nüshadan mâba'd:

Fransız dânesinin cenbi hazmesi son derecede küçük ve 1200 metreden fazla bir surati hâiz 2000 kadar parçaya hâvî isede bunlar, şekil ve haftaları iktizâ'sı olarak, süratlerini pek çabuk zayi' ettiklerinden nokta-i şikesteden i'tibâren ancak 30 metrelik bir mesâfeye kadar müessirdirler; mahazâ bunlar tesâdüf ettikleri insanlarda öyle müthiş yaralar hâsıl ederler ki koparılacak can güdaz feryat ve figanlar bütün kıt'anın kuvve-i mâneviyesini son derecede sarsar.

Az paralama haklı dâneler hissölünür derecede rüzgâr hâsıl etmezler. Fransız dânesinin rüzgârı 3, 4 metreye kadar vâsıl olur. Her iki mermide de cenbi hazme tar olup muharrikten i'tibâren 20 metreye kadar 5, 6 metreden fazla açılmaz. Alman dânesinin cenbi hazmesini ön ve arkadan ihâta eden mahrutinin reislerindeki zâviyelere muntazıran 90 ve 110 derecedir.

Alman dânesi ziyâde meyilli bir şeve tesâdüf eylediği zamân toprağın içine dalıp hariçte hiçbir te'sir hâsıl etmez. Çok paralama hakkını hâvî olan dâne ise aynı ahvâlde, hatta yeni kazılmış bir toprakta bile, umûmiyetle iki metreden dun bir katrede bir huni açar. Eğer dâneler şevfevkâniye tesâdüf ederlerse şarabneller gibi sekerler.

Umûmiyetle küçük çaplı topların dâneleri açıkdaki insanlara pek yakın olarak paralandıkları zamân te'sir ettiklerinden pek dakik bir endâht isterler. (Maba'di var.)

Topçu Kolağalarından Senâi

Mitralyözlerin Meydân-ı Muhârebede İsti'mâli - Ta'biyesi

Reviev Dölarne Belj'den: 2 numaralı nüshadan maba'd

Mütâlaat-ı Umûmiye

İzan-ı cümle, Mars Lâtor, Borje Meyanis'de ahvâl böyle cereyan etti. Mitralyözler esliha-i hafifenin endâht mesâfelerine kadar sevk edildi. Mars Lator muhârebesinde 38'inci Alman livâsının, Karaniye firkasını mağlubiyeti mitralyözlerin hüsn-i isti'mâl edilmiş olduğuna ve tedkik ve mütâalaya lâyük bir silâh bulunduğuna misâldir. Bu livânın mevcûdu cem'an 95 zâbit ile 4546 silâh endâzeden mürekkeb olan beş taburu da birkaç dakika zarfında 72 zâbit ile 2532 silâh-ı endâz kaybetti.

18 Ağustos'ta Almanların Poen Dujver tepelerine vaki' olan hücûmlarında Fransa 11. kolordusunun (Prusar) cebhesine mâhirâne tertîb edilen mitralyözler hatalı isti'mâl olunmakla beraber meydân muhârebesinin bu nokta

(N:3, S:10)

sına Alman yedinci kolordusunun mükerreren icrâ eylediği hücûmları kemâl-i muvaffakiyyetle defa yardım etmiştir. Froşuviller ile Kavrbah'da mitralyözlerin topçu gibi batarya hâline konularak gerek piyâde ve gerek topçuya karşı kullanılmaları derageb muhârebeden hariç kalmalarını intaç etmiştir. Yoksa başka türlü isti'mâl edilmiş olsa idiler kendilerinden hidemât-ı azîme istihzali me'mul etti.

Senyerbiva'da bu aletlerden birkaç batarya ihtiyât ateşi olarak muhâfaza edilmiş olduğu hâlde Prusyalılar tarafından Fransızların sağ cenâhlarına icrâ edilen hücum-ı kıt'ayı def'â muvaffak olamadıkları cây-ı sev'en gözlersede Almanların her muhârebede en evvel dikkat ettikleri şey diğer hedeflere hücum etmezden evvel topçuları vâsıtasıyla Fransızların mitralyöz ateşlerini söndürmekten ibâret oluyordu.

1870'de Alman askerlerinin haşyeti gerçek ve bu kadar azîm ise acaba şimdi kendi kendine işler mükemmel mitralyözlerin karşısında nasıl olacaktır?

Muharrir-i askeriyyeden bazıları mitralyözlerin adem-i kabulüne bilhâssa Fransa-Almanya seferini misâl olarak göstermekte derler lâkin şunu söylemek lâzımdır ki Fransız mitralyözlerinin sekteleri pek ziyâde, tahrikleri güç, cebhâneleri fena, bozulması kolay, hizmetleri nakıs idi. Ve onlar uzaktan muhârebe için topların yanında kullandıklarından Alman topçusu için avlanması asan-ı berşekar hükmüne girmişti. Tecrübe mitralyözlerin sûret-i isti'mâllerindeki noksanı ile gayrı makuliyeti gösterdiği hâlde kendilerinden istihsâl edilen fevait bu seferdeki adem-i muvaffakiyat esbâb-ı umûmiyesi arasında gaip olup gitmişti. (Mâba'di var.)

İbrahim Zihni

Askerlik

İşte kurûn-ı evvelinde olduğu gibi, kurûn-ı âhirinde de gene hepsini bütün akvâm ve mâlik, bütün ümem ve düvelin şan-ı şerefisin!...

Bugün huzur-ı siyadetlerinde, pîşegâh-ı muzafferiyyelerinde boyun eğerek bir teslimiyet-i takdîmkârâne içinde sefil benliğimizi unuttuğumuz... Büyüklüklerinin zir-i kıdeminde müebbeden sûretine bile razı derin bir iştiyak-ı irtibat duyduğumuz o büyük adamlar, o büyük kahramanlar hepsinin şalper imdadınla beşeriyetin mâfevkal-hayal derecât-ı âliyesine irtika ettiler...

Evet: "Hak, Zât-ı Hak kadar mukaddestir." fakat bu kudsiyet; bütün hürriyet, adâlet, müsavat, uhuvvet gibi nice mukaddesat ile birlikte ancak senin bahşış-i himâyenle canlanır, heba-i sahabinle nâmlanır; senin hevâ-yı ceyyid-i kudretinle teneffüs eder...

Herkes gibi muhîtlерinin müteessir ve esiri iken azîmet-i hâlakdârı, daha genişçe bir ta‘bîr ile kavânin-i tabiiyeti idrâk ve tedkikattaki isabet ve fetanetleri ile muhîtlерine müessir ve hükümrân olan kahramanlar... bülendi-i dehalarını havsala-i teyakkununa sığdıramamak zavallılığı ile beşeriyetin kendilerini insandan büsbütün başka, adeta üluhiyetle münasebettar telâkki etmek mecbûriyyetinde kaldığı o büyük rûhlu insanlar hepsinin kemâlâtına mütehâlikane ve meşfufâne dest-i istimdât uzatmakla;ve bu senin yedd-i münciye-i fazîlet ki yapışmakla şahit-i fevz ve zafer-i der ağış ettiler.

İşte koca Muhammed! (sallallahü aleyhi vessellem) yalnız şarkın değil, bütün cihan-ı insanîyet ve medeniyetin yekdil ve yekzebân olarak kasîde-i havân-ı kemâlât ve fazâili bulunduğu bu kahraman-ı ekmel muhîtinin en ziyâdesini tanıyanı bileni değil değimliydi?...

İnsanlıkça mümtâziyet-i azîmelerini makar ve tebcilkar bulunduğumuz eâzım-ı beşer kullukseveninin müzehheb sahîfelerine, temasil-i

(N:3, S:11)

âliye-i kemâlât-ı fihristin zerin satırlarına en çok kıymet veren dehatdan hangisi gösterilebilir ki kalbi senin şevk-i muhabbetinle mühtez ve zarebân olmamıştır?...

Salahüddinler, Napolyonlar, Moltkeler, Tügevler... İhkâk-ı hakka me‘mu âlem-i siyâsiyyeti en büyük inkılâb tufanlarına gark eden; ve pîşânî-i vesia sıyyetleri ehl-i deha ile tele’lü ede ede beşeriyetle birlikte ömr-i güzâr ma‘budiyyet ve mukaddesiyet olacak bu kahramanlar hep senin ağış-ı feyzinde yetişmemişler midir?

Yakınlara gelem: bugün Asya muvazenesini değıştiren havarık-ı aferin Japon askerliği olduğu gibi, Avrupa muvazenesi de diger-gûn eden “Osmânlı İttihâd ve Terakkî Cemiyeti” lafz-ı müellifine ma‘na olan hamiyetinizin Osmânlı askerliği değil midir?

Vâr-ı evvel, ey şân ve zafer mesleği! Senin mesâye-i feyzindedir ki üç dört sene evvel marifetin cehâletle, bu anda Temmuz onbirde adâletin zulme parlak ve kat‘i galebeleri göründü; nice yaban yerler, nice yetim gönüller hiç umulmadık sûrette

şenlendi ve şenlenecek... Hak ve hakika, ilim ve mârifete sadık ve hâdim oldukça, kalb ve fikirleri (onur) kumandanların buldukları yaşa ve müteâlî ol...

Edirne Mekteb-i Harbiyesi Kitâbet Muallimi

Mülâzım-ı Evvel Vahyi

Havâdis-i Askeriyye

Bulgaristan

Mekâtib-i mülkiyye'de tedrisât-ı askeriyye. Reviev Dölarne Belj mecmûa-i mevkutesine göre Bulgaristan Harbiye Nezâreti tarafından tedrisât-ı askeriyyenin mekâtib-i mülkiyyeye tenmiline âid bir kanûn lâyihası tertîb edilmiştir. Bu lâyiha hemen sub-i raniyenin inzârına vazı' edecektir.

Lâyiha'nın Esası

1- Tedrisât-ı askeriyyenin (nazari ve ameli) hükümet resmî ve husûsi bilcümle mekâtibine teşmili. Yalnız dârü'l-fünûnlar bundan müstesnâdır.

2- Tedrisâta müteallik ta'limâtın ahkâm-ı mer'îl icrâ olmak üzere, tedrisât-ı askeriyye için haftanın muîn bir gününde üç saat tahsisi.

Tedrisât-ı askeriyye üç dereceye taksîm olunacaktır.

1- Mekâtib-i ibtidâiyede: Askerî jimnastik ve oyunları millî, askerî şarkılar terennümü.

2- Mekâtib-i tâliyenin ilk dört sınıfta; mekâtib-i ibtidâiye için tertîb edilen programdaki tedrisât-ı askeriyyeden mâ'de, askerî ta'limleri, yürüyüşler, seyahatler, esliha-i nâriyenin ahvâline dâir konferanslar.

3- Mekâtib-i tâliyenin üç son sınıfında: küçük manevralar hedefe endâht, harîta kıraatı, sahrâ hizmeti, bu husûsta temeyyüz eden şakezdâne nişanlar ve hatta mükâfatlar i'tâsı tasavvur edilmektedir. Mekâtib-i ibtidâiye ile mekâtib-i tilyenin ilk dört sınıfına, tedrisât-ı askeriyye sivil me'mûrlar ve mekâtib-i tâliyenin sınıf-ı âliyesine muvazzaf zâbitân tarafından icrâ edilecek ve bu zâbite muâvin olarak küçük

zâbitân verilecektir. Mekâtib-i mülkiyyede tedrisât-ı askeriyyenin tanzîm ve idâresine muvazzaf ve maârif-i umûmiye nâzırına müşavir olmak üzere ümerâ-yi askeriyyeden bir zât me'mûr olacaktır.

1908 senesi harb bütçesi – Emâretin 1908 senesi bütçesi 1.264.196 frank tezbüdiyle 30.086.000 franka balığ oluyor.

Tezbüd zâbit ve efrâd maâşlarına zamdan inbias etmiştir ki bu da 740.000 franktır. Bu keyfiyet kuvve-i askeriyyenin tezâyüdünden ileri gelmişse de yine kuvve-i askeriyye bütçede muîn olan kuvvetin dünundadır. Bundan mâadâ topçu malzemesi îâşe ilh. husûsat içinde tezâyüd vuku' gelmiştir.

250.000 frank tenakus evvelce mevcûd üç müfettiş erkân-ı harb zâbiti ile livâ-i erkân-ı harb zâbitlerinin bir binbaşı ve bir de birinci yüzbaşidan ibâret iki erkân-ı harb zâbitine tenzilinden neş'et etmiştir.

Bununla beraber her sene ta'lîmler için vuku' gelen tezâyüd oldukça ziyâdedir.

(N:3, S:12)

1908 Bütçesi

Madde	Mahâllî Sarfiyât	1907	1908
1-	Maâşât	14,460,700	15,226,000
2-	Ordunun İâşe ve Elbaşı	9,840,000	9,880,000
3-	Efrâd ve Hayvânât Techîzâtı	200,000	200,000
4-5	Esliha-i Harb ve Cebhânesinin	465,000	262,000
	Ta'mîrât ve Muhâfazası	80,000	90,000
6-	Hidemât-ı Sihhiyye	150,000	150,000
7-	Tedrisât	297,500	285,000
8-	Tersane ve İmâlathânelerin İdâresi	104,000	112,000
9-	Teshîn ve Tenvîr	500,000	600,000
9-	Yatak	228,000	238,000
9-	Husûsât-ı Sâire	337,000	347,200
10-	Bagir Mübâyaası	450,000	450,000
10-	Kışla	300,000	300,000

10-	Nakliyât-ı Askeriyye	50,000	50,000
10-	Masârif-i Râhiye	400,000	400,000
10-	Kabalı	220,000	815,000
10-	Mevâdd-ı Sâire	182,900	190,989
11-	Masârif-i Muhtelife	546,004	760,311
	Yekûn	28,821,804	30,086,000
	Fark	1,264,196	

Almanya

Orduda Çay İstimâli- Çay isti'mâli orduda taammüm ediyor. Birçok alay kışlalarında, bilhâssa hâssada, muntazamân çay tevzî'ne başlanmış ve bu çay bilhâssa mazhar-ı rağbet olmuştur. İmparatorun bid'et-i zâtiyesi olan bu keyfiyet yeni seferiyyede nazar-ı dikkate alınarak kahve gibi çayın dahî uzun yürüyüşlerde seyyâr matbahlar vâsıtasıyla tevzî'ni tavsiye ediyor.

Rusya

Aksâ-yı Şark zâbitânı ve me'mûrîn maâşâtı buldukları dâirelere göre tezyîd edilmiştir.

Âmir dâire-i askeriyesinde 250 ilâ 500 ruble tabur âmirleri için 135 ilâ 360 ruble binbaşından küçük rütbelere için İrkutesk dâire-i askeriyesinde 62 ruble 50 kapık ilâ 250 ruble tabur âmirleri için; mâdûnundaki zâbitâna da 40 ilâ 180 rubledir.

Rusya'da ikinci yüzbaşları bölük kumandanlığına endâht nokta-i nazarından hazırlamak için ikisi Veylena'da ve birisi de Moskova'da olmak üzere üç endâht mektebi açılmıştır.

4. Sayı, 4 Eylül 1908

4 Numara, 7 Şa'bân, Sene 1326, Perşembe, 21 Ağustos, 1324, 1.Sene.

Bir senelik abone bedeli 48 ve altı aylığı 24 kuruş olup hariç için posta ücreti zam olunur.

Müessisleri: İbrahim Zihni, Hüseyin Hüsnü

Hâsılatı sırf gazetenin tekemmül-i intişârına hasr edilecektir.

İdârehâne: Edirne'de Dâire-i Belediye karşısında Şems Matbaasıdır.

Asker arkadaşlarımızın muâvenet-i kalemiyye ve fikriyyelerine her an müftükürüz.

Gönderilecek evrâk matbaa nâmına irsâl edilmelidir.

Perşembe günleri neşr olunur.

Nüshası 40 paradır.

Ulûm ve fînûn-ı askeriyyeden bahis haftalık risâledir.

Pâdişâhım Çok Yaşa

Cülûs-i Hümâyûnları mebde-i rûz-i feyz-i efrûzunda milletiyle askerine gülizâr-ı saâdeti feth ve küşâd ve rûh-ı mülk ve millet olan kanûn-i esâsiyi bahş ve ihsân buyuran ve 32 seneden beri muazzez vatanımızın hevâ-yı ceyyidini vücûd-i hebaset-i âlûdeleriyle ifsâd eden mülaiyenin ecsâd-ı mütefessihlerine hâtime çeken ve bu sûretle milletin kurret-ul uyûnu ve askeriyyenin kumandan-ı a'zamı ve akdesi olduğunu bilfi'1 isbât eyleyen büyük sultan "Abdülhamid Hân-ı Sâni Efendimiz hazretlerinin yevm-i meymenet-i tevaim-i cülûslarının devr-i senevîyesi münasebetiyle sitte-i seniyyelerine nâciz (Ordu) da bütün samîmiyyet-i rûhiyesi, bütün muhabbet-i kalbiyyesiyle tebrîkât-ı rıkkıyyet ayatını arz eyler.

(N:4, S:2)

Japon Piyâde Ta'lîmnâmesi Tercemesi

İkinci Kısım, Muhârebe Bahsi

Almancadan:

(3) numaralı nüshadan mâba'd:

183. Madde: Mâdûnların kuvve-i bedeniyesi tam vaktine saklanmalıdır ki, hâlât-ı mühimmede onları bilâ pervâ isti'mâl etmek ve fevkalâde müzaheme tahammüllerini talep eylemek mümkün olsun.

184. Madde: Teftişlerde mâfevkler, kumandan ile kıt'anın nizâmlarla kavâid-i esâsiyeyi ne raddeye kadar doğru tatbîk ve kıymetlerini takdîr edebildiklerini muâyene etmelidir. Teftişin tarz ve müfettişlerin tenkidi kıt'anın terakkîyesi üzerine mühimm te'sîr icrâ eder.

185. Madde: Sınıf-ı muhtelifeden mürekkebin kıtâatın ta'lîmlerinde veyahut böyle bir farâziye ile yapılan ta'lîmlerde muhtelif pek çok hâller, vaz'iyetler husûle gelir. Aynı her bir vaz'iyet için ta'biyece icâb eden kararları zikretmek ta'lîmnâmenin büsbütün, hududu haricindedir. Çünkü ta'lîmnâme mufassıl bir ta'biye kitâbı olmayıp belki yalnız basit ve piyâde muhârebesi için düstur olan kavâid-i esâsiyeyi şâmindir. Lâkin ta'lîmnâmedeki kavâid-i esâsiyeyi ta'lîm vâsıtasıyla bihak öğrenen bir kıt'a harb zamânında kâffe-i vezâifî ika edebilir. İcabat-ı harbiyenin kâffesine göre yetişen ve muhârebe meydânında ve vakt-i hizada öğrendiğinde tay edecek en ehemmiyetsiz bir şey bile bulmadan bir kıt'a bir esas-ı sahîha istinâd eder ve isti'mâle salih bir ateş olur.

1 – Fasl, Kavâid-i Esâsiye

186. Madde: Sınıf-ı muhtelifenin maksada muvâfık bir sûrette müttehiden icrâ-yı te'sîr etmesi, muhârebede muvaffakiyyeti te'mîn eder.

Lâkin piyâde, meydân muhârebesinde sınıf-ı esâsiye olup netice-i kat'îye onun elindedir. Bundan dolayı sınıf-ı sâirenin muâvenete mazhar olmadığı hâlâtta bile yalnız başına sarsılmaksızın muhârebeyi icrâ ve itmam edebilmelidir.

187. Madde: Piyâde muhârebesi husûsi bir tabiat-ı muannidâneye hâiz olup büyük fedâkârlık ister. Benaberin kuva-yı bedeniye ve fikriyenin sarsılmaz, sürekli tahmili piyâdelerin birinci ve en mühimm vecaibindendir. Muhârebenin tâkâtsiz te'sîrât-ı mâneviyesi, netice-i kat'îye bıçakağzı üstünde hâl-i muvazenette durur gibi iki tarafa siyyanen mütemayil olduğu zamân hâsseten istinâd eder. Eğer bu hâlde muhârebeye temkin ve besaletle devam edilir ve aynı veya daha müşkil bir hâl-i

zücretde bulunan düşman mukavemetden feragate mecbûr edilirse parlak bir fâide istihsâl edilmiş olur.

188. Madde: Piyâdenin vesâit-i muhârebesi, ateş ve süngü muhârebeleridir. Netice-i kat'îyye zamânında son muvaffakiyyet olarak süngü muhârebesinden sarf-ı nazar edilmese bile yine muhârebe devrinin kısm-ı a'zamı ateş muhârebesi ile geçer. Ateşin te'sîrini fevkalâde tezyîd için en münâsib vâsıta dağınık nizâmıdır. Yanaşık nizâm telefâtı tezyîd eder. Tüfengin hüsn-i isti'mâline de gayri müsâiddir. Benaberin ateş için bir nizâmı isti'mâl etmek arzu olursa idi muvaffakiyyet mahdûd olurdu. (Mâba'di var.)

Erkân-ı Harbiye Binbaşlarından

Mahmut Kâmil

Muhârebede Piyâde ve Topçu

Review Enternasyonel'den! 2 numaralı nüshadan mâba'd:

Tûl-i müddet ileri harekette keyfiyet başkadır. Dar kollara karşı hazme-i mermiyât dağıtılmamış olmasına ve kısa atımların sağa ve sola düşenlerden tefrîki müşkil bulunmasına nazaran bu nizâma aklen bir cihet-i tercih verilir ise de

(N:4, S:3)

yol kolunda olan bir taburun amîki ziyâde olduğundan küçük küçük parçalara ayrılarak hareket etmesi münâsibtir. Şu tertip serîan sağa ve sola bölük teşkîliyle yapılabilir. "3000" metreden yukarı mesâfelerde bölüklerin kademe nizâmında mı yoksa bir hat üzerinde mi olduklarını seçmek için pek ziyâde alışkın bir göz lâzımdır.

Hedeflerin teaddidi, onları ta'rîfte topçuya müşkilât ika eyler. Dar kollar topçunun tanzîm-i endâhtını tas'ip ve zayiâtı taklil eder. Aralıklar önünde paralanan bir şarapnel hiçbir te'siri hâiz olamaz.

Ve hatt-ı istikamete güzel tevcîh edilmiş bir şarapnel bir hatta yapmış olduğu te'siri hâsil edemez. Bu bâbdaki endâht tecrübeleri o kadar şâyân-ı ehemmiyyet netayıç verememiştir. Bir şarapnel kurşunu sun'î hedeflerin imâl olunduğu iki tahtayı delip geçmekte ise de birbiri arkasında bulunan iki kişiyi delip geçemez. Kol nizâmında,

kolluk ilerisindeki efrâd geridekilere kalkan olur. Takımları kolluk sağ ve soluna yerleştirmekle de zayiât taklil edilebilir.

Rus – Japon seferi yol kolunda bir ileri hareketinde pek fâideli misâlini göstermiştir. 12 Teşrîn-i evvel 1904”de vuku‘ gelen (Tu Min Ling) muhârebesinde Rus topçusu bir Japon bataryasını iskat etmiş idi. Lâkin bu batarya mestûr bi bir mevzi‘de bulunduğundan 35. alaya mensup bir taburu açık bir ovada yol kolunda görür görmez serî bir endâht açar. Rus topçusu tarafından tebdîl-i hedefe icbâr edilmezden evvel dört sıra serî endâht yayılımıyla “800” kişi mevcûdta olan bu taburdan “80” kişiyi muhârebeden hariç kılar. Tabur yol kolunda kalır. Bu nizâmın tekrar endâhtına başlayan bir topçunun ateşi altında ilerlemeye tahsis edildiği anlaşılıyor isede mezkûr nizâm ilerleyen piyâdeye karşı tevcîh edilen sistematik bir endâht altında kifâyet etmez.

Düşman endâhtını yalnız bir kol üzerine tek topla tanzîm etmekte ise bu kol yere yatar. Diğer kollar bundan bilistifâde ileri yürüyüşlerinde istical ederler.

Fransızlar tanzîm endâhtını bölük yayılımıyla icrâ ettikleri zamân ateşi dökülecek hedefin he‘yet-i mecmûasına taksîm etmektedirler. Husûsiyle mestûr bir mevzi‘den endâht ettikleri hâlde – ki tercih ettikleri endâht budur – ateşi yalnız bir kol üzerine tevcîh etmezler. Böyle bir hâlde büyük aralıklı dar kollar kat‘îyyen fâidelidir. (Mâba‘di var.)

İbrahim Zihni

Batarya Kumandanı ve Evsâfi

(3) numaralı nüshadan mâba‘d:

İnsan keder ve teesürünü dâimâ bir kalbin sîne-i teselliyetine dökmek ister. En büyük bir acı, en telehkam bir te’sir bir kalb-i refkin hissiyyâtı müşterekesiyle kesb-i sükûnet eder. Nefer; te’siratını gömecek bir valide kalbinden, bir hiss-i müştirikeden mahrûmdur; fakat her derdine devapezid olacak, her müşkülünü hâl edecek bir yüzbaşısı vardır. İşte yüzbaşı bilhâssa acemî efrâdın ma‘rûz kalacakları bu gibi avârizât-ı tabiiyeyi nazar-ı mütâlaaya alarak şehbal-i şefkatini bölüğü üzerine açmak; efrâdı sık sık nazar-ı tedkik ve teftişden geçirerek sıkılmamaları, müteessir

olmamaları için icrâ-yı nash-i pend pederânedede bulunmak, tebeddül-i iklîm ve hevâ ve tarzı küzaraş hayâtta tevellüdü tâbi‘ olan rahatsızlığa karşı sıhhatlerine dikkat etmek ailelerine mütehâllik mübâhisat-ı sinnasiye ile onların tatbib hatırına te’essürlerini

(N:4, S:4)

unuturmaya çalışmak batarya kumandanının hâiz olması lâzım gelen şefkat haslet-i cümlesinin iktizâ’sıdır.

Basit ve temhid olunan şu havâss-ı umûmiyeden başka batarya kumandanının havâs-ı husûsiye-i âtiyetide cem etmiş olması ehem ve elzendir.

İstidat-ı fitriyye. İktidar-ı zâti. Vüsa‘t-i fikriyye. Kuvve-i hafıza. Bid‘at-ı zâtiye. İsbâbet-i nazar. Sür‘at-i karar. Sa‘y ve gayret. Sabır ve sebât. Cehd ve ikdâm. Te’sir-i nüfûz. Meşakka tahammül. Ve ilh âhire...

Filhakika her bir meslekteki liyakad iktidâr-ı zâti ile beraber istidât-ı fitriyye de tabidir. İktidar kesb-i kemâlât ile artar; bahşende-i tabiiyet olan istidât-ı fitriyye vücûd derecesinde ancak kesb-i kemâl nezâket eder. Fikir ne kadar vasi‘ olursa ihâta o kadar çok olur. Batarya kumandanına o kadar ihâtalı vezâif terettüb eder ki bunları ancak vüs‘at-i fikriyye sayesinde icrâ edebilir.

Gördüğünü, okuduğunu unutmamak, ma‘lûmât-ı muktatıfesi lüzûmunda tatbîk edebilmek oldukça metin bir kuvve-i hafıza ile mümkün olabilir.

İsbâbet-i nazarın bir batarya kumandanına olan lüzûmunu hiçbir kelime tasvir edemez. Maiyyet-i halkının küçük büyük her bir hareketini görmek sun‘i ve tabii olan hataları lemha-ı bizarda anlayabilmek, bölüğü üzerinde müesser bir nüfûz-i nazar hâsıl edebilmek ancak isabet-i nazar hassasıyla kâbil olabilir.

Bid‘et-i zâtiye ile sürat-i karar öyle iki hassa-i mümeyyize-i mübecceledir ki zinet-i ar‘i kemâl oldukları vücûda pek az tesâdüf olunur.

Vakt-i hazarın ahvâl-i müşkile-i istinaiyesinde, seferin edvâr-ı müdhîşe-i tabiiyesinde, top tüfeng tarrâkaları karşısında, mermi sağanakları altında sükûnet-i fikriyye, i‘tidâl-i demin muhâfazasıyla bataryanın sevk ve idâresi, kumanda ve

emirlerin i'tâsı cesaretle beraber bid'et-i zâtiye ve sûrat-i kararın vücûdunu istilzâm eder. (Mâba'di var.)

Hakkı

Bulgar Ta'limnâmesi Tercemesi

323 senesi ordumuzun ta'lim ve terbiyesini teftişe me'mûr buyurulan yâverân-ı hazreti şehriyâriden Ferik Cevat Paşa hazretlerinin zâbitâna tadrîs olunmak üzere ordumuza hediye ettikleri 1905 senesinde kabul olunan Bulgar Ta'limnâmesinin bazı aksâm-ı mühimmesinin tercemesini silâh arkadaşlarıma arz eylemekle kesb-i fahr eylerim.

Üçüncü Numûne Taburu Muallim Muâvini

Mümtâz Yüzbaşı Süleyman

Emâretin 1905 Senesinde Kabul Olunan Piyâde Ta'limnâmesinin Bazı Aksâm-ı Mühimmesinin Tercemesi, Piyâdenin Ta'lim ve Harekâtı

(3) Numaralı nüshadan mâba'd:

Kasatura

Bu bahiste kasatura takmak ve kasaturayı çıkarmak usûl ve sûret-i hareketinden bahsettikten sonra kasatura ile muhârebenin sûret-i icrâsına nakl-i kelam ile onu da ber vech-i âtî ta'rîf ve tavsiye ediyor.

Kasatura ile muhârebeden maksad; efrâdı kasatura ile sûret-i mâhirânede hareket-i ta'lim etmek ve nefisine i'timâdı öğretmek ve çevikliğe alıştırmak ve en gayri müsâid zamânda bile düşmanla nefis nefise uğraşmayı öğrenmektir.

(N:4, S:5)

Bu maksadla efrâd husûsat-ı âtiyeyi bilmek lâzımdır:

(Elif) Kasatura takılmış tüfengi kuvvet ve metânetle tutarak çeviklikle isti'mâl etmek.

(Be) Muîn hedeflere sûrat ve şiddetle darbe urmak.

(Ha) Kasatura ile muhârebe hâlinde düşmanın üzerine kemâl-i şiddet ve süratle sebât ederek kasaturayı tamamıyla düşmana daldırmak ve ba‘de süratle geriye çekmek.

(Dal) Düşmana muhtelif istikametlerde darbeler tevcîh etmek ve kendine tevcîh olunan düşman kasaturası darbelerine kemâl-i süratle def etmek.

Ba‘de kasatura ile icrâ edilecek darbelere ait olarak tahrîfât-ı muhtasara dermeyân etmiştir.

Muhârebede Avcı

Muhârebede hüsnü sûretle ve kemâl derece metânetle icrâ-yı harekete alıştırmış avcı muhârebeyi şiddetle ve müessir sûrette icrâ eder. Ve bu da kumandanın her tertîbâtı vaktiyle ahz ve kararı zamânında itâsına itâ-yı fevâid eyler.

Avcılar silâhlarını rahat vaz‘iyyetinde taşır, tûfengi birleştirmek ve kendini gizlemek için arâzînin arz edeceği her güne sûtrelere istifâde eder. Düşmana ateş edebileceği bir mevki‘de tevakkuf eder.

Avcı için en iyi mahâll iyi ve bilâ müşkilât icrâ-yı ateşe ve vücûduyla tûfengini düşmandan setre müsâid olan yerdir.

Avcı yere yatarak ateş ettiği zamân diz çökerek ateş ettiği zamândan ve aynıyla diz çökerek ateş ettiği zamân da ayakta ateş ettiği zamândan daha az nazara ma‘rûz bulunur. Maamâfih yatarken ateşe nispetle diz çökerek daha iyi ve diğer vaz‘iyyetlere nispetle ayakta daha serî ateş icrâ edebilir. mevazı‘

Yan yana yatan avcılar yekdiğerine muâvenette bulunurlar. Herhangi bir avcı sıradan hariç ona en yakın olan nefër-i merkumun fişenglerini alır ve muhârebeye devam eder.

Harekât-ı taarruziyyede avcı hiza muhâfazasıyla mükellef olmayarak mahfuz mahâllerden ilerlemeğe ve maamâfih istikamet-i asliyyeyi kaybetmekle beraber arkadaşlarını rahatsız etmemeye çalışıyor. Mestûr mahâll yoksa en aksar ve münâsib tarîk kumandanın irâe eylediği istikamettir.

Bir defa ileri emrini alan avcı düşmanın ateşi ne kadar şedid ve mühlik olursa olsun ikinci bir emir almadan kat'îyyen tevekkuf etmez. Geride kalmak alçaklıktır. Bundan başka tehlike irâe olunan noktaya varmakla azalır.

Harb-i tedafüide avcılar mutaarrızını ateşleri ile tevkif edeceklerinden emin olarak düşmanı bilâ endişe bekler.

Avcı ateşin inzibâtına kemâl-i ehemmiyyetle muhâfazaya say eder: Kumandanın emri üzerine der-akab ateşi kesmek nişangâhı emir olunduğu vecihle sahîh tanzîm etmek, iyi nişan alıp nişan alıp ateş etmeye müsâid vaz'îyyeti almak inzibât ateş husûsunda dikkat olunacak mevâddı-ı mühimmedendir.

Doğru ve rahat nişan almak için ateş dâimâ yerden icrâ olunur. Yalnız süratle imlâ sûretiyle ateş tasri' edilir.

Avcı dâimâ kendi tüfengden emin olmalı ve tüfenge i'timâd etmelidir. Kumandanların emrine tevfik-i hareket eyleyen avcı dâimâ düşmanı telefât-ı küllîyeye uğratar, ateşini zayıflatır. Ve muhârebe havfını izâle eder.

Avcı, yalnız hareket ettiği vakit, kumandanın emrini telâkki etmediği zamân ve yahut arkadaşlarından öğrenemediği vakit hedef ve nişangâhı bizzât ta'yîn eder. Avcı fişengini son derece idâre ile sarf eder. Ve önündeki hedefin gayb olduğundan derhâl ateşi keser.

Kasatura darbesi, düşmanı sûret-i kat'îyye mevzi'den tard etmeğe imkân verir. İşbu darbenin netice-i müstahselesi efrâdın kahramanlıkları derecesi ile ta'yîn eder.

Hatta daha bidâyet-i harbde her nefer düşmanı kasatura

(N:4, S:6)

ile hücumu kemâl-i şiddetle arzu etmelidir. Zîrâ düşmanın arzusunu kesrecek ve muzafferîyyeti te'mîn edecek en kati' vesâit kasatura hücumudur.

Dağınık nizâmda kumandanların kıt'aları üzerinde hüküm ve nüfuzları pek ziyâde kesb-i zaif edeceğinden efrâd kumandaya pek ziyâde dikkat etmeye veya verilen

emri yanındaki arkadaşlarından öğrenmeye çalışmakla bu mahzuru ta'dîle çalışmalıdır.

Muhârebede, kıt'ası kumandanının taht-ı nufuzundan muvakkaten ayrılmış olan efrâd en yakın olan gurup kumandanının tahtı emrine dâhil olur.

Kâffe-i zâbitân sıradan hariç kalsa bile yine miktâr-ı kâfi küçük zâbit kalır. Ve usta nefer bulunur ki bunlar kumandayı deruhde ederek hareket-i lâzimeyi emir ve kumanda edebilirler.

Kumandanını veya arkadaşlarını terk eden veya geride kalan her sağlam nefer korkaklık ve alçalık etmiş olur. (Mâba'di gelecek nüshaya.)

Ordu

“Millet” ve “Neyyir-i Hakikat” rüfeka-yı muhteremesinin hakkında tenezzülen ve teşvikan ibrâz buyurdıkları âsâr-ı teveccühât-kârî ve taltîfât-ı terakkîyâtsaziye mingayrihad teşekkür eder ve umûm asker kardaşlarına meverane îfâ-yı hizmet-i emniyesiyle saha-i şarkiye atıldığından rüfeka-yı kiramından iktibasat-ı fevâid ile tezyin-i sahaife müsaade buyurulmasını istirhâm eyler.

Mitralyözlerin Meydân-ı Muhârebede İstimâli - Ta'biyesi

Reviev Dölarne Belj'den: 3 numaralı nüshadan mâba'd

Mütâlaat-ı Umûmiye

Bu aletlere karşı gösterilen meyil ve teveccühe şiddetli bir aks-ül amele münkalib olup ferd-i muhabbet yerine büsbütün nefrete kaîm oldu. Onlar Fransada sahrâ topları idadından çıkarılarak istikamatın ve bilhâssa hendeklerin yandan müdâfaalarına tahsis edildi.

1898 senesi ispanya ile Amerika arasında vuku' bulan harbde mitralyözlerin meydân-ı muhârebede isti'mâlleri hakkında eskiden mevcûd olan efkâr tekrar zuhûr etti. (Sandiago) (Dukuba) da Amerikalı mülâzım (Parker)ın (Gatliğ) mitralyözleri

istihsâl eylediği netayıcı mühimme ta'biyece bir devr-i teceddüdün karîb-i zuhûr olduğunu gösteriyordu.

Âhiren, ıslah ve ikmâl edilen kendi kendine işler mitralyözler Rus – Japon harbinde mevki'-i tecrübeye vaz' edilerek, gerek Ruslar, gerek Japonlar tarafından vasi' bir mikyasa kemâl-i muvaffakiyyetle isti'mâl olunmuşlardır. (Mukden) muhârebesinde Japonlar'da 200 Ruslar'da 88 mitralyöz mevcûd idi. Şunu söyleyelim ki te'sirat-ı hademeleri, ekser ahvelde, saika asa ve kat'î olan Mançuri mitralyözleri mukaddema kullanılmış olan mitralyözlerden büsbütün başkadır.

Sırf makine nokta-i nazarından diyebiliriz ki 1870, 1877, 1898 mitralyözleriyle şimdiki mitralyöz arasındaki fark hemen zamânımızda formasyon kundak üzerinde kalkanlı serî ateşli topuyla ağızdan yahut kuyruktan dolar. Ağır ateşli toplar beynindeki fark derecesinde aşikârdır.

Bugün her tarafta tasdik ve kabul edilmiştir ki mitralyözler tedafii harblerde, bilhâssa muhasara muhârebelerinde

(N:4, S:7)

hendek ve gediklerle sahil müdâfaalarında ve yakın mesâfelerde deniz muhârebelerinde hidemât-ı azîme îfâ etmek kabiliyyetine hâizdir. Onların meydân-ı muhârebede alel husûs taarruz-ı harbde isti'mâlleri mehafil-i askeriyede heyecân-ı efkâra bais olduğu. 1.870 tecrübe-i meşumuna rağmen, mitralyözlerin meydân-ı muhârebeden istisnası fikrini beslemek şüphesiz hata olurdu. Mitralyözlere eskiden atfedilen mehazir mundak' oldu. Onlar esliha-i hâzıra meyanında şâyân-ı ehemmiyyet bir mevki' ihrâz etmiştir. Daha da tekemmüle kabiliyyetleri vardır. Bu silâhları imâl edenler layenkati ıslahlarına savaşıyorlar. Hatta en son modeller vücûh-ı ıslahatdan sâdelikle beraber birkaç sene evvel imâl edilen mitralyözlere nazaran tahminen 1 ilâ 3 nisbetinde tenakuz-ı sıklıete mazhar olmuşlardır.

Muhârebenin her türlü ahvâlinde piyâde ateşinin kudretini tezyîd, piyâdenin ileri hareketini teshil etmek ve avdet-i taarruzayaya karşı durmak luzumu şu kıymetdâr silâhların hâli hazır eslihası meyanına idhâlini ve piyâdeye terfikini intâç etmiştir.

Bir muhârebenin saha-i cereyanında icrâ edilen müteaddit hücum-ı cüz'iyelerle hücum-ı kat'îyyenin edvâr-ı muhtelifesinde mitralyözler ateşin zâhir kavîyy-ül te'sirini teşkîl etmektedir.

Elhâletel hazâ her yerde bu aletlerle uğraşılmaktadır. Bunlar hakkında şimdiye kadar perverde olunan efkâra kâmilten zıt bir fikir hüküm ferma olmaktadır.

Mançurya muhârebe-i hunrizanesinden biri bu mesâile pek büyük bir ehemmiyyet kesb edip dikkatli bir tedkika ceseyandır. Ruslar adem-i muvaffakiyyetlerini kısmen düşmanlarına nisbetle pek az mitralyözleri mevcûd olduğuna hüküm etmektedirler. Binâenaleyh tatmış oldukları acı tecrübenin akabinde mitralyözlerini bir o kadar daha tezyîd ve yeni mitralyöz ta'lîmnâmesi tanzîm ve tertîb etmişlerdir.

Fransa müstemlekesine me'mûr kumandan (Kerın) diyor ki "mitralyözlerin muhakkak olan fevâidine nazaran bunları esliha-i mevcûdasına ilâve etmeyen bir hükümet ehemmiyyetli bir kuvvetten mahrûm ve aletlere mâlik olan bir düşman karşısında kat'îyyen mâdûn kalacağı anlaşılmaktadır. Binâenaleyh angarib mitralyözlerin de topçular gibi orduların techîzât-ı asliyyesi meyanına dâhil olacağı me'muldur."

Alman muharrirîn-i askeriyyesinden Fon (Zeplin) (Uberal) mecmûa-i askeriyyesine yazdığı bir makalede diyor ki: "mitralyözler ordular içine yeni gelen bir şeydir. Fakat biraz evvel meydân-ı muhârebede ettiği hidemâta mükâfaten çarçabuk bir hakk-ı tezkâr iktisâb ve silâh-ı sâire meyanında bir mevki'-i mümtâz ihrâz etti."

İsviçre'nin, bu küçük hükümetin, askerini teslih kudret-i tedafiyyesini tertîb ve techîzât-ı askeriyyesini ıslah etmek maksadıyla fenn-i eslihada husûle gelen terakkîyâtan istifâdeye vaki' olan himmet ve gayreti sezavar-ı dikkattir. Mitralyözleri eslihası meyanına idhâl eden en evvel İsviçre olmuştur. 15 seneden beri kal'a topçularını ve 1898 târihinden beri süvârisini techize başlamıştır.

Fransa meclis-i meb'ûsânında 1906 senesi harbiye bütçesini tanzîme me'mûr olan meb'ûs mösyö Kalöz'ün raporunda son Mançurya seferinde Japonların Hoçkis mitralyözlerini isti'mâl ve onlardan şâyân-ı dikkat netaici istihsâl eyledikleri sûret-i resmîyede etyan edilmiştir.

Evvelce bu silâhın kabulüne muhâlif olan Fransa Elp avcılarıyla beş seneden beri yapmakta olduğu tecârib umûmiyetle hüsn-i neticeye iktiran eylediğinden hükümet 200 mitralyöz sipariş etmiştir ve şark hududundaki avcı taburlarıyla mevcûd süvâri fırkalarının kâmilen Hoçkis mitralyözleriyle techîzâtı tahtı kararı alınmıştır. Mitralyöz imâli için 1907 senesi harbiye bütçesine 2,5 milyon frank ilâve edilmiştir. Hatta bu meblağın, binlerle mitralyöz

(N:4, S:8)

mübâyaasına kâfi, altı milyon frank'a iblağ edileceği söylenmektedir.

Almanya'da yevmi neşrolunan cerâid-i askeriyyede, mevcûd mitralyözlerin tezyîd mikdârı muvzu-ı bahis olmaktadır. Cem'an 96 mitralyöze mâlik olan mevcûd altı taburun mikdârı tezyîd olunmak üzeredir. Hassa Ordusu'na mensup olan dört alayın her birine bir mitralyöz taburu ilhâk edilmektedir.

Rus Ordusu'nda 1170 mitralyöz mevcûddur. Her süvâri ve piyâde alayı dört adet mitralyöze mâliktir.

İspanya Hükümeti âhiren 20 mitralyöz sipariş etmiştir.

Japonya'da her piyâde taburuyla süvâri alayına dört adet mitralyöz verilmesi teklifi dermiyân edilmektedir. Bu sûretle Japon erkân-ı harbiyesi mitralyözlerin mikdârını 1500 iblağ etmiş olacaktır.

İngiltere'de, her piyâde taburu hafif bargirle cer olunur. İki mitralyözden mürekkebe bir takıma mâliktir. Her atlı piyâde taburunda da semerle mücehhez dört bargirle, iki mitralyöz mevcûddur. Her süvâri alayına da semerle mücehhez dörder bargirli birer mitralyöz ilhâk edilmiştir. Piyâde mitralyözlerinde cem'an 31.500 atlı piyâde taburlarıyla süvâri mitralyözlerinde 39.500 fişeng mevcûddur. İlk ihtiyât cebhânesi (birinci kademeler) piyâde için 11.500, atlı piyâdelerle süvâri için 19.500 adet fişengten ibârettir.

Devlet-i Âliye-i Osmânîye yakında 133 adet mitralyöze mâlik olacaktır ki, bunlarda onüçü el hâlet-i hazâ mevcûddur. Bu 133 mitralyözün İngiliz fabrikaları ma'mûlâtından olarak 70 adedi Hoçkisi, 50 adedi maksim usûlünde olacaktır.

Norveç’de her piyâde livâsıyla her Dragon alayında dörder adet mitralyözden mürekkebi bir grup mevcûddur.

Almanlar Afrika-yı garbîye dört adet mitralyöz grubu göndermişlerdir.

Fas seferinde Fransızlar istikşaafat-ı taarruziyyede mitralyözlerden fevâid-i azîme görmüşlerdir. (Mâba’di var.)

İbrahim Zihni

Harbiyeler

(Tanin)in Pazar günkü nüshasında Mekteb-i Mülkiye hakkında vâkıfâne ve ihtiyac-ı memleketi bihak teemmül ederek yazılmış bir makale görüldü. Bunu okuduktan sonra harbiye mekteplerini düşünmemek hiç mümkün olamadı. Bu mekteplerin vezâifî, tesislerindeki maksad düşünülecek olursa selâmet-i vatanın buradan çıkacak gençlerin elinde olduğunu herkes teslim eder. Şu son zamânlarda bu mektepler bir iki piyâdenin elinde bazice-i hevesat olmuş ve şunun bunun gayrı meşru emellerine, iltimaslarına, suisti’ mâlatına bir zemîn-i tatbîk teşkîl etmiş idi. Vatanı müdâfaaya, selâmet-i memleketi te’ mîne muktedir, faal ve ma’lûmatlı zâbit yetiştirileceği yerde gaye-i emel; üç sene nihâyetinde, vatanın muhtelif köşelerinden koşarak veya sürüklenerek gelmiş muhtelif tabiat ve kabiliyyette gençlerin kollarına birer sırma şerit dikmekten ibâret zan olunur idi. Bir iki nâmuskar ve vazîfe-şinâs muallim ve mürebbi istisna edilirse hemen me’ mûrîn-i sâire talebede tahsil için heves uyandırmayı takdîr etmez. Belki de kıprar, talebeden tahsilden ziyâde sadakat? talep olunur idi. Muktedir ve nâmuskâr bir zâbit olma emelleri şâkirdânın ekserisinde tesis etmemiş, herkes sınıf geçmek ve nişan dikmek maksadından başka bir şey gözetmiyor idi. Hatta bu efkârımıza, ilân-ı harbden sonra bazı harbiye mekteplerinde vukuunu işitiğimiz esef-i engiz hâdisat bir delil teşkîl edebilir:

(N:4, S:9)

Müsâvât. Bilâ-istisna herkesin sınıf geçmesinde aranmış... Adâlet, imtihânların müsamahakârane icrâsını talebe sevk etmiş... Hürriyet, vazîfesini nâmuskârane ifâ etmek isteyen bir iki muhterem muallimin aleni ve hâfi tehdidine vesile olmuş.. Muallimler de evvelce yukarının istibdâdı altında ezilirken bu defa maiyyetinin

istibdâdına zebun olarak müsamahakârane davranmışlar.. Şu, buhran esnâsında isti'fâ' ederek hakikati anlamadan lakırdı söyleyenlere bir vesile-i tezyif ihzâr etmemek için vazîfelerini îfâ edememişler...

Bu, zâhiren, işçilerin tezyîd-i ücret için yaptıkları bir (grev) dir; fakat hakikatte aralarında büyük, pek büyük bir fark vardır: işçiler sa'ylerine mukabil verilen ücretin tezyîdini talep ederler... Şâkirdan ise çalışmadıkları, liyakat göstermedikleri hâlde terfi-i sınıf talep etmiş... Hürriyet; kavânin-i askeriyeyi ihlâlde, terbiye ve şeref-i askeriyeye asla çespân olmayan harekâta tasaddide aranılmış... Netice: gayrı meşru ve kanûnla gayri kâbil-i telif mütalebat için şâkirdân kendisinde bir hak görmüş... Bunlar o kadar velvele-engiz olmuş ki, bizim bile kulaklarımıza varabildi; İnşallah şâyiat doğru değildir; doğru olsa bile sene-i tadrîsiyeyi haylazlıkla geçirerek kendini isbât-ı liyâkatten âciz gören bir iki kişinin tercemân-ı efkârı olsa gerekdir; fakat şu hâlden istihrac olunan netice; talebenin umur-ı tadrîsiye ve terbiyesinin maksad-ı esasî olan selâmet-i vatan fikrine muvâfık olmamalıdır.. Buda idâre-i saikannın bir netice-i tabiiyesidir. Bundan dolayı terettüb etmesi lâzım gelen mesuliyet yine o idâreye ve o idârenin pâyidar olmasına hizmet edenlere râcidir.

Harbiye mektepleri, müdâfaa-i vatan için bunca fedâkârlıklarla beslenen ordulara dâimî me'mûr yetiştirdiği için pek ziyâde nazar-ı ehemmiyete alınmaya lâyıktır. Ordudan hayırlı iş beklemek için ancak gerek bedenen ve gerek ilmen bütün kuvvet-i manasıyla muktedir zâbitân yetiştirmek lâzımdır.

Ümitler istikbâle mun'atîf olmalı; ve neticeyi orada taharrî etmelidir. İstikbâlin kumandanları ise Harbiyelerin bugünkü talebesidir. Şimdiye kadar orduda bulunan zâbitânın bir kısmı iktidârsız bile olsa emektar olduklarından şâyân-ı hürmettirler; fakat bundan sonra iktidârsız zâbitân yetiştirmek vatana hiyanettir. Kendilerinde böyle bir hak görmek; liyakatları, ehliyetleri olmadığı hâlde bu mevki'-i mümtâze nâil olmak istemek ve buna vâsita olmak bilerek veya bilmeyerek hiyanet etmektir.

Programlar çok ıslahata muhtaçtır. Liselerde, idâdi mekteplerinde okunması muvâfık olan dersler oralara atılmalı; harbiye sınıfları sırf askerî dersler için mahâll-i tadrîsi olmalı; tatbîkâta ehemmiyet vermeli; kıt'atın tarz-ı ta'lîm ve terbiyesine muvaffak

olmak üzere harbiyeleri de birer kıt'a-i askeriyye gibi tensik ve ta'lîm etmelidir; edvâr-ı ta'lîme programları harbiyelerde de tatbîk olunmalı.

Artık ordular da, kendilerine zâbit yetiştirecek olan harbiyelere dest-i muareneti uzatmalı; kıtaât ile arada sırada mezc edip talebeye bir kıt'aya kumanda etmek fırsatını vermeli. Daha mektebde iken muvazzaf kıtaât içinde onbaşı, çavuş, mülâzım... ilh vazîfesini gördürerek ameliyâta, manevralara iştirâk ettirilmeli. Tedrîsât şu yolda ıslâh ve ikmâl olunduktan sonra zâbit olacak kadar dirâyet ve ma'lûmât ve ahlâk-ı hasene sahibi olduğunu isbat edeneyen şakirdânı bu

(N:4, S:10)

şereften mahrûm etmek, iyice temyiz ve takdîr ederek çalışanla çalışmayanı tefrîk etmek ve şu sûretle orduya bihak muktedir ve nâmuskar zâbit göndermek hey'et-i muallime ve mümeyyizenin vezâif-i asliyesindedir. Bu hey'et (jüri) ye, bir hüküm hey'etine benzer; bu esnâda şahsa merhamet edelim denirken vatan için cinâyet işlendiğini unutmamalıdır.

Mermiyâtın Te'sîrâtı

Sahrâ istihkâmatına ait Fransızca bir eserden mütercemdir:

2 numaralı nüshadan ba'd:

Çok barut haklı dâneler derinlerine nüfûz edebilecekleri toprak siperlerde az çok te'sîr hâsıl ederlerse de kâmilen tahrip gayet sıhhatle tanzîm edilmiş bir endâhtla nisbeten ziyâde mermi sarfını îcâb eder. Bu siperlerin arkasına sığınan müdafîin az te'sîr görürler. Hazmelerin eşgali iktizâ'sı olarak, yalnız ateş hattında paralanmış mermiler ciddi bir te'sîr hâsıl ederler. Hâlbuki endâht ne kadar sahîh tanzîm olunursa olunsun mermiyâtın burada paralanması büsbütün tesâdüfe bağlı bir keyfiyettir. Bahçe ve havlı duvarları gibi ihâta duvarlarına karşı endâht da bunlardan kopan parçalar 20 metreye kadar korkuludur. Mâniin tahrîbi için 1.500 gram paralayıcı maddeyi hâvî mermiyâttan bir metreye vasatî olarak birçok merminin isabeti lâzımdır.

Tahrip dâneleri yangın te'sîrine mâlik değildir.

Büyük topların ihtirâklı şarapnelleri açıktaki insanlara karşı büyük bir te'sîre mâliktir. Uzun topların te'sîri, hatta amîki nispeten az bulunan (takrîben 40 metre) hedeflere karşı bile 6.500 metreye kadar uzayabilir. Kısa toplarla aynı mermileri, çapı ne olursa olsun 4.500 metreden uzağa atmak îcâb eder.

Müdafiin kendisini iyice gizlediği zamân (sipere dayanarak) ihtirâklı şarapnellerin te'sîri, hatta mukavves endâht icrâ edilse bile, pek azdır. Kalın tahtalardan veya on:onbeş santimetre sahnında bir toprak tabakasıyla örtülmüş çitten ibâret bir sakf altında mahfuz bulunduğu zamân te'sîr tamamen mefkud olup misket ve mermi parçalarının kısm-ı a'zamı tevkif edilir.

Mevani ve müdâfaat-ı fer'iyyeye karşı müsâdemeli şarapnelin te'sîri aynı çaptaki tahrip dânesinin te'sîrinden pek aşağıdır.

Tahrip dâneleri meliniyet pamuk barutu, ilh. gibi mevâddı ziyâde mikdârda hâvî olabilir. Ezcümle 12 santimetrelik dânelerde dört, 15 santimetreliklerde 12, 22 santimetreliklerde 36 kilogram paralayıcı madde vardır. Bunlar kazılmamış arâzide katreleri mütenâzıran 2.5, 3.5, 4.5 ve irtifâ'ları 1, 1.1, 1.4, metre olmak üzere huniler açarlar ki bunların hücûmları da mütenâzıran takrîben 2.5, 6, 13 metre muka'abidir. Eğer toprak yeni kazılmış ise te'sîrât bunun üç misli olur. (Mâba'di var.)

Topçu Kolağalarından Senâi

Ta'biye ve Seferiyye Tatbîkâtı

Mâba'd

Birinci Meselenin Sûret-i Hâlli

Cânibdâr başka bir düşman koluna tesâdüf etmediği için firkanın vereceği muhârebeye iştirâka ve düşmanın sol cenâhına taarruza karar vermiş idi; düşmanın hâl-i müdaafayı

(N:4, S:11)

ihtiyâr etmiş olmasına ve ahz ettiği mevzi'n bir dereceye kadar muîn bulunmasına göre açılma ve yayılma hareketlerini bizden evvel icrâ etmiş olduğu bedîhîdir. Bu hâlde harekâtta isticale ve ahvâle arâziyi tedkik etmeden tertîbât-ı ittihâziyye hiç

luzum oyktur. Eđer dūřman bizimle beraber yol kolundan çıkıp açılmağa, muhârebe tertîbâtını almaya başlamış olsaydı, o zamân harekâtta dūřmana tekaddüm, onu kendi harekâtımıza itba ettirmek için tesri‘ harekete luzum var idi. Bu hâlde cânibdâr kumandanı arâzîyi ve dūřman mevzi‘ni serîan gözden geçirmeli; řu esnâda cânibdâr da beyhûde yere tevakkuf ederek boş vakit geçirmemeli; yol kolu nizâmında yürüyüşe devam ise bilâhire dūřman ateşi altında nizâm tebdîlini ve yan yürüyüş icrâsını mucip olacağından hiç fâideli değildir; kolluk amîkini ve binâenaleyh açılma zamânını tenkıs etmek için yol kolu nizâmını terk ederek sûrat ve sühûlete açılmaya müsâid bir tertip almalıdır. Almanlar buna (AUFMORSCH) derler. Bizde bir ta‘bîr-i mahsûs kabul edilmemiş olduğundan (açılmaya hazırlık tertîbâtı) nâmıyle yâd edeceğiz.

Maksad-ı mebhusa binâen cânibdâr kumandanı ileri arâzîyi ve dūřman mevzi‘ni görebilmeye müsâid bir tepeye doęru ilerler. Bu tepe harîtanın cenup kenarındaki (130) rakamlı tepenin cenûb-i řarkiyesindeki tepe olabilir; çünkü münhaniler arasındaki tekazül tasfiye (30) metredir. Bu tepe řimâlde bulunan tepelerin hemen kâffesinden iki menhini yani (60) metre kadar mürtefidir. Dūřman mevzi‘nin sol cenâhıyle Gevenli köyden (2500;3000) kadar uzaktır. Daha ilerdeki tepeler hemen aynı râkımda bulunduęundan nezâret mahdûddur. Yalnız Gevenli köyün cenûbundaki (160) rakamlı tepenin nezâreti pek mükemmel ise de dūřman mevzi‘ne (800) metre mesâfede olduęundan emniyyetle tekarrub ve tarassud, nisbeten, müşkildir.

Cânibdâr kumandanı (130) râkımlı tepenin cenûbundaki tepe üzerine çıktığı vakit řark tarafta ınarlı mecrâsını, şimâlde Gevenli köyün şarkındaki Sazlıgöl ile civarındaki bataklığı, Gevenli köyü ve dūřman mevzi‘nin řark kısmını görür. Dūřman sol cenâhına takarrüb için birbirini müteakip üç zemîn dalgasının mevcûd olduğunu müşâhede edince harekâtın sühûlete icrâ olunacağını anlar.

Henüz kıtaâta bir řey tebliğ olunmamış olduğundan yol kolu nizâmıyla ilerliyorlardı; ilk evvel bunların ittihâz edecekleri (açılmaya hazırlık tertîbâtını) dūřmanın ve ba‘de kıtaât-ı muhtelifenin muhârebede sûret-i istihdâmına karar vermek lâzımdır. Tepeköy‘ün garbındaki tepelere kadar mestûren ilerlemek kâbil... Fakat bu hatta kadar yol kolu nizâmıyla ilerlemek luzumsuz cüret olur; çünkü dūřman mevzi‘ne pek

yakın bulunduğundan düşman bataryalarına intihazı asla câiz olmayacak bir fırsat vermiş oluruz; cüretkâr düşman baştaki kıt'a üzerine taarruz ederse gerideki kıtaât yayılınca kadar iyice bir iş görür. Bunun için (125) râkımlı tepenin cenûbunda (açılmağa hazırlık tertîbâtını) almak ve bu tepenin gerisinde alayı mestûren açıktan sonra ilerletmek daha muvâfıktır.

İşe şu mütâlaaya müsteniden cânibdâr kumandanı yâverine şu emri nota ettirip tabur kumandanlarına bir emir atlısıyla gönderir;

“Piyâde taburları arâzî müsaade ettikçe peyderpey derin kol nizâmına geçerek Tepeköy'ün cenûb-i garbîyesindeki (125) râkımlı tepenin cenûb yamacında birbiri gerisinde “Tevakkuf edeceklerdir. Tabur kumandanları şimdi benim yanıma geleceklerdir.”

Miralay

.....

(N:4, S:12)

Kıtaâtın şu emri îfâ ve ikmâl edebilmeleri için epeyce zamâna, takrîben (40) dakikaya, muhtaçtır:

Yol koluna dâhil olan 4 taburun amîki	4 x 400 =	1600	metre
“ “ “ “ bir bataryanın “		250	“ seriateşli
farz olunmuştur.			
Piyâde avcıyla pîşdâr pîşdârı bölüğü arasında “		300	“
Pîşdâr pîşdârıyla pîşdâr kısım-1 küllîsi arasında “		500	“
Pîşdâr ile kısım-1 küllî arasında		700	“
Kısım-1 küllîyi teşkil eden üç taburla batarya aralarında		48	“

3398 “ küsürsüz 3400 metre

Beher kilometre (12) dakikada katolunduğundan (3400) metre fark dakika zarfında kat olunur. Derin kol nizâmında birbiri gerisinde toplanan taburların takrîben (300) metreye bâliğ olan derinlikleriyle piyâde avcı emniyyet için ilerlediği sırta sevk olunacağından bunun gerisindeki (300) metre dâhil hesap olamaz; lâkin kıtaât şimdi

buldukları yerden tevakkuf edecekleri mahâlle kadar 7 – 800 metre kat edeceklerinden bu iki mikdâr yek diğerine tekabül eder.

İşte şu 40 dakikalık zamân kumandanın etraflıca düşünüp şümûllü bir muhârebe emri vermesine müsâiddir. Muharip kıtaâtın gerisinde 3 – 4 kilometre mesâfe ile büyük ağırlıklar yürür; bunlar muhârebede lüzûmu olmayan eşyayı taşır. Bu hâlde muhârebe esnâsında bize sıkıntı vermemek için onları muhârebe meydânından uzak tutmak lâzım. Onlara bu bâbda bir emir vermez isek layenkati yürüyüşlerine devam ederler; binâenaleyh cânıpdar kumandanı yâverine, büyük ağırlıkların buldukları yerde tevakkuf etmelerine dâir, bir emir yazıp göndermesini ihtâr eder. Yâver de şu emri yazıp bir emir atlısıyla gönderir.

Büyük Ağırlıklar Kumandanına

Tepeköy'ün garb-ı cenûbundaki 130 râkımlı tepenin cenûbundaki tepeden 18 Ağustos 1324 saat 4 gündüz “Cânıbdâr Keçili Çiftlik civarında mevzi' almış olan düşmanın sol yanına hücum edecek”

“Büyük ağırlıkların buldukları yerde tevakkuf etmeleri Cânıbdâr Kumandanlığının emri üzerine tebliğ olunur”

11. Alay Yâveri

Mülâzım-ı Sani

...

Bittabi, büyük ağırlıkların her zamân buldukları yerde durmaları emir olunmaz; bazen geri döndürülür.

Bazen ilerde münâsib bir yere celp olunur. Burada harîta geri tarafı irâe etmediğinden umûmi bir sûrette emir verilmiştir... (Mâba'di var.)

Edirne Harbiyesi Ta'biye ve Seferiyye Muallimi

Erkân-ı Harb Kolağası Ali İhsan

Ricâ'-i Mahsûs

Hariçten mecmûamıza abone olan zât-ı kiramdan bir senelik için 12 kuruş ve altı aylık için 6 kuruş posta ücretini abone bedellerine ilâve buyurmalarını istirhâm ederiz.

Müessisleri: İbrahim Zihni ve Hüseyin Hüsnü.

5. Sayı, 11 Eylül 1908

5 Numara, 14 Şa'bân, Sene 1326, Perşembe, 28 Ağustos, Sene 1324, 1.Sene.

Bir senelik abone bedeli 48 ve altı aylığı 24 kuruş olup hariç için posta ücreti zam olunur.

Müessisleri: İbrahim Zihni, Hüseyin Hüsnü

Hâsılatı sırf gazetenin tekemmül-i intişârına hasr edilecektir.

İdârehâne: Edirne'de Dâire-i Belediye karşısında Şems Matbaasıdır.

Asker arkadaşlarımızın muâvenet-i kalemiyye ve fikriyyelerine her an müftekirız.

Gönderilecek evrâk matbaa nâmına irsâl edilmelidir.

Perşembe günleri neşr olunur.

Nüshası 40 paradır.

Ulûm ve fünûn-ı askeriyyeden bahis haftalık risâledir.

Mersiye, Recep Paşa Hakkında

Mahdûm müşârünileyhin mahdûmu Ekrem Bey'e

Ölüm, ölüm... Bu kadar hain olmamıştın sen:
Bu darben işte denî, en denî cinâyettir.
Sükût-i müthişî altında işte, ah bilsek,
Dudaklarında şu kavmin, şu kavm-i mesudun

Gülün uhtde bugün bir derin figan oluyor !...
Ölüm, senin yetim hücûmun şu kahraman millet...
Ölüm evet, bilirim bir büyük hakikattir;
Hakikat olsa da lâkin bu işte bir âfet.

Nedir o mahmil-i bâlâ revinde-i hâr-ı millet,
Nedir, nedir o hirâm-ı gamın vezi-yi azîmet?...
Onun, o devre-i ikbâlimizde nâgehân-ı hasif
Şehab-ı muhteşemin meşîyyeti mevâkibidir;

Bu inkılâbın içinden güzâr aflıdır...

Bu inkılâb-ı güzînin cebîn-i rezîni
Bu sisli hâle-i mâtemle setredâr gider;
Evet onun sebab-i irtihâlidir ki bugün
Siyeh-nikab eder afâkı şehr-i sertâser.

Hayır, zıyâ‘ın olmaz bugün telâfisi,
O mâtemin ebedîdir evet, temâdîsi.
Gelin hep ağlayalım biz ki, geriye alîdir;
Hazîz-i hâkka o bir tahfe-i semâvîdir...
Fakat...

Bu ağlamak olmaz, bu bir cinâyettir, vazîfemiz şu zamânda, sebât,
metânettir.

Duâ, o rûh-i necîbi bana, figan olamaz;
Husûl-i maksadımızdır ki bahşeder bir haz
Husûl-i maksadımız... işte gaye-i amâl...
Visâle mâni‘ olur bir dakika-i imhâl!...

Mahmut Nedim

(N:5, S:2)

Asker Arkadaşlarımız

Küçük zâbitân ve neferâta mahsûs öteden beri nota ettiğim ve onların anlayabileceği vecihle sualli ve cevaplı olmak üzere tertip edilen [nazariyat-ı seferiyye, terbiye, ceza, dâhiliyye] gibi askerî derslerinin efrâda luzumu olan bahisleri bir hizmet-i nâcizâne olmak üzere bundan böyle her hafta muntazamân (Ordu) gazetesiyile neşr edileceğinden zâbitân arkadaşlarımızın himmetiyle bölüklerce defterlere yazdırılıp ders zamânlarında efrâd, lâzım gelen maddeler îzâh edilerek muntazamân ta‘kîb edilecek olursa ordumuza maddi ve ma‘nevî lüzûmu ve hâdim olacak esbâb hazırlanmış olur.

Acemî Efrâdın Ta‘lîm ve Terbiyeleri

Sual – Ta‘lîm için boru çalındıkda manga başların vazîfeleri nedir?

Cevap – Manga başları ta'yîn kılınan mahâlde [koğuş veya koridorda] efrâdı toplayıp elbise ve silâhlarını yoklama ederek noksanlarını ikmâl eder. Eğer vakit müsâid değilse derhâl ta'limhâneye götürüp noksanları takım zâbitina haber verir.

S – Mangalar ne sûretle ta'limhâneye sevk olunur?

C – Hazır ol! Borusu çaldıkta acemîler ta'lîme mahsûs elbiselerini giyer kılık kıyâfetlerine bakarak yırtık ve sökülmediği hâlde ta'yîn kılınan mahâlde bir sıra üzere bulunurlar. Manga çavuşu efrâdı gözden geçirip mevcûd ve gayri mevcûdu anladıktan sonra sağdan saydırıp ortadaki filan neferden aşağısı arkaya geçsinler der ve her nefere gideceği yeri el ile işâret eder. Bu sırada çavuşun maiyyetine verilen muallimler muâvenet edip mangaların sağ başına geçerek sıra dâhilinde dururlar. Ba'de sağdan yürütülür. Acemîler yürürken muallimler önlerinde, çavuş dahî sağda veya solda bulunarak efrâda nezâret ederek ta'limhâneye sevk edilir.

S – Mangalar ta'limhâneye vâsıl oldukta manga başların vazîfeleri nedir?

C – Her çavuş kendi mangasındaki neferlerin kılık kıyâfetini, palaskalarını doğru kuşanıp kuşanmadıklarını bir daha gözden geçirip hiza, aralık, mesâfe, istikametlerini tashîh ettikten sonra mangasının sağbaşı önünde yüzü mangasına müteveccih olarak nezâret edecek vecihle durup baş çavuşun vürûduna ve emrine intizâr eder.

S – Başçavuş ile zâbitin vürûdunda manga başların vazîfeleri nedir?

C – Başçavuş [mevcûd!] ihbârında her çavuş kendi mangasına [hazır ol!] sağa (sola) bak! Kumandalarını verirler. Mangalar sırasıyla gidip başçavuşun iki hatve ilerisinde vaz'iyeti askeriyyesini alarak temennâ edip mevcûd haberini verir. Tekrar temennâ edip soldan geri ettikten sonra mangasının cephesi ilerisine gelir. [Bak! Yerinde rahat!] kumandalarını verip yerine girer.

S – Acemîlerin ta'lîmine me'mûr zâbitin ta'lîme bidae olunmazdan evvel ve esnâsında vazîfesi.

C – Zâbit ta‘lîmhâneye gelip mevcûd haberini aldıktan sonra bölüğü umûmi sûrette bir kere gözden geçirir. Efrâda gördüğü noksanları ihtâr eder. Bu esnâda başçavuş zâbitin harici gerisinde giderek ihbâratını dinler. Zâbit [yerinde rahat!] kumandasını verirse baş

(N:5, S:3)

çavuş derhâl yerine girer. Zâbit hangi mangaya takarrüb ederse o manganın çavuşu mangasına (Hazır ol! Sağa - Sola bak!) kumandasını verir. Baş çavuş gibi zâbiti ta‘kîb ederek mangası efrâdının hata ve noksanlarına dikkat edip bi'l-âhire ıslaha çalışır. Zâbit mangası önünden geçtikten sonra çavuş [yerinde rahat!] kumandasını verir. Zâbit bu vecihle tekmîl mangaları dolaşır. [Zâbit gelmezden evvel başçavuş icâbında tabut gibi aynı sûretle mangaları dolaşır.] Aynı muâmele onun hakkında da icrâ olunur. Başçavuş zâbitin muâvinidir. Bunun için muallimlerle çavuşları cem edip o gün yapılacak hareketleri bizzat yaparak efrâda açık bir sûrette ta‘rîf eder. Ve yerlerine gönderir. Ba‘de her çavuş mangasının ilerisine geçerek dersi aldıkları derhâl aynı usûl üzere ve daha açık bir sûrette ta‘rîf edip ve efrâda tekrar ettirerek hareketleri yaptırır. Muallimler de çavuşların ta‘rîf ettikleri hareketleri münferiden efrâda yaptırırlar. Verilen dersin haricinde muallimler kat‘îyyen kendiliklerinden bir şey yaptırılmazlar. Bu esnâda zâbit dolaşarak hareketleri gözden geçirir. Bir mangada hata görülürse o manga çavuşuna ve umûm efrâdda umûm çavuşlar cem ettirilip tashîhât icrâ edilir.

S- Ta‘lîm esnâsında mangabaşları acemîlere ne yolda muâmele etmelidir?

C- Unf ve şiddet göstermeksizin dâimâ sabır ve sükûnetle muâmele etmelidirler ve bidâyette yapacakları hataları nazar-ı ehemmiyyete alarak hemen cezaya çarpmamalı. Bu hataları mütebeddi‘liklerine bağışlayarak yine sabır ve teennî ile tekrar ettirmekte usanmamalıdır. (Mâba‘di var.)

Piyâde Mülâzımlarından Halim Hilmi

Mevaki' Muhârebeleri, Mevaki' Muhârebelerinin Tarzı ve Cereyan-ı Harb Üzerine Olan Te'siri

Köyler ve Çiftlikler

(2) Numaralı nüshadan ba'd:

Hâlihazır ta'biyesinde köylerin ehemmiyeti – Köylerin büyük bir ehemmiyet-i ta'biyeviyeye hâiz olup kuva-i seyyârenin nukat-i istinâdı olurlar. Köyler bir mevzi'n cephesi üstünde veya cenâhlarında, cephesi ilerisinde veya gerisinde buldukları hâlde muhkem istinâdgâhlar ve kuva-i müttekâbilenin etrafında hareket edecekleri mukavîm vâsıtalar teşkîl etmiş olurlar...

Harekâtın sevk ve idâresinde köylerin daha büyük ehemmiyetleri vardır; fakat ehemmiyet-i mezkûre onların sûret-i teşkîli ile mevki'lerine tâbi' olur.

Bir köyün hâneleri toplu, inşâat-ı metin, yangına istidâdı az ve hücum-ı müşkilâtı ziyâde olursa mezkûr köyün müdâfaaya teshil eder. Teşkilâta mâlik olduğuna hüküm olunur.

Uzun ve dar köylerin müdaafası pek güçtür. Bâhusûs eğer küçük aralıklar hücum cephesine tesâdüf ederse müşkilât bir kat daha tezâyüd eder...

Köyler şiddetli bir müdâfaaya müstaid bulunmalıdır; Çünkü muhârebeden mukaddem mâlik olunacak az bir zamân-ı münâsib

(N:5, S:4)

sûrette tahkîmatın icrâsına ve arzu olunan derece-i mukavemetin i'tâsına müsâid olamaz...

Nokta-i istinâd oldukları; hudut muvasele-i mühimme üzerinde buldukları (1870 seferinde Vurt mevki'i) ve hatt-ı ric'atı setr ettikleri vakitte köylerin mevki'i, kendilerine atf-ı ehemmiyet etmeyerek çevirme harekâtına teşebbüs eden düşman askerini ızzar edecek sûrette olmalı, yani köyler mevki'ileriyle düşmanın çevirme harekâtını tehdit etmelidirler...

Şiddetli bir müdaafaya müstaid köylerde bulunması lâzım gelen şerâit – bir köyün, kemâl-i şiddet ve muvaffakiyyetle müdâfaa olunabilmesi için, şerâit-i âtiyeyi hâiz ve câmi‘ olması îcâb eder:

1- Köy hâkim bir mevki‘de olmalı; böyle bir mevki‘de değil ise bile hiç olmazsa top menzilinde bulunan bir tepenin taht-ı hâkimiyetinde bulunmalı...

Amfi teatr yani kademevâri inşâ edilmiş köylerin müdaafası güçtür.

Köye gelen yollar direkt yani hailsiz endâht ve mikrazi ateş ile dögülebilmeli ki düşman sühûlete köye takarrüb edemesin.

2- Köyün ilerisindeki arâzî: düşmana doğru tatlı bir meyilde olmalı, menzil-i müessir mesâfesinde bulunan toplar tarafından mükemmelen dögülmeli, düşmanın takarrübunu teshil eden sütrelere bulunmalı, düşman muîn bir istikameti ta‘kîbe mecbûr edilmiş olmalı...

Top menzilinde düşmanı bir müddet için tevkife icbâr eden bir mâni‘-i müdâfaaya müsâiddir...

3- Mevki‘i çevirmek teşebbüsünde bulunan düşmanı vasi harekâta icbâr eylemek için cenâhlarındaki arâzî büyük mesâfelere kadar açık olmalı.

4- Köy, büyük bir cephe üzerinde icrâsına mecbûriyyet hisolunan, ve cihet-i hareketini setr ve himâye edebilmeli; bunun için de, adem-i muvaffakiyyet hâlinde düşmandan süratle yakayı kurtarmak için, köyün düşmana müteveccih olmayan kenarında müteaddit mahrecler bulunmalı...

5- Köyün ortasında amûdi bir yolun, büyük bir meydânın yahut mevki‘in müteakip müdaafasına müsâid bulunan gayrikabil-el-mürûr bir ırmak gibi mâni‘in mevcûdiyeti fâidelidir.

6- Köyün dâhilinde veyahut arka tarafında müdâfaaya rica‘tgâh olabilecek metin ve rasîn-i ebniyeler bulunmalıdır...

7- Velhâsıl köyün müdâfaası için şerâit-i esâsiyeden biri de köy kenarında sağlam çitler ve duvarlar teşkîl edilmesi ve her bir muhît aksâmının yanını ateşle dönebilecek zevaya-yı dâhile ve haricenin mevcûd bulunmasıdır.

Kenarı cephe imtidâdınca devam eden bir ırmak veya bir hendek ile himâye edilen köylerin müdâfaaya isti'dadları fevkalâdedir.

Bâlâda mezkûr şerâitin kâffesini cami' bir köye nadiren tesâdüf olunacak ise de fakat bir mevki'in müdâfaası vazîfesini deruhde edenlerin, o mevki'in ne gibi fevâidi muhtevi olduğunu bilmek ve istifâdeye ne derece salih olduğunu anlamak için, behemehâl şerâit-i sâbıkaya vâkîf olmaları iktizâ' eder...

Ekseriyetle tesâdüf olunacaktır ki filan ve filan mevki'iler müdâfaa-i nokta-i nazarından talep edilen havâss ve şerâit-i matlubenin kâffesini câmi' olmadıklarından dolayı o mevki'lerin müdâfaasından sarf-ı nazar etmek îcâb etmez; böyle bir hâlde kemâl-i süratle hâl ve ric'atı takdîr, en küçük avârız-ı arzîyyeden istifâdeye teşebbüs ve kuvvetleri sürat-i münâsibede taksîm ve tevzi' ile düşmanın her bir hatasından istifâdeye cehd ve gayret etmek lâzımdır... (Mâba'di var.)

Mümtâz Yüzbaşı İsmail Hakkı

(N:5, S:5)

Batarya Kumandanı ve Evsâfi

(4) numaralı nüshadan mâba'd:

Sa'y ve gayret, cehd ve ikdâm; atâlet ve kesaletin, rehavet ve tenperverînin zıddıdır. [leysel insan el amasay] emr-i celîli nusha-i kibriya-i mevcûdat olan beşer içindir. Öğretmek, öğrenmekle olur. Kitap açmayan, mütâlaa etmeyen, mesleğine müteallik peyderpey yazılan âsârı hırz-ı can ile ta'kîb eylemeyen, vaktini dâimâ âvâreser olarak geçiren batarya kumandanından ne istifâde edilir. İktidarı her hâlde maiyyetinin fevkinde bulunmalıdır ki müşkilâtlarını kemâl-i emniyyetle hâl edebilsin. Maamâfih, bütün iktidâr-ı fikriyye ve askeriyyesine rağmen tevazuyu elden bırakmamalıdır. Gurur-ı kemâl, bais-i zevâldir.

Sabır ve sebât: Bilcümle talepkar hayât için bir lüzûm-i kat'îyyedir. Yaşamak bar-i giranını düş-i gayret ve tahammülüne almış olan bir merd-i guyurun güzergâh-ı

hayâtında tesâdüf edeceği mevaniin gayri kâbil-i mürûr olması, hedef olacağı müşkilâta iftîham edememesi imkânsızdır. Bazen mâni‘ uzar hem o kadar uzar ki ıztırâb-ı taab ve meşakkatle bulanık gözlerin dâire-i meriyesi haricine çıkar. Bazen yükselir. Bir sedd-i ahenine mümanaat olur; nazar, mebhut ve mütehayyir kalır; âciz serfûru-yi mütaveat olur. Nihâyet nâgehâni bir kuvvet-i mâneviye o mevani koparıp atar; yürümek; yorulmadan nihâyetine kadar gitmek için güzergâhını serbest bırakır. İşte o kuvvet-i mâneviye sabır ve sebâtıdır.

Yüz bu kadar insanın ta‘lîm ve terbiyesini deruhde etmiş bir batarya kumandanı düşünmelidir ki, bu kadar halk-ı istidât-ı tabiiyeden aynı derecede hissemend-i kemâl olamamıştır. Ve olması da gayri kabildir. Bu he‘yet-i ictimâiiyenin istidâdı başka, kuvve-i müfekkiresi başka, zekâsı, hafızası, kuvve-i müdrikesi velhâsıl bütün ahlâk ve tabiatı hep başka başkadır. Bu ihtilâf-ı azîme karşı batarya kumandanının ta‘lîm ve terbiye ve telkîn ve tadrîsedeki say ve küşîşi bazen pezira-yı muvaffakîyyet olmaz. Öyle ya nimet-i idrâkten mahrûm olanlara ne kadar söylense bir te’sîr husûle gelmez. Gelse bile matlûb olan muvaffakîyyet hâsıl olmaz. O hâlde batarya kumandanı ne yapsın; öğrenmiyor ve yahut öğretmiyor diyerek büsbütün kefiyyed mi etsin? Asla!... Sabrusebât...

Tîzgâr olmamalı, i‘tidâl-i dem muhâfaza olunmalı. Evvelce de söylediğimiz gibi her bir ferдин kendine kadar bir istidât-ı fitriyyesi vardır. Bu, aratmaz fakat kesb-i nezâket eder.

O zamâna kadar köyünden başka bir memleket görmemiş, çiftinden tarlasından başka bir meşgale tasavvur etmemiş, hayât-ı askerânenin bu kadar gürültülü, eğlenceli bir şey olacağını hiç de düşünmemiş bir nefer böyle birden bire kendini gayet tantanalı, dağdağalı bir âlem, bir hengâme içinde görünce şaşırır. Bu inkılap hayât-ı müesseratı uzun bir müddet devam eder. Etraf-ı muhîinde her şey bigâne, yabancı görür; perîşân-ı fikri, te’sîrât-ı iftirak bir müddet uzar. İşte nefer bu müessirattan kurtuluncaya kadar ona ne söylense anlamaz. O hâlde batarya kumandanı sabır ve sebât ile kendisince müşkül gördüğü şu ahvâli bir gün olur iktiham eder.

Te’sîr-i Nüfûz: Evsâf-ı mesrûdenin mütememmi olmak üzere batarya kumandanı da müessir bir nüfûzu bulunmalıdır. Bu nüfûzunu harekât-ı alicenabane, makasid-i

hayrhâhâne, şefkat-i pederâne, muhabbet-i biraderanesiyle istihsâl etmelidir. Yoksa zülüm ve teaddi ile icrâ edilecek nüfûzun hâsıl edeceği zabt-ı rabt, emniyet ve muhabbet gibi bünyan-ı metine ibtinai edemeyeceği için er geç fırsat-ı cuyi tezelzül olur.

Tahammül; Bir askerin hasaili bir güzîdesindendir. Hayât-ı askerânede tesâdüf edilecek olan her türlü mezahim

(N:5, S:6)

ve meşakk-ı askeriyyeye, açlığa, susuzluğa vesâir her türlü mahrûmiyetlere tahammül farize-i zimmettir; çünkü bütün bu mahrûmiyetlere mukabil istihsâl edilecek muvaffakiyyet herhâlde çekilen zahmet ve edilen tahammüle tekabül eder.

İşte şu mütâlaa-i kâsırâneme bir batarya kumandanından talep edilen evsâfın bir hulâsasıdır. Yoksa bu evsâfi tasvir etmek ahlâka müteallik birçok eser vücuda getirmeye mütevakıftır. Hâlbuki mezâyâ-yı ulviyye-i insanîyeyi bi hak tasvir ve teşrih ise bizim gibi bizaassızlıkları müsellim olanların iktidâr-ı fikriyye ve kalemiyyeleri haricinde kalır. (Mâba'di var.)

Hakkı

Ta'biye ve Seferiyye Tatbîkâtı

Mâba'd

Birinci Meselenin Sûret-i Hâlli

Kıtaâtın ilk yapacakları iş emir olunduktan sonra sıra, muhârebenin tarz-ı cereyanını düşünmeye gelir: sağ taraftaki Çınarlı mecrâsının sühûlete aşılmaz bir mâni' olduğu ve Sazlıgöl ile civarındaki bataklığın sağa doğru yayılmaya gayri müsâid bulunduğu görülüyor; Çınarlı suyunun şarkında keşif kollarından başka düşman kıtaâtının mevcûdiyeti gayri mahsûstur. Solda ise mensup olduğumuz fırka muhârebeye girecek.. Bu hâlde canipdârın sağ tarafı bir manga, solu mensup olduğu bir kıt'aya müsteniddir. Vâkıa vaz'iyet-i harbiye kıtaâtı mevcûdenin en ziyâde sağ cenâhta kullanılacağını bir dereceye kadar işrâb ediyorsa da Sazlıgöl ve civarı cepheyi sağa doğru ziyâde temdîde mâni'dir. Sol tarafta fırka muhârebeye girecekse de aramızda bir dere mevcûd olduğundan boşluk husûle gelmesi ve düşmanın buradan istifâdeye

teşebbüsü muhtemeldir. Bu hâlde ihtiyadın her iki cenâhta hemen aynı derece-i ihtimâl ile kullanılması melhûzdur. Gevenli Köyün işgal olduğuna dâir bir haber almadık. Görünüşten de bir şey istihrâc olunmıyor. Şimdiye kadar bizce ma'lûm olma düşman sol cenâhıyla köy arasındaki mesâfe takrîben 7-800 metre olduğundan yan yana açılıp yayılacak iki taburun cepheleri mecmuuna müsâvîdir. Bu hâlde hücumu sâde Gevenli Köye veya ma'lûm olan düşman sol cenâhına tevcîhe lüzûm yok; her ikisinden geçen hat üzerine tevcîh olunursa hem düşman sol cenâhı ihâta olunmuş olur; hemde köy zapt olunur. Gerek Gevenli Köy tarafından zuhûru melhûz düşman ihtiyâtlarına mukabele edebilmek ve gerek düşmanın, cânibdârın sol cenâhına bir mukabil taarruz icrâsıyla firkadan ayırmak için vaki olacak teşebbüslerini akim bırakabilmek için ihtiyâtın merkez gerisinde bulunması veya her iki cenâh gerisinde kademelenmesi lâzımdır. Piyâde ta'lîmnâmesi alayın muhârebesinde “geride alıkonan taburlar 1 veya 2 cenâh gerisinde kademevâri tertip olunup nadiren “muhârebe cephesinin vasatı gerisinde bulundurulur.” diyor. Şu ifâdeye göre her iki cenâh gerisinde kademelenmesinin muvâfik olacağına hüküm olunur; lâkin ta'lîmnâmenin şu ifâdesi alayın kıtaât-ı sâire ile beraber muhârebe ettiği nazarı i'tibâra alınarak yazılmıştır; filhakika alay böyle bir vaz'iyette geride bıraktığı taburları cenâhlarda kullanabilmek, onların açılıp yayılmasına yer bırakmak için iki cenâh gerisine veya hatt-ı muhârebenin bir cenâhında ise açık olan cenâh gerisine yerleştirir. Geride alıkonan taburu ilk hattaki taburların arasına sokarak kullanmak pek nadiren vaki' olur: binâenaleyh merkez

(N:5, S:7)

gerisinde tutmak da nadiren vuku' gelir. Meselemizde firka ile cânibdâr ayrı düşman olmayıp cânibdârdaki piyâde alayı firka muhârebe hattının sağ cenâhında muhârebeye girecek olsaydı, o zamân sol cenâhımızda hiçbir endişe his olunmaz ve bütün gerideki taburları sağ cenâh gerisine kademelendirir idik... Burada alay münferiden muhârebe ediyor. Her iki cenâhından düşmanın belli başlı kuvvetlerine, teşebbüslerine ma'rûz olması muhtemel... buna karşı ancak geride alıkoyduğu taburlara hüsnü sûretle ve müttehiden sevk ve idâreyle te'mîn-i muvaffakiyyet mümkün.. bu taburlar burada alayın hem husûsi ve hem umûmi ihtiyâtı olacak. Kendiliklerinden istenilmeyen bir zamânda muhârebeye girmemeleri için kumandanın gözü önünde bulunmalı ve hangi cenâhta tehlike his olunursa o tarafa sevk olunabilmeli. İşte şu mülâhazâta müsteniden ihtiyâtın merkez gerisinde

bulunması muvâfiktir. Birinci hatta tevcîh olunan ateşlerden ihtiyâtın müteessir olacağı vârid-i hatır olur; lâkin mesâfesini tezyîd ile buna çâresâz olmak mümkündür.

Mademki Gevenli Köy tarafında düşman kuvvetlerinin mevcûdiyeti anlaşılmadı; mademki cephe Sazlıgöl ile tecrit edimiştir... Bu hâlde bidâyette, birinci hatta iki taburdan fazla kuvvet istihdâmına lüzûm yoktur.

İşte alay şu şekilde olarak (125) râkımlı tepenin cenûbunda mestûren; ve Gevenli köyün 800 metre garb-ı cenûbîyesindeki tepe hattına doğru ilerler. Birinci hattaki sağ cenâh taburuna (Gevenli köy) ve sol cenâh taburuna (Gevenli köyün 600 metre garbındaki tepe) birer istikamet noktası olabilir; açılmak için başta bulunan birinci tabur esas olarak birinci hattın sağ cenâh taburunu teşkil eder. Tepeköy'ün garbındaki tepe – 190 râkımlı tepe hattına kadar mestûren ilerlemek kabildir fakat bu hatta vâsıl olunca düşman mevzi'ne kısmen (700) metreye kadar takarrüb edilmiş olduğundan artık ateş açmak iktizâ' eder.

Cânibdâr kumandanı hücum olunacak hat ile ta'kîb olunacak istikameti; alayın hangi şekilde, nerede ve hangi tabur üzerine açılacağı şu sûretle ber ta'yîn etdikten sonra maiyyetinde bulunan batarya ile cânibdâr süvârisini ne tarzda, istihdâm edeceğini düşünür.

Batarya öyle bir mevzi' ahz etmeli ki, Gevenli Köy – Gevenli Köyün garb-ı cenûbîyesindeki tepe hattını tebdîl-i mevzi' etmeden dönebilsin... Bu hat üzerinde zuhûr edecek müteharrik hedeflere görerek endâht edebilsin... Sağ veya sol cenâhtan vukuu tasavvur olunan düşman teşebbüsâtına karşı tebdîl-i mevzi' etmeden mukabele etsin... İşte şu havâssı câmi' ancak (190) râkımlı tepe vardır...

Lâkin burası düşman avcı hatlarına 700 metre mesâfededir. Burayı ilk mevzi' olmak üzere intihap edip top indirerek ateş açmak, henüz sarsılmamış avcı hatlarının ateşi altında barınabilmek pek müşkil, pek ziyâde telefâtı muciptir; binâenaleyh burayı avcı hatlarımız düşmana iyice takarrüb ettikten sonra hücum noktasını ihtâr için tutabiliriz. Bunun cenûbundaki tepe ile (125), (130) râkımlı tepelerden düşman mevzi' görünmez. Bataryalarımızda henüz telefon olmadığından tanzîm-i endâht ve te'sîrât-ı tarassud için behemehâl nezâretli bir tepeye ihtiyacımız var; lâkin bu

tepenin gerisinde mestûr bir mevzi‘ alabiliriz. Batarya kumandanı etrafa nâzır olan tepenin üzerinden bataryasının endâhtını idâre edebilir veya buraya bir muâvin mutarassıd gönderebilir. İşte bunun için şimdi üzerinde bulunduğumuz tepenin ilk mevzi‘ olmak üzere intihâbı hepsinden münâsibtir. Biraz uzak gibi görünürse de ölçü

(N:5, S:8)

lecek olursa düşman mevzi‘ne 2500 – 4000 metre mesâfede bulunduğu anlaşılır.

Topçu için ihtirâklî şarapnel endâht olunacak mesâfât şu sûretle ayrılabilir:

1500 e kadar ta‘yîn-i mesâfât

1500 den 3500... “vasatî”

3500 den 5400... “büyük”

Bu taksîme göre şu mevzi‘n mesâfesi vasatî mesâfaddan ma‘duddur. Zâten topçu için şu mesâfede mevzi‘ intihâb edeceğimiz denemez; mesâfeyi hemen dâimâ arâzî ta‘yîn eder. İşte burada teşkilât-ı arâzî bize şu mesâfede bir mevzi‘ i‘ta ediyor.

Süvâriye gelecek olur isek, cereyan edecek muhârebe esnâsında süvâri için bir zemîn-i fesalebenin zuhûru pek me‘mul değil... Cenâhlar müstenid... Yalnız ta‘kîb veya ric‘at esnâsında yani muhârebenin hitâmında geniş bir saha-i fa‘âliyet tecellî edecek... Yalnız Çınarlı suyunun şark tarafında düşman keşif kolları görülmüş olduğundan ve bu suda ancak köprülerden geçebileceğinden Tepeköy’ün şarkındaki köprüyü kuvvetli bir süvâri postasıyla tarassud ve muhâfaza ettirmek münâsibtir. Gevenli Köy’de ve bunun şimâlindeki sırtlarda düşman kıtaâtının mevcûd olup olmadığı, tahakkuk etmediğinden Sazlıgöl’ün şarkından iki zâbit keşif kolu göndererek düşmanın sol cenâh ve gerilerini ve Çınarlı Vadi’sini keşf ettirmek muvâfıktır. Mütebâkî süvâri kuvveti, topçu münferit bir vaz‘iyyette kalacağından, şimdilik topçu mevzi‘ civarında bulunursa gözümüz arkada kalmamış olur.

Muhârebe başlanacak; muharibinin bir kısmı yaralanacak, şehid olacak... mecrûhların yaralarını tedavi lâzım. Bunun için de taburlar nezdinde bulunan me‘murin-i sıhhiyye (tabîb, cerrah, eczâcî, tımarcî, hademe) sargı mahâlleri te’sis edecek her tabur ayrı bir sargı mahâllî te’sis ederse gelen yaralıları tedavi için bir tabîb, bir cerrah, bir eczâcî az gelir; ilk hat büyük bir cephe işgal etmeyecek; binâenaleyh bu hattaki taburların me‘murin ve edevât-ı sıhhiyyesi birleştirilerek bir

sargı mahâllî te'sis olunursa ittibâ-i muâvenet-i mütekâbile ile daha temiz ve serî' iş çıkarırlar. Mahâllerini mümkün mertebe top ve tüfeğin ateşinden mestûr; te'sirat-ı havâiyeden nispeten mesun; bir mâî pâreye mekrun olmaları ve avcı hattına pek uzak bulunmaları te'mîn-i maksad ve intizâm-ı hizmet için lâzımdır. Bu hâlde (125) râkımlı tepenin şimâlindeki kuru şu havâss-ı câmi'dir.

Cebhâne ikmâline gelince, cânibdâra fırka cebhâne kollarından bir şey ifrâz ve tahsis olunmamış; binâenaleyh firkanın piyâde ve topçu cebhâne kollarının nereye celp olduğunu anlamak üzere fırka topçu kumandanına müracaat lâzımdır. Cânibdâr kumandanı nerede durmalı?... Şüphe yok ki, alayın muhârebesini görebilecek ve lüzûmunda müdahale edebilecek bir yerde durmalı. Topçu mevzi' şu nokta-i nazardan geridedir; binâenaleyh yanına gelmiş olan tabur kumandanlarına îcâb eden emri verdikten sonra alayın açılmasına nezâret etmek üzere (125) râkımlı tepeye gitmelidir.

İşte cânipdar kumandanı -kitaât yol kolundan çıkıp (açılmaya hazırlık tertîbâtını) alıncaya kadar- harîtasının muâvenetiyle arâzîyi tedkik ederek bâlâdaki mütâlaatı yürüttü ve kararını verdi; şimdi bu kararını maiyyetine tebliğ için emir hâline koymak lâzım... Fakat en evvel iş görecekt olana derakab emir vermek iktizâ' eder. İşte şu maksada binaen yanında bulunan topçu kumandanına (yazınız) diye şunları söyler:

(N:5, S:9)

İkinci Kolordu Cânibdâr Emri

Üçüncü Nizâmiye Fırkası Numara - 5

Tepeköy'ün garbî cenûbîyesindeki 130 râkımlı tepenin cenûbundaki tepeden

18 Ağustos 1324 Dakika (5) Saat (4) Gündüz

1- Düşman Keçili Çiflik civarındaki (215), (230) râkımlı tepelerle bunun şarkındaki tepede bir mevzi' almıştır; Gevenli Köyün işgal olunup olunmadığı henüz belli değildir. Fırka bu düşmana taarruz etmektedir.

2- Cânibdâr düşmanın sol cenâhını ihâta edecektir.

3- Batarya bu durduğumuz sırt üzerinde mestûr bir mevzi‘ alacak ve düşmanın sol cenâhına ateş açacaktır. Bilâhire Gevenli Köy civarından düşman kıtaâtı zuhûr ederse onun üzerine ateşini tevcîh edecektir. Fırkanın piyâde ve topçu cebhâne kollarının nerede bulunduğunu fırka topçu kumandanından tahkik ettiriniz.

4- Sûvâri kuvve-i mütebâkîyesiyle batarya grubunda bulunacak; piyâde alayı iki hat üzere açılarak Gevenli Köyü – Gevenli Köyün 800 metre garb-ı cenûbundaki tepe hattına karşı ilerleyecektir. İki taburdan ibâret ihtiyâtı merkez gerisinde bulunacaktır.

5- Ben Tepeköy’ün garb-ı cenûbîyesindeki 125 râkımlı tepede bulunacağım. (Mâba‘di var.)

Miralay

.....

Edirne Harbiyesi Ta‘biye ve Seferiyye Muallimi

Erkân-ı Harb Kolağası Ali İhsan

Yaya Cenginin Sûvâri İçin Ehemmiyeti ve Sûret-i Ta‘lîm ve İstimâli Nokta-i Nazarından Derecesi

(2) Numaralı nüshadan mâba‘d:

Kavalle Rişe Tesaytung’dan:

Asya’da Japonlar gâyet zayıf bir sûvâriye mâlik ve Rus sûvâripleri de kendilerine müretteb vezâ’if-i muhtelifeye hazırlanmamış bulunuyordu. Bedîhîdir ki her iki seferde lâyuad ma‘lûmât-ı destres olmak ve müşâhedât-ı cedîdeye muvaffakiyyet kâbil oldu ki bunlarda bilhâssa sûvârilik nokta-i nazarındandır. Çünkü bir seferin netaic-i müsbetesinden ziyâde netaic-i menfîyyesi ma‘lûmât istihsâlini tekeffül eder. O hâlde bu iki seferden sûvârilik nokta-i nazarından istihrac olunan netaic nelerdir? Her şeyden evvel çıkan netice sûvâri zâid değildir. Sûvâri tedennî etmedi. Sûvâri kıymet-i sâbıkasını zayi‘ eylemedi.

Sûvâri evvelce olduğu gibi şimdi dahî pek eski pek ziyâde müste‘mil ordunun gözü sıfatıyla mevsûkdur. Eğer sûvâri sûret-i münâsibede vazîfe-i keşfiyyesini îfâya muktedir olur ise başkumandanlık düşmanın vaz‘iyyeti hakkında bir fikr-i sahîh

istihsâlini ve muhâsım kuvasını tenkil için ordularının isti'mâline medâr-ı tertîbât ittihâzını gafil düşman nezdinde cârî ahvâlden oldukça zamânında derece-i kifâyede emniyyet ve mükemmeliyyet ile haberdâr olacaktır. Yekdiğerinin efkârına vâkıf iki kumandan karar ve fa'âliyyette tekaddüm eden diğeriye arzusunu kabul ettirecektir. İşte başkumandanlığın vesâir kumandanların vazîfe-i âliyesi bu nokta-i nazardandır. Şüphesiz başkumandan besâret-i askeriyeye, kat'îyyet-i karar, cesareti sayesinde "düşmanın vaz'îyyetini ihâta eden perde-i iştibaha nüfûz ederek öğrendiği şeyleri sûret-i sahîhada takdîre, öğrenemediklerini keşf ve istihraca bir karar-ı serî ittihâzıyla karar-ı müttehizi kemâl-i fa'âliyyet ve kat'îyyetle mevki'-i fi'le isâle kudreyâb olacaktır."

(N:5, S:10)

Moltke –

İmdi görülüyor ki başkumandanlık düşman nezdinde cereyan eden hâlâtı kemâl-i sıhhatle takdîr için bir esasa ihtiyacı vardır ki, bu esasa destres olmak dahî kuvvetli ve mükemmel idâre edilen ve vezâife müterettibe-i mütenevvasını îfâyâ muktedir süvâri vücûduna mütevakkıftır. Bu hakikat-i hak oldukça dâimâ sahîh kalacaktır.

Dost süvâri kıtaâtını, düşman süvâri kıt'alarını tard ederek keşif kollarını onu ta'kîb eden muhtelif cüz'i tamlara yol açacak ve daha o zamândan i'tibâren düşmanın tertîbâtına nazar-ı keşf ve teftîşi infaza bir şey mâni' olamayacaktır.

Süvârinin vazîfe-i keşfiyyesi yalnız mesâfât-ı azîmede bir saha-i gayri mahdûde de olmayıp hatta meydân-ı muhârebede dahî temâdî edecektir. Bugün topçu, piyâdenin gerek taarruzda, gerekse müdâfaada arâzîden istifâdesine mebnî husûle gelen "meydân-ı muhârebe boşluklarından" ne kadar bahs olunuyor. Binâenaleyh bu sınıf-ı muhâsımın nazar-ı keşfinden ne kadar masun kalmak ister ise ta'biye nokta-i nazarından istikşâfa o nispette lüzûm vardır. İstikşâfât-ı ta'biyeye dahî mesâfât-ı karîbede muhârebeden evvel gerekse müddeti devamınca yapılacak, düşmanın cenâhlarına düşürecek hiçbir zamân düşman ile sıkı irtibat zayi' edilmeyecektir. Buna meydân-ı muhârebede cenâhların muhâfazası, düşmanın keşif müfrezelerinin tardı, ihâta hareketinin keşfi, düşmanın mukabil hücumlarının vakt-i lâzımında keşfi lüzûmunu da zım etmelidir. Hulâsa. Süvâri sınıf-ı mezduce ile dâimî ve samimi bir merbûtiyyet ile icrâ-yı harekât etmelidir. Hatta gerek istihsâl-i netice için bir çâre-i

diğer yoksa hücumuyla gerek kendi filintalarıyla işe karışarak veya süvâri bataryalarıyla yahut mülhak mitralyözler ile topçuyu takviye ederek kemâl-i fa'âliyet ile müdahale etmelidir. Muhârebeden sonra süvâri hattı esliha-i hâzıraya karşı bile izhâr-ı zafer iktitafı kâfil fırsatlara nâil olacaktır. Eğer süvâri zamân-ı müsâide hareketi takdîr eder, sürat-i mukteziyye ile harekete muktedir olur. Müstakil ve şecia bulunursa mümkünse topçu ve mitralyözlerin muâveneti ile ta'kîb harekâtında vasi bir sûrette iştirâk edebilir. Alman süvâri ta'lîmnâmesinin gayet ciddi ifâdât-ı ehemmiyyetini ve sıhhatini gayip etmek şöyle dursun, bilakis müsâdemât-ı hâzıranın şerâit-i icrâiyesi nokta-i nazarından daha ziyâde iktisâb ehemmiyyet ettiler. İmdi mezkûr ta'lîmnâmenin ifâdâtını aynen zikretmek muvâfıktır. “velev ki muvakkaten müstakil olsun, bütün süvâri cüz'i tamları kumandanı mesuliyet-i şahsiyyesi tahtında ric'at hâlinde bulunan düşmanı etmeye ve hatve-bi-hatve ta'kîb eylemeye mecbûrdur.

Fakat ric'at hâlinde bulunan bir düşmanı izi izine ta'kîb eylemektense takaddum ederek cenâhtan gerek kılınç ile gerekse topçunun da muâvenetiyle ateşiyile hücum ederek yürüyüş kollarına, kafalarına iraz-ı mazarrat daha müreccehtir.

Bu nev'i ta'kîbât bütün süvâri tarafından bilâ fâsıla, bilâ aram ve kıtaatının yorulmasını düşünmeyerek icrâ, hatta yorgun hayvânât ile gece ve gündüz ta'kîbte devam edilmelidir.

Muzaffer ordunun her süvârisi ric'at eden düşmana tekaddüme çalışmalı ve kıt'a kumandanı da harekâtında muvaffakıyyet için muâvenet etmelidir. Muvaffakıyyet aver bir muhârebeyi müteakip ordu gönüllüleri süvârisini fedâ edebilir. Tamamiyle istirahat düşünülmeyle icrâ edilen bir ta'kîb orduyu yeni bir muhârebeden kurtarır. Ve ale'l-ekser bütün

(N:5, S:11)

bir seferi hitâma erdirebilir.” Hakikatte o kadar ziyâde müşkilât. Yorgunluk. Kıtaatımızın bitâb olması, düşman kıtaatının dağılması, iktihamı için îcâb eder ki vakt-i hazarda bunların adem-i mevcûdiyetine mebnî bütün kuvvetini var bazuya vererek ta'kîb süvâriye muhavvil bir vazîfedir.

Ekseriya birçok günler ve geceler imtidat eden zamân-ı hâzıra piyâde müsâdemeatı neticesinde malup cihetin revabiti muhattıl, fa‘âliyyeti zâil isabı son derece yorgun olacağı, sıraları arasında pek fevkalâde bir kargaşalık tahassül edeceği gibi galip piyâde dahî muhârebede devam edemeyecek hatta harekâte kadar olamayacak derecede yorgun düştüğünü iyice zihnine yerleştirmelidir.

Binâenaleyh süvârinin vazîfesi kat‘i ve netâyici mebzûl ise de tali muvaffakıyyeti her şeyden ziyâde sür‘ati harakâtında ve şiddet ef‘alindedir. Dâimâ ileriye atlayarak, kahramanâne hücumuyla düşman süvârisini bertaraf ederek düşman malubun hattı ric‘atına muvassal yollara mâlik olacaktır. Bir mahâlli müntehabda tercihen cenâhlarda, bir avcı hattı teşkîl ederek topçu ve mitralyözlerinin kuvvetli bir sûrette iştirâkiyle gayet şiddetli ateşi düşmanın ric‘at eden kollarına tevcîh eyleyecektir. (Mâba‘di var.)

Hüseyin Hüsnü

Muhârebede Topçunun Vazîfesi

Peti Jurnal Militer’den istihrâc edilmiştir:

Topçu, muhârebenin bütün safahâtında te’sirini icrâ etmelidir. Çünkü bu sınıfın vazîfesi, piyâdenin harekâtını hazırlamak ve ona istinâd teşkîl etmektir. Bu vazîfe ancak iki sınıfın harekâtı (müsaiyesi) arasında sıkı bir râbita mevcûd olduğu, vesareti te’sirlerine tam sırasında ve istenilen zamânda mezc ve tevhid ettikleri hâlde ifâ edilebilir. Bunun içindir ki topçu, dâimâ kıtaât komutanlarının emri altında bulundurulur. Ve topçu kumandanı da kıt’a kumandanı yanında bulunur. Bu vech ile kıt’a kumandanı, her an, topçu efkâr ve makasidına, cereyanı ahvâle göre kullanabilmek üzere elde bulundurulur. Ve husûsiyle piyâdenin bir hücumu kalkışacağı sırada topçuyu keyfîyetten haberdâr eder.

Uzun tafsîlâta girişmeksizin, muhârebenin safahâtı muhtelifesinde topçunun tarzı isti‘mâlini atmaya yarayacak bazı esasları (kavâidi) meydana koyalım:

Bir muhârebe umûmiyetle birçok safahâtı hâvîdir: mukaddemâtı muhârebe, hücumu hazırlık, hücum-ı kat‘i ta‘kîb yahut – muvaffakıyyetsizlik hâlinde – ric‘at ve îade-i intizâm.

Mukaddemâtı muhârebe, (düşmanla) temasın husûsiyle “iki taraf” pîşdârlarının müsâdemelerinden ibârettir.

Bir pîşdârın yekdiğerinden pek farklı iki vazîfesi vardır: setr ettiği kısm-ı küllîyeye yol açmak; galebe edemeyeceği bir mukavemete uğradığı vakit, muhârebeye girişmek yahut ondan çekinmek serbestiyasını kumandana bırakmakla beraber, düşmanı kendi kuvvetini göstermeye mecbûr etmek.

Pîşdârın yürüyüşünü tevkif edebilen mevani hangileridir? Agleb-i ihtimâl, istinâd noktalarına iyi yerleştirilmiş bazı düşman kıtaâtı pîşdârı tûfeng ve ihtimâl ki top ateşi ile kabul edeceklerdir. Bu esnâda

(N:5, S:12)

tarassud mevki‘inde bu istinâd noktalarına hücumu ihzâra müheyyâ topçuya mâlik olmak fâideli olur. Bu sûretle pîşdâr bu istinâd nekatını, ne kuvvetine tamamiyle yaymaya, ne de his olunur derecede yürüyüşünü tevkife mecbûr olmaksızın zapt edebilir.

Öyleyse, düşmanla temasta pîşdâr topçu sırttan sırta gidip mevzi‘ almak ve dâimâ pîşdâr kısm-ı küllîyesinin te’sirini derhâl hazırlamak tedbir ve ihtiyâtında bulunmak için süratle ilerleyecektir.

Eğer pîşdâr, kendini tevkife ve yayılmaya mecbûr eden pek şiddetli bir mukavemete uğrar yani düşman kısm-ı küllîyesi karşısında bulunursa, o hâlde bataryalar hasmı, kendi kuvâsının vazı‘ ve tertîbini izhâra mecbûr etmek için sık sık mevzi‘ değiştirerek bütün cephe üzerinde icrâ olunan hücumlarda umûm kıtaâta yardım ederler.

Kumandan muhârebeyi kabul edince, hazırlık muhârebesine girişir. Bu muhârebede topçusu, muhâsım topçuyu hiç olmazsa muvakkaten susturmak için onunla bir takım kavgalara girişecektir. Bundan başka, bazı bataryalar, piyâdenin düşman cephesinin istinâd nekatına vaki‘ olacak husûsi hücumlarına muâvenet edeceklerdir. Topçu kavgalarında adeta mukabil hücum ile hareket etmek munasıptir. Çünkü iş başında bulunan bir topçu ile birlikte muhârebe fâidelidir.

Bu sûretle her türlü ahvâlde, en ziyâde lüzûmlu olan mikdârdan ziyâde bataryanın muhârebeye girişmesine mahâll verilmemiş olur. Zîrâ husûsat-ı sâirede her iki taraf müsâvî olduğu hâlde, bütün düşman topçusunu ateş altına almaya muvaffak olduktan sonra, kendisi için ihtiyât bataryaları saklayabilen tarafın tefevvuku kazanacağı muhakkak gibi görünüyor.

Buna muvaffak olan taraf, evvelden muhârebeye tutuşmuş olan kendi topçu aksâmına karşı bütün topçu kuvvetini kullanmak tedbirsizliğinde bulunmak veya kullanmaya mecbûr edilmiş olan hasım topçusunu, istediği anda mahvedecek vesâite mâlik olur.

Bu kavga, endâhtın süratinden dolayı bile mütemâdî bir top ateşinden ibâret olmaz; bununla beraber sükûta mecbûr edilen bir düşman topçusunu işten hariç gibi mülâhaza etmemeli, bilakis, mevzi'de yeniden teşekkül ettikten sonra tekrar muhârebeye başlaması hâlinde dolayı onu kemâl-i dikkatle tarassud etmelidir.

Piyâde tarafından icrâ edilen muhacemat-ı husûsiyede topçunun hareketi, hüçûm-ı kat'î esnâsında kinden hiçbir sûretle tehallûf etmez; zîrâ, mehacemîn hüçûmu dâimâ kat'î gibi mülâhaza etmeli ve deruhde ettiği hüçûmu tamamiyle ilerletmelidir. Hüçûm-ı kat'î piyâde ve topçunun, intihâb edilen hedefi şiddetli ve bir müctemi' ateş ile dövmesiyle izhâr olunur.

Binâenaleyh bu hüçûm iki safhaya hâvîdir;

1 – Sûret-i mahsûsa ve ma'lûmede hüçûmun ihzârı.

2 – Hüçûmun ihzârı.

Hüçûm-ı kat'î pek doğru bir anda ihzâr edilmelidir. Pek erken başlanılırsa düşmana hüçûm noktasını ifşa ve o noktada ihtiyâtları yıkmasına müsaade eder; pek geç başlandığı hâlde kâfi bir netice-i maddiye ve maneviye hâsıl edemez, çünkü hüçûm kütlesi intihâb edilen noktaya vâsıl olunca endâhtı kat'î veya temdîd etmek lâzım gelecektir. (Daha var.)

Mühendishâne Talebesinden Remzi

Müessisleri: İbrahim Zihni, Hüseyin Hüsnü.

6. Sayı, 18 Eylül 1908

6 Numara, 21 Şa'bân, Sene 1326, Perşembe, 4 Eylül, Sene 1324, 1.Sene.

Bir senelik abone bedeli 48 ve altı aylığı 24 kuruş olup hariç için posta ücreti zam olunur.

Müessisleri: İbrahim Zihni, Hüseyin Hüsnü.

Hâsılatı sırf gazetenin tekemmül-i intişârına hasr edilecektir.

İdârehâne: Edirne'de Dâire-i Belediye karşısında Şems Matbaasıdır.

Asker arkadaşlarımızın muâvenet-i kalemiyye ve fikriyelerine her an müftekiriz.

Gönderilecek evrâk matbaa nâmına irsâl edilmelidir.

Perşembe günleri neşr olunur.

Nüshası 40 paradır.

Ulûm ve fûnûn-ı askeriyyeden bahis haftalık risâledir.

Târih

Târihi pek severim. Nedîm-i rûhumdur. Sâbık devr-i istibdâdın şimşîr gadri altında inleye inleye hayât-ı kıymetdârına hâtıme vermek istenilen derslerimizden biride bu fenn-i celîl idi.

İrâde-i müstebiddenin hücumat-ı şenâsıyla mevcûdiyeti hemen hemen sâhaif-i hestîden büsbütün silinmeye yüz tutmuş olan bu şu'le-i cevâlî dest-i zemîn mevcûdiyetinde tuttuğu ufacık bir şu'le-i bakiye ile mehafil-i beşeriyette yine arzı endâm eyledi.

Bilemem nedendir? Hayât-ı zihin, say'-i zamân-ı kadîm, ziyâ-yı fazîlet, fenn-i şahâne, hükümdârlar mektebi, insanları yine hemcinsleriyle ta'lîm ve terbiye eder bir fendir gibi ta'bîrât-ı celîle ile kadr-i alâ edilen bu fen bu kadar nazar-ı ehemmiyyet ve takdîrden düşmüş.

Hadâik-ı mâzînin en sevimli bir gül-i rana teri olan bu fenn-i sîne-i muallâyı beşeriyette bir mevki'-i muhterem işgal edebilmek bahtiyârlığından mahrûm edilmiş.

Şairin maksadı teshîr ve teftîn, fesâhatın maksadı iknâ‘ ve tehyîc, felsefenin maksadı tebâyi‘ eşyâyı taharrî, târihin maksadı da vukut-ı hakikayı tebeyyinden ibâret olduğunu bilmeyecek bir ferd tasavvur olunabilir mi?

Hamîde-i fitratları sâye-i hamâsetle yoğrulmuş, san‘atları askerlik, âmâl-i kavmiye ve millîyeleri, icrâ-yı adâlet ile te‘mîn-i samîmiyyet ve müsâvât teşyîd-i mebân-i uhuvvet, istihkâr-ı hayât, iktihâm-ı müşkilât gibi esaslara müstenid olan Osmânlılar kadar târihe arz-ı ihtiyaç ile bu fen ile hâl-i temasda bulunmak lüzûmu hisleri acaba dünyada hangi bir kavme nasip olmuştur?

Târihte:

Osmân Ertuğrul oğlusun
Oğuz Karahan neslisin
Hakkın bir kemter kulusun
İstanbul’u aç, Gülizâr yap

gibi sözleriyle o ulviyyât ile dolu bulunan kalbindeki hevesât-ı cihangirânesinin bir tercemân-ı terzibani azîmü’n-nefs bir Sultan Osmân görüyoruz. Kara Kurum sahrâlarından çıkıp da önüne gelen ma‘mûreleri taş

(N:6, S:2)

taş üstünde kalmamak şartıyla harâb ve yebâb eden Cengiz’in önünden mahzen idâme-i millet ve bekâ-yı kavmiyet hisleriyle çekilen bir necip kabilenin şerefli bir ahfâdından bulunan bu zât-ı âlişan, ecdadından tevarüs eylediği bir necâbet-i millîyenin verdiği bir ders-i nebâhat bereketiyle Anadolu’da mehmedesinin bir i‘timâd-ı fevkalâdesine mazhar ve bu vecihle südde-i bahtiyârîde ihrâz-ı şerif ve kemâl eylemiş Osmânlıların büyükbabası değil midir?

Te‘mîn-i âdâlet, tevsî‘ dâire-i celâlet azm-i civanmerdânesiyle kalb-i hümâyûnlarında temerkuz eyleyen hüsn-i niyetin delil-i târihîsine Târih-i Osmânî’nin en şanlı sahîfeleri hakîki birer şahid-i adildir.

O zamânlar ahlâk-ı millîyenin bir ma’kes-i mehâsini olan ordularımız rahş-ı gaza’ üzerinde Hükümet-i Osmânîye’nin kudret ve siyaset-i hâzırasıyla mütenasip olmak üzere mülkûn hudud-ı ta‘biyesi olabilecek yerlere kadar icrâ eyledikleri cevelan-ı

dilirane hiçbir zamân unutulmaz. Sükût sahrâlarında bir cây-ı şerif tutan bu nihâl-i kemâlin abyare-i himmet-i Osmânî ile zamân zarfında bir devha-i kesir'ül- a'sân hâlinde tecellîsi yenâbî' zülâl-i ma'delet ve avatîf ile seyrab eylediği tebanın fırka-i mücâhidine karşı hürmet-i fevkalâdeleri yine târihin şهادetiyle sabit olan hakikatlerden değil midir?

Karn-ı aşireden sonra bazı kuva-yı müessirenin te'sîriyle mücib-i şerif ve mefharet nice âsâr-ı milliyemiz kemnâm edildiği zamânlarda bile necâbet-i Osmânîyenin birtakım avaz-ı seyyie ile vuku' gelen müsâdemât-ı şedîdesinden hâsıl eylediği galebat-ı kâmile hissiyyât-ı Osmânîyenin ne kadar metin esaslar üzerine müesses bulunduğuyar ve ağyar nazarında mertebe-i bedâheti îsâl etmemiş midir?

Bu kadarcık olsun vatan ve memleket ve Osmânlılar hakkında bize bahş eylediği keyfiyet-i intakı yine rahle-i tadrîsinde öğrendiğimiz o târih bugün birçoklarımızın meçhulüdür. Ne öğrenebildik ne de öğretmek için kalblerimizde mevcûd olan o güzel efkâr-ı Osmânîyemize tercemân-ı kalbimiz olan lisanlarımızdan harice bırakabilmek için bir cüret-i fevkalâde fedâkârlığında bulduk. Çünkü mazur idik. Öyle bir fedâkârlıkta bulunâmazdık. Âlim bu ya:

Kabiliyettir husûl-i matlubun sermayesi

Elde istidât olunca kârı kendin göster

Mazmûn-ı ulviyyesi işte şimdi meydana atladı. Bundan sonra adâlet ile zulmün, fazîlet ile rezâiletin târih sahîfeleri üzerinde tecessüm etmiş bir misâlini yine târihin muâvenetiyle isbât edecek fırsat zamânları her türlü mebzûliyetiyle pîş-i payımıza döküldüğünden fazâil-i millîye ile rezâil-i kavmiyeyi bast ve teşhir edecek lisanlar ve o sûretle şa'bân-ı vatana birer ders-i intibâh gösterebilmek için mevcûd emellerimiz bir kâbus-ı bîemân karşısında endişe-i hâl ve âtî ile bir cereyan-ı hâlecan ortasında çırpınıp titreyecek.

Hiç unutmama bir mahfil-i irfânda onbirinci asra oldukça bir şeref târihi veren Sultan Mehmed Hân Rabii hazretlerinin zamân-ı saltanatlarının ikinci bir devresi olan Köprülülerin zamân-ı sadâretini beyân ve baba ile oğulun min gayr-i had muhâkemât-ı târihiyyesini yürüttüğüm sırada Sokullu Mehmet Paşa merhûmun da hidemât-ı vatanperveranesini ta'dâd eylemiş ve yine târihin delaletiyle sabit olduğu

üzere bunların o asırda şâibedâr bazı ahvâl-i cârîyesini ve müdahelat-ı kanûneşeginane ile umur-ı hükümetin rehin-i tezezbiz ve perîşân olduğu bir zamânda zevât-ı müşârünileyhin her türlü mevani-i müşkile-i pîş-i pay tahakkümlerinden azmin sûretiyle gösterdikleri himemât-ı cemilelerini nazar-ı insaf önünde bulundurarak bahsi bir tasnif-i vükela ile hitâma erdirmiştim. Onbeş sahîfelik bir târih dersini üç satırda

(N:6, S:3)

koşturacak kadar feyz-i kalem ve bir sûrat-i ifhâm bahtiyârlığına mazhar olmak gibi hasâis bi fâideden besbelli mahrûm bulunduğum için olmalıdır ki sözü biraz itnâb derecelerine çıkarmışım ve şu mesrûdât-ı târihiyye meyanında vatan, millet, memleket sözlerini de karıştırmışım. Şu üç kelimenin şiddet-i te'sîrine bakınız ki derhâl bir taraka-i Zühre şikâf ile iklim-i ceberrutu alt üst etmiş. Haberim bile yok. İşte o zamân her nevâib-i dehriyyeden kendisine bir pay bırakılmak lütfundan bu defalık mahrûm kalan bahtsız başımın bir idbâr-ı saturundan kurtuluşuna hâla ben de şaşarım.

Edirne Rüşdiye-i Askeriyesi Hüsn-i Hat ve Târih Muallimi

Eski Zağralı Osmân Nuri

Asker Arkadaşlarımıza

Küçük zâbitân ve neferâta mahsûs öteden beri nota ettiğim ve onların anlayabileceği vecihle sualli ve cevaplı olmak üzere tertîb edilen [nazariyât-ı seferiyye, terbiye, ceza, dâhiliyye] gibi askerî derslerin efrâda lüzûmu olan bahisleri bir hizmet-i nâcizâne olmak üzere bundan böyle her hafta muntazamân (Ordu) gazetesiyile neşr edileceğinden zâbitân arkadaşlarımın himmetiyle bölüklerce defterlere yazdırılıp ders zamânlarında efrâda lâzım gelen maddeler îzâh edilerek muntazamân ta' kib edilecek olursa ordumuza maddi ve ma'nevî lüzûmu ve hâdimi olacak esbâb hazırlanmış olur.

Acemî Efrâdın Ta'lîm ve Terbiyeleri

Sual: Muallimler acemîlere ne yolda lisan kullanmalıdır?

Cevap: Terbiye haricinde söz söylemekten kat'îyyen sakınarak dâimâ nezâket ve ciddiyetle söz söylemelidirler. Zîrâ fena sözler efrâdın askerliğe olan arzularını kesr

ederek tabii ahlâkının bozulmasına sebep olur. Bir de neferin haysiyet-i zâtiyesine dokunmamalı ve dâimâ evvelki saffeti muâheze edip mesela [sen çiftçisin, çobansın, senin yapacağın ta‘lîm bu kadar olur] gibi tahkirlerden sakınmalıdır.

Sual: Hatalar tahsis olunurken ne gibi şeylerden ictinâb etmelidir?

Cevap: Muallimler neferâta bed muâmele etmeden, üzerlerine el ile dokunarak tashîh etmeden kat‘îyyen ictinâb etmelidirler. Dâimâ karşıdan söyleyerek tashîh etmelidir.

Sual: Muallimlerin neferâta bed muâmele etmeleri neden ileri gelir?

Cevap: Muallimlerin iktidârsız bulunmalarından ileri gelir. Çünkü hareketi güzelce anlatamaz nefer de bittabii anlayamayarak hata edecek bunun üzerine muallim kendisinin iktidârsızlığından gelen hatayı neferin dirâyetsizliğine haml ederek neferi hem tahkir eder hem de eliyle tashîhe kalkışır.

Sual: Acemîlerin ta‘lîme hevessiz olmaları neden ne’şet eder?

Cevap: Acemîlerin yaptıkları hatadan dolayı dâimâ tahkir etmek ve bed muâmelede mücâzât ve mükâfatlarını müsavaten icrâ etmemek husûsu acemîlerin ta‘lîme olan heveslerini azaltacağından onlardan ictinâb etmelidir.

Sual: Acemîlerin askerliğe olan meyil ve muhabbetleri ne süratle tezyîd edilmelidir?

Cevap: Acemîler ta‘lîm ederken dâimâ onları tahsin ve takdir

(N:6, S:4)

etmek. “Mesela şu hareketin mükemmeliyyeti senin gayretinden ileri gelmiştir.” demek mükâfat ve mücâzâtı aynı derecede yapmakla tezyîd olunur.

Sual: Ta‘lîme bedai olundukta manga başların vazîfeleri nedir?

Cevap: Ta‘lîm edilecek mahâlde efrâdı münâsib aralık ile hizaya getirdikten sonra muallim tarafından o gün verilen harekâtı bizzat yaparak ta‘rîf eder. Bade etraftan birinci sıradan harekâtı yaptırır. Diğer efrâda dahî kendi kendilerine çalışmalarını emrederek onları da tarassudta bulundurur.

Sual: Muallim neferâta ne sûretle ta‘lîm gösterir?

Cevab: Sıra dâhilinde gösterilmeyip neferin yapacağı hatayı hepsi görecek vecihle müsâid bir mahâlde çıkarılıp yaptırılır. Hangi nefere yaptırılacaksa ismiyle çağırıp temennâ ederek dışarı çıkar. Evvela muallim hareketi bizzat nefere karşı yapıp ba‘de neferin yapmasını emreder. Yapacağı hataları kendisine söyleyip tashîh ettirmeli. Eliyle dokundurmayıp dâimâ şifâhen söylemelidir.

Sual: Neferler emrolunan hareketi yaparken muallimin başlıca dikkat edeceği şey nedir?

Cevab: Gösterilen hareketi doğru anlayıp sıhhat ve sûrat-i matlubede yapıp yapmadığını ve hareketi yaparken vaz‘iyyetin bozulup bozulmadığına nezâret eder.

Sual: Muallim neferin hatasını ne yolda tashîh eder?

Cevab: Muallim hatayı gördüğünde nefere ne yolda hata ettiğini sorar. Ve nefer hatasını anlayıncaya kadar tekrar ettirir ve bil‘âhire tashîh eder.

Sual: Hata tashîhinde acelenin mazarratı nedir?

Cevab: O anda vuku‘ gelinecek diğer hatalar görülemeyerek neferde adet hâline gelip bil‘âhire tashîhi muallimi müşkilât-ı azîmeye dûçâr eder.

Sual: Muallimin mevki‘i neresidir?

Cevab: Mevki‘i belli değildir. Şu kadar var ki nefer veya manganın yapacağı hataları kâmilen görebilecek vecihle [10:8] hatve ileride bulunur.

Sual: Acemîlerin vürûdundan evvel bölükte yapılacak hazırlık?

Cevab: Acemîlere verilecek eşyanın kâffesi tedhir ettirip bölük kumandanı tarafından birer birer muâyenesi muhtaç olanları ta‘mir ettirmektir. Karavanelerin kalaylanması lamba ve su destilerinin ikmâli, acemîlerin ikametine mahsûs mahâllerin güzelce yıkılması, yataklar vesâirenin ihzârı.

Sual: Acemîlerin vürûdunda ilk evvel öğretilecek şeyler nedir?

Cevab: Kışlanın aksâmı; helalar, bakkal, matbah, câmi‘, su içilecek mahâll, yemeklerin vakti, yemeğin sûret-i taksîmi, onbaşı mangalarına boy sırası tertîbi, saçlarının kestirilmesi, hamama götürülmesi, acemîlerin birer birer doktor tarafından muâyenesi, bilhâssa gözlerinin nişancılık için dikkatle muâyenesi, elbise, silâh, çizme vesâirenin tevzî‘ ile eşya-yı miriyenin üzerlerine isimlerinin hizasına hâl kaydı, dolapların koğuşlarda taksîmi ve kilit altında bulundurulması, acemîlerin üzerindeki fazla paranın tabur sandığında hıfzı, eşya ve sâiresinin ne vecihle hıfz edileceği hakkında kendisine ma‘lûmât, başıbozuk elbiselerinin toplanıp ve isimlerini yazıp depoya teslimi. Kışla ve koğuş dâhilindeki hatt-ı hareketlerine dâir ta‘lîmât, mektupla adreslerinin velilerine bildirilmesi, acemîlerin hariçten bir şey mübayaalarında yanlarında

(N:6, S:5)

muallim efrâdın bulunması, ceza kanûnnâmesinin karara ve itâatsizliğe dâir maddelerinin îzâhı, mâfevk ve bölük zâbitân ve küçük zâbitânı, şahsen tanıyıp ve isimlerini öğrenmeleri ve bunlara karşı ta‘lîmlerinden ibârettir. (Mâba‘di var!)

Piyâde Mülâzımlarından Halim Hilmi

Ta‘biye ve Seferiyye Tatbîkâtı

Mâba‘d

Birinci Meselenin Sûret-i Hâlli

Bundan sonra celp etmiş olduğu piyâde tabur kumandanlarıyla yâverine şu emri yazdırdı:

İkinci Kolordu Cânibdâr Emri

Üçüncü Nizâmiye Fırkası Numara – 6

Tepeköy’ün cenûb-i garbındaki 130 râkımlı tepenin cenûbundaki tepeden

18 Ağustos 1324   Dakika (15)   Saat (4)   Gündüz

1- Düşman Keçili Çiftlik civarındaki (215) ve (230) tepeleriyle bunun şarkındaki tepede mevzi‘ almıştır.

Gevenli Köyün işgal olup olunmadığı, tahakkuk etmemiştir. Fırka bu düşmana taarruz etmektedir.

2- Cânibdâr düşmanın sol yanını ihâta edecektir.

3- Topçu bulunduğumuz bir sırt üzerinde mevzi' alıp düşman sol cenâhına ateş açacaktır.

4- Sûvâri Çınarlı Köprüsünü muhâfaza etmek üzere köprübaşına bir müstakil küçük zâbit postası gönderecek ve düşmanın yan ve gerilerini taharrî edip cenâhının nereye kadar imtidat ettiğine ve ihtiyâtlarının nerede bulunduğunu ve Gevenli Köyde düşman mevcûd olup olmadığını ve Çınarlı Vadisini keşfetmek üzere Sazlıgöl'ün şark tarafından iki zâbit keşif kolu sevk edecektir. Mütebâkî kuvvet ile cânibdâr sūvârisi batarya garbında bulunarak topçuyu muhâfaza edecektir.

5- Piyâde alayı Tepe Köyün cenûb-i garbîyesindeki (125) râkımlı tepenin cenûbunda mestûren iki hat üzere açılacak; birinci tabur esas taburunu teşkîl ederek (125) râkımlı tepenin cenûbunda ve ikinci tabur takrîben (500) metre aralıkla solunda bulunacak; diğer taburlar merkez gerisinde ihtiyâtı teşkîl etmek üzere şimdilik buldukları yerlerde duracaklardır. Birinci hattaki taburlar yine bu tepelerin gerisinde mestûren bölük kollarına açılacaklar ve ba'de birinci tabur (Gevenli Köy), ikinci tabur (Gevenli Köyün 600 metre garbındaki tepe) istikametinde ilerleyecektir; cephe (Gevenli Köy – Gevenli Köyün 800 metre garb-ı cenûbundaki tepe) hattına karşı alınacaktır. Cepheyi doğru alabilmek üzere ileri harekete evvela sağ cenâhtan bedai olunacak ve irtibat bu cenâhtan gözetilecektir.

6- Birinci ve ikinci taburların me'mûrîn ve edevat-ı sıhhiyyesi ile (125) râkımlı tepenin şimâlindeki koruda bir sargı mahâllî tesis olunacak; ser tabîb lüzûm görürse ihtiyât taburlarının yalnız me'mûrîn-i sıhhiyyesini burada istihdâm edebilir.

7- Fırkanın piyâde ve topçu cebhâne kollarının nerede bulunduğu topçu kumandanı vâsıtasıyla bittahkik taburlara bildirilecektir.

8- Ben Tepe Köyün garb-ı cenûbundaki (125) râkımlı tepede bulunacağım.

Miralay

(N:6, S:6)

Cânibdâr kumandanı tabur kumandanlarını (buyurun) deyip vazîfe başına sevk ettikten sonra yâverin yazmış olduğu emir nüshasını, bir emir atlısıyla cânibdâr süvârisi kumandanına gönderir; ve biraz sonra kendisi de maiyyeti ile birlikte verdiği emrin icrâsına nezâret etmek üzere (125) râkımlı tepeye gider.

Hulâsa – Cânibdâr kumandanı olan piyâde miralayı vazîfesini îfâ için ne yaptı?

- 1- Arâzîyi ve düşman mevzi'ni tedkik için nezâretli bir tepeye çıktı;
- 2- Hücûm olunacak hedefi ta'yîn etti;
- 3- Alayı ne sûretle açacağına karar verdi;
- 4- Topçuyu ve süvâriyi ne sûretle istihdâm edeceğini düşündü;
- 5- Sıhhiyye hidemâtıyla cebhâne noksanının ne sûretle icrâ olunacağını ta'yîn etti;
- 6- Büyük ağırlıkların bulunacağı yeri kararlaştırdı;
- 7- Bu kararlarını emir sûretinde maiyyet-i mevcûdesine tebliğ etti.

Mesele 2: Şu emri alan birinci tabur kumandanı vazîfesini ne sûretle îfâ eder?

Mesele 3: Şu emri alan ikinci tabur kumandanı vazîfesini ne sûretle îfâ eder?

Mesele 4: Şu emri alan üçüncü ve dördüncü taburlar kumandanları vazîfelerini nasıl îfâ ederler?

Hamiş – Taburların numara sırasıyla yol kolunda buldukları ma'rûzdur. (Mâba'di var.)

Edirne Harbiyesi Ta'biye ve Seferiyye Muallimi

Erkân-ı Harbiye Kolağası Ali İhsan

Yeni Alman Seferiyyesi

(3) Numaralı nüshadan mâba'd.

“Manevraya Ait Ta'limât”dan bahsedelim:

Bu ta'limâtta sûret-i umûmiyede manevralar için deniliyor ki:

“Manevralar, tabiiyyet-i cereyanları nokta-i nazarından vakt-i hazarda icrâ edilen kaffe-i ta‘lîmlerden ziyâde muhârebe ta‘lîmlerine yaklaşır. Onlar en iyi sûrette arâzînin harekât-ı askeriyeye te’sîrini ve kıtaâtın sûret-i muhârebesini gösterir. Onlar, zâbitân ve efrâdın derece-i iktidâr ve kabiliyyet-i askeriyesini müşâhedeye en iyi vâsıta teşkîl eder.

Ta‘lîm zamânları istihsâl edilen zabt-ı rabt, i‘tiyâd-ı intizâm manevralarda zâil olmamalıdır. Bu kâidenin tamam-ı tatbiki husûsuna bütün amirler bilhâssa dikkat edeceklerdir.”

Livâ manevraları hazf edilmediyse de üç ilâ dört gün devam eden kolordu manevralarına vakit kazanmak için ihtisar edilmiştir. Muhtelif sınıfların aynı zamânda manevra meydânlarında isbat-ı vücûd ettiklerinden müttehiden ta‘lîmler yapılmalıdır. En büyük ehemmiyet bir livâdan bir firkaya kadar olan süvârinin süvâriye karşı keşfiyât manevralarına verilmiştir.

Bu manevralar keşif kollarının uzaklarda îfâ-yı keşfiyât etmesi, keşif bölüklerinin icrâ-yı amel eylemesi fırsatını te’mîn eyler ve ahz-ı ma‘lûmât hidemâtının tekemmülüne ve mevcûd vesâit-i sınıyyenin isti‘mâline medâr olur. Bu esnâda yaşlı süvâri-i zâbitânı keşfe ait mühimm meseleleri hâlledebilir. Hâsılı, gerek keşif kolları gerekse keşif bölükleri geceleyin konaklanılan mahâllerde harbe tevafuk etmek şartıyla ta‘lîm ettirilir. Erzâk ve mühimmât tedârîki husûsuna büyük bir serbesti verilmiştir.

İfadat-ı âtiye en mühimlerindendir:

(N:6, S:7)

“Manevralarda muhârebeler, netaic-i nâmünasebe zuhûruna meydan verilmemek şartıyla hakîki muhârebelerden az devam etmemelidir; diğeri cihetten o kadar zâbit ve efrâdın hareketi hasebiyle muhârebenin icrâ-yı serî-i harbe nâmuvaftak olmakla beraber geceleri de tedrîsât-ı askeriyeye münhasırdır. Manevra müdîri bu husûsa bütün vesâitle mümanaat etmelidir; manevra müdîri kezâ muhârebenin cereyan-ı seriine badi ibtidâyı emirde kıtaâtın muhtelif emniyyet kademelerinin arasındaki mesâfât imhâline bilhâssa dikkat edecektir. Mevki‘i icrâyı vazı ve alelacele icrâ edilen hücûmlarda ihtimâli olsa bile reddedilecektir. Bu sûretle serîan atlama

sûretiyle meydana çıkamayan müdâfaanın tertîbâtı hakkında yanlış fikirden tevekki edilmiş olur.

Hükümlere ait bahiste diyor: Hükümler yalnız vaz'iyet-i ta'biyeyeye nazaran muhakeme ederler. Onlar hakikat-ı harbe gayri muvâfık olan muhârebenin sûrat-i cereyanına mümanaat eylerler.

Yukarıda denmişti: “Muhârebe hasmın mahv-ı kâmiline kadar devam edemez. Hakîki muhârebede muvaffak olan taraf muhâsıma göz açtırmayacak serbesti-i harekete mâlikdir; fakat manevralarda muzafferiyetin netayicinden bilâ hazf istifâde kâbil değildir.”Telefâtın mikdârını mübin flamalar için diyor ki, her kıt'a amiri bu flamalar münasebetiyle vaz'iyet-i ta'biyeyeye muvâfık karar ittihâzında serbest kalamıyor, binâenaleyh makarrarat-ı mühimme ittihâzınca hasım tarafında flamanın zuhûruna muntazır kalmamalıdır.

Kurbiyetin kısa olmalı ve şahsiyata taalluk etmeyip tezyîd-i ma'lûmâtı kâfil olmalıdır diyor. Tevbihat sûret-i münâsibede bir he'yet huzurunda icrâ edilir. Zâbitânın vazîfeyi kemâl-i şevk ile îfâsını kâfil olmak için istikbâlde de dâimâ ta'kîb edilmelidir.

Bundan mâadâ harbe muhâlif olarak süvâri ve bisikletlerin muvakkaten tevkifi erkân-ı harbiye zâbitânının dâire-i iktidârındadır.

“1790 senesinde zabt-ı rabta ait ta'lîmât” da deniyor: Gerek düşman gerekse dost memleketinde şedid bir zabt-ı rabt ve intizâm mevcûd olmalıdır; bu her iki hassa hem ordunun şân ve şerefi hem de te'mîn-i mevcûdiyeti için lâzımdır. Kendi şeref-i askeriyesinden müftehir ve mağrur her bir zâbit ve nefer zabt ve rabtı ve intizâmı sever. 1908 senesi seferiyye ve manevra ta'lîmnâmeleri diyor ki: azîm bir kuvvet sarfını müteâkıb efrâdın sûret-i hareket ve ve kıyâfet-i zâhriyeleri o kıt'anın kıymeti hakkında i'tâ-yı hükme medârdır.” ve “kuva-yı maddiye ve mâneviyenin mesuliyetini talep şartıyla cesaretlerini muhâfaza ve tehlikeli zamânlarında ittihâz-ı karara ve arkadaşlarını parlak işler görmeye sevk eden adamlar yetiştirilir.” ve nihâyette “vakt-i hizada yerleştirilen zabt ve rabt ve i'tiyâd-ı intizâm manevralarda zâil olmamalıdır.” diyor.

Nihâyet

Hüseyin Hüsnü

Muhârebede Topçunun Vazîfesi - 1

Peti Jurnal Militer'den istihrâc edilmiştir:

(5) numaralı nüshadan mâba'd:

Hücûmun ihzârında topçunun aynı zamânda îfâ edeceği birçok vezâif vardır:

- 1- Hücûm kıtaâtı üzerine ateşini tevcih eden düşman topçusunu mahvetmek;
- 2- İhtiyatların ateşine mâni' olmak için; hücûm cephesine, yanlarına ve arkalarını müdâfaaya gayri salih kılmak;
- 3- Mevzi' üzerine toptan hücûma mümanaat eden mevani veya müdâfaa-i fer'iyeler arasından hücûm kıtaâtına,

(N:6, S:8)

ihtimâl ordu ağır topçusu vâsıtasıyla bir yol açmak, münâsib bir taksîm-i mesâî ve istenilen zamânda hareketi te'mîn etmek için hücûmu hazırlamaya me'mûr bütün topçuyu idâre-i vâhide altına almak lâzımdır.

İşte bu vech ile topçu generalleri, birçok fırka topçularının yahut diğer kıtaât topçu aksâmının bi'l-fi'l kumandanlığını almaya çağırabilirler.

Hücûmun hîn-i icrâsında, topçu iki kısma ayrılır.

Fırka topçusundan mürekkebi olan birinci kısım, piyâdeyi kademeleriyle ve süratle ta'kîb eder. Ve hücûm kıtaâtına her lahza bir muâvenet-i maddiye ve mâneviye ibrâz etmek için düşman piyâdesine en yakın mesâfelerde mevzi' almaktan çekinmez. İkinci kısım bataryaları tarafından dövülecek olan mehasım topçuyu düşünmez; muhacemîn düşman mevzi'ne ayak bastığından i'tibâren; müdâfaa kıtaâtının püskürtülmesi ikmâl için zapt olunan mevzi'ye gider. İkinci kısım, bütün düşman topçusuna karşı son şiddetle ateş etmek, hücûm kıtaâtı için tehlikeli olmadığı müddetçe düşman mevzi' ateş altında bulundurmamak, mukabil hücûmların vaki'

olabileceği yanları ve meydânları taht-ı nezârette tutmak için mevzi'de kalan topçudan tereküb eder.

Hücûmda muvaffakiyyet hâsıl olursa, husûsi olarak ta'yîn olunan kıtaâtı ta'kîbe me'mûr edilir. Bu kıtaâta topçu da tahsis edilir.

Topçu endâhta başlar başlamaz, hata dâhil olmak isteyen düşman topçusunu ezecek vecih ile ta'kîb kıtaâtına kademelerle refakat eder. Eğer hücûmda muvaffak olamazsa düşmanın hücûm kıtaâtı üzerine bütün topçunun ateşi tevcîh olunur. O vakit düşman topçusuna mukabele edilir; çünkü o zâten kendi hücûm kıtaâtına zarar vermemek için bu muhârebeye bizzarure iştirâk edemeyecektir. Bu şerâit altında, mühimmâtın ve sâirenin ziyâi mahâll nâmus addedilemez.

Elhâsıl, ric'atte, eğer topçu, geriye çekilen piyâdeyi obüsleriyle ta'kîb eden düşman topçusunu dönebilecek mevazı' üzerine kademeleriyle çekilerek daha müessir bir sûrette hareket ederse, her türlü fedâkârlığa müheyyâ birkaç bataryanın, piyâde ile dirsek dirseğe ric'at ederek ona bir istinâd-ı ma'nevî vermesi iyidir. Yukarda beyân olunan kavait, süvâriye mülhak süvâri topçularına da kâbil-i tatbiktir. Maamâfih burada şerâit-i sûrat hepsine tercih edilir. (süvâriye mülhak) topçu kumandanı ancak harekâta başlanacağı ve süvâri kumandanının o emrine ahz ve telâkki ile efkâr ve niyetini anladığı zamân yanından ayrılır. Süvâriyi rahatsız etmeksizin ve onun tarafından maskelenmeden (önünü kapatmadan) kendi kuvvetini düşman üzerine mümkün mertebe uzun müddet ateş edebilecek sûrette ta'biyeye dikkat eder.

Umûmiyetle düşman kıtaâtının başlarına, sonra yayılması tâciz edilmek lâzım gelen kitlelerin cephelerine ateşi tevcîh ettirir. (Düşmanda) bir karşılık hâsıl olursa ihtiyâtları yetişip daha araya girmeden döndürmek için endâhtı tahtit eder. (Mesâfeyi biraz arttırır.)

Düşman biraz geri dönerse topçu ta'kîbe muâvenet için kemâl-i suratle ileriye hareket eder. Eğer düşman süvârisi topçu üzerine hücûm (baskın) ederse son saniyeye kadar ateş devam eder.

Hasım süvârisinin baskınlarına pek ma'rûz olan süvâri topçusu asla istinâdsız bırakılmamalıdır.

Meydân muhârebesinin haricinde, süvâri topçusu düşmanın yürüyüş hâlinde bulunan kollarına baskın sûretiyle hücum ederek pek mühimm bir rol oynayabilir.

Düşman kollarını topu tutacak mevaki'yi arayıp bulmak için kendi kabiliyyet-i hareketinden istifâde eder.

(N:6, S:9)

Bu sûretle düşman kollarını devirmeye veyahut kollarının bir kısmını yaymaya mecbûr eder. Lâkin tamamıyla harbe girişmekten çekinir. Ve düşmana telaş verdikten ve onu hareketinden alıkoyduktan bir müddet sonra tekrar bu harekâta teşebbüs etmek üzere hemen çekilir.

Meydân muhârebesi esnâsında süvâri fırkalarına tahsis edilen topçu, bilhâssa cenâhlarda ve düşmanın gerilerinde ve kezâ ta'kîbte araya girebilecekleri her türlü ahvâlde bu fırkalarla birlikte harb ederler.

Süvâri fırkalarına mülhak topçunun cebhânesi en yakın kolordu topçu parkı tarafından verilir.

Mühendishâne Talebesinden Remzi

Batarya Kumandanı ve Evsâfi

(5) Numaralı Nüshadan Mâba'd

Bataryanın Ta'lîm ve Terbiyesi Hakkında Mütâlaat, Ta'lîmden Maksad

Bataryanın ta'lîm ve terbiyesi hakkında tasavvur edilen usûle dâir söz söylemezden evvel ta'lîmdeki maksaddan bahsedelim:

Ta'lîmin sebep-i yegânesi harbe hazırlıktır. Maksada vusûl için yalnız efrâdın çevik, terbiyeli seferde, muhârebe meydânında vazîfesini bilir, rütbeli neferlerin muallim olması kâfi değildir. Belki küçük büyük bilcümle zâbitânın kendilerine bahş edilen salâhiyyeti hissi isti'mâl edebilmeleri için isabet-i nazar, bid'eti zâtiye, sürat-i karar gibi gibi havâss-ı lâzîme ile muttasıf olmaları lâzımdır; çünkü muvâfık bir tarzda arâzîden istifâde ederek kıt'alarını sürat ve intizâm ile hareket ettirmeye ve muhârebede ateşin hissi idâresine ancak havâss-ı mesrûde ile muvaffak olabilirler.

Bazı mevâdd-ı mühimme koğuşlarda, dershânelerde tedrîs olunduğu gibi zâbitân ve küçük zâbitânın ta‘lîm ve terbiyeleri de bir takım husûsi ta‘lîm ve tedrîsi müstelzim kılar ki bunlar aşığıda sırasıyla zikr ve beyân edilecektir.

Bilcümle zâbitân kendi vazîfesiyle kendinden bir derece büyük rütbede olan zâbitânın vazîfesini yapmakla mükelleftir. Bilcümle ümerâ ve yüzbaşılar sınıf-ı sâirenin yürüyüş ve muhârebesini bilmeye mecbûrdur.

Bilcümle küçük zâbitân rütbe ve derecelerinin istilzâm ettiği vazîfeyi îfâ edecek bir hâlde olmalıdır. Cebhânegiler, başçavuşlar, terk-i tezkere etmiş çavuşlar takım zâbitliğini îfâ edebilmelidirler. Onbaşılar da mümkün mertebe bir top çavuşluğu vazîfesini görebilecek bir hâle getirilmelidirler.

Silsile-i merâtibin her birinde amir, mâdûnunun ta‘lîm ve terbiyesiyle uğraşmalıdır. Hiçbir kimseye mâdûnunun vazîfesi emredilmemelidir.

Her Rütbenin Vazîfe ve Salâhiyeti

Muhtelif rütbede bulunan zâbitânın ta‘lîm ve terbiye husûsundaki vazîfe ve mesuliyetleri nizâm-nâme-i mahsûsunda tebeyyün ve tahdîd edilmiştir. Silsile-i merâtibin her bir derecesinde mâfevk efkâr-ı müsabakat karanesi tevsii maksadıyla maduduna icrâ-yı nüfus ve onu sevk ve idâre edebilir. Her bir devre ait ta‘lîmi sûret-i umûmiyede gösterir. Tarz-ı tatbiki mâdûna bırakır. Ta‘lîmnâme mevâddının tatbik

(N:6, S:10)

edilmediğini veyahut kusuru aşkâr olan tarz-ı ta‘lîmin intihâb edildiğini gördüğu zamân bizzât müdahale eder. [Ta‘lîmnâme – Madde – 3 : Bataryadan i‘tibâren her kıt’a-i askeriyeye kumandanı taht-ı kumandasında bulunan askere ta‘lîmnâmenin bilcümle aksâmını medlûl-i hakîkisine muvâfik sûrette lâyıkıyla ta‘lîm etmeğe mecbûrdur. Ta‘lîm için usûl ve vesâitin intihâbında mûmâileyhim kumandanlar mümkün olduğu kadar serbest bırakılmalı ve fakat ta‘lîmnâmeye mugayir olarak hareket edildiği veyahut ta‘lîmlerin terakkî etmediği görülünce rütbeten en yakın mâfevk tarafından hemen müdahale edilmelidir.]

Şu müdahale keyfiyeti büyük bir ehemmiyeti hâizdir. Müdahale her türlü şâibenin ve gazezden arî hüsn ulvî şefkatle mâlî bir kalble icrâ edilmelidir. Hakaretimiz

kelimat kat'ıyyen sarf olunmamalıdır. Zîrâ hâsıl olunacak te'sîr gayri kâbil-i ta'mir arızalar vücûda getirir.

Ta'lîm ve tadrîsin tanzîm cereyanı, nezâreti, netayici tahkiki alay kumandanına âid olmalıdır.

Tabur kumandanı kendi taburunun sevk ve idâresini, nezâreti, teftîşi ile muvazzaf olmalı. Zâbitân ve küçük zâbitânın derece-i iktidârlarını dâimâ göz önünde tutmalıdır. Bataryalarını alay kumandanının muîn zamânlardaki teftîşine arz edebilmek için tedâbîr-i lâzîmede kusur etmemelidir.

Batarya kumandanı, tabur kumandanının o emrini istihsâl edilen netayici nazar-ı i'tibâra alarak bataryasında ta'lîmin terakkîsinden mesuldür. Acemî efrâdı beyhûde yormaktan ihtiraz ile bunlara ait say ve ameli tadrîcen arttırmak esasını nazar-ı tedkiyeden dur tutmamalı. Ta'lîmin istirahat devirlerinde nazar-ı ihtimâm ve dikkatten kaçırmamalıdır.

Fransız topçularında her alayda yüzbaşı rütbesinde bir de muallim bulunduruluyor. Ve buna vezâif-i âtiye tevdi' olunur.

- 1- Remont hayvânâtının nezâret ve terbiyesi.
- 2- Mülâzım-ı evvel ve sânilerin ve küçük zâbitânın binicilik ta'lîmi.
- 3- Küçük zâbitândan terfiye nâmzet olanlara nezâret.

Borazanlarla jimnastik muallimlerinin idâresi de mûmâileyhe muhavvildir.

Muallim yüzbaşı bulunmadığı takdirde onun vazîfesini evsâf-ı lâzîmeyi hâiz olmak şartıyla alay kumandanı tarafından ta'yîn edilen bir zâbit îfâ eder. Bu zâbit aynı zamânda kendi bataryası dâhilindeki vazîfesini görür. (Mâba'di var.)

Hakkı

Bulgar Ta'lîmnâmesi Tercemesi

323 senesi ordumuzun ta'lîm ve terbiyesini teftîşe me'mûr buyurulan yâverân-ı hazreti şehriyâriden ferik Cevat Paşa hazretlerinin zâbitânı tadrîs olunmak üzere ordumuza hediye ettikleri 1905 senesinde kabul olunan Bulgar Ta'lîmnâmesi'nin

bazı aksâm-ı mühimmesinin tercemesini silâh arkadaşlarıma arz eylemekle kesb-i fahr eyledim.

Üçüncü Numûne Taburu Muallim Muâvini
Mümtâz Yüzbaşı Süleyman

Emâretin 1905 Senesinde Kabul Olunan Piyâde Ta‘lîmnâmesinin Bazı Aksâm-ı Mühimmesinin Tercemesi, Piyâdenin Ta‘lîm ve Harekâtı

(4) numaralı nüshadan mâba‘d:

Takım Ta‘lîmi

Takımın nizâmları yanaşık ve dağınık nizâmdır. Yanaşık

(N:6, S:11)

nizâmda takım dirsekler arasında 15 santimetre olmak üzere iki sıra üzere tertip olunur. Takımın dağınık nizâmı efrâd beyninde aralık-ı ahvâle göre muhtelif olmak üzere bir sıra üzere tertip edilmekle hâsıl olur. 16 veya daha ziyâde diziden mürettep olan takım sağdan sola sıra ile numara almak üzere 4 mangaya taksîm olunup 6 diziden az olan takım taksîm kabul etmez. Her iki diziye bir grup denir.

Takım saff-ı harb nizâmında dörderli kol nizâmında ictimâ‘ ve icrâ-yı hareket eder.

Takımla icrâ edilen yanaşık ta‘lîmleri: Hazâ beraberlik, saff-ı harb nizâmında ileri geri yürüyüş, yarım sağ ve yarım sol yürüyüş, adi yürüyüşten jimnastik adımına ve bundan adi yürüyüşe geçiş, saff-ı harb nizâmında tebdîl-i istikamet, saff-ı harb nizâmında dörderli veya ikişerli kol nizâmına ve bunlardan saff-ı harb nizâmını geçiş, dörderli kol nizâmında hareket yürüyüş kolu, (takımın yürüyüş kolu esasen dörderli yan yürüyüş nizâmı ise de ahvâl-i istisnaiyede ikişer ve hatta teker kol nizâmında dahî yürür.) saff-ı harb nizâmında iken dizlerin herhangi bir aralıkla açılması ve tekrar kapanması takımla ateş, silâh çatmak, gibi hareketten ibâret olarak her birinin sûret-i icrâsını iyice ta‘rîf etmiştir.

Takımın Muhârebe Harekâtı

İşbu bahiste, takımın muhârebeye alelâde dağılık nizâm da dâhil olduğu ve cephenin takım kumandanının emir ve idâresini te'mîn edecek derecede tahdîd edildiği, ve takımın sırf harb ve kol nizâmlarından herhangi birinden ve kumandan tarafından irâe olunacak herhangi bir istikamette ava çıkarıldığı ve takım yanaşık nizâmda harbe dâhil olduğu hâlde sükunet ve intizâmı muhâfaza etmek şartıyla ayak uydurarak yürüyüş icrâ eylediği ve takım zâbitânı bidâyette ya bizzât veya bilhâssa göndereceği adamlar vâsıtasıyla ilerisini keşf ederek mestûr hudud-ı takrîbelerden istifâde ve açık mahâllerden hareketten ictinâba veyahud bunları koşar adımla mürûra velhâsıl takımın dâimî sûretle ilerlemesi esbâbını temine ç.alışacakları ve avcıya yayılmış olan bir takımın ahvâle göre ya bütün takımla veya manga ile veyahud grupla ve hatta teker teker ileri yürüyeceği ve manga ve grup kumandanları esnâ-yi yürüyüşte ileriye geçip kıt'alarını bu sûretle celbe çalışacakları takım küçük zâbitânı telâkki ettikleri emir ve kumandayı efrâda tekrara ve bunların lâyıkıyla icrâsını teftişe say ve gayret edecekleri ve takım kumandanları ileri yürüyüşün hiçbir vecihle dûçâr-ı tevakkuf ve tedhir olmamasına ve telefât mikdârını taklil edilmesi esbâbına hasr-ı dikkat eyleyecekleri.

Ateş

Muhârebeye ibtidâr zamânı gelince takım kumandanı silâh doldur kumandasını vereceği, ateşin bölük kumandanının ol bâbdaki emrine tevfikân takım kumandanı tarafından sevk ve idâre olunup ateşe gerice bölük kumandanının emriyle ibtidâr olunursa da bazı ahvâlde takım zâbitânı dahî buna salâhiyyetdar buldukları ve binâenaleyh ateşe başlamak, ateş kesmek ve hedefi ta'yîn ve irâe ile beraber ateşin cinsini ve nişangahı ta'yîn etmek dahî takım kumandanları vezâifinden bulunduğu ve avcı hattının beyhûde cebhâne sarf etmelerine badi olan keyfî ateşlerine meydân vermemek üzere ateşi bizzât sevk ve idâre eyleyeceği ve avcılar grup hâlinde olduğu ve takım küçük zâbitânı ile manga kumandanlarının nezâret ve teftişleri altında bulunduğu ve avcı efrâdı da verilen o emri ıskâ eyledikledikleri hâlde sevk ve idârenin kesb-i sühûlet eyleyeceği ve her şeyden

(N:6, S:12)

evvel takım kumandanının takımının amir-i mütlaki olması ve ateşi istediği gibi açıp kestirmeye muktedir olması lâzımgelib ancak bu gibi tekayyüdün düşmanı telefât-ı küllîye irasına bais olabileceği ve bâhusûs ateşten maksad muhârebede en kat'î ve esaslı muvaffakiyyeti te'mîn eden ileri yürüyüş ihzâr etmek olduğu için ateşkes emrini vaktiyle i'tâ edemeyen kıt'anın ileri yürüyemeyerek en büyük muvaffakiyyetsizlikten mağdud olan mevki'î muhâfazaya mecbûr kalacağı ve ateşin düşmanın kuvve-i mâneviyesi üzerinde hâsıl ettiği şiddet-i serî ve merkezi ve anı olduğu mertebe ziyâde olduğu ve ateşin merkezi olması için hedefin pek açık ve ayan sûrette irâe edilmesi ve takım küçük zâbitleri ile manga kumandanlarının dahî efrâdın hedefi kaybetmelerine hasr-ı dikkat eylemeleri lâzım geleceği, ve düşmana daha mahavf ve daha şiddetli bir te'sîr iras etmek için bidâyet-i emirde pek şiddetli ve serî ateş icrâ edileceği ve ansızın icrâ edilen bir ateşin şiddeti daha ziyâde olacağı, ve bâhusûs şimdiki dumansız barut sayesinde düşmana görünmeksizin ve ateşin geldiği ciheti hasr ettirmeksizin ateş icrâsı mümkün olduğundan bu sûretle düşmandan kendisini gizlemeyi bilen kıt'anın düşmanın her zamân kuvve-i mâneviyesini sarsmaya muvaffak olacağı, devamlı ve bilâ fâsıla ateş muhârebede cebhânenin sûratle sarfını intaç edeceğinden ateşin mühimm ve ayan hedefler üzerine açılmasını say etmekle beraber ateşe, harekât-ı taarruziyyeyi setr ve himâye etmek istenildiği ve bazı nekata mütemâdî ateş icrâsı matlub olduğu zamân devam olunub ahvâl-i harb iktizâ'sı düşmanın harekât ve tertîbâtına karşı zayıf ve mütemâdî ateşle mümanaat matlub olduğu hâlde bunun için husûsi manga veya nişancılar tahsis olunacağı muîn mikdârda fişengle münferit ateş icrâsı, kıt'ayı el altında bulundururarak harekâtını teftiş etmek ve hedefi tebdîl ile cebhâneyi istenilen maksad ve hedefe sarf ettirmek gibi fevâidi te'mîn edeceği gayri muîn mikdârda fişengle münferit ateşin bilhâssa yakın mesafadda, ve her ne sûretle olursa olsun düşmanı ateşle tâciz etmek matlub olduğu veyahud düşmanın ileri harekâtını tevkif eylemek talep edildiği zamân icrâ olunacağı; yaylım ateşler, ahvâl-i nadirede ve bilhâssa gece muhârebelerinde veya endişeli eyyamda ve ateşin kumandanın hâkim ve idâresi altında icrâsı matlub bulunduğu zamân icrâ edileceği; takım kumandanları maiyyet-i efrâdının netice-i kat'îyye zamânında cebhânesiz kalmamalarına ve binâenaleyh bu bâbdaki nevâkısın vaktiyle itmam olunmasına ve ahvâl-i fevkalâde müstesnâ olmak üzere mesâfât-ı

bâideden ateş icrâ olunmasına, ve mesâfât-ı bâideden ateşlerinde ve bilhâssa müdâfaa ateşlerinde kurşunların isabet noktalarını dürbün ile (Mâba‘di var.)

Ricâ’

Ordu’nun maksadı; Ordumuzda efkâr-ı askeriyyenin neşv-i nemasına hizmet etmek olduğundan ihda buyurulacak makalât dâimâ mesleğimize müteallik olmasına himmet buyurulsun;

Yazılar okunaklı ve mürekkeble ve dâimâ kâğıdın bir yüzüne yazılmış olsun, satırlar sık olmasın. Kurşun kalemiyle yazılmış müsveddeler yanlışlığa meydan vermemek için bittabi şâyân-ı kabul olamayacaktır.

Müessisleri: İbrahim Zihni, Hüseyin Hüsnü.

7. Sayı, 25 Eylül 1908

7 Numara, 28 Şa'bân, Sene 1326, Perşembe, 11 Eylül, Sene 1324, 1.Sene.

Bir senelik abone bedeli 48 ve altı aylığı 24 kuruş olup hariç için posta ücreti zam olunur.

Müessisleri: İbrahim Zihni, Hüseyin Hüsnü.

Hâsılatı sırf gazetenin tekemmül-i intişârına hasr edilecektir.

İdârehâne: Edirne'de Dâire-i Belediye karşısında Şems Matbaasıdır.

Asker arkadaşlarımızın muâvenet-i kalemiyye ve fikriyyelerine her an müftekiriz.

Gönderilecek evrâk matbaa nâmına irsâl edilmelidir.

Perşembe günleri neşr olunur.

Nüshası 40 paradır.

Ulûm ve fûnûn-ı askeriyyeden bahis haftalık risâledir.

Mermiyâtın Te'sîrâtı

Sahrâ istihkâmatına ait Fransızca bir eserden mütercemdir:

4 numaralı nüshadan mâba'd:

Bu dâneler ta'viksiz ve ta'vikli tapalar ile mücehhez olabilirler. Ta'viksizlerle dâneler hemen yere çarpar çarpmaz paralanırlar. Ta'vik tapası paralanmayı az çok tehir eder ki bu da alelâde bir saniyenin rabii kadardır. Ta'viklilerle dâneler toprağa ziyâde nüfûz edip ekseriya pek az bir te'sîr hâsıl ederler. Eğer endâht 45 dereceye karîb veya bundan büyük zâviyelerle icrâ edilirse husûle gelecek te'sîr gazın kuvvetiyle dâhil-i turâbda hâsıl olacak kürevî bir boşluktan ibâret olarak, hiç mesabesinde kalabilirler.

17 dereceden dîn zâviye-i vusûllerde büyük çaplı topların mermiyâtı da, ufak çaplı toplarinkiler gibi, sekerler. Sûrat-i iptidaiye ile toprağın hâline nazaran 17:30 derecelik zâviye-i vusûllerde dahî sekmeler husûle gelebilir.

Dâne sektiği zamân havada paralanır ve bu hâlde hâsıl edeceği te'sîr pek az ve büsbütün tesâdüfî olur.

Büyük çaplı topların uzun dâneleri siperlerin ateş hatlarında paralandıkları zamân bunlara dayanmış olan müdâfaasına pek ziyâde te'sîr ederler; fakat mermiyâtın burada paralanması, ufak çaplı toplarda olduğu gibi, hatta pek sahîh tanzîm edilmiş bir endâhtla bile, büsbütün tesâdüfîdir.

Alelâde yarım metre sahnında olan ihâta duvarları - kerpiçten olanlar müstesnâ olmak üzere - tüfeng kurşunlarına karşı iyi bir siper teşkîl eder. Misketlerle, mermi parçalarına karşı kerpiç duvarlar dahî müdâfaasını fevkalâde muhâfaza eder.

Duvarlara yalnız müsâdemeli endâht ciddi bir te'sîr hâsıl edebilir? Mahazâ bunun ne gibi şerâit tahtında istihsâl edilebileceği şâyân-ı tedkikdir.

1,70 metre irtifâ'ındaki bir duvarı ele alalım: 2500 metrede irtifâ'ına olan inhiraf ihtimâli ameli takrîben 3 metre olduğundan gayet sahîh tanzîm edilmiş bir endâhtla duvara en ziyâde 100 ve 150 mermi isabet eder. Bir metreye iki şarapnel veya çok paralama haklı birçok dâne îcâb ettiğinden 60 metre imtidâdında olan bir duvarı

(N:7, S:2)

yıkmak için 400 şarabnel veya 300 dâne atmak îcâb eder. Hâlbuki atım merkezi bir inhiraf ihtimâli kadar aşağıda veya yukarıda bulunacak olursa (bu pek muhtemeldir) 500 şarabnele veya 375 dâneye ihtiyaç mess eder. Eğer endâht 1500 metrede icrâ edilirse 300 şarabnel veya 250 dâne lâzımdır.

İşte görülüyor ki duvarı kâmilten yıkmak için pek ziyâde mermi sarfı îcâb ediyor; binâenaleyh Langleva'nın kabul ettiği üzere kısım kısım bereşler açmak daha muvâfıktır.

Duvarlara karşı sahrâ topu yerine ordunun ağır topçusunu teşkîl eden kısa toplar isti'mâl edilecek olursa bunların ihtiraf ihtimâlleri büyük olduğundan, tek merminin te'sîrinin ziyâde olmasına rağmen, daha ziyâde mermi sarfı lâzım geldiği gibi sürat endâhtları da nisbeten dûn bulunduğundan endâhtın müddet-i devamı uzar.

Tel örgülere karşı uzun dâneler müessirdir; fakat hedef iyi görünmediği için işe yarayacak dar bir bereş açmak için pek ziyâde mermi sarfı îcâb eder. Bunlara karşı uzun topla 120 milimetrelilik uzun dâneli isti'mâli en muvâfık olup daha büyük çaplı topların mermiyâtı büyük huniler açacağından fâideden ziyâde zarar verirler.

Ağaç dallarından ibâret mestûr mevani-i fer‘iyyeye karşı küçük çaplı dânelerle kâfi derecede bir bereş açmak için pek ziyâde mermi sarfi îcâb eder. Bunlara karşı 120 milimetrelilik kısa topun uzun dânesini nizâmî barut hakkıyla isti‘mâl olunursa istihsâl-i netice kolaylaşır; mahazâ atımların tarassudu için yine umûmiyetle müşkül el icrâ tertîbât-ı husûsiyeye ihtiyaç mess eder. Eğer ağaç dalları mestûr değilse tel örgülerde olduğu gibi muâmele olunur.

Son

Topçu Kolağalarından Senâi

Asker Arkadaşlarımız

Küçük zâbitân ve neferâta mahsûs ötedenberi nota ettiğim ve onların anlayabileceği vecihle sualli ve cevablı olmak üzere tertip edilen [nazariyat-ı seferiyye, terbiye, ceza, dâhiliyye] gibi askerî derslerinin efrâda lüzûmu olan bahisler bir hizmet-i nâcizâne olmak üzere bundan böyle her hafta muntazamân (Ordu) gazetesiyile neşredileceğinden zâbitân arkadaşlarımızın himmetiyle bölüklerce defterlere yazdırılıp ders zamânlarında efrâda lâzım gelen maddeler îzâh edilerek muntazamân ta‘kîb edilecek olursa ordumuza maddi ve ma‘nevî lüzûmu ve hâdimi olacak esbâb hazırlanmış olur.

Acemî Efrâdın Ta‘lîm ve Terbiyeleri

(6) numaralı nüshadan mâba‘d:

Sual: Ta‘lîm ve terbiyeden maksad nedir?

Cevab: Zâbitân ve küçük zâbitân ve neferât-ı askeriyyeyi muhârebeye hazırlamaktan ibârettir. Bilcümle ta‘lîmler muhârebeyi nazar-ı mütâlaaya alarak icrâ edilir.

Sual: Bir nefer için muhârebede en mühimm madde nedir?

Cevab: Askerin her türlü metaib ve mehâlik içinde verilen o emre tamamıyla yapmasıdır.

Sual: Bu ne ile elde edilir?

Cevab: Efrâdı sıkı bir zabturabt altında bulundurup nizâm ve intizâmı muhâfaza etmekle olur.

Sual: Bilcümle ta‘lîmlerden maksad-ı aslî nedir?

Cevab: Ta‘lîmhânelerde ve arâzî-i muhtelifte üzerinde yapılacak ta‘lîmler sayesinde balada mezkûr evsâfı askerde tabiiyet-i saniye hâline koymaktır. Bir de tûfengini meydân-ı muhârebede hüsnü sûretle isti‘mâli en mühimm ve mukaddes vazîfe-i askeriyyeden olduğundan o vecih ile ta‘lîm ve muhârebede basit nizâmlar kullanıldığından o yolda

(N:7, S:3)

terbiye edilip efrâda melekiye gelmelidir. Her bir kıt’a kumandanı kumandasındaki kıt’anın ta‘lîmnâme mûcibince ta‘lîm ve terbiyesinden mesuldür. Mâfevki tarafından bir hatanın zuhûru görülmeyince mâdûnun tahdîdi cihetine gidilmez. Ve müdahale edilmez. Hizmet için az mikdârda nefer ifraz ile kimsenin muaf tutulmamasından kıt’a kumandanı mesuldür bunun ta‘lîmler bölükte ikmâl edilip tabur ta‘lîminde yanaşık nizâmlar, alay ve livâ ta‘lîmlerinde dahî ictimâ‘ nizâmları; muhârebe ta‘lîmleri de taburda öğretilir. Yanaşık nizâmlarla icrâ edilen hareketlerle çok vakit geçirilmeyip zamânın kısm-ı a‘zamını tûfengin muhârebede hüsn-i isti‘mâline hasr edilmelidir. Aynı hareketin dâimî icrâsı fikir ve vücûdu yoracağından muhtelif harekâtın ta‘lîm edilmesi iktizâ’ eder. Ziyâde yorgunluk zabturabtı ihlâl eder. Bunun için ta‘lîmlerin müddet ve nev‘îleri neferâtın kuvve-i bedeniyesiyle mütenasib olmalıdır. Mevcûd seferi bir kıtaâtla gerek ta‘lîm meydânlarında ve gerek arâzî-i muhtelifte üzerinde mevasım-ı muhtelifenin kafesinde icrâ edilmelidir.

Sual: Kumandalar kaçaya ayrılır?

Cevab: Biri ihbâr diğeri icrâ nâmıyla ikiye ayrılır.

Sual: Umûmiyetle ihbâr ve icrâ kumandalarının i‘tâsı?

Cevab: İhbar kumandaları harekâtın bir siyakda ve sûratle icrâsına sühûlet verip uzatılmadan verilir. İcra kumandaları ise kısa ve keskin olarak verilir. Verilen kumandadaki harekât sıhhatli yapılmadıkça başka kumanda verilmemeli. Hata derhâl tashîh edilmeli.

Sual: Kumandaların keskin verilmesine sebep nedir?

Cevab: Keskin verilmeyen kumanda harekâtın gevşek olmasına keskin verilirse iyi olmasına sebep olur.

Sual: Husûl-i maksada kumanda kifâyet etmediği hâlde ne verilir?

Cevab: Emir verilir. Emir açık mâdûnun dirâyetine göre kısa ve kat'î olmalıdır.

Sual: Başka ne kullanılır?

Cevab: İşâret kullanılır. Evvelce sûret-i husûsiyede kararlaştırılıp mâdûnlara tefhîm edilir. Mesela ta'kîb edilecek bir istikameti göstermek veya askeri tevkif etmek için zâbit kılıncını isti'mâl eder. Avcıları cem etmek için kezâ kılıncı yukarı kaldırılır. Mesela düdük çalmak avcı hattında ateşin kesilmesine ve nazar-ı dikkati celbe yarar.

Sual: Emirler neleri havi olmalıdır. Ve nasıl olmalıdır?

Cevab: Ümerâ ve zâbitânın tebdîlât-ı mütevâliyesinden emirlerin i'tâsında ihtilâf vaki' olacağından umûm orduda emirlerin aynı sûretle cereyanı için ta'lîmnâmede mûnderic kumanda ve borular kullanılmak lâzımdır.

Sual: Terbiye-i umûmiye-i askeriyyenin esası nedir?

Cevab: Her bir neferin ayrı ayrı kemâl-i dikkatle öğretilmesidir.

Sual: Terbiye-i münferide ile birlikde ne icrâ edilir?

Cevab: Silâhlı ve silâhsız idmân ta'lîmiyle birlikte icrâ edilir.

Sual: Esbâbı?

Cevab: Acemî efrâdın – memleketlerindeki muhtelif sanatlar îcâbı vaz'iyetleri gayet düşkün olacağından bu gibi vaz'iyetleri izâle için neferâtın vücûdlarını terbiye-i münferidenin aksâm-ı muhtelifesi ile tahsis etmelidir. Bunun için [muhtelif baş hareketleri ve kol hareketleri] yaptırılır.

(N:7, S:4)

Silâhlı ve silâhsız idmân ta'limleri birer birer yaptırılıp kumandada vücûdun beyân olunan kısmı yalnız hareket etmelidir.

Sual: Müteaddit neferâtın müttehiden derece-i matlubede icrâ-yı ta'limleri neye vabestedir?

Cevab: Her neferin ayrı ayrı ta'lim ve terbiye edilmelerine mütevakıftır. Acemî neferin fena ve natamam bir sûrette ta'lim ve terbiyesi bütün askerlik müddetince terbiye-i askeriyyesini ihlâl ile geri kalmasına sebep olur. (Mâba'di var.)

Piyâde Mülâzımlarından Halim Hilmi

Mitralyözlerin Meydân-ı Muhârebede İstimâli - Ta'biyesi

Reviue Dölarne Belj'den: 4 Numaralı nüshadan mâba'd.

Mütâlaat-ı Umûmiye, İkinci Fasil, Mitralyözlerin Havâss-ı Umûmiye ve Evsâf-ı Mütemâyizeleri

Mitralyözlerin belli başlı evsâf-ı mütemâyize ve havâss-ı mahsûsesi, piyâde ateşi mesâfesinde (zirûh) ve bilhâssa (yanaşık nizâmında) görülen hedeflere az kişi ile, az zamân zarfında onu alarak bir te'sîr-i ateşi bar hâsıl etmek kabiliyyetinden ibârettir. Mitralyözler pek az yer tutarlar. Şu hâli onları tahrîbât-ı seriadan muhâfaza eyler. Mitralyözler kolaylıkla tesettür ve süfeletlerinin hafif olmasından dolayı ayrıca kemâl-i sühûlet ve sûratle tebdil-i mevki'i edebilir. Hâiz olduğu sıhhat-i tamme ile pek kesif bir hazme hâsıl eden endâhtına gayet dikkat ve sıhhat ile tanzîm edilmek ister. Aksi hâlde hiçbir netice-i müfideye destres olunamaz. Tanzîmi tashîh etmek için, sükût noktalarının tarassudu ekser ahvâlde gayri kâfi ve endâht hâsılatı kat'îyyen, mesâfenin doğru olarak ta'yînine tâbi' olduğundan hakikate akrab bir sûrette mesâfeyi tahmin etmek için her türlü vesâit-i mümkünenin icrâsı îcâb eder. Açıkta ve oldukça toplu bulunan (canlı hedeflere) karşı tanzîm endâht hâsıl olan te'sîr-i tarassud etmekle icrâ edilebilir. Mesâfenin ve nişan noktasının hüsn-i intihâb edildiğini düşmanın tavır ve hareketi gösterir. Mermiyanın ateş hattından tarassudu kâbil olamıyorsa netayiç endâhtı işâret-i münasebe ile irâe yahud mütevassıt postalar

ianesiyle ihbâr etmek üzere mezkûr hattın yan taraflarında remz-i mahfuza olarak tarassud postalarının tesisi iktizâ' eder.

Tanzîm endâhtın güçlüğü ve mesâfenin tezâyüdünde menatik-ı mühlikenin azalması, büsbütün husûsi ahvâl-i müstesnâ olmak üzere, endâhtın 1500 metreden uzak mesâfelere icrâsına mâni' olan esbâbdandır. Mitralyözler iyi görünen hedeflere direkt endâhtından başka bir endâht icrâ edemez.

Mitralyöz endâhtıyla topçu endâhtı arasında ihtilâfât-ı esâsiye mevcûddur. Bu silâh, topun şarapnel endâhtıyla yaptığı gibi kurşunu uzak mesâfeye isal ve tahrîb-i mevanea iştirâk edemez. Tüfengin azami menazilinden aşağı mesâfelerde mitralyöz kurşunu şarapnel kurşunlarına karşı, muvaffakiyyetle, muhârebe edebilir. Mitralyözün hazme-i mermiyâtı pek sık, kurşunlarının yalayıcılığı ve kuvve-i zu'iziyesi pek ziyâdedir.

Mitralyöz istenilen cihete, piyâdenin tevcîh ateşinden daha kesif kurşunu cem ettiğinden büyük mesâfelerde iyice avcı hatlarına ateş açmamalıdır. Bu misillü ateşle istihsâl olunacak netayic sarf olunan cebhâne mikdârıyla asla mütenasib olmaz. Vasatî ve küçük mesâfelerde, açıkta, bulunan avcılara ve başlıca yanaşık nizâmdaki askere ve insan kümelerine şâkûlî çarpma endâhtıyla

(N:7, S:5)

LE TIR FAUCHANT VERTICAL pek az zamân zarfında maddeten ve manen te'sîrât-ı müdhişe icrâ eyler.

Hidemâtı sakın, telaşsız etrafa mevdu olan mitralyözlerin yakın mesâfelerden ansızın ve gayet şedid bir ateş ile icrâ-yı fi'l ettikleri hâlde en şiddetli hücumları tevkif ve inhizama taklib eder. (Sör Artur)

Tanzîm olunmuş mitralyöz endâhtıyla piyâde endâhtı te'sîrâtı arasındaki farkın rakamla işarı asan değildir.

Bir mitralyözün bir dakika devam eden endâhtından hâsıl olan te'sîr-i müfid ile bir piyâde kıt'asının endâhtından mutahassıl te'sîr-i müfid sûret-i umûmiyede mukayese edilemez. Her şey ateşlerin icrâ eylediği ahvâl-i husûsiyeye tabiidir. Tüfeng ile mitralyöz arasında mümaselet tesisine imkân yoktur. Bu iki nev'î silâh esasen

yekdiğerinden başkadır. Alman generali (Ravne) nin tahminine nazaran bir mitralyöz (60) avcıya muâdildir.

Bir mitralyöz ateşinde (60) avcı ateşine bedel bir kabiliyyet mevcûd olduğunu kabul edersek muhârebenin ilga ettiği havf ve hencan arasında bir emir ve kumandaya kâffesinin hoşnudu ile inkıyad-ı müteazzir olan 60 avcının bir hedefe endâhtına nazaran mitralyöz endâhtının yine aynı hedefe daha ala tevcîh edileceği dikkate şâyândır. Fazla olarak mitralyözün ibrâz ettiği isabet kabiliyyeti sathi, muâdil tutulmak istenilen kıtaâtın gösterdiği kabiliyyet isabet-i satha nazaran pek küçüktür. Topçu gibi mitralyözlerin de piyâdeye nazaran zaiyata mukavemetleri maddeten ve manen olan metânetleri daha ziyâdedir. Buna da sebep, cürmen pek küçük olmalarından dolayı bissuhule gizlenmeye kabiliyyetleriyle hizmetlerine me'mûr efrâdın dâimâ, mâfevklerin gözü önünde bulunmalarındır. Ateşinin şiddeti hatta efrâdın nısfı zayı' olduğu hâlde bile tenakus etmez. (Mâba'di var.)

İbrahim Zihni

Bulgar Ta'limnâmesi Tercemesi

323 senesi Ordu'muzun ta'lim ve terbiyesini teftişe me'mûr buyurulan yâverân-ı hazreti şehriyâriden Ferik Cevad Paşa hazretlerinin zâbitâna tedrîs olunmak üzere Ordu'muza hediye ettikleri 1905 senesinde kabul olunan Bulgar ta'limnâmesinin bazı aksâm-ı mühimmesinin tercemesini silâh arkadaşlarıma arz eylemekle kesb-i fahr eylerim.

Üçüncü Numûne Taburu Muallim Muâvini

Mümtâz Yüzbaşı Süleyman

Emâretin 1905 Senesinde Kabul Olunan Piyâde Ta'limnâmesinin Bazı Aksâm-ı Mühimmesinin Tercemesi, Piyâdenin Ta'lim ve Harekâtı

(6) numaralı nüshadan mâba'd:

Teftiş etmeğe hasr-ı dikkat edeceği? ve mesâfenin ta'yîn ve tahmininde ve ateşin sevk ve idâresinde takım kumandanlarının gözleri kuvvetli küçük zâbit ve efrâd dahî istihdâm edebileceği; takım kumandanı tarafından verilip küçük zâbitân ile manga

kumandanları tarafından tekrar olunan (ateşkes) kumandasının temami-i icrâsına işbu kumandanlar icâbında bizzât avcı hattına girip teftiş ve muâyene edecekleri.

Kasatura Darbesi (Hücûmu) ve Takımın İctimâi

Takımın düşmana takarrübunda takım kumandanı tarafından verilip tekmîl takım tarafından birkaç kere tekrar edilen (Kasatura tak! İleri!) kumandası üzerine her ferdin (hurra) sadasıyla kasatura ile düşman üzerine

(N:7, S:6)

atılacağı ve kasatura muhârebesini müteâkıb takımın cem‘ edilerek sür‘at-i mümkünü ile intizâmı iâde olunacağı ve (cem-i evvelin) kumandasında her ferd irâe olunan mahâllde ve istenilen nizâmında ve sürat-i mümkünü ile ictiması ve gayret edip her neferin mutlaka mahâll-i asliyyesini bulması meşrud olmadığı ta‘dâd ve dermeyân edilmiştir.

Bölük Ta‘lîmi

Bölük, sağdan sola doğru sıra ile numara alan 4 takımdan mürettebirdir.

Yanaşık nizâmında, bölük: takım kolu nizâmında, yürüyüş kolu nizâmında ve müstesnâ olarak saf harbi nizâmında ictimâ‘ ve icrâ-yı hareket eder.

Takım kolu nizâmı: takımlar dörder kol nizâmında olarak biri diğeri hizasında ve aynı derinlikte buldukları ve beyinlerinde 4 hatve aralık olduğu hâlde teşkîl olunur.

Yürüyüş kolu nizâmı: takımlar dörder kol nizâmında olarak yek diğeri arkasında ve 4 hatve mesâfe ile buldukları hâlde teşkîl olunur.

Saf harbi nizâmı: takımlar her biri saf harbi nizâmında olarak bir hizada dizilmeleriyle hâsıl olur.

Ba‘de ber vech-i bâlâ nizâmâtın her birinde bölük ve takım kumandalarıyla küçük zâbitânın ve sıra harici efrâdın bulunacakları mahâlleri zikr ve ta‘dâd etmiştir.

Bölüğün Yanaşık Nizâm Ta'limleri

Bölük yanaşık nizâm ta'limleri pek muhtasır ve mahdûd olup yalnız: hazâ beraberlik, tebdîl-i istikamet, yürüyüş, bir nizâmdan diğereine geçmek, den ibâret göstermiştir.

Tabur Ta'limi

Tabur, sağdan sola numara alan dört bölükten müretteptir.

Yanaşık nizâmda tabur: Takım kolu hattı, tabur kolu, yürüyüş kolu nizâmlarında ictimâ' ve icrâ-i hareket eder.

Takım kolu hattı: Bölükler takım kolu nizâmında olarak 10 hatve aralıkla bir hat üzerinde bulunurlar.

Tabur kolu nizâmı: Bölükler takım kolu nizâmında olarak 10 hatve mesâfeyle birbiri arkasında bulunur.

Yürüyüş kolu nizâmı: Bölükler yürüyüş kolu nizâmında ve yekdiğlerinden 10 hatve mesâfe ile birbiri arkasında bulunur. Ber vech-i mezkûr aralık ve mesâfelerin tezyîd ve tenkisine tabur kumandanı salâhiyyetdardır. Ba'de ber vech-i bâlâ nizâmların her birinde zâbitânın ve sıra harici efrâdın bulunacakları mahâller ta'dâd edilmiştir.

Taburun Yanaşık Nizâm Ta'limleri

Taburun yanaşık nizâm ta'limleri: Hazâ beraberlik, tebdîli istikamet, bir nizâmdan diğereine geçmek harekâtından ibâret olarak gösterilmiş ve ta'rîfât icrâ edilmiştir.

Alay ve Livâ Ta'limi

Bir alay, 2 ve 3 ve 4 taburdan terettüp eder. Livâ iki alaydan teşekkül eder.

Alay ve livâ ictimâ' nizâmında ve umûm kol nizâmında ictimâ' ve icrâ-yı hareket eder.

Alayın ictimâ' nizâmı: Taburlar takım kolu hattında olarak bir veyahud birkaç hat üzerinde bulunur. Taburların aralarında aralık ve mesâfe 30 hatvedir.

Alayın umûm kol nizâmı: Taburlar, tabur kolu veya yürüyüş kolu nizâmında olarak 30 hatve mesâfe ile yekdiğeri arkasında bulunur.

Livânın ictimâ' nizâmı: Alaylar ictimâ' nizâmında olduğu hâlde 1 veya 2 hat üzerinde ve 60 hatve aralık ve mesâfe ile tertîb olunur.

(N:7, S:7)

Livânın umûm kol nizâmı: Alaylar umûm kol nizâmında olarak 60 hatve mesâfe ile biri diğeri arkasında bulunur.

Alay ve livâ kumandanları îcâbında işbu aralık ve mesâfeleri tezyîd veya tenkis edebilirler.

Ba'de işbu nizâmlarda alay ve livâ kumandanlarıyla yâverlerinin ve borazanlarının ve atlı emir çavuşlarının ve sancağın ve musika takımının bulunacakları mevki'i ta'yîn etmiş ve sancağın dâimâ birinci tabur nezdinde ve vakt-i harbde alayın ihtiyâtını teşkîl eden taburların birinin nezdinde bulunduğu dermiyân etmiştir.

Alay ve livânın yanaşık nizâmı ta'lîmlerinin tebdîl-i istikamet etmek ve bir nizâmdan diğere geçmek harekâtından ibâret olarak göstermiş ve sûret-i icrâsını muhtasıran ta'rîf etmiştir.

Ta'lîmnâmede piyâde muhtelif cüz'' tamlarını yanaşık nizâmlarıyla ta'lîmleri ber vech-i bâlâ harekâttan ibâret olup ba'de ta'lîmnâmenin kısm-ı a'zamını muhârebe harekâtına hasr etmiş olmakla bu kısmın da tercemesi hulaseten ber vech zir-i derc edilmiştir.

Piyâde Muhârebesi, Medhâl

Bu maddede: vakt-i harbde piyâde kıtaâtı kumandanlarının pek çok çok zamân ahvâl-i muhtelif gayri muntazıra; tesâdüf ederek ilca at tabii ve bu sûretle ahz-ı tedâbîr ve tatbîke mecbûr kalacakları için piyâde muhârebesinin sûret-i cereyanına dâir bir kâide ve usûl-i kat'i söylenemeyeceğini ve zâbitânın derece-i matlubede yetişebilmelerine vakt-i sulhdaki tatbîkât ta'lîmleri ile vukut-ı târihiyenin muâvenet eyleyeceği. (Mâba'di var.)

Yaya Cenginin Sûvâri İçin Ehemmiyeti ve Sûret-i Ta‘lîm ve İsti‘mal Nokta-i Nazarından Derecesi

Kavalle Rişe Tesaytung’dan: 3 numaralı nüshadan mâba‘d.

Eğer düşman o kadar kuvvetten düşmemiş ve intihâb olunan mevzi‘ o kadar, zamin-i muvaffakiyyet olamıyor ise, sür‘at harekâtının bahşettiği kabiliyyet hareketi sayesinde muhârebeden çekilerek daha uzaklara atılır ve daha iyi intihâb ettiği bir mahâlde yeniden işe başlayabilir. Eğer düşmana hiç fâsıla ve arâm vermeyerek ta‘kîbatı ile bîtâb bırakır ise, sınıf-ı sâirenin meydân-ı muhârebede kanlı müsâdemetiyle tehiyye edilen şâhid-i zafere sûvâri nâil olur.

Rusya ve Japonya muhârebesini nazar-ı tedkike alırsak vâkiâ sûvâri muvaffakiyatı ekall-i kîl mertebesinde isede – görürüz ki atlı sınıflar muvakkaten muhârebesinden sonra îfâ-yı vazîfe etseler idi Rusların hâlinin neye münecir olacağı az mülâhaza ile anlaşılırdı! Onbeş gün mehâsım ordular bîtâb kalıncaya kadar çalıştılar, ennihâyet mağlub olan Ruslar, şimâle doğru gerek ta‘biye gerekse sevkü’l-ceyş nokta-i nazarından pek fena şerâit dâhilinde yani her iki cenâhı da ihâta edilmiş, ric‘at için ancak birkaç nadir yola mâlik, kolların râbîta bakiye-i ta‘bîriyesi kâmilen zâil, adem-i intizâm-ı cesaretsizlik, dehşet gittikçe büyümeğe olarak çekilirdi. Fevkalâde yorgun, Japon piyâdesi de, o kadar heves-i mevcûdesine rağmen, ihtiyac-ı istirahatata galebe edemiyor. Ve ta‘kîbe muktedir olamıyordu. Eğer Japonya 60 suvari bölüğü yerine ki killetinden mâadâ pek ziyâde dağılmış, uzaklaşmıştı- mükemmel mu‘temet iki veya üç sûvâri fırkasına mâlik olaydı, sür‘atle oradan ve mevki‘den- Seydling yolunun garbindan düşman kıt‘alarına tekaddüm ederek onları son defa olarak tevkîf ve hezimet-i kahriyeye düçâr edebilirlerdi. Hatta bu sûvâri Rus Ordusu’nu tamamiyle perişân

(N:7, S:8)

eder. Seferin neticesi de bu zamâna merbutu, Japonların arzu edilen mikdârda sûvâriye mâlik olmamasından düşmanın bulunduğu buhranlı vaz‘iyyeti anlayamadılar ki işte istikbâl için bir netice-i kıymetdâr!

Fakat sûvârinin vazîfe-i ta‘biyesi bununla kalmıyor. İlerde bulunan sûvâri, eğer kemâl-i mahâretle geçitleri tutarak arâziden istifâde eyler ve düşman pîşdârının

yürüyüşünü tevkif ederse setrettiği kıtaâtın bu gün gayet mühimm olan açılmada takdîmini te'mîn eyler ve ilerleyen düşman kolunun cenâhlarında zuhûr ederek, yürüyüş kolunda bulunan topçusunu yandan urarak dost kıtaât kumandanının istifâde-i azîmesini muceb ve him bir tevkife sebebiyet verir. O hâlde bu kadar mütenevvi', bu kadar hâiz-i ehemmiyyet netâyici bu kadar ciddi olan vezâife süvârinin izhâr-ı liyakat edebilmesi ne gibi evsâf ile ittisâfını îcâb eder? Küçük zâbitân dahî dâhil olduğu hâlde bütün zâbitânın da keşf-i hidemâtında mahâret-i kâmile, raporların sûret-i nakil ve îsâli hizmetinde -hatta efrâd için bile- ma'lûmât-ı tâmm derece-i kâfiyedekine vukuf (telgraf isti'mâli, işârat ile muhâbere, ameliyât-ı tahribe, köprü kurulması, seyahat.. ilh) kılınc isti'mâlinde mahâret, mânialı ve her nev'î arâzide kabiliyyet-i hareket biniciliğinde kudret bulunmalı bu havâs ile beraber mükemmel bir râmi olmalıdır. Bir neferin terbiye-i münferide-i şahsiyyesi birinci mevki'î işgal eder. Bargir üstünde yetiştirilmesi kendisinden beklenen vezâifi îfâ için esas teşkil eder. Çünkü he'yet-i umûmiyenin esnâ-yi amelde fâide bahş olması küllî teşkil eden uzvun mükemmeliyyetine vabestedir. O hâlde en birinci muvaffakiyyet, süvârilik fikridir ki, yâvere ne yapacağını bilmek, ta'lîm ve terbiye ve mütâlaat-ı askeriyeye ve kendiliğinden ittihâz-ı vesâitte emniyyet demektir. Bu fikir olmayınca süvâriden bir şey beklenemez. O hâlde bu fikrin tevzî'ne; terbiyesine, muhâfazasına kemâl-i ihtimâm ile çalışmalıdır. Bu süvârilik fikri atlı piyâde ve süvâri arasındaki fark nokta-i nazarından yürütülen bir takım mütâlaat-ı vahiye ile bir cenin-i sakit hâlinde kalmamalıdır. Şüphesiz -umûmunun kabul ettiği vecihle- harbde süvârinin mevzi' olarak filintasıyla arzusunu kabule düşmanı icbâr ve ef'al-i umûmiyeye iştirâkinden mütevellit ahvâl, memmat ve ateşinsar olan piyâde ve topçu safları üzerine hücum icrâ etmesi hâlâtından kesretle zuhûr-i yafta olacaktır. Fakat bu hücumu da yapacak, eğer lâzım ise vaz'iyet onu îcâb ederse hücumu icrâdan dahî çekinmeyeceğinden her süvâri en birinci, en âlî, en güzel ve en necip hassası olan süvârilik fikri ile tahâlli-i zât etmelidir. Fakat bundan başka ateşle muhârebe edebilmeli ve bu tarz muhârebede izhâr-ı mükemmeliyyet etmeli. Çünkü öyle vaz'iyetler sernema-yı zuhûr olacak ki çâresâz olmak için en iyi vâsita ateşten ibâret kalacak ve bu gibi ahvâl-i müteaddide ve kat'î ennetice olacaktır imdi -ve bu fikirde ısrar ederiz- süvârilik fikrini ve bir süvârinin havâss-ı husûseyi meslekiyle insafını müddehhide ne kadar etnab edersek yaya cenginin isti'mâli keyfiyete dahî o nispette izafe-i ehemmiyyet ederiz. Yaya cengi el hâlet hâzihi ta'lîm ve terbiyenin bir şube-i

lâzımıdır; çünkü bu sayede, süvâriyi istikbâlde mahâll el ictinâb sür-i mütenevviada isti‘mâli ile kâbil olacaktır. Ve bu mütenevvia isti‘mâl-i süvâride olduğu kadar hiçbir sınıfta bulunmadığından süvâri kumandanlarına pek mükemmel, pek zaferpira ma hazâ pek ziyâde müşkilâtdar vezâife terettüp eder. İşte vezâif süvâri için bir hasse-i temeyyüz, değer ve kıymeti için vâsita-i yektadır! 1906 Senesi (5) Eylül’ünde müsvedde hâlinde neşr edilen (süvâri endâht ta‘lîmnâmesi) yaya cengi nokta-i nazarından süvârinin yetiştirilmesi, ta‘lîm ve terbiyesi için mükemmel bir rehber teşkil ediyor. Bu cihetle süvâriden çok şey talep olunur. Mahdûd nisbet dâhilinde hemen piyâdeden istenildiği kadar süvâriden dahî beklenilmek baîd gelmiyor.

(N:7, S:9)

Tedafi-i mehabe, cemiyetle ateş ve mesâfât-ı meînede muhâsîma karşı icrâ-yı endâht esâsı teşkil eder. Ve süvârinin kesret ile hücûmlar icrâ edeceği muhtemel değildir.

Her ne kadar süvârinin dâimâ hücûmlara ta‘lîmi de muvâfıkça da esâsı, nihâyetü’l-emr, olunacak sıçramalar ve sur-i sâire ile ilerleme ise ikinci derecede kalacaktır.

Endâhtda iktidâr, terbiye-i efrâdın dâimi ve mükemmeliyyete ve her şeyden evvel her neferin şahsiyyetine tâbidir. Şerâit-i matlubeyi hâiz eşhâsdan ibtîâi ta‘lîmler ve mekteb endâhtları sâyesinde kıymettâr netâyic istihsâl edilir. İktinâf-ı semerât için efrâd, sahib-i zekâ sükûnet ve seviye-i liyakatı vazîfesiyle mütenasib ve münferit endâhtda iktisâb-ı mahâret etmiş olmalıdır, bir kimsenin filintasını alarak birkaç dakika nişan almayı ta‘lîm etmesi ve her gün bunu tekrarı müteassir bir şey değildir. Hatayı tashîh için nişan alma, kum torbalar üzerinde veya âyine tertîbâtı ile yapılmalı; silâh omuza çekilmeli, sağ el kabzayı kavramalı ve tetik düşürmek... ilh ta‘lîm edilmelidir. İşte hâlel nâ-pezir bir sıra ile her gün, her zamân yapılacak en küçük tafsîlâtı bile ihmâl edilmeyecek husûsât bunlardır. Fakat arzu edilen şerâiti îfâ etmesi ve süratle bu mertebeye vusûlu kâfi değildir. Bu devreyi çabuk bitirmek, efrâdı muhtelif edvâra serîan geçirmek hırsı ve endâht mektebinde ikmâl-i tahsil beserii kadar fena bir şey yoktur. Eğer bu şube-i hizmet mühimsenilmeyerek ferî, can sıkıcı bir meşgale diye telâkki edilir. (Allah rızası için) uğraşılır ise endâhtta esaslı ta‘lîm ve terbiye müessif bir şekil almış olur. Hakikatte bu sûretle yetişen bir kıt’ahiçbir iş göremez. Gerek kendi, gerekse aksâmatdan bulunduğu kıt’anın

endâhtını dahî ihlâl eder. Bu nokta-yı mühimme derpîş edilmeli. Ve hiçbir bahâne ile en adi bir husûsu bile ihmâl edilmemelidir.

Nişan almada ve münferiden endâhtda mahâret piyâdede olduğu gibi ta'lim ve terbiyenin nokta-i tebdîlini teşkîl ettiği bedhîdir. Fakat endâht mektebi muhârebe endâhtının mebdeidir. Hatta mektepte 1200 metrelik arâzîde mevcûd ve meriyeti pek zaif hedefleri bulmak vekayiin etmekten ziyâde meleke peyda etmeli; ba'de bu mesâfâtda mevcûd harb hedeflerine yani küçük, pek küçük hatta müteharrik ehtafa nişan almalıdır. Nişangâhı isti'mâl, tahmini mesâfât, siperlerden istifâde muhârebe nişan vaz'iyetleri ahzi ameliyâtında iktisâb-ı rûsûh etmelidir. Kum torbaları kullanarak ve büyük, hatta fevkalâde mesâfâta nişan almak esnâsındaki hatayâtını tashîhi öğrenmelidir. Efrat, husûsat-ı mesrûdede münferiden yetiştirildikten sonra onlar mangalarla tekrar ettirilir. Bu tarz-ı ta'limde küçük rütbeli zâbitânın liyakatlı olması ve onların yetiştirilmesi husûsunda en büyük himmet ve gayreti sarf îcâb eder. Çünkü avcılarının ta'lim ve terbiyesi mükemmel farz edilirse -dikkat edilsin- ancak mükemmel bir idâre-i ateş zamânı muvaffakiyyet olur. Küçük zâbitânın yetiştirilmesi arâzî üzerindeki ta'limler ile başlar ki bunlar da tahmini mesâfât, arâzî avârızından sûret-i istifâde, nişan noktası intihâbı ve nişangâh tanzîmi, ateşin taksîmi, muhârebe gürültüsü esnâsında o emrin tebliği, te'sîr-i endâhtın tarassudu ta'limlerinden ibârettir. Küçük zâbitân seviye-i matlubede bulduktan sonra dâimâ düşman irâesine dikkat edilmek üzere manga ile ta'limlere geçilir. Bu da mesâfât-ı hakîkiyede, arâzî-i muhtelifede mümkün oldukça ta'lim fişengleriyle ve arasıra metalik fişengleri ile yapılmalıdır. Ta'kîb olunacak mühimme-i mülâhaza efrâdın nişan alması, nişangâh ve nişan noktası intihâbı, kullanılacak ateşin nev'îni ta'yîn, ateş taksîmi ve müsterihâne ve bilâ tehâlik ateş icrâsı. Fevkalâde şedid inzibâtî ateş muhârebe hattında o emrin nakil ve isali, cebhânenin idâresi

(N:7, S:10)

husûsatının kemâl-i dikkatle ta'limidir. Hakkıyla ta'limi müteakip muhârebe teşkîlâtına ve takımın yetiştirilmesine geçilir. Endâht ve ta'biye ta'limleri ile aynı zamânda süvâriye mahsûs ta'limler dahî yapılır ki endâht ta'limlerine merbuttur. Bunlar da muhârebe nokta-i nazarından yere inmek, yedek hayvanına siper bulmak, takımların süratle ava çıkmaları, bargir muhâfazalarının vezâifi, müsâdemeyi müteakip intizâmı aynı süratle hayvana binmek! Ma'lûm olduğu üzere, muhârebeyi

kesmek, alelhusûs zamânı gayri müsâid ise, pek müşküldür. Kumandanlar ekseriyetle öyle vaz'iyetler karşısında bulunacaklar ki serîan ittihâz-ı karar, mâhirâne intihâb mevzi' ateşle bir sûret-i emniyyet-i averde idâre-i muhârebe eylemeleri îcâb edecektir. Bu nokta-yı mühimme; manga ve takımlar ile ve muhârebe cebhânesi ile ta'lîmler icrâsıdır. Bu nev'î ta'lîmlerin icrâsında ne kadar zamân sarf edilir ise efrâd ve zâbitân o nisbette müstefid olur ve iktisâb-ı ma'lûmât eder.

Bu sırada süvâri için yaya cengi sayesinde netayic-i küllîye temini kâbil birçok şeyler talep olunur. Ezcümle Alman süvârisi için daha yalayıcı muharrike mâlik 98 modeli ve H fişengi endâht eden filinta ve cebhânenin mikdârının daha ziyâde artırılması ve süvâri fırkalarına birçok mitralyöz müfrezelerinin ilhâkı isteniyor. Şüphesiz bu üç talep de muhikkadır. Bu mütalebe muvafakat takdîrinde süvârinin yaya cengindeki iktidârı his olunur derecede takviyet bulacaktır.

Makale, bu sınıfa ait teşkîlât mesâiliyle daha ziyâde iştigale gayri müsâiddir.

Süvârinin ta'lîm ve terbiyesi için başka cihetten âtîdeki üç husûs talep olunur:

- 1- Muhârebe endâhtları için daha çok mikdârda cebhâne tahsisi
- 2- Cüz' tamlara tahmini mesâfe altı i'tâsı (Mâba'di var.)

Hüseyin Hüsnü

Batarya Kumandanı ve Evsâfi

(5) Numaralı nüshadan mâba'd:

Bataryanın Ta'lîm ve Terbiyesi Hakkında Mütâlaat, Ta'lîmden Maksad, Ta'lîmlerin Sûret-i İcrâsı

Ta'lîm ve terbiyenin esası terbiye-i münferidedir. Terbiye-i münferide ile iktisâb edilen ma'lûmât bilâhire müctemi' ta'lîmlerle tevsii ve ikmâl edilir.

Zâbit ve küçük zâbitânın ta'lîm ve terbiyesi muhtelif arâzîde icrâ edilen ta'lîm ve manevralarla itmam edilir. Bu nokta-i nazardan yapılan ta'lîmler dâimâ ta'biye mesâiline istinâden tertîb ve tanzîm olunmalıdır.

Terbiye-i Münferide:

Terbiye-i askeriyyenin esası olduğu için bu ta'lime lüzûmu kadar zamân tahsis edilmelidir. Efrâd bir takım postalara ayrılmalı. Bir muallime verilen efrâdın adedi mümkün mertebe az olmalı. Ta'lim müddeti efrâdın say ve ameldeki idmânları derecesi ile mütenasib olmalıdır. Ta'lim ve terbiyenin terakkîsiyle harekât münâsib tarzda tebdîl edilerek zabturâbtın gevşemesine meydan verilmemelidir.

Muallim dâimâ refik ve mülâyemet ve sabır ve metânetle çalışmalı, efrâdın zekâsından istifâde tarîkini aramalıdır. Tavır ve hareketi ve sa'y ve gayretiyle onlara numûne olmalıdır. Ta'limhâneye efrâddan evvel gitmeli onlar gelmezden evvel yaptıracağı şeyleri kendi kendine müzakere etmelidir. Uzun uzun ta'rîfât-ı şifâhîyeden ictinab ile her bir hareketi bizzât yaparak tadrîcen göstermeli ve bu sayede harekâtın bir makine tertîb ve intizâmı gibi icrâ edildiğini efrâda anlatmalıdır. Harekât her bir nefere ayrı ayrı ta'rîften sonra tebdîl edilmelidir.

Muallimin mülâhazât ve tashîhâtı kemâl ve mekânetle yüksek,

(N:7, S:11)

ve canlı bir sadâ ile ve harekâtın akabinde ayrı ayrı icrâ edilmelidir. Noksan-ı fikir ve zekâ olmadıkça tashîhâtın icrâsı için el ile dokunmak gayri câizdir.

Hareketin icrâsından evvel efrâda silâh, hayvan, malzemeye dâir ta'rîfât icrâ edilir. Ve ta'rîfâtın onlar tarafından bellenip zabt edildiğine kani olmak için sualli cevaplar tertîb olunur. Sualli cevaplar gayet kısa olmalı. Efrâdın ezberciliğine kat'îyyen meydan verilmemelidir.

Müctemi' ta'lîmler:

Efrâd terbiye-i münferideyi iktisâb edince müctemi' ta'lîmlere geçilir. Bu nev'i ta'lîmler, yaya bölük ta'lîmi, koşulmuş ve koşulmamış bölüğe top ta'lîmi, bölükle endâht ta'lîmi, tabur ta'lîmi, tatbîkâtdan ibâretidir.

Bu ta'lîmlerin kâffesinde bilhâssa zâbitân ve küçük zâbitânın derece-i ma'lûmâtları gözedilir.

Hatalar ve mülâhazat dâimâ harekâtın müntehâsında beyân edilir. Müdahale, icrâatı sıklaktan başka bir şey müntec olmaz. Hiçbir semere iftitaf edilemez. Mülâhazat,

mâdûnun selâhiyeti gözedilerek ya yüksek sesle kâffesinin birden anlayacağı veyahut birer birer çağırılarak yalnız onun işidebileceği bir tarzda dermiyân edilir.

Rütbe-i muhtelif kumandanlarının tertîbât-ı müttehizesi muâyene edilir.

Arâzi-i Muhtelif Üzerinde İcra Edilen Ta‘lîmler, Manevralar

Bir ta‘biye mes‘elesine mübteni manevrayı idâre eden zâtı tenkidden evvel maiyyet kumandanlarının icrâsına mecbûr oldukları harekâtın esbâbını söyletir. Şu esbâbın müzakeresi, kumandanın kararı manevranın iki unsur-ı esâsiyesini teşkîl eder. Tertîbât-ı müttehize doğru olsun olmasın kritikde zikr edilir. Hatalar beyân edilirken hüsn-i niyet, muhâfaza-i izzet-i nefis şarttır. Zîrâ cüz‘i bir tekdir korkusu bütün kâbiliyet-i fikriyye ve askeriyyeyi cerihadar etmeye kâfidir. Hulâsa mes‘uliyetten kaçmak lüzûmunu asla göz önünden ayırmamalıdır; zîrâ mes‘uliyetten kaçmak askerlik nokta-i nazarından en büyük hatayı irtikâb etmek demektir.

Zamânımız topçuluğu eskisinden daha muktedir ve muallim efrâdın vücûdunu istilzân ediyor. Binâenaleyh her nev‘i ta‘lîm büyük bir intizan, sıkı bir zabt ve rabt ile icrâ edilmelidir.

Topçuluk, sınıf-ı muhtelif-i askeriyyenin en ağır ve en güç olanıdır. Bu mesleğe vazîfedâr olacak efrâdın bünyeleri, teşkîlât-ı bedeniyeleri, kabiliyyetleri sair sınıf efrâdından farklı topçuluğa elverişleri bir hâlde olmalıdır. Vaktiyle memleketlerinde hayvana bakmak ve binmekle ülfet etmiş, velev pek cüz‘i olsun nur-ı maârifden vâyedâr nasib olmuş olanların -bugünkü serî ateşli topların göstermiş oldukları ihtiyaç neticesi olarak- tefrîki pek çok fâide ve mühasenatı câmîdir.

Efrâd -eğer mümkünse- arabacı ve topçu sınıflarına ayrılmalı ve bunlar ayrı ayrı terbiye edilerek her birisine kendi mesleğinde rüsûh ve mümarese istihsâl ettirilmelidir. Topçu efrâdından nişancılığa kabiliyyeti binnisbe fazla olanlar ayrılmalı, bunlar sûret-i husûsiyede yetiştirilmeli, nişancı muallimleri mükemmel sûrette terbiye edilmiş olmalıdır. Nişancıların tedrîsâtı, topçu efrâdının ta‘lîm ve terbiyesi, arabacıların biniciliği birer zâbitin nezâretinde ve kâffesi batarya kumandanının mesuliyeti tahtında devam etmelidir.

Bu ta'limlere nezâret husûsunda zâbitânın iktidâr ve ehliyyetini nazar-ı i'tibâra almak muvâfık bir fikir olamaz. Batarya dâhilinde bulunan zâbitânın kaffesi bu vezâifî îfâ edebilecek bir iktidârda olmalıdır. Eğer bir şeyde ihtisas

(N:7, S:12)

hâsil etmiş olursa batarya kumandanlığına geçtiği zamân diğer mevâddı bilmemesi lâzım gelir. Binâenaleyh ta'limlerin her birine keyfe mettefak birer zâbit ta'yîn olunmalıdır.

Edvâr-ı Ta'limiye

Ta'limler sûret-i umûmiyede iki devire ayrılabilir.

Birinci Devre:

Acemîlerin vürûduyla başlar ve bunların bataryanın her türlü harekâtına iştirâk edebilecekleri bir hâle gelmelerine kadar devam eder. Bu müddet zarfında icrâ edilecek ta'limler şunlardır:

İdmân ve jimnastik ta'limleri [terbiye-i münferide]

Ayak ta'limi.

Manj ta'limi.

Münferid top ta'limi.

Bu devre esnâsında eski neferler bölükle ve taburla top ta'limini icrâ etmeli, acemîlerden oldukça meleke kesb etmiş olanları bunlara karıştırılmalıdır. Zâbitân he'yetlerinin tatbîkât ta'limleri bu devrede yapılmalıdır.

İkinci devre.

Bu devre birinci devrenin hitâmıyla başlar. Sonbahar manevralarına kadar sürer. Bu devre esnâsında şu ta'limler icrâ edilir.

Top manjı.

Bölükle top ta'limi.

Bölükle koşulmuş top ta'limi.

Tabur ta'limi.

Muhtelif arâzî üzerinde tatbîkât ve endâht ta‘lîmleri muâyene ve resm-igeçitler.

Bu devrenin en mühimm ta‘lîmleri muhtelif arâzî üzerinde tatbîkât ve endâht ta‘lîmleridir. Ne kadar muhtelif arâzî üzerinde hareket edilirse meleke ve mahâret o nisbette artar.

Her batarya bir muhârebe ta‘lîmi veyahud hizmet-i seferiyye mûcibince bir tatbîkât icrâsı için ikinci devre esnâsında lâakal bir defa hâl-i sefer beriye vaz‘ edilmelidir.

Manevralar ikinci devre müktesebât-ı nazariye ve ameliyesini itmam eder. Ondan başka kıtaâtı daha vasi‘ mikyasa harekât-ı seferiyyeye zâbitânı da büyük cüz’-i tam’lar dâhilinde îfâ-yı vazîfeye alıştıırır. Topçu sınıfını diğler sınıflarla beraber yürüyüş ve manevra esnâsında ittihâz edilecek tertîbât ve tedâbîre alıştıırmak için fâideden hâli değıildir.

Ta‘lîm ve tadrîsin her bir kısmı tabur veya bizzât alay kumandanı tarafından bir veya birkaç defa nazar-ı teftişten geçirilmelidir. Her teftişte evsâf-ı matlubeyi hâiz olmayan efrâda geri kalmış nazarıyla bakılarak tabur kumandanı tarafından işârât edilmeli ve bunların noksanı vech-i âtî üzere ikmâl edilmelidir.

Geri Kalmış Olanlarla Gönüllü Giren Efrâdın Ta‘lîm ve Tadrîsi

Geri kalmış olan efrâdın ta‘lîm ve tadrîsine mümkün mertebe kendi bataryaları dâhilinde devam olunur. Bir batarya dâhilinde bulunan efrâd bir ta‘lîm kıt‘ası teşkîl edemeyecek kadar az iseler o zamân taburun diğler bataryası efrâdıyla birleştireilir, hatta tabur kumandanı lüzûm görürse taburun tekmîl efrâdından bir takım teşkîl ederek bir zâbitin kumandasına verir ve bu sûretle onların noksanlarını ikmâl ettirir. (Mâba‘di var.)

Hakkı

Müessisleri: İbrahim Zihni, Hüseyin Hüsnü.

8. Sayı, 8 Ekim 1908

8 Numara, 12 Ramazân, Sene 1326, Perşembe, 25 Eylül, Sene 1324, 1.Sene.

Müessisleri: İbrahim Zihni, Hüseyin Hüsnü.

Bir senelik abone bedeli Edirne için mahâll-i tevzî'nden alınmak üzere 48 ve altı aylığı 24 kuruştur. Vilâyet-i sâire için posta ücretiyle beraber seneliği 60 ve altı aylığı 30 kuruştur.

İdârehâne: Edirne'de Dâire-i Belediye karşısında Şems Matbaasıdır.

Asker arkadaşlarımızın muâvenet-i kalemiyye ve fikriyelerine her an müftekârsız.

Derc olunmayan evrâk iâde olunmaz.

Perşembe günleri neşr olunur.

Nüshası 40 paradır.

Ulûm ve fûnûn-ı askeriyyeden bahis haftalık risâledir.

Harbiye Mekteplerinde Ta'biye Tadrîsâtı

Askerlik harb için tesis olunmuş olduğundan askerlerin vakt-i hazardaki iştigâlâtı, ta'lîm ve terbiyeleri vakt-i seferde, esnâ-yi harbde kendilerinden istenilen vezâife muvâfık olmalıdır. Bu, o kadar müberhen bir hakikattir ki, her devlette vezâif-i harbiyeye dâir mevcûd nizâmnâmelerin, ta'lîmnâmelerin birinci maddelerini teşkîl etmiştir. Vazîfe her şeyden akdem olduğundan evvela vazîfeyi hüsn-i îfâ etmek; ba'de vazîfe haricindeki iştigâlât-ı nafia' ile müteve'il olmak tekâmül etmiş insanların, hayetlerin esas mesleği, nuhbe-i âmâlidir. Ümerâ ve zâbitânın vezâif-i Harbiyeleri, kıtaâtın maksada muvâfık sûrette sevk ve idârelerinden ibâret olup bu bâbdaki kavâid "ta'biye ve seferiyye" nâmıyla fenn-i harbin bir şube-i asliyye ve güzîdesini husûle getirmiştir. O hâlde ta'biye ve seferiyye, her zâbitin bilmesi, sâde bilmek değil kavâid mevzuasını hüsn-i tatbîk edebilmesi elzem bir fendir; binâenaleyh Mekâtib-i Harbiyedeki tadrîsâtın gaye-i maksadı şakirdâne, bu istikbâl kumandanlarını ta'biye ve seferiyye tadrîsâtı için ihzâr etmek; bu tadrîsâtın lâyıkıyla müstefid olacak sûrette kuvve-i müdrikelerini, zekâ ve seviye-i irfânlarını, muhakemelerini terbiye etmek, yetiştirmekdir. Bu hakikat son senelerde mekâtib-i askeriyye programlarını tanzîme me'mûr olanlar tarafından nazar-ı dikkate alınarak geçen sene mekâtib-i mezkûre ta'lîmâtına şu cümleler idhâl olunabilmiştir:

“şakirdâne-i ta‘biyenin derece-i ehemmiyyetini, fenn-i esliha, topoğrafya ve fenn-i istihkâm ile olan münasebetini ve şimdiye kadar tadrîs olunan fûnûnun hemen hemen ta‘biyeye bir hazırlıktan ibâret olduğunu îzâh etmeli ve bu fennin yalnız mektebde icrâ edilen tadrîsâtla tahsili gayri kâbil olduğundan zâbitlik şerefini ihrâz ettikten sonra dahî rütbe derecesinde îfâ-yı hizmet için dâimâ çalışmak lüzûmunu telkîn ve bu husûsda sırf nazari kitapları okumak kifâyet etmeyip arâzî ve harîta üzerinde imkân derecesinde birçok meseleler yapmağa ve tatbiki bir sûrette yazılan âsârı mütâlaaya onları teşvik eylemelidir.”

(N:8, S:2)

Şu cümleler ne kadar parlak ise Mekâtib-i Harbiye’deki umûmi tadrîsât programı bu maksadı hüsn-i tatbîk ve icrâ için o kadar gayri müsâiddir; çünkü hidemât-ı seferiyye nazariyatı ikinci senede, ta‘biye nazariyatı üçüncü senede tadrîs olunur. Bu nazariyat, müddet-i tadrîsiyyeye nisbetle o kadar çok ki, derslerin bir kısmını ameliyâtlara sarf edilince programa tabiiyete mecbûr olan muallimin harîta üzerinde tatbîkât yaptırabilmek fırsatına pek az nâil olabilir. Bir kere tadrîsât programında bu fen, seferiyye ve ta‘biye nâmıyla iki derse ayrılmış... Saniyen hidemât-ı seferiyye nazariyatını tadrîs için kabul olunan nizâm-nâme muhteviyatı ertesine sene ta‘biyede tekrar olunuyor... Hâlbuki ta‘biye ve seferiyye tamamıyla yekdiğerinden tefrîk olunamaz. Şâkirdân şu sûretle nazariyata boğulduklarından muhârebede kıtaâtın sevk ve idâresine dâir bir rüya görerek mektepten çıkıyorlar ve zâten bir lezzet alamamış olduklarından bundan sonra ta‘biye ve seferiyye nâmına hiçbir iştigalde, mütâlaada bulunmuyorlar. Hatta ta‘biye ve seferiyyenin erkân-ı harblere âid olduğu bile bazı kere işitilmektedir. Hâlbuki ta‘biye ve seferiyyeye her zâbitin aşına olması lâzım geldiği ve vezâif-i harbiyenin ancak bu bâbdaki meleke ve ma‘lûmât ile îfâ edilebileceği te’mil olunursa ne müdhiş bir hatada bulunduğumuz tezahür eder.

Hidemât-ı seferiyye nizâm-nâmesi kavâid-i ibtidâiye-i harbiyeye vâkıf zâbitân için bir nizâm-nâme olup bunu ders kitâbı şeklinde, askerlik nâmına topoğrafya nazariyatından başka bir şey görmemiş, şâkirdân okutmak asla muvâfık değildir; işte bundan dolayı şâkirdânın sarf edilen emeğe, gayrete mukabil pek cüz’ kazançları olur.

Son sınıfta ise ta'biye nazariyatı nâmına şâkirdân piyâde, süvâri ve topçu sınıflarına âid birçok teferruâta, rakamlara, ancak mütehasıs olanlara luzumu olan birçok dekaika, tekraren bazı hidemât-ı seferiyye nazariyatına ve muhârebe kavâidine gark ediliyor... Bunların hepsi ancak birer panorama gibi seyir ediliyor... netice; imtihan için bazı şeyler ezberleniyor; mektepten çıktıktan sonra heyce müncerr oluyor...

Bu kadar teferruâta boğulacağımıza sınıf-ı selâsenin mecmâ'len yürüyüş, manevra, muhârebe nizâmlarıyla harekâtını, muhârebedeki vezâifi, usûl-i muhârebelerini, iktidâr-ı harbiyelerini ve sınıf-ı muaveneyi teşkîl eden kazmacı, köprücü, baloncu, telgrafçı, nakliye kıtaâtının vezâif-i harbiyelerini ve sınıf-ı asliyye ile münasebetlerini, hulâsaten seferiyye nazariyatını ve sınıf-ı muhtelifenin müştereken muhârebelerini ihtiva etmek üzere bir klasik ta'biye ve seferiyye kitâbı vücûda getirilse eminim ki şimdiki ta'biye kitâbından daha ufak bir risâle husûle gelmiş olur. Şimdiki ta'biye kitâbının ihtiva ettiği 250 sahîfeden ancak 60 sahîfesi muhârebe bahsine âiddir. 80'i seferiyye nazariyatının tekrarından ve 110'u sınıf-ı selâsenin teferruâtından bahisdir...

Ta'lîmnâmelerin harb kısmı da ta'lîm muallimleri tarafından ayrıca tadrîs olunuyor; hâlbuki bu kısımlardaki mevâdd zâten ta'biyeyi teşkîl eder. Bir fenne müteallik tadrîsin muhtelif dimağlarla, ellerle idâre olunması terakkî ve tekâmülün vukuuna mâni'dir.

Vücûda getirilecek bu klasik kitâb için ikinci senede haftada dört ders tahsis olunmalı. Üçüncü senede şimdiki ta'biye nazariyatı yerine "ta'biye ve seferiyye tatbîkâtı" nâmıyla bir ders koymalı; bir sene evvel ta'biye ve seferiyye nâmına bir fikr-i mücmel edinmiş olan talebenin bu bâbdaki mûmarese ve rûsûhlarını tezyîd etmeli; onları, öğrenmiş oldukları nazariyatı muhtelif vaz'iyetlere iyice tatbîke alıştırmalı; bu esnâda fırsat düşdükçe hidemât-ı seferiyye nizâmnâmesiyle ta'lîmnâmelerin harb kısımları mütâlâa

(N:8, S:3)

ve tedkik edilmeli; bunlar, program mûcibince ezberlenmesi mecbûri bir ders şeklinde değil, tatbîkâtdaki meselenin sevkiyle, müracaat tarzında okunmalı; şu sûretle şâkirdân bil'âhire ta'biye tettebbuât ve iştigalâtına ne sûretle devam edeceklerini bir sene mütemâdiyen öğrenirler.. Ta'biye hakkında bir fikr-i tam peyda

ederler... Ta'biyeden bir lezzet duyarlar. Ma'lûmât ve kavâid-i ibtidâiye-i harbiyeyi öğrendikten sonra hidemât-ı seferiyye nizâmnâmeleriyle sınıf-ı selâse ta'lîmnâmelerini tedkik ve hâlât-ı muhtelifeye tatbîk etmeyi öğrenirler... Şâkirdân, çünkü nazariyata boğulmadan ta'biyece mûmarese kazanmış olurlar; çünkü ta'biye ve seferiyye nazariyat ile değil, tatbîkât ve ameliyât ile öğrenilir. Harîta ve arâzî üzerinde tadrîs edilir; mateessüf ta'biye ve seferiyyenin hâla nazariyat ile öğrenileceğini, tadrîsâtta nazariyata ziyâde ehemmiyyet verilmesi lâzım geldiğini, ameliyâtlara o kadar çok zamân sarf etmenin lüzûmsuz olduğunu iddia edenler eksik değildir.

Kıtaâtda edvâr-ı ta'lîmiye programı tatbîk olunarak efrâd bir sene zarfında mütenevvi' ta'lîmler gördüğü ve her sene tekraren takviye ettiği hâlde Mekâtib-i Harbiye'de edvâr-ı ta'lîmiye ancak üç senede ikmâl olunabilmektedir. Kıtaattaki he'yet-i askeriyye ile mektep he'yetini cidden tefrîk eden ve şâkirdânı zâbit çıktuktan sonra başka bir âlem karşısında bulundurarak şaşkırtan şu hâl artık kaldırılmalı; terbiye-i ibtidâiyeden bile mahrûm bir köylü çiftini çubuğunu bırakarak silâhına geliyor, üç ayda acemî devrini ediyor da tahsîl-i idâdiyi görmüş, jimnastik yaparak vücûdunu bir dereceye kadar hazırlamış bir şakird neden bir sene esliha isti'mâliyle, bu can sıkıcı, yeknesak harekât ile uğraşsın? Her sene iki ay ders kesimi ile imtihânlara, iki ay tatile hasredilerek mütebâkî sekiz ay tamamen müddet-i tadrîsiyyeye tahsis edilebilir; ve bu sekiz ay bir mûcib-i ta'lîmnâme acemî devriyle, bölük ve tabur ta'lîmlerine kâfidir. Alay ve livâ ta'lîmiyle manevralara zâten vesâit kifâyet etmez. Bunların ameliyâtını, kıtaâta çıktıkları zamân veyahud üçüncü senede kısmen görebilirler.

Şu sûretle ikinci senede bulunan bir şakird kıtaâtın teşkîlât ve nizâmları, manevraları, yürüyüşleri ve muhârebeleri hakkında bir fikr-i mücmel sahibi olacağı için ta'biye ve seferiyye nazariyatını bir ihâta-i kâmile ile kavrarlar. Tatbîkât ve ameliyâtdan istifâdeleri de artar. Şimdiki program ile bölüğün muhârebesini bilmeyen, bölüğün nasıl ava çıkacağını görmemiş şâkirdâna seferiyye tatbîkâtı gösterilmeğe, ocak ve pîşdârın vezâifi öğretilmeğe say olunuyor... Ne büyük münasebetsizlik...

Kıyık, 9 Eylül 1324

Edirne Harbiyesi Ta'biye ve Seferiyye Muallimi

Erkân-ı Harb Kolağası Ali İhsan

Süvâri Ta‘lîmnâmeleri Hakkında Birkaç Söz

Hâlihazırda süvâri sınıfına mahsûs ta‘lîmnâmeler biri biniciliğe, diğeri yaya münferid ve müctemi‘ ve atlı müctemi‘ ta‘lîmlere ve kavâid-i harbiye ve yoklama ve resm-i geçidlere ve üçüncüsü mızrak ve kılıç ta‘lîmlerine ait olmak üzere üç cildten mürekkebtir.

Bu üç cildin de aslı Alman ta‘lîmnâmeleridir. Yalnız tahrîr ve terceme târihleri muhteliftir.

Almanlar tarafından birinci cild 1882 sene-i efrenciyyesinde ve Türkçeye onsekiz sene mukaddem terceme edilmiştir. İkinci cild 1890 ve üçüncü cild 1891 târihlerinde

(N:8, S:4)

neşredilip 10 sene evvel terceme edilmiştir.

Bunlardan birinci cilt bir komisyonun nazar-ı tedkikinden geçtiği ve bu komisyonda işten anlamazlar da bulunduğu cihetle daha o zamân tahrîfâta dûçâr ve bu sebeple bazı hatalara giriftâr olmuş idi.

Almanlar tecarüb-i medîde neticesi olarak meydana gelen mezkûr ta‘lîmnâmeleri yazdıktan sonra yine ta‘lîm ve manevralarda tecrübelerine devam ve ta‘lîmler harekât ve kavâidinin tatbikinde veya bunların ta‘dîlinde fâide veya mahzur olup olmadığını ve târih tahrîrlerinden şimdiye kadar zuhûra gelen veka-yı harbiyeyi tedkik ve tahkikte sebât ve ikdâm eyleyerek binicilik ta‘lîmnâmesinde, münderic‘atından bir kısmını tay ve bazı ilâveler icrâsıyla ta‘dîlât yaptılar. Aksâ-yı Şark seferinden sonra piyâde ta‘lîmnâmesini yeni baştan yazdılar. Süvâri ta‘lîmnâmesinin ikinci cildinde yaya münferit ta‘lîm ve hâiz-i ehemmiyyet-i mahsûsa olan yayacının bahislerinde vası‘ ve resmî tazîm kısmında dahî cüz’ ta‘dîlât icrâ ettirilir. Süvâri kıtaât-ı cesîmesine makineli tüfeng kıt‘aları ilhâk edildikten süvâri topçusuna ait bahse makineli tüfeklere mahsûs kavâid ilâve eylediler.

Üçüncü ciltteki mızrak ta‘lîmi kavâidi tamamıyla Alman ta‘lîmnâmesindeki aynıdır. Almanlar mızrağa pek ziyâde ehemmiyyet verip kılıcı o kadar mühimsemediklerinden silâh ta‘lîmnâmelerinde kılıç ta‘lîmi muhtasardır. Hâlbuki Ordu-yı Hümâyûn süvâri alaylarının pek azında mızrak bulunarak umûmi kılıçla

müsellah olmakla bunun isti'mâlini sûret-i mükemmelede ta'lîm etmek muktezâ ettiğinden kılıç ta'lîmine ait olan kısım daha evveleri yani Almanlar henüz o derece mızrağa ehemmiyyet vermedikleri ve binâenaleyh kılıç ta'lîmi kıymet-i mahsûseyi hâiz bulunduğu zamân mevki'-i isti'mâlde bulunan ta'lîmnâmeden alınmak üzere tevsian yazıldı.

Son defa tahrîr ve tatbîk edilen piyâde ta'lîmnâmesi pek mükemmel olduğundan emr-i mahsûsele erbab-ı ihtisastan mürekkeb bir komisyon tarafından Türkçeye terceme edilmiş ve Ordu-yı Hümâyûncada düstûr-ul amel olmak üzere derdest-i tab' bulunmuştur.

Terakkîyât-ı hâzıradan müstefit olmak için süvâri ta'lîmnâmelerinin dahî ta'dîl ve tashîh edilmesi sınıf-ı muhterememiz nâmına temennâ olunur. Bu bâbda bir iki söz söylemeden geçmek bu ali fakat şu anda cidden acınacak bir hâlde bulunan sınıfın menfaatine muvâfık olmaz; binicilik ta'lîmnâmesini şimdiki Alman binicilik ta'lîmnâmesine tevfiikan ta'dîl etmelidir. Lâkin buna kendiliğimizden fazla şeyler ilâvesine kalkışmayıp aynen ta'dîl eylemelidir. Çünkü kaş yapalım der iken göz çıkartıyoruz.

Bâlâda ta'dîl olunduğu beyân edilen yaya münferit ta'lîm ile yaya cenge ait bahisler yeni, Alman piyâde ta'lîmnâmesindeki aynı bahisler ile karşılaştırılacak olursa ifâdenin, ibarenin hemen birbirinin aynı olduğu görülür. Şüphesiz bu, bil-iltizâm böyle yazılmıştır. Ta'lîm ve terbiyede vahdet elbette te'mîni menfiada hizmet eyler. Binâenaleyh çalışanları hoş bir nazarla görülmeyen bir devirde bir yedd-i ali himmet tarafından Türkçeye terceme edilen velyevm elimizde bulunan ta'lîmnâmenin ikinci cildinde dahî aksâm-ı mezkûra yeni çıkacak piyâde ta'lîmnâmesine tevfiikan ve fakat Alman piyâde ve süvâri ta'lîmnâmeleri beyninde ne derecede bir fark varsa o farkı muhâfaza edilmek üzere yazılmalı. Diğer mahâlleride baştan nihâyetine kadar aslı ile mukabele edilerek güzelce tashîh edilmeli. Ta'bîrâtı, kumanda ve ibaratı hatasız bir hâlde konmalıdır. Buna lüzûmu kat'i vardır. Zîrâ ta'lîmnâmeler ta'biyenin esasıdır. Bunlar kanûn-ı harb demektir. Bir ta'bîrde hata etmek ibare arasında bir kelimenin birini değiştirmek fikri büsbütün tebdîl eder veya edebilir. Buda bittabi câiz değildir. Buna ufacak bir misâl:

(N:8, S:5)

Ta'limnâmenin 124'üncü maddesinde ve 108'inci sahîfesinde “takımla sağa (sola) çarh takımla sağa, geri (sola geri) çarh ve bölük kolbaşlarıyla ve alayın cephesiyle icrâ olunan çarh ve bölüğün saff-ı harb nizâmında icrâ olunan çarhlar dururken veyahud yürürken boru çalındıkda süratle icrâ olunur.” denilir. Bu ibarenin aslı (takımlarla içeri, dışarı ve geri çarh, bölük kolbaşlarıyla çarh ve bölüğe içeri çarh dururken veyahud adeta yürürken boru çalınırsa süratle icrâ edilir.) olup ibare değiştirildikten âtiyede zikr edildiği vecihle birçok hatalar zuhûra gelmiştir: takımlarla içeri ta'bîrinde 45, 90 ve 135 derecelik çarhların hepsi dâhildir. Hâlbuki sağa (sola) ta'bîri yalnız 90 derecelik çarha âiddir. Buna nazaran kademeli takımla kol nizâmında durur veya adeta yürürken takımların 45 veya 135 derece çarhıyla saff-ı harb nizâmına geçmek için boru çalındıkta hareketin yine adeta ile yapılacağı anlaşılır ki hatadır. Dışarı ta'bîri için de mülâhaza aynıdır. Yani dışarı veya boru ile hem 45 hem de 90 derecelik çarh edilebilir ve her ikisinde dahî dururken veya adeta yürürken boru çalınacak olursa çarh süratle yapılır. Hâlbuki ta'dîl edilen ibarede yalnız sağ ve sol sözü bulunduğundan yarım çarha dâir bir şey anlaşılmaz. Sonra takımla sağa geri (sola geri) denilmiş. 102'inci sahîfedeki ve notadaki boru işâretlerine bakılacak olursa takımların sağa geri çarh etmesi için boru işârâtı olmayıp takımlara boru ile yalnız sola geri çarh ettirildiği anlaşılır demekle yalnız (geri çarh) yerine sağa geri (sola geri) denilmesi dahî yanlış. Sonra bölük kolbaşlarıyla ve alayın cephesiyle denilmiş. İbarenin aslında yalnız (bölük kolbaşlarıyla) yazılmış olduğu görülüyor. Tabii bu doğrudur. Alay ve livâda takımla kol ve hat kolu nizâmlarında bulunurken bölük kolbaşlarıyla çarh ettirmek için 240 ıncı maddede beyân edildiği gibi boru işâretleri verilebilir ve hareket dururken ve adeta yürürken süratle yapılır. Tercemede buna birde alayın cephesiyle ilâve edilmiş. 232'inci maddeye bakılacak olursa alayın cephesiyle çarh edilmediği anlaşılır. Tercemede (bölüğün saff-ı harb nizâmında icrâ olunan çarhlar) denilmiş. Aslı (bölükle içeri çarh). Tabii yine bu doğru. Zîrâ bölük yalnız başına ta'lîm ettiği vakit çarh için yalnız kumanda veya işâret verilir boru çaldırılmaz. Demek ki bölük boru ile çarhı daha büyük kıt'a dâhilinde olacak burada da bölük, ya saff-ı harb nizâmından ba'de tamlı bölükle kol nizâmına geçmek veyahud ba'de tamlı bölükle kol nizâmından saff-ı harbe geçmek için çarh edecektir. Birinci hareket için 246'ıncı maddede boru işâreti görülmez. Bu hâlde bölük cephesiyle boruyla çarh yalnız ba'de

tamlı bölükle kol nizâmından saff-ı harb nizâmına geçmekte olacak ve burada bölükler içeri yani alay kumandanının bulunduğu tarafa doğru çarh edeceklerdir.

Üç satırlık bir ibarenin değiştirilmesi ne kadar hatalar tevliid ettiği görülüyor.

Silâh ta'limnâmesine dâir şâyân-ı ehemmiyyet yalnız bir iki şey söylenebilir. Bu da: Yeni baştan gözden geçirilerek hata ve noksanlarının ikmâli ve uruşlar, duruşlar ve siperlerden aksâmını birleştirmek mümkün olanlarının tevhiidi husûslarıdır. Mesela: ufki uruşlar üç, aşağı ve yere uruş iki, başa uruş üç hareketde yapılır. Ne için? Hepsi üç kısma ayrılma olmaz mı? İhtilâfin ta'limi işgal edeceği tabiidir.

Ta'limnâmelerimizin pek çok mahâllerinde yukarıda zikr edildiği gibi yanlışlar vardır. Gariban piyâde sınıfının nâil

(N:8, S:6)

olacağı ta'limnâme gibi süvâri sınıfının dahî doğru bir ta'limnâmeye mâlik olması arzu edileceği şübhesizdir. Bu husûs için bir komisyonun teşkili rivayet ediliyor. Fima ba'de hata alud ta'limnâmelerin saha-i tatbikte pek de kolaylıkla icrâ-yı hüküm edemeyeceği tabii bulunduğu cihetle süvâri sınıfı doğru bir ta'limnâmenin intişârını mezkûr komisyonun gayret ve vukufundan bekler.

Üçüncü Ordu Kumandanı Seryâveri

Süvâri Binbaşısı Mehmed Sâdık

Batarya Kumandanı ve Evsâfi

(7) Numaralı nüshadan mâba'd:

Bataryanın Ta'lim ve Terbiyesi Hakkında Mütâlaat, Ta'limden Maksad, Ma'lûmât-ı Muhtelif, Efrâda Âid Ma'lûmât-ı Nazariye

Nefer silâh altında geçirdiği müddetini yalnız hidemât-ı dâhiliyye ifâsıyla ta'limlerin icrâsına hasretmelidir. Efkârı bir parça nazariyatla da perverişyab olmalıdır. Gece müzakereleri, yazın uzun günlerinden iktisâd edilebilen istirahat zamânları nefere iyice ma'lûmât i'tâsına müsâiddir. Bilhâssa aşağıda zikredeceğimiz programın tatbiki hâlinde nefere ders verebilmek için çok zamân vardır. Bu nev'î ma'lûmât efrâdın terbiye-i fikriyye ve mâneviyelerini ve bu sayede devlet ve millete sadakat,

memlekete muhabbet, nâmusâ hürmet, vazîfeye ihtimâm, silâha ihtirâm fikrini tevsi' eder. Bilcümle zâbitân ve küçük zâbitân ma'lûmâtın bilhâssa şu kısım esâsiyesine hasr-ı dikkat etmelidirler. Onların hissiyyât-ı fedâkâranelerini okşamak için sık sık vekayi' mühimme hikayâtını ta'rîf ve tasvir ederek kendi kıt'alarının zâbitân ve efrâdından olub da vekayi' salifede ibrâz-ı cesaret ve sadakat edenlerin harekâtını bir numûne-i imtisal göstermelidirler.

Nefere lâzım olan ma'lûmât-ı nazariye ber vech-i âtîdir.

- 1 - Akaid-i Dîniye
- 2 - Hidemât-ı Dâhiliyye
- 3 - Ta'lîmnâmeler Nazariyatı
- 4 - Seferiyye Nazariyatı
- 5 - Okuyub Yazmak
- 6 - Hesab
- 7 - Hıfzısıhha-i Askeriyye

Akaid-i Dîniye: Mütâlaat-ı dîniyesini mümkün mertebe takviye etmek her bir Müslüman için farzdır. Efrâd içinde nur-ı maârifden mahrûm kalmış pek çoğu görüldüğü gibi bunlar meyanında vezâif-i dîniyelerini bilmeyenlere de tesâdüf olunur. Hâlbuki böyle bir asr-ı terakkîyede evlad-ı şahânenin vazîfe-i dîniyesini îfâ edemeyecek kadar cahil kalması muktezâ-yı şiar-ı İslamiyet olamayacağından her şeyden evvel bu kabilden olanların mütâlaat-ı dîniyelerine hasr-ı dikkat etmek îcâb eder.

Hidemât-ı Dâhiliyye: Bu nâm tahtında nefere gösterilmesi îcâb eden şeyler.

Vezaif-i askeriyye, müddet-i askeriyye. Tensikât-ı askeriyye, dâhili ve harici bil cümle mevâdd ile ahkam-ı kanûniye, idâre, esliha, malzeme, mühimmât, techîzât, ve ilh âhire hakkında ma'lûmât.

Ta'lîmnâmeler ve seferiyye nizâmnâmesinin nefere âid olan aksâmından lüzûmu kadar ma'lûmât. Mesela seferiyyenin yürüyüş, muhârebe ve konak bahisleri.

Okuyub Yazmak: Asker ocağında yazıp okumayı öğrenerek avdet edenlere her zamân tesâdüf edildiği

(N:8, S:7)

için bu husûsda istidâdı olanlar nazar-ı dikkatden dur tutulmamalıdır. Velhâsıl hiç olmazsa dört hâneli rakamları okuyacak kadar rakam okuyub yazabilmek a'mal-i erbaayı anlamak bir topçu neferinden musirren taleb olunur ma'lûmât sırasındadır; çünkü esliha-i hâzıra nişan tertîbâtının nezâketi neferin rakamdan anlamasını kat'ıyyen zarûrî kılmıştır.

Efrâdın sıhhatlerini dâimâ hüsn hâlde bulundurmak hıfzısıhânın münâsib bahisleri de tadrîs olunmalıdır.

Bir topçu neferinden taleb edilen bu kadar ma'lûmât vehle-i evveliyede tahammülün fevkinde gibi görünüyorsa da silâh altında geçireceği üç senelik bir müddet ber vech-i âtî sınıflara taksîm edilerek her sınıfta bu derslerin lüzûmu mikdârı tadrîs edilirse hüsnü niyetin netice-pezir muvaffakiyyet olacağına şübhe kalmaz.

Birinci Sene

Akaid-i Dîniye.

Hidemât-ı Dâhiliyye.

Ta'lîmnâmelerin Nazariyatı. [İdmân, jimnastik, münferid ve müctemi' ayak ta'lîmi, manj, münferid top ta'lîmi]

Ceza Kanûnnâmesi.

Okuyub Yazmak.

Hesab. [Yalnız rakamları yazmak, okumak]

Hıfzısıhha-i Askerî.

İkinci Sene

Akaid-i Dîniye.

Hidemât-ı Dâhiliyye.

Ta'lîmnâmeler Nazariyatı. [bölükle koşulmuş ve koşulmamış top ta'lîmi, bölükle yaya ta'lîmi]

Ceza Kanûnnâmesi.

Hesab. [a‘mal-i erbaa]

Okuyub Yazma.

Hıfzısıhha.

Üçüncü Sene

Ta‘lîmnâmeler Nazariyatı. [tabur ta‘lîmi]

Emr-berlik, keşif hidemâtı ve usûl-i muhâbere [tarassud vezâifi]

Endâht kavâidi.

Hidemât-ı seferiyye.

Ceza Kanûnnâmesi.

Okuyub Yazmak.

İfâde-i Mahsûsa: Silâh arkadaşlarımızın pîş-i enzar vâkıfânelerine takdîm etmek istediğimiz şu mütâlaa-i kasrane bittabi‘ bir model makamına kaîm olamaz maksadımızın sırf meslekdaşlarımız meyanında tecrübedide ve kar-ı azmude olan erbab-ı kemâlin bu bâbda dermiyân edecekleri mütâlaatın müfidelerinden nevale-çin istifâde olmak ve ber vech ma‘rûz-ı şahrah terkimize bir sedd-i mümanaat çekmek isteyen o mülevves elleri kırıp koparmaktan ibâret olduğu teslim edilir ümidindeyiz.

Devr-i istibdâd yadigârlarından bazılarının cehl-i mutlak derecesinde olan vukufsuzlukları ve bâhusûs bu vukufsuzluğa inzimam eden efkâr-ı bedbînâne ve hüdâpesendâneleri neticesi olarak ardı arası kesilmeyen taarruzlarıyla büsbütün kabiliyyetsiz bir hâle getirdikleri sınıfımızı bunların dest-i taarruzlarından kurtarmayı mefkud hükmüne girmiş olan ta‘lîm terbiyenin yeniden tesisine çalışmayı akdem-i vezâifden addederek ala kadrül imkân şu birkaç sözü söylemek cesaretinde bulunduk. Mütâlaat-ı hakemâneleriyle te‘mîn-i istifâdemize bezl-i mürvet buyuracak arkadaşlarımıza bütün hissiyyât-ı sâmîmânelerimizle arz-ı minnetdari eyleriz.

Hitâm

Gelecek nüshadan i‘tibâren [Rus-Japon seferinden müstehric topçu ta‘biyesi] nâm-ı eser tefrika edilecektir.

Hakkı

(N:8, S:8)

Asker Arkadaşlarıma

Acemî Efrâdın Ta'lim ve Terbiyeleri

(7) Numaralı nüshadan mâba'd:

Sual: Bidâyette tashîh edilemeyen hatalar ilerde ıslah edilebilir mi?

Cevab: Böyle hatalar bir daha izâle edilemeyeceğinden dâimâ netayic-i muzırrayı tevlîd eder. Bâhusûs böyle noksanlar bilâhire kıtaât dâhilinde hiçbir türlü izâle edilemez.

Sual: Bunun için ne yapmak lâzımdır?

Cevab: Acemîlerin terbiye-i ibtidâiyelerini beher nefere ayrı ayrı ta'lim ettirilip ve hizmet-i askeriyyenin hitâmına kadar îcâb ettikçe bu devre müracaat etmelidir.

Sual: Terbiye-i münferide yalnız acemî devrine mi münhasırdır?

Cevab: Evet; neferâtın hâmil oldukları eslihadan lâyıkıyla istifâde etmeleri ve nişan alıp atmaları bile terbiye-i şahsiyye-i münferide ta'limleriyle elde edilir. Acemî ta'limleri bölük kumandanının mesuliyeti ve bölük zâbitlerinden birinin nezâretiyle olur.

Sual: He'yet-i muallime kimin tarafından ve nasıl kimselerden intihâb edilir?

Cevab: Acemîlerin ta'lim ve terbiyesinde doğrudan doğruya bölük kumandanı mesuldür. He'yet-i muallime bölük kumandanı tarafından bölük zâbitânından [acemî zâbiti nâmında birinin maiyyetinde bir he'yet-i muallimeyi me'mûr eder. He'yet-i ta'limiye 10:15 neferden mürekkebe bir acemî mangasına muallim olarak ta'yîn edilen bir çavuş veya onbaşı ile muâvin olarak verilen bir veya ikişer onbaşı ve neferden ibârettir.

Sual: He'yet-i muallimenin intihâbındaki şerâit?

Cevab: Terbiye-i askeriyyenin esas-ı asliyyesi ve en mühimmi acemîlerin ta'lim ve terbiyesi olduğundan he'yet-i muallime bölüğün en müsteid çavuş, onbaşı veya

efrâdından ve nizâm haricinde muâmelede bulunmayanlardan intihâb olunur. Mâdûnuna nizâm haricinde muâmeleden dolayı mücâzât görenler ancak birkaç sene mürûruyla tehzib-i ahlâktan sonra intihâb edilmek lâzımdır.

Sual: He'yet-i muallime ne yolda hazırlanır?

Cevab: Nişan ta'limleri için açık ayrıca bir çavuş ile maiyyetinde iki onbaşı veya doğrudan doğruya manga muallimleri ta'yîn edilir. Birinci ikincisine müreccihtir. Çünkü her bölükte endâhtta ihtisas temini hâiz olmakla beraber vezâif-i muallimine eşna beş altı değil bir çavuş bile bulmak müşküldür.

Sual: He'yet-i muallimeyi evvelce hazırlamaktan maksad nedir?

Cevab: He'yet-i muallimenin intihâbında en güç mesele onbaşı ve efrâdın intihâbıdır. Bunun için birçok zamân evvel yüzbaşı bölüğünde münâsib olanları kararlaştırıp her manga üç veya dört onbaşı veya nefer tahsis ederek acemîlerin vürûdundan evvel edilecek teftişde ve müsteid elyaklarından bir veya ikişer ibka ile acemîlere me'mûr edilir. Acemî mülâzımı acemîlerin vürûdundan iki ilâ üç hafta evvel he'yet-i muallimenin ihzârına başlar. Onlara acemîlere ta'lim edilecek usûl ve sıra ile bil cümle husûsat ve bilhâssa nişan ta'limleri ve vezâif-i muallimeyi öğretir. He'yet-i muallimeye ta'lim için bölüğün en beceriksiz efrâdını vermeli ki ekseriyetle vuku' gelen hatalarla tashîhini lâyıkıyla öğrenebilsin. Acemîlerin vürûdundan bir hafta evvel bölük yüzbaşısı he'yet-i muallimeyi ta'yîn ile lüzûmu olan noksanlar ikmâl edilir.

(N:8, S:9)

Sual: Muallimler tebdîl olunur mu?

Cevab: He'yet-i muallimeyi acemîlerin ta'limi hitâmına kadar tebdîl etmemelidir. Çünkü bunlar efrâdın ahlâk, dirâyet ve iktidârlarına vâkıf olacağından bir hareketi kolaylıkla anlatıp öğreteceklerinden bunların tebdîllerinde yeni muallim efrâdı anlamak üzere vakit geçer. He'yet-i muallime her sene tebdîl edilmeyib yalnız onlardan terhis edilenlerin yerleri doldurulmalıdır. Çünkü bu vâsıta ile yüzbaşı daha kolaylıkla ve iyice acemîlerin ta'lim ve terbiyelerini te'mîn etmiş olur.

Sual: Acemî mangaları nasıl teşkîl olur?

Cevab: Acemîler on ilâ onbeş neferden mürekkeb sıralara [mangalara] taksîm olunub beherine bir çavuş veya onbaşı ile muâvin olarak bir veya iki onbaşı veya usta efrâddan ibâret muallimler tahsis edilir. [Ta‘lîmnâme Madde - 1] (Mâba‘di var.)

Piyâde Mülâzımlarından Halim Hilmi

Mitralyözlerin Meydân-ı Muhârebede İstimâli - Ta‘biyesi

Reviue Dölarne Belj'den: 7 numaralı nüshadan mâba‘d.

Bir parçanın kırılmasıyla aletin kusurlu işlemesi. Mekanizmanın durması, bir düşman mermisiyle hizmetten sakıt olması, yağlamak, temizlemek, kendi kendine devam eden endâht (bir dakikadan fazla devamlı endâht icrâsından hazer etmelidir. Zîrâ böyle bir endâht alete ve sıhhat-i endâhta mazarradır.) akabinde nâmluyu soğutmak, her sûretle olursa olsun bir ta‘mir-i serî icrâ etmek lüzûmu üzerine endâhtda husûle gelmesi muhtemel olan tevakkuflar hasebiyle bu aletler dâimâ ikisi bir yerde bulunub nöbetle endâht etmelidir. İki mitralyözden mürekkeb bir takım, bir mitralyöz gurubunda muhârebe cüz' tamını teşkîl eder.

Mitralyöz yeni, muâvin-i mütemmim bir silâhdır. Hiçbir sûretle ne piyâde, ne sahrâ topçusu yerine kaîm olamaz; olmayacaktır da. Mitralyözler tûfenge nisbetle daha iyi, daha uzak mesâfelere endâht eden müctemi' mükemmel tûfenglerden ibârettir. Müsâdeme sûretiyle kudret-i taarruziyye hassasından mahrûm olduğundan topçu gibi ise onlar da başlı başına muhârebeyi fasl edemezler. Bu sebeple sınıf-ı sâire ile dâimâ müttehîden hareket etmeğe mecbûr ve sınıf-ı mezkûreye kıymetdar bir muâvin olmakla mecbuledirler. Mitralyözler bilhâssa piyâdenin ateşli mıntıkası dâhilinde hareket etmek, bununla beraber inzâr ve itmelerden tahaffuz eylemek mecbûriyyetinde olduklarından ileri harekâtda ta'kîb edecekleri yolları ve yerleşecekleri mevazi' intihâb etmek ve bu sûretle (ansızın!) icrâ-yı te'sîr edebilmek için bir dereceye kadar müstakillen hareket etmelidirler.

Mitralyözlerin ne topdaki kudreti ne de tûfengdeki sühûlet-i nakil ve isti'mâl hassasını hâiz olmadığı söylenmektedir. Doğru. Lâkin topdan daha müteharrik, ve kundaklarının sebât ve istikrarından dolayı, endâhtları tûfeng endâhtından daha sıhhatlidir. Mitralyözler topla hem ayar olamaz. Zîrâ ibrâz-ı mukavemet eden

mevanii dânesiyle yalnız top tahrîb edilebilir. Tüfeng yerine de kaîm olamaz. Bunlar askerin noksanı, yerin fikdânı kuvvetçe fâik bir düşmana şedid ve serî bir hareket icrâsına mani olan yerlerde isti mâle meydan bulan husûsi silâhlardan ibârettir. Bunlar kuvve-i cüz'ye ile muîn bir noktayı müdâfaa etmekten ibâret olan müşkül bir meseleyi hâl ve bir cürm-i asgar ile ateş ihtiyâtını teşkîl ederler. Mitralyöz ateşinin

(N:8, S:10)

te'sîrâtı başlıca iki âmâle tabiidir: şiddet ve gayri kâbil-i ta'rif bir te'sîr-i ma'nevî husûle getiren (ansızlık). Mitralyözler şâkûlî ve âfâkî çırpma endâhtının imkânıyla kolaylaşan sûrat-ı nişan sayesinde bu iki ameli izhâr, ateş kesmeksizin hedefi serîan tebdîl, edebilirler. Ateşinin olanca şiddetini izhâr edebilmek için onlar mebzûl cebhâne, güzîde efrâd, muhârebede görecekleri vazîfeye muvâfık bir vâsıta-i nakliye ile techiz edilmelidir. Ciddi muhârebe muhabirlerinin ifâdâtına ve Rusya ile Japonya arasında vuku bulan meydân muhârebelerini görenlerin şahadetine nazaran mitralyözlerin maddeten ve manen hâsıl ettiği te'sîrât yıldırıcı, gayet mühlik ve müessirdir. Bazıları bu yeni aletleri (şeytan kışkırdıkları) ARROSOIRS DIABOLIQUE (korkunç evrâk makineleri) DE FAUCHEUSES TERRIBLE ile telkib etmişlerdir.

Kumandan (Kerim) şöyle diyor:

Kendi kendine işler kundaklı mitralyözlerden bahsedilirken (sınırsız makineler) ta'bîri kullanılmakta ve bu hassadan muhârebenin heyecânâmiz evanı arasında mitralyözlerin tüfenge hâiz-i rüchân olacağı istihrâc edilmektedir.

Ta'bîr-i huş, güzel. Ama bazı ahvâlde kaydıyla. Bu nokta-i nazardan serî ateşli top nasılsa mitralyöz de öyledir. Bu alet kendisini isti mâl edenler nâgehâni bir tehlike havfindan emin oldukça (sınırsız makina) dır. Böyle olmakla beraber, efrâd-ı düşmanın mermiyât rafelleri altında hayli dakik olan tanzîm-i endâht ameliyâtına ve ateşin idâresine mecbûr olduğu takdîrde te'sîrini büsbütün zayi edebilir. Şu hâllerden müsteban olduğuna göre istikamet endâhtını tashîh edemeyen mitralyözler de ateşin te'sîrâtı hiç hükmüne girebilir.

Mitralyöz piyâdeyi eğdirir. Eğdirecektir de. Onu topçuya benzetmeğe kalkışmak hatadır. Zîrâ mitralyöz topun ne kudretini ne menzilini hâiz olamaz. Mitralyöz piyâde

ile aynı fişengi attıktan sonra ondan tûfeng te'sîrâtından başka te'sîr ve (piyâde ateşini takviye etmek) vazîfesinden başka hidemât beklenilemez.

Mitralyözlerin muhârebede kazanmış oldukları te'sîr ve nüfûz hakkında şübhe edilemez. Mesele yalnız la cel el kabul el ala bir sistemin intihâbındadır.

Alman Ordusu'nda bir mühendisin, (Miralay Hartman) ın ifâdesine nazaran sarf-ı endâht nokta-i nazarından bir mitralyözde âtîdeki şerâit mevcûd olmalıdır:

- 1 – Pek az zamânda pek çok atım atmak.
- 2 – Sıhhat-i endâht olmak. Ve bu sıhhati devamlı bir endâht esnâsında dahî muhâfaza etmek.
- 3 – Kemâl-i emniyyetle işlemek ve kullanana tehlike iras etmemek.
- 4 – Neresinden bozulursa bozulsun serîan ta'mir edebilmek.
- 5 – Kundak silâhın metin bir sûrette istikrarına, serîan nişan almasına, istikameten nişanı muhâfaza etmesine müsâid olmalı.

Mitralyöz, diğêr silâhlardan ziyâde, isti'mâlinde mûmareseye kullanan kimsede neşbes hassasının ve i'tidâl demek mevcûdiyetine muhtaçtır. Hüsni intihâb edilmemiş mevazı'adan pek büyük mesâfelerde muvâfik olmayan hedeflere karşı isti'mâl olunduğı, zâbitân tecrübesiz, efrâd beceriksiz bulunduğı hâlde evvelce fevkalâde tanılan te'sîrinin bir harb anında kâmilten görüleceğı ümid edilmemelidir.

Üçüncü Fasal, Mitralyözlerin Usûl-i Nakli İle Kundakları

Mitralyözlerin usûl-i nakil ve sevkinin bizzât silâhın

(N:8, S:11)

usûl-i isti'mâli ile pek sıkı bir irtibatı vardır. Kendilerine tahsis edilmek istenilen hizmete nazaran müteaddit nakil ve sevk sistemleri icad edilmiştir.

Vesâit-i nakliye doğrudan doğruya üç sınıfa taksîm edilebilir:

Elif) Topçu arabalarına meşabe toparlaklı sahrâ kundağıyla nakil. Bu usûl pek ağırdır. Arızalı arâzîde gayri kâbil-i isti'mâl ve düşman topçusuna cesim bir hedef olacağından dolayı bilâ tereddüd merduddur.

Be) Tek yahud çift bargir koşulan ve bilhâssa gerek piyâde ve gerek süvâriyi ta'kîb edebilecek sûrette mücehhez pek hafif kundaklarla nakil. (bu nev'î kundaklar Almanya'da alaylarda yevmen fe yevmen teşkîl edilmekte olan yeni mitralyöz takımları için kabul edilmiştir.)

Ha) Bargir ve esterden ibâret mekârî hayvânâtıyla yahud elde veya omuzda nakil.

Almanya'da muhtelit bir sistem mevcûddur. Aletlerle cebhâneler birlikte olarak arabalarla nakil edilmektedir. Bunun faydası aynı mikdâr malzemenin sevki için efrâd ve hayvânâtca küllî bir tasarruf hâsıl olması, küllîyetli cebhâne nakil edilmesi, hatt-ı harbin serîan teşkîl olunması. Her türlü arâzîde böyle olmakla beraber bu sistem pek ziyâde görünen, harekete kudretyâb olamayan ve pek büyük bir isabet kabiliyyeti sathına hâiz bulunan kuva-i ceriyeden müteşekkil olmak gibi mahzuruda câmi'dir. Piyâdeye mülhak mitralyözler (sehpalı) modelde olmalı. Ateşli mıntika haricinde mekârî ile nakil ve ta'biye îcâb ettiği takdîrde kuvve-i bazı ile sevk edilmelidir. Bu sûretle mitralyözleri her türlü ahvâlde kullanmak mümkün olur. Semerli hayvânât üzerinde sehpalı kundakla nakil usûlü mitralyözlerin pek ziyâde taammümünü mûcib olacaktır. Hayvânât sırtında nakil olunan İsviçre sahrâ mitralyöz bölükleriyle yapılan tecrübe ve ta'lîmlerden şu usûldeki vâsıta-i nakliye ile mitralyözlerin süvâriye yollar haricinde tafibe ve nakliye arabalarının hareket edemeyib fakat süvârinin geçebileceği mevani' arâzîyenin kâffesinde hareket kabiliyyeti olduğu tahakkuk etmiştir.

Avusturya'da, Rusya'da İsviçre'de semerli hayvanla nakil usûlü kabul edilmiştir.

Japonya piyâde yüzbaşlarından (Takenuşî) nin eserinden bu madde hakkında ber vech-i âtî parçayı nakil ve terceme ediyoruz:

“Piyâdeye mülhak mitralyözler sehpa veya iki tekerlekli kundak üzerine mevzuadır. Birinci hâlde mitralyöz mekârî yahud kendine mahsûs araba ile nakil edilir. Mitralyözlerin iki tekerlekli kundaklar üzerinde isti'mâli ta'biye nokta-i nazarından muhazir-i azîmeyi cami'dir. Bu sistemde mitralyözler pek ağırlaşır. Ve bir piyâde kıt'asına mülhak olarak hareket ettikleri vakit kendilerine ihtiyaç mes edildiği yerlerde o anda hazır olamazlar. Bundan başka da geceleyin tekerleklerin deverânından hâsıl olan gürültü mitralyözün mevcûdiyetini ifşa eder. Hulâsa, düşman

yakınında tekerlekli kundak üzerine mevzu' bir mitralyözü ateş hattına getirmek bilamel mümkün değildir. (Mâba'di var.)

İbrahim Zihni

Yaya Cenginın Süvâri İçin Ehemmiyeti ve Sürat-i Ta'lim ve İstimâl Nokta-i Nazarından Derecesi

Kavalle Rişe Tesaytung'dan: 7 numaralı nüshadan mâba'd.

3 - Piyâde endâht mekteplerinde yahud hiç olmaz ise

(N:8, S:12)

kıt'alarında ziyâde mikdârda bulunmak sûretiyle zâbit ve küçük zâbit yetiştirilmesi.. Bu talep edilen husûsatın sıhhati meydandadır. Bir noktada kalıyor ise, o da süvâride mevcûd menabiin netice-i matlube-i istihsâle kifâyesi ve bir parça gönül arzusu ve derece-i kifâyede dikkat bulunmasıdır. Yanaşık nizâmda ta'lim terbiye umûmi bir hedef ve gayet ali bir vazîfe gözetilerek icrâ edilmelidir. Bir defa daha evvelki bahse gelerek tekrar ederiz ki bu hedefe, süvârinin süvâri olarak yetişmesidir. Müstakil muhaberatında süvâri istikşâfât-ı sevk-ül ceyşe de olduğu gibi düşmanın bir cenâhını çevirmek için ve hudud muvasalasına karşı icrâ eylediği harekâtına düşman süvârisine tesâdüf edilecektir. Netice-i kat'îye işte burada olup muvaffakiyat-ı âhire bu düelloda ihrâz-ı zafere veya dûcâr-ı hezimete vabeste bulunacaktır. Ve hâlde mühimm nokta, her şeyden evvel süvârinin süvâriye karşı müsâdemesidir. Bu müsâdeme de kumandanların havâss, aded, kıymet-i askeriyye en kat'î müessirlerdir. Bir defa düşman süvârisi püskürüldü mü, süvârimiz –mesâfât-ı karîbe keşfiyâtından ta ta'kîbe kadar– mütenevvi' ta'biye vaz'iyetleri karşısında bulunacak ve piyâde ve topçuya dahî tesâdüf eyleyeceğinden filintaya müracaatda muzattar kalacaktır. O vakit endâhtda iktidârını, avcı muhârebesi icrâsına kabiliyyetini göstermelidir. Hulâsa süvârilikte büyük bir nâm kazanan zâtın dediğini etyan edeceğiz: (Filinta ve kılıca bir ehemmiyet-i mütesaviye –fakat fazla değil– izafe edilmelidir) süvârinin atlı sınıf olması bütün fa'âliyeti ile ta'kîb edeceği hatt-ı hareketi vazıhan işar eder. Fenn-i harb süvârinin sûret-i muhârebe-i farisanesine filintalarının isti'mâli ile o nisbette fâidedar olan diğer bir usûl-i muhârebeyi dahî zamm eylemesini talep ediyor. Bu her iki vazîfede dahî derece-i kifâyede yetişir ise süvâri mâzîde olduğu gibi yine te'mîn-i şan ve zafer-i kâfil fırsatlardan mahrûm kalmaz!

Hüseyin Hüsnü

Muhârebe Dersleri

Bu kere Dersâadet’de Pangaltı’da kâin Mekteb-i Harbiye Matbaasında forma forma saha-i arayı intişâr olmaya başlayan “Muhârebe Dersleri” ünvanındaki külliyattan birinci kitâbı teşkîl eden “Piyâdenin Ateş Ta‘biyesi” nâmı eserin birinci forması muharrir-i muktedir ve faali Mümtâz Yüzbaşı Mehmet Hulusi bey tarafından lütfen idârehânemize irsâl ve ihda edildi. Kâffe-i münderecatının cidden muhtaç olduğumuz mesâil-i mevâddan ibâret olduğu kemâl-i şükrân ve iftiharla görüldü. Umûmi silâh arkadaşlarımıza tavsiyeyi bir farize-i meslek addeyleriz. Merkez tevzî‘ – Dersâadet’de köprüde Adalar İskelesinde Kitapçı Nasrah Efendidir.

Muhârebe dersleri ber vech-i âtî eserden mürekkebtir:

Birinci Kitâb: Piyâdenin Ateş Ta‘biyesi

İkinci Kitâb: Piyâdenin Muhârebede Harekâtı

Üçüncü Kitâb: Batarya Kumandanı Maksada Muvâfik Olarak Bataryasını Ateş Mevzi‘ne Nasıl Sevk ve İdhâl Eder?

Dördüncü Kitâb: Sahrâ Topçusunun Muhârebesi

Beşinci Kitâb: Sınıf-1 Muhtelifenin Birlikte Muhârebesi

Altıncı Kitâb: Sınıf-1 Muhtelifi Zâbitânına Mahsûs Hâlleriyle Beraber Ta‘biye Mesâili

Forma hesabı ile fiyatı 40 kuruşa baliğ olan bu eser 30 kuruşa abone edilir. Taşra için abonesi 40 kuruştur. Beher forma 30 paradır.

Müessisleri: İbrahim Zihni, Hüseyin Hüsnü.

9. Sayı, 15 Ekim 1908

9 Numara, 19 Ramazân, Sene 1326, Perşembe, 2 Teşrîn-i evvel, Sene 1324, 1. Sene.

Müessisleri İbrahim Zihni, Hüseyin Hüsnü

Bir senelik abone bedeli Edirne için mahâll-i tevzî'nden alınmak üzere 48 ve altı aylığı 24 kuruşdur.

Vilâyât-ı sâire için posta ücretiyle beraber seneliği 60 ve altı aylığı 30 kuruşdur.

İdârehâne: Edirne'de Dâire-i Belediye karşısında Şems Matbaasıdır.

Asker arkadaşlarımızın muâvenet-i kalemiyye ve fikriyyelerine her an müftükürüz.

Derc olunmayan evrâk iâde olunmaz.

Perşembe günleri neşr olunur.

Nüshası 40 paradır.

Ulûm ve fünûn-ı askeriyyeden bahis haftalık risâledir.

Kum Torbalarının Sahrâ Muhârebâtında İstimâlleri

Mançurya seferinin âlem-i askeriyyede hayli dağdağa ve münakaşayı mûcib olan yeniliklerinden biri de, kum torbalarının sahrâ muhârebâtında ve bilhâssa taarruzda isti'mâli meselesidir. Ma'lûm olduğu üzere kal'a muhaberatında kum torbaları muhacimin tarafından pek vas'î mikyasda kullanılır. Tabyaların önündeki açık endâht meydânı üzerinden müessir ateş altında ilerleyebilmek imkânını, ancak bu müteharrik siperler bahş eder; ve bunlar sayesinde hafriyatın devamı ve karınca yürüyüşüyle tabyalara takarrüb mümkün olabilir; Mançurya harbinin tabiat-ı husûsiyesi, Japonları, kum torbalarını sahrâ muhaberatında da isti'mâle sevk etti. Şu vesile ile büyük cephe muhârebelerinin şiddet ve metânetle icrâsına kudret hâsıl oldu. Bu hâl Avrupalı ateşemiliterlerin nazar-ı dikkatinden kaçmadı; Aksâ-yı Şarkda görülen şu yeniliğin derâkib müntehâ-yı garbda aks-i tanîni işitildi. Mehafil-i askeriyyenin ekseriyesinde mevzu' bahis ve münakaşa oldu. Taraf taraf tecrübelerle başlandı. Bu meseleye en ziyâde Ruslar ehemmiyyet verdiler. Almanya'da şiddetli hükümfermâ olan efkâr-ı taaruzkarane karşısında büyük bir hüsnü kabule mazhar olmadı; bununla beraber Almanlara da icrâ-yı te'sîrden hâli kalmayarak bunlar da Mançurya seferini müteakip tebdîl ettikleri ta'lîmnâmelerine bu bâbda bazı mevâdd derc ettiler. Yeni piyâde ta'lîmnâmesinin (380)inci maddesi mûcibince müstahkem

sahrâ mevazısına taarruz olunurken, geceleyin düşman mevzi'ne takarrüb olunacak ve bu esnâda sert zemîn üzerinde siper veya maske husûle getirmek için beraber getirilen kum torbalarına müracaat olunabilecek... Gündüzün açık arâzide taarruz ederken kum torbalarının kullanılacağına dâir hiçbir emare yoktur. İstikamat-ı hafife ta'lîmnâmesinin (35)inci maddesinde "Müşkül arâzide kum torbalarının beraber götürülmesi fâideyi mûcib olabilir." ve (47)nci maddesinde "Çıplak kayalıkta veya dövünmüş zemîn üzerinde avcı hendekleri tesis için kum torbalarının muâvenetine müracaat olunur" denilir. (49)uncu maddede kum torbalarıyla ara siperlerinin sûret-i tesisinden bahsolunur. Hep

(N:9, S:2)

bunlar kum torbalarının müdâfaada sûret-i isti'mâllerine âid olup yine sahrâ muhârebâtında taarruzda kullanılacağına dâir harf-i vahid yoktur.

Tüfenge bir mesned tedârik etmek ve bir siper gerisinde bulundurmak sûretiyle avcıların kuvve-i mâneviyelerini tezyîd etmek şüphesiz hâiz-i ehemmiyettir. Hatta bu nokta-i nazardan taarruzda yere yatmış avcılarının portatif kürekleri isti'mâl ederek bir siper vücûda getirmeleri umûmiyetle kabul olunmuştur; fakat şu vaz'iyette küçük küreğin isti'mâli gayr-i tabii, sıkıntılıdır; arâzî biraz da sert olursa gayri kâbil-i icrâdır. Sürülmüş tarlalarda, işlenmiş arâzide portatif küreklerle hafriyat mümkün ise de memleketimizde ekseriyetle olduğu gibi birkaç sene terk olunmuş, işlenmemiş veya meri hâlinde bulunan arâzide, bilhâssa yazın, edevat-ı mezkûre ile ayakta bile müşkilâtla çalışılmaktadır. Yere yatmış avcılar tarafından düşman ateşi altında husûle getirilen siper, tüfenge iyi bir mesned olursa da, yalnız düşmanın nazarından setr edebilir; ateşinden setr edemez. Sıçrayarak her zamân terk-i mevzi' etmek, ilerlemek ihtimâli, efrâdı bu çetin işten gayri ihtiyârî olarak sarf-ı nazar ettirir. Vâkıa avcılar tarafından husûle getirilen bu hafrelerden istinâd ve ihtiyâtların istifâde edeceği ve bunları tevsi ederek kendilerine mahfuz hendek husûle getirecekleri tasavvur olunuyorsa da bu, sırf güzel bir nazariyedir. Ameliyât da tatbîk olunabileceği meşkukdur; Avrupa'da icrâ olunan tecrübeler bunu teyid etmektedir. İlk hattın tesis ettiği hendeklerden bil istifâde kuvvetli siperlerin vücûda getirilmesi ancak kale muhârebâtında kâbil-i icrâdır. İstinad ve ihtiyât kıtaâtı, avcı hattı gibi, kısa kısa sıçramalar yapılmaz; çünkü bu yorucu bir iştir; bilakis avcı hattının icrâ ettiği ateşin himâyesi altında uzunca mesâfeler katederek zemîn dalgalarından, çöküntü ve

kabarıklarından istifâde etmek onlar için daha muvâfıkdır; binâenaleyh açık arâzîde taarruza mecbûriyyet görüldükte, avcılar tarafından kum torbalarının isti'mâli fâideden hâli değildir.

Rusya'da tabur kumandanlarından birinin geçen sene bu bâbda icrâ ettiği tecârîbe dâir mufassıl bir rapor neşr olunmuştur; bu raporda mevcûd bazı fâideli notlar, Alman cerâidinde manzurumuz olmakla, ber vech-i âtî nakil olunmuştur:

“Efrâd alel umûm istikamat hakkında olduğu gibi, kum torbaları isti'mâlini de bir nefretle telâkki eylemiştir. Şu son senelerde Rus matbûât-ı askeriyyesi ve resmî layihâlar, kazma kürek isti'mâline lâayık olduğu ehemmiyyetin i'tâ olunmadığını ve kıtaât arasında taammun etmediğini makam-ı şikayetde serd ediyorlar.

Şu ahvâl Mançurya vakai ile garip bir tezaad husûle getiriyor; Mançurya'da Ruslar, emsal-i mesbukasını kat kat geçmek üzere, kazma kürek isti'mâline büyük bir vüs'at vermiştiler; maahazâ, kazma kürek bu derece vasi bir sûrette isti'mâli, en güzel hendekler ve en mukavemetli melceiler Rusları hezimetten hezimete giriftâr olmaktan kurtaramamıştı. İşte bunlar da, istihkâmatlarını gayretle icrâ etmemiş olan askerinin, tahkîmatın fevâidi hakkında az i'timâd beslediğine delalet edebilir.

İcra olunan tecarüb ber vech-i âtî dört maksada mütenebbi idi:

- 1- Kullanılacak kum torbalarının ibadını ta'yîn etmek;
- 2- Kum torbaları için mümkün olduğu kadar az görünür bir renk bulmak;

(N:9, S:3)

- 3- Esnâ-yı muhârebede, bilhâssa taarruzda kum torbalarının sûret-i isti'mâllerini tedkik etmek;
- 4- Kum torbalarının techîzât meyanına nasıl idhâl olunacağına karar vermek;

Birinci ve ikinci nokta-i nazarlar endâht ta'lîmleri vâsıtasıyla tecrûbe olunmuştur:

- 1- 400 adım [Bir Rus adımı 70 santimetre olduğundan 280 metre eder.] mesâfede rezk olunan ve biri bir kum torbası gerisinde mestûr olan uc baş hedefine karşı,

2- Aynı mesâfede rekz olunan ve bir kum torbası gerisinde mestûr bulunan bir baş hedefine karşı,

3- 600 hatvede (420 metre) rekz olunmuş ikisi açıkta ve ikisi kum torbaları gerisine mevzu‘ dört baş hedefine karşı,

Endâht icrâ olunmuştur.

Kum torbaları yeşilimsi boz rengde kaba bezden imâl ettirilmiş idi. Dolu ve yağlı olduğu hâlde tavli omuz genişliğine muâdil olmak üzere – 50 santimetre ve irtifâ‘ıyla arzı 30:35 santimetre idi... Kum veya çakıl taşı ile dolu olmasına göre sikletleri 14:20 kilograma baliğ oluyor idi. Torbalar kum ve çakıl taşı ile karışık olarak doldurulduğu zamân kurşunlar nüfûz edemiyor idi; hâlbuki yalnız toprak ile doldurulduğu zamân iki torbayı bile delip geçiyor idi.

Üç numaralı endâhtda torbaları çıplak göz ile tefrîki gayri kâbil ve nişan almak pek güç idi.

Kum torbalarının sahrâ muhârebâtında esnâ-yi taarruzda sûret-i isti‘mâline gelince:

Arızalı arâzîde kum torbaları, şübhesiz, lüzûmsuzdur; lâkin açık arâzîde fâideleri gayri kâbil-i takdîrdir.

Torbalar ava çıkılacağı zamân civarda bulunan malzeme ile imâl edilir idi. 2.000’den 1.000 metreye kadar efrâd münferiden sıçrarlar idi. Bu sıçramalar 30:40 metreyi tecâvüz edemez idi; çünkü koşan bir nefer için kum torbası ağır bir yüküdür. Sıçramazdan evvel tüfeng kayışıyla arkaya takılır; nefer bir eliyle torbanın bağlanmış olan ucundan diğer eliyle mahsûsan ihzâr olunmuş kulbdan tutar ve ayağa kalkarak eğilmiş bir vaz‘iyyetde mümkün olduğu kadar süratle 30-40 metre ileriye koşar idi; ba‘de yere atılarak torbayı maske makamında önüne koyar idi. Düşmanın müessir ateş mıntıkası dâhilinde yani 1.000 den 500 metreye kadar torba gerisinde sürünerek ilerlenir idi. Efrâd yere saplanıp kalmaktan ise bu sûretde ilelemeyi tercih ediyorlardı. Yeşilimsi boz rengindeki kum torbaları gerisinde gizlenmiş avcılar, 2.000 metre ile 1.000 metre arasında, müdafîn cihetinden çıplak gözle tefrîk olunamıyordu.

Bidâyetde efrâd ve zâbitân bu tecrübelerin ehemmiyyetinden kıymetinden şübhe ediyorlardı; fakat birkaç ta'lîmden sonra bunların efkârı değişti ve techîzât-ı seferiyye sıklentinin tezayidi endişesi, kum torbalarının te'mîn ettiği fevâidin bedâheti karşısında sükût etti...

şu günlere piyâde neferi techîzât-ı seferiyyenin ta'yîn ve intihâbı hakkında müsabakalar tertîb olunduğundan bu esnâda kum torbaları içinde birkaç gram zammın nazar-ı i'tibâra alınması taleb olunur. Bu taburların küçük ağırlıklarda bulundurulması faydalı değildir. Taburların imlası için îcâb eden malzemeye gelince garbda Rusya'ya mütecavir olan memleketlerde kırma taş ile yapılmış birçok

(N:9, S:4)

şoseler mevcûd olduğundan bu husûsda sıkıntıya dũçâr olmak gayrı me'muldür.

Almanya'da, kum torbalarının efrâdın techîzât-ı seferiyyesi meyanına idhâli, hoş görölmüyor. Bunların isti'mâli ahvâl-i istisnaiyeye münhasır olup efrâdın kuvve-i tarruziyelerini kesredeceği ve ta'lîmnâmenin bihakkın büyük bir kıymet ve ehemmiyyet isnad ettiği taarruz fikrine muhâlif olduğu makam-ı itirazda dermiyan olunuyor; yalnız lüzûmunda müracaat edebilmek üzere kazmacı kıtaâtının arabalarında mikdâr-ı kâfi boş torba taşınması hakkında bir meyl vardır.

Kale muhasaralarında muhacemîn için kum torbalarının fevâidi muhakkak olduğundan, mukaddema, istihkâm-ı muhasara parklarına pek çok kum torbası ilâve edilmişti.

Gerek kendi arazîmiz ve gerek mütecavir hükümetin arâzîsi arızalı ve hatta dağlık olduğundan bizde de kum torbalarına büyük bir ememmiyet verilemez. Zâten bu torbaların sahrâ muhaberatında isti'mâli, ilk defa olarak son Mançurya seferinde vuku' gelmiştir. Bu sefer bir tabiiyet-i husûsiyeyi hâizdir. Rusların mevzuacılığı, toprağa karşı bir merbûtiyyet-i fevkalâdeleri kumandanlarının cüretsizliği buna sebep olmuştur.

Her seferde bu ahvâle tesâdüf olunâmaz; fakat arada sırada bu sûretle taarruzun ta'lîmi fâideden hâli değildir. Bir de kum torbalarını efrâdın techîzâtı meyanına idhâl etmek lüzûmsuzdur. Almanya'daki efkâr bizde de kâbil-i tatbikdir. Buna mukabil

efrâdın techîzâtı meyanına portatif çadır parçalarının idhâline eşedd-i lüzûm vardır. Bizde çadırlar yekpare olup büyük ağırlıkta nakil olduğundan ağırlıkları fevkalâde tezyîd ve harekât-ı askeriyyeye tasib eder. Büyük ağırlıklar ekseriya akşamüzeri kıtaâta yetişemez; gerek kendi arazîmizde ve gerek mücâvir hükümetlerin arâzisinde mevaki'-i meskune seyrekdir. Her tevkif olunan yerde askeri gönderecek bina, dam altı bulmak müşkildir. Ekseriya açıkda konmağa mecbûr olacağız; açıkda geçirilen bir gece, belki bir muhârebeden ziyâde zayiâte badi olur. Hiç olmazsa kar, yağmur, rüzgâr, güneş ve şebnemden muhâfaza etmek üzere çadırlara ihtiyac-ı şedid vardır. Büyük ağırlık yetişemeyince çadır nereden tedârik olunacak?...

Avrupalılar işte bu nokta-i nazardan çadırları ve direkleri bir takım parçalara taksîm etmişler.. Her bir parçayı bir nefer taşır. Bunlar birbirine eklenince bir çadır meydana gelir. Bundan başka bu çadırları o sûretle tertîb etmişler ki beher nefer üzerinde taşıdığı çadır parçasını lüzûmunda yağmurluk, muşamba makamında isti'mâl etmektedir. Burası da şâyân-ı dikkatdir. Yağmur yağarken harekât-ı askeriyye tatil olunamaz. Efrâdın elbisesi ısladıkça yürümek güçleşir; binâenaleyh bu usûldeki çadır parçalarının kabulü hem zıaf-ı maksadı te'mîn eder; hem de büyük ağırlıkların fevkalâde tezayidinden ictinab olunarak serbesti-i harekât artmış olur.

Kıyık, 8 Eylül 1234

Erkân-ı Harb Kolağası Ali İhsan

Fâideli Küçük Şeyler

[Bu nâm tahtında tahrîr-i musammem olan makalât-ı müteselsele, ta'lîmnâmeler ile kanûnnâmelerimizde mûnderic mevâddın tafsîl ve teşrîhîdir.]

1, Muhârebede Nefer Nasıl Hareket Etmeli, Piyâde Ta'lîmnâmesi, İkinci Kısım, Muhârebe, Sahîfe 290, Neferât

Muhârebede dâimâ şan ve şerefi düşünerek cesur

(N:9, S:5)

ve kahraman bir asker gibi muhârebe etmeli; ve yed-i iktidârında bulunan vesâitin kaffesiyle düşmanı mağlub etmekden ibâret olan vazîfesini hakkıyla yapmalıdır.

Hafifçe yaralanan bir nefer yarasını sardırıkdan sonra hemen ya kendi kıt'asına ve yahud en yakın bulunan kıtaya iltihâk eylemelidir...

Muhârebe devam ettikçe sağlam ve tendürüst olanların muvenetine gitmeli, yaralılar için husûsi müfrezeler bulunduğu cihetle, bunları, düşman mahv ve perîşân olduktan sonra düşünmeli; esnâ-yi muhârebede yaralılar ile iştigal eden merhametli bir kimse olmayıp hain ve korkak bir adamdır. Böyle bir kimse nazarında arkadaşları aziz ve sevimli değil bilakis kendi vücûdu kıymetlidir. Binâenaleyh hiçbir nefer hiçbir bahâne ile muhârebeden uzaklaşmamalı; memnû'iyet-i mezkûreyi tanımayan asker, mâfevkinin emrine karşı gelen itâatsiz bir nefer gibi silâh taşımak şerefine nalâyık cebîn ve alçak bir askerdir...

Müdâfaada olduğu gibi taarruzda da bir hatdaki boşluklar, ikinci hatda gelerek birinciye sevk olmalarıyla hemen doldurulmalıdır.

Emir veya kumanda verilmezden evvel hiçbir nefer ateş etmemeli, hedefi görmeden ve nişan almadan ateş etmek ile semâya doğru ateş etmek beyninde hiçbir fark yoktur. Binâenaleyh akıllı bir nefer olan hedefi görür, nişangahı tanzîm eder, ba'de ateş eder... Eğer düşman çekiliyor ise ateşle ta'kîb eylemeli, geri çekilen düşmanı koşarak ta'kîb etmek yanlış ve alelekser akibeti vahim bir harekettir. Yürümek sûretiyle ta'kîb, i'tâ edilecek emr-i sarîh üzerine icrâ edilir...

Eğer taarruzda adem-i muvaffakiyyet hâsıl olur veya düşman kıtaâtımızı ric'ate mecbûr ederse.

İntizama son derece dikkat olunmakla beraber her bir nefer, sancağı ve topları kurtarmak için büyük bir dikkate mâlik olmalı, hiçbir hâl ve mevki'den onları düşmana terk etmemeli ve îcâbında müdâfaaları için canını tehlikeye koymalıdır.

Müdâfaada nefer nefisini müdâfaa ile iktifâ' eylemeyerek düşmanı vurmaya gayret etmeli. Kendini müdâfaa etmek isteyen nefer savletiyle düşmanın hücûmunu men eylemelidir...

Asker muhârebede, ahvâl-i müellimede ve tehlikede mâfevklerinin imdât ve muâvenetine gitmeli, mâfevklerinin hayâtını muhâfaza etmek için kendi canını sevine sevine fedâ etmelidir...

Nefer esirlere fena muâmele etmemeli; çünkü müdâfaadan âciz bir kimseye karşı şiddet kullanmak zillet ve mugayir-i insanîyettir. Memleket ahâlîsine de bed muâmeleden ictinâb eylemelidir...

Eğer bir nefer esir olursa vatanına, milletine karşı vezâif-i mukaddesini unutmamalı, hükümdârına kalevvel sadık ve fedâkâr kalıp ihânet ve hıyanet tarafına asla meyil etmemeli, ve düşman hizmetine girmemelidir...

Eğer bir mâfevk yaralandığı ya şehid olduğu veyahud herhangi bir ahvâlden dolayı kendi kıtaâtı aksâmının emir ve kumandasına devam edemediği vakit kumandayı deruhde eden her kim olursa olsun bir neferin onu mâfevki tanıyıp emirlerini kemâl-i itâatle icrâ eylemesi lâzımdır...

Mümtâz Yüzbaşı İsmail Hakkı

Alman Sahrâ Topçusunun Endâht Kavâidi

Mülâhazât-ı İbtidâiyeye, Batarya Kumandanı Tarafından Hedefin Keşfi

50- Hedefin sahîhan keşfi, süratle ateş küşâdıyla mesâfenin doğru ve serî olarak ta'yîni için,

(N:9, S:6)

ehemmiyyet-i azîmeye hâizdir; binâenaleyh husûs-ı mezkûre, mümkün olduğu kadar, ateş başlamazdan evvel hitâm bulmuş olmalıdır.

Bu bâbda hedef keşşâfları fâide bahş olabilir. (Ta'limnâme - 396)

51- Keşif, hedefi taharrî etmek, mümkün mertebe sıhhatle nev-i vesâitini tanımak - harîtanın, hedef keşşâflarının ihbâratının, (hatta diğer hedeflere) evvelce icrâ edilen endâhtların verecekleri ma'lûmâtтан istifâde ederek- mesâfeyi tahmin etmek husûsatını şâmidir.

Bunlardan mâadâ hedef civarındaki arâzînin tarassud ve te'sîre ne derecede bir te'sîr icrâ edeceğine ve şayed mevcûd ise suni ve tabii sûtrelere bunların hedefe nazaran mevki'lerine tedkik eylemek ve îcâb ederse bir muâvin hedefi intihâb etmek husûsları da keşfe âiddir.

52- Bazı defa endâht başlamazdan evvel bütün bu nukat üzerine ma'lûmât-ı tamme istihâli mümkün olamaz; bu hâlde keşfi ateş esnâsında devam ettirmek ve vesâit-i husûsiyeye müracaatla ilerletmek îcâb eder.

Maamâfih batarya kumandanının dâimâ ateş küşâdından evvel mevâdd-ı âtîyeye karar vermesi iktizâ' eder:

Hangi cins mermi, mesâfe, nazîm taksîmatı [İrtifâ'-ı şikest tanzîmine mahsûs taksîmat.] yan tashîhi ve nişan nev'î ile hangi nişan noktasına karşı ateşe beda' edecektir? Çatal endâhtını müsâdemeli ile mi yoksa ihtirâklî ile mi, cenâh ateşiyle mi yoksa bir top veya takım ile mi icrâ edecek ve bu husûs için hangi top veya takım intihâb eyleyecektir?

Batarya kumandanı keşif esnâsında kendi duracağı mevki'i ve bir muâvin-i müterassîd göndermek îcâb edip etmediğine karar verilmelidir.

Mûmâileyh nişan noktasının batarya, top veya takım tarafından serî ve doğru olarak anlaşılmasını ne vecihle te'mîn edeceğine ve bir top veya takım ile çatal teşkîl edilirken ateş taksîmi için ne gibi tertîbât alınacağını dahî düşünmelidir.

Mestûr mevzi'den endâhtda esas topa birinci yan istikametinin nasıl verileceği kararlaştırılmalıdır. (Mâba'di var.)

Topçu Kolağalarından Senâi

Bir Mukayese, 1870'de Fransızlar ve Mançurya'da Ruslar, 1 – Orduların Teşkîlâtı, 1870'de Fransız Orduları

1- 1870'de Fransızların birinci hat orduları, her ne kadar cüz' tamları arasında sûtret-i münferidede irtibatı mevcûd kıtaâtdan müteşekkîl edilseler de, yine hiçbir irtibat-ı umûmiyeye mâlik değildiler. Vakt-i hazarda Fransa'da kolordu teşkîlâtı yapılmış

olmayıp teşkîlât-ı mezkûre seferi birlik esnâsında ve hudut üzerinde meydana getiriliyordu. Şu hâlde bu yük cüz’i tamların kumanda ve erkân-ı harbiye he’yetleri dahî, hidemâtı gibi, tamamıyla irticalen tertîb edilmişti.

Bundan mâadâ, orduların teşkîlâtında hatta icrâ-yı harekâtı esnâsında bile, aliyyül devam ta‘dîlât icrâ edilmekte idi: (Şepihren) ve (Vevert) muhârebelerine kadar

(N:9, S:7)

Fransızlar, İmparator 3. Napolyon’un taht-ı kumandasında, yalnız bir ordu iken (13 Ağustos) da biri (Mareşal Bazn) ve diğeri (Makmahun) kumandasında olmak üzere 2 ordu teşkîl eylemişlerdir.

(Şalon) ordugâhında yeniden tanzîm edilerek pek çok zamân sonra (Sedan) üzerine yürüyecek olan (Makmahon) Ordusu, bu ordugâhta dûçâr olduğu zayiâtı telâfi edecek sûrette, yeni kuvvetlerle takviye ediliyordu. (Vevert) mağlubiyeti bu ordunun kuvve-i mâneviyesini fena hâlde tahrîb eylemiş ve irtibat ve ittihâdça olan noksanını alanı izâle ettirmemiştir.

2- Ale’l-umûm, büyük kumanda heyetleri, yalnız, irticalen icrâ-yı hareket etmek değil, hatta yekdiğerini mukabele sûretiyle, efkâr-ı muhtelifeye zahib olmuşlardı. Ale’l- ekser generaller erkân-ı harbiye he’yetlerine i‘timâd bile etmiyorlardı. (Bazn) ile onun erkân-ı harbiye reisi (Jarras) buna bir misâl teşkîl eder. Hulâsa, ittihâd-ı efkâr ve hareket mümkün değil orduda vücûd bulmuyordu.

3- Umuru kalemiyye ve topografya işleriyle dimağı hurdahaş olmuş ve ancak bu sûretle hazırlanmış olan 1870 seferi erkân-ı harbleri mesâili harbiyeye, tatbîkât-ı seferiyyeye kat‘îyyen yaramıyorlardı. Onlardan, bu seferde he’yetler teşkîli nasıl irticalen icrâ edilmişse onlar da yine düşünmeden icrâ-yı hareka ediyorlardı. Topografya her hareketlerinde dimağlarına icrây-ı te’sîr ediyor. Ve bu sebepten her türlü muvaffakiyyeti arâzîye bağlanıp kalmakta arıyorlardı. Onlar için maksad ve hedef yalnız arâzîden ibâret, düşman ıztırâbâver bir mevcûdiyetti. Bu erkân-ı harblerin vakti hâzırada gayet mâhirâne ve müttefikane ihtimâmlarla harîtalar vücûda getirmiş oldukları kâbil-i inkâr değildir. Şimdiki mekteb-i ali askeriyede eski erkân-ı harb mektebinin talebesi tarafından tersim edilmiş harîta ve krokiler alan mevcûd ve bu resimler şimdi âsâr-ı âliyeden mabuddur; fakat aynı talebenin, aynı erkân-ı

harblerin harbde yarayacak harîta ahzında zerre kadar istidât ve kabiliyyet ve mahâretleri yoktu. Harekât-ı askeriyyeye icrâ-yı te'sîr edecek bir arâzî kısmının sûret-i seriada krokisini tersim etmek onlar için mümkünattan değildi. 1870 seferi Fransa erkân-ı harbiye zâbitânı nazarında bir harekât emri. Bir muhârebe emri... ilh. yazmak hemen hemen meçhul bir şeydi.

4- Mezkûr seferde erkân-ı harbiye teşkilâtıyla vezâifinde olduğu gibi, kıtaât-ı sâirede dahî ta'lîm ve terbiye muhârebe nokta-i nazarında icrâ edilmemişti. Bu husûsta dâimâ resm-igeçitler hedef-i ittihaz edilerek hareketler muğlak ve gayr-i kâbil-i tatbîk bir hâle getirilmiş ve hidemât-ı seferiyye büsbütün meçhul kalmıştı. Süvâri piyâdenin arkasında yürütülürdü. Kıtaâtta, luzumunda, îcâb-ı hâl ve mevki'e göre kendiliklerinden hareket etmek efkâr ve âdeti küllîyen mefkuttu: hiçbir kimse hiçbir iş için kendini tehlikeye ilga etmek istemezdi. Ahvâlin dâimâ değişebileceğine rağmen verilen o emir behemahâl harfiyen ve basmakalıp icrâ olunurdu. Hemen her kumandan da bir takım, bir bölük idâre eder gibi, kıt'asını sesle idâre etmek arzusu his olunurdu.

Hulâsa: 1870 seferinde muharib efrâdın ve küçük cüz'i tamların meziyeti münferidelerine rağmen, he'yet-i umûmiyede bir fikdânı ittihâd, kumanda ve erkân-ı harbiye heyetlerinde efkâr ve ahlâkça bir adem-i tevafuk, harbe hazırlığın adem-i mevcûdiyeti, nizâmların ağır ve gayrikâbil-i tatbîk olması, basmakalıp bir itâatin hüküm ferma bulunması ve kendiliklerinden hareketin mefkûdiyeti ordunun nekaisi mühimmesinden bulunuyordu.

Hangi orduda vezâif ve tertîbât sûret-i kat'îyyede ta'yîn etmiş olmaz ve kabiliyyet-i hareket iktidârı bulunmazsa

(N:9, S:8)

o ordu behemahâl bir mevzi'a saplanıp kalır.

Mançurya – Rus Orduları

Aynı nekâis Mançurya'daki Rus ordularında da müşâhede ediliyordu. Mezkûr ordulara mensup kıtaât ve müfrezelerin pek vasi olan imparatorluğun muhtelif mahâllerinden ve gayr-i mütecanis anasır-ı muhtelifesinden tedârik edilerek alel

acele, zamân ve hâle gayr-ı muvâfik bir sûrette, Mançurya'ya sevk olunmaları mezkûr ordular tarafından bir plan ta'kîbi imkânını mahveylemişti.

2 – Mevazı' muhârebeleri ve fikdân-ı istikşâfât:

1870'de seferden mukaddem Fransızların Almanlara dâir istihsâl edebildikleri ma'lûmât, Rusların Japonlar hakkındaki ma'lûmâtı gibi hatalı ve işe yaramaz bir hâlde idi. Seferin birinci kısmında icrâ olunan harekâtda dahî ancak gayr-i kâfi ve gayr-i sahîh ma'lûmât alınabiliyordu; çünkü süvâri hüsn-i sûretle istihdâm edilemediği gibi erkân-ı harbler dahî bir istikşâf, bir ileri karakol hizmetinden bi haber görünüyordular. Mançurya'da her ne kadar Rus süvârisi ibrâz-ı fa'âliyetden geri durmuyor idiyse de hâl yine aynı idi. Esliha-i cedîde-i hâzıra piyâde ve topçudan müteşekkil muhtelif müfrezelerin mezkûr süvâriye muâvenetini istilzâm ediyordu.

İstikşâf, harekât-ı askeriyye icrâsı için üssül esastır. Düşmana, arâzîye ve husûsat-ı sâireye dâir ma'lûmât-ı kâffeye istihzal edemeyen ordu tamamıyla zulmet içindedir. Bu ordu için harbde ne ileri ne geri gitmek ve ne de başka türlü hareket etmek mümkün değildir. Böyle bir ordu dâimâ mevazı'a bağlanmağa ve orada, hareketiyle ona bilmediği şeyleri öğrenecek düşmanı beklemeğe mecbûr olur.

Harbden evvel istikşâf ta'kîb olunacak maksada göre tertîbât-ı tahaşşüdiyenin vücûd bulmasını te'mîn; esnâ-yi harbde düşmanın, icrâ edeceği harekâtı meydana çıkararak, maksadını izâle etmeyi teshil eder.

1 – 1870'de düşmana dâir ma'lûmât-ı kâfiyenin mefkûdiyeti yüzünden, harbden evvel Fransızlar kolordularını geniş bir hatta dağıtarak, hareket edememek imkânsızlığı içinde fena bir mevki'e düştüler. Yine bu mahrubiyet münasebetiyle harekât-ı harbiye esnâsında birçok fâidesiz mevazı' işgal ettiler; çünkü mevazı'-i mezkûre evvelden muîn ve meşhur idi. Bunların düşmanın harekâtına karşı bir te'sîr-i müfideye hâiz olup olmadığı hatta düşünülmedi bile. (Makmahon) (Vevert) mevki'ne sarıldı; zîrâ bu mevzi'n bir şöret-i târihiyesi ve kendi erkân-ı harbiyesi nazarında dahî bir ehemmiyyet-i fevkalâdesi vardı. Nihâyet, orada, hâl-i tevakkufda iken, nereden geleceğini kestiremediği düşmanın tarruzuna uğradı.

17 Ağustos'da Mareşal (Bazn) Ordusu (Mozl)den (Ama'nevîller) ve (Sen Priva)ye kadar imtidat eden tepeler üzerinde yayılmış idi. Düşman nerede? Ordu'da bunu kimse bilemiyordu. Bazı kıtaât (Meç) karşısında hâl-i tevakkufda bazısı ise (Verdun) istikametine müteveccih, hele bazıları yekdiğerine karşı, yine aynı vukufsuzluk ve ızdırıp içinde, 1 Eylül'de (Sedan) Ordusu işgal-i mevazı' ettiyse de dûcâr olduğu ihâta bütün cesaret ve kuvve-i mâneviyesini mahvetmeye kâfi gelmişti.

Mançurya Rus Ordusu'nun dahî harbden evvel ve harb esnâsında istikşâfdan mahrûm olduğu tezahür ediyordu. (Liyauyang)de iken, Japonların gelmeleri muhtemel ve mümkün olan istikametleri bilmiyorlardı. Mareşal (Bazn)ın 18 Ağustos'da, Almanların on ikinci kolordusuyla

(N:9, S:9)

Hassa kolordusunun (Sen Priva-R-Rokver)da Fransızların sağ cenâhları üzerine icrâ ettikleri taarruzdan son zamânlara kadar haberdâr olamadığı gibi Rus Ordusu da General (Koroki)nin, kendi sol cenâhı üzerine icrâ etmekte olduğu hareket-i kat'îyyeyi anlayamamışdı.

Sağ cenâhı tehdid etmekte olan tehlikeye karşı temdîd-i cepheyi emr etmesi kendisinden ricâ' olunduğu zamân (Bazn) (Palapevil)de bulunmasıyla hiçbir fâide te'mîn edemeyen hassa kolordusunu lâzım gelen mahâlle sevk etmekte bir ehemmiyyet bulamamışdı. Mûmâileyh fikir atâleti müdâfaa-i mutlaka ile mezc eylemiş ve bu ricâ'lara karşı (onların biri iyidir) cevabını vermişdi. (Mâba'di var.)

Erkân-ı Harbiye Yüzbaşlarından Hamid Hamdi

Fransızca'dan, General "Peduvayya"nın eserinden:

Rusya - Japonya ve Müstakbel Muhârebâtında Süvâri

Rusya ve Japonya arasında harb ilân edilince Fransa târih-i askeriyyesini okuyanlar Rus suvarisinin 1812 seferi imtidâdınca Fransa Ordusu'na karşı icrâ ettiği kanlı ve aliyyü'l-devam tekerrür eden müsâdemeatını ve General "Morand"ın şu ifâdâtını tahattur ediyorlardı: "keşif kolları ta ordugâhlara kadar gelerek meydan okuyan Kazaklar, gayet imtidatlı ve bir hat üzere her vakit ufukta görünüyor, ahz-ı tertîbât ile bu hat üzerine yürünüyor, fakat yaklaşınca kayboluyor; lâkin bir saat sonra hayvânât

yem yerken bu hatt-ı siyah yine ufukta görünüyor, hücûm tekrar başlıyor. Aynı neticelere müncer olan bu manevralar dâimâ tekerrür ediyor. İşte bu sûretle kendi kıymet-i cendiyaneleri dünunda telâkki ettikleri efrâd karşısında en değerli süvâri mahf oluyordu.” Ordugâhtan ayrılan her nefer, keşfe giden her zâbit, ya esir oluyor vela telef ediliyordu. Kazakların cüreti Fransız askerlerini ve zâbitânını o mertebe tedhîş ediyordu ki imparator, düşmana dâir hiçbir ma‘lûmât alamıyordu. Mançurya’da bu dehşetli süvâri çapullarının yeniden başladığını görmekte son derece emin bulunuluyor; zâten Rus suvarisine ait ta‘lîmnâme-i cedîde dahî keşif nizâmlarda muhârebeden tevakkî etmeyi tavsiye ettikten sonra irtibatsız harekâta ve muhârebât-ı münferideye sevk etmek için düşmanın cenâh ve cebîn ve gerilerinin alel i‘timâd tâciz edilmesine ısrar ediyor. “ve bu tarz-ı hareket bundan başka diğer tarafın sûret-i müessirede hareketini mucip, düşmana bir takım hattıatın irtikâbına meydan verdirir.” diyordu.

Bundan mâadâ keşfiyât-ı müteaddide neticesi olarak Japon Ordusu’nun hudud mübaselesinin kat’i, erzâk ambarlarının ihrakı, levazım-ı gıdaiyesinin tahrîbi, demiryollarındaki inşâat-ı sînâiyyenin hedemi, bekletiliyor. Ve Japonya’nın bu kesretli Rus süvârisine mukabele edecek süvârisi bulunmaması hasebiyle bu ihtimâlatın hakikate iktiranında şüphe edilmiyordu.

Sensir mekteb-i askeriyyesinde ikmâl-i tahsin ederek fevkalâde zeki ve guyur tanılan prens Kanen umûm Japon süvârisine kumandan olduysa da bütün harb imtidâdınca hiçbir iş göremeye muvaffak olamadı. Japonlar, vasat derecede bir süvâride, onların teşkîlât-ı bedeniyesi bu nev’î idmâna gayri musaittir; bundan başka tabiat-ı arâzîsi, meralarının fiktanı hasebiyle hayvan yetiştirmeye gayr-i salih bir memleket olduğundan Japonya’da o vakte kadar

(N:9, S:10)

süvâri, askerlik nokta-i nazarından ikinci derecede bir ehemmiyeti hâiz bulunuyor; hatta süvâri o kadar mühimsenilmiyordu ki denizlerin ta o bir taraflarında muhârebe etmek arzusu henüz hiçbir Japon’un fikrinden geçmiyordu. Vakta ki 1894 senesinde Japon – Çin harbi zuhûr etti, şaşkınlık baş gösterdi. “40.000” bargir satın almak iktizâ’ ediyordu. Fakat bu kadar hayvan bulunamadı. Bir vilâyetde tekâlif-i miriye sûretiyle bulunan 11.000 bargirin 2.700’ü boylarının hadd-i kifâyede

bulunmamasından, 3.000'i beş yaşından dun ve 3.000'i onbeş yaşından efzun olduklarından nisfından daha ziyâdesi terk edilmişti. Ve mütebâkî kalan hayvânât da havâss-ı matlubeye hâiz bulunmuyordu. Muhârebe hitâm bulur bulmaz tesâdüf edilen müşkilât-ı iktihâm için mikado cinsi feresin ıslah ve teksir-i menabii ne gibi çârelere tevessül ile kâbil olduğunu anlamak üzere bir komisyon teşkîl etti. Bu andan i'tibâren husûsi haralar himâye ve hükümete ait olanlar tezyîd edildi. Aygırlar büyük ihtimâmla intihâb ve Avrupa'dan çok mikdârda celb ettirildi. Hayvânât serîan tezâyüd etti. 1903 tahrîrinde bütün Japonya'da mikdârı "1.500.000"e baliğ oldu. Bu netice-i mükemmelenin istihsâline rağmen yine hayvânât-ı mevcûde Rusya ile bir harb vukuunda ihtiyacı telâfi edecek mikdâr-ı kifâyede değildi; kezâ bidâyet-i harbden i'tibâren Japonya, Çin'de, Avusturalya'da, Amerika'da bulduğu kâffe-i hayvânâtı mübâyaa ettirdi. Yalnız Avusturalya'dan "100.000" hayvan toplandı.

Bu sûretle Mareşal Oyama'nın taht-ı idâresindeki fırkaların her birine üçer bölük fırka süvârisi ve birinci, ikinci ordulara birer livâ müstakil süvâri vermek kâbil oldu. Bütün harb müddetince Japonya süvârisi, hizmetin te'mîn-i ihtiyacını telâfi edecek derecede tekemmül etmemiş süvâriлер, daha dun bir kıymet-i askeriyeye mâlik hayvanlara binmiş ve minhaysül mecmuu küsürsüz 8.000 kişiyi yani 50 bölüğü tecâvüz etmemişdi. Bu mikdâr diğer cihetde Rus süvârisinin kesretine nisbeten hiç mesabesinde idi. Rusya, bilakis, hayvânât cihetiyle fevkalâde zengin bir memleketdir. Tahrîr-i âhire nazaran 23 milyondan aşağı bulunmamış ve bu mikdârın 14 milyonu vezâif-i harbiyeyi mükemmelen îfâya kabiliyyetlidir. Bu hayvânât ihtiyaç-ı hidemâta, tabiat ve havâssına nazaran bir takım kısımlara tefrîkine kâfil-i muhtelif şerâiti hâiz bulunuyordu.

Japonlar hakkındaki beyânât hilâfına olarak Ruslar, gerek teşkîlât-ı bedeniye gerekse dehasin-i sabavetlerinden beri i'tiyâdât-ı neticesi fevkalâde süvâri oluyorlar.

Bu gibi menabia mâlik olan Rusya 1.344 bölük veya sûtina teşkîline muvaffak oldu ki 150.000 kılıç demektir; yalnız Rusya süvârisi hemen [Almanya: 489 bölük, Avusturya: 351 bölük, Fransa: 448 bölük, İtalya: 145 bölük: Yekûn: 1.344.] Almanya, Avusturya, Fransa ve İtalya süvâriлерi mecmuuna müsâvîdir. Rusya, Aksâyı Şarka, fırka süvâriлерinden mâadâ, Ussuri, Trans-Baykal, Sibiryâ, Devin, Oremburg, Kazak fırkalarıyla Dragon müstakil süvâri fırkasını göndermişti...

Ma'lûmât-ı resmiyyeye göre süvâri bölük veya sutinaları 1904 senesinde 207'ye baliğ olmuştu ki harb devamınca ta mütareke zamânına kadar tezâyüd etmiş ve mecmuu 45.000 süvâriye baliğ olmuştu.

Bu mükemmel ve her nev'î hizmete muktedir süvâri Miçenko Renenkamof, Gregu, Samsonof gibi Gavergo ve Sekvilef dersane-i terbiyetinden yetişmiş cesur ve mâhir kumandanlara

(N:9, S:11)

mâlik bulunuyordu.

Böyle süvâri. Böyle kumandanlardan neler beklenilmez? Yaptıkları şeyler şimdi tedkik edilsin. (Mâba'di var.)

Hüseyin Hüsnü

Rus - Japon Seferinden Müstahriç Topçu Ta'biyesi Hakkında Mütâlaat, İfâde-i Mütercim

[Fransız müterciminin ifâdesidir.]

Fransız topçusu birkaç seneden beri temâdî eden mesai-i mütecellidânesiyle gerek fen ve gerekse ta'biye nokta-i nazarından harikulade bir terakkî izhâr ederek cidden serî ateşli denecek derecede mükemmel bir sahrâ malzemesi kabul etti; ve bunun kabulünden sonra da müteaddit nişan ahzi usûllerinin vazı, tatbikiyle mestûren endâhtda bile silâhın kabiliyyet-i balistikiyesinden tamamıyla istifâdeye, serîan ateş küşâdına, geniş bir cephe ile yerleşmiş olan bataryaların arzu olunduğu vecihle idâre-i ateşine muvaffakiyyet derecesine vâsıl oldu. İfadatımın, saika-i milliyetle izhâr-ı hodbini gibi telâkki edilmeyeceğinden emin olduğum için topçularımızın, topçuluk mesleğinin bugünkü devr-i tekemmüle isadı husûsunda gerek inşâat mühendislerine ve gerekse düvel-i ecnebiye topçularına irâe-i tarîk şerefini iktisâb ettiklerini iddia etmek istiyorum. Bu muvaffakiyyetleri de topçuluğu on seneden beri âmâl-i terakkî cüyânesiyle besleyen tettebbuâtları, ecnebilerin nazar-ı hırs ve tehâlikelerinden kaçamayan birçok mütâlaat ve muharrerâtları ile husûl bulmuştur ki Fransız topçuları bu ikdâmât-ı mebrureleriyle Mançurya harbi âhirinde Rus ve Japon topçularını bir muallim-i hakîkiyesi olduklarını gösterdikten başka hâlen de bil cümle Avrupa

topçularının üstad-ı kemâlâtperverî bulduklarını tanıttırmışlardır. İşte biz hattızâtında topçu olmadığımız hâlde bu muhterem mesleğin lâıyk olduğu hürmet ve tazîmi îfâ etmeği kendimize bir şeref addederiz.

Bununla beraber bilâpervâdiye bilirim ki he'yet-i zâbitimiz – ve hatta bütün topçu zâbitânımız bile – bu kadar mesaiye rağmen elan sahrâ malzemesinin mütâlaat-ı fenniyye ve ta'biyesiyle bitamamiha kesb-i ünsiyet edememişlerdir. Bilhâssa elan kat'î bir karar verilemeyen mestûr mevazının isti'mâli hakkında.

Efkâr-ı hâzıranın bir kısmı eskiden sırt üzerinden icrâ edilen endâhtın yerine kaîm olan [hemen sırt yakınından endâht]ı sûret-i kat'îyyede kabul ediyor. Bir kısım da yalnız batarya kumandanının – bataryası yanından ayrılmayacak derecede – hedefi görebileceği kadar mestûr endâhtı tasvib ediyor. Büsbütün mestûr endâhta daha tamamıyla güvenilemiyor. Sebebi de kuvve-i mâneviyesinin tezelzülünü, kumandanın kıt'asından uzak bulunmasını, tarassud müşkilâtını, evâmir ve ta'lîmâtın müşkilâtlarla i'tâsını ve ilh mûcib olmasıdır. Maamâfih ekser ahvâlde mesela satvet ve adedce fâik bir topçu karşısında bu gibi mevazııa-i müraceanın zarûrî olacağını ve fakat bu istisnanın bir kâide-i umûmiye gibi telâkki edilmemesini de söylemek îcâb eder.

Rus Japon seferinde her iki tarafın da bu mestûr mevzi'leri sui isti'mâle uğrattıkları ve bu yüzden de serbesti-i harekâtlarını tahdîd ederek birçok yerlerde muvaffakıyyetli netaic istihsâl olunamadığı görölmektedir.

Rus topçu mecmûa-i fûnûnu gerek harbde bulunan zâbitândan teraşşuh eden ve gerekse bizzât topçu zâbitânının verdiği resmî raporlardan istihrâc olunan mâ'lumâta

(N:9, S:12)

müsteniden topçunun muhârebede sûret-i istihdâmına dâir bir çok mütâleat dermiyân ediyor. Biz bunların tedkikini meslekdaşlarımıza terk ederek mahdûd bir kısmını terceme ve hülâsa edeceğiz.

Ümid ederiz ki bu eser değil yalnız topçu zâbitânı belki umûm zâbitân tarafından kemâl-i hevâheşle mütâlea buyurulacaktır. Çünkü bundan daha on sene evvel

Ordumuzda kabul olunup henüz herkes tarafından takdîr edilemeyen usûl ve kavâide bugün topçunun nâçâr mürâcata mecbûr kaldığı tasvir edilmiştir.

Rus topçu mecmûa-i fûnûnu tarafından neşr edilen mütâleat meyânında ilk o gece miralay [Novikof]un eserini arz ve takdîm etmeği münâsib gördük.

Mütercim'in İhtârı

Akdemce 35. Rus fırkasının erkân-ı harbiye reisi olan kaîmmakam [Naznâmo]un “Rus-Japon seferinin tecrübesi” ünvanıyla intişâr eden mütâlaatını terceme etmiş idik. Mûmâileyh eserinin mukaddimesinde semerat-ı muktatifesinin müşâhedât-ı zâtiyesinden başka birçok kumandanlar ve kolordu kumandanlarıyla kendi fırkasına âid raporların mukayesesinden ibâret olduğunu söylüyor.

Miralay (Novikof)da mezkûr firkanın zâbitânından olup tercemesi sadedinde bulunduğumuz işbu eserde ahvâl-i harbiyeyi bir fikr-i müşkafane ile tedkik etmiş ve bilhâssa topçunun usûl-i isti‘mâline dâir “Naznâmo”un setr etmiş olduğu mütâlaatı da tevsii eylemiştir. (Novikof) iktidâr-ı askeriyyesiyle temeyyüz etmiş bir kumandan olup pek çok istifâdeyi te‘mîn eden eserinin umûm zâbitân tarafından hırz-ı can ile mütâlaa olunacağına şüphe yoktur.

İfâde-i Merâm (Müellif)

Rus-Japon seferinde isti‘mâl olunan yeni top tüfeng, mitralyözlerin topçu ta‘biyesine olan duhul ve te’sîrinden Japonların tedâbirinden, muhârebe-i âhireye kadar gerek Rusya’da ve gerekse sair garb ordularında icrâ-yı hüküm eden efkâra az çok muhâlif olan kararlardan dolayı topçu ta‘biyesine taalluk eden mesâil ile uğraşmayı deruhde ediyor.

Serî ateşli silâhla müsella olan Rus topçusunun Japon topçusuyla münasebeti ve endâhtın ahvâl-i müşkilesinde zâviye-i mesahe aletlerinin isti‘mâli lâyıkiyla bilinmiş olsaydı daha harbin bidâyetinde değil yalnız meri büsbütün mestûr olan hedeflere karşı endâhta bile Rus topçusu hasmı için müthiş bir silâh olabilecekti. Lâkin bataryaların kısm-ı a‘zamı yeni topun kabulünden az sonra harbe sevk edilmişti.

Zâviye-i mesahe aletlerinin tûliyle henüz kesb-i ülfet edememişlerdi. Bunun için ilk tesâdüflerde büsbütün mestûr mevzi' ahzından sûret-i kat'îyyede imtina etmişlerdi. Maamâfih bu keyfiyet yalnız silâha adem-i vukuftan ne'şet etmemiştir. Öteden beri efkâr-ı -hatta en nâmdar muharririn-i askeriyeyi bile- işgal eden [topçunun vasi bir endâht meydânına mâlik olabilmesi için sırtlar üzerinde yerleştirilmesi] kaziyesi de buna müeyyid olan sebeplerden biri olmuştu. Hâlbuki aşağıda göreceğiz ki mıntıka-i mazruya topçuyu sırtından uzaklaştırmakla büyüyecektir. İşte topçu ta'biyesinde büsbütün yeni olan ve harb-i âhirdeki tecrübelerden istintaç olunan bu usûl-i hareket düşmanla ilk temaslarda tatbîk olunmadı. (Mâba'di var.)

Hakkı

Müessisleri: İbrahim Zihni, Hüseyin Hüsnü.

10. Sayı, 6 Kasım 1908

*10 Numara, 11 Şevvâl, Sene 1326, Perşembe, 23 Teşrîn-i evvel, Sene 1324, 1. Sene.
Bir senelik abone bedeli 48 ve altı aylığı 24 kuruş olup hariç için posta ücreti zam olunur.*

Müessisleri İbrahim Zihni, Hüseyin Hüsnü.

Hâsılatı sırf gazetenin tekemmül-i intişârına hasr edilecektir.

İdârehâne Edirne Vilâyet Matbaasıdır.

Asker arkadaşlarımızın muâvenet-i kalemiyye ve Fikriyyelerine her an müftekâruz.

Gönderilecek evrâk matbaa nâmına irsâl edilmelidir.

Perşembe günleri neşr olunur.

Nüshası 40 paradır.

Ulûm ve fûnûn-ı Askeriyyeden Bahis Haftalık risâledir.

Ricâ-yı Mahsûs

Mecmûamızın neşrindeki adem-i intizâm tek olan mürettibimizin meşâgil-i keşîresinden ve mevcûd matbaaların bulunduğumuz devr-i münevveriyete göre henüz tensikâtı tekemmül edememesinden ileri gelmekle devr-i zulmetin netâyic-i te'siratından olan bu noksanı ikmâl oluncaya kadar kâriin-i kirâm hazretlerinin bu bâbdaki kusurumuzu fikdân-ı vesâide bağışlamaları ricâ' olunur.

Edirne Askerî Kulübünde verilen konferanslardan:

Seferber Bir Piyâde Taburunun Taksîmâtı ve Yürüyüş Tertîbi

Bir piyâde taburunun mevcûd seferiyyesi ya 836 veya 1065 olur. Biz mülâhazamızı 846 mevcûduna göre yürüteceğiz; mülâhazat-ı âtiye 1065 mevcûdundaki tabura da cüz'i ta'dilâtla tatbîk olunabilir.

Bu mevcûdun kısım-ı cüz'iyesi bölüklere merbut değildir; umûm tabur nâmına îfâ-yı vazîfe ettiğinden tâbur erkânı nâmını alır. Mütebâki mevcûd ise dört bölüğe taksîm edilir.

Tabur Erkânı:

1- Binbaşı	1- Borazan Çavuşu
2- Kolağası	1- Makaracı Çavuşu
1- Tabur Kâtibi	1- Tüfengci Muâvini
1- İmam	1- Borozan Onbaşı
1- Yâver	1- Makaracı Onbaşı
1- Tabîb	1- Terzi Onbaşı
1- Eczâcî	1- Kunduracı Onbaşı
1- Cerrah	17- Hizmetçi ve Makaracı
1- Tüfengci	
1- Kâtib Muâvini	

Cem'an 34 âdem

846'dan tabur erkânı tenzil edilince 812 kişi kalır. Bu hâlde beher bölük 203 kişiden ibâret olur.

(N:10, S:2)

Bölük erkânı ve sıra hariçleri:

1 – Yüzbaşı	2 – Saka
2 – Mülâzım	2 – Hizmetçi
1 – Başçavuş	1 – Terzi
8 – Çavuş	1 – Kunduracı
1 – Bölük Emîni	8 – Tezkereci
16 – Onbaşı	
4- Borazan ve Trampet	

Ceman 47 Kişi

203'den bölük erkânı tarh olunca 156 nefer kalır; bunlar da (78) dizi teşkîl eder. Bunları da takımlara taksîm edersek beher takım 26 diziden mürekkebe olur.

Ta'limnâme mûcibince bir bölükte 4 ve hatta 5 zâbitin bulunması lâzımsa da mevcûd zâbitân harb zamânı ihtiyaca kâfi gelmediğinden bir bölüğe 3 ve bölüğe de 2 zâbit hesap ve tahsis olunur. Başçavuş ta'limnâme mûcibince birinci ve bölük emîni

üçüncü takıma mensuptur. Esasen bunlar kumandaya me'mûr değildir. Bölüğün hidemât-ı dâhiliyyesinde ve umur-ı hesabiyyesinde yüzbaşıya muâvenet ederler; bölük ictimâ'ında birinci ve üçüncü takımlar gerisinde sıra zâbiti hâlinde bulunurlar. 8 çavuştan en dirâyetlisi ve kıdemlisi takım kumandanı ve en kıdemsizi bölüğün sol cenâh zâbiti ta'yîn olunursa mütebâkî 6 çavuş takımlara müsaveten tevzî' mümkün olur.

Her takıma 2 çavuş isabet eder; biri sağ ve diğeri sol cenâh kılavuzu olur.

16 onbaşından beşi birinci, altısı ikinci, beşi üçüncü takıma verilir. Her takım 26 diziden mürekkebi idi; bu hâlde 13 er dizilik nısıflara ve 6 mangaya taksîm olunur. Onbaşılar manga kumandanlığına kâfi olup yalnız birinci ve üçüncü takımdan sağ cenâh kılavuzları aynı zamânda birinci mangalara da kumanda ederler.

Mütebâkî bölük erkânı takımlara tevzî' edilmez; yalnız tezkereciler yürüyüş esnâsında sırada (bir sıra silik olduğundan okunâmadı) vardır. Bunlar taburun eczâ-yı tıbbiye taşıyan iki mekkarisinin sırtında nakil olunur. Beher teskereye dört nefer hesabıyla her bölükte 8 teskereci ta'yîn olunur. Bunlara muâvin teskereci nâmı verilir. Muâvin teskereciler bölükte, efrâd-ı sâire gibi, bütün ders ve ta'lîmlere iştirâk ederler. Yalnız angarya ve perakende hidemâtından muaftırlar. Buna mukabil tabur tabîbinden haftanın muîn zamânlarında teskere ve sair vesâit ile yaralı nakline, mecrûh ve baygınlara edilecek muâmeleye dâir basit, nazari ve ameli ders alırlar. Sair efrâddan farkları budur. Ta'lîmlerde, yürüyüşlerde sıra dâhilindedir. Tabur muhârebeye gireceği zamân tabur tabîbinin müracaatı üzerine muâvin teskereciler bölüklerinden ayrılarak geri kalırlar ve tekmi'l taburun 32 teskerecisi toplanarak taburun me'mûrîn-i sıhhiyyesini ta'kîb ederler. Tabur ateş muhârebesine başladığı gibi münâsib bir yere sargı mahâllî intihâb olunur. Muâvin teskereciler tüfeng ve çantaları burada sargı mahâllinde bırakırlar. Efrâd-ı sâireden tefrîk edilmek için sol kollarına birer kırmızı şerit bağlarlar ve teskereleri alarak avcı hatlarına doğru muhtelif istikametlerde ilerlerler.

Bu hâlde teskerecilerin de takımlara tevzî' muvâfıktır. Muhârebeye girileceği zamân takımlardan ayrılarak geri kalırlar. Binâenaleyh 8 teskereciden bir dizi birinci, iki

dizi ikinci ve bir dizi üçüncü takıma verilir. Bu dizilerin ilhâkından dolayı mangalar bozulmaz; dört dizilik mangalar beşer diziye çıkar.

Mülâhazât-ı meskukaya binaen takımların mürekkebatı ber vech-i âfî olur:

Birinci Takım	İkinci Takım
1 - Mülâzım-1 Sânî	1 - Mülâzım-1 Evvel
1 - Başçavuş	2 - Çavuş
2 - Çavuş	2 - Onbaşı
5 - Onbaşı	52 - Nefer
52 - Nefer	4 - Teskereci
2 - Teskereci	

(N:10, S:3)

Üçüncü Takım

- 1 – Takım kumandanı çavuş
- 1 – Sol cenâh zâbiti çavuş
- 2 – Cenâh kılavuzları çavuş
- 1 – Bölük emini
- 5 – Onbaşı
- 52 – Nefer
- 2 – Teskereci

Hidemât-ı seferiyye nizâmnâmesinde kıtaât-ı sâire ile birlikte bulunan bir piyâde taburuna eşya ve mühimmât-ı harbiyesini taşımak için 62 hayvan tahsis edilmiştir. Bunların he'yet-i mecmûası ağırlık nâmını alır. Bu 62 hayvan derin bir kol teşkil edeceğinden harb yürüyüşünde taburun harekâtını tehir eder. Kendi gerisinden gelen diğer taburların çok geride kalmasına mûcib olacağından umûm kolluk muhârebe için hat açması, açılıp yayılması uzar.

İşte bunun için harb yürüyüşlerinde, yürüyüş ve muhârebe esnâsında lâzım olan mevâddı hâmil mekârîler taburla beraber bulundurulur. Diğerleri daha geride bırakılır. Birinci küçük ağırlık, ikinciye büyük ağırlık nâmı verilerek yekdiğerinden tefrîk olunur. Yol yürüyüşlerinde şu vecihle tefrîke hâcet olmayıp ağırlıklar ekseriya

kıt'adan evvel yola çıkar. Veya kıtaâtın arasında derin mesâfeler terk olunarak ağırlıklar kendi kıt'alarını ta'kîb ederler. Yürüyüş esnâsında en ziyâde lâzım olan eczâ-yı tıbbiye taşıyan mekârîlerle saka hayvânâtıdır. Muhârebede ise cebhâne ve kazma kürek taşıyan mekârîler lâzımdır. Yürüyüş esnâsında lâzım olan mekârîlerin bilâ fâsıla taburlarını ta'kîb etmesi bittabi lâzımdır. Fakat muhârebede lâzım olan cebhâne ve kazma küreği hâmil mekârîler biraz geride de kalabilir. Çünkü ilk atımlar için efrâdın üzerinde taşıdığı 120 fişeng kâfidir. Kazma kürek ise tesâdüfi muhârebede kullanılamaz. Ancak henüz düşmana yakın değil iken bir mevzi' tahkîm için kullanılır. Bu hâlde bunların biraz geride kalmasında hiçbir beis yoktur. Şu sûretle piyâde kıtaâtının arasında nisbeten az hayvan bulundurmamak dâire-i imkâna girer. Hayvanların kaldırdığı toz geriden gelen piyâde kıtaâtını pek ziyâde rahatsız eder. Binâenaleyh kıtaât arasına çok mekârî veya araba idhâlinden mümkün olduğu kadar ictinâb etmek lâzımdır. İşte şu maksada binaen yürüyüşte lâzım olan eczâ-yı tıbbiye mekârîleriyle saka hayvânâtı mensup oldukları taburların bilâ fâsıla gerisinde yürümeli. Muhârebede lâzım olan cebhâne sandıkları ile kazma küreğe hâmil mekârîler ise tekâmül kolluk nihâyetinde bulunmalıdır; fakat yürüyüş icrâ eden kol pek kuvvetli ise mevâdd-ı mezkûre kıt'alarından pek uzak düşmüş olacaklarından bu hayvânâtı mesela alayca veya livâca toplayıp alayın veya livânın kol nihâyetinde yürütmek muvâfık olur. Alayların arasında 30 ve livâların arasında 60 metre terk olduğundan bu mesâfe kalkan tozların bir dereceye kadar dağılmasına musaiddir.

Ufak kıtaâtda mesela bir alay veya bir livâ piyâde ile sınıf-ı sâireden mürekkep müfrezelerde küçük ağırlığın mezkûr ikinci kısmı pîşdâr veya kısım-ı külliye gibi aksâm-ı askeriyenin kol nihâyetinde yürütmek münâsibtir.

Konak yerinde lâzım olan yem ve yiyecek ile çadırlara ve zâbitân eşyasına hâmil mekârîler büyük ağırlığı teşkîl eder. Tekâmül kıtaâtın büyük ağırlıkları toplanır. Kıtaâtı mezkûre yürüyüş kolunda nasıl yürüyorlarsa o sıra üzere tertîb olunarak ayrıca bir kol teşkîl eder; sûret-i umûmiyede yürüyüş kolunu birkaç kilometre gerisinden ta'kîb eder.

Bu hâlde ağırlıklar şu sûretle inkısâm eder:

1- Taburun bilâ fâsıla gerisinde yürüyenler,

(N:10, S:4)

Küçük Ağrlık: Eczâ-i edevat-ı tıbbiye ile teskereleri taşıyan iki mekârî her bölüğün ikişerden tekmîl taburun sekiz saka hayvanı.

2- Yürüyüş kolu gerisinde yürüyenler 32 sandık cebhâneyi taşıyan 16 mekârî kazma kürek taşıyan dört mekârî.

3- Yürüyüş kolunu birkaç kilometre geriden ta'kîb edenler.

Büyük Ağrlık: Yem ve yiyecek taşıyan 20 mekârî zâbitân eşyasını taşıyan 12 mekârî)

Eşya taşıyan 12 mekârîyi kimlere tahsis edelim? Şüphe yok ki silâh endâzlara mekârî verilmez. Tabur ve bölük erkânından zâbit sıfat ve i'tibârına hâiz olanlara tahsis edilir. Taburda bu sıfat ve i'tibâra hâiz 22 kişi mevcûddur. İki kişiye bir mekârî hesabıyla 11 mekârî bu zevâta lâzım; mütebâkî bir mekârî de taburun kasası ile evrâk ve defterini taşır. Bazı hesabatda büyük rütbelilerin beherine bir mekârî ve bölüğün üç zâbitine ceman bir mekârî tahsis ediliyorsa da üç zâbitin eşyasını bir hayvan taşıyamaz. Hidemât-ı seferiyye nizâm-nâmesi mûcibince mekârî adedi olan 12 sabit oldukça şu sûretle taksîm ve tahsisi münâsibdir:

Mekârî

Binbaşı ile kolağasına	1
Tabur kâtibi ile kâtib muâvinine	1
İmam ile yâvere	1
Tabîb ile eczâcıya	1
Cerrah ile tûfengçiye	1
Beher yüzbaşı ile mülâzım-ı evvele birerden	4
Beher bölüğün birerden dört mülâzım-ı saniye	2
Kasa ve evrâk taşımak için	1

-----
12 (Mâba'di var.)

Erkân-ı Harb Kolağası Ali İhsan

(9) Numaralı nüshadan mâba'd:

Bir Mukayese, 1870'de Fransızlar ve Mançurya'da Ruslar, 1 – Orduların Teşkilâtı, 1870'de Fransız Orduları

(Liyauyang)da (Kropetkin) (Goroki) tarafından kendi sol cenâhı üzerine icrâ olunan harekete karşı hâl-i atâletde kalmayarak hareket-i mezkûreyi hükümsüz bırakacak sûrette ahz-ı tertîbât edebilirdi; fakat he'yet-i kumanda ve erkân-ı harbiyenin bütün plansızlıkları ve harekât-ı harbiye icrâsına hazırlanâmamak nekaisin kuva-yı muhassalası meydânda pek büyük te'sîrât icrâ ediyordu. (Kropetkin)nin emirleri iyi anlaşılıyor, gayretler mümkün değil ittihâd etmiyordu. (Orlof) vaktinden evvel hareket ediyor, perîşân oluyor; (Ştachelberg)in birinci Sibiryâ kolordusu meydân harbi muvâsalat ve kumandanı neden sonra arz-ı vücûd ediyordu. Hulâsa kumandanların hiçbiri ordunun vaz'iyet-i umûmiyesine dâir bir fikr-i salim sahibi değildiler. Büsbütün, fena sûrette tertîb edilmiş olan, makine çatırıyor ve harekât-ı mertebe perîşân oluyordu.

2 – 1870'de Fransızların ve Maçurya'da Rusların icrâ ettikleri harekâtda aynı tarz müşâhede edilmekte ve vakt-i münâsibinde ihtâr-ı taarruz ve dâimâ icrâ-yı istikşâf eylemek husûslarında aynı kayıtsızlık hükümfermâ olmaktadır.

(Makmahon) (Javier) nehri vâsıtasıyla tepeleri yer yer ta'yîn eden (Vevrt)de tevakkuf ederek nehr-i mezkûrûn ilerisine hiçbir müfreze sevk, ve hiçbir ser köprü vâsıtasıyla

(N:10, S:5)

kendini muhâfazaya teşebbüs etmemişti. Vakt-i münâsibde taarruza geçmek için icrâ edeceği harekâtı bir atâlet-i mütâlâa içinde zir-i zeber edecek olan bu mevzi'de kendi kendine hapsetmiş ve daha evvelden efkâr-ı müstebidâneye mahsûs bir fikr-i adi ve arzu-yı ba sud ile, vuku' gelecek bir müsâdemeye tâbi' kalmış idi.

18 Ağustos'da (Bazn) Ordusu (Vev), (Amanoyiller), (Senpriva) mevazı' ilerisinde gayr-i kâfi ve tabanca menziline bulunduruyordu. Bunlar düşmanla bir muhârebeye girişmiş olsalardı düşmana dâir pekâlâ ma'lûmât istihsâl edebileceklerdi. Ordunun işgal ettiği tepelerden oldukça uzaklara sevk edilmiş postalar mevcûd olmadığı gibi, bir tarafa hareket etmemesi emrolunan hassadan başka bir ihtiyâtı da yokdu. Bu

vaz'iyet bir sadeki-i ibtidâi içinde bir vaz'iyet-i hatiyeden başka bir şey değildi; hâlbuki bu vaz'iyetle te'mîn-i muzafferiyet şüphesiz mümkün olamazdı.

(Liyauyang)da (Koropetkin) ileri mevazı' iyi bir sûretde işgal eylemişti. Fakat tertîbâtını ta'dîle mecbûr olduğu zamân mevazı'-i mezkûreye, hatta bunlardan terkinde mecbûriyyet hissedilmeyenleri bile, düşmanı tarassud ve onunla muhârebe ederek vaz'iyeti anlayacak muhtelif müfrezeleri terk etmeksizin, bırakmışdı, sonra Rus Ordusu (Liyauyang)dan (Nitayi)ye kadar olan tepeler üzerinde (Mukden) yoluyla demiryolunu setr ederek, tevakkuf etti. Ve muzdarip bir sûretde bu tepelerin üzerinde bekledi. Muhârebe verdi ve bu esnâda ne sağa ve ne sola bir hareket-i kat'îyye icrâsından ictinâb eyledi; hâlbuki General (Goroki) Rusların hiçbir ehemmiyyet atfetmeyerek istikşâfâtında kusur ettikleri sol cenâh arâzîsi üzerinde zuhûr ediyordu. (Koropetkin) (Goroki)ye mukabele için alelacele kuvvetlerini topladı; fakat yine istikşâfın fikdânından, yine mahâretin adem-i mevcûdiyetinden dolayı bu isticalden dahî Rus Ordusu için bir muvaffakiyyet doğmadı.

Ruslar (Şaho) üzerinde, Japonların taarruzuyla muvaffakiyyetsizliğe uğramış olan serî bir tecrübe icrâsından sonra Çan-Tsi-Tsay demiryolu üzerinde Lin-Şin-Yu mevki'ini işgal ettiler. Burada da aynıyla ileri postaların ve istikşâfâtın fikdânı ve Japonların cenâh ve merkezlerine taarruzdan içtinap yüzünden, nihâyet Rusların sağ cenâhları üzerinde Japonların muvaffakiyyet-i kat'îyyeleri meydana gelmiştir.

Hulâsa harekâtın temdîdi için îcâb eden büyük ihtiyât kıtaâtının mevcûd olmaması ve mevcûd olanlarının da, istikşâf icrâsıyla, hüsn-i sûretle isti'mâl edilememesi Ruslarda dâimâ görülmüştür.

Ruslar, vâkıf olmadıkları Japon harekât-ül sevk-ül ceyşîye ve ta'biyyeye vâsıtasıyla, Fransızların 1870'de Almanların harekât-ı mezkûresini bilmemeleri yüzünden uğradıkları felaketsizliğe dûçâr oldular. Hâlbuki diğer taraftan, Japonların icrâ ettikleri hücumlar, her defasında bir kâide-i muvaffakiyyet husûle getiriyordu. Ruslar da Fransızlar gibi pek güçlkle hareket edebiliyorlar ve hareketleri dâimâ fikdân-ı istikşâfâtından mutahassıl ızdıraplarla neticeleniyordu.

Ordular ancak muhtelif aksâmı, kumanda ve erkân-ı harbiye he'yeti ve kıtaât arasında bir irtibat-ı dâimînin, tatbîkât-ı harbiyede meleke ve rûsûhun, ma'lûmât-ı

lâzimeye sûret-i kat'îyyede vukufun, harbe hazırlanmanın bir ukubet-i matarda husûle getiren ve münâsib düşdükçe ta'dâd edilen ve kuva-yı masrufenin müttehid ve aynı neticeye birlikde müteveccih olması imkânını bahşeden bütün bu şeylerin vücûduyla hareket edebilir; muzafferiyet ancak bu vecihle hareket eden ordular içindir.

Mançurya harekâtı bu hakikatlerin yeni bir nümâyişidir;

(N:10, S:6)

Mahazâ Mançurya'da birinci hattaki kuvvetler artık her cihetten 1805 ve 1806'daki Napolyon kuvvetlerini şâyânı istigrap göstermeyecekler. Bundan sonra birinci hatta çok kuvvet bulunduracak olan Avrupa ordularında kuva-yi mezkûreye kabiliyyet-i hareket bahşedecek evsâf sûreti memlekette iktisâb edilmiş bulunacaktır.

Büyük kıtaât dâimâ büyük mesâfât ve büyük mahâllerin vücûdunu istilzâm ederler. Bunlara ait bütün tertîbât-ı meyhanikeyenin teferruâtını ta'dâd etmek bir duyu vücûdunun azasını saymak kadar uzun gider. Yalnız he'yet-i mecmûanın, yek nazarda, gayet kavî ve herekete kabiliyyetli bir sûrette teşkîl ve tertîb edilmesini zikretmek kâfidir.

Japonlar zayıf kıt'alarıyla, muhârebeden evvel ve muhârebe esnâsında (Österliç) (Vagram) (Vatırlu)da olduğu gibi, ictimâ'atı sühûlete te'mîn ediyorlardı. Avrupa'nın kuva-yi cismaniyesi, alel ekser, bidâyette kademelerle tecemmuu te'mîn ve ba'de demiryollar ve caddeler vâsıtasıyla netice-i kat'îyye bekledikleri nokat üzerinde tahaşşut edeceklerdir.

Büyük kıtaâtla icrâedilen zamânı hâzıra muhârebeleri en büyük fa'âliyet hareketi talep ederler. Evvelce ta'lîm ve terbiye-i lâzimeyi, ittihâd-ı kuva imkânını kazanmamış olan ordu fa'âliyet-i mezkûreden ve dolayısıyla te'mîni muvaffakiyyet edecek sûrette icrâ-i hareketten mahrûm olacaktır. Almanların şu kâidesi ehemmiyyet-i mahsûsayı hâizdir:

İlk muhârebeleri verecek olan birinci hat ordusu kuvvet ziyâna sebep olan zâbitân ve efrâd nekâsından, parekendeliğinden ari olarak teşkîlât ve techîzâtça, daha vakt-i hâzarda, tekemmül etmiş bulunmalıdır.

Erkân-ı Harbiye Yüzbaşlarından Hamid Hamdi

(9) numaralı nüshadan mâba‘d:

Alman Sahrâ Topçusunun Endâht Kavâidi

Mülâhazât-ı İbtidâiyyeye, Batarya Kumandanı Tarafından Hedefin Keşfi, Tarassud

53- Mermiyâtın hedefe nazaran müessialarını doğru olarak tarassud etmek endâhtında muvaffakiyyet için şart-ı esastır.

54- Tarassud için iyi ve göze uydurulmuş bir çifte dürbünden istifâde edilmelidir. Dürbün isti‘mâlinden yalnız tarassud kolay olduğu zamân, husûsiyle çok uzak olmayan hedeflerde, sarf-ı nazar olunabilir.

Makas ve dürbün [Bataryaya mahsûs bir VA çifte dürbündür.] güç hedeflere karşı tarassudda iyi iş görür.

55- Batarya kumandanı tarassud için dâima en müsâid mevki‘yi intihâb etmeli, bununla beraber bataryanın ateşini emniyetle idâre edecek bir hâlde bulunmayı nazar-ı dikkate almalıdır.

Mevcûd olan her sûtreden istifâde etmek tavsiye olunur. Eğer îcâb ederse suni sûtreye yapılmalıdır.

Eğer tarassud mevki‘ini bataryadan ses işitilmeyecek kadar uzak intihâb etmekden ictinâb olunmazsa kumanda ve emirlerin ara

(N:10, S:7)

postaları, işâretçiler veya telefonla nakli vaktiyle te‘mîn edilmelidir.

56- Bizzât yapılan tarassuda muâvin mutarassıdlar vâsıtasıyla muâvenet olunabilir.

Hedef mestûr ise yahud batarya kumandanının bulunduğu noktadan fena görülüyorsa muâvin mutarassıdlar gözedilmesi tavsiye olunur. Bunlar husûsan mevaki‘-i müstahkemeye taarruzda iyi iş gördükleri gibi sabit balona endâhtda lâzım gayr-ı mefarik hükmündedirler.

Muâvin mutarassıd olarak zâbitler veya tarassud husûsunda emniyetli küçük zâbitler istihâm edilmelidir. Bunlara îcâbına göre birkaç atlı veya yaya emirber refik olunmalıdır. Bunlar dürbünlerle mücehhez olmalı ve kendilerine dövülen hedeflere dâir mümkün mertebe mütemâdîyen ma‘lûmât i‘tâ edilmelidir.

Muâvin mutarassıdın mevki‘-i vaz‘iyyeti muhârebe ile arâziye tabiidir. Mevki‘-i mezkûre öyle intihâb edilmelidir ki mümkün mertebe düşmanın nazar-ı dikkati buraya celb edilmesin. Tepeler, yüksek binalar, kaleler, ağaçlar ve ilh gibi nezâreti ziyâde olan noktalar, ateş mevzi‘nden uzak olsalar da, fâidelidirler. Bazı hâllerde husûsiyle müstahkem mevazı‘a taarruzda ve müdâfaada husûsi tarassudgahlar ihzâr olunmalıdır. Batarya ile dâimâ emniyetli bir sûrette irtibatda bulunmağa itina edilmelidir. Bu husûsda koşucular, atlılar, kararlaştırılmış işâretler, işâretçiler ve telefon kullanılır.

Muâvin mutarassıdın vazîfesi kâide-i şartlarından ibârettir: Çatal teşkiline muvâfik olunur mu? Ba‘de şikestler çok büyük mü yahud hedefin arkasında çok nokta-i şikest var mı ve hedefin ve dögülmemiş kısımları kalır mı? Kezâ hedeflerin ahvâl-i husûsiyesiyle tebdîlâtı yaptırılmalıdır.

57- Bir sabit balonun tebligâtı pek kıymetli ma‘lûmât i‘tâ edebilir.

58- Mesâfe ta‘yîni için hedefin kendisine karşı en iyi bir sûrette tarassud icrâ edilebilmek noktası intihâb edilmelidir.

Rüzgâr yandan estiği zamân ekseriya hedefin rüzgâr tarafındaki nihâyetine ta‘yîn bir noktası bu husûs için muvâfiktir.

Nişan noktası yalnız eğer endâht esnâsında muvâfik olmadığı tezâhür ederse, tebdîl edilmelidir.

Birçok bataryalar aynı zamânda aynı hedefe karşı mesâfe ta‘yîn etmeye mecbûr olursa o hâlde batarya kumandanları mümkün olduğu kadar yekdiğerinden uzak bulunan nokâtı intihâb etmelidirler. (Mâba‘di var.)

Topçu Kolağalarından Senâi

(N:10, S:8)

(7) numaralı nüshadan mâba'd

Bulgar Ta'limnâmesi Tercemesi

Emâretin 1905 Senesinde Kabul Olunan Piyâde Ta'limnâmesinin Bazı Aksâm-ı Mühimmesinin Tercemesi, Piyâdenin Ta'lim ve Harekâtı, Piyâdenin Evsâf ve Harekâtı

Piyâde, işgal olunan mevzi' hüsn-i muhâfaza etmek, düşmanı her hangi bir mevki'den sûret-i kat'îyyede tart ile mevki'-i mezkûru yedd-i zaptına geçirmek vazîfesiyle mükellef bulunduğundan muhârebede en müşkil ve maamâfih en şanlı maksadın piyâdeyi tevcîh ettiği ve muhârebede piyâdenin muvaffakiyyet-i kat'îyye elde etmesi son zamânda ibrâz-ı fedâkâri eylemesine mütevakıf bulunduğundan vaktinden evvel kuvvetini sarf etmekden ve beyhûde zayiât vermekten içtinap ederek harekâtını düşmanın nazar ve ateşinden mestûren icrâ-yı say ve gayret eylemesi lâzım geleceği piyâdenin vesâit-i mühimmeyi harbiyesi ateş etmek (vesâit-i ihtâriye) ve ileri yürümek (vesâit-i ikmâliye) den ibâret olup bunları te'mîn ve te'sirini tezyîd için nişan ve ateşin muntazamân icrâ edilmesi ve dâimâ mestûr mahâllerden istifâde edilerek düşmana takarrüb olunmasını ve ileri yürümenin ateşe takdîm edilmesi ve her ileri yürüyüşün düşmanın ateşle sarsılmasını müteakip icrâ olunması ve hulâsa piyâde için en kat'i bir muhârebenin dâimâ ileri yürümekten ibâret bulunduğunun ve bu da şiddetli ateş sayesinde te'mîn olunabileceği.

Kuvve-i Mâneviye

Muhârebede, te'mîn-i muvaffakiyyet eden vesâitten en mühimmi kuvve-i mâneviye olup kumandanın i'tâ-yı kararına ve askerinin sevk ve idâresine dahl-i küllîyesi bulunduğu, fedâ-yı nefis ile muzafferiyet-i şedîdenin te'mîn-i muvaffakiyyet eyleyeceği ve bâhusûs harekâta zapturapt ve aheng-i kumandayı ve bu da umûmun aynı maksada vusûlünü te'mîn edeceği ve bu bâbda zâbitânın kaffeyi mesuliyeti üzerlerine almak ve olanca gayret ve fa'âliyetini sarf etmek ve her zamân her güne fedâkârlığa hazır ve amade bulunmak evsâf-ı mümeyyizelerinden olup bunlar mâfevki kumandanlarının efkârına tevfik-i hareket etmeyi ve her an mâfevklerinin kaîm makamı olmaya hazırlanmayı arkadaşlarına dâimâ muâvenet etmeyi ve

maiyyetine mevduu efrâdın kuvve-i mâneviyelerine dâimâ tabakatı âliyede bulundurmayı maksad-ı asliyye sûret-i şedîdede ta'kîb etmeyi kît'asını beyhûde zayiâtta muhâfaza eylemeyi ve netice-yi kat'ıyye zamânında kuvve-yi maddiye ve mâneviyeyi mükemmelen te'mîn etmeyi bilecekleri; ve küçük zâbitânın zâbitlerine muâvenet etmeleri ve îcâbında onların kaîm makamı olmaya hazırlanmaları fedâ-yı nefis etmek sûretiyle efrâda numûne-i imtisal olmaları ve verilen o emrin efrâd tarafından tamamıyla îfâ olunmasına ve zapturaptın muhâfazaya ve efrâdın vezâif-i medyunelerine sadık kalmalarına sarf-ı mesai eylemeleri lâzım geleceği; efrâdın muhârebeye kendi arzu ve muhabbetleriyle atılmaları, ve her türlü fedâkârlıktan çekinmemeleri kumandanlarına matabii ve munkat olmaları îcâb edeceği ve askerın mikdârı ne olursa olsun ve kumandan tertîbâtını ne kadar mâhirâne tertip ederse etsin yine herhâlde netice-i kat'ıyye istihsâli efrâdın hissiyyât ve harekâtı kahramanlarına vabeste bulunduğundan efrâdı müdafede oldukları hâlde düşmanın mikdârına asla atf-ı ehemmiyyet etmeyerek mukabele ve muhâlefete çalışmak ve mevki'lerini terk etmekten ise orada ölmeyi muvâfık bilmek ve hâl-i taarruzda ise zayiât-ı azîmeye ehemmiyyet vermeyerek düşmanın üzerine atılmaya ve onu sûret-i kat'ıyyede mevki'inden tard ve def etmeye say etmek lâzım geleceği.

Harekât-ı İbtidâiyeye

Piyâde muhârebese alelâde hazırlıkla başlar. Bundan maksad: kumandanın maiyyet-i kıtaâtını hüsn-i sûretle sevk ve idâre edebilmesi ve tertîbât

(N:10, S:9)

alabilmesi ve maksada muvâfık kararı i'tâ eyleyebilmesi ve ahvâle göre cem-i ma'lûmât edebilmesi maksadıyla kendisini ahvâle uydurabilmek olduğu ve muhârebe-i ibtidâiyeye veya hazırlık muhârebese, evvel emirde düşmanla temas üzere süvâriyi ileriye sevk etmek ve sınıf-ı muhtelifeden mürekkeb (istikşâf müfrezeleri) kıtaâtı göndermek ve en nihâyet pîşdârla çalışmak sûretiyle ibtidâl eyleyeceği; ve pîşdâr düşman tarafından vuku' bulacak her güne taarruz ve tazyîki def edebilecek bu sûretle kumandanın geride ahz-ı tertîbât edebilmesine muktezâ-yı zamânı kazandırabilecek bir mevki'î işgal ve orada harbe ibtidâr etmek lâzım geleceği; kumandanın düşman hakkında evvelce cem ve istihsâl eylediği ma'lûmâtın pîşdâr-ı muhârebese ile ikmâl olunacağı, ve pîşdâr yalnızca harb ettiği için cepheyi

geniş alması ve bidâyette tekmîl kuvvetini muhârebe hattına idhâl edebileceği ve çünkü zamân-ı hâzıra silâhlarının pîşdârın düşmanı daha uzak mesâfelerde tevkife muktedir bulunduğu.

Muhârebe İçin Tertîbât-ı İstihzâriye

Muhârebenin yalnız pîşdâr tarafından ibtidâr olunduğu zamâna kadar kumandanın muhârebeyi kabul etmesi veya reddetmesi reyine muhavvel kalıp muhârebeye devam kararını i'tâ ettiği hâlde maiyyeti kumandanlarına vâsıl olmak istenilen hedef ve maksadı ve her birinin ta'kîb ve îfâ eyleyecekleri harekât ve vezâifi irâe eyleyeceği ve bu sûretle maksadı öğrenen maiyyet kumandanları evvel emirde irtibat müfrezeleri çıkarıp ve ba'de icrâ-yı hareketleri için zamân-ı münâsibin hulûlüne intizâren kendilerine irâe olunan hedefin karşısında ictimâ' eyleyecekleri irtibat müfrezeleri, muhârebenin devam ettiği müddeçe kumandanlar ile maiyyet-i kıtaât beyninde muhârebât ve irtibatı tesis edip kumandan ahvâl-i umûmiyeye ve maksadına dâir ma'lûmâtı işbu irtibatlarla maiyyet-i kıtaâtına tebliğ ve işbu kıtaâtın ahvâl ve harekâtı hakkındaki ma'lûmâtı da yine bunlar vâsıtasıyla cem ve tedârik edeceği ve tabur ile taburdan büyük kıtaâtın işbu maksad için maiyyetinde bir atlı nefer ve velvespidçi bulunan bir atlı zâbiti me'mûr edeceğinden işbu zâbit mensup olduğu kıtaâtın vaz'ıyyet ve hergüne ahvâl ve harekâtına dâir ma'lûmâtı mâfevk kumandana i'tâya ve ahvâl-i umûmiye-i harbiyeyi dâimâ ta'kîb ederek bu bâbda da mensup bulunduğu kıt'aya i'tâ-yı ma'lûmâta hazır ve amade bulunacağı ve muhaberatin ba tahrîren veya emir takarrübla tesis olunup bazen bizzât dahî tahsil ve tebliğ-i emre gideceği ve bazen mâfevk kumandanların dahî mâdûnu kumandanlar nezdine atlı zâbit gönderdiği vaki' olup bunlar da yine aynı maksadla istihdâm olundukları emir i'tâsında alelumûm silsile-i merâtibe riayet-i tabiiyi ise de bazı ahvâl-i fevkalâde de buna riayet olunâmadığı hâlde emri alan kıt'a kumandanı derhâl bu bâbda doğrudan doğruya olan kumandanına i'tâ-yı ma'lûmât mecbûriyyetindedir.

Yürüyüş nizâmında hareket eden kıtaât her an ileriye ahz-ı tertîbât edecek bir vaz'ıyyette bulunup levazîm-ı harbiyenin ikmâli zamânları müstesnâ olmak üzere yürüyüş hâlinde tevkife müsaade olunâmayacağı ve düşmanla temas-ı mutlak olduğu zamânlardaki yürüyüşlerin yol haricinde ve kıtaât-ı muhârebe nizâmına geçmeksizin mümkün mertebe düşmanın nazar ve ateşinden mahfuz bulunarak icrâ edileceği ve

bu da o sırada ileriye sevk olunacak atlı zâbitânın mahfuz mahâller keşif ve taharrîleri sayesinde vuku' bulabilebileceği her kumandan ahz olunacak tertîbâtı vaktiyle kararlaştırmak ve beyhûde ve tehlikeli

(N:10, S:10)

harekâtdan mecanebet etmek üzere ileri arâzîyi dâimâ keşif etmeğe ve kıt'asını ileriye sevk ettiğinde kâffe-i harekâtını ta'kîb ve idâre edebileceği bir mahâllec çekilmeğe çalışacağı ve düşmana mutlak tesâdüf olunmak ihtimâli mevcûd yürüyüşlerde küçük mola vermek câiz olamayacağını ve şayed efrâdın dinlenmeleri veya cebhânenin ikmâli sûretiyle mecbûriyyeti mahsûs ise bundan bil istifâde ileri arâzîyi ve mestûren gidilebilecek mahâlleri keşfedileceği ve bir de böyle düşmanla teması mutlak olan yürüyüşlerde istihkâm efrâdı ve istihkâm aletiyle mücehhez efrâdın yol kolunun önündeki yolu keşfetmek ve memr açmak ve yapmak ve mevcûd mevani' varsa onları ref' ve izâle etmek vezâif-i mahsûsalarından bulunduğu ve boğaz ve geçitlerden geçen ve kesik ve kapalı yerlerden yürüyen ve bâhusûs gece yürüyüşleri icrâ eden kıtaâtın ne gibi tedâbîre tevessül edecekleri ictimâ'î noktalarını ne sûretle intihap edilmek ve ne vecihle te'mîn olunmak iktizâ' edeceği.

Muhârebe

Muhârebeden maksud düşmanın arzularını kuvve-i cebriyye ile kesretmek olduğuna nazaran bu maksada vusûl için ahz olunan tertîbât ve ihtiyâr olunan harekâtın ahvâle tâbi' ve fevkalâde muhtelif bulunduğu ve ancak bir piyâde kıt'ası için esas hareket ileri yürümek için ateş etmek ve düşmanı mevki'inden tard etmek için ileri yürümek olduğu ve ileri hareket muhârebeden netaic kıt'aya istihsâline müsâid en mühimm vesâit olduğundan taarruz-ı muhârebenin her hâlde kâide-i umûmiyesi yerine geçirilebilecekse ve muhârebenin ahvâl-i harbiye göre taarruzu veya tedafi' olduğuna nazaran bunların her birinin şerâit ve envaı. (Mâba'dı var.)

***

Bu kere Selanik'de ziyetaz âlem-i Askerî olan (Haftalık Risâle-i Askerî) refik-i muhteremimizi an samîm'ü-l kalb tebrik eder ve kemâl-i yemin ve muzafferiyetle devam-ı intişârını temennî eyleriz.

***

(9) numaralı nüshadan mâba‘d:

Fransızcadan: General “Peduvayya” nın eserinden:

Rusya ve Japonya ve Müstakbel Muhârebâtında Sûvâri

1904 senesi Nisan dördünde “Koroki” Ordusu “Anju” da tecemmü etmişti. “Yalo” üzerine hareket için Japon kumandanı tedâbîr-i âtiyeyi ittihâz etti: pîşdâr beş tabur piyâde, sekiz bölük sûvâri, ve birkaç topdan teşekkül edecek.

Onikinci fırka kısım-ı küllînin başında bulunacak ve üç günlük yürüyüş mesâfesiyle pîşdârı, ve aynı mesâfe ile hassa, bu firkayı, ve en sonra hareket edecek ikinci fırka, hassayı iki günlük yürüyüş mesâfesiyle ta‘kîb edeceklerdir. Her fırka yarım günlük yürüyüş mesâfesiyle yekdiğerinden ayrılmış iki kademeye inkisâm edecektir.

Ordu, denizden az mesâfe ile ilerlemeğe mecbûr olduğundan garb tarafında setr-i harekâta ihtiyacı yoktur; şark tarafında gayet az aralıkla

(N:10, S:11)

hareket eden piyâdeden mürekkebe cânibdârlar ile iptida “Kosin” istikametinde ilerleyerek ba‘de birkaç kilometre Yalo’nun münâsib cihetine müvasalat için “Tancu”ya tebdîli hareket edecek üç tabur piyâde, bir bölük sûvâri, ve iki cebel bataryasından mürekkebe bir muhâfiz müfrezesi yürüyüş kolunun yan tarafında yürüyecek ve aralık ziyâde olacaktır. Bu zamânda Rus Ordusu’nun nehrin sol sahilinde topçu ile takviye edilmiş 18 sutinası mevcûdu.

Yürüyüş kollarının hareketini işgal için bu sûvâri ne yaptı?... Yolların fena bir hâlde bulunması itizarıyla yalnız kolların harekâtını nazarıyla ta‘kîb etti; ve ba‘de sahil-i diğere geçti.

Yalo muhârebesinde sûvâri evvelkinden fazla bir şey yapmadı. Muhârebe emri mûcibince sûvâri sağ cenâh müntehâsında bulunarak denizi tarassud ve o cihetten pek de memul olmayan, ihraç hareketine mümânaat edecekti; 6 sûtina, ne piyâde, ne de topçu hiçbir istinâdı olmayarak “Sukkan”a doğru gönderilerek ordunun sol cenâhının yanlarına oldukça imtidatlı bir mesâfeye kadar setr veya ve Yalo nehrinin memba taraflarını tarassuda me’mûr olmuştur. Bu sonuncu sûvâri kuvvetinin vazîfesi

“Çenpe”de mevzi‘ alan Japon cânibdârlarına hiçbir nümâyîşe cesaret edemeden karşıdan harekâtını seyirden ibâret kaldı. Mahazâ, iki bölükte ihtiyâтта idi. Bütün gün esnâsında ne bir mecrûh, ne bir telefâta ne bir esire destres olduğundan süvârinin işi hiçtir.

14 Haziran’da icrâ edilen “Vafango” muhârebesinde eyalet-i bahriye Dragon alayından altı bölük, Sibiryâ dördüncü kazak alayından üç ve yedinci Sibiryâ kazak alayından altı sutina bulundurdu. Bu süvâri teranüs baykalı bataryalarından 12 topa istinâd ediyordu. Bu kıt’anın kumandanı gayetle gayur, general Samsonof idi. Süvâri bugün ne yaptı?...

Rus Ordusu’nda bir muhbire nazaran ric‘at esnâsında Sibiryâ kazakları kemâl-i şiddetle hücum ederek 3 Japon süvâri bölüğünü kılıçtan geçirdiler. Hâlbuki muhâsım ordusunda bulunan bir muhbir diğere nazaran Rus suvarilerini şedîden ta’kîb ve avâriz-ı arzîye hasebiyle bu hareketten sarf-ı nazar eden Japon süvârisi oluyor. Resmî raporlarda böyle süvâri hareketine dâir hiçbir vesikaya destres olunmadığından bu süvâri hücumları muhbirlerin muhayyelelerinde kalıyor; resmî raporlarda süvârinin yalnız istinâd ettiği bataryalarının ateş etmesiyle iktifâ‘ ettiği beyân olunuyor. Maamâfih yevm-i mezkûrede süvârinin hiç telefâta uğramamasından vazîfesi yine bir hiçten ibâret kalıyor.

23 ve 24 Temmuz muhârebeleri devamınca “Miyençko” süvâri fırkası mülhak bulunan dördüncü Sibiryâ kolordu kumandanı “Zaburayev”in uzun raporu okunduğu zamân süvâri için yalnız “sancaktar ve mülâzım-ı sâni “Nekazarov”ın raporlarından Japonların taarruz yürüyüşleri “Kotzifövev” üzerine icrâ edildiği anlaşılıyor. İfâdesine tesâdüf ediliyor. Bugünler imtidâdınca, Miyençko ne yaptı. “Daşçayyu” muhârebesinde 1. kolordu Kumandanı olan General “Şitakelberg” geceleyin palastonların (yaya keşif kolları) ve süvârinin düşman mevzi‘ hakkında oldukça keşfiyâтта buldukları işar ediliyor. Bundan mâadâ kendi kolordusuyla (Zaburayev) kolordusu beyninde te’mîn-i itsal edildiğinden bahs olunuyor; muhârebe esnâsındaki vazîfesi için “süvârinin girdiği işe gelince, düşmanın hiçbir istikameti taarruzu saat yediye kadar muîn olamadı; pek geç “Kovanlanbudi” den

(N:10, S:12)

İbtidâ bir batarya ile bir alay piyâdenin ba‘de “Sanguşi”de aynı kuvvetde bir kolluk çıktığı görüldü. Ba‘de zuhûr saat birde “Sanşiyaşı”de düşman piyâdesiyle bir batarya gönderdiğinden Dragon yaya cengi için diğerleri üç hat ve cephe-i şarka müteveccih olmak üzere muhârebe nizâmını aldı. Saat üçe doğru düşman livâlarının hareketi görüldüğünden süvâri çekilmekte muzdar kaldı. Diyor.

İşte fırka süvâri bir fırka hatta daha fazla olan böyle kesretli bir süvâri açık sahrâda, sabahleyin bir alay, ba‘de diğer alayın meydâna çıktığını görüyor da bir şey yapamıyor. Onların tecemmu‘ manzarası karşısında bî-his ve hareket kalıyor. Düşman bir hareket-i taarruzaya ya teşebbüs edince geri çekiliyor. Bundan mâade izâhat bî lüzûmdur.

“Liyauyang” büyük muhârebesinden evvel verilen muhârebe emrinde general Samsonof, Sibiryâ Kazak fırkasıyla istihkâmat hattı gerisinde ihtiyâta bırakıldı. General Meyçenko, “Usori”, “Urmburg” kazak fırkaları maiyyetinde olduğu hâlde ordunun sağını setre me‘murdu. Mütebâki bil-cümle süvâri kuvvetleri General Bilderling kumandasında olarak Rus Ordusu’nu şarktan vâki olacak teşabbüsata karşı te‘mîn edecekti. (Mâba‘di var!)

Mümtâz Yüzbaşı Hüseyin Hüsnü

Âsâr-ı Cedîde-i Askeriyeden:

Muhârebe Dersleri

Muharriri: Mümtâz Yüzbaşı Mehmet Hulusi Bey:

İşbu küllîyatın “Piyâdenin Ateş Ta‘biyesi”ni teşkîl eden birinci kitâbının ikinci forması dahî bu kere saha-i aray-ı intişâr olmuştur. Meahizleri en yeni ve en mühimm Alman âsâr-ı askeriyesiyle ta‘lîmnâmelerinden ibâret olan bu eser-i mükemmeli zamân-ı hâzıra usûl-i muhârebesi hakkında esaslı bir fikir edinmek arzusunda bulunan Ordumuz Zâbitânına tavsiye ederiz. Abonesi: 40 kuruştur. Gönderilecek adrese idârehânemiz vâsıtasıyla abone kaydedilir.

Haftalık Risâle-i Askeriyye

En muktedir ve en ciddi muharririn-i askeriyyemizin âsâr-ı kalemiyyeleriyle efkâr-ı kemâlâtperverîlerinin mücella-yı incilâsı olan mecmûa-i mezkûrenin bu kere üçüncü nüshası dahî neşrolunmuştur. Her biri için üç aylık abone bedeli bir mecdiyedir.

Musavver, Bulgaristan

Müellifi: Üçüncü Ordu Zâbitânından Yüzbaşı: Ragıp Rıfkı bey. Bulgaristan'ın ahvâl-i coğrafya ve târihiyesinden ve etnoğrafya nokta-i nazarından tedkikiyle sûret-i teşekkülünden ve idâre-i dâhiliyyesiyle ahvâl-i askeriyyesinden bahis olan bu eser-i mühimmin ve ikinci formaları dahî neşrolunmuştur. Mahâll-i fûrûhtu: Dersaâdet'de Köprübaşı'nda İkbâl Kütüphanesidir.

Müessisleri: İbrahim Zihni, Hüseyin Hüsnü.

11. Sayı, 13 Kasım 1908

*11 Numara, 18 Şevvâl, Sene 1326, Perşembe, 30 Teşrîn-i evvel, Sene 1324, Sene 1
Bir senelik abone bedeli 48 ve altı aylığı 24 kuruş olup hariç için posta ücreti zam
olunur.*

Müessisleri: İbrahim Zihni - Hüseyin Hüsnü

Hâsılatı sırf gazetenin tekemmül-i intişârına hasr edilecektir.

İdârehâne: Edirne Vilâyet Matbaasıdır

Asker arkadaşlarımızın muâvenet-i kalemiyye ve fikriyyelerine her an müftediriz.

Gönderilecek evrâk matbaa nâmına irsâl edilmelidir.

Perşembe günleri neşr olunur.

Nüshası 40 paradır.

Ulûm ve fünûn-ı Askeriyyeden bahis haftalık risâledir.

Edirne Askerî Kulübünde verilen konferanslardan:

Geçen nüshadan mâba'd:

Seferber Bir Piyâde Taburunun Taksîmatı ve Yürüyüş Tertîbi

Tabur ve bölük erkânından olup bölük ve takımlara tevzî' edilmeyen sıra hariçleri nerede yürümeli? Şüphesiz bu cây-ı teemmüldür. Bunlar iyice bir yekûn tuttuğundan herkesi vazîfesine göre yürüyüş kademelerinden birinde bulundurmak lâzımdır. Binbaşı ile kolağası kumandaya me'mur olduklarından yürüyüşlerde alelâde taburun baş tarafında bulunurlar. Tabur kâtibini tabur sandığı yanında bulundurmak lâzım olduğundan bunu büyük ağırlıkta bırakmalı; kâtib muâvini ise konak mahâllerine muvâsalat hengâmında erzâk hesâbâtı için lâzım olabileceğinden küçük ağırlıkta bulundurmak muvâfıktır. İmâmı da kezâ küçük ağırlıkta bırakmalı. Yâver bittabi binbaşı ile beraber bulunmalı. tabîb, eczacı ve cerrah ise gerek yürüyüş ve gerek muhârebede lâzım olduklarında küçük ağırlıktaki eczâ-yı tıbbiye mekarîleri yakınında bulunurlar. Tüfengçi ile yamağı konak mahâllerinde iş görecekerinden büyük ağırlıkta kalırlar. Mekkarici çavuş ve onbaşı ile mekkariciler ve tekmîl hizmetçiler ağırlıkla münasebet alırlar. Çavuş ve onbaşı da biri küçük, diğeri büyük ağırlıklardaki hayvanlara nezâret ederler. Hizmetçiler alelumûm büyük ağırlıkta

bulunurlar. Mekkariciler ise ağırlığın her iki kısmına inkisâm ederler. Terzi ve kunduracı onbaşı ve neferleri kezâ ikamet hâlinde işgörebileceklerinden büyük ağırlıkta bırakılır. Sakalar bittabi saka hayvânâtıyla beraber küçük ağırlıkta bulunurlar. Borazan çavuşuyla onbaşı ve bütün borazanlar ve trampetler ya taburca cem olunarak taburun baş tarafından beş adım ilerde yürürler veya her bölüğün borazan ve trampeti kendi ilerisinde yürür. İkinci hâlde borazan çavuşu ile onbaşı taburun kolbaşındaki borazanlarıyla beraber bulunarak tabur kumandanının yakınında yürürler. Düşman uzağında mevaki'-i meskuneden geçerken veya askerin yorgun olduğu zamânlar muzika ve borazanlara hava çaldırılır. İşte böyle ahvâlde borazanlar taburca müctemi' bulunurlar. Düşman yakınında ise muhârebeye girmek ihtimâli mevcûd olduğundan bölüklere borazanları lâzımdır. Düşman kurubunda hava da çaldırılmaz; binâenaleyh böyle

(N:11, S:2)

zamânlarda borazanların kendi bölükleri başında bulunmaları muvâfıktır.

Yol adım kumandası verildikten sonra efrâda serbesti bahşolunur; konuşurlar; şarkı söylerler; sigara içerler: fakat dörtleri bozmamalı; yürüyüş sürati tenakus etmemeli; yani dakikada (114) adıma mukabil 91 metre katına dikkat etmeli. Efrâd silâhlarını sağ veya sol omuzda veya koltuk altında taşıyabilirler; fakat omuza asabilmek için tüfengin kayışını uzatmak lâzımdır. Kayışın uzaması hîn-i hâcetde esliha isti'mâline ve nişan almağa suûbet irat eder; binâenaleyh kayışı uzatmak için emr-i mahsûs verilmeli; efrâd kendiliğinden kayışları uzatmamalı ve kayış uzatılmış iken manevra adıma geçmek için evvela kayışı kısaltmaya dâir emir verilmeli. Yağmurlu ve karlı havalarda nâmlu dâhilini ve mekanizmayı muhâfaza için silâhları koltuk altında taşımalı. Yol adım kumandasından sonra zâbitân yerlerini muhâfazaya mecbûr değildir. Efrâdı sıkmamak için bölüğün baş tarafında yürümeleleri muvâfıktır. Yalnız geri kalan efrâda nezâret etmek, efrâdın lüzûmsuz bir sıra haricine çıkmalarına meydan vermemek, geriye fazla döküntü bırakmamaya dikkat etmek için her bölükten bir zâbit bölüğün gerisinde yürür.

Lüzûmunda geriden atlılara, arabalara ileriye alınan bataryalara, köprücü takımlarına ve sâireye yer açmak için işâret verebilmek üzere her taburun gerisinde ayrıca bir de borazan bulundurulur.

Hatve-i mevzune ile veya manevra adımıyla yol kolu nizâmında gider iken binbaşı kâideten yan tarafda bulunur fakat bu hâl ancak geniş meydânlarda kâbil-i tatbikdir. Şehir dâhilindeki yollarla haricine çıkılamayan yollarda tabur kumandanının kolun baş tarafında gitmesi lâzımdır. Geçid resmilerde alay erkânı müsika ve borazanların önünde ve tabur erkânı ise bunların gerisinde yürüdüğünden bu usûle tevfikân yol kolu nizâmlarında alay kumandanıyla kaımmakam ve yâverin müsika ve borazanların ilerisinde ve tabur kumandanıyla kolağası ve yâverin müsika ve borazanlarla baştaki bölük arasında yürümeleri muvâfıkdır; fakat yol adım kumandasına müteakip tabur kumandanıyla kolağası ve yâver borazanlarla baştaki bölük arasında mevcûd beş adımlık mesâfe dâhilinde serbestçe yürüyemeyecekleri gibi baştaki bölüğün gerilerinden gelecek yaya zâbitânı da rahatsız edeceklerinden yol adımda borazanların ilerisinde yürümeleri daha münâsibtir.

İşte mütâlaat-ı sâbıkaya nazaran seferber piyâde taburu yol adım kumandasından sonra âtîdeki sıra ile yürür:

Binbaşı – Kolağası – Yâver – Borazanlar

Birinci bölük zâbitânı

Birinci Takım: Sağ cenâh kılavuzu ve sıra zâbitleri

Birinci takım efrâdı

Sol cenâh kılavuzu ve sıra zâbitleri

İkinci Takım

Üçüncü Takım

Birinci bölükden bir zâbit

+

10

Borazanlar

İkinci bölüğün zâbitânı

İkinci Bölük

İkinci bölükden bir zâbit

+

10

Borazanlar

(N:11, S:3)

Üçüncü bölük zâbitânı

Üçüncü bölük

Üçüncü bölükden bir zâbit

+

10

Borazanlar

Dördüncü bölük zâbitânı

Dördüncü bölük

Dördüncü bölükden bir zâbit

Borazan

+

10

Küçük Ağrlık:

Tabîb Eczâcî Cerrah

Katip Muâvini ve İmam

Mekârîci Onbaşı

Eczâ-yı Tıbbiye Mekârîleri

Saka Hayvânâtı

Cebhâne mekârîleri

Tabur münferid olursa

Kazma Küreği hâmil mekârîler

Evvelki hayvanları ta'kîb ederler

Kıtaâtı sâire meyanında ise kol nihâyetinde veya alay veya livâların nihâyetinde yürürler.

Birkaç kilometre

Büyük Ağrlık :

Tabur kâtibi – Tüfengçi

Tüfengçi muâvini – mekârîci çavuşu

Terzi ve kunduracı onbaşıları

Hizmetçi, terzi ve kunduracı neferleri

Yem ve yiyecek taşıyan mekârîler

Zâbitân eşyasını taşıyan mekârîler

Yol adım kumandasından sonra bölük zâbitânı dahî borazanları kendi gerilerinde yani bölüğün kolbaşında yürütürlerse daha iyi olur. Bilâhire manevra adımda herkes yerini bulur.

15 Teşrîn-i evvel 1324

Erkân-ı Harb Kolağası Ali İhsan

Tenkidât-ı Askeriyye

İyd-i Saîd-i Fıtrın İkisine müsadif Teşrîn-i evvel'in Onbeşinci günü Edirne'de aramsâz kıtaâtın nısfından mürekkebe bir müretteb fırkanın Ordu Kumandanlığı tarafından yoklaması yapılmış ve müteâkıben kıtaât-ı mezkûre tarafından bir geçid resmi icrâ edilmiştir.

Müretteb fırka her biri üç taburlu dört piyâde alayıyla bir nişancı taburundan, her biri üçer takımlı dört bölükden mürekkebe iki süvâri alayından, her biri altı topla altı cebhâne arabasından mürekkebe altı batarya serî ateşli sahrâ topundan; köprücü takımıyla birlikte bir istihkâm ve bir nakliye bölüğünden mürekkebe idi. Kıtaât-ı mezkûre yoklama için iki hat üzere tertip olunmuş idi. Birinci hat piyâde taburlarından mürekkebe olup bir piyâde fırka kumandanının kumandası altında idi. Taburlar yeni Alman piyâde ta'limnâmesine muvâfık olmak üzere derin kol nizâmında ve 20'şer adım aralıkla yan yana duruyorlardı. Henüz mer'î-i icrâ olan piyâde tâlimnâmemize göre

(N:11, S:4)

taburlar çift veya geniş kol nizâmında bulunacaktı. Yeni Alman ta'limnâmesi henüz bizde mevki'-i icrâiye konarak çift kol lağvolunâmadığından ta'limnâmeden ayrılmasa yedek daha iyi olurdu. Alaylar arasında 40 ve livâlar arasında 50 adım aralık bırakılmış idi.

İkinci hat sınıf-ı muhtelifeden mürekkebe olup topçu fırkası kumandanının kumandası altında ve birinci hattın 200 metre gerisinde idi. Hattın sağında merasim kolu nizâmında ve 12 adım aralıkla yan yana iki süvâri alayı; orta yerde geniş kol nizâmında ve 20 adım aralıkla yan yana iki topçu taburu; solunda bölük kolu nizâmında istihkâm bölüğü ve park nizâmında nakliye bölüğü bulunuyordu. Köprücü

takımı istihkâm bölüğünün arkasında idi. Sınıf-1 muhtelifte arasında 50 adım aralık terk olunmuşdu. Sınıf-1 muhtelifte ta'limnâmelerinde yoklama merasiminde yalnız kıt'a kumandanıyla seyirci zâbitânın yoklamayı icrâ eden emre refakat edeceğine dâir sarahat mevcûd olup başka bir kayıd yokdur. Burada seyirci zâbitân mevcûd olmadığından yalnız hat kumandanının amire refakatı îcâb eder iken livâ, alay kumandanları ve hatta yâverleri bile refakat etmişler ve amiri dış taraftan ta'kîb edecekleri yerde ekseriya iç tarafta bulunmuşlardı. Erkân ile alay kumandanları geçid resminde dışarı çıkarlar. Fakat yoklamada refakat etmezler. Ta'limnâmedeki sınıf-1 muhtelifeden mürekkeb kıtaât-ı cesîmenin mahâllîn vüs'atine göre birkaç hat üzere tertîbi ve kumanda meselesinin sûret-i husûsiyede tanzîmi kaydı dahî sırf hat kumandanlarının mevcûd jurnalı takdîm edeceğine ve yalnız bunların refakat edeceğine ima eder. Her kıt'a kumandanı refakat edecekse her hata bir kumandan ta'yînine ne lüzûm var? Geçid resminde bilcümle erkân ile alay kumandanlarının ve müstakil kıt'a kumandanlarının dışarı çıkıp geçid resmi amirinin sağ gerisinde duracakları musarrah olduğu hâlde yoklama ve muâyene vaz'iyetlerinde bu bâbda bir şey zikredilmemiş. İşte bu da yoklama ve muâyenelerde hat kumandanından başka kimsenin refakat etmeyeceğine delalet eder. Zâten amir yoklamada kıt'a hakkında istizahatda bulunmaz. Ekseriya geçid resminde îzâhât talep eder. İşte bu îzâhâtı vermek için alay kumandanlarıyla bilcümle erkân ve müstakil kıt'a kumandanları geçid resmi amirinin sağ gerisine gelirler.

Yoklama amirinin sağdan takarrûbu görüldüğü gibi selam dur borusu çaldırıldı. Hâlbuki böyle müctemi'-i kıtaât için –yaklaşık vukuuna mebnî– boru çaldırılmaz. Yalnız birinci hat selam duracak iken boru çaldırılmasıyla ikinci hat dahî selam durabilir idi. Amirin takarrûbu görüldüğü gibi fırka ve livâ kumandanlarının emri ve alay ve müstakil kıt'a kumandanlarının kumandasıyla selam durulacaktı. Bu zamân bütün musikiler ve musika bulunmayan taburlarda borazanlar çalacaklardı. Hâlbuki yalnız musikalar çaldı. Amir sağ baştaki kıt'aya iyice takarrüb edince diğer alaylar musika ve borazanları kesdirib rahat dur duracaklar ve amirin kendi kıt'alarına takarrübunda ikinci defa selam dur duracaklardı. Kezâ amir her taburu geçtikçe tabur kumandanı musika veya borazanlara kesdirib tabur yine rahat dur duracaktı. Bunların hiçbirisine riayet olunmayıp mütemâdîyen musika ve borazanlar çaldı ve

selam dur vaz'iyetinde kalındı. Sonra hat kumandanına verilen emir üzerine bu hâle nihâyet verildi.

(N:11, S:5)

Geçid resmi piyâde kıtaâtı takım cephesiyle yaptılar. Hâlbuki livâdan büyük kıtaâtın bölük cephesiyle, bölük koluyla veya alay koluyla geçid resmi icrâ etmeleri ta'limnâmede musarrihtir. Büyük kumandanlar maiyyetlerindeki erkân-ı harblerle yâverlerin doğru yürümeleleri iktizâ ederken mümâileyhim de kumandanlarıyla beraber dışarı çıktılar. Her kıt'a geçid resmi için yürümeğe başlar başlamaz borazanların çalması ve borazanlar geçid resmi amirinin tam karşısına gelince borazan çavuşunun vereceği tebdîl-i istikamet işâreti ile beraber borazanların kesip musikanın başlaması icâb ederken hiçbir borazan ve musika kıt'ası muvâfık-ı usûl-i hareket etmedi.

Münferid taburların kolağaları ile alaylarda ilerisinde musika bulunan birinci taburların kolağaları sola çıkıp musikanın veya borazanların gerisinden dolaşarak sağ başda duracaklardı. Yalnız emekdar bir kolağasının bu hareketi icrâ ettiği görüldü.

Teşrîn-i evvel 22, Çarşamba günü Edirne'nin cenûb tarafında müretteb bir fırka ile seferiyye tatbîkâtı yapıldı. Mezkûr fırka; her biri üç taburdan mürekkebe dört piyâde alayıyla bir nişancı taburundan, dört bölüklü bir süvâri alayından, üç bataryalı bir topçu taburundan, fırka köprücü takımıyla birlikte bir istihkâm ve bir nakliye bölüğünden mürekkebe idi. Kıtaâtın âtîdeki yürüyüş tertîbiyle kolbaşı Çorak köyünde olmak üzere saat dört buçukda Edirne – Ortaköyü yolu üzerinde yol kolu nizâmında bulunmaları ve piyâde taburlarının 600 silâh endâz mevcûdunda olmaları emir olunmuşdu:

Süvâri alayı

Üçüncü nişancı taburu

Müretteb birinci piyâde alayı

İstihkâm bölüğü ve fırka köprücü takımı

Müretteb ikinci piyâde alayı

Topçu taburu

Müretteb üçüncü piyâde alayı

Müretteb ikinci piyâde livâsı

Nakliye bölüğü

Bu müretteb fırkayı teşkîl eden kıtaât Edirne'nin muhtelif mahâllerinde bulunduğundan bu ictimâ'ı adeta konaklara yerleşmiş bir fırkanın ertesi sabah yürüyüş için yol kolu nizâmında ictimâ'ına müşâbih idi. Her toplu kıt'a kumandanı kendi kıt'asının ilerisinde bulunan kıtaâtın derinliğine, yol kolu umkunu hesap ederek harîtaya göre kendi kıt'ası kolbaşısının bulunacağı yeri hakikate karîb bir sûrette ta'yîn edecekti. Bunun için dakik hesaplara, dâhiyane düşüncelere, erkân-ı harb veya mümtâz olmaya lüzûm yoktur. Yol kolu umkunun hesabı her askerin, seferiyye nizâmnamesini okuyup sanatına âşık olan her zâbitin yapabileceği bir iştir. Mesela istihkâm bölüğünün kolbaşı nerede bulunacak?... Seferber mevcûdlu bir sühârî bölüğünü, yol kolu amîki –yedek hayvanlar hariç olduğu hâlde– 100 metredir. Dört bölüğün amîki 400 metre eder. Yol kolunda bölükler arasında 16 metre mesâfe bırakılır. Bu mesâfelerle küsürsüz 450 metreye baliğ olur; fakat burada kıtaât seferber mevcûdlu olmadığına sühârî alayının umkunu bol bol 400 metre kabul edebiliriz. Beher piyâde taburu 600 silâh endâz mevcûdunda olduğundan 300 dizi eder. Takrîben bir diziye mukabil bir hatve hesabıyla 300 hatve veya 250 metre umk tutar. Bölükler arasındaki ve taburlar

(N:11, S:6)

gerisindeki mesâfât ile küçük ağırlığın umkı da hesaba idhâl olunursa nihâyet 300 metre olur. Nişancı taburuyla birinci alayın umk-ı mecmuu 1200 metreye baliğ olub sühârî alayıyla birlikte ceman 1.600 metre eder. Bu kalde istihkâm bölüğünün kolbaşı Çorak köyünden i'tibâren 1.600 metre geride bulunacaktı.

İşte bu usûl üzere her kıt'a kendi yerini hesap edecekti. Müretteb fırkanın erkân-ı harbiyesince de karışıklığa meydan vermemek. İçtimai teshil ve kıtaâta muâvenet etmek üzere her piyâde alayıyla topçu taburu, istihkâm ve nakliye bölükleri için şu hesabat tanzîm olunmalı; kıtaât-ı mezkûre kolbaşlarının bulunacağı mahâller arzî üzerinde ta'yîn edilmeli ve fırka erkân-ı harbiyesiyle yâveri vürûd eden kıtaâtın mahâll-i mahsûsalarını bulmalarını teshil etmelidirler. Şu usûle ne derece riayet edildiğini bilemem; yalnız yol kolunda ictimâ' edilmiş iken istihkâm bölüğünün topçu taburu nihâyetinde ve nakliye bölüğünün istihkâm bölüğünden sonra durmuş olduğunu kemâl-i hayretle gördüm; ve bu sıranın da nizâm-ı harbe tevfiKAN ahz

olunmuş olduğunu öğrendim. Ya yürüyüş tertîbi bu kıtaâta gitmemiş veya nizâm-ı harble yürüyüş tertîbi karıştırılmıştı.

Bazı kıtaât bölük ortasında tevakkuf etmişti. Hâlbuki aklen ve hidemât-ı seferiyye nizâmnâmesinin yürüyüş bahsindeki kavâide tevîkan yolun bir kenarında bulunarak yolu kapatmamak ve geriden ileriye alınacak kıtaâtın mürûru için yer bırakmak lâzım idi. (Mâba'di var.)

Erkân-ı Harb Kolağası Ali İhsan

Fâideli Küçük Şeyler 2, Ma'lûmât İstihsâlinde Müst'amil Vesâit

Muhteviyyat: Ma'lûmât tedârikinden sur-i muhtelifesi – Emareler hakkında tafsîlât – Casusların lüzûm ve ehemmiyeti – Monte Gogol'un bir sözü – Casuslarda ne gibi evsâf bulunmalıdır? – Casuslardan ne öğrenilir? – Esirler ve firârîler – Tarz-ı muâmele – Bunlara sorulacak şeyler – Esirlere ve firârîlere ne derece emniyet câizdir? – Napolyon'un fikri – Seyyâhîn ve ahâlî – Hangi sınıf ahalîden tam ve mükemmel bir ma'lûmât alınabilir? – Esnâ-yi rahatda tesâdüf olunan bir yolcuya ne sual olunur? – Harîtalar – Kılavuzlara ihtiyaç – Kılavuzların muhâfazası – Edilecek muâmele – Evrâk-ı umûmiye – Muhaberât-ı hafiyeye – Bu bâbda müst'amilvesâit-i müteaddide – [Müracaat olunan eser: Ta'biye-i Tatbikiye (Yüzbaşı Fiş); Hafif Süvârinin İleri Karakol Hizmeti (General Dubrak) Vakt-i Seferde Ordular Hidemâtı Şerhi (Binbaşı Şarl Dusavva)]

(Hidemât-ı Seferiyye Nizâmnâmesi: Ma'lûmât - Madde 42 ve 85)

Ma'lûmât tedârîki için isti'mâl olunan vesâit-i muhtelif şunlardır:

İstikşâfâtlar, emareler (alâmât), casuslar, esirler ve firârîler, ahâlî ve seyyâhlar, kılavuzlar, harîtalar ve evrâk-ı umûmiye.

İstikşâfât: Piyâde ve bilhâssa süvâri tarafından yapılan istikşâflar, ma'lûmât tedârîki husûsunda, en mühimm ve en emin bir vâsita teşkîl ederlerse de bunlara ait ma'lûmât kâffe-yi seferiyye kanûnnâmesinde münderic olduğundan burada ayrıca tafsîlât i'tâsî zâid görülmüştür.

Emareler: Bilinmesi lâzım gelen emareler ber vech-i âtî beyân olunur.

(N:11, S:7)

köylere yerleşmiş olan düşman askerine ayakkabıların tevzî', yürüyüş ve harekâta düşmanın taze kıt'anın vüruu, hücûma, ordugâh yeniden külliyetli zuhûra... ilh nin gelmesi, ümerâ ve askeriyyenin vürüduna: kayıkların, kirişlerin toplanması enhârdan mürûra;

Erzâkın bir ordugâhdan kaldırılıp diğerk bir mahâlle gönderilmesi, mevzuun tebdil ettirileceğine; ordugâhda toplanmış tertîbâtlar, hücûm-ı cebriyyeye [kale muhaberatında] mühimm köylerin tahrîbi, topçunun geri çekilmesi, geride bulunan depo ve hastanelerin tahliyesi, birbirini müteakip alenen işgal ettirilip hemen itfâ' edilen müteaddid ordugâh ateşleri, ric'ata;

Terkedilmiş ordugâh ateşleri, bozulan baraka ve çadır yerleri... ilh, düşmanın mikdâr-ı vukutuna;

Sabahleyin erkenden yapılan hücûm, hücûm-ı umûmiye akşam ertesi yapılan hücûm, keşf-i taarruziyye veya ric'at hareketinin setr edilemeyeceğine;

Geceleyin icrâ edilen hücûm ve yarışmanın mevki'ini muhâfaza etmesi, ertesi günü vuku' gelecek hücûmu;

Araba ve hayvânât izleri, toprağın oynâması, kolun istikameti ile kuvvetini;

İnsan izleri, piyâdenin; bargir izleri.

Süvârinin, geniş araba izleri, topçunun geçtiğine;

Atılmış esliha, cebhâne... ilh ric'at-i müsta'celeyle;

Bazen elbise ve düğmeleri, alayların tanınmasını; şeritli esliha parıltıları, karşıda düşmanın mevcûdiyetini;

Sönük silâh lemeâtı, geri çekilmekte olan düşmana;

İki sabit noktanın mevcûdiyeti, yürüyüş istikametinin ta'yînine vâsıta olacağını;

Ahâlinin telaşı, ızdırap veya küstahâne hareketi, düşmanın takarrübuna;

Köpeklerin havlaması, araba gürültüsü, gece yürüyen kıtaâta;

Toz kalkması (süvârielerin husûle getirdiği tozlar pek yüksek kalkarlar), gündüzün yürüyen kıtaâta; alamet ve işâretidir...

Casuslar: bir orduda casusluk hareketinin tertîbi ve teşkîli kadar mühimm bir şey yoktur.

Tam vaktinde alınan bir haber muzafferiyeti te'mîn eder, mağlubiyete mâni' olur, mademki düşmanın harekâtı ma'lûmdur, netaic-i muhârebede meşkukiyetden halas bulur... bilâ tehir sahîh bir ma'lûmât alan kimse ufak bir gayret, kuvvetini vereceği az bir himmet sayesinde bir tâli' esef-i iştîmâle mâlik olmak havfından masun bulunur.

(N:11, S:8)

Fakat muhârebât-ı câriyede serîan ma'lûmât-ı mükemmeliye nâiliyet gayri kabildir. En ufak ma'lûmâta gayet güç ve büyük müşkilâtla destres olunur.

Binâenaleyh, düşmanın teksir eylediği mevani'e galebe çalarak, ma'lûmâtı istihsâl ve tedârik etmek için büyük bir dirâyet ve gayret, ciddi bir himmet ve fa'âliyet ile bilcümle vesâite müracaat etmekten başka çâre yoktur...

Bilmek istediği şeylerde düşmanı aldatmak ma'lûm olmasıyla istifâde edeceğimiz harekât-ı hafîyesini öğrenmekten ibâret bulunan maksad-ı asliyyeye vusûl için casusları isti'mâl eylemek mecbûriyeti vardır; fakat bunların enva-ı muhtelifesi bulunur: filhakika casusların bazıları sırf menfaat-ı şahsiyye, bazıları fedâkârlık, bazıları istifâde maksadıyla ve bir kısmı saffet, diğeri bir kısmı da havf ve ihtirâs îcâbâtıyla hizmet-i mezkûreyi icrâ ve îfâ ederler.

Casuslar ile kılavuzlara lüzûmu kadar ehemmiyet verilmediği görülüyor, bu husûsda Monte Kokoli diyor ki: "casuslar baştaki gözler gibidir, bunlar bir generale pek lâzımdır." İyi casuslara mâlikiyet için külliyetli paraya ihtiyaç olduğu vâreste-i şekk ve küman ise de, bu husûsda lâzım gelen fedâkârlıktan asla çekinmemelidir...

Casuslar muhârebe edilmekte olan memleketden intihâb edilir. Bu gibilerin zekâvet, mahâret ve dirâyet sahibi bulunmaları, memleketin lisanında tekellüme muktedir ve gayet mâhir, dessay, hilekar olmaları lâzımdır.. bunlar cezalıların, zâbitlerin, neferlerin ordu bakkallarının bilhâssa -zad ve zâhire ve ekmek depoları vâsıtasıyla düşmanın efkâr ve beyânâtına pek sühûlete vâkîf olacaklarından naşı- uzak müteahhidelerinin yanlarına sokulurlar...

Gönüllü sıfatıyla casusluk hizmetini îfâ etmek arzusunda bulunanlara bir ehemmiyet atf olunmalı; çünkü onların i'tâ edecekleri ma'lûmât gayet doğru olur. Bir haksızlığa dûçâr olduğundan dolayı fevkalâde mütefail olmuş, hiss-i hased veya bir arzusu siyâsî ilcaetiyle hiddetlenmiş kimseler arasında bu gibi gönüllüleri bulmakta sühûlet vardır.

Bu vâzife-i bâis âveri îfâyâ sâik sebep ne kadar şâyân-ı mazeret ise, onlara o nisbetde emniyyet ve i'timâd câiz olur...

Casusluk hidemâtı gerçi erkân-ı harbiye tarafından tanzîm ve teşkîl edilirse de ma'lûmât tedâriki vazîfesine ta'yîn kılınan herhangi bir zâbit, kendi hesabına, casus isti'mâl edebilir... (Mâba'di var.)

Mümtâz Yüzbaşı İsmail Hakkı

(N:11, S:9)

Takımlar İleri Karakola Me'mûrum, Nasıl Tertîbât Almalıyım, General Byron

Kâideten tarassud hizmeti gündüzün süvâri tarafından îfâ olunur. Gece ise süvâri – temas postaları müstesnâ – piyâdenin gerisine çekilir.

Takımla beraber küçük karakol teşkiline giden piyâde zâbiti bölüğünden ayrılmazdan evvel tedârikat-ı âtfiyede bulunmalıdır.

1- Bir saat, bir dürbün, civarın bir harîtası, mümkünse bir kılavuz, rapor yazmak için zarf; kağıt, kibrit ve bir fener almak.

2- Maiyyetinin esliha, mühimmât ve erzâkını hüsn hâlde bulunup bulunmadıklarını muâyene etmek.

3- Düşmana dâir ma'lûmât edinmek.

4- Mensub olduğu kıt'a süvârinin ileride olup olmadığını ve birinci hâlde nereyi işgal ettiğini öğrenmek.

5- Setredeceği mıntıkanın vüs'atine ve mücâvir büyük karakolların bulunduğu mevki'e dâir amirinden ma'lûmât almak.

6- Patrovillerinin cephe ve yanlar üzerinde nerelere kadar sürüleceklerini öğrenmek.

7- Kuva-i fâika tarafından bir hüçûm vukuunda nasıl bir tarz-ı hareket ittihâz edeceğini, ric'at mı edilecek yahud imdât vürûduna muntazaran bir mâni'a mı müdâfaa edilecek, yahud postalara mı takviye edileceğini öğrenmek.

8 - Âtîyedeki kıtaâtın işgal ettikleri mevaki'i öğrenmek.

Elif- Kendisini çıkaran büyük karakolun,

Be- İleri karakol kısm-ı küllîyesinin,

Ha- İleri karakol kumandanının,

Dal- Telgraf veya telefon postalarının,

9- Amirinden parolayı öğrenmek.

10- Asâkirin; düşman nazarından müsteviren ateş yakalabilecekleri, yağmur veya kar yağarsa söndürme veya samanlık gibi bir yere iltica edip edemeyeceklerini sormak.

11- Süvâri, güneşin gurubunda piyâde ileri karakolları gerisine mi çekileceğine ve bu hâlde kendisine emir ve rapor nakletmek ve geceleyin yollar üzerinde keşfiyât yapmak için iki atlı bırakacağına veyahud mezkûr süvârinin ileride temas postalarında mı kalacağına dâir ma'lûmât almak.

12- Kumanda ettiği küçük karakolun, ne zamân kaldırılacağını veyahut kolun nihâyetine iltihâk etmek için pîşdârın kendilerini geçmesini mi bekleyeceklerini öğrenmek.

13- Saati büyük karakol kumandanının saatine ayar etmek.

14- Çorba ve kahve ihzâr etmek için aşçıları ve hastaları büyük karakolda bırakmak.

15- Muahheren emr-i nakilde hazırlanan yemekleri küçük karakola götürmekte kılavuzluk etmek için büyük karakoldan bir küçük zâbit alarak ona küçük karakolun yerini ve büyük karakola giden yolu göstermek.

16- Bu mülâhazat bittikten sonra, zâbit takımının pîşdârı olmak üzere bir manga ayırır. Ve bu manga kumandanına küçük karakolun birleşeceği mevki'i, oraya gitmek için ta'kîb olunacak istikâmetle hasmın bulunduğu melhûz olan istikameti gösterir. Ve ona her küçük zâbit noktası vaz'edeceği

(N:11, S:10)

mahâlle [yolların telâkki mahâllerine] geldiği zamân düşman cihetine giden yollar üzerine birer keşif kolu göndermesini emreder. Bu keşif kolları iki kilometre kadar ileri, uzakları görmeğe müsâid hâkim bir noktada bir çeyrek saat kadar durur. Ve tarassud ederler. Bil'âhire avdet ederken üzerine ateş edilmemek için işâret veya evvelce kararlaştırılmış bir ses ile kendisini tanıttırarak takımına girer.

İki kişiden ibâret bir devriye kolu sağa, aynı kuvvetde bir diğeri sola gönderilir. Bunlar mücâvir küçük karakollarla temas hâsıl etmek vazîfesiyle mükelleftirler. Ba'de bunlar avdet eder. Ve küçük zâbit postalarının nerede birleştiklerine dâir ma'lûmât verirler.

Pîşdâr mangası 300 metre kadar takımdan ayrıldıktan sonra takım zâbiti takımına istikameti gösterir. Ve derakab yürüyüşe geçirir. Ve onu küçük karakolun birleşeceği yere götürür. En iyi küçük karakol mevki'leri; Dört yol ağzları, köprüler görülmeden görmeğe müsâid eden orman kenarları. Bir çiftlik gerisi yahud bir köyün kenarıdır. Bir küçük karakol kapalı bir arsada, bir ormanın pek yakınında yahud arkası darboğaz olan yerlerde kat'îyyen yerleşmemelidir. Yağmur ve kar yağarken veya şiddetli soğuklarda söndürme, samanlık, o gibi mahâllerde sığınabilirlerse de dâimâ kapıları açık bulunmak ihtiyâtında bulunmakla beraber zemîn katından başka katlarda da ikamet etmeleridir.

Zâbit intihâb olunan mevzi'e dâhil olunur olunmaz takımını durdurur. Neferâtın çantalarını yere bıraktırır, fakat tüfenglerini ellerinde muhâfaza ettirir. Müstakil posta

ve nöbetçileri yerleştireceği mahâlleri görmek, setr ve muhâfaza olacak mıntıkayı bir gözden geçirmek için civarda hâkim bir noktaya çıkar. Düşman cihetinden gelerek kendi mıntıkası dâhilinde nihâyet bulan yolların nezâret ve muhâfaza-i daimde altında bulundurulması kavâid-i mücbire ve sabitedendir. Bu yollar çifte nöbetçiler tarafından tutulur. Ve patroviller tarafından uzaklara kadar nezâret altına alınır. Zâbit yolların istikamet-i hakîkiyelerini ve civar köylerin isimlerini öğrenmek için ahâliden birisini celp ettirir.

Ba'de zâbit, silâh altında ve pîşdâr mangası patrovillerinin himâyesi altında kalmış olan takımına avdet eder. Ve ona emrini tebliğ eder. Düşmanın hangi istikametde bulunması melhûz olduğunu, hangi noktalara husûsi olarak ehemmiyyet verilmek lâzım geldiğini söyler. Geride ordugâhda ufak tefek kıtaâtına, keşşâflarına ateş edileceğini tenbîh eder. Fakat kendisine doğru sevk edilen külliyetli kıt'alarına, menzîl haricinde olsa bile, bilâ temil ateş etmeyi tavsiye eder. Çünkü: ancak bu sayede gerideki kıtaât tam zamânında silâha sarılmış olabilirler. Parolayı neşr ve tebliğ ve şüpheli bir hâl zuhûrunda uzakdan işar etmek üzere bir işâret kararlaştırır. Dost tarafından düşman tarafına kimsenin geçmesini men' eder. Hangi yol (küçük karakol yahud müstakil bir posta tarafından muhâfaza edilmiş) üzerinde düşman tarafından dost tarafa geçmek için gelen eşhâsa müsaade edileceğini ta'yîn eder. Ve çifte nöbetçilerin kendilerini düşman zanetmesinler için patrovillerin isti'mâl edecekleri işâret veya lafzı (sadayı) öğrenir. (Mâba'di var.)

Dersâdet

Y. Ziyâeddîn

(9) numaralı nüshadan mâba'd:

Rus – Japon Seferinden Müstahriç Topçu Ta'biyesi Hakkında Mütâlaat

Bununla beraber muhârebenin bidâyetinde, müessir topçu, piyâde, mitralyöz ateşleri altında az

(N:11, S:11)

çok açıkda mevzi' alan topçumuzun dûcâr olduğu mühimm zayiâtı görünce artık onu nazardan saklamak mecbûriyyetini gördük. Bu husûsda Japonlardan pek çok ders-i

ibret aldık. Bunlar bizzât muhârebenin bidâyetinde topçularını sakladıkları ve hatta aramızda mevcûd ikinci bir sırtın gerisinde endâht ettikleri hâller bile oldu.

Serî ateşli topun kuvvet ve iktidârını açıktan açığa gösteren ve topçuyu mestûr mevazı‘a yerleştirmek lüzûmunu izhâr eden harb-i âhir henüz ne bizde ve nede ecanibde tamamıyla tahakkuk ve ta‘yîn edebilen büsbütün yeni bir meseleyi derpîş tedkik ve mütâlaa etmeyi istilzâm ediyor ve bunun hakkında bir karar-ı acil talep ediyor. Bu meselede “mestûr mevazı‘a yerleşmiş külliyetli topçu ateşinin idâresi”dir.

Topçu muhârebesi safahâtını tasvir ederken bu meseleden bahsedeceğim ve bizzât kumanda ettiğim topçu taburuyla sair bazı topçu cüz’i tamlarında bunun ne yolda tatbîk olunduğunu göstereceğim.

Taburumun bulunduğu livâ 1904 senesi Mayısının evâhirine doğru darü’l-harbe sevk olundu. O zamân başkumandanımızın arzusu topçunun mestûren istihdâm olunması idi. Bu hâl, taburumun batarya kumandanlarıyla hem fikir olarak mestûr mevzi‘de bulunan bataryaların idâre-i ateşi meselesiyle ciddi bir sûrette uğraşmaklığıma istilzâm etti. Böyle bir ateşin idâresi için ilerde -hatta bazen bataryaların mevzi‘nden iyice uzak- bir tarassud noktasına ihtiyaç görüldüğünü keşfettik. O zamân tarassudatın, o emrin. Kumandaların i‘tâsı için telefona, sadâ nakillerine, işâret flamalarına müracaata karar verdik. Ve bu kararımızı mevki‘-i tatbîke koyduk. İşâret ile ifâde-i meram edilebilecek bir nev‘î usûl-i mukalemeyi daha dârü’l-harbe vâsıl olmazdan evvel tertîb ettik. Ve Mançurya’da geçirdiğimiz molaların az çok imtidatlı zamânlarından bilistifâde bunlarla iştigal ederek değil yalnız sûret-i mahsûsada ta‘yîn olunan işâretçileri hatta taburun bütün küçük zâbitânını bile bu işârât-ı rasadiyye ile ünsiyet ettirmeye muvaffak olduk.

Seferberliğin karîbü’l-vuku‘ olduğu hisseder etmez livâmız serî ateşli topların tevzî‘ne intizârdan bil istifâde 1903’ün sonbaharıyla beraber seferberliğini ihzâr ve ikmâle başladı. Ve zâbitânı ilerde verilecek olan yeni malzemenin ve bilhâssa zâviye-i mesaha aletlerinin hüsn-i isti‘mâline iliştirmeğe uğraşdı. Zâbitân da geçirmiş oldukları o kış esnâsında mükemmel bir ma‘lûmâtı istihsâl edebilmişlerdi. Livâmıza gelmek için büyük bir arzu ve hevâheş gösteren fehamestlü (Grandük Serej Mihailoviç) serî ateşli silâhı kabulümüzden az sonra kıt’amıza iltihâk ederek bizim

için büsbütün yeni bir şey olan bu silâhı birkaç gün zarfında ameli bir tarzda bir tafsîl öğretti. İşte o sırada gerek serî ateşli topun endâht ta‘lîmnâmesinin mütâlaasına ve gerekse zâviye-i mesaha aletlerinin isti‘mâline muvaffak olduğumuzdan dolayı Grandük cenablarına medyûn-ı şükrân kaldık.

Ondan başka müşârünileyh daha ilk ziyâretinde aldığımız malzemeyi, bunların muhtaç oldukları tashîhât ve ıslahatı görmeyi arzu etti! Endâht tatbîkâtı başlamazdan evvel yine bir defa livâmızı ziyâret etti. Ve baştan nihâyetine kadar endâhtda hazır bulunarak bize şâyân-ı istifâde pek çok ma‘lûmât i‘tâ etti.

İşte bu sayede muhârebeye, endâhtın idâresine zâviye-i mesaha aletlerinin isti‘mâline binnisbe hazırlanmış bir hâlde olarak gittik.

Topçu ta‘biyesine âid bu mevâddın cem ve tahrîrinde

(N:11, S:12)

müracaat edilen menabi‘:

1- Bizzât iştirâk ettiğim muhârebât-ı âtîyedeki tecârib ve müşâhedâtım. Osmânlı – Rus seferinde 12:21 Eylül’e kadar vuku‘ bulan (Plevne) muhârebâtı:

Son Japon seferinde 25 Ağustos 1904’de ve pek dağlık bir arâzide vuku‘ bulan (Konfeniyetsi) muhârebesi. (Bu muhârebede taburun iki bataryası da düşman topçu ateşinden saklayan tâbi‘‘ bir sûtire gerisinde yerleşmiş idi.) 31 Ağustos’dan 1 Eylül’e kadar kadar (Sakhuton) ve (Sigvanton) köyleri civarında vuku‘ bulan (Liyauyang) muhârebesi. (Bu muhârebede taburun üç bataryası da sırt-ı satıradan uzak ve mestûr mevazi‘de yerleşmişti.) Eylül’ün 2,3,4 üncü günleri (Eyyandaton) ve (Kandiyaton) civarındaki arâzide vuku‘ bulan (Liyauyang) muhârebesi. (Bu muhârebede tabur altı bataryalı bir topçu livâsının bir kısmını teşkîl edip livâ kumandanının taht-ı idâresinde ve mestûr bir mevzi‘de yerleşmişti. Şu son iki hâlde de muhârebe (Tayçeu) nehrinin sahilindeki azîm kayalara müntehi gayet arızalı bir arâzide vuku‘a gelmişti.)

Teşrîn-i evvel’in 10, 11inci günü vuku‘ bulan (İndonilu) muhârebesi. (Taburun iki bataryası da bu köyün setr ve himâyesi altında bulunan bir mevzi‘e yerleştirilmişti)

Teşrîn-i evvelin 12. gününden 16. gününe kadar (Şahu) üzerinde ve (Lenşenpu) civarında vuku' bulan muhârebe (Bu muhârebede bataryaların beşi de maske ve siperlerle mestûr mevazi'de münferiden yerleştirilmiş oldukları hâlde hâl-i fa'âliyetde bulunuyorlardı. Şu son iki hâlde muhârebe Ovve'de vuku' bulmuşdu)

2- General Kropotkin tarafından Mançurya Ordusu'nun kolordu kumandanlarına i'tâ edilen mecmûa-i ma'lûmât.

3- Mîrlivâ (Mirozovski)nin Rus – Japon topçusunun harekâtı hakkındaki müşâhedâtı.

4- Muhârebeye iştirâk eden topçu zâbitânı ile vuku' bulan mülakatımızda bizzât istihsâl ettiğim ma'lûmât.

5- Şâyân-ı i'timâd evrâk ve mekâtib ile neşredilen ma'lûmât.

Velhâsıl ta'lîmnâmelerimiz, edebiyât-ı askeriyyemiz, matbûât-ı ecnebiye. (Mâba'di var)

Hakkı

Asar-ı Cedîde-i Askeriyyeden:

Musavver, Bulgaristan

Müellifi: Üçüncü Ordu zâbitânından Yüzbaşı: Ragıp Rıfkı Bey. Bulgaristan'ın ahvâl-i coğrafya ve târihiyyesinden ve etnoğrafya nokta-i nazarından tedkiki ile sûret-i teşekkülünden ve idâre-i dâhiliyyesiyle ahvâli askeriyyesinden bahis olan bu eser-i mühimmin üçüncü forması dahî neşr olunmuştur. Mahâll-i fûrûhtu: Dersâadet'de Köprübaşında İkbâl Kütüphanesidir.

Müessisleri: İbrahim Zihni, Hüseyin Hüsnü.

Vilâyet-i Celîle Matbaasında tab olunmuştur.

12. Sayı, 20 Kasım 1908

12 Numara, 25 Şevvâl, Sene 1326, Perşembe, 6 Teşrîn-i sâni, Sene 1324, Sene 1.

Bir senelik abone bedeli 48 ve altı aylığı 24 kuruş olup, hariç için posta ücreti zam olunur.

Müessisleri: İbrahim Zihni - Hüseyin Hüsnü

Hâsılatı sırf gazetenin tekemmül-i intişârına hasr edilecektir.

İdârehâne: Edirne Vilâyet Matbaasıdır

Asker arkadaşlarımızın muâvenet-i kalemiyye ve fikriyyelerine her an müftükürüz.

Gönderilecek evrâk matbaa nâmına irsâl edilmelidir.

Perşembe günleri neşr olunur.

Nüshası 40 paradır.

Ulûm ve fûnûn-ı askeriyyeden bahis haftalık risâledir.

Geçen nüshadan mâba'd:

Tenkidât-ı Askeriyye

Bugünkü ameliyâtdan maksad bir yürüyüş icrâsından ibâret olmakla ameliyâta bir renk vermek için basit bir farziye, bir mesele i'tâ olmuştu:

Garbdan iki kol hâlinde bir kolordu ilerliyor... Müretteb firka, şimâl tarafda bulunan ve Meraş – Bosna köy – Havsa istikametde ilerleyen kolluk harekâtını irâe edecekti. Biraz muhâbere atlısını ifraz olunduktan sonra süvâri müstakillen ileri sürüldü. Nişancı taburuyla birinci piyâde alayı ve firka köprücü takımıyla birlikte istihkâm bölüğü pîşdâra ta'yîn edildi. Mütebâkî kıtaât evvelce müretteb sıra üzere kısm-ı küllîyeyi teşkîl edeceklerdi. Evvelce de zikrolunduğu üzere gerek i'tâ olunan mesele ve gerek ittihâz olunan emniyyet tertîbâtı ameliyâta renk vermekden ibâret olup maksad-ı esas yürüyüş icrâsı olduğundan firka, pîşdâr kumandanları vesâirenin ittihâz ettikleri kararlar ve i'tâ ettikleri emirler hakkında tenkidâta girişmeyeceğiz. Bu tertîbâtda yalnız göze çarpan iki eksikliği zikir ile iktifâ' edeceğiz:

1- Pîşdâra mikdâr-ı kâfi süvâri ikraz olunmamışdı. Bütün pîşdâr nâmına pîşdâr kumandanı maiyyetinde iki atlı görülüyordu. Ne süvâri avcı var idi!... Ne de pîşdârın

muhtelif kademeleri, kumandanları maiyyetinde keşif ve muhârebe için lüzûmu kadar atlı var idi...

2- Pîşdârın her kademesi gerisinde zincirleme piyâde irtibat neferleri bırakılmıştı.

Hidemât-ı seferiyye nizâmnâmesi mûcibince yalnız piyâde avcı gerisinde iki irtibat neferi bırakılır; ve bu neferler arâzî açık da olsa, kapalı da olsa dâimâ ara yerde bulunurlar. Bundan maksad hem gözle irtibatı muhâfaza ve hem lüzûmunda piyâde avcı ile gerideki kademe (pîşdârbaşı veya pîşdâr pîşdârı) beyninde seslenerek muhâbereyi te'mîn etmektir. Diğer kademeler gerilerine dâimâ irtibat neferi bırakmazlar; yalnız yolların ayrıldığı noktalarda, gözle irtibatın münkatı olduğu yerlerde ta'kîb olunan istikameti geridekilere anlatmak için bir atlı veya velespidli bırakılır. Maksad husûle gelince tekrar bu adam kıt'asına iltihâk eder; dâimâ ara yerde kalmaz.

Evvelce pîşdâra topçu verilmemişti. Bilâhire bu cihet arzu olunduğundan bir bataryanın ileri gitmesi emri bir yâver ile topçu kıt'asına tebliğ edilmiş idi. Bu emirden ne firka ve ne

(N:12, S:2)

pîşdâr kumandanının ma'lûmâtı yok idi. Hatta ileri giden batarya kumandanı bile niçin ilerlediğini bilemiyordu.

Hemen tekmîl atlı kumandanlar gerisinde yaya borazanlar var idi. Boru, düşman uzakda iken konaklarda, ordugâhlarda, vakt-i hazarda kışlalarda hidemât-ı dâhiliyye için çaldırılır. Düşman yakınında süvârinin takarrübunu haber vermek, süngü takmak, ilerlemek ve hücum etmek için çaldırılır. Başka hâlâtda boru isti'mâli memnû'dur. Bu hâlde bir harb yürüyüşünde kıt'a kumandanları arkasında borazan bulundurmamak lüzûmsuzdur. Hele bu kumandanlar atlı olur ise arkasında yaya borazan taşımak esefengizdir. Atlının arkası sıra yaya bir adım koşdurmak muvâfık-ı insaf değildir. Bir at dakikada (125) adım atar. Bir insan ise (114) adım atar. Adi yürüyüşde bile bir insan ata yetişebilmek için fazla kuvvet sarf eder. Biraz da at tazyîk edilerek serî' yürüyüşler kullanılır ise arkadan yaya gelenin hâlini tasavvur etmeli... Süvâri ve topçu kıtaâtında kumandanların yanında atlı borazan bulunabilir;

çünkü bunlar emirber makamında isti‘mâl olduğu gibi düşman uzağında kıtaât-ı mezkûreye boru ile manevra yaptırmak ta‘lîmnâmeyle muvâfıktır.

Ekser kıtaâtda borazanlar topluca taburun sağ başında yürüyordu; vâkı‘a yürüyüşlerde taburda borazanların yerini tabur kumandanı ta‘yîn eder ise de bu ta‘yîn keyfiyeti hâle mutabık olmalıdır. Bu bâbda geçen nüshada (taburun yürüyüş tertîbi) serlevhalı makalemizde tafsîlât-ı kâfiye mevcûd olduğundan burada tekrardan sarf-ı nazar edildi.

Ale’-l-umûm kıtaât ve emniyyet kademeleri arasında terk olunan mesâfât hakkında esaslı bir fikir edinilemediği anlaşılıyor idi. Mesâfâtı muhâfaza etmek için bir dikkat-ı mahsûsa sarf olunuyor ve bazen hiçbir mesâfe terk olunmuyor idi. İkincisi şüphesiz vukufsuzlukdan ileri geliyor idi. Birinciye gelince bu mesâfât bir kıt’a dâhilindeki intizâmsızlığın diğerine sirayet etmemesi ve birinin muvakkaten tevakkufu diğerinin de tevakkufuna mûcib olmamak içindir. Binâenaleyh kâh azalır ve kâh çoğalabilir. Kezâ emniyyet kademelerinde önündeki kademenin durmasıyla arkadakinin hemen durması îcâb etmez. Uç ve pîşdârbaşı bir sebep-i muvakkadden ve mesela yolda tesâdüf ettiği bir arızadan dolayı dursa arkadaki kademelerin birbirine bakarak tekmîl firkanın tevakkuf etmesi mi îcâb eder?.. Bilakis... Gerideki kademeler yürüyüşlerine devam ederler. Öndeki küçük kademelerin hareketi büyük kademelerin hareketine tabiidir. Yoksa gerideki büyük kademelerin hareketi öndeki küçük kademelerin hareketine tabii değildir... Yalnız müddet-i tevakkuf uzar ve sebebi keşf olunamazsa o zamân çâre bulmaya tevessül olunur. Mesela bu sene köy civarında yapılan köprü henüz ikmâl edilememiş.. Bu sebeple süvâri sonra pîşdârın ön kademeleri birer birer durmaya başladı... Sebeb-i tevakkuf anlaşıldı; köprünün ikmâli için zamân-ı mütevakkıf... Bu hâlde bir mola verilerek köprünün ikmâline intizâr olunur.

Yol adımı kumandasıyla piyâdeler, hemen tüfengleri kayışlarından omuza asıyorlardı; ve zâbitân bunun yapılmasına bir dikkat-i mahsûsa atfediyor. Yapmayanlara asması için ihtâr ediyorlardı. Hâlbuki yol adımı kumandasından sonra tüfeng sağ veya sol omuzda taşınabilir; lâkin ancak verilecek husûsi bir emirle kayışdan omuza asılabilir veya koltuk altında taşınır

(N:12, S:3)

bilir. (Taburun yürüyüş tertîbi serlevhalı makaleye müracaat ediniz.)

Ekseri piyâde bölüklerinin gerisinde bir borazan ve bir tertîb var idi. Hâlbuki kâideten piyâdede yalnız taburlar veya münferid bölüklerin gerisinde borazan bırakılır ve tertîb hiçbir zamân bırakılmaz. Bundan maksad lüzûmunda yolun bir tarafını boş bırakmak için ihbâr işâreti (ti) çekmekdir.

Bazı kıtaât kumandanları yol adımı kumandasından sonra kılınçları kınına sokacak iken sokmamışlardı. Hiç şüphe yok ki bu bilmezlikden ileri gelme bir şey değildir. Fakat bunlar öyle teferruattır ki bilindiği hâlde yapılmadığından, adem-i dikkatden veya ehemmiyet vermemekden naşi unutulur. İşte böyle manevra meydânlarında, tatbîkât mahâllerinde hata yaparak, tashîh edilerek zihinlere iyice yerleşir ve bir sevk-i tâbi‘ hâlini alır.

Askerî köprülerden mürûr sûret-i umûmiyede kavâid-i seferiyyeye muvâfık oldu. Yalnız piyâde kıtaâtı tamamıyla gayrı mevzun adımlarla geçemediğinden köprü pek ziyâde sallantı hâsıl etti. Bu sallantıyı men için efrâdı koşarak geçirmeğe teşebbüs olundu. Askerî köprüleri gayrı mevzun adımlarla geçmek kâideden olduğu hâlde koşturmak için bazı bölük ve takım kumandanları (cimnastik adım – marş!) kumandası veriyorlardı. Koşarak köprüyü geçmek murad olduğu zamân (marş! marş!) kumandasını vermek iktizâ’ eder. Askerî köprüleri mürûr için ittihâz olunacak tertîbâtın hidemât-ı seferiyye nizâm-nâmesi mûcibince köprüden 100 adım evvel alınması ve köprüyü 100 adım geçinceye kadar bu tertîbâtın muhâfaza olunması lâzımdır. Marş marş dahî mürûr tertîbâtından ma‘dud olduğundan bölüğün kolbaşı ile köprüye 100 adım mesâfeye kadar takarrüb edilince marş! marş! kumandasını vermek ve kol nihâyeti köprüden 100 adım açılınca manevra adım emrini vermek iktizâ’ eder. Mürûr tertîbâtının köprüyü geçtikden sonra 100 adım ayrılıncaya kadar muhâfaza olunması bilüzûm gibi görünürse de mürûr harekâtına sekte iraz etmemek içindir. Bu münasebetle yere inmiş olan süvâri kıtaâtının dahî aynı sebeple bu kâideye riayet etmesi lâzımdır. Hâlbuki ekser kıtaât bu kâideye riayet etmeyerek köprüyü geçer geçmez mürûr tertîbâtını terk ediyorlar ve bu sebeple geriden gelen ve köprüyü geçen kıtaâtda durgunluk hâsıl oluyor.

Köprünün öbür başı münhatt ve râtib bir zemîne müstenid idi. Top ve cebhâne arabalarının saplanmaması için gerçi toprak ve demet atıldıysa da birçok arabaların geçmesiyle köprübaşı bataklık hâlini aldı. Yumuşak ve sulak zemîn üzerinde adeta

kullanılırsa arabaların tekerleklerine isabet eden sıklet zemîne te'sîre vakit bularak tekerlekler gömülür ve cer keyfiyeti müşkilâta giriftâr olur. Binâenaleyh böyle cüz' imtidâdda yumuşak ve sulak zemîn geçilirken ekseriya sÛratli kullanmalı ki tekerlekler gömÛlmeye vakit bulamasın. Bu usÛle riayet edilmediğinden bazı top ve cebhâne arabaları köprüyü geçer geçmez battılar; ve istihkâm neferâtının muâvenetiyle ve mÛrÛr harekâtına tevakkuf arz olunduktan sonra arabalar tahrik olunabildi.

Meriç nehrinin yatağında mevcûd diğerk bir su akıntısından – sığ olması hasebiyle – köprüsüz geçmek kararlaştırılmış idi. Piyâde efrâdı alelekser su içerisinde müddet-i tevkifi azaltmak sevk-i tâbi' siyle koşarak geçiyordu. Tüfengleri yukarı kaldırarak sudan siyanet lâzım iken

(N:12, S:4)

bazıları bu ciheti idrâk edememişdi. Hatta bazıları kayışından omuza asılı olduğı hâlde geçmek istediğinden tüfengler suya düştü. Eslihânın hüsn-i muhâfazasına dikkat bölük zâbitânının vezâifindedir.

Yürüyüş sÛret-i umÛmiyede pek ağır idi. Piyâde avcı Çorak Köyünden hareketi anından 73 dakika sonra demiryolunu geçti. Bu iki nokta arasındaki mesâfe beş kilometre olduğundan bir kilometrenin on dört buçuk dakikada kat' olunduğı tezahÛr eder. Hâlbuki bir kilometreyi küçük kıtaât onbir dakikada ve kıtaât-ı cesîme 12 dakikada kat' eder.

Nihâyetde icrâ olunan geçid resmi ta'lîmnâmeye muvâfık oldu. Piyâdeler bölük koluyla, sÛvâriiler takım koluyla, topçular batarya cephesiyle geçdiler. Bazı piyâde takım kumandanları yanlış olarak takımlarının vasatı ilerisine geçmişti. Ekseriya şahıslardan hiza alınmamışdı. At üzerinde bulunan bazı piyâde ümerâ ve zâbitânı kılını selam vaziyetinde aşağı sarkıtarak mahmuza muttasıl tutacaklarına yerde olduğ gibi ileriye ma'il vaziyetde tutuyorlardı. Geçid resmi icrâsından sonra kıtaât, sağda ve solda geniş meydân var iken mahdÛd yerde hemen yol koluna geçmeğe çalışarak bıkkıntı husÛlüne sebep oluyorlardı. Kıtaât bugün takriben 20 kilometrelik yol yürüdü. İhtiyat ve rediflerin karışık olmasına rağmen harekât sÛret-i umÛmiyede calib-i memnuniyet bir hâlde idi. Mesele zâhiren basit bir yürüyüşden ibâret olduğ hâlde hakikatde dikkat olunacak epeyce nuktân mevcûdiyeti tezahÛr etti. Manevra

meydânındaki tashîhât zevâl-i napezir hatıralar bırakacağından hidemât-ı seferiyye maddelerini kuru kuruya defeat ile okumaktan ziyâde istifâdeler hâsıl olduğunda şüphe yoktur.

Teşrîn-i evvel'in 26. Pazar günü Times gazetesi muhabirinin vürûdu hasebiyle Demirtaş Kışlasının şarkındaki meydânda hemen aynı kuvvette bir fırkanın yoklaması ve müteâkıben kışla pîşegâhında bir geçid resmi icrâ edildi. Burada meydânın mahdûdiyeti hasebiyle kıtaât üç hat üzere tanzîm olunmuş ve birinci ve ikinci hatlar yaya sınıflardan, üçüncü hat atlı kıtaâtdan terkib olunmuş idi. Fransız usûlüne tevfiikan istihkâm bölüğüyle kal'e topçusu piyâde kıtaâtına tercihen baş tarafa geçirilmişdi. Fransızlar fennî kıtaâtı diğerlerine tercih ederler. Almanlar ise kıtaâta, muhârebedeki yararlıklarına, ibrâz edecekleri fadakarlığa göre rüchân verirler. İşte bu mütâlaaya binaen piyâde, muhârebede her zamân en ziyâde fedâkârlık ibrâzına, mahn ve meşaka tahammül etmeğe mecbûr bir sınıf olduğundan sınıf-ı sâirenin kâffesine tercih olunur. Süvâri sınıfı ise bazen fevkalâde fedâkârlık ibrâzına mecbûr olduğundan ikinci ve sahrâ topçusu ise üçüncü derece i'tibâr olunur. Kal'e topçusu her zamân mükemmel siperler gerisinde ve mahfuz mahâllerde muhârebe edeceğinden sahrâ topçusundan sonra gelir. İstihkâm sınıfı ile baloncu, telgrafçı ve sâire gibi sınıflar pek nadiren ve belki hiç fedâkârlık ibrâz edemeyeceklerinden, mevte mahkûm olmadıklarından en geride kalırlar. Fransızlar istihkâm zâbitânına mühendis zâbit ünvanıyla hemen erkân-ı harb derecesinde ihtirâm ederler. Almanlar ise süvâri zâbitânını bütün zâbitânın kâffesine şerefce tercih ederler; çünkü en ufak rütbedeki zâbitden en büyük rütbeliye kadar bütün süvâri zâbitânı muhârebede iki mızrak veya kılıç arasında kalacağından bu vaz' iyyetde düşmana karşı atılarak hücum etmek şübhesiz pek büyük

(N:12, S:5)

fedâkârlıktır.

Teşrîn-i evvel'in 29.Çarşamba günü de Sırık Meydânında üçüncü fırka kıtaâtı bir hat üzere yoklama nizâmında toplandı. Mezkûr fırkanın yeni kumandanı kıtaâta takdîm olundu. Müteâkıben kıtaât-ı mezkûre yeni kumandanlarının önünde bir geçid resmi icrâ ettiler.

Bu iki son yoklama ve geçid resminden sonra tam bir firkadan ibâret müctemi‘ kıtaât yürüyüş idmânını tezyîd maksadıyla birinciye mesabe olmak üzere sâdece bir yürüyüş icrâ ve bir askerî köprüden mürûr ettiler. Gerek yoklama ve geçid resimlerinde ve gerekse yürüyüşde bâlâda tahlîl edilen hemen aynı hatalar muhtelif kıtaât tarafından tekrar edildi. Fakat dikkat ve himmet sarfeden kıtaât iyice eser-i tekâmül gösterdiler.

Erkân-ı Harb Kolağası Ali İhsan

Geçen Nüşadan Mâba‘d:

Takımımın İleri Karakola Me‘mûrum, Nasıl Tertîbât Almalıyım, General Byron

Eğer civarda uzakları görmeğe müsâid yüksek bir mevki‘ varsa zâbit oraya bir tarassud postası ve her iki saatde bir değışen patrovilleri teşkîl etmek üzere, dâimî olarak mangasıyla beraber bir küçük zâbit vaz eder. Cenâhda bulunan bir köprüye, kezâ cenâhda bulunan bir orman kenarını nezâret altında tutmak için aynı vecihle hareket eder. Yani oralara zeki bir küçük zâbitle bir keşif kolu vaz‘ eder.

Bu tertîbât alındıktan sonra küçük karakol kumandanı düşmanın gelmesi muhtemel bulunan yollar üzerinde çifte nöbetçilerin mahâllerini muvakkaten ta‘yîn eder. Nöbetçiler küçük karakoldan (400) metreden ziyâde uzaklaşmamalıdır. Her çifte nöbetçiyi çıkaracak olan mangayı ta‘yîn eder. Ve derhâl onbaşı mangasının he‘yet-i umûmiyesiyle beraber birinci çifte nöbetçiyi vaz etmek için gönderir. Onbaşı çifte nöbetçiyi bütün arkadaşları müvacehesinde emrine verir. Ve her bir çifte nöbetçi teşkîl etmek için muhâfaza veya ihtiyât askeri yanında tecrübeli bir nefer bulundurmaya gayret eder.

Düşmanın bulunması muhtemel olan istikametde taht-ı nezâretde tutulacak yol ve arâziyi civar nöbetçilerle postaların mahâllini gösterir. Çifte nöbetçiler şüpheli bir hâl vuku‘unda isti‘mâle mecbûr oldukları işâreti aynı vecihle dost keşşâfların avdetlerinde ateşe ma‘rûz kalmamak için kullanmaları, kararlaştırılan işâret ve sadayı anlamalarına dikkat eder. Düşman keşif kolları üzerine ateş edilmemesi emredilmiş olduğunu ve onları küçük karakola ihbâr etmek lâzım geldiğini söyler. Bilakis eğer

düşmanın büyük bir kuvveti bize doğru yürürse, menzil haricinde olsa bile; gerideki kıtaâtın vakit ve zamânında silâh başına edebilmelerine imkân bırakmak için derakab üzerine ateş etmesini emreder. Elhâsıl çifte nöbetçilerin; dost tarafından düşmana doğru geçen eşhâsı men etmek, düşman tarafından dost tarafa geçmek isteyen eşhâs ve firâfileri küçük karakola göndermek lâzım olduğunu da bilmesini taht-ı temine alır. Eğer muhâbere me'mûru (Parlemantı) beyaz bayrakla oraya gelirse çifte nöbetçi onu durdurur. Ve bu muhâbere me'mûru ile konuşmaksızın arkasını dönerek zâbitân vürûdunu beklemesini ihtâr eder. Onbaşı, çifte nöbetçiye bütün manga muvacehesinde bu ve eğer var ise, diğer husûsi ta'îlmâtı verdikten

(N:12, S:6)

sonra nöbetçileri orada bırakarak küçük karakola avdet eder.

Keşif bir ormanın kenarını çifte nöbetçiler ikamesine mecbûriyyet hâsıl olduğu zamân onlar küçük karakol tarafından münâsib sûretde ifraz edilemeyeceklerinden, değiştirme devriye işleri gürültüsüzce îfâ ve sis zamânlarında yol şaşımalarına dûçâr olmak tehlikesini bertaraf etmek için bu çifte nöbetçiler civarına onları çıkarmaya mahsûs bir manga vuzuuna mecbûriyyet hâsıl olur.

Çifte nöbetçiler ve müstakil postalar münâsib sûretde vaz ve ikame olunduktan sonra zâbit küçük fırka kolunu iki kısma taksîm eder. Bunlardan bir kısmı nöbetçileri değiştirmeye me'mûr, diğeri ise keşşâf hizmetini îfâ edecek olanlardır. Her kısım küçük karakola ta'yîn edilen mevzi'de silâhlarını çatarlar. Tek bir nöbetçi; ilerde çifte nöbetçileri görecektir. Küçük karakolun önünde tarassuda bırakılır. Bu nöbetçi eğer çifte nöbetçileri göremezse, çifte nöbetçiler tarafından verilen işâreti küçük karakola nakl etmek için hâkim bir nokta üzerine bir metre sed çıkarılır.

Şüpheli calib bir hâl vukuunda veya tüfeng sadası işitilince ilk hareket ve ahvâli teftiş için ayrıca bir keşif kolu ta'yîn edilir.

Zâbit, keşşâflarının çift saatlerde hangi yollar üzerinde, tek saatlerde hangi yollar üzerinde bulunacaklarını ve ne kadar zamân sonra avdet edeceklerini ta'yîn eder. Eğer küçük karakolun yanlarından birisi açıksa bu yan üzerinde diğerlerine nisbeten daha sık ve daha uzaklara kadar keşşâflar gönderilir.

Ba'de zâbit; mevzi'lerini ihtiyaca göre tashîh ve tertîbâtın sıhhatine emniyyet hâsıl etmek için nöbetçiler ve müstakil postalarını (eğer varsa) dolaşır.

Küçük karakola avdetinde bir rapor tanzîm eder. Bu raporuna üzerinde küçük karakol aksâmının mevzi'lerini gösterir bir kroki ilâve eder. Ve hasma dâir alabildiği ma'lûmâtı bu raporda zikreder. Ve keşşâflarının nereye kadar ilerlediklerini ve mücâvir büyük karakollarla temas hâsıl eylediklerini gösterir. Bu raporunu büyük karakoldan beraber aldığı küçük zâbite vererek büyük karakol kumandanı vâsıtasıyla ileri karakol kumandanına gönderir.

Aşağıda küçük karakol kumandanının tanzîm edeceği rapora bir numûne gösterilmiştir.

..... KUMANDANLIĞINA

Mahâll, Târih, Saat, Dakika.

(...) mevki'de (...) efrâdıyla birleşdim. (... ve ...) yollar üzerine çifte nöbetçiler, (... köprü yahud ... tepe) ye bir müstakil küçük zâbit postası vaz' etdim. Keşşâflarım (... köy, ... dört yol ağzı) na kadar ilerledi. (.....gördüm.) (..... ahâlî .....diyor.) (... mahâlldeki ... ve ...) mücâvir postalarla irtibat hâsıl ettim.

Eğer var ise telefon isti'mâl etmelidir.

Bundan sonra zâbit mücâvir postalara kendi mevzi' hakkında mütâlaat ve düşmana dâir aldığı ma'lûmâtı ihbâr ile ondan da aynı sûretle hareket etmesini ricâ' eder. Pek uzak değilse süvâriden ma'lûmât almak için bir küçük zâbit gönderir.

Bir nöbetçi veya müstakil bir posta tarafından şüpheli bir hâl vukuunu gösterir bir işâret verilirse zâbit derhâl, bilâhire şüpheyi tedkik ettirmek ve arâziyi araştırtmak için, kendisiyle beraber keşif kolu alarak işâret verilen mahâle gider.

(N:12, S:7)

Bir silâh sesi işidildi mi ilk yürüyecek olan keşif kolu bu cihete gitmek ve ma'lûmât almak için küçük karakoldan ayrılır, ilerlerler.

Eğer küllîyetli bir düşman kıt'asının bize doğru yürüdüğü görülürse, zâbit derhâl büyük karakola ihbâr eder. Bundan başka, bu kıt'a menzil haricinde olsa bile silâh attırır ki: bu sûretle daha çabuk silâha sarılmak mümkün olsun. Hatta “.....” yürüyüşü çaldırır. Zayıf müfrezeler ve keşif kolları üzerine ateş edilmez, lâkin onları esir etmek için pusuya yatırılır.

Keşif kolları en yakın olan sütreye (orman, dere, tepe, köy... ilh) ve iki: üç kilometreye gönderilirler. Yürüyüşlerini saklamak ve avdette arâzîyi tanıyabilmek için vakit, vakit geriye dönmeleri keşif kollarına tenbîh olunur. Sûret-i umûmiyede, bunların küçük karakola dönecekleri zamânı ta'yîn etmek ve gittiği yoldan başka bir yola avdet etmelerini emretmek fâidelidir. Hepsi bir anda pusuya düşmemek için keşif kolunun üç neferi ayrı ayrı olarak yürürler. Keşif kolu kumandanı refakatında bulunan iki neferle “dur!”-“şüpheli bir şey var”-“ilerle!”-“geriye dön!” gibi mevâdda delalet etmek üzere aralarında basit işâretler kararlaştırırlar. Eğer keşif kolu düşmanı görürse ilk önce takrîbî olarak kuvvetini tahmin ve ta'kîb ettiği istikameti ta'yîn etmeye gayret eder. İçlerinden birisi küçük karakola haber vermeye gider. Keşif kolu kumandanı düşmanı tarassuda devam eder. Eğer bu kıt'a bizim için tehlikeli olan bir istikamete doğru ilerliyorsa keşif kolu, silâh başına hareketini mümkün mertebe tasrî etmek için düşman tüfeng menzili haricinde olsa bile; bilâ tereddüt ateş eder. (Mâba'di var.)

Dersaâdet

Y. Ziyâeddin

Geçen Nüşhadan Mâba'd:

Fâideli Küçük Şeyler 2, Ma'lûmât İstihsâlinde Müst'amil Vesâit, Hidemât-ı Seferiyye Nizâmnâmesi: Ma'lûmât – Madde 42 ve 85

Ahvâl-i âdiyyede casuslar, düşmanın oldukça i'timâdını kazanmış olanlar ile, posta tatarları, umûmi arabalar götür ve getirleri, memleketçe maruf seyyâr tacirler, ayak satıcıları, ruhsatsız avcılık edenler ve kaymakçılar gibi, muvâsalat ve irtibat işlerinde sahib-i ma'lûmât bulunan kimselerden intihâb edilir...

Casuslara i'tâ olunacak ta'lîmât muayyen olmalı; bilfarz, eğer düşman ordugâh kurmuş ise, çadırların adedini ve her çadırda bulunan efrâdın mikdâr-ı vasatını, ne kadar general bulunduğunu, alayların numaralarını, topların adedini öğrenmek ve ... ilh gibi birçok mikdârda tafsîlât talep edilmemelidir...

Düşman casuslarına emniyyet ve i'timâd asla

(N:12, S:8)

câiz değildir. Ve düşmanı iğfal etmek üzere ikiyüzlü casuslar da kullanılır. Bunlar zaaf-ı mükâfata nâil olmak maksadıyla düşmanın harekâtını bize ve bizim harekâtımızı – yanlış olarak – düşmana ihbâr ederler; fakat bu gibilere sıkı bir nizâmat altında bulunmamak rahatı bazen kasden yapılmış hareket ile kendilerini tecrübe etmek lâzımdır.

Aynı bir vazîfe için ekseriya yekdiğerinden ma'lûmâtı olmayan müteaddit casuslar isti'mâl edilir ve bu sayededir ki vürûd edecek raporlar bilhavale teftiş ve tahkik olunurlar...

Yakalandıkları zamân düşman eline geçmemesi için casuslara i'tâ olunacak ta'lîmâtın şifâhî olması pek münâsibtir...

Ordugâh veya konaklarda orduya mensup olmayıp alekser acib bir sûrette herhangi bir sanat ile meşgul bulunan eşhâsa asla emniyyet edilmez.. şuh, nazik fakat nâmussuz kadınlardan casus bulunacağı gibi dilenci kıyâfetinde casuslara da tesâdüf olunur. [1870 - 71] de Almanya ile Fransa beyninde vuku' bulan muhârebeye Almanlar tarafından yahudi dilencisi kıyâfetinde bir çok casusların isti'mâl edildiği görülmüştür ki bunlar askere çarık yapmak için, deri satmak bahânesiyle düşman ordugâhlarına girerler...

Casusluktan korkulduğu vakit askerinin ahâli ile münâsebât-ı samimiyede bulunmasına mûmâneat edilmesi, ahâlinin suallerine emniyyet olunmaması ve hâlimizi, mevzuamızı bildirecek suallere asla cevap verilmemesi lâzımdır...

Güzel yüz ve güzel söz ile yedirip içirip de ba'de alttan alta isticevatda bulunan kimseleri hemen tevkif etmelidir...

Düşman tarafından küllî bir casus, ordugâhdan mürûru esnâsında etrafa dikkatle bakar, iyice keşfetmek için matlup olan noktalarda durup beyhûde bir takım şeyler ile meşgul olur. Yakalandığı vakit telaş gösterir, istintak esnâsında kendisinin casus olduğu tanınmış zannıyla vereceği cevablar ile gayri tabii olur, ekseriya yanında bulunan paraları ve hâmil olduğu ta'limâtı alelacele saklar, işte husûsat-ı sâbika bir düşman casusunu pek çabuk tefrîkine hâdim bir takım alâmât ve işârâtdır...

Yakalanan bir düşman casusuna hilmiyane muâmele olunmakla beraber gayet açık olarak anıda muharrer umûmi sualler irad olunur;

- 1- Karargâh-ı umûmi nerededir?
- 2- Hangi mevki'alarda generaller vardır, isimleri nedir, tabiatları nasıldır?
- 3- Topçu parkı, süvâri ihtiyâtı nerededir? Terakkîyâtı nasıldır?

(N:12, S:9)

- 4- Beher mevki'ide bulunan kıtaâtın kuvveti ne kadardır? Ve isimleri nedir?

Beher nokta üzerinde bulunan topların kaç cinsi vardır?

- 5- Düşman kıtaâtını topluyor mu? Veya dağıtıyor mu?

- 6- Nakliyat ve iaşat için ittihâz olunan tedâbîr nelerdir?

7- Kıtaâtda iâşe, iksa ve maâş husûsatı nasıldır? Kuvve-i mâneviyeleri yolunda mıdır? Hastaların mikdârı ne kadardır? Vefiyat ziyâde midir? Kıtaât arasında hükümfermâ olan hastalık nedir?

8- Düşman, müfrezeler kollar ve müctemi' hâlinde kıtaâtı hareket ettiriyor mu?

- 9- İmdad kuvvetine intizâr olunuyor mu? Bu imdad nereden gelecektir?

Hangi sınıftandır? Ne vakit muvâsalat edebilecektir?

- 10- İstihkamat inşâ olunuyor mu? Hangi noktalar üzerinde?

11- Tapografya nokta-i nazarından arâzînin şekl-i umûmiyesine, köylere, yollara, nehirlere... ilh âid bir takım husûsat? [Mâba'di var.]

Mümtâz Yüzbaşı İsmail Hakkı

Reviu Dölarme Belj'den: 8 numaralı nüshadan mâba'd:

Mitralyözlerin Meydân-ı Muhârebede İstimâli - Ta'biyesi

“Piyâde ile hareket eden mitralyözler ateşli mıntıka haricinde mekârî ile ve ahvâl-i ta'biye îcâb ettiği takdîrde kuvve-i bazı ile nakil edilebilen (sehpalı) modelde olmalıdır. Kuvve-i bazı ile sevk sûreti mitralyözlerin her türlü ahvâlde isti'mâl olunmalarına müsâiddir. (mûmâileyh tekerleksiz kalkansız sehpaları beğenmektedir)

Şu usûl-i naklin kabulüyle mitralyöz bir piyâdenin geçtiği yerden geçebilir. Ve her nev'î arâzide ve alelhusûs topçunun hareket edemeyeceği yerlerde hareket eder.”

Rus ve Japon muhârebesi esnâsında prens (Kanin) süvâri livâsına mülhak mitralyöz müfrezesine (her biri iki adet mitralyözlerden mürekkeb üç takım) kumanda eden Yüzbaşı (Maçuda)nın harbdeki müşâhedâtıyla olbâbdaki mütâlaatını mübin vermiş olduğu konferansın hulâsasından. Aynı sefer esnâsında mitralyözlerin usûl-i sevk ve nakli husûsunda ve vuku' gelen tebdîlât-ı mütevâliye ile tekemmülât-ı mahsûsayı görmek için hayli tafsîlâtı muhtevi olan ma'lûmât-ı âtiyeyi biliktibas dercediyoruz:

“Japonya'da mitralyöz müfrezeleri için (1904) Mart'da ikinci süvâri livâsının (Prens Kanin) seferber hâle vazı esnâsında bir ta'lîm kadrosu teşkîl olundu.

Altı mitralyözden mürekkeb bir müfrezenin, mürettebatına muktezâ-yı efrâd bu livâdan alınıp, altı günde teşkîlâtı icrâ edildi. Onbeşinci ve onaltıncı Dragon alaylarının en acemî efrâdından alınan bu efrâdın binicilikleri orta hâlliydi. Mitralyöz müfrezesi evvela dört koşum hayvanla

(N:12, S:10)

iki mitralyöz ile dört sehpalı mitralyözden ve topçu cebhâne arabaları modelinde iki cebhâne arabasından terkiib olundu.

Haziran evasıtında bu malzeme yerine (tek bargirli arabalar) kaîm oldu. Arabanın çift oklu olmasından dolayı koşumların tebeddülü efrâdın yeniden tedrîs ve ta'lîmini ve bargirlerin mezkûr koşumlara nazaran alıştırılmasını îcâb ettirdi.

Malzeme nakıs ve arabalarda metânet mevkud idi. İz arası gayet dar olduğundan serî yürüyüşlerde arabalar bissuhule devriliyordu. Bu mitralyözlerin, dört bargirle cer

olunan kundak üzerindeki mitralyözlerin sıkletlerinden mutahassıl mehazirinden başkaca cerr olan şu kusurları üzerine Yüzbaşı (Maçuda) bu sistemde kendisine altı mitralyöz verilmesini ve bunlarla Ağustos nısfına kadar yani mevki'-i harbe sevk edilecekleri târihe kadar efrâda ta'lim göstermesine müsaade talep eylemiş ve mûmâileyhin matlubu is'af eylemiştir.

Bu zamânda ta'lim ve tadrîsin mükemmel olması mümkün değildir. Hayvanlar koşuma iyice alıştırmadıklarından cer husûsu fena idi. Vezâif-i endâht bilhâssa zâbitânı inhîsar ediyordu. Zâbitân (muhârebe endâhtları), (mesâfenin ta'yîni), (atımların tarassudu) husûslarını ta'lim ediyor, efrâd ise yalnız inkıt'aa ateşi mûcib-i esbâbın imhası üzerine ta'lim ediliyordu.

Marş esnâsında ve bilâhire ta'dil-i harekât evanında, mertebe-i lâzimesini isal için, ta'lim ve tadrîse kemâl-i fa'âliyetle devam edildi.

Müfreze 1904 Ağustos nihâyetinde (Dalniye) çıkarıldı. Buradan (Liyauyang)a doğru sevk edildi. Yolların yağmurlardan bozuk, inişli yokuşlu olmasından dolayı yürüyüş pek zahmetli pek ağır icrâ edildi. Müfreze ancak 21 Eylülde (Kayyü) (Yantay muaddinlerinin cenûb-i şarkiyyesinde) de ikinci süvâri livâsına iltihâk etti.

Bu yürüyüş koşulu mitralyözlerin pek ağır olup süvârinin yürüyüş nev'ilerine tevfik-i harekât edemeyeceklerini gösteriyordu.

Yüzbaşı (Maçuda)nın teklifi üzerine prens (Kanin) kundakların lağvıyla onlar yerine sehpa imâl ve isti'mâlini ve kâmilen semer üzerinde nakletmek sûretiyle bir tecrübe icrâsını emretti. Altı gün sonra ahşapdan iki adet sehpa inşâ ve bu sehpa üzerinden 700 metreye kadar pek mükemmel endâht icrâ edildi. Bunun üzerine biraz sonra, diğer mitralyözler içinde dört adet sehpa imâl ve cebhânenin mekârî ile nakli vesâiti ihtâr edildi.

Evvelce kabul edilen bendiye usûlü ta'dil ve ıslah edildikten sonra 28 Eylül'ü müteâkıb mekârî hayvânâtı üzerinde iki mitralyözden mürekkep bir takım 16ıncı süvâri alayına ilhâk edilerek istikşâfa çıkarıldı.

Teşrîn-i evvel'de Rusların taarruzuyla başlayıp (Şaho) meydân muhârebesi nâmıyla tevsim edilen meydân-ı muhârebede dahî dört adet koşumlu mitralyözün isti'mâline lüzûm görülmüş ve icrâ olunan harekâtta (bu malzemenin pek ağır) olduğu kat'îyyen mertebe-i sübuta çıkmıştır.

9 Teşrîn-i evvel'de ikinci süvâri livâsı (Takahuşi) ve (Kıyautu) tarîkiyle (Kayiv) den (Panzihu) ya gitmek emrini aldığı zamân yolun hâlinden dolayı mitralyözler mezkûr livâyı ta'kîb edememiş ve yanlarında hiçbir muhâfız asker olmaksızın (Tayçeku) nehrinin sol sahilinde uzun uzadıya dolaşarak 33 kilometre yerine 70 kilometrelik bir mesâfe katetmiştir. Bununla beraber, yine mahâll-i maksuda vâsıl olamayıp (Panzihu)nun birkaç kilometre berisinde tevakkufa mecbûr olmuşlardır. Zîrâ, (Şinhuilin) boyun noktasından arabaların mürûru mümkün olamamıştı.

Japon Ordusu'nun aksa-yı yemini şark cihetinden, hücûm eden Rus kıtaât-ı askeriyesine karşı mevki'ini müşkilâtla muhâfaza ediyor, (Vetayçeku) nehrinin sol sahiline geçen Rus süvârisi de cenupdan (Panzihu) yu tehdit ediyordu.

(N:12, S:11)

İkinci süvâri livâsı (Şinhuilin) boyun noktasından geçerek imdada şitaban oldu. Yüzbaşı (Maçuda) tedbir-i hudiyle kundakları terk edip meydân-ı muhârebeye dört mitralyöz ile üç sehpa ve mikdâr-ı kâfi cebhâneyi kuvve-i pazu ile naklettirdi. Malzemenin tetimmatından olan sair alât ve edevat ve bilhâssa tahyi kundaklar boyun noktasının cenûbunda terk edildi.

Müfreze sabahleyin saat onu kırk geçe 15. süvâri alayının icrâ ettiği bir muhârebeye iştirâk edebildi. Yüzbaşı (Maçuda), bu nev'î süvâri muhârebesine pek çabuk ve pek müessir bir sûretde isbât-ı vücûd ve icrâ-yı fi'l ve te'sîr etmeye pek hafif bir malzeme tevafuk eder fikrindedir.

Teşrîn-i evvel muhârebesinden sonra harekât-ı askeriyyeye verilen fâsıla esnâsında ikinci süvâri livâsı Japon Ordusu'nun aksa-yı yemininin muhâfazasına me'mûr oldu. İleri karakollarda mitralyöz takımı bulunuyordu. Kışın devam eden vesâit-i nakliye tecrübeleri netaic-i haseneye iktiran etmedi. Kanûnisani nihâyetinde müfreze en son olarak (semerli malzeme) ile techiz olundu. Ve biraz sonra ikinci süvâri livâsı Japon hattının müntehâ-yı yemininden aksa-yı yesarine tebdîl-i mevki' etti.

(Mukadan) manevrası esnâsında müfreze 27 Şubat'dan 20 Mart'a kadar hareketde bulundu. Yeni malzemeler (pek kullanışlı ve ameli) olduğu müşâhede olundu. Yürüyüşde ancak beş bargir hafif sûrette urulmasından başka bir şey vuku'a gelmedi. Bir mitralyöz takımı, bir defa, beş saatde 44 kilometrelik bir mesâfe katettiği hâlde semerli bargirler süvâri hayvânâtından ziyâde yorgun düşmüştü.

Dört bargir koşulu kundak üzerine mevzuu diğer mitralyöz müfrezelerinden dahî (her yerde hareket olunamadığı) aynıyla tahakkuk etmiştir. Bu malzemenin muhârebede dahî bir takım mahzurları vardır; zîrâ (pek merî bir hedef teşkil edeceğinden) ateş altında hayvanlarla lüzûmu mikdâr ileri alınamaz; (ve pek ağır olduğundan kuvve-i pazu ile sevk edilemez).

Japon Ordusu'nda çift hayvan koşulu hafif ve müteharrik bir malzeme mevcûd idiyse de metâneti az olduğundan serî yürüyüşlere mukavemet edemiyordu. (Mâba'di var.)

Topçu Kolağası İbrahim Zihni

Geçen Nüşadan Mâba'd:

Rus – Japon Seferinden Müstahriç Topçu Ta'biyesi Hakkında Mütâlaat, Birinci Bahis, Düşman Mevzi'nin Keşfi

Keşfin Müşkilât-ı Hâzırası:

Devlet-i Âliye-i Osmânîye ve Japon ile olan seferlerimizi kendi tecrübeme nazaran mukayese ederek esliha-i hâzıranın gerek mevzi'de ve gerekse müessir ateş mıntıkası dâhilinde hareketde tesettür keyfiyeti üzerinde azîm bir te'sîr hâsıl ettiğini istintac ediyorum.

(Plevne) muhârebesinde (Garliviçe Redot'nun) solunda ve düşmandan takrîben 2300 metre mesâfede kâin bir tepe üzerinde icrâ ettiğim istikşâfi derhatır ediyorum. Pek iyi hatırımdadır ki, dürbünüm sayesinde Çorum ta'biye, İbrahim Bey ta'biye ve ilh.. yi tefrîk etmiş, Plevne'nin o imla hâlindeki şosesini, şehrin öteki tarafındaki tepeleri ihâta eden birtakım sarı kuşakları

(N:12, S:12)

görmüş ve bu kuşakların şüphesiz terk-i siperli olduğuna hükmetmiştim. Çünkü bunlar henüz süngü darbeleri, barut dumanları arasından sıyrılıp çıkmışlardı, işte bu sayede az zamân içinde düşman cephesini bu cephe üzerinde topçusuyla piyâdesinin sûret-i inkisâmını teşhis edebilmişim. Hatta fazla olarak mazgalların adedine nazaran Buradun'da bulunan topların adedini bile derakab ta'yîn eylemişdim.

Âhiren Japonlarla vuku'bulan muhârebede taarruzdan ziyâde düşmanın tazyîkine karşı müdâfaada icrâ ettiğim bilcümle istikşâfâtlarda bir defa bile – elimde mükemmel dürbün olduğu hâlde – değil yalnız düşman mevzi'ne hatta düşmanın bulunabilmek ihtimâli olan yeri gösterecek emaratı da fark ve temeyyüze muktedir olamadım. Eğer keşif kollarıyla keşif müfrezelerinden ma'lûmât almamış olsaydım önümdeki arâzînin büsbütün düşmandan hâli olacağını zahib olacaktım.

Japonlar vaktinden evvel topçularını meydana çıkarmıyorlardı:

Japonlar mevzi'lerini saklamağa fevkalâde ehemmiyet vererek topçularını piyâde ateş hattından uzak, nazardan mestûr tutuyorlar müsâid bir fırsat zuhûr etmedikçe kendilerini göstermemek için kat'îyyen ateş etmiyorlardı. Dâimâ;

Açık arâzîde müessir topçu ateşi altında piyâde kolları, kafileler cebhâne veya erzâk arabalarının görünmesine;

Bir tedbirsizlik neticesi olarak istikşâf icrâsında veyahut işgal mevzi' esnâsındaki kendimizi göstermemize;

Topçumuzun işgal mevzi' esnâsında müşâhede edilmesine veyahut hiç olmazsa alevin görünmesine intizâr ediyorlardı.

Lâkin ahvâl-i istisnaiyede yalnız harbin safahât-ı müntehabesine iştirâk ile bataryalar şöyle dursun keşif icrâsı için sûret-i mahsûsada ta'yîn olunan takımlar [müreccehan cebel takımları] bile ateş küşâdında tesettürden ziyâde sürati iltizâm ediyor ve fakat sırasında bunlarında saklanmasına dikkat ve itinada kusur edilmiyordu.

Düşman bataryalarının mevki'i alelâde tefrîk olunamayıp ancak bizzât muhârebe ile keşfolunabiliyordu. Zirâ her ne kadar sırtlar üzerinde nazarımızdan mestûr kalıyorlar idiyse de endâht esnâsında çıkan alev, kalkan toz, topların tarrâka-i velvele-i endâzı

hemen dâimâ kendilerini meydana çıkarıyordu. İşte bu hâl gösteriyor ki Japonlar mürecceha-i sırt-1 satır civarındaki mestûr mevzi'leri lağbi birinci, ikinci, üçüncü topçu sırtı nâmıyla yadolunan mevzi'leri işgal ediyorlar ve nadiren sırt-1 satirden pek uzaklaşarak tamamıyla mestûr mevzi'lerde kalıyorlardı.

[Kaîmmakam (Novikof) hatt-1 satirleri şu sûretle ta'yîn ediyor:

Ayakta duran bir adam için sırt-1 satirden iki metre münhatt

Bargir üzerinde duran bir adam için sırt-1 satirden üç metre münhatt

Alevin görünmemesi için sırt-1 satirden beş metre münhatt] (Mâba'di var!)

Hakkı

Müessisleri: İbrahim Zihni, Hüseyin Hüsnü.

Vilâyet-i Celîle Matbaasında tabolunmuştur.

13. Sayı, 3 Aralık 1908

13 Numara, 9 Zi-l-ka 'de, Sene 1326, Perşembe, 20 Teşrîn-i sâni, Sene 1324, Sene 1.
Bir senelik abone bedeli 48 ve altı aylığı 24 kuruş olup, hariç için posta ücreti zam olunur.

Müessisleri: İbrahim Zihni - Hüseyin Hüsnü

Hâsılatı sırf gazetenin tekemmül-i intişârına hasr edilecektir.

İdârehâne: Edirne Vilâyet Matbaasıdır

Asker arkadaşlarımızın muâvenet-i kalemiyye ve fikriyyelerine her an müftekâriz.

Gönderilecek evrâk matbaa nâmına irsâl edilmelidir.

Perşembe günleri neşr olunur.

Nüshası 40 paradır.

Ulûm ve fûnûn-ı askeriyyeden bahis haftalık risâledir.

Makineli Tüfengler, Maksim ve Hoçkisi Tüfengleri

Otomat yani zât-el hareke esliha-i nâriyenin muhârebede isti'mâlleri yeni bir şey değildir. Amerika muhârebâtında bu cins top ve tüfengler isti'mâl edilmiş olduğu gibi 1870, 71 Fransız- Alman seferinde de mitralyözler kullanılmıştır. Bu kâbil esliha-i nâriye meyanında başlıca Hoçkis, Govel, Gold, Gartner, Madzen, Bergman, Yevedke, Devermes, Salvator, Nord Nefild nâmlarıyla birçok otomat esliha-i nâriye ordu ve donanmalarda mevki'-i isti'mâle vaz olunmuşlar ise de, en nihâyet düvel-i muazzama ordularında meydân-ı rekabette ihrâz-ı takdîm eden iki cins zât-el hareke tüfeng olmuştur ki biri (Maksim) diğeri (Hoçkis) nâmıyla yâd olunur.

Maksim tüfengi Amerikalı (Sir Hiram Maksim) nâm-ı mühendis tarafından ihtira olunarak evvel emirde İngiliz fabrikalarında imâl edilmiş ve son senelerde Alman fabrikalarında dahî imâline başlanmıştır.

Maksim makineli tüfeng, biri müteharrik diğeri sabit olmak üzere başlıca iki kısımdan mürekkebtir.

Müteharrik kısım: 1 nâmlu, 2 geriye doğru olan kısım-ı imtidâdiyesi ve 3. kapak nâmlarıyla 3 mühimm parçadan ibârettir. Nâmlunun adı bir tüfeng nâmlusundan

hiçbir farkı yoktur. Kısım-ı imtidâdı ile merbudiyeti te'mîn edecek husûsi tertîbâtı hâizdir. Kısım-ı imtidâdı birçok teferruât ile mücehhez olup sûret-i umûmiyede vazîfesi kapağı ahz ve istiyap etmekten ve onun zât-ül hareke olan harekâtına yanaklık etmekten ibârettir. Kapak makineli tüfengin en mühimm bir parçasıdır. Birçok teferruâtın mürekkebi olarak tüfengin hâl-i fa'âliyetinde kendiliğinden açılıp kapanarak hem tüfengi kurarak boş kovanları dışarı atar hemde yeni fişengleri nâmluya idhâl ederek aynı zamânda ateşler. Şu vezâifi îfâ esnâsında gözle güç fark edilecek derecede bir hareket-i seriaya mâliktir.

Tetik tertîbâtı tüfengin gerisinde ve kapağın altında mevzuu olup nişancının başparmağını vâz edeceği bir (düğme) vâsıtasıyla hem tetik îfâ-yı vazîfe eder ve hem de bütün tüfeng hâl-i fa'âliyete getirilerek bilâ-inkıt'a ateş edilir.

(N:13, S:2)

Emniyyet tertîbâtı dahî bu kısımdadır.

- Sabit kısım: 1. Su hazinesi
2. Sandık
3. Doldurucu
4. İrcâ' yayı ma mahfaza

Nâmlarıyla başlıca dört parçadan tereküb eder.

Su hazinesi çelikden ma'mûl bir üstüvaneden ibâret olup nâmlu bunun derûnuna idhâl olunur. Hazinenin içerisi su ile dolu olduğundan ateş esnâsında şiddet-i hararetden ısınacak olan nâmluyu soğutmak vazîfesini îfâ eder. Bu su 200 ilâ 300 kurşun endâhtından sonra kaynâmaya başlayarak tebhîr etmeğe başlayacağından buharın çıkmasına ve aynı zamânda suyun dökülmemesine mahsûs tertîbâtı hâvî olduğu gibi bu tertîbât cümlesinden olarak fevkani ve tahtani sekiyeleri hâvîdir.

Sandık hazine ile ittisal peyda ederek başlıca hizmeti müteharrik kısma mahfazalık etmektedir. Doldurucu parçası mühedebbeşşekil bir parçadan ibâret olup bir fişenglik derûnunda bulunan kurşunları nâmlu ve kapak hizasına getirmek üzere manivela ve yayları hâvîdir.

İrcâ‘ yayı kuvvetli bir helezoni yaydan ibâret olup tûfengin sol tarafına yerleştirilmiş ve bir manivelaya olan irtibatı sayesinde barut gazlarıyla geriye tepen nâmluyu tekrar ileriye yerine getirmeğe hâdim bulunmuştur.

He’yet-i umûmiyesi i‘tibâriyle ber vech-i bâlâ aksâmdan ibâret olan makineli Maksim tûfengin ne sûretle îfâ-yı fi‘l ettiğini mufassalan ta‘rîf etmek şekilsiz olamayacağından yalnız zihnen mümkün-ül tasavvur bir sûretde ta‘rîfiyle iktifâ‘ edeceğim.

Tûfengi endâhta müheyyâ farz edelim. Tetiğin nihâyetindeki düğmeye nişancı neferi emniyeti kaldırarak başparmağıyla basınca tûfeng hemen ateş alır. Bu zamânda hemen tazyîkin kaldırıldığını farz edelim.

Barut gazlarının tazyîki ile nâmlu üç santim geriye teper, şu geri tepme te’sîri kapak manivelasına icrâ-yı te’sîr ederek kapak hem boş kovani ve hem de aynı zamânda fişenglikden bir fişeng yakalayarak geriye doğru düşer hâlbuki nâmlunun geri tepmesiyle kurulmuş olan ircâ‘ yayı bitekrar hem nâmluyu ileriye yerine sürer ve hem de kapak manivelasına olan te’sîrâtı neticesinde kapağı tekrar kapanmış vaz‘iyyetine getirmekle de boş kovani husûsi bir borudan harice atar. Ve fişengi nâmlu derûnuna yerleştirir. Şu harekât düğme üzerine bir defalık âtî tazyîk neticesinde hâsıl olur.

Eğer nişancının parmağı bilâ inkıt’a tazyîkde devam edecek olursa harekât-ı mesrûde dahî bilâ fâsıla temâdî eder ki zâten hareke olan tûfeng fişenglikteki fişengleri neticeye kadar ateş eder.

Makineli tûfengle iki sûretle ateş edilir. Biri (münferid ateş), diğeri (devamlı ateş) dir. Düğme üzerine bir defa tazyîk edilip el hemen çekiliyorsa münferid ateş, eğer tazyîk temâdî ederse devamlı ateş olur. Mahazâ tecrübesiz eller münferid ateşi pek güçlûkle îfâ edebilirler.

Eğer fen ve makine nokta-i nazarından düşünülecek olursa tûfengin sûrat-i ateşi geri tepme kuvveti ile fişengin tûline tâbi‘ olmasının sebebi şudur ki kapak nâmlunun üzerinden yakaladığı fişengi nâmlunun içerisine sürebilmek için fişengin tûlâ kadar

(N:13, S:3)

geriye gitmeğe mecbûrdur. Fişengin tûli küçüldükçe kapağın kat edeceği yol kısa olacağından bir dakika zarfındaki sürat-i ateş daha büyük olur.

5, 7 ilâ 8 milimetre çapında ve 80 milimetre tûlindeki fişenglerle endâhta dakikada 600 fişeng endâhtı sürat-ı âdiyye olarak kabul olunabilir. Tüfengde gayet basit bir tertîbât icrâsıyla şu sürat-i ateş 400 fişenge kadar tenzil olunabilir. Ma‘hazâ kısa ve kuvvetli fişenglerle dakikada 900 fişeng endâht edecek bir sürat-ı ateş istihsâl edilmiştir.

Tüfengi ateşe ihzâr etmek için evvelemerde fişenglik ucu doldurucu derûnuna idhâl ediliyor. Ba‘de kapak manivelası ileriye sürülerek sol el ile fişenglik sola çekilir ve manivela kuvvetle geriye yerine düşürülür. Ba‘de tekrar manivela ileriye sürülerek sol el ile yine fişenglik sola çekilir ve tekrar manivela geriye düşürülür. Artık devamlı ateş etmek için tüfeng hazırdır. Yalnız düğmeye basmak kâfîdir. Eğer münferid ateş yapmak istenilirse ikinci defa kapak manivelası ileriye sürüldüğü zamân fişengliği sola çekmemek maksada kifâyet eder.

Ateşe hitâm vermek için tazyîke nihâyet verilmelidir. Maamâfih bu zamân da nâmlu dolu kalır. Kâmilen boşaltmak için kapak manivelası iki defa ileriye doğru açıp tekrar kapatmak lâzımdır ki fişengler dışarı atılmış olsun.

Kapak istenildiği zamân kâmilen çıkarılabilir. Bunun için manivelayı ileri sürerek sandık kapağı açıldıktan sonra sol el ile kapak sühûlete dışarı alınabilir.

Kapak birçok yay ve parçalardan mürekkebtir, bir lüzûm görüldüğü vakit aksâmı tefrîk ve yeniden terkib olunabilir. Kapak 20 kadar parçadan mürekkebtir. Yayları kesirdir. Mahazâ muhârebede bir parça sakıt olur olmaz hemen yedek kapak takılarak isti‘mâl olunur. Endâhtdan evvel tüfeng nazar-ı muâyeneden geçirilmelidir. En evvel su hazinesi imla edilir. Hazinenin ilerisinde ve gerisinde vaki‘ olup nâmlunun mürûruna mahsûs olan deliklerdeki tesdid tertîbâtının iyice yağlanmış olmasına ve kapak takımının güzelce ve bol yağlanmış bulunmasına ve kapağın muntazamân îfâ-yı faal eylediğine ihtimâm olunmalı ve yedek kapakla tüfengteki kapak münavebeten isti‘mâl edilmelidir.

Ateş esnâsında tüfeng îfâ-yı fi'l etmezse sandığın kapağı açılıp kapak dışarı ihraç edilmeli. Fişeng muâyene edilerek müsâdeme izi varsa kabahat fişengde olacağından atılır ve eğer müsâdeme beresi yoksa kabahat kapakda olacağından hemen tebdil edilmelidir.

Endâhtdan sonra hazinenin suyu boşaltılmalı ve kapak çıkarılarak pislik temizlenerek yağlanmalı ve nâmlu ve tesdid sekbeleri dahî temizlenip yağlanmalıdır. (Mâba'di var.)

Topçu Kolağası Recep İrfan

Süvâri Ta'lîmnâmesi Hakkında Birkaç Söz, Ta'lîmnâmenin 124'üncü Maddesi

(Ordu) mecmûa-i askeriyyesinin 8 numaralı nüshasından, iktidâr ve ehliyyetleri herkesce müsellemlenmiş olan sâbık süvâri nazariyatı muallim-i muhteremimiz binbaşı

(N:13, S:4)

Sadık bey tarafından aynı serlevhalı mühimm, müfid bir makale kaleme alınmıştı. Bu makale, hiç şüphe yok ki silâh arkadaşlarımızın hemen kâffesini müstefid kıldı, hem de pek müstefid kıldı.

Ta'lîmnâmenin, 124 üncü maddesinde ve 108 inci sahîfesinde birkaç ibarenin yanlış yazılmasının ne gibi hataları tevlîd ettiğini, misâl ve bürhan göstererek, pek mükemmel sûrette meydân-ı bedâhete vaz' ettikten başka manj ve silâh ta'lîmnâmelerinden dahî bahseden makale-i mezkûre ta'lîmnâmenin bazı gavamızını ve sahib-i kalemin bu gavamıza ne dereceye kadar vâkıf bulunduğunu hakkıyla ve etrafiyla bize gösteriyor, öğretiyor; öğretiyor da ondan aldığımız, öteden beri alageldiğimiz fikir ve ma'lûmât ile şu birkaç sözün dercine işte muvaffak olabiliyoruz.

Fimâba'd böyle erbab-ı vukuf ve iktidâr sınıfımıza, idâre-i sâbika seyyiesiyle adeta bihayât, kansız ve damarsız bir hâlde kalmış olan süvârimize taalluk edecek bu gibi makalât-ı nafîa ve müfide neşrederek Ordumuzun gözü ve kulağı mesabesinde olan biz süvârileri ihya edecekleri ve bu sûretle bütün meslektaşlarını, bütün süvâri âlemini kendilerine medyun-ı şükrân ve minnetdar bırakacakları vâreste-i kayıd ve îzâhdır.

Şu makalem ziiktidâr, hamiyetmend muallimimizin dersanede zabtedilmiş notlarından başka bir şey olmadığından ve kendileri tarafından îzâh edilen maddeye de teması bulunduğundan serlevhaya aynı unvan verildi.

Yanlış olduğu delail-i muknia ile isbat edilen mezkûr ibarede yek nazarda bir eksiklik de var gibi görünüyorsa da hakikat-ı hâl böyle değildir. Bu nakısa, bu ibham-ı mekteb arkadaşlarımızdan birçoğunun defaatle müracaat edip sordukları ber vech-i âtî suallerden ibâretidir: içeri ve dışarı çarhlarla;

[İçeri Çarh- Kol nizâmlarında saff-ı harb nizâmına geçmek için takımla yapılan çarhlara denir. Takımla kol ve kademeli takımla koldan saff-ı harbe geçmek gibi. Dışarı Çarh- Saff-ı harb nizâmından kol nizâmlarına geçmek için takımla yapılan çarhlara denir. Saff-ı harb nizâmından takımla kol ve kademeli takımla kol nizâmlarına geçmek gibi.] takımlarla geri çarh ve bölük kolbaşlarıyla ve bölükle içeri çarhlar dururken veya adeta yürürken boru çalındıkda süratle icrâ olunur;

[Ta'limnâmedeki: "Takımla sağa (sola) çarh ve takımla sağa geri (sola geri) çarh ve bölüğün kolbaşlarıyla ve alayın cephesiyle icrâ olunan çarh ve bölüğün saff-ı harb nizâmında icrâ olunan çarhlar dururken veyahud adeta yürürken boru çalındıkta süratle icrâ olunur." ibaresi yanlıştır.]

Acaba süratle giderken mezkûr çarhlar için boru çalınabilir mi? Çalınabildiği takdîrde hareket dörtnal ile mi, süratle mi icrâ edilir? Bu çarhlar için boru yerine kumanda verilmek arzu edilirse veya kumanda vermek mecbûriyyeti görülür ise acaba, hareketin dururken ve yürürken yine süratle icrâ edilmesine göre mi kumanda vermelidir? Husûsat-ı mezkûre salifüzzikr maddede sarahaten beyân edilmemiş ise de esasen beyân edilmesine hâcet yoktur. Zîrâ ta'limnâmenin yalnız bir maddesi her tafsilâtı vermeyip noksan olan şeyler diğer maddelerden araştırılıp bulunduktan sonra bir hüküm verilmelidir. Mesela burada bu suallere, 125 ve 126 ıncı cephe küçültmek ve cephe büyötmek

(N:13, S:5)

mebhaslarına müracaat ederek pekâlâ cevab bulmak mümkündür.

Takımlarla yapılan çarhlar ya cephe büyültmek veyahut cebhe küçültmek harekâtından ibâret olacağından boru, kumanda ve yürüyüşler hakkındaki kavâid için sâlifü'z-zikr maddelerin ahkâmı mûcibince hareket etmek mecbûridir. Buna nazaran bâlâdaki sùallere âtîdeki cevabları vermek mümkündür ve doğrudur.

Sür'at ile giderken takımların her tarafa çarhı için boru çalınabilir. Hareket, cebhe büyültmek ise dört nal ile; cebhe küçültmek ise yine süratle icrâ olunur.

Takımların çarhı için verilecek kumandalar kâideten cephe büyültmek ve küçültmek kavâidine tevfikân verilmelidir.

Ta'limnâmenin 109'ncu sâhifesine bir göz gezdirilecek olursa yazılmış aynı hatanın aynı mahzuru tevli'd ettiği görülür. Burada deniliyor ki; "saff-ı harb nizâmında takımla sağa (sola) ve sağa geri (sola geri) çarhlarda ihbâr kumandasında veya boru işâretinde veya âdî bir bağırma ile ve ilâ âhire verilen ihbârda hemen ikinci sıra birinci sıranın bir hatve mesâfesine yaklaşır".

Bundan ne anlaşılıyor? Takımla yarım yana veya bir buçuk yana yapılan çarhlarda ihbâr kumandanlarında ikinci sıranın, birinci sıranın bir hatve mesâfesine yaklaşamayacağı istidlâl olunur. Acaba öyle midir? Bu hata değil midir? Mesela; saff-ı harb nizâmında bulunan bir bölüğe takımlarla yarım yana (45 derece) veya bir buçuk yana (135 derece) çarh edilirse kademeli takımla kol nizâmı hâsıl olacağından ve bu nizâmda ise sıralar arasında bir hatve mesâfe bulunmak lâzım geldiğinden ikinci sıranın birinci sıraya bir hatve mesâfeye kadar yaklaşması ehem ve elzem değil midir? Buna nazaran bâlâdaki ibâre şu sûretle yazılmak icâb ederdi: "dışarı çarhlarla saff-ı harb nizâmında takımla geri çarhlarla ihbâr kumandasında veya boru işâretinde... ilâ âhire."

Ta'limnâmemizin birçok maddelerinde, denilebilir ki her sâhifesinde bunun gibi ve bundan daha mühimm birçok hatalar, ma'atte'ssüf, bulunur. Bu hatalar bizi yanlış yola sevk ettiğinden başka çalışmaya olan sa'y ve gayretimizi de izâle ediyordu. Terceme edilecek yeni ta'limnâmemizde ise bu kâbil hataların bulunmayacağına, bulunamayacağına kat'îyyen kani' olduğumuzdan fî maba'di mütemâdi bir sa'y ve gayretle çalışarak sınıfımıza lâyük ve müstehak olduğu mertebe-i kemâle isad edeceğimize asla şübhe yoktur.

**Nâmzed Üçüncü Sene Süvâri Mülâzımlarından
Kerküklü Halil Zeki**

Geçen nüshadan mâbad:

**Fâideli Küçük Şeyler (2) Ma‘lûmât İstihsâlinde Müst‘amil Vesâit Hidemât-ı
Seferiyye Nizâmnâmesi: Ma‘lûmât – Madde 42 ve 85**

Esirler ve Firârililer- Esirler ve firârililer münferiden isticvab edilir, esnâ-yı isticvâbatta hiddet ve şiddetten ziyâde hilmiyet, mülâyemet

(N:13, S:6)

ve âsâr-ı nezâket ibrâz olunur, eğer yalan söyledikleri tebeyyün ederse hiddet ve şiddet gösterilmekte asla tereddüt edilmez...

Mülteci firârililer ve esirlerin silâhı var ise hemen ahz olunur. Kendileri bilâ ifâte-i zamân kumandana sevk olunur. Paralarını, elbiselerini ve bargirlerini zabt ve gasb etmek büyük bir haksızlık ve binâenaleyh muhill-i şân ve şeref-i askerîdir.

Üserâya ve firârilere esile-i âniye îrâd olunur:

- 1- Alayın ismi, numarası ve kodu?
- 2- Mensub olduğu livâ ile bu livânın kumandanı bulunan generalin ismi?
- 3- Mezkûr livânın mensup bulunduğu fırka ile fırka kumandanının ismi;
- 4- Fırkanın hangi kolordudan olduğu, başkumandanın ismi ve karargâhı;
- 5- Alay ve livâ ve fırka konaklarda mı köy ordugâhlarında mı veya açık ordugâhlarda mı bulunur?
- 6- Sağda veya solda kolordular veya firkalar var mıdır? Varsa mesâfeleri ne kadardır?
- 7- Mensub olduğun alay ve livâyı nerede bıraktın? Mezkûr kıt'alardan müfrezeler ihraç edilmiş midir? İmdad vüruru mütehammil midir?
- 8- İlerde icrâsı mütesavvir harekâta âid evâmir var mıdır? Veya bu husûsta ibtidâi bir hazırlık mevcûd mudur?
- 9- Son evâmir bu mu muhteviyatı nedir?
- 10- Orduda ne gibi şâyat deverân ediyor?

11- Zehâir? Küllîyetli midir? Mefâzeler, depolar ve anbarlar nerelerdedir?

12- Hastanenin mikdârı ziyâde mi? Büyük hastaneler ve seyyâr hastaneler nerededir?...

Eğer firârî mensub olduğu kıt'anın yürüyüşü esnâsında firar etmiş ise bâlâda beyân olunan esileye şunlar da ilâve olunur:

1- Kol hangi istikameti ta'kîb ediyor?

2- Münferiden mi veya kıtaât-ı sâireye merbuten mi hareket ediyor?

3- Nereye kadar ilerlemek emrini aldı?

4- Bir sınıfdan mı veya sınıf-ı muhtelifeden midir? Firârî süvâri sınıfından ise irad edilecek es'lie atide muharrerdir:

Alayınızda ne kadar bargir var? Seferin başlangıcında bargir mevcûdu ne kadar idi? Bargirler iyi hâlde midir? Romonet ziyâde midir? Alayda acemî veya genç asker bulunur mu? Hasta veya işe yaramayan bargir ne kadardır? Yem mebzûl mü? Ordunun işgal ettiği mıntıklar bargirlerin iâşesine kifâyet eder mi? Veya

(N:13, S:7)

ordunun gerisinden yem celbi mümkün mü? Celb husûsu sehil mi? Yem tedâriki maksadıyla müfrezeler tefrik edilmiş midir? Uzağa gitmek ihtiyacı var mı? Mefâzeler nerededir? Bunlar ne sûretle muhâfaza edilmektedir? Mâfevkler neferâta bed muâmele ediyorlar mı? Alayda isyan var mı? Firarı men maksadıyla ne gibi tedâbîr-i ihtiyâtiyeye müracaat olunuyor? Hastaneler ordudan pek uzak mı? Son muhârebede çok kimse telef oldu mu? Bu telefât askerinin kuvve-i mâneviyesini kesr etti mi?

Topçu sınıfından olan bir firârîye atide sualler sorulur:

Sâbıkü'l beyân es'ileden başka: Büyük park (cebhâne arabaları) nerededir? Muhasara topçusu var mıdır? Depolar nerededir? Küçük park nerededir? Akvah-i nâriyenin çapları ne kadar ve cinsleri nasıldır? Cebhâne araba ve sandıkları cebhâne ile memlu mu? Alay, tabur ve batarya numaraları! Köprü levazîmatı var mı? Koşum hayvânâtı iyi bir hâlde midir?

Firârî bir istihkâm neferine aynı suallerden sonra istihkâm arabalarının mevki'i ve firkalara merbut olan kazmacıların yanında köprü alâtı ve... ilh gibi levazimat sual olunur.

Üseranın istintakları için en münâsib zamân yakalandıkları andır; çünkü bu zamânda fevkalâde menhec oldukları gibi, iğfal husunda, lüzûmu kadar kuvvet ve hâkimiyet-i zâtîyelerine gayri mâlikdirler. Maamâfih yine kendilerinden az şey öğrenilir. Üseraya tevcîh edilecek es'ile-i muhtelif bunların işgal eyledikleri mevki' ve rütbelerine göredir; her hâlde sözlerine pek i'timâd câiz değildir.

Bu bâbda Napolyon diyor ki; üseradan alınan ma'lûmâtın derece-i sıhhat ve mevsûkıyyeti, onların, kıymet-i hakîkiyelerine nazaran ta'yîn eder, bir nefer kendi bölüğünden daha ileriye göremez, bir zâbit alayının mensub olduğu firkanın harekât ve mevzi'ne vâkıf ve agâh olabilir. Bu sûretle başkumandan, düşmanın işgal eylediği mevzi'a âid tasavvurâtını, ancak esirlerden aldığı ma'lûmâtı kıtaâtından ahz eylediği ma'lûmât ile tahkik ettikten sonra, nazar-ı dikkate almalı...

Firârîlerin ifâdâtında hemen emniyyet ve i'timâd gösterilmeyip, bu beyânâtın derece-i sıhhati tahkik edilmeli, hülâsa bir nefer veya bir zâbit ve kendi yeni ma'lûmât-ı mütenevviadan sahîh ve salim bir fikir edinemez. İşte bu dakikaya binâendir ki üserânın veya firârîlerin isticvablarında pek büyük mahâret ve fetânete ihtiyaç lüzûmu baş göstermiştir... [Mâbadi var.]

Mümtâz Yüzbaşısmaîl Hakkı

(N:13, S:8)

Geçen nüshadan mâbad:

Takımım İleri Karakola Me'murum, Nasıl Tertîbât Almalıyım, General Byron

Avdet ederken, düşman zannedilerek üzerlerine ateş edilmemek için, keşif kolu; evvelce mukarrer olan işâreti vermek için neferlerden birisini ilerisine çıkarır. Bu tedbir husûsiyle geceleyn lâzım-ı gayri mefârıktır.

Düşman tarafından bize doğru gelen ecnebler küçük karakol kumandanına götürülür o da onları ba'de'l-isticvab büyük karakol kumandanına gönderir.

Ma'lûmât-ı mühimmenin iki nüshası gönderilir.

Hasmın mevzi'ndeki her bir tebeddül, kollarının her bir yürüyüşü, hareketi derhâl büyük karakol kumandanı vâsıtasıyla ileri karakol kumandanına ihbâr edilmelidir. Ve aynı sûretle firâîler ve mühimm havâdis getiren, düşmana dâir ma'lûmât-ı mühimme veren ahâlî de ona gönderilir.

Eğer bizden birisi firar ederse, parolanın değiştirilmesi için derhâl ihbâr keyfiyet edilir. Ve diğer postalardan vukuunun men'ine dikkat edilir. Bundan başka, eğer mümkünse küçük karakolun mevki'i tebdîl edilir.

Güneşin grubunda; zabid, süvârimiz ileri karakol kısm-ı külliyesi gerisine çekilirken üzerine ateş edilememesini yeniden nöbetçilere ihbâr eder. Gece için aldığı yeni mevzi' düşmandan saklamak için keşif kollarıyla setr eder. Küçük karakollarını müdâfa edilecek köprü, yol veyahut geçidlere karşı vaz' eder. Eğer geceleyin bir tepe üzerine mürtesim düşen şeyleri daha iyi görmek için eteklere doğru birkaç çifte nöbetçi gönderildiyse; hiç olmazsa bir mutarassıd da tepeler üzerinde bulundurulmalıdır. Zîrâ tepelerden düşman ordugâhlarının ateşleri ve köylerin ışıkları daha güzel tarassud edilir. Ve kolayca görülür. Hiçbir tarafı göremeyen nöbetçiler yerine zâbit: dinleme postaları postes d'ecoute ikame eder ki: iki ilâ üç nefer kuvvetinde olur. Zâbit gece yollar üzerinde keşif yapmak ve serîan haber götürüp getirmek için kendisine terfik edilmiş olan iki süvâriyi yanına alır. Onlara yemek ve beygirlerine yem yedirtir. Alacağı raporları okuyabilmek için yanına aydınlık edecek bir şey "lamba veya meşale" gibi şeyler alır. Akşam yemeklerini getirirken aşçılara kılavuzluk etmek için büyük karakola bir nefer gönderir.

Geceleyin küçük karakolun yanlarından biri veya ikisi aleyhine düşmanın ani bir hücum icrâsında ta'kîb edeceği muhtemel olan yollar üzerinde barikatlar "setler" tesis olunur. Ve ilerilerine pusûlar kurulur. Çifte nöbetçiler daha iyi nezâret etmek için yolların kenarına kadar sevk olunurlar. Baskınlar en iyi pusûlar vâsıtasıyla meydana çıkarılır.

Küçük karakol zâbiti; gece için aldığı yeni mevzi', hasma dâir edinebildiği ma'lûmâtı bildirmek için, büyük karakol kumandanı vâsıtasıyla ileri karakol

kumandanına bir rapor gönderir. Bu raporu yemek getireceklere kılavuz olan neferle göndermelidir.

Neferâta verilmek için hazırlanan sıcak çorba veya çay gibi şeyler hizmete veya keşfe gitmezden evvel verilmeli ve sonra gönderilmemelidir.

Gece zâbit maiyyetinin nısfını uyandırır. Nısf-ı diğeri uyur. Ve böyle münavebe edilir. Güneşin tûluundan bir saat evvel herkes silâha sarılır.

(N:13, S:9)

Neferâtı sabahın rutubetinden muhâfaza için sıcak kahve veya çay verilir. Keşif kolları derhâl düşman istikametine hareket ederler. Ve küçük karakol onların avdetine kadar silâh altında kalır. Bu keşif kolları avdetlerinde düşman tarafından icrâ edilen harekâtı veyahud daha aynı mevki’i işgal ettiğini bildirmek için ileri karakol kumandanına bir rapor takdîm ederler. Bu ma’lûmât aynen -eğer ileri gidecekse- süvâriye de verilir.

Küçük karakolun değiştirilmesi zamânı geldikte zâbit; yeni postayı getirmek için büyük karakola bir nefer gönderir. Nöbetçiler değiştirildiği esnâda her iki kıt’a silâh altında kalırlar ve her iki takımın keşif kolları yan yana ileri arâzîyi araştırırlar. Eski posta ancak kendi nöbetçi ve keşif kolları tamamıyla toplandıktan sonra azîmet eder. Derhâl büyük karakola iltihâk eder. Şol şartla ki: pîşdârın kendisini geçinceye kadar beklemesi ve bilâhire kol nihâyetinde kendi bölüğü ile ahz-ı mevki’i için yol üzerine inmesi emredilmiş olmasın.

Mütâlaa-i Mühimme: Yukardaki tertîbât ahvâl-i âdiyye ve müsâidede ittihâz olunacak şeylerdir. Zîrâ onlar mükemmeldirler.

Lâkin olabilir ki: Küçük karakol kendisine tahsis olunan mahâlle gecenin hulûlünden sonra ancak vâsıl olur. Yahud sisli havalarda olduğu gibi, teşkilât-ı arâzîyi iyi keşif ve tecessüse muktedir olamaz. Bu gibi hâllerde yegâne ilâç emniyetini “müteharrik keşif kolları” eline vermekden ibâret kalır. Bu keşif kolları düşmana giden yollar üzerinde hareket eder ve sık sık yekdiğerini ta’kîb ve tevali ederler. Hatta düşmanda kuvve-i küllîye ile ancak yollardan gelebilir. O hâlde bizim keşif kolları da onu keşfederler.

Ma‘hazâ; küçük karakolları öyle vaz‘ etmelidir ki: muhâfaza ettikleri ve yanından birleşecekleri umûmi yollar üzerine serîan yaylım ateş edebilsinler. Müreccihen bir geçid noktasında yerleştirilmelidirler.

Son

Dersaâdet

Y. Ziyâeddin

10) Numaralı Nüşadan Mâba‘d:

Alman Sahrâ Topçusunun Endâht Kavâidi

Müsâdemeli Mermiyâtın Tarassudu

59- Paralanan merminin dumanı hedefi kâmilen veya kısmen setr ederse “önde” dir (kısa atım), bilakis duman hedefle kâmilen veya kısmen setr edilirse atım “arkadan” dır (uzun atım). Eğer duman evvela önde (arkada) ve hemen bunu müteâkıb arkada (önde) görünürse atım hedefe “pek yakın”dır. Rengi, mermi dumanına benzeyen hedeflere arkada bulunan bir atım sühûlete bir kısa atım hissi uyandırır; duman hedefi örtmüş görünür; hâlbuki hakikatde duman arkadadır.

(N:13, S:10)

Bu da hedefin tabii zemîne nazaran arkasındaki duman üzerinde daha az fark ve temyiz olunmasından ileri gelir.

60- Umûmiyetle, bâhusûs rüzgâr endâht istikametinde veya buna karşı istediği zamân, dumanı husûlü anında hedefi tesbit etmeye gayret edilmelidir. Rüzgâr yandan estiği zamân dumanı, hedefin rüzgâr altındaki aksâmıyla tespit etmek için, uzun müddet ta‘kîb etmek fâideli oluyor.

61- Eğer duman arâzîde hedefe nazaran bilkeşif ta‘yîn edilmiş mevki‘lerde görünüyorsa bununla da atımın hedefe nazaran mevki‘i anlaşılıyor.

Ateş eden topun yan tarafında bulunan bir mahâllden bir atım, inhirafsız endâht edildiği hâlde, inhirafli tarassud edilirse atımların mevki‘leri hakkında bir karar vermek mümkündür. Solda durulduğu hâlde kısa bir atım hedefin sağında arkadaki bir atım hedefin solunda görünür! Eğer sağda durulursa görünüşü bir aks olur.

62- Yüksek mevki'lerden veya yüksek mevki'lere endâhtda kısa bir atım hedefin altında uzun bir atım hedefin üstünde görülebilir. Bu hâllerde ekseriya inhirafın mikdârı da takrîb olunabilir. Burada, nişan hattına nazaran, hedefin uzak tarassud edilmeyen atımların oldukça uzak olabilecekleri nazar-ı dikkate alınmalıdır.

63- İsaletler yalnız hedefteki te'sirleriyle anlaşılır. Bu husûsi muhârebede, vakt-i hazara ta'lîmlerine nazaran, ekseriya mümkün olur.

64- Çatal teşkîli esnâsında vukuu bulan şüpheli tarassudlar ahvâle nazaran vesâit-i muhtelifeye müracaatı iktizâ' ettirir. Münferid bir atımın dumanı kafi derecede görünmezse veyahud atımların diğeri bir bataryanın atımlarıyla karışmak ihtimâli varsa o hâlde ateş taksîm olunmayarak yaylım ateş isti'mâl olunur.

Atımlar hedefin çok açığında bulunurlarsa ya hedef yanlış anlaşılmıştır ki bu husûs tashîh olunur. Yahud muvâfik bir yan tashîhi kumanda edilir.

Bir atım hiç görünmezse ya arâzî setr etmiştir yahud mermi geri gitmiştir. Birinci hâlde bazı kere bir zamân sonra hafif bir dumanın yukarı çıktığı görülür. Böyle bir ma'lûmât olmazsa en geç olarak üçüncü atımdan sonra mesâfe değiştirilmelidir. Burada arâzînin hâli nazar-ı dikkate alınmalıdır.

Bazı hâllerde ateş süratinin ta'dîli ile şüpheli tarassudattan ictinâb olunabilir. Bu

(N:13, S:11)

vâsıtalarla hemen kâbil-i tarassud mermiyât elde edilemezse büyük bir çatal ile iktifâ' olunur.

Rutubetli ve arızalı arâzîde müsâdemeli merminin dumanı bazı kere tarassudda kâfi derecede bulunmaz. Yahud hiç görünmez. Bu gibi hâllerde ihtirafî mermiyât müsâdemeli mermiyâtdan daha kolay tarassud olunabilir.

65- Güç bulunan hedefler ekseriya ancak arkalarına düşen bir atımla meydana çıkarlar. Bunlar irtifâ' ve yanları müteveddil atımlarla aranmalıdır. Bazı kere ateş taksîm olunarak yaylım ateşi isti'mâli fâideli olabilir.

66- Ta'vik tapalı dâneler ekseriya şüpheli tarassud olunurlar; bu da derine nüfûz eden mermiyât dumanlarının ya hiç görünmemesinden veya az kâbil-i tarassud bulunmasından ileri gelir. (Mâba'di var.)

Topçu Kolağalarından Senâi

Geçen Nüşhadan Mâba'd:

Rus - Japon Seferinden Müstahriç Topçu Ta'biyesi Hakkında Mütâlaat

Teşhis edilemeyen bir topçu kuvvetini takdîr etmek usûlü:

Japon bataryalarının tarassud edilebilen atımlarıyla endâht etmekte olan toplarının adedi takdîr edilebiliyordu. Lâkin mevzi'de bulunan topların adedi ziyâde yani müteaddid batarya yan yana bulunduğu ve atımların ta'dadı güç olduğu vakit bu mevzi'de yerleşen topların adedini ancak dürbünüm vâsıtasıyla takdîr edebiliyorum.

Dürbünün de gönyemetre nev'inden taksîmatı hâvî bir hatt-ı ufku mevcûddur. Taksîmatın beheri mesâfenin yüzde birine muâdildir. Mesâfe telmetre ile veyahud endâht neticesi olarak ta'yîn olununca veyahud harîtadan alınınca cephenin imtidatını bulmak kolaylaşır. Bunun için dürbünle bakarak cephenin, taksîmatın kaç tanesini ihtiva ettiğine dikkat etmek kâfidir. Bir defa cephenin imtidâdı ta'yîn edince (10) a taksîm edilirse topların adedi meydana çıkar.

Mesela: farzedelim ki düşman bataryaları (2000) sajen mesâfede bulunsunlar. Cephede dürbünde (10) gösterecek bir taksîm $2000/10 = 20$ sajen olur. Bataryaların cephesi $20*15=300$ sajen eder. Topların adedi de $300/10=20$ olur [Bir sajen (2,13) metre muâdildir. Japonların topları arasında (20) metre vardır.]

Fikrimce bu aletler [gönyemetre ve bu nev'iden olan dürbünler] keşif kollarına pek ziyâde fâidebahş olacaktır; çünkü istikşâf icrâsında gerek ameliyât-ı turâbiye imtidâdına gerekse açıkda bulunan düşman kıtaâtının cephelerini takdîr ve tahminde bu aletler vâsıtasıyla pek güzel vazîfe edilebilecektir.

Muhârebe zamânında bu aletlerle diğerk bazı mesâil

(N:13, S:12)

daha hâl olunabilir. Mesela açıkda bulunan bir düşman bataryasının bir nokta-i muayyeneden ne kadar mesâfede bulunduğunu ta'yîn etmek bazen pek mühimm bir mesele teşkîl eder. Zîrâ o nokta-i ateşin o bataryaya tevcîhine sühûlet bahş olur.

Netice-i istikşâfda düşmanın bulunduğu mevzi'de böyle bir nokta-i muayyenenin olmadığı görülür. Ve o da birden bire ateş açarsa o zamân ilk sükût eden mermiyâtın paralanmayanları atımların istikameti hakkında bir fikir verebilir.

İstikşaf icrâsında büyük bir tedbire ihtiyaç vardır:

Topçu mektebi istikbâlde iki hasmın dâimâ mestûr kalacaklarını daha evvelden takdîr etmişti. Filhakika şu Japon seferinde bütün istikşâfâtımın berisinde bir zâbit grubunu bile göremedim. Ne kadar dikkatle baksam ekseriya bazı keşşâfların yalnız başlarını tepeler arkasında seçebiliyordum.

Japon mevzi' keşfinde pek büyük bir tedbir gösteriyorlardı. Ma'lûmât-ı ibtidâiyeyi sûret-i mahsûsada yetiştirdikleri keşşâf ve casuslardan alıyorlardı. Bu hizmete değil yalnız Çinliler, Çin kisfesinde tebdîl-i kıyâfet etmiş zâbitler bile iştirâk ediyorlardı.

Bundan başka mermiyâta istikşâfâtımızı kemâl-i tekitle îfâ etmek luzumunu ihtâr ediyordu. Hiçbir vakitte vakt-i hazar endâhtlarında yaptığımız gibi tarassud noktasına gitmek için açık arâzîyi toplu bir hâlde geçmek mümkün olmuyordu. Böyle bir arâzîye geçerken eğilmek veyahut sürünerek geçmek, tarassud noktasına gidildi mi orada oturarak veya yere yatarak düşman tarafından tutulan mevzi' keşfetmek îcâb ediyordu.

Arâzîden istifâde nokta-i nazardan vakt-i hazar ve vakt-i sefer istikşâfları beynindeki fark:

Polifun endâhtları dâimâ ma'lûm bir arâzîde ve az çok görünür bir hâlde açıkta mevzi' hedefler aleyhine icrâ olunduklarından keşif yalnız endâht edilecek hedefi ta'yîn etmekten ibâret telâkki olunuyordu. Bu sebepten keşfe, hedefin gösterilmesini müteakip hitâm bulmuş nazarıyla bakmaya alışmış idik. Vakit ve nakdin fiktanından dolayı vakti hâzıra endâhtlarına pek az hedefin tahsis edilmesi biz topçulara vesâir zâbitâna keşfi pek kısa bir meşguliyet tanıttırmıştı.

Menevralarda, muhârebe veya ders endâhtlarına nazaran mevzi‘ keşfini daha çabuk icrâ ediyorduk: çünkü manevralarda hartucundan başka bir şey endâht edilmiyordu. Bu sayede işgal mevzi‘ emrini müteakip az sonra birinci atımın gürültüsünü işitmeye bilcümle kumandaya me’mûr olanları alıştırmış idik. Ondan başka serîan ateş küşat ederek alkışlara mazhar olmak arzusuyla bazı topçularımız muhârebe endâhtlarında bile toparlakların ayrılmasına müteakip derhâl bir boş endâht icrâsını adet edinmişlerdi.

Kezâlik vakt-i hizada serîan muhârebe nizâmını alıp ateş küşat edebilmek husûsunda isticalide adet edindik! Zîrâ bu zamânda ufak bir tehir derakip müfettişliğin raporuna kayıt olunduğu gibi bilâhire topçu dâiresinin senevî raporlarına da geçer. (Mâba‘di var.)

Hakkı

Müessisleri: İbrahim Zihni, Hüseyin Hüsnü.

Vilâyet-i Celîle Matbaasında Tab Olunmuştur.

14. Sayı, 10 Aralık 1908

14 Numara, 16 Zi-l-ka 'de, Sene 1326, Perşembe, 27 Teşrîn-i sâni, Sene 1324, Sene 1. Bir senelik abone bedeli 48 ve altı aylığı 24 kuruş olup, hariç için posta ücreti zam olunur.

Müessisleri: İbrahim Zihni - Hüseyin Hüsnü

Hâsılatı sırf gazetenin tekemmül-i intişârına hasr edilecektir.

İdârehâne: Edirne Vilâyet Matbaasıdır

Asker arkadaşlarımızın muâvenet-i kalemiyye ve fikriyyelerine her an müftükürüz.

Gönderilecek evrâk matbaa nâmına irsâl edilmelidir.

Perşembe günleri neşr olunur.

Nüshası 40 paradır.

Ulûm ve fünûn-ı askeriyyeden bahis haftalık risâledir.

Sınıf-ı Muhtelifede Seferiyye Kavâidinin Tedrîs ve Ta'limi

Kıtaâtın seferiyat nazariyat ve ameliyâtına lüzûmu kadar ehemmiyet vermediği nazar-ı te'essüfle görülmektedir.

Devr-i sâbıkada kıtaâtın ta'lim meydânlarından harice çıkması nisbeten gayri mümkün ve herkeste şevk ve havâheş azalmış olduğundan bir dereceye kadar seferiyye nazariyat ve ameliyâtındaki icrâat noksanı mazur görülebiliyordu; fakat şu yakınlarda kıtaâta ta'lim ve terbiye husûsunda verilen serbesti ve bu husûsta gösterilen ta'kîbât ve takyidat, değil fikdân vesâit-i bahâne edenleri, en kansızları bile gayrete getirecek mahiyette iken, ma'attessüf yine lüzûmu derecesinde fa'âliyet ibrâz olunmadığı görülüyor. Öteden beri yalnız ta'limnâmeler ve hatta bunların da manevra kısımları nazar-ı i'tibâra alınmış olup ne muhârebe kısmına, ne hidemât-ı seferiyye nizâmnâmesine ve ne ta'limnâme ile seferiyye nizâmnâmesinin mezc ve tevhîdinden başka bir şey olmayan ta'biye kitâblarına ehemmiyet verilmemiştir. Muhârebe ta'lim meydânları gibi arâzide icrâ olunmayacağı gibi bu meydânlarda ihtimâmkârane ta'lim ettiğimiz yanaşık nizâmlarla, yaylım ateşlerle, yürüyüş ta'limleri ve esliha isti'mâliyle de kazanılmaz. Şüphesiz bunlardan da büsbütün sarf-ı nazar edemeyiz; askerlik şan ve şeref mesleğidir. Ekseriya vakt-i hizada ve bazen de seferde yapılacak teşrîfât ve nümâyişler için bu nev'î ta'limlere de lüzûm vardır;

fakat sınıf-1 muhtelif ta'limnâmelerinin mukaddemelerinde pek güzel îzâh olunduğu üzere, askerlik esasen harb için tesis olunmuştur. Binâenaleyh bilcümle tatbîkât ve ta'limler harbi nazar-ı i'tibâra alınarak icrâ olunmalıdır. Esnâ-yi harbde kıtaâta terettüp edecek vezâif düşünülürse vakt-i hizada nelere çalışacağımız meydana çıkar: harbde sınıf-1 muhtelif pek çok günler yürür ve akşamları – geceyi geçirmek üzere – konaklar veya ordugâh kurar; nadiren muhârebe eder. Târih-i harb okuyanlar pekâlâ bilirler ki sefer müddetinin takrîben onda dokuzu yürüyüş ve tevakkuf ile ve biri muhârebe ile geçer. Harbde bu kadar çok meşgul olacağımız şeylere pek az ehemmiyet vermek şâyân-ı tecviz değildir. Başkumandanın tasavvurât-ı harbiyesinin muvaffakiyyetle mevki'-i icrâyâ konabilmesi yürüyüşlerin, keşif ve emniyet

(N:14, S:2)

hidemâtının hüsnü sûretle icrâsına vabestedir. Nadiren vereceğimiz muhârebelerde muvaffakiyyet kazanmak için de muhârebe meydânına düşmandan çok kuvvet toplamak ve bu kuvveti hüsn-i tertîb etmek lâzımdır. Bu ise ancak yürüyüşlerin, keşif ve emniyet hidemâtının kanlı tecrübelerden müstahriç kavâid-i seferiyye ve ta'biyye muvâfık olarak icrâ olunmasına mütevakıftır. Bir kere ateş başladı mı, bundan sonra muvaffakiyyet ateş ta'biyesindeki, arâzîden istifâde husûsundaki mahârete tabiidir. Ateş ta'biyesindeki mahâretin şart-ı esâsiyesi piyâde ve süvâride her neferin münferiden tüfengini iyi kullanarak attığı kurşunları mümkün olduğu kadar çok isabet ettirmesinden; topçuda ise gösterilen hedefi mümkün olduğu kadar az zamâna zarfında az cebhâne ile muhârebeden hariç kılmaktan ibârettir. İşte vakt-i hizada ta'limlerini şu nukat-i nazara göre icrâ etmelidir.

Bu hesapça seferiyye nazariyatının tatbîk ve ta'limine de iyice zamân sarf etmek iktizâ' eder; hiç olmazsa her kıt'anın husûsi olarak haftada bir gün seferiyye tatbîkâtına çıkması veya haftada birkaç gün ta'lim için kışlaya mütecevir olan arâzî-i haliyyeye gitmesi ve gidip gelme esnâsında ufak tefek seferiyye tatbîkâtı yapması lâzımdır. Bu ikinci şık her zamân kâbil-i icrâdır; bu husûsda kıtaâta sebesti-i tam verilmiş olduğu gibi ta'lim müddetlerinin uzunluğu da bilhâssa müsâidedir.

Ta'biye ve seferiyye nokta-i nazarından ta'lim ve terbiyeyi ikiye ayırmak münâsibdir: birisi zâbitânın diğeri efrâdın ta'lim ve terbiyesi... Zâbitânı, evvela

harîta üzerinde gayet basit ve ufak meseleler tertîb ederek vaz'iyeti kavramaya, muvâfık bir hüküm vermeye ve ba'de bu hüküm ve karara göre maiyyetine serbest emir vermeye alıştırmalıdır. Bu husûsda biraz meleke hâsıl olduktan sonra yalnız zâbitânı at ile ta'biye seyahatine çıkarmalı ve harîta üzerinde tatbîk edilen mesâili bu defa arâzî üzerinde tatbîke gayret etmelidir. Bunda da meleke hâsıl olduktan sonra zâbitânın bir kısmını kıt'a ile arâzîye çıkarmalı ve diğer zâbitânı seyirci sıfatıyla ameliyâtda beraber bulundurmalıdır. İşte şu tedrici usûle riayet edilirse ilkbahara kadar her zâbitin ta'biye ve seferiyyece vazîfesini hüsn-i îfâya muktedir bir hâle gelmesi mümkündür. Zâbitânı yetiştirmek kıt'a kumandanlarına âiddir.

Efrâdın ta'lîm ve terbiyesi bölük dâhilinde icrâ edilir. Bölükden daha büyük kıtaât ile yapılacak ta'biye ve seferiyye ameliyâtı efrâddan ziyâde zâbitânın istifâdesini te'mîn eder. Efrâda ve bilhâssa küçük zâbitâna lâzım olacak derecede bölüğün ta'biye ve seferiyyece ta'lîm ve terbiyesi için ber vech-i âtî nukatın nazar-ı i'tibâra alınması muvâfıktır:

Piyâde Bölükleri İçin

- 1- Yan keşşâfları;
- 2- Piyâde keşif kolları;
- 3- Okumak ve yazmak bilenlere basit kroki yapmayı ve takrîr yazmayı öğretmek;
- 4- Efrâdın kâffesini emir ve haberleri doğru götürüp getirmeğe alıştırmak;
- 5- Bir piyâde avcının harekâtını ve irtibat neferlerinin vezâifini göstermek;
- 6- Bir ileri yürüyüşte pîşdârı ve pîşdârın muhtelif kademelerini öğretmek;
- 7- Muhtasar bir sûrette cânibdâr ve demdârı ve bunların kademelerini belletmek;
- 8- İleri karakolları ve kademelerini öğretmek;

(N:14, S:3)

- 9- Bir küçük karakoldan çıkan çifte nöbetçilerin ve küçük zâbit postalarının sûret-i ikamesi ve ne sûretle îfâ-yı vazîfe etikleri ve çifte nöbetçilerle postaların sûret-i tebdîlleri;
- 10- Ta'lîmât-ı umûmiye ve tenbîhât-ı husûsiyeyi öğretmek;
- 11- Muhtasiran müstakil postaların vezâifi;
- 12- Keşif ve devriye kollarının vezâifi;
- 13- Mukâleme me'mûrlarıyla firârlere karşı edilecek muamelatı öğretmek;

- 14- Yürüyüşlerde sûret-i hareket; sıra zâbitlerinin, borazanların yerleri, silâhın ne sûretle taşınacağı ve yol adımı verilen müsaadat; molalar ve gece yürüyüşleri;
- 15- Muhtasiran konakların envai; nizâm ve ordugâh karakolları;
- 16- Piyâdenin açık ve çadırlı ordugâhları; seferiyye kavâidine muvâfik olarak çadır rekzi ve etrafına hendek küşâdı;
- 17- Ağırılıkların envai ve sûret-i terkipleri; yürüyüşlerde, muhârebede ve konaklarda bulunacakları yerler;
- 18- Muhârebede cebhânenin sûret-i ikmâli
- 19- Sıhhiyye hidemâtı hakkında ma'lûmât-ı mücmele ve muâvin teskerecilerin vakt-i hizada ta'lîm ve terbiyeleri;
- 20- Demiryoluyla nakliyatda efrâda lâzım olan ma'lûmât;

Süvâri Bölükleri İçin

- 1- Şifâhen ve tahrîren ve muhtelif yürüyüşlerle emir ve takrîr götürmek;
- 2- Muhâbere postalarının sûret-i tesisi ve ne sûretle ifâ-yı vazîfe ettikleri;
- 3- Okumak ve yazmak bilenlere takrîr yazmayı ve basit kroki çizmeyi öğretmek;
- 4- Küçük zâbit keşif kollarının harekâtı ve sevk ve idâreleri;
- 5- Düşmanla temas vuku' gelince keşif kolları nelere dikkat ederler? Düşmanın kuvveti nasıl anlaşılır?
- 6- Pîşdâr, cânibdâr ve demdâr ne demektir? Ve bunların kademeleri;
- 7- Pîşdâr süvârisi ile müstakil süvârinin muhtasiran farkları;
- 8- Süvâri avcının ve irtibat atlılarının harekâtı;
- 9- İrtibat kıt'alarının vezâifi;
- 10- İleri karakollar ve kademeleri; ileri karakol süvârisinin vezâifi;
- 11- Süvâri küçük zâbit postalarıyla çifte nöbetçilerinin vezâifi ve sûret-i hareketleri;
- 12- Zincir hattı haricine sevk olunacak süvâri keşif kolları;
- 13- Yürüyüşlerde ve molalarda sûret-i hareket; yol kolunun nihâyetine me'mûr olan süvâri kıt'asının vazîfesi;
- 14- Konakların envai nizâm ve ordugâh karakolları;
- 15- Süvârinin açık ordugâhı;
- 16- Süvârinin çadırlı ordugâhı ve seferiyye kavâidine muvâfik olarak çadır rekzi ve hendek hafri;

17- Ağırılıkların envai ve sûret-i hareketleri; yürüyüşlerde, muhârebede ve konaklarda bulunacakları yerler;

18- Ağırılıklara, nakliye katarına, esir kafilesi muhâfazası ve sevkine me'mûr süvâri müfrezelerinin harekâtı;

19- Yaya ceng eden süvâride cebhâne

(N:14, S:4)

noksanının ikmâli;

20- Muhârebede hidemât-ı sıhhiyye hakkında ma'lûmât-ı muhtasıra;

21- Telgraf ve demiryolların sûret-i tahrîbleri;

22- Demiryoluyla nakliyatda efrâda lâzım ma'lûmât;

Bataryalar İçin

1- Şifâhen ve tahrîren ve muhtelif yürüyüşlerle emir ve takrîr götürmek (emirber yetiştirmek);

2- Okumak ve yazmak bilenlere takrîr yazmayı ve basit kroki çizmeyi öğretmek;

3- Kısım-ı küllî, pîşdâr, cânibdâr ve demdâr gibi aksâm-ı mühimmenin tedrisi;

4- Pîşdâr, cânibdâr, demdâr gibi emniyyet kıtaâtıyla kısım-ı küllîde bulunan topçu kıtaâtı nerede yürür ve cebhâne kademesiyle, hafif cebhâne kolları nerede bulunur?

5- Topçunun süvâri ve piyâde kıtaâtı arasındaki yol yürüyüşleri, yürüyüş için içtimâlar; molalar; numara neferlerinin tarz-ı hareketleri;

6- Konakların envai ve nizâm karakolları;

7- Topçunun açık ve çadırlı ordugâhı ve çadır rekzi;

8- Ağırılıkların envai; yürüyüş ve muhârebede ve konakdaki yerleri;

9- Topçu nakliye bölüklerinin ve nakliye katarlarının muhtasaran vezâifi;

10- Cebhâne noksanının ikmâli;

11- Muhârebede hidemât-ı sıhhiyyenin sûret-i icrâsı;

12- Demiryoluyla nakliyatda efrâda lâzım olan ma'lûmât;

İstihkâm Bölükleri İçin

1- Okumak ve yazmak bilenler için takrîr yazmak ve basit kroki çizmek;

2- Pîşdâr, cânibdâr, demdâr ve kısım-ı küllî gibi aksâm-ı askeriyye hakkında ma'lûmât-ı mücemmile;

- 3- Bu aksâma ilhâk edilen istihkâm müfrezelerinin ve köprücü takımlarının vezâifi; bulunacakları yerler ve yol yürüyüşleri;
- 4- Konakların envai ve nizâm karakolları;
- 5- İstihkâm kıtaâtının açık ve çadırlı ordugâhları ve çadır rekzi;
- 6- Ağırlıklar ve nakliye katarı hakkında ma'lûmât-ı mücemmile; yürüyüşlerde, muhârebede ve konaklarda ağırlıkların bulunacakları yerler;
- 7- Demiryolu, telgraf, telefon hatvetinin köprülerin tahrîb ve ta'mirleri;
- 8- Demiryoluyla nakliyatda efrâda lâzım olan ma'lûmât;
- 9- Düşman ateşi altında, gündüzün veya geceleyin mevani' fer'îye tahrîbi;
- 10- Köprücülük, balonculuk, lağımcılık ve istihkâmâtın tesis ve tanzîmi gibi vezâif-i fenniyye;

Bittabi' mevâdd-ı sâlifeden bil-amel gösterilmesi kâbil olanlar açık dershânedede yani ta'lîm meydânlarında ve arâzî üzerinde ta'rîfât-ı ibtidâiye ile beraber ta'lîm edilmeli; gayri kâbil olanları terbiye-i askeriyye derslerinde hulâsa tarzında öğrenmeye gayret etmelidir.

21 Teşrîn-i evvel 1324

Erkân-ı Harb Kolağası Ali İhsan

(N:14, S:5)

Taburun Muhârebesi

1- Taburun Açılması:

Elif-	Bir pîşdâr taburunun sûret-i hareketi		
Be-	Bir demdâr	“	“
Ha-	Bir cânibdâr	“	“
Dal-	Müfreze bir taburun	“	“
He-	Kısm-ı küllî taburlarının	“	“

2- Taburun Yayılması

3- Taburun ta'rizi

4- İhataya me'mûr bir taburun sûret-i hareketi

5- Cepheye me'mûr bir taburun sûret-i hareketi

6- Taburun müdâfaası

7- Taburun süvâriye karşı muhârebesi

8- Taburun topçuya karşı muhârebesi

1- Taburun Açılması:

(Bir pîşdâr taburunun sûret-i hareketi – Düşmana tesâdüfünde tabur kumandanının hareketi – Bu sırada taburun vaz'iyeti – Taburun hatları – Açılma emirleri – Açılmanın sûret-i icrâsı)

Düşmana tesâdüf bir muhârebeye mecbûriyyet hisolunduğu zamân vakt-i hazar ta'lîmleriyle kazanılacak meleke ve rûsûh bütün kuvvetiyle lüzûmunu hissettirir; ve bu lüzûmun derece-i ehemmiyyetini, bu meleke ve rûsûhun lüzûm-ı tekâmülünü tasvir maksadıyla, düşman karşısında hâl-i vaz'iyete nazaran sûratle karar vermek ve bu kararın îcâb ettirdiği evâmiri sûret-i münâsibe ve kâffiyede i'tâ ve harekâtı hüsn-i sûretle idâre için, mezkûr mûmaresenin de hattı tamamıyla kifâyet edemeyeceğini iddia etmek mümkün olur. Bununla beraber ta'dâd edecek muhârebât, şüphesiz bu iddianın derece-i şümûlünü temdîd eder; zîrâ muhârebeler tekrar ettikçe kazanılacak i'tiyâdın da tezâyüd edeceği pek tabiidir.

İşte zamân-ı hazırda yapılan tatbîkâtlarda dâimâ ahvâl-i muhârebe nazar-ı dikkatde bulundurulur, bâlâda zikredilen harekâtı muvâfık bir sûretde icrâyâ alışmak, üssülesas i'tibâr edilmelidir. Yoksa... müteaddid muhârebeler görmüş, geçirmiş olduğu hâlde ahvâl-i muhârebenin mebadi-i îcâbâtına vâkîf olamamış pek çok yadigârlar gözümüzün önünde duruyor.

Zâten hiçbir ta'lîmnâmede, muhârebenin muhtelif safahât ve manzaralarına dâir kavâid-i kat'îyenin beyân edilememesi değil midir ki tatbîkâtların, ameliyâtların ehemmiyyet-i azîmesini tazif ediyor. Hâlbuki aksi takdîrde, bir muhârebeye muvaffak olmak için bütün kavâid-i nazariyeyi harfî harfine ezberlemek ve bunları elimizdeki silâhlarımız gibi, mükemmelen hıfz ederek lüzûmunda sarf etmek kifâyet eder ve hâlât-ı mezkûrenin hatır ve hayale gelmeyecek, ümid edilmeyecek tebdîlât ve tahvilât-ı muhtelifesine tâbi' olarak harekât-ı fer'iyede bulunmak îcâb etmezdi ve o vakit muhârebe ne kolay olurdu!

Hâlbuki ne kadar mecbûruz, o safhaların, o manzaraların, hiç olmazsa imkân dâhilinde bulunanlarını, tatbîkâtlar esnâsında görerek, göstererek o yabancı çehrelere kendimizi alıştırmaya ne kadar mecbûr ve muhtacız.

Muhârebede, düşman karşısında, serî bir karar vermeye lüzûm görüldüğü zamân, bâhusûs ilk tesâdüf zamânlarında, alelâde yetişmiş kumandanlara çok defa bir tereddüd arız olur, ve bu hâl vakt-i hazar tatbîkâtlarında bile müşâhede olunur. Tatbîkâtlar temâdî ettikçe, süratle karar vermekte meleke hâsıl oldukça tereddüd, sırf, diğer tatbîkâtlar için, zâil olursa da hakîki düşman ve ateş karşısında meleke ve mümâresenin derecesi nisbetinde bir te'sîrle, yine meydana çıkar.

Kıt'a büyüdükçe, tehlikeden uzakça bulunulacağı, kıtaât-ı esâsiyeyi isti'mâl için vakit buluna

(N:14, S:6)

bileceği ve binâenaleyh hâli daha ziyâde bir selâmet-i fikir ve istirahat-i kalb ile karşılamak mümkün olacağı tasavvur ve tahmin edilirse de, müsâide gibi görünen bu zamânın hüsn-i isti'mâl edilip edilememesine göre, bilâhire tereddüd ve şaşkınlığın derecesi de tezâyüd eder.

Hâlbuki bir tabur kumandanı, bâhusûs tabur yalnızca pîşdâr ifraz edilmiş olursa ve yahud pîşdâr taburlarının baş tarafında bulunursa, düşmana tesâdüf edildiği zamân, oldukça serî bir karar vermeğe çok defa mecbûr olacaktır; fakat o zamân da gayet doğru bir karar verebilmek için lâzım olan ma'lûmât alelekser sûret-i kâfiyede istihsâl olunmuş değildir.

Filhakika muhârebenin bidâyetinde, ma'lûmât-ı lâzıme, arzu eylediği ve takdîr vaz'iyeti sûret-i mükemmelede teshil edecek vecihle elde etmek, çok defa hemen gayri mümkündür. Elde bulunan bütün ma'lûmât nakıs ve tahminidir. Kararlar da hep mütâlaat-ı tahminiye üzerine verilir; ve işte bu tasavvur ve tahmin-i hakikate mutabık ve yaygın olarak icrâ etmek ma'lûmât-ı nazariye ve ameliyesi tekemmül etmiş dimağlara müyesser olur.

Zâten muhârebede hâle muvâfık hareket etmek hiç de güç değildir; fakat o hareketi icrâ için îcâb eden ma'lûmâtı elde etmek ve mesela düşmanın maksadını hakkıyla keşif etmek... İşte bu güçtür.

Taburların müfrezeliği derecesi tezâyüd etdikçe, tabur kumandanının vaz'iyeti daha etrafiyla, daha lâyıkı vechile münakaşa etmesi, anlaması mecbûriyeti de o nisbetde artar. Diğer taburlarla birlikde ve mesela kısım-ı küllîde bulunan bir taburun bu husûsdaki mecbûriyeti ile, pîşdâra me'mûr veya büsbütün mefrûz bulunan bir taburun mecbûriyeti beyrinde küllî fark vardır.

Pîşdâr taburu sınıf-ı sâire ile birlikde bulunmuyor ve tabur kumandanı da doğrudan doğruya pîşdâr kumandanı bulunuyorsa, ilerdeki bölüğün, avcının düşmana tesâdüf ettiğini haber alır almaz, ilk vazîfesi kendi gözüyle düşmanın mevki'ini, vaz'iyetini görüp vaz'iyeti takdîre gayret etmek ve aynı zamânda kıt'a kumandanına ma'lûmât vermektir. Böyle zamânda büsbütün acele ve telaş edilerek hâli, vaz'iyeti görmezden mukaddem kıt'a kumandanına ma'lûmât yetiştirilmeye çalışılıyor ki bu ma'lûmât, membaının derece-i ehemmiyeti nokta-i nazarından, pek nakıs addolunacağı için kıt'a kumandanı nezdinde o kadar büyük bir fâideye mucip olamaz. Bununla beraber tabur kumandanı kendisine getirilen ma'lûmâtın getiren vâsıtasıyla veya diğer bir emir atlısıyla kıt'a kumandanına tebliğini ihmâl etmez.

Bu sırada tabur kumandanı nerede bulunur? Burada mûmâileyh için iki mevki'i tasavvur edilebilir: Biri pîşdâr pîşdâra, diğeri de pîşdâr kısım-ı kullisi. Filhakika kumandanın vaktiyle düşmanın ve arâzînin hâlini tedkik edebilmesi için mümkün olduğu kadar yol kolunun ilerisinde, ileri kademelerinde bulunması fâideli olursa da, daha bidâyetde kendini tehlike altında bulundurması da lüzûmsuz olur. Kıt'a ne kadar büyük olursa, kumandan o nisbetde ilerdeki kademelerin birinde bulunabilir. [Bu ifâdâtın sırf kademe nâmına olduğu ve bu husûsda düşmana olan mesâfe ile arâzînin te'sîri derece-i maiyyine ve kat'îyyede bulunabileceğine söylemeye hâcet yoktur sanırım.]

(N:14, S:7)

Tabur kumandanının lemha-i basarda pîşdâr pîşdârında bulunması münâsib telâkki olunursa da tabur gibi ufak kıtaâtın emniyyet yürüyüşünde uç ile pîşdâr pîşdârı

beynindeki mesâfe, alelâde, o kadar ziyâde bırakılmayacağından, düşmana tesâdüfde, bâhusûs açık arâzide uç ile birlikte düşmanın ateşine dūçâr olur.

Şu hâlde pîşdâr kısm-ı küllîyesinde bulunacak olan, bulunmasını münâsib görmüş olan tabur kumandanı bulunduğu mevki“ müâid değilse atını sürerek ileriye ve düşmana görünmeyecek ve fakat düşmanı tarassud edebilecek bir vecihle bir arâzi-i zemîn gerisine gider.

Şu sırada taburun vaz'iyetini de düşünürsek kumandanın ileriye gitmesi lüzûmu da tezâhür eder. (Mâba'di var.)

Erkân-ı Harb Kolağası Ahmed Hamdi

Geçen nüshadan mâbad:

Makineli Tüfengler, Maksim ve Hoçkisi Tüfengleri, Makineli Tüfeng Kundağı

Tüfengin maksad-ı isti'maline ve arâzîye göre kundak muhtelif olmak iktizâ' eder. Bugün Avrupa'da makineli tüfengler için belki bin çeşid kundak imâl ve isti'mâl edilmektedir. Bu tüfengler muhtelif mahâllerde isti'mâl edilmiştir. Hafif bir kundak ile iki büyük tekerlek üzerinde top gibi isti'mâl edildiği gibi bahriyede şâkulî bir mihver üzerinde duvar bir tarzda dahî kullanılmaktadır. Zırhlı otomobillerde kullanıldığı gibi İngilizler transvalde zırhlı şimendiferlerde dahî isti'mâl etmişlerdir. Zemîn ile beraber bir tesviyede bulanacak sûretde, zemîn kundakları üzerinde kullanılabilceği gibi yine bu kundaklarda mevcûd ufak tekerlekler vâsıtasıyla efrâd tarafından dahî piyâde hâlâtlarıyla cer dahî olunabilir. İsviçre sisteminde efrâd vâsıtasıyla sırtda dahî götürülebildiği gibi Almanlar gibi sahrâ topçusunda olduğu üzere dört atlı arabalar üzerinde taşınarak istenildiği mahâlde hemen yere indirilip yerde ateş edilebilir. İsveç ve İsviçre ile Bulgarlarda olduğu gibi cebel topçusu tarzında esterler üzerinde dahî sevk edilir. Hulâsa her türlü vaz'iyette isti'mâl edilebileceğinden kabulüne karar veren devlet arâzîsini ve karar altına aldığı sûret-i isti'mâline ve terfik edeceği sınıfı nazar-ı dikkate alarak bâlâda beyân olunan sûret-i nakillerden birini kabul eder.

Bizim için en iyisi kısmen sırtda ve kısmen ester üzerinde piyâdeye terfikan nakli ile îcâbında topçu ve süvâriye terfîk için dahî bir kısmının Almanlar tarzında arabalarla sevki ve behemehâl zemîn kundakları üzerinde isti‘mâli muvâfık olur zannındayım.

Zemîn kundakları biri yekpare ve geniş olmak ve diğeri yalnız üçayaklı bir sehpadan ibâret bulunmak üzere başlıca iki tarzdadır. Birincisi ilk usûl olup ikincisi ise son modeldir. Bulgarların birinci usûldedir. Sıkleti takrîben 40 kilogramdır. İkincisi 17 kilogramdır. Birincisi hem ağır ve hemde her türlü arâzî ve mevânia uygun gelmediği hâlde ikincisi tertîbâtındaki

(N:14, S:8)

sâdelik ve mahâret ile her türlü arâzîden, mevani‘ arkasından, duvarlar üzerinden, pencerelerden, çukur, dere, tepe velhâsıl her yerden endâhta salih ve fevkalâde ameli ve basit bir kundaktır. Fakat pek yakında ihtira‘ edildiğinden ekseri devletler hatta Almanya bile henüz idhâle muvaffak olamamıştır.

Birinci usûldeki kundakla mücehhez tûfengin ceman sıkleti 80 kiloyu tecâvüz etmediğinden bir estere tûfeng ikinci bir estere cebhânesi tahmin edilerek isti‘mâl olunacaktır.

Bu usûldeki kundaklar efrâd sırtında nakil olunâmayıp muhârebe meydânında efrâd vâsıtasıyla cer edilebilir.

Tûfengin Havâss-ı Balistikiyesi

Makineli tûfengler âid olduğu devletin piyâde kurşunlarını endâht ederler. Nâmlunun tertîbâtı dâhiliyyesi piyâde tûfenginden hiçbir farkı yoktur. Mermiyâtın muharrikleri nâmlunun ziyâde kızmasına ve dakikadaki vasatı 500 atımlık sürat-i ateşden mütehassıl sademâtın şiddetine rağmen yine pek az müteessir olmaktadır, kesâfet isabete misâl olmak üzere zikredelim ki 200 metreden 750 fişeng endâht olunduğu zamân mermiyât 80 santimetre arzında ve 60 santimetre irtifâ‘ında bir levhadan harice çıkmamışlardır.

Almanya’da meşhur balistikşinas miralay Fon Şu “Grines Tahnişe Çayt Şerif” nâm mecmûa-ı fûnûn-ı harbiyede makineli tûfengin isabet kabiliyyeti hakkında ber vech-i âtî beyân-ı fikir eylemiştir:

“Sûrat-i ibtidâiye ve muharrik merminin yatıklığı husûsunda makineli tûfenglerin hâsîlat-ı endâhtı, küçük çaplı diğer adi tûfenglerin hâsîlat-ı endâhtından ehemmiyetli sûrette asla fark ve inhiraf etmemiştir. İnsan saniyeleri saymak için bir saniyede beş nihâyet altıya kadar sayabilmek için oldukça isticâl göstermeye mecbûriyyet hissettiği hâlde dakikada (600) veya saniyede (10) atım endâhtı gibi azîm bir sûrat-i ateş demek olan böyle bir endâhtda birbirini o kadar sûratle ta’kîb eden nâmlu ihtizazatından dolayı merminin istikamet-i endâhtı, isabet kabiliyyetini azîm sûratde berbad edecek derecede müteessir ve mütebeddil olmaz mı sualinin vârid-i hatır olmaması mümkün değildir. Eşgal-i isabetden anlaşıldığı üzere münferiden endâhtlar ile serî ve zât-ül hareke endâhtlar arasında fark vardır. Fakat bu fark ehemmiyetli bir te’sîr gösterememektedir. Küçük mesâfâtda bu fark hâiz-i ehemmiyet değildir, büyük mesâfâtda ise bu tehâlûf-i cüz’eyeye mukabil hafif endâht hâsîlat-ı meşhudesine nazaran diğer bir takım müsâid esbâb intişârat-ı tehaddüs ederek bunlar o derece hüsn-i te’sîr hâsıl ediyor ki makinalı tûfenglerde isabet kabiliyyeti nisbeti ekseriya herhangi bir mikdârdaki piyâde tûfenginin isabet hâsîlatından daha iyi zuhûr ediyor. Alelhusûs bu tekaddüm isabet keyfiyeti %50 ve %80 isabet için fennen iktizâ’ eden hedef cephelerinde ayânen meşhud olmaktadır.”

General Röne dahî “piyâdenin ve sahrâ topçusunun harb tertîbi endâhtı” nâm eserinde ve “Alman Ordu ve Bahriyesi için sene kitâbları” nâm eserindeki makalesinde ve “piyâdenin tabur dâhilinde harb endâhtı ve makineli tûfeng ile endâht” nâm eser-i meşhurunda balistik nokta-i nazarından olan tedkikatında dahî aynı vecihle hüküm etmektedir.

(N:14, S:9)

Muhtelif Çapda Maksim Makineli Tûfengin Endâhtça Kabiliyyet-i Faaliyesi

	7,9 mm	7,65 mm	7 mm	6,5 mm
Femdeki Sûrat-i Mermi	640	650	800	725
Femden 25 Metre İlerdeki Sûrat-i Mermi M.	620	630	680	705
Femdeki Mermi İşi Kilogrametre	307	295	280	271
Menzil-i Azami M.	4.000 Metreden Ziyâde			
.-. kadar derecelik zâviye-i irtika‘	30 ilâ 32 Derece			

Azami Gaz Tazyîki
(Santimetre mürebb'î üzerine kilogram) 3.000 3.030 3.050 3.050

Atm-1 sefer

1,7 metrelik hedef irtifâ'ı için

mıntıka-i mazrube	Tamam	Tamam	Tamam	Tamam
400 metre mesâfede				
800 “ “	55	56	73	79
1.200 “ “	23	24	26	30
1.600 “ “	12	13	15	16

(Her biri 20 şer atımdan ibâret üç sıra ateşden vasatî olarak)

Hâsılat-ı isabet

500 metre mesâfede

İrtifâ'ı santimetre 20 21 12 12

Arz santimetre 20 14 15 11

900 metre mesâfede

İrtifâ'ı santimetre 137 120 92 92

Arz santimetre 109 113 77 77

1200 metre mesâfede

İrtifâ'ı santimetre 206 158 153 173

Arz santimetre 119 97 105 180

100 metre merminin amîk nüfûzu

Çam ağacı santimetre 105:95 105:92 125:105 124:112

Duvara “ 10:8 9:08 10:8 10:8

Kuma “ 45:34 39:25 45:35 35:30

Azami derecede metin nikelli çelik levhalara

kuvve-i nüfûzu:

4 milimetre sahnındaki levhayı deldiği mesâfe: M.	95	130	130	120
3 milimetre sahnındaki levhayı deldiği mesâfe: M.	260	275	290	260

(N:14, S:10)

Bir melekeli avcı neferi bir piyâde tûfengiyle dakikada 10 aded iyi nişan alınmış atım endâht edebileceğini hesap eder isek bir makineli tûfeng 50, 60 avcıya muâdil olur. Makineli tûfengi kullanan avcı muvâfık kundak isti'mâl ettiği hâlde gayet küçük bir hedef teşkîl edip bundan başka işbu hedef dahî gayet sühûlete setr edilebilir. Nâmlu kundak üzerine müstenid olup avcının evsâf-ı şahsiyyesine gayr-ı tâbi' olduğundan dolayı makineli tûfengin hâsılat-ı endâhtı piyâdede olduğu gibi neferin te'sîrât-ı şahsiyyesi ile müteessir olmadığından intişârat o kadar küçük ve hazme-i mermiyât on derece kesiftir ki işbu hazme her türlü mesâfâta piyâde bölüklerinin mermiyâtına nisbeten dâimâ daha küçük bir sath dâhilinde temerküz ederler.

15 saniyede bir kalın ağacın kütüğünün makineli tûfeng kurşunlarıyla balta ile olduğu gibi kesilmesi buna bir misâldir.

Maksim makineli tûfenglerin bölük hâlinde teşkîlatı, usûl-i ta'lîmi, kavâid-i endâhtı ve ta'biyesi ile Hoçkis nâmı Fransız makineli tûfengleriyle mukayesesini hakkında vereceğim ma'lûmât-ı mücemmeleyi ikinci makaleme terk edelim.

Topçu Kolağalarından Recep İrfan

Fâideli Küçük Şeyler (4) Ma'lûmât İstihsâlinde Müst'amil Vesâit

Seyyâhîn ve Ahâlî – îcâbında bir seyyâhdan veya bazı ahâlîden dahî istifâdebahş ma'lûmât alınabilir. Bunlara da aynı es'ile tavsiye olunur ise de hasta düşmanın ta'kîb ettiği istikamet, mefâzeler, kıtaâtın üniformaları, memleketin tabiatı ve müvasalat, deverân eden şayiât hakkında sûret-i umûmiyede ma'lûmât ahz olunur.

Ahâlîden; bilhâssa, nâhiye müdürleri, köy imamı veya papaz, mekteb haceleri, me'mûrîn-i hükümet, düşmana kılavuzluk ve erzâk müteahhidliği eden kimselere istîcâb etmek lâzımdır... Karşınızda size adem-i emniyyet gösteremeyecek olan çocukların ağızından hakikati öğrenmek alelekser mümkündür...

Esnâ-yı rahde tesâdüf olunmuş bir yolcunun istintakı anı da muharrer olduğu üzere icrâ olunur:

- 1- İsmi nedir, mürûr-ı tezkeren nerede?
- 2- Nereden gelip nereye gidiyorsun?
- 3- Düşmana rastgeldin mi? (Tesâdüf etmiş ise) düşman hangi sınıf-ı askeriyededir? Kuvveti ne kadardır?
- 4- Düşman askerinin sıhhati ne yolda? Hastaları ziyâde mi?
- 5- Düşman ileri karakollar hattı

(N:14, S:11)

pek sıkı mı?

- 6- Bu ileri karakol askeri hangi sınıftan?
- 7- Düşman yollar, köprüler ta'mir veya inşâ ediyor mu?
- 8- Düşmanın işgal ettiği memâlikde erzâk ve yem ucuz mu?

Harîtar- Esnâ-yi seferde harîtaların ehemmiyeti pek ziyâdedir; çünkü harîta sayesinde derk-i mevzi'ler, açık ordugâhlar, konaklar intihâb ve yürüyüş cedaveli tesis ve tanzîm olunur.

Düşman kıtaâtının mevzi'leri, Napolyon Bonapart'ın yaptığı gibi, harîtalar üstünde toplu iğneler ile irâe olunmalıdır...

Alınacak bir harîtayı, ahvâl-i arâzîye nazaran, ba'de tedkik isti'mâl eylemek pek münâsibdir; çünkü bu tedkik vâsıtasıyla ki harîtaya verilecek ehemmiyet ve gösterilecek emniyet meydana çıkar...

Kılavuzlar- Harîtalar ne kadar mükemmel ve sahîh olursa olsunlar yine arâzînin her tarafında bulunan keçi yollarıyla, diğer yolların karışıklıkları arasında ve bâhusus esnâ-yi leyde, ahvâl ve tafsîlât-ı arâzîyi bihak, irâe edemezler.. Harîtalar ta'kîb olunacak istikameti gösterirler; fakat mezkûr istikameti ta'kîb etmek ve yol gaip etmemek için bir kılavuzun lüzûm ve tedâriki ihtiyac-ı kat'îyesini asla def edemezler...

Gayr-ı ma'lûm bir arâzîde hareket olunurken bir kılavuz tedârik etmek pek mühimmdir, gerçi ahâlînin kısm-ı a'zamı (yolları bilmez) diye kılavuzluk hizmetini kabul etmekten istinkâf eylerler ise de bu gibilere asla aldırmamalıdır.

Kılavuzlara iyi muâmele edilir, ahvâl-i muktezâiyede para da verilir; fakat ihânetleri hâlinde kurşuna dizilecekleri beyân edilmek sûretiyle tehdit olunurlar...

Kılavuzlar iki muhâfız nefer arasında sevk edilirler. İhtiyaç hâlinde yaya kılavuzların kolları bağlanır. Süvâri olmaları lâzım geldiği vakit kendilerine fena bir binek hayvanı verilip ayaklarından biri üzengiye rabtolunur.

Kılavuzlar ile her türlü mukâleme memnû'dır. Yalnız kumandan, başkaları işitmeyecek derecede sualler sorabilir...

Defaten müteaddit kılavuz kullanmak, isticvablarından ve zekâvetlerinden emin olduktan sonra, bunlara i'timâd etmek bir hareket-i müdebbirânedir.

(N:14, S:12)

Zabt olunan evrâk-ı umûmiye – Mahâllî gazetelerin taharrîyesi ve postahânedeki mevcûd mektupların nâhiye müdürleriyle me'mûrîn evrâkının, telgrafhâne ve şimendifer muvakkıfları müdürleri evrâk ve sicilâtının zabt ve müsâdere olunması icâb eder...

Salif-üz-zikr evrâk-ı mütenevvianın zabtıyla, düşman tarafından ısrar olunan evâmîr-i mühimme nişanlarına veya ma'lûmât-ı sahîhaya destres olunur.

Muhaberat-ı Hafîyye – Bir kıt'a-i askeriyeye irsâl olunacak ma'lûmâtın düşman tarafından elde edilmek tehlikesi mevcûd bulunduğu veya evrâkı götüren kimseye emniyet edilmediği vakit muhaberat-ı hafîyye isti'mâl olunur...

İstimâllerinden istifâde olunacak vesâit pek çok olduğundan bunlardan bazıları ber vech-i âtî zikr ve ta'dâd edilmiştir:

- 1 – Elifba'ya nazaran bir harfin yerine bir diğeri konur...
- 2 – Huruf-ı müteâkibe arasına bir veya birkaç haruf bi mana vaz' olunur...
- 3 – İşarat veya erkam ile yeni eliba tertîb edilir...

4 – Elifba'ya keyfe mettefak bir harf ile başlanılır. Mesela: Elif=Kaf; Be=Kaf; Pe=Kef... ilh gibi...

5 – Eczâlı mürekkeb kullanılır. (Eczâlı mürekkeb – yazarken kâğıt üzerinde hiçbir şey görünmeyip, fakat kâğıt ateşe gösterildiği vakit yazıları rüyet olunan bir nev'î mürekkeb.)

6 – İstenografi vesâire ile muhâbere usûlünü kullanmak. [İstenografi – işârât-ı muhtasıra ile yazı yazmak fenni.]

[Son]

Mümtâz Yüzbaşı İsmail Hakkı

Manastır ufk-ı hürriyetinden tûlu' eden ve (Neyyir-i Hakikat)e pir olan (Vatan) cerîde-i muhteremesini (Ordu) samîmiyyet-i kalbiyyesiyle tebrik ve kemâl-i yemin ve muvaffakiyyetle devam-ı intişârını temennî eder.

Müessisleri: İbrahim Zihni, Hüseyin Hüsnü.

Vilâyet-i Celîle Matbaasında tab olunmuştur.

15. Sayı, 17 Aralık 1908

15 Numara, 23 Zi-l-ka'de, Sene 1326, Perşembe, 4 Kânun-ı Evvel, Sene 1324, Sene 1.

Bir senelik abone bedeli 48 ve altı aylığı 24 kuruş olup, vilâyât-ı sâire için posta ücretiyle beraber seneliği 60 ve altı aylığı 30 kuruştur.

Müessisleri: İbrahim Zihni - Hüseyin Hüsnü

İdârehâne: Edirne Vilâyet Matbaasıdır

Asker arkadaşlarımızın muâvenet-i kalemiyye ve fikriyyelerine her an müftekiriz.

Gönderilecek evrâk matbaa nâmına irsâl edilmelidir.

Perşembe günleri neşr olunur.

Nüshası 40 paradır.

Ulûm ve fûnûn-ı askeriyyeden bahis haftalık risâledir.

Meclis-i Meb'ûsân'ın Bidâyet-i Küşâdı, İyd-i Ekber-i Millî

Bugün netice-i âmâl-i millet, bugün kible-i efkâr-ı ümmet olan Meclis-i Meb'ûsân küşâd ediliyor! Tatlı bir terane, ne müessir, muazzez nakarat: Meclis-i Meb'ûsân küşâd ediliyor! Bu yevm-i mesud bu iyd-ül kebir, bu feth-i mübin o kadar kıymetdar, o mertebe-i mücemmil ki bütün kulub-i millet idrâk-i saâdet avrıyla serteser meşhuni şevk-i şadi, uzun bir devre-i istibdat ve itisafın çirkab-ı mezellet ve sefaletinden müberra, geniş bir nefis-i hürriyet ve inşirah ile bu yevm-i bîhterinin, bu an per saîdin tecellî-i mukaddesini alkışlıyor!

Asuman-ı millet, her türlü şevaib ve kâbus-ı istibdatdan azade-i tahassusat safiyet-i millîyeye bir makes bir nur-ı tecellî oluyor. Harabezare düşen zavallı vatanın her köşesinde bir gülizâr-ı mesadet tezahür

(N:15, S:2)

ediyor, bütün cihan-ı Osmânî behişini safâ'lar, sevinçler, saâdetlerle bu dem-i bîhterini, bu küşâd-ı mukaddesi bekliyor!

Efrâd-ı millet bütün mevcûdiyetiyle, ordusuyla mela-i fethine ittika ederek, bu tecellî-i ulvîyi bu iyd-i muallâyı bütün rûhuyla tebcîl ediyor, fahr ve meserretine,

şevk ve şetâratına pââyân olmuyor, her ferd-i mes‘ud milletin nâsiye-i meserretinde hürriyet, bahtiyârlık nurları lem‘an ediyor!

Bütün âsâr-ı umûmî-i şâdîye, bütün küşayiş-i meşru‘ tahassusata (Ordu) dahî nâkâbil-i şerh ve ta‘rif bir meserret, hiss-i saâdet, hiss-i mefharetle iştirâk ederek muhterem kari’lerine güldeste-i tebrikâtını takdîm eyler:

Yaşasın Osmânlılar!

4 Kânun-ı Evvel Sene 324

Hayât-ı Askeriyye Sahîfeleri - 1

Teşrîn-i sâni’nin 25. ve 26. günleri için devamlı bir yürüyüş tasavvur edilmiş ve hayli zamândan beri itinakârane icrâ edilen yürüyüşlerden ne netice hâsıl olduğunu, idmânın ne dereceye kadar ilerlediğini anlamak istenilmiş idi. 25. Salı günü 30 kilometre yürünecek ve gece çadırlı ordugâhda geçirildikten sonra ertesi gün avdet olunacaktı. Yürüyüşden matlub olan maksad-ı esâsî te‘mîn olunmakla beraber hareketi yavanlıktan kurtarmak, zâbitân ve efrâdın şevk ve hevâheşini tezyîd etmek için Kırkkilise’deki kıtaâtı askeriyye ile karşılanmak ve bir tesâdüfî muhârebenin evveliyatını irâe etmek arzu edildi ve bunun için de tarafına basit birer farâziye i‘tâ olundu:

Kırmızı taraf için:

Vize cihetlerinde karaya ihraç olunan düşman kıtaâtının (mâî taraf) ilk kademeleri Kırkkilise’de toplanmaktadır. Edirne’de tahaşşüd etmekde olan kıtaâtdan (kırmızı taraf) müretteb bir piyâde fırkası Kırkkilise istikametinde ilerleyerek düşman pîşdârlarını tard etmeğe ve ihraç harekâtını işkâl etmeğe me‘mûr edilmiştir.

Mâî taraf için:

Kırmızı taraf kıtaâtı Edirne civarında toplanmaktadır. Kıtaât-ı mezkûre henüz seferberliğini lâyıkıyla ikmâl edememiştir. İhraç harekâtını teshil etmek ve ihraç olunan kıtaâta geniş yer bırakmak için Kırkkilise’de toplanan kıtaâtdan bir muhtelit

livâ, Edirne istikametinde ilerlemeğe ve düşmanın seferberlik ve tecemmunu işkâl ve tehir etmeğe me'mûr olmuştur.

Şu meselelere göre her iki taraf yekdiğerine karşı ilerleyecek ve hasmını mağlub etmekle vazîfesini îfâ edecekti.

Manevranın hüsn-i idâresi için her iki taraf kıtaâtına aynı saatde piyâde avcılarıyla muayyen hatlardan geçmeleri emrolunmuşdu.

Kırmızı tarafla beraber bulunuyordum. Bunun için meşhudat ve mütâlaatin ekserisi bu tarafa âid olacaktır. Müretteb fırkayı teşkîl eden

(N:15, S:3)

kıtaât Edirnenin muhtelif mahâllerinde kışlada veya konaklarda bulunduğundan yürüyüş için yapılacak ictimâ' ahvâi-i harbiyeye muvâfık olabilirdi; henüz düşman uzakça bulunduğundan ve düşmanında bize karşı yürümesi hâlinde ancak akşama doğru tesâdüf-i muhtemel olduğundan fırkayı muayyen bir yerde ictimâ' nizâmında toplamaya lüzûm yok idi; fakat herhâlde karşı tarafta bir düşman mevcûd olduğundan yol kolunda ictimâ' da muvâfık değildi. Yürüyüşten evvelki ictimâ'larda ekseriya kıtaâtın konaklarından vaktiyle çıkararak yürüyüşe başlanılacak zamânda muayyen bir yerde hazır bulunmalarını evâmirin suhûletle i'tasını, nâgeh-zuhûr ahvâle karşı kıtaâtın elde bulunmasını ve evvelce verilen evâmirin îcâbında suhûlet-i ta'dîlini te'mîn maksadları gözedilir. Şu vesile ile kıtaât-ı muhtelif kumandanları da maiyyetlerinde bulunan kıtaâtı gözden geçirerek görülecek nevâkısın bir an evvel ve henüz konak mahâllerinden çok ayrılmamış iken itmamına çalışılır. Şu makasid-i muhtelifeyi temine yol kolu kâfi değildir. Zâten yol kolu bir ictimâ' nizâmı olamaz. Bu hâl yalnız bataryalar için muvâfıktır ve bir maksad-ı harb gözetilmeyerek sâde yürüyüş için yapılan içtimâlar yol kolunda vaki' olabilir; binâenaleyh müretteb fırkanın yürüyüş nizâmında bilâ fâsıla uzun bir kol hâlinde ictimâ'ı münâsib değildir. Pîşdârın muhtelif kademeleri ve pîşdâr ile kısm-ı küllî arasında ceman yekûn üç kilometreyi mütecaviz mesâfe bırakılacaktır. Neden kısm-ı küllîyi teşkîl eden kıtaât pîşdârdan 3.000 metre yani 36 dakika sonra hareket edecek iken pîşdârla beraber erkenden konaklarını terk etsin? Ve sabah ayazında beyhûde yere yarım saatden ziyâde beklesin?

Yürüyüş için intihâb olunan ictimâ‘ mahâllî yürüyüş istikametinde olduğundan beyhûde yürüyüş yapılmamışdı. Bu hâl hidemât-ı seferiyye nizâm-nâmesinin (233)üncü maddesindeki beyânâta muvâfıkdır; fakat beyhûde bekletmek vaki‘ olmuşdu. “Bir ictimâ‘ mahâllinde toplanmaları emredilmiş olan kıtaât-ı cesîme ancak müteâkıben harekete başlayabileceklerinden kıtaât-ı mezkûreyi vaktinden evvel ictimâ‘a mahâlline celb ile beyhûde yere beklenip yormakdan ictimâb etmelidir – 233”

Müretteb fırka yol kolunda ictimâ‘ edeceği yerde dört kısım hâlinde toplanmalıydı: pîşdârı teşkil eden aksâm-ı askeriyye (Musabeyli) nin garbında ictimâ‘ etmeliydi: Pîşdârın üç tabur piyâde bir süvâri bataryası ve bir istihkâm bölüğünden mürekkebe olmasına göre yol kolu amîki şu sûretle hesap olunabilir:

Metre

400 Uc ile pîşdârbaşı arasında

500 Pîşdârbaşı ile pîşdâr pîşdârı arasında

700 Pîşdâr pîşdârı ile pîşdâr kısım-ı küllîsi arasında

600 Üç piyâde taburunun umku $3 * 200$

120 Süvâri bataryasının umku (tertîb-i hazırı)

50 İstihkâm bölüğünün umku

2370

32 Pîşdâr kısım-ı küllîyesindeki tabur veya batarayalar arasındaki mesâfeler

2402

Pîşdâr süvârisi bittabi umk hesabına dâhil olmaz; zîrâ piyâdenin hareketiyle beraber süvâri de hareket edip süratli yürüyüş ile tekaddüm ederek mesâfesini alır. Kıtaât-ı hazıra

(N:15, S:4)

mevcûdda bulduklarından amîkleri yarı yarıya tenzil olunmuşdur. Bu 2400 metreye pîşdâr ile kısım-ı küllî arasında bırakılacak 1500 metre zamm olunursa kısım-ı küllî kolbaşının piyâde ucundan 3900 metre veya küsürsüz olarak 4 kilometre geride bulunacağı tezahür eder. Bu hâlde piyâde ucuyla kısım-ı küllî kolbaşının aynı zamânda hareket edebilmeleri ve şu sûretle ictimâ‘ mahâllinde beyhûde beklememiş

olmaları için kısm-ı küllî kolbaşındaki kıtaâtın, pîşdârın ictimâ‘ mahâllinden 4 kilometre geride ictimâ‘ etmesi lâzımdır; binâenaleyh kısm-ı küllînin başında bulunacak piyâde alayıyla topçu alayı (fırka topçusu) Musabeyli’nin dört kilometre garbındaki sırt üzerinde ictimâ‘ etmeliydi.

Bu kısmın amîki:

Metre

632	Mesâfeleriyle beraber üç piyâde taburu
256	“ “ eski süvâri bataryası
632	“ “ üç serî ateşli sahrâ bataryası
32	Piyâde ve topçu kıt‘aları arasındaki mesâfeler
30	Topçu taburları arasındaki mesâfe
60	Livâlar arasında mesâfe
1642	

Veya küsurundan sarf-ı nazarla 1650 metreye baliğ olur. Bu hâlde gerideki livânın 20 dakika beklememesi için 1650 metre geride yani ta‘biyeler hattının şarkındaki kuyu civarında ictimâ‘ etmesi lâzımdı. Büyük ağırlıklar ise şehrin şark mahrecinde toplanmalıydı. Her kısımda bulunan kıtaâtdan piyâde taburları derin kol nizâmında, bir biri arkasında bulunurlar ve topçu bataryaları tek kol nizâmında; yolun bir kenarında dururlar idi. Hareket zamânında tekmîl kısımlar aynı zamânda yürüyüşe başlarlar ve fırka az zamân zarfında yol koluna girerek kıtaât lüzûmundan fazla beklememiş olur idi.

Fırkaca büyük ağırlıklar için bir ictimâ‘ mahâllî gösterilmiş ve bunlara nezâret için bir zâbit ta‘yîn edilmişdi; fakat mûmâileyhin maiyyetine lüzûmu kadar muhâbere atlısı verilmediğinden büyük ağırlıkların ne ictimâ‘ında ve ne de hareketinde intizâm yok idi. Ağırlıkların ictimâ‘ına dâir verilen emir, bazı kıtaât tarafından alınmamış veya anlaşılmamış olduğundan kimisi ağırlıklarını şehrin mahrecinde terk etmiş ve kimisi Hasköy yolu üzerinden sevk etmişdi. Büyük ağırlıkların muhâfazası için bir piyâde bölüğü ta‘yîn olunmuşdu; vaz‘iyyete göre bu lüzûmsuzdur; çünkü hareket bir ileri yürüyüşden ibâret olduğu gibi etrafda düşman keşif kollarının, çetelerinin veya hasım ahâlînin mevcûdiyete ve te’sîrine dâir de bir kayıt veya emare yokdu.

Piyâde ucu hareket edeceği zamân pîşdâra ta'yîn olunan piyâde alayı kâmilen silâh başına inmişti. Hâlbuki efrâdı beyhûde yere ayakda bekletmek muzırdır; seferiyatın “hiçbir vaktinde lüzûmundan evvel silâh başına edilmemelidir – 233” tarzındaki emrine de muhâlifdir. Yalnız pîşdârbaşını teşkîl eden bölük silâh almalı ve buradan piyâde ucu çıkarılarak sevk olunmalı. Mütebâkî efrâdı yolun kenarında silâhları ellerinde olduğu hâlde oturtmalıdır; uc 300:400 metre uzaklaşınca pîşdârbaşı kumandanı bölüğünü ayağa kaldırarak yürütmelidir; işler dâimâ bir sâdelik içerisinde cereyan etmeli ve lüzumsuz

(N:15, S:5)

harekâtdan ictinâbe-i gayret etmelidir; pîşdâr pîşdârı taburunun diğer uc bölümünü bu esnâda asla yerinden kıyılatmamalıdır.

Piyâde ucuna ve pîşdârın sair kademeleri kumandanlarına (sen ucsun; hareket et) gibi gayet garib emirler veriliyor idi. Bu husûsda seferiyye nizâm-nâmesi şu vesayade bulunuyor:

“Harekât-ı askeriyye emirlerinin tahrîrinde mümkün mertebe âtîdeki sıraya riayet edilmelidir: emri alacaklara lüzûm görülecek kadar düşmana dâir ma'lûmât;

Derhâl husûl-i matlub olan maksadın îcâb etirdiği derecede kendi niyet ve tasminat-ı umûmiyesinden ma'lûmât i'tâsı;

İnkisâm-ı asâkirden dolayı tahassul eden kıtaâtdan beherinin vezâifi;

Büyük ağırlıklara ve cebhâne kollarına ve nakliye katarlarına dâir kıtaât-ı askeriyyeye lüzûmu derecesinde ma'lûmât i'tâsı;

Emri veren zâtın bidâyet-i harekâtda bulunacağı mahâll. – 37”

Her bir kıt'a vereceği hareket-i askeriyye emri için seferiyyenin bâlâdaki beyânâtına ittibaa mecbûrdur. Mesela pîşdâr pîşdârı taburu kumandanı nasıl hareket etmeliydi? Pîşdâr emrini aldıktan sonra harîtasını açarak vaz'ıyyeti ihâtaya çalışmalı ve ba'de kararını vermeliydi; şimdilik vaz'ıyyet gayet basit; bir ileri yürüyüşden ibâretdir; emirde ta'kîbi beyân olunan yol harîtadan taharrî ve düşman kollarının bulunduğu noktalar tedkik olunur; pîşdâr pîşdârına ta'yîn edilen bir tabur alelâde ilerisini te'mîn

için bir bölük pîşdârbaşı çıkarır; pîşdâr pîşdârına verilen süvâriden muhâbere için birkaç atlı ifraz ettikten sonra mütebâkî süvâriyi süvâri ucu veya çoksa pîşdâr pîşdârı süvârisi hâlinde daha ileriye sevk eder. Pîşdâr pîşdârı taburlarının kararı ekseriya bu merkezde olur. Şu sûretle kararını verdikten sonra bölük kumandanlarıyla pîşdâr pîşdârı süvârisi kumandanını çağırarak mesela atide sûreti münderic emri nota ettirmeli idi.

Mürettep Piyâde Fırkası

Musabeyli'nin Garbından

Pîşdâr Müfrezesi

25 Teşrîn-i sâni Sene 324 Dakika(00) Saat(5) Gündüz

Pîşdâr Pîşdârı Emri

Numara – 1

1- Kuvveti meçhul bir düşman müfrezesi Kırkkilise civarında bulunmaktadır. Fırka bugün Kırkkilise istikametinde ilerleyecektir. Birinci piyâde alayıyla bir bölük süvâri, bir süvâri bataryası ve bir istihkâm bölüğünden mürekkebe bir kuvvet firkanın pîşdârını teşkîl edecektir.

2- Taburumuzla bir istihkâm bölüğü ve 20 atıyla bir zâbitden mürekkebe bir süvâri müfrezesi pîşdâr pîşdârına ta'yîn edilmiştir.

3- Pîşdâr pîşdârı süvârisi keşif ve muhâbere için altı atlı benim yanıma ve iki atlı da pîşdâr başına terk ettikten sonra mütebâkî kuvvetiyle ilerisine bir süvâri ucu çıkararak şimdi ser atlı ile (Musabeyli - Demirhanlı - Küküler - Geredeli - Yenice - Kırkkilise) istikametinde ilerleyecek ve yolun her iki tarafındaki şüpheli noktayı lâyıkıyla keşif ve taharrî edecektir.

4- Birinci bölük pîşdâr başı olacak ve şimdi (Musabeyli - Demirhanlı - Küküler –

(N:15, S:6)

Geredeli) yolunu ta'kîben hareket edecektir.

5- Mütebâki bölükler sıra numarasıyla ve istihkâm bölüğü en geride olmak üzere pîşdârbaşını 500 metre mesâfeden ta'kîb edeceklerdir.

6- Ben pîşdâr pîşdârı kısm-ı küllîsinde bulunacağım.

Alay 82 Ta 1

Binbaşı

...

Piyâde ve İstihkâm Bölükleri ve Süvâri Müfrezesi Kumandanlarına Nota Ettirilmiştir.

Pîşdâr pîşdârı kumandanı ilk vazîfesini îfâ etti: Bundan sonra keşif ve tecessüs hidemâtının lâıykıyla îfâ ve emir olunan istikamet in doğru olarak ta'kîb olunmasına dikkat edecektir.

Pîşdârbaşına ta'yîn olunan bölüğün kumandanı dahî aynı sûretle harîtasını açar ve aldığı emri dikkatle mütâlaa ederek vaz'ıyyeti ve vazîfeyi kavramaya çalışır; ba'de ilk yapacağı işe karar vererek kararını mesela şu tarzda bir şifâhî hâlinde maiyyetindeki takım kumandanlarına tebliğ eder:

1- Kuvveti meçhul bir düşman kolu Kırkkilise civarında bulunmaktadır. Fırka bugün Kırkkilise istikametinde ilerleyecektir. Taburumuz bir istihkâm bölüğü ve bir süvâri müfrezesi ile birlikte pîşdâr pîşdârına ta'yîn olunmuştur.

2- Bölük pîşdâr başıdır.

3- Mülâzım Ahmet Efendi; siz takımınızdan bir manga alarak piyâde ucunu teşkîl ediniz ve şimdi (Musabeyli - Demirhanlı - Küküler - Geredeli) yolunu ta'kîben hareket ediniz.

4- Bölük 400 metre mesâfe ile piyâde ucunu ta'kîb edecektir.

Uç kumandanlığına ta'yîn olunan Mülâzım Ahmet Efendi ta'kîb edeceği yolu bir kağıt üzerine kaydeder ve silâh alarak ayakta durmakta olan bölükten ve kendi takımından bir manga alarak yürüyüşe başlar ve yürürken silâhlar dolu değilse doldurtur. Yürürken harîtasını açarak arâziyi ve yolu da tedkik eder. Yüzbaşı bölüğün kısm-ı mütebâkîsine (olduğunuz yerde oturunuz) der. Piyâde ucu (400) metre açıldıktan sonra (ayağa kalk; bölük yarım sağa takımlar diziyile sola manevra adım – marş; yol adım) kumandalarını vererek yürüyüşe başlanır.

Pîşdâr pîşdârı taburunun diğerk bölükleri de maiyyetlerine ahvâl ve vaz'ıyyete dâir lüzûmu kadar ma'lûmât vermek şartıyla basit emirler verirler; mesela bunlardan ikinci bölük kumandanı tabur kumandanından emri aldıktan sonra harîtasını açarak emri bir daha gözden geçirir ve vaz'ıyyeti kavrayarak ilk yapacağı işe karar verdikten sonra takım kumandanlarını çağırarak âtîdeki emr-i şifâhîyi verir:

1- Kuvveti meçhul bir düşman kolu Kırkkilise civarında bulunmaktadır. Fırka bugün Kırkkilise istikametinde ilerleyecektir. Taburumuz, bir istihkâm bölüğü ve bir süvâri müfrezesi ile birlikte pîşdâr pîşdârına ve birinci bölük pîşdârbaşına ta'yîn olunmuştur.

2- Bölük pîşdârının kolbaşında yürüyecek ve pîşdârbaşını (500) metre mesâfe ile ta'kîb edecektir.

Bu esnâda bölük silâh almaz ve istirahat hâlini bozmaz. Pîşdârbaşı hareket ederek

(N:15, S:7)

(400) metre kadar açıldıktan sonra tabur kumandanı (silâh başına) emrini verir. Bölük kumandanları da bölüğünün numarasını zikrederek (silâh başına) kumandasını verirler. Pîşdâr pîşdârı kâmilten silâh aldıktan sonra binbaşı başta hareket edecek olan bölüğe (hareket et) emrini verir. Bu ikinci bölüğün kumandanı da (bölük yarım sağa, takımlar dizisiyle sola manevra adım - marş) kumandasını vererek yürüyüşe başlanır. Diğerk bölükler evvelce verilen pîşdâr pîşdârı emrinde tasrih olunduğu sıra üzere ve aralarında bulunacak nizâmi mesâfelere (10 adım) aldıktan sonra bölüğün kumandanlarının kumandasıyla yürüyüşe başlarlar; tekmîl tabur yürüyüşe koyulduktan sonra tabur kumandanı (yol adım) kumandasını verir.

İşte pîşdâr pîşdârına ta'yîn olunan tabur bâlâda tafsîl ve tasvir edilen hareketi edecekti. Kezâ bütün firkayı teşkîl eden kıtaâtın kumandanları da bu minval üzere maiyyetlerine emir vereceklerdi. Hâlbuki ta'lîm meydânlarında olduğu gibi maiyyete hiçbir şey söylenmiyor ve yalnız kumanda verilerek hareket ettiriliyor idi. Kumanda altındaki eşhâs birer cism-i câmid değildir. Bâhusûs bunlar zâbit iseler, ahvâle, vaz'ıyyete, yapılacak işlere dâir lüzûmu kadar ma'lûmât vermek behemahâl lâzımdır. Böyle olur ise gayrı me'mul ahvâl karşısında kimse şaşırmaz ve işler sekteye, karışıklığa dûçâr olmaz; ve mesela kıt'a kumandanının ansızın gelecek bir kurşunun

te'sîr-i meş'umuyla şehadet-i nâgehâneyesinde vaz'iyete, yapılacak işlere dâir ma'lûmât-ı kâfîye sahibi zâbitân bulunduğundan vazîfe geri kalmaz. (Mâba'di var.)

Erkân-ı Harb Kolağası Ali İhsan

Bir Arkadaşıma!

“Mâzîyi unutmayalım ki medâr-ı intibâhdır”

“Hâlde çalışalım ki istikbâle esastır”

Bugün her şeyden evvel nazar-ı dikkate alacağımız bir mesele, bir mesele-i mühimme var ise o da ordularımızda mevcûd olan terbiye-i askeriyyenin terakkîyesine, tekâmiline himmet etmektir. Eskiden terbiye-i askeriyye husûsunda ihmâlimiz iki sebepten ne'set ediyordu ki biri anı görecektir gözlerin noksanı, diğeri lisan-ı hamîyyetmendânenen çıkacak bir sözü mükâfatla! Mübadele edecek ikbâlperestanın nîgehbanlığı idi. Evvelki mâni' – ender müstesnâlardan mâadâ – alan baki ise de diğeri pençe-i sahtgir hürriyete karşı zebundur.

Mâfevk bir bölüğü bir kıt'ayı dâimâ makine nokta-i nazarından takdîr ediyor, zâbitân ve neferâtın kıymet-i mâneviyesine bir nazar-ı tenezzül bile atfetmiyordu. İktidar ve adem-i iktidâr tanınmıyor, hakîki bir irfân ile kof bir nümâyîş fark olunmuyordu. Rütbe almak, nişanlarla temeyyüz etmek mâfevkin aferinine lâyük olmak netice-i emel idi. İşte bu imtiyaz bir meslek-i tefeyyüz! Gösteriyordu ki mertebe-i kemâle yücelenin vücûduları devirmek, kalıpları koparmak, vicdanları parçalamak... Bu düşünceler he'yet-i ictimâiyemizin en adi tabakasının medâr-ı işigali idi. Biraz daha yukarıda mesuliyet-i vicdaniyeden tevehhüş edenler ve fakat bir fikr-i selimi, bir hükm-i kavîmi bir Avrupalı ağzından, yahud i'timâd ettiği bir zâtın lisanından işitmedikçe kabul etmemeler bulunuyordu. Bu iki sınıfdan evvelkiler rütbe-i ahlâkiye ve fikriyeden mahrûm, ikinciler de yalnız terbiye-i fikriyye mâdûn

(N:15, S:8)

idi. Bunlar arasında mutavassıt diğeri bir sınıf daha var idi ki düşman-ı ilim ve kemâl ve hasid-i hüner ve irfân idi.

Birinciler hayâtı yalnız yemek, içmekten zevk ve sefa eylemekten ibâret zan ediyordu; ikinciler de muamelat-ı hayâtiyenin vasatıyla cereyan edeceği fikrinde

bulunuyordu. Bunlar ma‘zurdur. Mertebe-i kemâl-i beşer tahvil-i mesleğe, tebdîl fikrine küşâdedir. Asıl korku sınıf-ı mutavassıddadır:

“Hased-i kalb adüvv-i lutfla zâil olmaz”

“Sinende muzammır olan ateş ab etmez eser”

Bu gibileri ateş-i garaz o derece bürümüşdür ki yanlarına yaklaşamaz. Tahlislerine zaferyâb olunmaz. Biçâreler ne yaptıklarını bilir, ne söylediklerini idrâk eder. Bunlar asamdır: (sam ...) ayet-i celîlesine masadadır.

Terbiye-i askeriyenin esâsı (terbiye-i millîye) dir. Terbiye-i millîyenin bidâyeti mâder kucağı, mekteb bucağıdır. Burada rûhlar, fikirler vatan muhabbetine, vatan selâmetine doğru teâli, terakkî eder. Her nazar vatani büyük, muhteşem, dilferib görür; azası bedeni garâmiyat-ı vatan ile meşbu‘ olur. Terbiye-i askeriyeye terbiye-i millîyeye istinâd etmezse pâyidâr olamaz. Binâenaleyh evvelâ kendimizi yoklamalıyız, her şeyi Osmânlılık nazarından görüyor, milliyet damarından hissediyorsak irşâd-ı ifrâda vicdânen me‘zundur. Ve illâ noksanımızı itiraf, hodbinliğinden ictinâb ederek ikmâl-i nekâsımıza gayret etmeliyiz.. Tâ ki semere-i mesaimiz efrâd-ı ümmete bir gedâ-yı münâsib olsun...

Şimdiye kadar mevcûdiyetimizi hissedemediğimiz gibi terbiye husûsunda da milletimize muvâfık, seviye-i ma‘lûmâtımıza murafık bir meslek ta‘yîn edememiş idik:

Görenek seylâbına, taklîd seyyiâtine kapılarak kimimiz Alman usûlüne meftûn, kimimiz Fransız mesleğine meclûb oluyorduk. Acaba henüz hakkıyla bilemediğimiz o usûl ile o mesleğin kendi muhîtimizle, kendi hissiyyâtımızla, kendi ictimâiyemizle ne hadde kadar kâbil-i telif olup olmadığını takdîr ediyor mu idik? Heyhât! Alman vaz‘iyyeti almak, meharic-i hürriyetimize riayet etmemek gırtlaktan söz söylemek, birkaç kitap okumak, sathi birkaç tecrübe görmek ile bu kâbil midir?... Vakâ garbın füyuzât-ı ilmiyesi ile şarkın efkâr-ı ibkarını tenvîr etmek idâme-i mevcûdiyetimiz inare-i hayâtımız için bir vecibedir. Fakat bu vecibe hiçbir vakit Osmânlılık hissiyyâtına, milliyet âdâtına mâni‘ olamaz... Öyle olursa henüz isbât-ı racüluyet edememiş sabiler gibi ef‘alimizi, icrâatımızı yed-i âhire tevdî‘ etmiş oluruz. Hâlbuki hubb-ı milliyet ki bunca mâliyetin, terakkîyâtın mâder-i kemâlidir;

hür bir milletin de vâsıta-i temeddün ve teâlîsidir. Bugün şa'bân-ı vatan bizim bu ciheden fikri teşebbüsümüze, irşadımıza muhtaçtır. Bu hiss-i ulviyyenin kendilerinde de teclisine vâsıta olmamıza müftekırdır. Biz böyle çalışacağız. Onlara semâ-yi lâciverdi-i şark altında tuhfe-i ziba-yı marifeti takdîm edeceğiz.

Vatanını, milletini seven; mesleğine ferdi muhabbeti, olan bir asker rezaif-i terbiyeyi deruhde eylediği zamân şu 3 sualin karşısında bulunduğunu unutmamalıdır: Kime öğreteceğim? Ne öğreteceğim? Nasıl öğreteceğim?...

İşte bu 3 sualin cevabı: Ordu'ya henüz vürüd eden vatanın gençleri... ihtiyacat...

(N:15, S:9)

tecrübe ve irfân... Burası ta'yîn ettikten sonra en küçük mahzur-ı müfekkirenin inbisatına mani' olan darb ve tahkire, teryif ve teşhîre müracaat eser-i âcizdir. İnsâf edelim, düşünelim, bir neferin terbiye-i ibtidâyesini fikr-i maîşet, görgüsünü tarlasıyla köyünün etrafı teşkil eder. Askerliğe, vatana, millete dâir ma'lûmâtı olmazsa o neferi askerliğin dâire-i terbiyesine almak, râbıta-i inzibâtiyesiyle bağlamak için hangi hak ve selâhiyet, kahr ve şiddeti darb ve hakareti bahşeder? Neferin fikr-i maîşetini selâmet-i vatan fikr-i ulviyyesiyle mezc edelim, görgüsünü vatanın hududuna kadar tevsii eyleyelim, sühûlet kesik bekâ-yı milliyetle kaîm olduğunu, zihnine yerleştirelim, bunların Ordu ile, Ordu'nun para ile idâme-i satvet eyliyeceğini fikrinde takrîr edelim, ecdadımızın menâkıbı ile kanını tahrik eyliyelim... işte Osmânlı askeri!...

Bunlar olmadıktan sonra makine gibi bir ta'lîmin, körü körüne bir terbiyenin hükmü ancak kışla kapısına kadar devam eder.

Biz neferin şimdiye kadar yalnız uzağını ve harekât-ı bedeniyesini nazar-ı dikkate alıyorduk; bütün mesaiyemizi, bütün ikdâmâtımızı oraya hasr ediyorduk; hâlât-ı rûhiyesine asla ehemmiyet vermiyorduk. Zirâ terfiimize, taltifimize, şöret-i gayrimeşruamıza mâfevkin inzâr-ı tevecühünü isticlaba bu kâfi idi. Mâfevkin maksad-ı yegânesi, netice-i âmâli de bu idi: tozsuz bir koşum, kirsiz bir bargir, mücella bir top, bilüzûm bir çeviklik, tahta gibi bir nizâm... Öyle ya, müfettişlerin aferinine, takdîrâtına, inhalarına mazhariyete bunlardan başka ne lüzûm var?...

Hep bu terbiyenin, bu öğretilişin tahtında bir menfaat, fakat şahsi bir menfaat mevcûd idi... Neferin terbiye-i fikriyesini, ahvâl-i ma'nevîyesini görecek ne mâfevkde bir göz, ne müfettişlerde bir besâret var idi. Zâten olsa da değilmi ki fâide-i zâtiyeyi te'mîn edemeyiz, muhâlif-i âmâl idi. Bu çirkinliklerden, bu ihtirâsattan münfeil olan muhibbane hak ve hakikat ise, bu misüllü âmâl-i hâsîse ve mütâlebât-ı rezileye âlet olmayı bir türlü nefislerine yediremediklerinden, hükm-i vicdâniyelerinin a'za ve a'sablarına sereyân ettirdiği esir-i nefretin çehrelerinde gösterdiği alâme-i hiddeti müceb nikbetleri oluyordu: evet, mâfevkin, o mâfevk menfaatperestin, filan değersizdir, serkeştir sözü o biçârelerin şa'le-i ümidlerine bir su'uk-i nefsi oluyor, levha-i istikbâllerine seya bir had çekiyordu.

Bugün iyice anlaşılmış bir hakikattir ki mevcûdiyet-i şahsiyye, menâfi'-i zâtiye, efrâdından bölünülen milletin menâfi'-i umûmiyesi, kuvveten ve siyaseten hâiz olduğu mertebe-i balaterini içindedir. Mümtâziyyet-i hakîkiye necîb, sakın bir millete karşı değil, kavî, metin bir hasma karşı olmalıdır.

Fıtratın hak pak vatana bezl ettiği kuvve-i inbatıyye ne derece mebzûl ise evlad-ı vatana bahş eylediği kuvve-i zekâ da o derece mevfurdur, arâziye bakılmaz, müsteid olduğu dâne-i ihtiyaç saçılmazsa kuvve-i inbatıyyeden istifâde edilmez. Zekâ da böyledir: kabiliyyet-i şahsiyye, istidât-ı fitriyye nazar-ı dikkate alınmayarak alelamiya tarîk-i taklîde gidilirse he'yet-i ictimâiyyemiz de ittihâd, inzibât bulunmaz. Biz askerler düşünürsek ihtiyacımızı, ihtiyacat-ı azîmemizi ma'nevîyatda

(N:15, S:10)

buluruz. Ma'nevî ihtiyacatımız te'mîn olunduktan sonra maddi nekâsımız tekemmül eder: ufak vatandan tûlû edecek şems-i teâvün efkârımızı tenvîr, âmâlimizi tezhib eder. O nur-ı saâdetin te'sir-i hararet nesarıyla barid, muncemid olan menâfi'-i şahsiyye hare-i mukaddes olan menâfi'-i umûmiye içinde erir; bekâ-yı milliyetin muhtaç olduğu nes'i hayâtı isar eder.

Târih-i akvâmı açalım, vâkıfâne nazardan geçirelim, bir milletin darat ve ihtişamını salabet-i ahlâkiye ve adat-ı mer'îyesinde. Tedennî ve inkirazını seyyiât-ı ahlâkiye ve adat-ı müşevveşesinde buluruz. Bunlardan birincisi (hubb-ı millî) den, ikincisi (hubb-ı nefsi) den ne'şet eder, biri, ilim ve irfânın kisva-yı ikmâli diğeri, cehil ve nadaniyenin temami-i revacıdır, nitekim devr-i sâbık bize hubb-ı nefsiyi ta'lîm eder,

“testiyi kıran da bir suyu getiren de” kelamı meş’umunu söyletirdi. Hulâsa, bugünümüz hoş geçtiğinde yarına Allah kerimdir; gibi muhâlif-i emr-i ilâhi, menâfi’-i rızâ’-yı peygamberi tevekkül-i miskinâne düsturu hayâtımızı teşkîl ederdi.

Bu noktayı iyice anladıktan ve hürriyetin bize bahş eylediği serbesti-i lisana; serbesti-i efkâra istinâd eyledikten, hodbin kumandanlarla, birahim canavarlardan halas olduktan sonra yine eski sekim meslekde devam eder isek irtikab-ı cinâyet etmiş olur; kılıncımızın ağzında, süngülerimizin ucunda deverânı mazlum, masum milleti, biçâre vatanı mahv ederiz.

Şimdiye kadar atâletin kurbanı, sefahatın şahs-ı bi emanı idik. Afak-ı vatandan kopan sadâ-yı hürriyet bizi îfâ-yı vezâife davet ediyor. Vazîfenin hüsn-i îfâsı takdîr-i mesuliyetle kaîmdir. Biz mesulüz müstebid bir kumandana karşı değil; hür bir millete, adil bir hükümete karşı. Hakkıyla vazîfemizi îfâ edemez isek millet bizi atar, yerimize münâsibini ikad eder. Eskiden müstebid bir kumandanın evâmîr-i keyfiyesine itâat ederek yatağımızdan kalkar, alnımızı, yüzümüzü yıkamaya meydan bulamaksızın kışlaya yollanır; iki saat ta’lîm? yaptıktan lüzûmsuz insan, bargir tepeledikten, malzemeyi harâb ettikten, akşama kadar kışlada kuşegir-i atâlet olduktan sonra evlerimize avdet ederdik. Bu ne için idi?.. Şöhretperest bir kumandan üzerine teveccühât-ı umûmiyeyi celp etmek için değil mi?.. O vakit şu arzu-yı gayrı meşruu his eden gönüller ağlar idi: ah ne vakit mesai-i ciddiye başlayacak, bu zayiât menâfi’-i vatan ile telâkki edecektir idi. İşte o sabah ül hayr infilâk etti. Lâkin unutmayalım! Vatan mecrûh, millet mağmum... Telâfi-i mafata hamiyetimize mevdu’...

İbrahim Zihni

Makale - 1, Rus - Japon Seferi Hakkında Ma’lûmât-ı Sıhhiyye

[Beş sene Mançurya’da bulunduktan sonra Rus Japon muhârebesini de yakından ta’kîb eden bir Fransız doktoru tarafından kaleme alınmıştır. “Mütercim”]

Japon Ordusu:

Milel-i mütemeddine ordularının

En cesur

En terbiyeli

En hür

En vatanperveridir.

Ordu hakkında mütâlaat-ı umûmiye Japonların Mançurya'ya sevk ve orada

(N:15, S:11)

idâre ettikleri ordu asr-ı âhirin en müterakkî ordularına numûne olmakla şâyestedir.

Müddet-i devamına nazaran aded-i vefiyatı bu dereceden dun-ı harb henüz târihte mesbuk değildir. Onun için Japon seferine hıfzulsıhha-i askeriyenin ilk muzafferiyetini dense sezadır. “1870” seferi müstesnâ olmak üzere bütün Avrupa harblerinde emr-i ahd-i muhtelifeden vefat edenlerin adedi ateş-i harbden terk-i hayât edenlerden üç ilâ on misli fazla olduğu hâlde onsekiz mah devam eden Rus – Japon seferinde Japonlar hastalıktan %1, kurşun yarasından %4,2 zayiât vermişlerdir.

“1905” senesi Mayısında neşredilen resmi istatistike nazaran kuvve-i umûmiye i'tibâriyle umûm hastanelerde dâhil olduğu hâlde aded-i vefiyatın tesbiti kurşun yarasından %8,4 emrâz-ı mütenevviadan %3,3'dür.

Gıpta-i bahşa-yı âlem olan şu netaic-i müstahsene, Japon Ordusu'nda en ufak bir vazîfede bile tervic-i terazi eylemiş sıhhiyye me'mûrîni ile Mareşal Oyama'dan devmen neferine varıncaya kadar bilâ istisna kavâid-i sıhhiyyeye fenn-i harb kadar ehemmiyet veren ordunun himmet ve gayreti cihan-ı pesendânesiyle vücûda gelmiştir.

Japon zâbitânı ma'lûmât-ı sıhhiyyeleri sayesinde etıbbaya birer zâhir, birer muâvin-i tabîb kesimler ve her husûsda yardım ederler idi. Muhâfaza-i sıhhati her şeye tercih eden ordu dâimâ betaetle hareket ediyor idi. Cebrî yürüyüşler hemen mefkud gibi idi. Harb günlerinden mâadâ her yerde karargâh tesisine muvaffak olmuşlar idi. Levazîm he'yeti gayet mükemmel. Sevkiyatın intizâmı şâyân-ı hayret olmakla beraber ordunun betaetle hareketi erzâkın vakit ve zamânıyla yetiştirilmesini teshil ediyor, asker gayet mükemmel besleniyor idi. Bir Japon köylüsü memleketinde bulamadığını mevki'-i harbde bol bol buluyor idi. Bu harb hakikatde seriüld devam bir harb değil idi. Japonlar harb ettikleri zamân ileri yürümekte isticâl etmezler ve ileri hareket

icâb ettiği zamân harb etmezlerdi. Muzafferiyetle neticelenen harblerde bile hezimete dûcâr olan ordu kadar muzaffer ordunun da yorgunluğunu mûcib olan ciddi ta'kîbden ictinâb ederler ve ta'kîb iktizâ' eden yerlerde dâimâ nümâyîşle iktifâ' ederek düşmanı kendi ric'atına terk ederler idi. Japonların bugün harb esnâsında icrâ ettikleri en ciddi ta'kîb "Mokdan" muhârebesinde vuku' gelmiştir; ki bu harbde general "Nüji" Ordusu dört günde 120 kilometre mesâfe kat eylemiştir.

(N:15, S:12)

Bu derece fedâkârane ihtiyâr edilen hezm ve ihtiyât hep askerın sıhhatlerinin, mukavemet-i bedeniyelerinin muhâfazasına fenn-i harbe kadar ehemmiyet vermelerinden münbeis idi.

Bizim Avrupa ordularında iş bir aksi olub düşmana darbe-i kat'iyeyi bir an evvel indirmek için askerın vereceği telefât zerre kadar nazar-ı ehemmiyete alınmaz.

Hiç şüphe yokdur ki Japon Ordusu da bizim Avrupa orduları gibi hareket eylemiş olsa idi tertîbât-ı sıhhiyesinin mükemmeliyyetine rağmen dehşetli zayiâta dûcâr olur; kuvve-i umûmiyesinde aks-i te'sîrini his eder idi.

Japonları en ziyâde tedhîş eden [Japon lisanında kake denilen "beri beri" hastalığı o beldeye mahsûs sâri bir hastalık olup bunun hakkında aşağıda tafsîlât verilecektir.] "beri beri" hastalığı dâhil olmadığı hâlde, General "Oku'nun" Ordusu Mançurya'ya sevk edildiği 6 Mayıs 1904 târihinden Kanûnuevvel'in birinci gününe kadar yedi ay zarfında ancak 40 telefât vermiştir. Amerika gazetelerinden naklen resmî Fransız risâle-i mevkutasında mûnderic istatistikde "24.642" hastadan "18.578" i şifâyâb olmuş ve "5.709"u bera-yı tebdîli hava Japonya'ya îade edilmiş ve "415"i mevki'-i harbde taht-ı tedavide alıkonulmuş olduğuna nazaran aded-i vefiyat ancak %0,16'ya baliğ olur. Bu istatistiki neşreden Amerika gazetesi büyük harfle Japon he'yet-i sıhhiyesini takdîr ederek "işte bu Japon he'yet-i sıhhiyesinin muzafferiyetidir" demiştir.

Japon efrâdına vakt-i hizada ettıbba ve zâbitân tarafından verilen konferanslar ile hıfzussıhha-i askeriyenin kâffe-i gavamızını öğretilmiş ve vakt-i seferde efrâda hıfzıssıhânın en mühimm, en nazik ve kâbil-i tatbîk olan nekatı, gayet açık ibare ve kat'î ifâdeler ile her ferdin anlayabileceği tarzda yazılmış birer sıhhatnûma varakaları

tevzi edilmiş idi. Bütün efrâd ve zâbitân seferde hıfzısıhhânın cebhâne kadar ehemmiyeti olduğunu bir tabîb kadar bilir ve takdîr ederler idi. (Mâba‘di var.)

Topçu Süvâri Taburu Tabîbi Faktör Bölüğü

Kolağası Hüseyin Salih

Müessisleri: İbrahim Zihni, Hüseyin Hüsnü.

Vilâyet-i Celîle Matbaasında tab olunmuştur.

16. Sayı, 24 Aralık 1908

16 Numara, 30 Zi-l-ka'de, Sene 1326, Perşembe, 11 Kâmun-ı evvel, Sene 1324, Sene 1.

Bir senelik abone bedeli Edirne için 48 ve altı aylığı 24 kuruş olup, vilâyât-ı sâire için posta ücretiyle beraber seneliği 60 ve altı aylığı 30 kuruştur.

Müessisleri: İbrahim Zihni - Hüseyin Hüsnü

İdârehâne: Edirne Vilâyet Matbaasıdır

Asker arkadaşlarımızın muâvenet-i kalemiyye ve fikriyyelerine her an müftekâriz.

Gönderilecek evrâk matbaa nâmına irsâl edilmelidir.

Perşembe günleri neşr olunur.

Nüshası 40 paradır.

Ulûm ve fûn-ı askeriyyeden bahis haftalık risâledir.

Geçen nüshadan mâba'd:

Hayât-ı Askeriyye Sahîfeleri 1

Ta'kîb olunan yol adi toprak yoldan, araba izinden ibâret idi. Su mecrâlarını geçtiği yerler pek bozuk idi. Bataryalar müşkilâtla bu mevânii aşıyorlar. Ve ekseriya tesviye-i turâbe mecbûr oluyorlar idi. Bu esnâda bittabi bataryaların harekâtı sektedâr oluyor ve gerilerinden gelen piyâde kıtaâtı da tevakkuf ediyorlar idi. Hâlbuki topçunun tevkifi biraz sonra bertaraf olacak bir arıza hasebiyle muvakkatî olduğundan topçuyu ta'kîb eden piyâde alaylarının ve bataryalar arasındaki muhâfiz kıtaâtın tevakkuf etmeleri icâb etmez; bilakis yürüyüş devamları kendi menfaatleri iktizâ'sındandır; çünkü topçu gaip ettiği zamânı serî yürüyüş ile telâfi edebilir; topçu süratle giderken ona bakarak tevakkuf eden piyâde kıtaâtı ne yapacağı? Topçuya bakmayarak yan taraftan piyâdenin yürüyüşü devam etmesi lâzımdır. Şu hareketle topçu yalnız bırakılmış olmaz; zîrâ kol uzun olduğundan daha geride piyâde kıtaâtı vardır. Tehlike altında mücâvir bulunan her piyâde kıt'ası topçuya muâvenetle mükelleftir.

Kıtaât pek sık mola veriyor idi; hidemât-ı seferiyye nizâmnâmesi diyor ki: "yürüyüşün başlangıcından biraz sonra kısa bir mola vermek tabii olduğu gibi yürüyüşün imtidâdıyla havanın hâline nazaran bir veyahut birkaç defa mola vererek

istirahat etmek iktizâ' eder. Eğer bir defa mola verilerek istirahat olunacak ise mezkûr aram yolun nisfindan ziyâdesi kat olunduktan sonra icrâ olunmalı. Eğer birçok defa istirahat edilecek ise iki saatde bir mola vermek münâsibtir. Kısa mola 10:15 dakikadan ve büyük mola bir saatden ibâret olup te'sîrât-ı havâiyeye nazaran işbu büyük mola müddeti tezyîd veya tenkis olunabilir. – 246'' bu hâlde günde kaç defa mola verileceği ve bu molanın imtidâdı ahvâl-i havâiyeye tabiidir. Yağmur yağarken, kar düşerken hiç kimse mola etmeyi istemez; kezâ soğukta mola arzusu azalır; fakat sıcak mevsimlerde sık sık mola etmek

(N:16, S:2)

herkesin hoşuna gider; ve adeta bu bir ihtiyaç, zarûret hükmünü alır. Hararetin te'sîriyle ziyâdeleşen döküntülerin bir kısmı ancak bu molalarla toplanabilir.

Mola müddetlerinin az olması havanın soğukluğuyla mütenâsib idi; lâkin sık sık. Saatte bir mola vermek muvâfık değildi. Askerin hâli de bunu imâ ediyor idi: ısınmak için koşmaya ve yekdiğerleriyle itişmeğe mecbûr oluyorlar idi. Hele ikinci gün soğuk bir rüzgâr esiyor idi. Bir defa uzunca mola verilerek askere kaputlarını çözmeye müsaade edilseydi rüzgârdan muzdarib olmayarak istirahat ederler idi.

(Demirhanlı) civârında verilen molanın yeri pek uygunsuz idi. Pîşdâr Demirhanlı'nın şarkındaki vadi içerisinde tevakkuf etmiş idi. Şu esnâda uzun bir kol hâlinde deverân-ı kısım-ı küllî hiçbir sûretle emin bir hâlde değil idi. Pîşdâr için de tevakkuf ettiği vadinin şark yamaçlarında durmalı ve sırt üzerine üçer atlıdan mürekkeb süvâri postaları (veddetler) yerleştirmeli idi. Vâkıa ileride pîşdâr süvârisinin mevcûdiyeti bu tertîbâtın adem-i lüzûmunu ima edebilir; lâkin pîşdâr süvârisi emniyetden ziyâde bir keşf-i uzviyedir; bundan başka bu süvâri Demirhanlı'dan sonra istikamet hareketini şaşırılmış... Gaipier istikametini tutmuş.. Bilâhire hatasını anlayarak sırtlar üzerinde istikamet-i asliyyeyi bulmaya çalışıyor idi.

Kısım-ı küllîdeki kıtaâtın dahî yan tarafları kâmilen düşman keşif kollarının takarrübüne karşı açık idi. Kısım-ı küllîde bulunacak muhâbere atlılarından süvâri çifte nöbetçileri veya postaları çıkararak yan tarafları taht-ı tarassuda almak lâzım idi.

Akşam saat dokuza doğru yürüyüş kolunun ilk kademeleri Havsa deresine yaklaştı; karşı taraftan hiçbir emare yoktu. Bilâhire edilen tahkikatdan Kırkkilise'den geç çıktıkları ve Hasköy istikametini ta'kîb ettikleri anlaşıldı.

Kıtaât takrîben 30 kilometrelik bir yürüyüş icrâ etmiş olduğundan tatbîkâta hitâm verildi. Atlı sınıflar evvelce ihtâr olunmuş olan hazır konaklara ve piyâde kıtaâtı da Küküler'in şîmâl-i garbında intihâb olunan ordugâha doğru tebdîl-i istikamet ettiler.

Hava soğuk olduğundan çadır kurmaya ihtiyaç var idi. Kabil-i nakil çadır parçalarının adem-i mevcûdiyeti kendisini hissettirdi. Çadırlar büyük ağırlıkta idi. Büyük ağırlıklar ise ancak iki buçuk saat sonra gelmeye başlayacaklar idi. Askerin bir an evvel hâl-i istirahatata geçmesi için büyük ağırlıkların süratle kıt'alarına iltihâkı lâzım idi. Bu husûsda kıt'a kumandanları hiçbir tedbir ittihâz etmemişler idi. Ağırlıklar doğruca Küküler istikametini tutmuşlardı. Hâlbuki kıt'a kumandanları yâverlerini veya birer atlı zâbiti ağırlıklara karşı gönderip kestirme yoldan ordugâha celp etseydiler şüphesiz daha evvel bunlara kavuşurlar idi.

Ordugâhı dolaştık; fırka karargâhına mahsûs bayrak bir höyük üzerine rezk olunmuş idi. Ordugâh iki hat üzere müretteb... ve her hat bir piyâde livâsından mürekkeb idi. Cabeca ateşler yanıyor. Dumanlar sütun sütun semâya yükseliyor idi. Şurada kıt'asını gaip etmiş döküntülerden birkaç nefer taburunu arıyor.. Beride birkaç kişi peyderpey gelmeğe başlayan büyük ağırlık arabalarını bir seyl-i parentiyesinden geçirmeğe, arızayı

(N:16, S:3)

tesviyeye uğraşıyorlardı. Ötede bir emir atlısı buz tutmuş su mecrâsından geçerken hayvanıyla beraber kayıp düşüyor... Geri tarafta henüz silâh çatmamış bir taburun gürültüsü, zâbitlerinin bağırması kulakları deliyor idi. Efrâd hemen simitleri bozup kaputları giymeye çalışıyor... Zâbitân çadırların bulunduğu tarafı, ağırlıkların geldiği ciheti mütehasırane tecessüs ediyorlardı. Havanın tahammülfer soğukluğuyla beraber bütün çehreler beşûş ve yalnız mütelâşî idi... Herkes vaz'iyetden hisse-i istifâdesini istihsâle, tesâdüf ettiği ahvâle çâre bulmaya çalışıyor idi. Askerler yanan ateşler etrafında küme küme toplanmaya, ısındıkça meserretlerinden bağırışmaya, gülüşmeye başlıyor idiler. Bu bir mahşer, bir düğün idi. Havsa vadisi 30 seneden beri böyle bir düğüne tecellîsâz olmamış idi. Artık karanlık basmaya, zalâm-ı leyl

kanatlarını germeye başlamış idi. Ordu karargâhı da kendisi için ihzâr olunmuş olan konaklara gitmek üzere ordugâhdan uzaklaşmaya başladı.

Havsa deresinin buzlu mecrâsından geçerek (Küküler)e girdik; biletler tevzi' olundu; fakat kapılara işâret vaz' olunmamış olduğundan herkes bileti elinde, yatacağı yeri arıyor idi. Bu esnâda "hayvanlar açıkta kaldı" diye bir ses ağızdan ağıza uçuştu. Şimdi herkesde bir rücû' fikri uyanarak köyün merkezine doğru bir hareket vaki' oldu. Hayvanlarımız, metruk kilisenin önünde süvârielerin elinde dolaşıyor idi. Hesapdan hariç seyirci zâbitân akşamüzeri gelerek karargâha tahsis olunan demirleri işgal etmişler. Bu söz ağızdan ağıza dolaştı. Şimdi bunları çıkarıp arpaca, süvâri bölüğünün yanına göndermek karargir oldu.

Gece gece saat iki... Henüz yerleşebilmiştik; Küküler Hasköy'e sahrâ telgrafı ile vâsıl olunarak ordu karargâhının Edirne ve Kırkkilise ile muhâberesi te'mîn edilmişti. Helbustalarla da ordugâh ve karargâh beyinde muhâbere başladı; ordugâhdan musika sesleri geliyor... Zulmet-i leyl içinde göze çarpan ordugâh ateşleri bir donanma, bir şenlik manzarası gösteriyor idi.

Dört erkân-ı harb bir küçük odaya dolduk. Ocağın içinde yanan odunların karşısında gündüzün soğuşunu çıkarmaya çalışıyorduk. Gevezelik ile gece yarısını ettik. Artık yatmak, uyumak, ertesi gün için taze kuvvet iktisâb etmek istiyorduk. Karyolalarımızı kurduk; odanın içinde dönecek yer kalmadı; fakat heyhat... uyumak kâbil mi? Gevezeliğe nihâyet vermek mümkün değil... Sabah yaklaşmış idi. Ordugâhdan kalk borusu işitildi. Erkence kalkıp hazırlanmak, içinde uyumak müyesser olmayan karyolalarımızı toplamak lâzım idi.

Ağırılığımızı hazırladıktan sonra hayvanları muâyene ettik. Kahvealtı ederken hareket emri geldi...

Güneşin tûluu'yla beraber yola çıktık. Bugün kıtaât kışlarına döneceklerdi. Geceleyin alınan haberlere nazaran mâî taraf kıtaâtı geç vakit Havsa deresinin şarkındaki sırtlara muvâsalat etmişler ve geceyi açıkta geçirmişlerdi. Ordu karargâhı kıtaât-ı mezkûreyi muâyene etmek üzere şarka doğru hareket etti. Mürettep fırka ise bugün başka yolu ta'kîb etmek niyetiyle

(N:16, S:4)

Küküler – Arpacı – Musulca – Gaibler – Güneş Çiftliği – Edirne istikametinde harekete başladı.

Mâî tarafın da yoklaması icrâ edildikten sonra geri dönmeleri tebliğ olundu.

Gündüz saat oniki... hava bulutlu olduğundan karanlık erkenden basmaya başlamış idi. Edirne'nin şarkicenûbu mahrecine gelmiş idi. Fırkanın kolbaşı takarrüb etmekte idi. 36 saat zarfında 70 kilometrelik bir yürüyüşden sonra kıtaâtın hâlini görmek arzu edildi: karargah akşam sesleri arasında gaip olan dört kaya tabyasının eteklerinde durdu. Müretteb fırka yol kolu nizâmında, her türlü sitâyîşin fevkinde olan kumandanlarının önünden zinde bir hâlde geçerek îfâ-yı resmî tazîm ettiler. Nevâkıs-ı mevcûdeye rağmen döküntülerin adedi gayet az idi... koca fırka için sıhhiyye arabalarında nakil olunan hastaların mikdârı ise 15'i geçmiyordu. Gece saat ikiyi geçiyor... Musika ve borazan sesleri şehrin sokaklarını velveledar ediyor... Henüz uyumaya başlayan bu mağmum şehri inletiyordu. Kıtaât bu râtib Edirne gecesinde hevâ-yı mütekâsifini yarararak ikametlerine koşuyordu.

1 Kânun-ı Evvel Sene 324

Erkân-ı Harb Kolağası Ali İhsan

(14) Numaralı Nüşadan Mâba'd:

Taburun Muhârebesi

Tabur emniyyet yürüyüşünde. Bir bölüğünü pîşdâr pîşdârına ayırmış. Bu da iki manga üç ifraz etmiş farz edelim. Ahvâl-i fevkalâdeden sarf-ı nazar edilirse yürüyüş tertîbi ve mesâfâtı alelâde şu hâlde bulunabilir:

Uç

300 m.

100 m. Pîşdâr pîşdârı

500 m.

300 m. Pîşdâr Kısım-1 Küllîsi

1200 m.

Taburun emniyyet yürüyüşüyle derinliği aleltakrîb 1.200 metre ediyor. Tabur kumandanının pîşdâr kısm-ı küllisi baş tarafında bulunduğu tasavvur olunursa üç düşmanla muhârebeye tutuştuğu zamân tabur kumandanı hatt-ı muhârebeden tahminen bir kilometre ve düşmandan ise iki kilometre uzaktadır. Hâlbuki düşmanın ahvâlini lâyıkıyla keşif ve ileride bölük kumandanlarına süratle i'tâ-yı evâmîr için bu mesâfe -bâhusûs arızalica arâzîde- epey mümanaat husûle getirir.

Bu esnâda tabur kumandanı dört bölük kumandanını yanına çağırır. Arâzînin müsaade etmemesi yüzünden pîşdâr pîşdârının pek yakınına sokulmak mümkün olmuyor, pîşdâr pîşdârı bölüğü kumandanını şu sırada bölüğünden ayırmak. Uzaklaştırmak için yalnız diğer üç bölük kumandanlarını bir arıza gerisine toplar; fakat biz de tabur kumandanları atlı ve bölük kumandanları yaya oldukları cihetle beraber gidemezlerse de tabur kumandanının bulunduğu mevki'e bölük kumandanlarının birkaç dakika sonra gelmeleri, tabur kumandanının vereceği karar ve evâmîri hazırlamasına yardım edeceğinden, fâideli olur. Hatta arzu ederse tabur kumandanı bililtizâm evvela kendisi

(N:16, S:5)

ileri gider. Ve sonra bölük kumandanlarını nezdine toplar. Bu esnâda bölük kumandanları bölüklerini bir zâbîte tevdi' etmeyi unutmazlar.

Pîşdâr taburu kumandanı vereceği kararda dâimâ vezâif-i esâsiyesini nazar-ı dikkatde bulundurmağa mecbûrdur ve bu vezâifin ta'kîbi için düşmana tesâdüfünde kıt'a kumandanından ayrıca emir beklemeğe de ihtiyaç ve hakkı yoktur.

Pîşdâr taburunun vezâif-i esâsiyesi ise geriden gelmekte olan kısm-ı küllînin yayılması için lâzım gelen zamân ve mahâllî kazanmak ve îcâbında mezkûr kısmın yayılmasına hâcet bırakmayarak zuhûr edecek mevânii bertaraf etmektir.

Kıt'anın kuvveti ne kadar ziyâde olursa vakit kazanmağa olan ihtiyaç da o nisbetde artar; çünkü kıtaât ekseriyetle yol kolundan muhârebe için açılmağa mecbûr olacaklarından düşmanın her türlü harekâtına mukabele ve kendi tarafından muvâfık bir hareket icrâ edebilecek vecihle münâsib bir vaz'iyet alabilmeleri yol kolunun derinliğini kat' etmeleriyle mümkün olur.

Pîşdâr taburunun açılmasına, hat teşkîline işte bu derinliğin binâenaleyh bu derinliği nihâyetdeki kıtaâtın kat' etmesi için îcâb eden zamânın te'sîri pek büyüktür; çünkü derinlik ziyâde oldukça kazanılacak zamân dolayısıyla ihtiyâtın derecesi de ziyâde olur.

Sûret-i umûmiyede taburun kazanmağa mecbûr olduğu zamân hakkında bir fikir edinmek kabildir: tabur bir alayın pîşdârı kabul edilsin. Alaya da bir topçu taburunun terfiki tasavvur edilirse alayın emniyyet yürüyüşünde derinliği takrîben ber vech-i âtî olabilir:

Metre		
1200	pîşdâr	(bir tabur, emniyyet yürüyüşünde)
700		
2200	kısm-ı küllî	(üç tabur piyâde ve bir tabur topçu)

4100		

Dört kilometre. Bu taburlardan üçüncü taburun münâsib mahâlle sevki için laakal üç çarık, ve belki cenâhlar gerisine sevk olunması hâlinde bir saat ve dördüncü taburun dahî bir saat zamâna ihtiyaçları vardı ki işte bu zamânı kazanacak kıt'a pîşdârda bulunan taburdur. Tabur ise bu zamânı ne birdenbire kuvvetlerini yapmakla ve ne de yalnız bir bölüğünü uzun müddet avcı hattında bulundurmakla kazanâmaz; çünkü birinci hâlde pek az zamân zarfında düşmana kuvvetini göstermiş olacağından, düşmanın sevkinde sühûlet göreceği fâik kuvveti karşısında ve bu kuvvetin ihâtalarına mukabeleye muktedir olacak kâfi derecede ihtiyâtlara mâlik bulunâmaması sebebiyle çekilmeğe ve binâenaleyh kısm-ı küllî henüz muhârebeye hazırlanmamış bir hâlde iken kısm-ı mezkûrûn üzerine düşmeye mecbûr ve kısm-ı küllînin yayılması için muvâfık mevazî'nin de düşman eline geçişine sebep olur.

Faal bir düşman karşısında yalnız bir bölükle mezkûr zamânı kazanmağa kalkışmak da hemen aynı neticeyi verir.

Gerek sebâtsızlık ve gerekse kuvvetini sui isti'mâl eylemek yüzünden, îcâb etmediği hâlde mevzî'ni terke mecbûr olan pîşdâr taburu alayın açılma mıntikasının darlaşmasına ve binâenaleyh pekiyi bir

(N:16, S:6)

vaz'iyet alamamasına veyahut gerideki ihtiyâtların hemen yerlerinde veya biraz ilerde toplanarak bütün alay muhâberesini geride bırakmaya ve alaya münâsib mevazı' kayıp ettirmeye sebep olur.

Düşmana ilk tesâdüf edildiği zamân, bilhâssa müstakillen pîşdâr vazîfesi gören tabur, kuvvetini isti'mâlde acele ve telaş etmemelidir; çünkü evvelce bahs olunan tereddüt ve şaşkınlık hâlini çok defa, acele ve telaş ta'kîb eder ve hâl ve vaz'iyet izam edilerek ateş hattına çok kuvvet sevkine kalkışılır ki bu hata, bilâhire, elde kâfi derecede ihtiyâtın bulunmaması ve binâenaleyh muhârebenin idâme edilememesi gibi mehazir tevlîd eder.

Bu sırada pîşdâr taburu kumandanı vereceği karar ve ittihâz edeceği tertîbâtın kıt'a kumandanının maksadına muhâlif olmamasına dikkat eylemelidir; ve çünkü düşmanın ve arâzînin hâline ve maksad-ı muhârebeye pîşdâr kumandanından ziyâde kıt'a kumandanı vâkîf ve alakadar bulunması tabii olduğu asla unutulmamalıdır. Bu sebepten pîşdâr taburu kumandanının bidâyetde düşmana karşı icrâ edilecek hareketin taarruz veya müdâfaa veya başka bir sûreti olduğuna tamamıyla hükmetmesi mümkün olamaz. Ve hatta bu adem-i imkân asıl kıt'a kumandanına bile teşmil olunabilir. Buna sebep ma'lûmât-ı lâzime ve kâfiyenin çok defa vaktiyle istihsâl olunâması şundan anlaşılır ki mûmâileyh dâimâ mensup olduğu kıt'a kumandanının fikir ve niyetini esas ittihâz etmeli ve harekâtında ona olan merbûtiyyetini dâimâ göz önünde tutmalıdır; fakat bu merbûtiyyet, her hareketi icrâ için kıt'a kumandanından emir bekleyecek kadar beceriksizlikle neticelenmemelidir.

İşte bütün bu sebeplerden dolayı pîşdâr taburu kumandanı taburunu açmak ve yaymak husûsunda, bidâyetde, ma'lûmât-ı kâfiye dahî mevcûd olmadığı takdîrde son derece de ihtiyâta riayet etmelidir. Ve mesela lüzûm-i kat'î hissetmedikçe birdenbire ilerdeki bölüğü ikinci bölükle takviyeye karar vermemeli ve belki bu lüzûmu gösterecek hâli öğrenmeğe, takdîr etmeğe gayret etmelidir. (Mâba'di var.)

Erkân-ı Harb Kolağası Ahmet Hamdi

Enternasyonale Reviev'den:

Ordu Sûvârisi ve Vazîfe-i Keşfiyye

Yeni Alman seferiyyesi ilk defa olarak “ordu sûvârisi” ta‘bîrini isti‘mâl ederek bundan doğrudan doğruya başkumandanın veya diğere büyük kumandanların emirlerine tâbi‘ ve vazîfelerini müşârünileyhden alır büyük sûvâri kıt‘alarını (he‘yet-i umûmiye-i harekâta nazaran müctemi‘ veya münferid sûvâri fırkaları) murad ediyor. Bunlar başlıca sevkülceyş keşfiyâtına muhattes olup düşman cihetinden cereyan eden ahvâli anlar ve emniyyet hizmeti sûret-i mahdûdede firka sûvârilerine münhasır kalarak, mensup olduğu ordunun harekâtını düşmandan setr eyler.

Sûvâri fırkaları teşkîlâtı Almanya’da evvelden beri mevcûd bir şeydir. Sûret-i umûmiyede her biri iki alaylı üç livâdan, iki bataryalı bir sûvâri topçu taburundan, bir hafif cebhâne kolundan,

(N:16, S:7)

bir istihkâm müfrezesinden ve bir mitralyöz kısmından mürekkebirdir.

(6) toplu bataryalardan müteşekkil topçu taburu muvâfik olmayıp (4) toplu üç batarya teşkîli daha ziyâde maksada tevafuk eyler. Yeni modeldeki (4) toplu bir batarya hemen (6) toplu eski bataryalara muâdil te’sîri hâiz olmakla beraber daha ziyâde kabiliyyet-i harekete mâlik ve ateş açması daha ziyâde kolaydır. Buna rağmen yine (6) toplu olmasındaki esrâr tahmin-i sahîhe göre iktisâd ve umûmen topçu teşkîlâtı nokta-i nazarından olacaktır.

Bundan başka. Sûvâri fırkalarının vezâif-i mevdualarının süver ve kavâid-i icrâiyesi hakkındaki uzun zamân mütereddid bulunuyor, çünkü nakabil-i itiraz bir tecrübe-i harbiyeye mâlik bulunmuyor ve zamân-ı hazır tatbîkât ve ta‘lîmleri ne kadar hakikate takrîbe çalışılsa yine bir harbin yerine kaîm olamıyordu. Bununla beraber muhârebât-ı âhire yeni seferiyye nizâmnâmesinde müsarrıh olduğu üzere yavaş yavaş esaslı fikirler edinilmesini te’mîn etti. Bununla beraber bu nizâmnâmenin tedvin ettiği mevâdd yeknesak ve basmakalıp bir numûne olmayıp bilakis yalnız kavâid-i umûmiye bir kıymet-i mahsûseyi hâiz ve işgal her vakitteki vaz’iyyete göre mütehavvildir.

Muhâsım ordular yekdiğerinden oldukça ziyâde mesâfe ile tefrîk edilmiş buldukları zamân bidâyet-i harekâtta (ordu süvârisi) düşmanın esrâr-ı harekâtına nüfûza ve peyda-yı vukufa çalışır. Yalnız mıntıka-i harekâtı düşman süvârisinden tahliye değil ilerde mevcûd her sınıfdan olan müfrezeleri (hudud muhâfiz veya tesettür kıtaâtı) tard eylemeli, onlardan mütehassıl perde-i istitarı yırtarak düşmanın mühimm kollarının civarına kadar nüfûz etmelidir. Bundan mâadâ (ordu süvârisi) muzafferiyet kendi tarafında olmasa bile yine vazîfe-i istihbârâtı yapmalıdır; cenâhlarda icrâ-yı hareketle cepheden istihsâli gayri mümkün olan ma‘lûmâta destres olunur.

Şüphesizdir ki süvâri kitleleri bizzât vazîfe-i istihbâriyeye teşebbüs edemez; ilerisine keşif kolları gönderir. Fakat mesâfât-ı bâide de bu uzak mesâfât keşif kolları gerilerinde bir istinâda muhtaçdır; işte bunun için süvâri fırkaları evvele mirde (istikşâf bölükleri) gönderir ve bunlar da keşif kolları ifraz ederler ki vazîfe sûret-i umûmiyede tarz-ı atîde cereyan eder mesâfât-ı bâide keşif kolları, istikşâf bölükleri ve süvâri fırkaları kitleleri. Mesâfât-ı bâide keşif kolları ordunun hakîki gözleridir; vazîfeleri ehemmiyeti nisbetinde müşkül olduğundan kumandası istikşâf bölüklerinde bu maksad için yetişmiş zâbitâna tevdi‘ edilir; bazı ahvâlde erkân-ı harbiye ve sınıf-ı sâire zâbitânına da müracaat olunur. Keşif kollarına gayet muîn bir vazîfe tahmil edilir fakat teşebbüs-i şahsiyelerini tahdîd edecek tafsîlât-ı meşkukeden bahs edilmez. Keşif kolunu gönderen için mevsûkiyyeti ehemmiyet-i mahsûsayı hâiz olan nekad-ı vuzuh kat‘î ile beyân olunmalı ve istikşâf vazîfesi için keşif koluna tahsis edilen kıt‘ayı arâzî bir vüs‘at-i fevkalâdede bulunmalıdır. Mesâfât-ı bâide keşif kolları mensup oldukları bölüklerden müstakil olup harekâtını bilhâssa vazîfe-i mevduasına ve düşmana nazaran tanzîm eyler. Onların kuvveti kat‘îyyen ahvâle tabiidir; raporlarının muhteviyyatı, başkumandanının bidâyet-i harekâtta bilhâssa bilmeye muhtaç olduğu mesela: düşman kollarının hareket

(N:16, S:8)

ettiği şebeke-i tarikiye, ve bu kolların istikamet harekâtı, muvâsalat ettikleri nekad. Terkibatı. Kolların kuvveti, emniyet hattının imtidâdı, şimendiferle sevkiyat ve buna mümasil husûsatdan ibâretdir. Karşı karşıya bulunan ordularına kadar yaklaşırsa ta hasmın tertîbât-ı muhtelif-i ta‘biyevisine dâir sahîh ve kat‘î ma‘lûmât peydasını kâfil müsâdeme-i âhireye kadar, i‘tâ-yı tafsîlât mümkün olur ve istihsâl

edilmelidir. İlk devre-i muhârebeye müteallik kâffe-i istikşâfât mesâfât-ı bâide keşif kollarına âid olup ikinci devir için mesâfât-ı karîbe keşif kolları evvelkilere kaîm olur ve meydân-ı müsâdemede icrâ-yı keşfiyât vazîfesi (muhârebe) keşif kollarına terettüb eder.

Mesâfât-ı karîbe ve muhârebe keşif kolları makalenin mevzuundan hariçdir.

İstikşaf bölüklerinin şebeke-i tarîkiyeye nazaran te'mîn-i fa'âliyetleri için kendilerine tahsis edilen mıntika-i arâzî arza 20:15 kilometre olmalıdır ki keşif kollarına müessir bir istinâdgâh olabilsin ve keşif kollarının en vasi' sûratde icrâ-yı keşfiyâtını te'mîn edebilsinler. Bunlar kendilerine tahsis edilen mıntikalara merbut olup bu veya şu mahâllerle hiç münasebeti yoktur; bununla beraber keşif kolları ve aynı zamânda sÛvâri kumandanının ta'lûmât-ı mersulesi onları her vakit bulabilmelidir. Bölükler yalnız keşif kollarına istinâdgâh ve istihbârât için bir merkez-i mevrudat olmayıp bundan başka keşif kollarına daha uzaklara kadar te'mîn-i keşfiyât için bazı ahvâlde muhârebe dahî ederler. Onlar ma'lûmât-ı mevrudeyi tedkik ve başkumandana serîan ve eminen isaline dikkat ederler. Onlar yalnız düşmanın istikamet-i ma'lûmesinde icrâ-yı keşfiyât etmeyip kendilerince düşman kuvvasına tesâdüf-i me'mul olan kâffe-i istikametde îfâ-yı vazîfe ederler. Onların mevki' keşif kolları gibi dâimâ muhataralı olup geceleri kezâ dâimâ (kimdir o!) vaz'iyetinde kalır ve bazı ahvâlde de kesretle tebdîl-i mevki' mecbûriyyetinde bulunurlar.

Müteâkîb sıçrayışlarla bir noktadan diğerk noktaya hareket eden keşif kollarına imtisâlen istikşâf bölükleri ve hatta kıtaât-ı asliyye ekser zamân bir arıza-i arzîyeden diğerkine serîan geçmek sÛretiyle ilerler.

SÛvâri kumandanının vazîfe-i asliyyesi, vezâifin sÛret-i muhakka ve münâsibede taksîmini ve hidemâtın mihver-i intizâmında cereyan ettirilmesini bilmekdir; eğer müteaddid kollarla yürünülüyorsa münâsib bir yürüyüş tertîbi ahziyle ve bilâhire nokta-i merkeziyeye i'tâ-yı ma'lûmât etmek üzere avdet edecek zâbitânın yürüyüş kollarına gönderilmesiyle kıt'anın tahsîl-i emniyyetine çalışır.

Fakat en iyi bir rapor vakt-i lâzımında mahâll-i âidine gelmezse kıymeti hiçden ibâretedir; bununla beraber mesâfât-ı bâide keşif kollarının istikşâf bölükleriyle ve bunların kıtaât-ı asliyye ile ve bu kıtaâtın da başkumandanla irtibat ve ittisali

ehemmiyyet-i kat'îyyeye hâizdir. Bu maksadın esasen en iyi çâre-i temini vesâit-i sinâiyye [her nev'î telgraf, telefon, motosiklet] den istifâde olup istikşâf bölükleri ve kıtaât-ı asliyye arasında kesretle isti'mâl edilirler. Düşmanın dâire-i te'sîrinde tesis edilen elektrik merakizi için bilhâssa husûsi emniyyet tedâbîri ittihâzı îcâb eder ki bu vazîfe-i kıtaât-ı asliyyeye âiddir; böyle bir vaz'îyyetde velesbitçiler te'mîn-i menfaat fırsatına mâlikdirler. Bazı hâlâtda mesela geriden muhtelif istikşâf

(N:16, S:9)

kıt'alarına mersul ta'lîmât yalnız bir noktadan gönderiliyorsa ta'lîmâta bir merkez-i umûmiye-i ittihâd ta'yîn edilerek en ileride ve en gerideki kıtaâtın muvasalasını te'mîn olunur.

Ordular takarrüb ettiği mertebede arada mevcûd saha-i keşfiyât azalacak ve o nisbetde keşfiyâtın merkez sıkleti cenâhlara intikal edecektir. İşte istikşâf bölükleri ve bunların keşif kolları bilcümle fa'âliyeti bu cihette ibzal edecek; çünkü cephedeki mevâki'a kıtaât-ı asliyye kâim olacaktır. Bu sûretle yukarda etyan edildiği gibi mesâfât-ı garibe ve muhârebe keşif kolları mesâfât-ı bâide keşif kollarını istihlaf eder ki bu keşif kolları mesâfât-ı bâide keşif kolları gibi bilhâssa süvâriden çıkarılmayıp vezâif-i sınıf-ı sâire tarafından da îfâ edilebilir.

10 Kânun-ı Evvel 324

Mümtâz Yüzbaşı Hüseyin Hüsnü

Piyâdenin Yürüyüş Nizâmı

Geniş yollar ve meşiyet icrâ eden piyâdenin yürüyüş nizâmı hakkında birkaç söz söylemeyi muvâfik gördüm!

Seferiyye nizâmnâmesinde (kolun başı ta'kîb ettiği yolun en iyi tarafını intihâb etmeli ve eğer bölük her iki tarafı da iyi bir hâlde ise o vakit sağ tarafı ta'kîb etmelidir. Kezâlik bu maddenin nihâyetlerine doğru eğer yol fena bir hâlde bulunur, veyahud şiddet-i hararet hükmünü icrâ ederse yol kolu nizâmında bulunan asker yolun ortası boş bırakılmak üzere iki tarafda hareket ettirilir) diyor.

Yolun bir kenarında yani kâide-i sağ cihette yürümek normal olduğundan müreccihen şoselerde hemen dâimâ bu usûl isti'mâl olunur. İşte İtalya müstesnâ

olmak üzere sair hükümetlerin ta‘lîmnâmeleri yürüyüş nizâmı için bu tarz kavâid-i câmiadır bunlarda da asıl normal olanı yolun her iki cihetinde her biri iki diziden mürekkeb olarak iki kısma münkasım olduğu hâlde yürümek yalnız bir cihetinde yürümeğe kat kat fâik olduğu mündericidir.

Fıkr-i âcizâneme göre dahî her biri iki diziden mürekkeb olarak yolun her iki kenarında yürümek yalnız bir cihetde yürümeğe nisbeten rüchâniyet-i azîmiyeyi hâizdir bu fevâide de muhtasiran ber vech-i âtî arz olunur:

1- Bir kere kol dâhilinde mükemmelen cereyan-ı hava olur. Bundan başka az toz kalkacağı gibi zevâl vaktinde yolun tarafeyninde

(N:16, S:10)

mevcûd olan ağaçların yapraklarından dahî pek güzel bir sûretde istifâde edilebilir. Kezâlik güneş urma tehlikesinin önü alınmış olduğu gibi kıtaâtın kabiliyyet-i harbiyeleri dahî tezyîd kılınmış olur.

2- Kumandanlar yolun vasatında bulunarak her neferin harekâtıyla ahvâl-i sıhhiyyesine güzelce nezâret edebilecekleri gibi güneş uracağı anlaşılan kimseleri de vaktiyle görürler.

3- Küçük mesâfeler müstesnâ olmak üzere bölük her iki tarafı her biri iki diziden mürekkeb aksâmın kemâl-i istirahatle harekâtına müsâid olduğundan yürüyüş nizâmının tebdîline dahî hâcet kalmaz. Eğer yalnız bir cihetinde yürütülecek olursa o hâlde bölük bu kenarının hâli deyişince tebdîl-i cihet etmek lâzım geldiği gibi bunu da yürüyüş kolunun her bir ferdi yekdiğerini müteâkıb icrâ edebileceğinden nisbeten uzun bir zamân yol mesrur kalır.

4- Her iki cihette de dikili ağaçlar bulunan yollar üzerinde hareket eden kolların az göze çarpacaklarından düşman tarafından pek güçlkle takrîb olundukları gibi topçusuna dahî mesâfe tahminini güçleştirirler. İleride bulunan kademeler baskın ateşine uğrasalar bile yine az bir telefâta dũcâr olurlar.

5- Yandan icrâ kılınan ateşe karşı efrâd yolun her iki cihetindeki hendeklerden istifâde etmek üzere serî ve mekmen sũtre bulabilirler bâhusûs zamânımızda da velespidçi müfrezelerinin kuvvet ve kabiliyyet-i harbiyelerinin tezâyüd eylemiş

bulunmasından naşı yürüyüş esnâsında yan taraftan baskın ateşine dūçâr olmak tehlikesi ziyâdeleşmiştir. Fransa, Avusturya, Rusya gibi hükümetler bu velespidçi müfrezelerinin teşkîl ve tensikına bir ehemmiyyet-i mahsûsa veriyorlar.

6- Sûvâri kıtaâtı ve husûsiyle münferid sûvâriler yolun vasatından hareketlerinde ağaç dalları vesâire gibi avârıza tesâdüf etmeyeceklerinden serbestçe ilerleyebilecekleri gibi topçu sınıfı dahî yolun en metin ciheti olan vasatından hareket etmekle sühûletce te'mîn edilmiş olur.

7- Piyâdenin yanından geçmek üzere topçunun ileriye alınması îcâb etmiş ve topçu da ilerlemekte bulunmuş olduğu hâlde yürüyüş kolu yan ateşine dūçâr olur veyahud sûvârinin hücûmuna ma'rûz kalırsa bu hâlde topçunun

(N:16, S:11)

himâyesi için piyâde kıtaâtı her iki cenâhda sūratle yayılabilirler.

Mümtâz YüzbaşıTahsin

Havâdis-i Askeriyye

Bulgaristan Harbiye Nezâretinden verilen emirde 1908 – 1909 senesi ta'lim için şu sūretle taksîm olunmuştur:

1- 1908 senesi Kânun-ı Evvel ibtidâsından 1909 senesi Mart nihâyetine kadar acemî efrâdın terbiye-i münferidesi ve ta'lim kıt'alarının tadrîsi [Ta'lim kıt'ası küçük zâbit yetiştirmeye mahsûstur. Ta'lim kıt'asının müddet-i tadrîsiyesi dört ay imtidâd edip bu maksad için ta'yîn olunan efrâd ayrı bir kıt'a hâlinde toplanmaz; kendi bölüklerinde bırakılarak yalnız kendilerine mahsûs ders ve ta'lim için birleştirilir. Ta'lim kıt'alarının idâresi için bölük kumandanı yerine genç yüzbaşılar ve îcâbı kadar zâbit ve küçük zâbit ta'yîn edilir. Ta'lim kıt'aları her alayda birer tanedir.];

2- 1909 senesi Nisan 1'den 14 Mayıs'a kadar bölük ta'limine hazırlıklar (yani takım ta'limi);

3- 1909 senesi 14 Mayıs'da sınıf-ı muhtelif-i askeriyyenin en eski kara efrâdı 1909 senesi 14 Temmuz'una kadar terhis edilecektir;

4- 1909 senesi 15 Mayıs'da hafif hidemât görecek efrâd [yani ma'zeret-i kanûniyelerine mebnî yalnız altı ay kadar silâh altında bulunacaklar] kuvve-i müselleme nizâm nâmesinin 21. maddesinin birinci bendi mûcibince piyâde kıt'alarına celb olunarak muallim efrâdla birlikde Temmuz'un 14'ine kadar (iki ay) terbiye-i münferide ile meşgul olacaklar;

5- 1909 senesi Temmuz'un 15'inde en eski kara efrâdı mezuniyetden avdet ederek 24 Ağustos'a kadar bölük, tabur ve alay ta'limleri yapılacak;

6- 1909 senesi Ağustos'un 25'inden Eylül'ün 15'ine kadar ta'lîm için celb olunacak efrâd ihtiyâtı ile birlikde ber vech-i âtî ta'lîmler yapılacaktır:

Elif – 25'den 31 Ağustos'a kadar terbiye-i

(N:16, S:12)
münferide;

Be – Dört Eylül'e kadar bölüğün muhârebesi;

Cim- Altı “ “ “ tabur ta'limi ve taburun muhârebesi;

Dal – Dokuz Eylül'e kadar alay ta'limi ve alaylarla karşılıklı manevra;

He – 13 Eylül'e kadar livâlarla karşılıklı manevra;

Re – 15 Eylül'de ta'lîm için çağırılan efrâd ihtiyâta ve en eski kar'a efrâdı vezâif-i hidemât için celb olunmuş olan efrâd üçüncü ve sekizinci firkalar müstesnâ olmak üzere umûm firkalarda ve süvâri müfettişliği tarafından ta'yîn olunacak süvâri kıt'alarından mâade tekmîl süvâri livâlarında terhîs ve istibdâl edileceklerdir;

Ze – Üçüncü ve sekizinci firkalarla [yani İslimiye ve eski Zağra firkalarıyla] süvâri müfettişliği tarafından ta'yîn olunacak süvâri alayları büyük manevralar yapacak ve bu manevralar 17 Eylül'den 21 Eylül'e kadar devam edecektir.

Ayn – Eylül'ün 22, 23, 24 ve 25'inci günlerinde büyük manevralara iştirâk edip merkezlerine avdet eylemiş komutaatdan ta'lîm için celb olunan efrâd-ı ihtiyâtiye ile en eski kara efrâdı ve hafif hidemâtı gören efrâd terhis ve istibdal olunacak;

Tenbîh- Sınıf-ı sâire kıtaâtı dahî ta'lîmlerini bâlâdaki altıncı maddenin dal, he, vav bendlerindeki ta'lîmlere iştirâk edebilecek vecihle ikmâl eylemelidirler.

7- Zâbitân ve küçük zâbitânı hizmet saatlerinde olmamak üzere ve iştigalât-ı husûsiye bulunmadığı günler öğleden sonra yapılmak üzere (ta'biye fennine dâir ta'limât) mûcibince ta'biye tedrîsât ve tatbîkâtı gösterilecektir.

İkinci Ordu Erkân-ı Harbiyesi

***

Edirne Mekteb-i Harbiye-i Osmânîsi, Harbiye-i İdâdiyye, sınıf-ı mahsûs efendilerinin mecmûamız hakkında – abone olmak sûretiyle de – göstermiş oldukları teveccühe teşekkür ederiz.

Müessisleri: İbrahim Zihni, Hüseyin Hüsnü.

Vilâyet-i Celîle Matbaasında tab olunmuştur.

SONUÇ

Osmânlı Devleti'nde gazete ve mecmûaların bilgi ve kültür hayâtına dâhil olması göreceli bir değerlendirmeye gecikmeli bir şekilde gerçekleşmekle birlikte, basının toplumsal etkisinin yüksekliği, gazetelerin modernleşmenin bir aracı hâline gelmesine de neden olmuştur. İdari yapılanmanın değişmesi üzerine ortaya çıkan vilâyet matbaa ve gazeteleri, toplumun bilgi sahibi olma ihtiyacını karşılama adına önemli bir görev îfâ etmişler, kitabın taşrada yaygınlaşması, bölge gazeteciliğinin doğması ve yönetim ile halk arasında bir iletişim kanalı oluşturması gibi önemli işlevler yerine getirmişlerdir. Özel matbaa ve gazetelerin taşrada gelişmeye başlamasıyla birlikte yerel basın ve etkileri daha da artmıştır.

Dönemin şartları çerçevesinde basın yasaklarının, yayımdan önce ön kontrol gibi husûsların sözkonusu olduğu bir zamânda II. Meşrutiyet'in ilânı üzerine, yasakların fiilen uygulanmaması ve yasal düzenlemelerle birlikte basın hayâtında büyük bir canlanma ortaya çıkmıştır. Bu dönemde basınla ilgili ilgisiz birçok kişi tarafından gazete ve mecmûa çıkarmak üzere izin alınmış, bununla birlikte hiç basılmayan, bir nüsha basılan veya az sayıda basılan yayınlar da olmuştur.

Askerî olarak nitelenebilecek, askerî kurumlar tarafından neşredilenler dışında kişiler tarafından husûsi olarak basımı yaptırılan yayınlarda da çoğalma gözlenmiştir. Askerî yayınların bir kısmı siyâsî yazılara neredeyse hiç yer vermemiş, sâdece askerlik mesleğinin profesyonel gelişimi ve îfâsı üzerine yazı ve makaleler yayımlamıştır.

Edirne Vilâyetinde 1908 İhtilâli'nin hemen sonrasında yayımlanan haftalık *Ordu* risâlesinin kurucuları olan Kolağası İbrahim Zihni ve Mümtâz Yüzbaşı Hüseyin Hüsnü'nün mecmûaya yansıyan siyâsî endişeleri olmamıştır. Vatan ve millet sevgisiyle mesleklerinin sevgisini birleştirerek kendi câmialarına bir değer katabilme umuduyla *Ordu* mecmûasını çıkarmışlardır. Makale yollayan yazarlardan askerlik dışında yazı göndermemelerini özellikle ricâ etmişlerdir. Çeşitli yabancı gazete, dergi veya kitaplardan tercüme yazılar yoğunluktadır. Yazar kadrosunun diğer ülke silâhlı kuvvetlerini takip edebildikleri, bundan sonuçlar çıkarıp, mukayeseler yaparak bir

eser ortaya koymak sûretiyle gazeteye yayımlanmak üzere göndermeleri kendilerine güvendiklerine, ehliyetli olduklarına ve ideal sahibi olduklarına dâir işâretler vermektedir.

Makaleler özellikle askerî terbiyenin niteliği üzerinde yoğunlaşmaktadır. Askerî eğitimin sâdece sınıf içerisinde teorik eğitim yöntemiyle özümsemeyeceğini, tatbiki ve ameli eğitimin esas olması gerektiği ifâde edilmektedir. Erat açısından da askerî eğitimin yanı sıra değerler eğitiminin ne kadar önemli olduğu belirtilmektedir. Harbiye okullarındaki eğitimin nitelikli, gereksiz müfredattan arınmış, tekrar ile zaman kaybı yaşamadan ve pratiğin içindeki birliklerle kaynaştıracak yöntemlerin uygulanması önerilmiştir.

Diğer ülke ordularının yeni yayımladıkları ta'limnâmeler elde edilerek veya yabancı gazetelerde bunlardan neşredilenlerin tercümeleri yapılmış ve mevcûd uygulama ile mukayese yoluna gidilmiştir. Askerlikte ta'limnâmeler esas olduğundan bunların güncel koşullara uygunluğuna özel önem verilmiştir.

Yakın dönem savaşı olması ve sonucun öngörülenin dışında olması nedeniyle Rusya ve Japonya arasındaki savaş özellikle takip edilmiş, çeşitli yazılar tercüme edilmiştir. Diğer ülke ordularının karakteristik özellikleri tespit edilmiş ve yazılmıştır.

Dönemin gelişmiş silâhlarıyla ilgili tercüme makaleler yazılmış, bunların kullanımının Türk Ordusu'nun sistemlerine uygunlukları analiz edilmiş, özellikleri detaylı olarak anlatılmıştır.

Ordu'da mevcûd olan bütün muharip ve yardımcı sınıflar hakkında makale yazılmıştır. Harp uygulamaları çerçevesinde aralarında bir hiyerarşi olsa da erkân-ı harblerin bütün sınıfları kumanda edebilecek bilgi ve donanımda olmalarının gerektiği ifâde edilmiştir.

Sonuç olarak *Ordu* mecmûasının yayımladığı süre içerisinde mesleğiyle bütünleşmiş, devletin yaşadığı sorunları ruhunda duyan subaylar nezdinde ilgi gördüğü düşünülmektedir. “Nazarî, tatbikî ve amelî terbiyeyi” yerine göre kullanmanın, bir mesleği icrâ edecek kişilerin okuldan mezun olmadan önce gerçek hayâtı yansıtan koşullar altında uygulama yapmalarının ve ifâsı gerekli hususların

meleke hâline getirilmesinin önemi hayatidir. Doğru yöntemlerle edinilen mesleki becerilerin vatan ve millete ait duygu, düşünce ve değerler ile güçlendirilmesinin ve akabinde elde edilecek tecrübeler ile bütünleştirilmesi hâlinde zorluk ve engellerin aşılmasının devlete ve millete en iyi hizmeti sunma imkânını vereceğinin mecmûanın ruhuna dercedildiği görülmektedir.

KAYNAKÇA

1. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ

BOA. DH. MKT. Dosya No: 2634, Gömlek No: 80.

BOA. DH. MKT. Dosya No: 2617 Gömlek No: 102.

2. MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI ARŞİV MÜDÜRLÜĞÜ

Piyade Tümgeneral Hüseyin Hüsnü ÜNSAL'a ait Emeklilik İşlem Dosyası (Askerî Safahat Belgesi)

Kurmay Yarbay Süleyman İlhami'ye ait Emeklilik İşlem Dosyası(Askerî Safahat Belgesi)

3. SALNÂMELER

Salnâme-i Askeri (1326 Sene-i Kameriye-i Hicriye, 1324 Sene-i Maliye, 1286 Sene-i Şemsiye-i Hicriye), Matbaa-i Askeriyye, Dersaâdet 1324.

Salnâme-i Nezâret-i Maârif-i Umûmiye, Matbaa-i Amire, H. 1316.

4. KİTAPLAR

ALPKAN Bahaddin, YÜKSELCAN Yücel (Haz.), *Millî Savunma Bakanlığı'nda 150 Yıl 1826 – 1976*, Harita Genel Müdürlüğü Basımevi, Ankara 1976.

Balkan Savaşı'na Katılan Komutanların Yaşam Öyküleri (Alay ve Daha Üst Birlik Komutanları), Genelkurmay ATASE Başkanlığı Yayınları, Genelkurmay Basımevi, Ankara 2004.

BERKES Niyazi, *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, (Haz. Ahmet Kuyaş), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2004.

DUMAN Hasan, *Başlangıcından Harf Devrimine Kadar Osmanlı-Türk Süreli Yayınlar ve Gazeteler Bibliyografyası ve Toplu Kataloğu, 1828-1928*, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı, cilt: 2, Ankara 2000.

ERİŞ Metin (Ed.), *Edirne*, Edirne Valiliği, İstanbul 2013, s. 239.

GÖRGÜLÜ İsmet (Haz.), *Türk Harp Tarihi Derslerinde Adı Geçen Komutanlar*, Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul 1983.

[GÖVSA] İbrahim Alaettin, *Meşhur Adamlar*, (Haz. Sedat Simavi), İstanbul 1933 – 1936.

İSKİT Server Rifat, *Türkiye’de Matbuat Rejimleri*, Matbuat Umum Müdürlüğü Neşriyatı, İstanbul 1939.

İSKİT Server Rifat, *Türkiye’de Neşriyat Hareketleri Tarihine Bir Bakış*, Devlet Basımevi, İstanbul 1939.

[İSKORA] Muharrem Mazlum, *Erkân-ı Harbiye Mektebi Tarihçesi*, Yıldız Harp Akademisi Komutanlığı Matbaası, 1930.

KAYICI Haluk, *Salnâmelere Göre İdari Sosyal ve Ekonomik yapısıyla Edirne Sancağı*, Edirne Valiliği Kültür Yayınları, Edirne 2013.

KOLOĞLU Orhan, *1908 Basın Patlaması*, Bas-Haş Yayınları, İstanbul 2005.

KURTCEPHE İsrail, BALCIOĞLU Mustafa, *Kara Harp Okulu Tarihi*, Kara Harp Okulu Matbaası, Ankara 1991.

LEWIS Bernard, *Modern Türkiye’nin Doğuşu*, (Çev. Metin Kıratlı), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1993.

Mehmed Esad, *Mir’at-ı Mekteb-i Harbiye*, Artin Asaduryan Şirket-i Mürettibiyye Matbaası, İstanbul 1310.

Mehmed Esad, *Mir'at-ı Mühendishâne-i Berrî-i Hümayûn*, Karabet Matbaası, İstanbul 1312.

Nutuk'ta Anılan Komutanların Biyografileri, Genelkurmay ATASE Başkanlığı Askerî Tarih Yazıları Atatürk Serisi No: 12, Gnkur Basımevi, Ankara 1981.

OKAY Cüneyd, *Osmanlıca Süreli Yayınlar Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi*, (Yay. Yön. Ahmet Özcan), Gezin Kitabevi, Ankara 2000.

ÖZCAN Ahmet, *İmparatorluk Çökerken Yeni Bir Ulus Tahayyülü*, Lotus Yayınevi, Ankara 2007.

ÖZCAN Ahmet, *Türkiye'de Popüler Tarihçilik 1908 – 1960*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2011.

SABİS Ali İhsan, *Harp Hatıralarım I*, Tan Matbaası, İnkılap Kitapevi, İstanbul 1943.

SAKİN Serdar, KALELİ Yunus Emre, *Ben Vazifemi Yaptım: Edirne Müdafii Mehmed Şükrü Paşa*, Yitik Hazine Yayınları, İstanbul 2014.

TOPUZ Hıfzı, *II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2003.

TOKER Hülya, ASLAN Nurcan (Haz.), *Birinci Dünya Savaşı'na Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri*, cilt: 1, 2, 3, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Genelkurmay Basımevi, Ankara 2009.

TOKER Hülya, *Çanakkale Muhârebelerine Katılan Komutanların Biyografileri*, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Daire Başkanlığı Yayınları, Genelkurmay Basımevi, Ankara 2014.

TOKGÖZ Ahmet İhsan, *Matbûât Hatıralarım (1888-1914)*, (Yay. Haz. Alpay Kabacalı), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012.

TUNAYA Tarık Zafer, *Hürriyetin İlanı*, Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık, İstanbul 1998.

Türk İstiklal Harbi'ne Katılan Alay ve Tugay Komutanlarının Biyografileri, cilt: 1, 2, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Genelkurmay Basımevi, Ankara 2010.

UZUNÇARŞILI İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi IV*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988.

YILDIRIM Sema, ZEYNEL Behçet Kemal (Ed.), *TBMM Albümü: 1920-2010*, TBMM Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, c.1-2 (1920-1950/1950-1980), Ankara 2010.

YURDABAK Turgut (Haz.), *Harp Akademilerinin 127 Yılı, Şeref Dolu Yıllar 1848 - 1975*, Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları, Kara Kuvvetleri Matbaası, 1975.

6. MAKALELER

AYSAL Necdet, “Harp Tarihi Yazımına Dair Özgün Bir Yaklaşım: Osman Senaî Bey”, *TurkishStudies*, Volume 9/10 Fall 2014 Ankara, pp. 1199-1220.

BAYCAN Nusret, “Büyük Taarruz'da Komuta Kademelerinde Görev Alanlarla Üst Düzeydeki Karargâh Subayları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, cilt: 9, sayı: 26, 1993, ss. 311-394.

BİRİNCİ Ali, “Meşrutiyet Matbûâtı (1324-1325) V”, *Kebikeç*, yıl: 3, sayı: 6, 1998, ss. 87-89.

BİRİNCİ Ali, “Osmanlı Devletinde Matbûât ve Neşriyat Yasakları Tarihine Medhal”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, cilt: 4, sayı: 7, 2006, ss. 291-349.

DEMİREL Fatmagül, “Osmanlı Devleti'nde Kitap Basımının Denetimi”, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, yıl:3, sayı:5, 2004, ss. 89-104.

OKAY Orhan, “*Mekteb-i Harbiye*”, Ekmelettin İhsanoğlu (Ed.), *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, (s. 292-295) İslam, Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA), cilt: 2, İstanbul 1998.

KAHRAMAN Alim, “Türk Edebiyatı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, cilt: 28, 2003, ss. 121-125.

KOCABAŞOĞLU Uygur, BİRİNCİ Ali, “Osmanlı Vilâyet Gazete ve Matbaaları Üzerine Gözlemler”, *Kebikeç*, sayı: 2, 1995, ss. 101-122.

ÖZCAN Ahmet, "Osmanlı Matbûâtı ve Tarih Yayıncılığı Üzerine Bazı Tespitler", *Düşünen Siyaset*, sayı 26, 2010, ss. 223-240.

ÖZCAN Ahmet, “Osmanlı Devleti’nde Jandarma Teşkilâtı Kurulmasının Gündeme İlk Defa Gelişi (1839)”, *AÜ. DTCF. Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt: XXXII, sayı: 53, 2013/Mart, ss. 173-194.

ÖZCAN Ahmet, “Osmanlı Jandarmasının Kuruluşuyla İlgili Bazı Problemler” Üçler Bulduk, Abdullah Üstün (Ed.), *Türk Tarihçiliğine Katkılar: Mustafa Kafalı Armağanı*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 2013, ss. 153-162.

ÖZCAN Ahmet, “Yedek Subay Hatıratları ve Yayımlanmamış bir Yedek Subay Hatıratının Değerlendirilmesi”, Ömer Çakır (Ed.), *Türk Harp Edebiyatı I. Uluslararası Türkiyat Sempozyumu, 1-3 Kasım 2013, Çankırı*, Berikan Yayınevi, Ankara 2014, ss. 515-521.

ÖZEY Ramazan, “19. Asırda Edirne Vilâyeti Coğrafyası”, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, *Marmara Coğrafya Dergisi*, sayı: 6, İstanbul 2002, ss. 1-36.

PEHLİVANLI Hamit, “Son Dönem Tarih Araştırmalarında Askerî Gazete ve Süreli Yayınların Yeri” *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, cilt: 21, sayı: 61, Mart 2005, ss. 243-258.

7. LÛGATLER

DEVELLİOĞLU Ferit, *Osmanlıca Türkçe Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2006.

Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2001.

8. TEZLER

KARAMAN Mehmet Ali, *II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Askerî Matbûâtı ve Siyasi Hayattaki Rolü*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Afyonkarahisar 2014, 391 s.

YİNER Abdulnasır, *Müşir Recep Paşa'nın Askeri ve Siyasi Hayatı (1842-1908)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2006, 326 s.

İNDEKS

17. Fırka Kumandanlığı	20	Çınarlı	121, 132, 135, 150		
83. Nizamiye Alayı	22	Debre.....	24		
Adalar İskelesi	201	Dedeâğaç.....	12, 19		
Afyonkarahisar.....	4, 22, 351	Demirhanlı	316, 317, 318, 328, 329		
Akaid-i Dîniye	191, 192, 193	Dersim.....	21		
Ali İhsan.....	20, 21, 27, 42, 44, 47, 48, 52, 53, 54, 55, 75, 88, 124, 137, 152, 187, 208, 227, 244, 248, 264, 298, 319, 348, 357, 358, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 370	Donanma Mecmûası	11		
Ali İhsan Sabis	21	Edirne ..i, xvii, xviii, xix, xx, 2, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 36, 41, 46, 52, 59, 71, 72, 75, 84, 85, 87, 88, 102, 105, 124, 137, 143, 146, 152, 163, 183, 187, 202, 221, 222, 240, 244, 246, 247, 258, 276, 293, 310, 311, 312, 327, 330, 331, 342, 344, 347, 348, 350, 357, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 369, 370, 372, 373	Edirne Askerî İdâdî Mektebi.....	14	
Ali Rıza.....	19, 20, 73, 357	Edirne Askerî Rüşdiyesi.....	14, 25, 26		
Alman Ordusu.....	97, 198	Edirne Vilâyet Matbaası.....	13		
Alman Piyade Ta'îmnâmesi.....	47	Erkân-ı Harbiye Mektebi....	14, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 347		
Almanya İmparatorluğu	68	Ferik Cevat Paşa.....	110		
Atina Ateşemiliterliği.....	20	Fransa ..6, 9, 24, 35, 51, 63, 64, 76, 82, 83, 99, 100, 115, 116, 211, 212, 215, 217, 268, 340	Fransız- Alman seferi.....	277	
Avusturalya.....	216	Fransızlar.....	iv, x, 6, 28, 50, 82, 108, 117, 211, 214, 227, 229, 263, 359, 365	General Kropotkin.....	66
Avusturya.....	v, 35, 51, 69, 200, 217, 340, 360	Gümülcine.....	12, 20	Hakkı.....	23, 25, 40, 41, 51, 52, 69, 77, 93, 110, 132, 159, 183, 194, 220, 257, 275,
Birinci Dünya Savaşı ..2, 7, 20, 22, 23, 25, 348					
Bulgar Ta'îmnâmesi vi, viii, x, 39, 40, 88, 110, 159, 170, 232, 359, 361, 362, 363, 364, 366					
Bulgaristan . ii, v, vi, xi, 12, 24, 27, 32, 35, 70, 102, 239, 257, 340, 360, 361, 366					
Cerîde-i Askeriyye	10				
Cerîde-i Bahriyye.....	10				
Cevad Paşa.....	23, 39, 88, 171				
Ceza Kanûnnâmesi.....	193				

285, 292, 357, 359, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 370	İsviçre..... 24, 116, 199, 200, 302
Hamid Hamdi.50, 215, 230, 357, 359, 365	Japon .... iv, v, vi, x, xi, xii, 28, 35, 41, 51, 52, 56, 57, 63, 64, 65, 66, 67, 85, 101, 106, 108, 114, 116, 175, 194, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 229, 236, 237, 255, 256, 257, 270, 272, 273, 290, 291, 324, 325, 326, 359, 361, 362, 365, 366, 367, 368
Hareket Ordusu 9, 21	Japon – Çin harbi 216
Hasan Efendi..... 24	Japonya.. iii, iv, v, x, xi, 28, 34, 37, 38, 50, 51, 65, 77, 116, 174, 197, 200, 215, 216, 236, 270, 326, 344, 358, 360, 365, 366
Hersek 24	Kafkasya..... 21
Hıfzısıhha.....40, 191, 193, 369	Kazak 217, 238
Hidemât-ı Dâhiliyye.....191, 192, 193	Keçili Çiftlik 123
Hüseyin Hüsnü. xvii, xviii, xix, 15, 16, 18, 19, 20, 34, 36, 37, 38, 50, 51, 57, 59, 61, 72, 73, 77, 81, 85, 95, 105, 124, 140, 143, 154, 162, 163, 179, 183, 201, 202, 217, 220, 221, 239, 240, 258, 275, 276, 292, 293, 309, 310, 326, 327, 338, 342, 344, 346, 357, 358, 360, 361, 363, 364, 365, 366, 368	Kerküklü Halil Zeki 47, 283, 357, 367
I. Dünya Savaşı 21	Kılınç Gazetesi..... 11
II. Meşrutiyet... i, xvii, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 17, 36, 343, 351	Kırkkilise.....311, 312, 316, 317, 318, 329, 330
Isparta..... 23	Kitapçı Mehmed Efendi 17, 18
İbrahim Bey 274	Kolağası İrfan Efendi 25
İbrahim Zihni ... xvii, xviii, xix, 15, 16, 17, 18, 20, 34, 35, 37, 55, 56, 59, 62, 64, 67, 69, 72, 80, 82, 85, 98, 100, 105, 109, 117, 124, 143, 162, 163, 170, 183, 200, 202, 220, 221, 239, 240, 258, 273, 275, 276, 292, 293, 309, 310, 324, 326, 327, 342, 344, 357, 358, 360, 361, 362, 364, 365, 367, 368	Köprübaşı 32, 239
İngilizler.....24, 82, 302	Kutü'l-Ammare 21
İsmail Cevad Çobanlı..... 23	Mahmud Nedim 36, 44
İsmail Hakkı.....5, 23, 37, 48, 49, 96, 130, 209, 251, 270, 349, 357, 359, 360, 361, 362, 365, 366, 367, 368	Mahmut Kamil 22, 38, 357, 359, 360, 361, 362
İstiklal Savaşı..... 2	Mahmut Nedim 125, 357, 359, 362
	Mançurya iv, x, 28, 47, 50, 51, 56, 63, 81, 115, 116, 203, 204, 207, 211, 213, 214, 215, 218, 227, 229, 255, 324, 326, 359, 365
	Mançurya Ordusu..... 257
	Mecmûa-ı Fünûn-ı Askeriyye 10

Mehmed Sadık	46, 47, 357, 359, 364	216, 217, 220, 236, 340, 344, 358, 361, 365, 366
Mekâtib-i Harbiye.....	184, 186	
Mekteb-i Harbiye	14, 15, 20, 22, 25, 29, 31, 201, 342, 348, 350, 369	
Mekteb-i Mülkiye	41, 117	
Moltke	38, 138	
Mülâzım Ahmet Efendi.....	318	
Mülâzım-ı Evvel Vahyi.....	41	
Mümtâz Yüzbaşı Tahsin	340	
Müşîr Şakir Paşa	23	
Norveç.....	117	
Oreburg	217	
Osman Nuri.....	46	
Osmânlı İttihâd ve Terakkî Cemiyeti..	101	
Pangaltı	21, 31, 201	
Plevne.....	274	
Prusya.....	68, 82	
Ragıp Rıfki.....	27, 32, 239, 257, 366	
Recep İrfan.....	25, 53, 280, 306, 357, 359, 367, 368	
Recep Paşa iii, vii, 24, 25, 28, 36, 44, 124, 351, 359, 362		
Rus Ordusu...116, 175, 214, 228, 237, 239		
Rus süvârisi.....	213, 272	
Rus ve Japon Muhârebesi	64	
Rus-Japon Savaşı	35	
Rus-Japon seferi.....	219	
Rusya .. iv, vi, x, xi, 28, 34, 35, 48, 50, 51, 104, 105, 174, 197, 200, 204, 206, 215,		
		216, 217, 220, 236, 340, 344, 358, 361, 365, 366
Sabis.....	20, 21	
Sazlıgöl.....	121, 132, 134, 135, 150	
Sedan.....	211, 214	
Selanik.....	11, 12, 17, 24, 32, 236	
Senâi.....	25, 26, 84, 99, 120, 165, 211, 232, 290, 361	
Sibirya	65, 217, 227, 237, 238	
Sofulu	19, 20, 73, 357	
Somaliler	82	
Süleyman.....	23, 39, 40, 88, 110, 159, 171, 346, 357, 359, 361, 362, 363, 364, 366, 369, 370	
Şanlı Ordu	11	
Şems Matbaası	11, 15, 71, 84	
Topçu Kolağası Senai	38	
Umman Gazetesi	11	
Üçüncü Numune Taburu.....	16, 39	
Verdun.....	214	
Y. Ziyâeddin.....	267, 288	
Yunanistan	12, 19	
Yüzbaşı Hulusi Bey	31	
Yüzbaşı: Ragıp Rıfki bey.....	239	

Tablo 1: Ordu mecmûası sayı ve tarihleri.

(Hicrî ve rûmî tarihler gazete üzerinde yazılı tarihler olup, miladi tarihler Türk Tarih Kurumu web sitesindeki program üzerinden hicrî tarihin çevrilmesiyle elde edilmiştir.)

ORDU MECMÛASI SAYILARI VE TARİHLERİ			
SAYI	HİCRÎ	RÛMÎ	MÎLÂDÎ
1	16 Receb 1326	31 Temmuz 1324	14 Ağustos 1908
2	23 Receb 1326	7 Ağustos 1324	21 Ağustos 1908
3	30 Receb 1326	14 Ağustos 1324	28 Ağustos 1908
4	7 Şa‘bân 1326	21 Ağustos 1324	4 Eylül 1908
5	14 Şa‘bân 1326	28 Ağustos 1324	11 Eylül 1908
6	21 Şa‘bân 1326	4 Eylül 1324	18 Eylül 1908
7	28 Şa‘bân 1326	11 Eylül 1324	25 Eylül 1908
8	12 Ramazân 1326	25 Eylül 1324	8 Ekim 1908
9	19 Ramazân 1326	2 Teşrîn-i evvel 1324	15 Ekim 1908
10	11 Şevvâl 1326	23 Teşrîn-i evvel 1324	6 Kasım 1908
11	18 Şevvâl 1326	30 Teşrîn-i evvel 1324	13 Kasım 1908
12	25 Şevvâl 1326	6 Teşrîn-i sâni 1324	20 Kasım 1908
13	9 Zilka‘de 1326	20 Teşrîn-i sâni 1324	3 Aralık 1908
14	16 Zilka‘de 1326	27 Teşrîn-i sâni 1324	10 Aralık 1908
15	23 Zilka‘de 1326	4 Kanûn-ı evvel 1324	17 Aralık 1908
16	30 Zilka‘de 1326	11 Kanûn-ı evvel 1324	24 Aralık 1908

Tablo 2: Ordu mecmûasında makalesi yayımlanan yazarlar.

(Mecmûada belirtilenlerden başka bilgi eklenmemiştir.)

ORDU MECMÛASINDA MAKALESİ YER ALAN YAZARLAR			
SAYI	İSİM	RÛTBE	AÇIKLAMA
1	İbrahim Zihni	Topçu Kolağası	
2	Hüseyin Hüsnü	Mümtâz Yüzbaşı	Sofulu Kazası Mal Müdürü, Ali Rıza Efendi Mahdûmu
3	Ali İhsan	Erkân-ı Harb Kolağası	Edirne Harbiyesi, Ta'biye ve Seferiyye Muallimi
4	İsmail Hakkı	Mümtâz Yüzbaşı	
5	Mahmut Kamil	Erkân-ı Harbiye Binbaşılardan	
6	Senai	Topçu Kolağası	
7	Süleyman	Mümtâz Yüzbaşı	Üçüncü Numûne Taburu, Muallim Muâvini
8	Hakkı		
9	Vahyi	Mülâzım-ı Evvel	Edirne Mekteb-i Harbiyesi Kitâbet Muallimi
10	Mahmut Nedim		
11	Remzi		Mühendishane Talebesinden
12	Eski Zağralı Osman Nuri		Edirne Rüşdiye-i Askeriyyesi, Hüsn-ü Hat ve Târih Muallimi
13	Halim Hilmi	Piyade Mülâzımlarından	
14	Mehmed Sadık	Süvâri Binbaşısı	Üçüncü Ordu, Kumandan Seryâveri
15	Hamid Hamdi	Erkân-ı Harbiye Yüzbaşılardan	
16	Recep İrfan	Topçu Kolağası	
17	Kerküklü Halil Zeki	Nâmzed Üçüncü Sene Süvâri Mülâzımlarından	
18	Ahmed Hamdi	Erkân-ı Harb Kolağası	
19	Hüseyin Salih	Kolağası	Topçu Süvâri Taburu Tabîbi Paktör Bölüğü
20	Tahsin	Mümtâz Yüzbaşı	
21	Y. Ziyâeddîn		Dersaâdet

Tablo 3: Ordu mecmûasında yayımlanan makaleler ve yazarları.

(Sonraki sayılarda tefrika halinde devam eden makalelerin kaç bölüm halinde yayımlandığı sayı/sayfa sütununda gösterilmiştir.)

ORDU MECMÛASINDA YER ALAN MAKALELER VE YAZARLARI			
YAZAR	MAKALE ADI	SAYI/SAYFA	MAKALE SAYISI
İbrahim Zihni	Terbiye-i Askeriyye, Birinci Fâsıl, Âli Düşünceler, Vatan	1/2	7
	Mitralyözlerin Meydân-ı Muhârebede İsti'mâli - Ta'biyesi	1/3, 2/7, 3/9, 4/6, 7/4, 8/9, 12/9	
	Muhârebede Piyâde ve Topçu	1/4, 2/5, 4/2	
	Hasbihâl	1/6	
	Hasbihâl	3/8	
	Hurde Fikirler	1/7	
	Bir Arkadaşıma	15/7	
Hüseyin Hüsni	Sınıf-ı Selâse	1/2	6
	Nâme'mul Bir Haber-i Mâtem, Bir Sadme-i Zıya'ı Elîm	2/1	
	Yeni Alman Seferiyyesi	2/4, 3/6, 6/6	
	Yaya Cengin Suvâri İçin Ehemmiyeti ve Savt-ı Ta'lîm ve İsti'mâl Nokta-i Nazarından Derecesi	2/6, 5/9, 7/7, 8/11	
	Rusya-Japonya ve Müstakbel Muhârebâtında Suvâri	9/9, 10/10	
	Ordu Suvârisi ve Vazîfe-i Keşfiyye	16/6	
Ali İhsan	Ta'biye ve Seferiyye Tatbîkatı	2/2, 3/2, 4/10, 5/6, 6/5,	7
	Harbiye Mekteplerinde Ta'biye Tadrîsâtı	8/1	
	Kum Torbalarının Sahrâ Muhârebâtında İsti'mâlleri	9/1	
	Seferber Bir Piyâde Taburunun Taksimâtı ve Yürüyüş Tertîbi	10/1, 11/1	
	Tenkidât-ı Askeriyye	11/3, 12/1	
	Sınıf-ı Muhtelifede Seferiyye Kavâidinin Tadrîs ve Ta'limi	14/1	
	Hayât-ı Askeriyye Sahifeleri	15/2, 16/1	

İsmail Hakkı	Mevâki' Muhârebeleri, Mevâki' Muhârebelerinin Tarzı ve Cereyân-ı Harb Üzerine Olan Te'siri	2/3, 3/7, 5/3	2
	Fâideli Küçük Şeyler	9/4, 11/6, 12/7, 13/5, 14/10	
Senai	Mermiyâtın Te'sirâtı	7/2, 3/9, 4/10, 7/1	2
	Alman Sahrâ Topçusunun Endâht Kavâidi	9/5, 10/6, 13/9	
Hakkı	Batarya Kumandanı ve Evsâfi	3/4, 4/3, 5/5, 6/9, 7/10, 8/6	2
	Rus – Japon Seferinden Müstahriç Topçu Ta'biyesi Hakkında Mütâlaat	9/11, 11/10, 12/11, 13/11	
Mahmut Kamil	Japon Piyâde Ta'lîmnâmesi Tercemesi	2/4, 3/1, 4/3	1
Süleyman	Bulgar Ta'lîmnâmesi Tercemesi	3/3, 4/4, 6/10, 7/5, 10/8	1
Vahyi	Askerlik	3/10	1
Mahmut Nedim	Mersiye, Recep Paşa Hakkında	5/1	1
Halim Hilmi	Asker Arkadaşlarımız, Acemî Efrâdın Ta'lîm ve Terbiyeleri	5/2, 6/3, 7/2, 8/8	1
Osman Nuri	Târih	6/1	1
Remzi	Muhârebede Topçunun Vazîfesi	5/11, 6/7	1
Mehmed Sadık	Süvâri Ta'lîmnâmeleri Hakkında Birkaç Söz	8/3	1
Hamid Hamdi	Bir Mukayese, 1870'de Fransızlar ve Mançurya'da Ruslar	9/6, 10/4	1
Y. Ziyâeddîn	Takımım İleri Karakola Me'murum, Nasıl Tertîbât Almalyım, General Byron	11/9, 12/5, 13/8	1
Recep İrfan	Makineli Tüfengler, Maksim ve Hoçkis Tüfengleri	13/1, 14/7	1
Halil Zeki	Süvâri Ta'lîmnâmesi Hakkında Birkaç Söz, Ta'lîmnâmenin 124'üncü Maddesi	13/3	1
Ahmed Hamdi	Taburun Muhârebesi	14/5, 16/4	1
Hüseyin Salih	Rus – Japon Seferi Hakkında Ma'lumât-ı Sıhhiyye	15/10	1
Tahsin	Piyâdenin Yürüyüş Nizâmı	16/9	1

Tablo 4: Ordu mecmûası fihristi.

(Birinci ve ikinci sayılar 8 sayfa, diğer sayılar 12 sayfa halinde yayımlanmıştır.)

ORDU MECMÛASI FİHRİST		
1 Numara 16 Receb 1326, 31 Temmuz 1324 14 Ağustos 1908		
MAKALE ADI	YAZARI	SAYFA
İ'tizar		1
Askerlerimiz		1
Sınıf-1 Selâse	Hüseyin Hüsnü	2
Terbiye-i Askeriyye, Birinci Fâsıl, Ali Düşünceler, Vatan	İbrahim Zihni	2
Mitralyözlerin Meydân-ı Muhârebede İsti'mâli - Ta'biyesi, Mukaddime, (Reviu Dölarne Belj)	İbrahim Zihni	3
Muhârebede Piyâde ve Topçu, (Reviu Enternasyonel)	İbrahim Zihni	4
Hasbihâl	İbrahim Zihni	6
Hurde Fikirler	İbrahim Zihni	8
Havâdis-i Askeriyye, Avusturya-Macaristan, Bulgaristan		8
2 Numara 23 Receb 1326, 7 Ağustos 1324 21 Ağustos 1908		
Nâme'mul Bir Haber-i Mâtem, Bir Sadme-i Zıya'ı Elim	Hüseyin Hüsnü Mümtâz Yüzbaşı	1
(Başlıksız - Duyuru)		2
Ta'biye ve Seferiyye Tatbîkatı, Mukaddime	Ali İhsan Erkân-ı Harb Kolağası Edirne Harbiyesi, Ta'biye ve Seferiyye Muallimi	2
Mevâki' Muhârebeleri, Mevâki' Muhârebelerinin Tarzı ve Cereyân-ı Harb Üzerine Olan Te'siri	İsmail Hakkı Mümtâz Yüzbaşı	3
Yeni Alman Seferiyyesi	Hüseyin Hüsnü	4
Japonya'da Piyâde Ta'limnâmesi Tercemesi İkinci Kısım, Muhârebe Bahsi (Almanca'dan)	Mahmut Kamil Erkân-ı Harbiye Binbaşlılarından	4
Muhârebede Piyâde ve Topçu, (Reviu Enternasyonel)	İbrahim Zihni	5

Yaya Cenginin Suvâri İçin Ehemmiyeti ve Savt-ı Ta'lim ve İsti'mâl Nokta-i Nazarından Derecesi, (Kavalle Rişe Tesaytung)	Hüseyin Hüsnü	6
Mitralyözlerin Meydân-ı Muhârebede İsti'mali – Ta'biyesi, Mukaddime, Birinci Fâsıl Mütâlaat-ı Umûmiye, (Reviue Dölarne Belj)	İbrahim Zihni	7
Mermiyâtın Te'sirâtı	Senai Topçu Kolağası	7
3 Numara 30 Receb 1326, 14 Ağustos 1324 28 Ağustos 1908		
Japon Piyâde Ta'limnâmesi Tercemesi, 2. Kısım, Muhârebe Bahsi, (Almanca'dan)	Mahmut Kamil Erkân-ı Harbiye Binbaşlılarından	1
Arz-ı Şükrân		2
Ta'biye ve Seferiyye Tatbikatı, Mes'ele 1	Ali İhsan Erkân-ı Harbiye Kolağası Edirne Harbiyesi Ta'biye ve Seferiyye Muallimi	2
Bulgar Ta'limnâmesi Tercemesi Emaret'in 1905 Senesinde Kabul Olunan Piyâde Ta'limnâmesinin Bazı Aksâm-ı Mühimmesinin Tercemesi, Piyâdenin Ta'lim ve Harekâtı, Mukaddime, Terbiye-i Münferide, Tüfeng Tutulması, Nişan Vaziyeti	Süleyman Mümtâz Yüzbaşı Üçüncü Numûne Taburu, Muallim Muâvini	3
Batarya Kumandanı ve Evsâfi	Hakkı	4
Yeni Alman Seferiyyesi	Hüseyin Hüsnü	6
Mevâki' Muhârebeleri, Mevâki' Muhârebelerinin Tarzı ve Cereyân-ı Harb Üzerine Olan Te'siri, (Fransızca'dan)	İsmail Hakkı Mümtâz Yüzbaşı	7
Hasbihâl	İbrahim Zihni	8
Mermiyâtın Te'sirâtı, (Fransızca'dan)	Senâi Topçu Kolağalarından	9
Mitralyözlerin Meydân-ı Muhârebede İsti'mali - Ta'biyesi, (Reviue Dölarne Belj)	İbrahim Zihni	9
Askerlik	Vahyi Mülazım-ı Evvel Edirne Mekteb-i Harbiyesi Kitâbet Muallimi	10
Havâdis-i Askeriyye Bulgaristan, Lâyihâ'nın Esası, 1908 Bütçesi, Almanya, Rusya		11

4 Numara 7 Şa‘bân 1326, 21 Ağustos 1324 4 Eylül 1908		
Pâdişâhım Çok Yaşa		1
Japon Piyâde Ta‘lîmnâmesi Tercemesi, İkinci Kısım, Muhârebe Bahsi, 1 – Fâsıl, Kavâid-i Esâsiye, (Almanca)	Mahmut Kamil Erkân-ı Harbiye Binbaşlılarından	2
Muhârebede Piyâde ve Topçu, (Reviu Enternasyonal)	İbrahim Zihni	2
Batarya Kumandanı ve Evsâfi	Hakkı	3
Bulgar Ta‘lîmnâmesi Tercemesi, Emaretin 1905 Senesinde Kabul Olunan Piyâde Ta‘lîmnâmesinin Bazı Aksâm-ı Mühimmesinin Tercemesi, Piyâdenin Ta‘lîm ve Harekâtı, Kasatura, Muhârebede Avcı	Süleyman Mümtâz Yüzbaşı Üçüncü Numûne Taburu, Muallim Muâvini	4
Ordu		6
Mitralyözlerin Meydân-ı Muhârebede İsti‘mâli – Ta‘biyesi, Mütâlaat-ı Umûmiye, (Reviu Dölarne Belj)	İbrahim Zihni	6
Harbiyeler		8
Mermiyâtın Te’sîratı	Senai Topçu Kolağalarından	10
Ta‘biye ve Seferiyye Tatbîkatı, Birinci Meselenin Sûret-i Halli	Ali İhsan Erkân-ı Harb Kolağası Edirne Harbiyesi, Ta‘biye ve Seferiyye Muallimi	10
Ricâ-i Mahsûs		12
5 Numara 14 Şa‘bân 1326, 28 Ağustos 1324 11 Eylül 1908		
Mersiye, Recep Paşa Hakkında	Mahmut Nedim	1
Asker Arkadaşlarımız, Acemî Efrâdın Ta‘lîm ve Terbiyeleri	Halim Hilmi Piyâde Mülazîmlarından	2
Mevâki‘ Muhârebeleri, Mevâki‘ Muhârebelerinin Tarzı ve Cereyân-ı Harb Üzerine Olan Te’sîri, Köyler ve Çiftlikler	İsmail Hakkı Mümtâz Yüzbaşı	3
Batarya Kumandanı ve Evsâfi	Hakkı	5
Ta‘biye ve Seferiyye Tatbîkatı, Birinci Meselenin Sûret-i Halli	Ali İhsan Erkân-ı Harb Kolağası Edirne Harbiyesi, Ta‘biye ve Seferiyye Muallimi	6

Yaya Cenginin Sûvârî İçin Ehemmiyeti ve Sûret-i Ta'lim ve İsti'mâli Nokta-i Nazarından Derecesi, (Kavalle Rişe Tesaytung)	Hüseyin Hüsnü	9
Muhârebede Topçunun Vazîfesi, (Peti Jurnal Militer)	Remzi Mühendishane Talebesinden	11
6 Numara 21 Şa'bân 1326, 4 Eylül 1324 18 Eylül 1908		
Târih	Eski Zağralı Osman Nuri Edirne Rüşdiye-i Askeriyyesi, Hüsn-ü Hat ve Târih Muallimi	1
Asker Arkadaşlarımıza, Acemî Efrâdın Ta'lim ve Terbiyeleri	Halim Hilmi Piyâde Mülazîmlarından	3
Ta'biye ve Seferiyye Tatbîkatı, Birinci Meselenin Sûret-i Halli	Ali İhsan Erkân-ı Harbiye Kolağası Edirne Harbiyesi, Ta'biye ve Seferiyye Muallimi	5
Yeni Alman Seferiyyesi	Hüseyin Hüsnü	6
1 Muhârebede Topçunun Vazîfesi (Peti Jurnal Militer)	Remzi Mühendishane Talebesinden	7
Batarya Kumandanı ve Evsâfı, Bataryanın Ta'lim ve Terbiyesi Hakkında Mütâlaat, Ta'limden Maksad, Her Rütbenin Vazife ve Selâhiyyeti	Hakkı	9
Bulgar Ta'limnâmesi Tercemesi, Emaretin 1905 Senesinde Kabul Olunan Piyâde Ta'limnâmesinin Bazı Aksâm-ı Mühimmesinin Tercemesi, Piyâdenin Ta'lim ve Harekâtı, Takım Ta'limi, Takımın Muhârebe Harekâtı, Ateş	Süleyman Mümtâz Yüzbaşı Üçüncü Numûne Taburu, Muallim Muâvini,	10
Ricâ		12
7 Numara 28 Şa'bân 1326, 11 Eylül 1324 25 Eylül 1908		
Mermiyâtın Te'sîratı (Sahrâ İstihkâmatına Ait Fransızca Bir Eserden Terceme)	Senai Topçu Kolağalarından	1
Asker Arkadaşlarımız, Acemî Efrâdın Ta'lim ve Terbiyeleri	Halim Hilmi Piyâde Mülazîmlarından	2

Mitralyözlerin Meydân-ı Muhârebede İsti'mâli - Ta'biyesi, Mütâlaat-ı Umûmiye, İkinci Fâsıl, Mitralyözlerin Havâss-ı Umûmiyeye Evsâf-ı Mütamayizeleri, (Reviev Dölarme Belj)	İbrahim Zihni	4
Bulgar Ta'lîmnâmesi Tercemesi, Emaretin 1905 Senesinde Kabul Olunan Piyâde Ta'lîmnâmesinin Bazı Aksâm-ı Mühimmesinin Tercemesi, Piyâdenin Ta'lîm ve Harekâtı, Kasatura Darbesi (Hücumu) ve Takımın İçtimaı, Bölük Ta'lîmi, Bölüğün Yanaşık Nizâm Ta'lîmleri, Tabur Ta'lîmi, Taburun Yanaşık Nizâm Ta'lîmleri, Alay ve Livâ Ta'lîmi, Piyâde Muhârebesi, Medhal	Süleyman Mümtâz Yüzbaşı Üçüncü Numûne Taburu, Muallim Muâvini	5
Yaya Cenginin Sûvâri İçin Ehemmiyeti ve Sûret-i Ta'lîm ve İsti'mal Nokta-i Nazarından Derecesi (Kavalle Rişe Tesaytung)	Hüseyin Hüsnü	7
Batarya Kumandanı ve Evsâfi, Bataryanın Ta'lîm ve Terbiyesi Hakkında Mütâlaat, Ta'lîmden Maksad, Ta'lîmlerin Sûret-i İcrası, Arâzi-i Muhtelif Üzerinde İcra Edilen Ta'lîmler, Manevralar, Edvâr-ı Ta'lîmiye, Geri Kalmış Olanlarla Gönüllü Giren Efrâdın Ta'lîm ve Tadrîsi	Hakkı	10
8 Numara 12 Ramazân 1326, 25 Eylül 1324 8 Ekim 1908		
Harbiye Mekteplerinde Ta'biye Tadrîsâtı	Ali İhsan Erkân-ı Harp Kolağası Edirne Harbiyesi, Ta'biye ve Seferiyye Muallimi	1
Sûvâri Ta'lîmnâmeleri Hakkında Birkaç Söz	Mehmed Sadık Sûvâri Binbaşısı Üçüncü Ordu, Kumandan Seryaveri	3
Batarya Kumandanı ve Evsâfi, Bataryanın Ta'lîm ve Terbiyesi Hakkında Mütâlaat, Ta'lîmden Maksad, Ma'lumât-ı Muhtelif, Efrâda Âid Ma'lumât-ı Nazariye, Birinci Sene, İkinci Sene, Üçüncü Sene	Hakkı	6

Asker Arkadaşlarıma, Acemî Efrâdın Ta'lim ve Terbiyeleri	Halim Hilmi Piyâde Mülazımlarından	8
Mitralyözlerin Meydân-ı Muhârebede İsti'mâli - Ta'biyesi, Üçüncü Fâsıl, Mitralyözlerin Usûl-i Nakli İle Kundakları (Reviue Dölarne Belj)	İbrahim Zihni	9
Yaya Cenginin Suvâri İçin Ehemmiyeti ve Süret-i Ta'lim ve İsti'mâl Nokta-i Nazarından Derecesi (Kavalle Rişetaytung)	Hüseyin Hüsnü	11
Muhârebe Dersleri (Kitap tanıtımı)		12
9 Numara 19 Ramazân 1326, 2 Teşrîn-i evvel 1324 15 Ekim 1908		
Kum Torbalarının Sahrâ Muhârebâtında İsti'mâlleri - Kıyık, 8 Eylül 1234	Ali İhsan Erkân-ı Harb Kolağası	1
Fâideli Küçük Şeyler, 1, Muhârebede Nefer Nasıl Hareket Etmeli? Piyâde Ta'limnâmesi, İkinci Kısım, Muhârebe – Sahife 290 – Neferât	İsmail Hakkı Mümtâz Yüzbaşı	4
Alman Sahrâ Topçusunun Endâht Kavâidi, Mülâhazât-ı İbtidaiye, Batarya Kumandanı Tarafından Hedefin Keşfi	Senai Topçu Kolağalarından	5
Bir Mukayese, 1870'de Fransızlar ve Mançurya'da Ruslar, 1 – Orduların Teşkilâtı, 1870'de Fransız Orduları, Mançurya – Rus Orduları	Hamid Hamdi Erkân-ı Harbiye Yüzbaşılardan	6
Rusya-Japonya ve Müstakbel Muhârebâtında Suvâri, (Fransızca'dan General "Peduvayya"nın Eserinden)	Hüseyin Hüsnü	9
Rus – Japon Seferinden Müstahriç Topçu Ta'biyesi Hakkında Mütâlaat, İfâde-i Mütercim, Mütercimin İhtârı, İfâde-i Merâm (Müellif)	Hakkı	11
10 Numara 11 Şevvâl 1326, 23 Teşrîn-i evvel 1324 6 Kasım 1908		
Ricâ-yı Mahsûs		1
Seferber Bir Piyâde Taburunun Taksimâtı ve Yürüyüş Tertîbi, (Edirne Askerî Kulübünde Verilen Konferanslar)	Ali İhsan Erkân-ı Harb Kolağası	1
Bir Mukayese, 1870'de Fransızlar ve Mançurya'da Ruslar, 1 – Orduların Teşkilâtı, 1870'de Fransız Orduları	Hamid Hamdi Erkân-ı Harbiye Yüzbaşılardan	4

Alman Sahrâ Topçusunun Endâht Kavâidi, Mülâhazât-ı İbtidaiye, Batarya Kumandanı Tarafından Hedefin Keşfi, Tarassud	Senai Topçu Kolağalarından	6
Bulgar Ta‘lîmnâmesi Tercemesi, Emaretin 1905 Senesinde Kabul Olunan Piyâde Ta‘lîmnâmesinin Bazı Aksâm-ı Mühimmesinin Tercemesi, Piyâdenin Ta‘lîm ve Harekâtı, Piyâdenin Evsâf ve Harekâtı, Kuvve-i Mâneviye, Harekât-ı İbtidaiye, Muhârebe İçin Tertîbât-ı İstihzâriye, Muhârebe	Süleyman Mümtâz Yüzbaşı Üçüncü Numûne Taburu, Muallim Muâvini	8
(Başlıksız - Tebrik)		10
Rusya ve Japonya ve Müstakbel Muhârebâtında Sûvârî (Fransızca’dan General “Pudevayya”nın eserinden)	Hüseyin Hüsnü Mümtâz Yüzbaşı	10
Muhârebe Dersleri (Muharriri Mümtâz Yüzbaşı Mehmet Hulusi)(Kitap Tanıtımı)		12
Haftalık Risâle-i Askeriyye (Askerî Mecmûa Tanıtımı)		12
Musavver, Bulgaristan (Müellifi Üçüncü Ordu Zabitanından Yüzbaşı Ragıp Rıfkı) (Kitap tanıtımı)		12
11 Numara 18 Şevvâl 1326, 30 Teşrîn-i evvel 1324 13 Kasım 1908		
Seferber Bir Piyâde Taburunun Taksimatı ve Yürüyüş Tertîbi (Edirne Askerî Kulübünde Verilen Konferans) 15 Teşrîn-i evvel 1324	Ali İhsan Erkân-ı Harb Kolağası	1
Tenkidât-ı Askeriyye	Ali İhsan Erkân-ı Harb Kolağası	3
Fâideli Küçük Şeyler, 2, Ma’lumât İstihsâlinde Müstamil-i Vesâit	İsmail Hakkı Mümtâz Yüzbaşı	6
Takımlar İleri Karakola Me‘murum, Nasıl Tertîbât Almalıyım, General Byron	Y. Ziyâeddîn Dersâadet	9
Rus – Japon Seferinden Müstahriç Topçu Ta‘biyesi Hakkında Mütâlaat	Hakkı	10
Musavver, Bulgaristan (Müellifi Üçüncü Ordu Zabitanından Yüzbaşı Ragıp Rıfkı) (Kitap Tanıtımı)		12

12 Numara 25 Şevvâl 1326, 6 Teşrîn-i Sâni 1324 20 Kasım 1908		
Tenkidât-ı Askeriyye	Ali İhsan Erkân-ı Harb Kolağası	1
Takımımla İleri Karakola Me'murum, Nasıl Tertibât Almalıyım, General Byron	Y. Ziyâeddîn Dersaâdet	5
Fâideli Küçük Şeyler, 2, Ma'lumât İstihsâlinde Müst'amil Vesâit, Hidemât-ı Seferiyye Nizâm-nâmesi: Ma'lumât – Madde 42 ve 85	İsmail Hakkı Mümtâz Yüzbaşı	7
Mitralyözlerin Meydân-ı Muhârebede İsti'mâli - Ta'biyesi (Reviu Dölarne Belj)	İbrahim Zihni Topçu Kolağası	9
Rus – Japon Seferinden Müstahriç, Topçu Ta'biyesi Hakkında Mütâlaat, Birinci Bahis, Düşman Mevziînin Keşfi	Hakkı	11
13 Numara 9 Zilka'de 1326, 20 Teşrîn-i Sâni 1324 3 Aralık 1908		
Makineli Tüfengler, Maksim Hoçkisi Tüfengleri	Recep İrfan Topçu Kolağası	1
Süvâri Ta'lîmnâmesi Hakkında Birkaç Söz, Ta'lîmnâmenin 124 Üncü Maddesi	Kerküklü Halil Zeki Nâmzed Üçüncü Sene Süvâri Mülâzımlarından	3
Fâideli Küçük Şeyler, 2, Ma'lumât İstihsâlinde Müst'amil Vesâit Hidemât-ı Seferiyye Nizâm-nâmesi: Ma'lumât – Madde 42 ve 85	İsmail Hakkı Mümtâz Yüzbaşı	5
Takımımla İleri Karakola Me'murum, Nasıl Tertibât Almalıyım, General Byron	Y. Ziyaeddin Dersaâdet	8
Alman Sahrâ Topçusunun Endâht Kavâidi, Müsâdemeli Mermiyâtın Tarassudu	Topçu Kolağalarından Senai	9
Rus – Japon Seferinden Müstahriç Topçu Ta'biyesi Hakkında Mütâlaat	Hakkı	11
14 Numara 16 Zilka'de 1326, 27 Teşrîn-i Sâni 1324 10 Aralık 1908		
Sınıf-ı Muhtelifede Seferiyye Kavâidinin Tadrîs ve Ta'limi, Piyâde Bölükleri İçin, Süvâri Bölükleri İçin, Bataryalar İçin, İstihkâm Bölükleri İçin	Ali İhsan Erkân-ı Harb Kolağası	1

Taburun Muhârebesi	Ahmed Hamdi Erkân-ı Harb Kolağası	5
Makineli Tüfengler, Maksim ve Hoçkis Tüfengleri, Makineli Tüfeng Kundağı, Tüfengin Havas-ı Balistikiyesi, Muhtelif Çapda Maksim Makineli Tüfengin Endâhtça Kabiliyet-i Faaliyesi	Recep İrfan Topçu Kolağalarından	7
Fâideli Küçük Şeyler, 4, Ma'lumât İstihsâlinde Müst'amil-i Vesâit	İsmail Hakkı Mümtâz Yüzbaşı	10
(Başlıksız – Tebrik)		12
15 Numara 23 Zilka'de 1326, 4 Kanûn-ı Evvel 1324 17 Aralık 1908		
Meclis-i Mebusan'ın Bidâyet-i Küşadı İyd-i Ekber-i Millî		1
Hayât-ı Askeriyye Sahifeleri 1	Ali İhsan Erkân-ı Harp Kolağası	2
Bir Arkadaşıma	İbrahim Zihni	7
Makale, 1, Rus – Japon Seferi Hakkında Ma'lumât-ı Sıhhiyye	Hüseyin Salih Kolağası	10
16 Numara 30 Zilka'de 1326, 11 Kanûn-ı Evvel 1324 24 Aralık 1908		
Hayat-ı Askeriyye Sahifeleri, 1	Ali İhsan Erkân-ı Harp Kolağası	1
Taburun Muhârebesi	Ahmet Hamdi Erkân-ı Harb Kolağası	4
Ordu Suvârisi ve Vazîfe-i Keşfiyye, (Enternasyonale Reviev) 10 Kânunuevvel 324	Hüseyin Hüsnü Mümtâz Yüzbaşı	6
Piyâdenin Yürüyüş Nizâmı	Tahsin Mümtâz Yüzbaşı	9
Havâdis-i Askeriyye	İkinci Ordu Erkân-ı Harbiyesi	11
(Başlıksız - Teşekkür)		12

Tablo : 51324 Askerî Salnâmesine göre askerî okullardan sorumlu üst düzey görevliler ile Edirne Vilâyetinde bulunan askerî okullarda görevli subaylar.

Umum Mekatib-i Askeriyye-i Şahane			
Adı	Baba Adı	Rütbesi	Görevi
Zeki Paşa	Ali	Müşîr	Umum Mekatib-i Askeriyye-i Şahane Nâzırı, 17.6.307
İsmail Paşa	Ali	Birinci Ferik	Umum Mekatib-i Askeriyye-i Şahane Müfettişi
Rıza Paşa	Ömer	Ferik	Umum Mekatib-i Askeriyye-i Şahane Nâzırı Sanisi, 16.8.311

Edirne Mekteb-i Harbiye-i Şahanesi			
Adı	Baba Adı	Rütbesi	Görevi
Haşim Bey	Hüseyin	Miralay	Müdür ve Ders Nâzırı, 25.5.322
Fehmi Efendi	Halid	Binbaşı	Riyaziye Muallimi, 18.1.311
Mahmud Kamil Efendi	Naci	Binbaşı	Ders Nâzırı Muâvini, 3.2.322
İrfan Efendi	Hüseyin	Kolağası	Topografya Muallimi
Hüseyin Efendi	Ahmet	Kolağası	Ta'biye Muallimi
Mehmet Ali Efendi	Ömer Hulusi	Kolağası	Jimnastik Muallimi, 25.6.319
Mehmet Efendi	Mustafa	Yüzbaşı	Dahiliye Zabiti. Ta'lim Muallimi Muâvini, 12.7.321
İlhami Efendi	Hüseyin	Yüzbaşı	Topografya Muallimi Muâvini
Mustafa Niyazi Efendi	Yusuf	Yüzbaşı	Resim Muallimi, 4.1.317
Rami Efendi	Ömer	Mülâzım-1 Evvel	Dahiliye Zabiti ve Piyade Muallimi Muâvini, 26.5.320
Vahyi Efendi			Kitâbet Muallimi, 26.5.320
Cemil Efendi	Akif	Mülâzım-1 Evvel	Dahiliye Zabiti, 3.4.322
İhsan Efendi	Abdurrahman	Mülâzım-1 Sani	Rus Lisânı Muallimi, 14.3.321
Mustafa Efendi	Osman	Binbaşı	Kitâbet Muallimi, 9.3.317
Emin Efendi	Rasim	Kolağası	Süvâri Ta'lim Muallimi, 29.10.320
Ömer Fehmi Efendi	Mustafa	Kolağası	Fransızca Muallimi, 29.10.320
Ahmet Efendi	Süleyman	Tabîb Kolağası	Hıfzısıhha Muallimi, 8.8.319
Hasan Tahsin Efendi	Mehmet Emin	Alay Emni	Umur-ı Tahrîriyye ve Hesabiyyeye Me'mur, 18.11.318

Ali İhsan Efendi		Yüzbaşı	Almanca Muallimi, 12.7.321
Baha Efendi	Süleyman	Yüzbaşı Vekili	Süvâri Ta'lim Muallimi Muâvini 4.4.316
Kamil Efendi	İsmail	Mülâzım-1 Evvel	22.8.321
Süleyman Şevket Efendi		Mülâzım-1 Evvel	12.7.321
Süleyman Efendi	Mustafa	Mülâzım-1 Evvel	Ordu Teşkilâtı Muallimi, 21.12.319
Rıfat Efendi	Cafer	Mülâzım-1 Sani	Dahiliye Zabiti, 23.9.318

Edirne Mekteb-i Rüşdiye-i Askeriyyesi			
Adı	Baba Adı	Rütbesi	Görevi
Hıfzı Efendi	Ali	Kolağası	Müdür, 7.2.321
Niyazi Efendi	Yusuf	Yüzbaşı	Resim Muallimi, 4.1.317
Muharrem Efendi	Abdurrahman	Yüzbaşı	Lisân Muallimi, 18.11.318
Zihni Efendi	Ahmet	Yüzbaşı	Kavâid-i Kitâbet Muallimi, 20.2.318
Hafız Raşit Efendi	Mustafa	Mülâzım-1 Evvel	Dahiliye Zabiti, 29.3.321
Arif Efendi	Hüseyin	Mülâzım-1 Sani	Dahiliye Zabiti, 9.6.319
Mehmet Ali Efendi	Vasfi	Kolağası	Jimnastik Muallimi, 25.6.319
Hakkı Efendi	Mustafa	Yüzbaşı	Riyaziye Muallimi, 13.7.322
Mehmet Kamil Efendi	Süleyman	Yüzbaşı	Lisân Muallimi, 13.7.318
Ahmet Cemil Efendi	Veli	Yüzbaşı Vekili	Resim Muallimi, 27.12.322
Mustafa Fahrettin Efendi	Ali	Mülâzım-1 Evvel	Dahiliye Zabiti, 26.5.320
Fuad Efendi	Emin	Mülâzım-1 Sani	Jimnastik Muallimi, 13.7.322

Fotoğraf 1: Ordu mecmûasının ilk sayısının ilk sayfası.

Kaynak: Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi (Prof. Dr. Ali Birinci'nin hediyesi)

Fotoğraf 2¹⁶⁵: Ordu Mecnûasının Basımının Yapıldığı, Belediye (beyaz) Karşısında Bulunan Şems Matbaasının (siyah) İçinde Yer Aldığı İş Hanı.

Fotoğraf 3: Günümüzde Orduevi olarak kullanılan Edirne Askerî Rüşdiye Mektebi.

¹⁶⁵ Edirne’de bulunan askerî eğitim kurumlarının mevcut binaları, Edirne Müze Müdürü Yardımcısı İbrahim Türkmenoğlu (1975, Osmaniye) tarafından gösterilmiş ve fotoğraflar kendisi tarafından verilmiştir.

Fotoğraf 4: Daha sonraları Harbiye Mektebi olarak da kullanılan Edirne Askerî İdâdî Mektebi.

Fotoğraf 5: Günümüzde Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Makedonya Yerleşkesi olarak kullanılan Harbiye Mektebi.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	Gülşen KORKMAZ
Doğum Yeri	Ladik / Samsun
Doğum Tarihi	10 / 03 / 1970

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
Fakülte	FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ
Bölüm	TARİH

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce	KPDS (.....) ÜDS (....) TOEFL (....) EILTS (....)
------------------	---

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	
Görevi/Pozisyonu	
Tecrübe Süresi	

KATILDIĞI

Kurslar	
Projeler	

İLETİŞİM

Adres	Ankara
E-mail	turgulsen1@yahoo.com